

तमसो मा ज्योतिर्गमय

SANTINIKETAN
VISWA BHARATI
LIBRARY

2.2

K 84

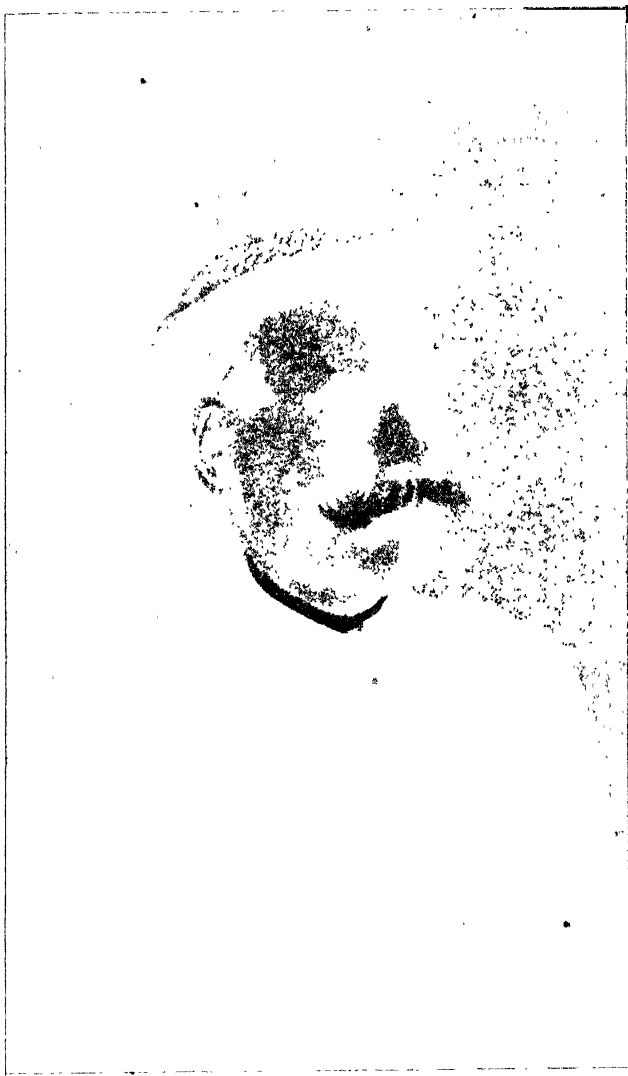

स्वर्गवासी साधुचरित श्रीमान् डालचन्दजी सिंघी

बाबू श्रीबहादुर सिंहजी सिंघीके पुण्यश्लोक पिता

जन्म-वि. सं. १९२१, मार्ग. वदि ६ 卐 स्वर्गवास-वि. सं. १९८४, पोष सुदि ६

दानशील-साहित्यरसिक-संस्कृतिप्रिय
स्व. श्रीबाबू बहादुरसिंहजी सिंघी.

अजीमगंज-कलकत्ता

जन्म ता. २८-६-१८८५]

[मृत्यु ता. ७-७-१९४४

सिं घी जै न ग्र न्थ मा ला

*****[ग्रन्थांक ३१]*****

कोऊहल - विरइया

ली ला व ई

णाम पाइय - कहा

SINGHI JAIN SERIES

*****[NUMBER 31]*****

L I L Ā V A Ī

OF

KOŪHALA

कोऊहल-विरइया
मरहट्ट-वेसि-भासा-णिबद्धा
ली ल व ई

णाम दिव्वमाणसी पाइय-कहा ।

सा च अज्ञातनामजैनविद्वद्भिरचितसंस्कृतवृत्ति-आंग्लप्रस्तावना-
पाठान्तर-शब्दसूची-टिप्पण्यादिभिः समलंकृता
डॉ० आदिनाथ नेमिनाथ उपाध्ये
विदुषा संपादिता ।

मुंबई-नगरस्थ
भारतीय विद्या भवन
प्रतिष्ठित
सिंधी जैनशास्त्र शिक्षापीठ
द्वारा प्रकटीभूता ।

विक्रमाब्द- २००५]

प्रथमावृत्ति; पञ्चशत प्रति

[१९४४ क्रिस्ताब्द

ग्रंथांक ३१]

*

[मूल्य रु. १५-०-०

SINGHI JAIN SERIES

A COLLECTION OF CRITICAL EDITIONS OF IMPORTANT JAIN CANONICAL, PHILOSOPHICAL, HISTORICAL, LITERARY, NARRATIVE AND OTHER WORKS
IN PRĀKRIT, SANSKRIT, APABHRAṂṢA AND OLD RĀJASTHĀNI-
GUJARĀTĪ LANGUAGES, AND OF NEW STUDIES BY COMPETENT
RESEARCH SCHOLARS

ESTABLISHED

IN THE SACRED MEMORY OF THE SAINT-LIKE LATE SETH

ŚRĪ DĀLCHANDJĪ SINGHI
OF CALCUTTA *

BY

HIS LATE DEVOTED SON

DĀNAŚĪLA - SĀHITYARASIKA - SANSKRITIPRIYA

SRĪMĀN BAHĀDUR SINGHJĪ SINGHĪ

*

ORGANISED AND DIRECTED

BY

THE GENERAL EDITOR

ĀCHĀRYA JINA VIJAYA MUNI

(HON. DIRECTOR—BHĀRATĪYA VIDYĀ BHAVAN—BOMBAY)

UNDER THE EXCLUSIVE PATRONAGE OF

ŚRĪ RĀJENDRA SINGH SINGHI

AND

ŚRĪ NARENDRA SINGH SINGHI

PUBLISHED BY

SINGHI JĀIN ŚĀSTRA ŚIKSHAPITHA
BHARATIYA VIDYA BHAVAN
BOMBAY

LĪLĀVAĪ

A ROMANTIC KĀVYA IN MĀHĀRĀSTRĪ PRĀKRIT

OF

KOŪHALA

WITH

THE SANSKRIT VṚTTI OF A JAINA AUTHOR

Critically Edited for the First Time with an Introduction,
Variant Readings, Glossary, Notes etc.

BY

Professor A. N. UPADHYE, M. A., D. Litt.

Rajaram College, Kolhapur

PUBLISHED BY

SINGHI JAIN SASTRA SIKSHAPITHA
BHARATIYA VIDYA BHAVAN
BOMBAY 7

V. E. 2005]

First Edition: 500 Copies

[1944 A. D.

Vol. No. 31]

[Price Rs. 15-0-0

॥ सिंधीजैनग्रन्थमालासंस्थापकप्रशस्तिः ॥

अस्ति बङ्गाभिधे देशे सुप्रसिद्धा मनोरमा । मुर्शिदाबाद इत्याख्या पुरी वैभवशालिनी ॥	१
बहवो निवसन्त्यत्र जैना उक्तेशवंशजाः । धनाढ्या नृपसंमान्या धर्मकर्मपरायणाः ॥	२
श्रीडालचन्द इत्यासीत् तेष्वेको बहुभागवान् । साधुवत् संचरितो यः सिंधीकुलप्रभाकरः ॥	३
बाल्य एवागतो यश्च कर्तुं व्यापारविस्तृतिम् । कलिकातामहापुर्यां दृढधर्मार्थेनिश्चयः ॥	४
कुशाग्रीयस्वबुद्धयैव सद्गत्या च सुनिष्ठया । उपार्ज्य विपुलां लक्ष्मीं कोट्यधिपोऽजनिष्ट सः ॥	५
तस्य मल्लकुमारीति सञ्चारीकुलमण्डना । अभूत् पतिव्रता पत्नी शीलसौभाग्यभूषणा ॥	६
श्रीबहादुरसिंहाख्यो गुणवांस्तनयस्तयोः । अभवत् सुकृती दानी धर्मप्रियश्च धीनिधिः ॥	७
प्राप्ता पुण्यवता तेन पत्नी तिलकमुन्दरी । यस्याः सौभाग्यचन्द्रेण भासितं तत्कुलाम्बरम् ॥	८
श्रीमान् राजेन्द्रसिंहोऽस्य ज्येष्ठपुत्रः सुशिक्षितः । यः सर्वकार्यदक्षत्वात् सितुर्दक्षिणबाहुवत् ॥	९
नरेन्द्रसिंह इत्याख्यस्तेजस्वी मध्यमः सुतः । सुनुर्वरिन्द्रसिंहश्च कनिष्ठः सौम्यदर्शनः ॥	१०
सन्ति त्रयोऽपि सत्पुत्रा आसभक्तिपरायणाः । विनीताः सरला भव्याः पितुर्मार्गानुगामिनः ॥	११
अन्येऽपि बहवस्तस्याभवन् स्वस्वादिबान्धवाः । धनैर्जनैः समृद्धः सन् स राजेव व्यराजत ॥	१२

अन्यच्च—

सरस्वत्यां सदासक्तो भूत्वा लक्ष्मीप्रियोऽप्ययम् । तत्राप्यासीत् सदाचारी तच्चित्रं विदुषां खलु ॥	१३
नाहंकारो न दुर्भावो न विलासो न दुर्व्ययः । दृष्टः कदापि तद्गोहे सतां तद् विस्मयास्पदम् ॥	१४
भक्तो गुरुजनानां स विनीतः सजनान् प्रति । वन्द्युजनेऽनुरक्तोऽभूत् प्रीतः पोष्यगणेष्वपि ॥	१५
देश-कालस्थितिज्ञोऽसौ विद्या-विज्ञानपूजकः । इतिहासादि-साहित्य-संस्कृति-सत्कलाप्रियः ॥	१६
समुन्नत्यै समाजस्य धर्मस्योत्कर्षहेतवे । प्रचाराय च शिक्षाया दत्तं तेन धनं धनम् ॥	१७
गत्वा सभा-समित्यादौ भूत्वाऽध्यक्षपदान्वितः । दत्त्वा दानं यथायोग्यं प्रोत्साहिताश्च कर्मठाः ॥	१८
एवं धनेन देहेन ज्ञानेन शुभनिष्ठया । अकरोत् स यथाशक्ति सत्कर्माणि सदाशयः ॥	१९
अथान्यदा प्रसङ्गेन स्वपितुः स्मृतिहेतवे । कर्तुं किञ्चिद् विशिष्टं स कार्यं मनस्यन्तिनयत् ॥	२०
पूज्यः पिता सदैवासीत् सम्यग्-ज्ञानरुचिः स्वयम् । तस्मात् तज्ज्ञानवृद्धयर्थं यतनीयं मयाऽप्यरम् ॥	२१
विचार्यैवं स्वयं चित्ते पुनः प्राप्य सुसंमतिम् । श्रद्धास्पदस्वमित्राणां विदुषां चापि तादृशम् ॥	२२
जैनज्ञानप्रसारार्थं स्थाने शा न्ति नि के त ने । सिंधीपदाङ्कितं जैन ज्ञान पी ठ मनीषित् ॥	२३
श्रीजिनविजयः प्राज्ञो मुनिनाम्ना च विश्रुतः । स्वीकर्तुं प्रार्थितस्तेन तस्याधिप्रायकं पदम् ॥	२४
तस्य सौजन्य-सौहार्द-स्थयौदार्यादिसद्गुणैः । वशीभूय मुदा येन स्वीकृतं तत्पदं वरम् ॥	२५
कवीन्द्रेण रवीन्द्रेण स्वीयपावनपाणिना । रस-नर्गाङ्क-चन्द्रादौ तत्प्रतिष्ठा व्यधीयत ॥	२६
प्रारब्धं मुनिना चापि कार्यं तदुपयोगिकम् । पाठनं ज्ञानलिप्सूनां तथैव ग्रन्थगुम्फनम् ॥	२७
तस्यैव प्रेरणां प्राप्य श्रीसिंधीकुलकेतुना । स्वपितृश्रेयसे नृपा प्रारब्धा ग्रन्थमालिका ॥	२८
उदारचेतसा तेन धर्मशीलेन दानिना । व्ययितं पुष्कलं द्रव्यं तत्तत्कार्यसुसिद्धये ॥	२९
छात्राणां वृत्तिदानेन नैकेषां विदुषां तथा । ज्ञानाभ्यासाय निष्कामसाहाय्यं स प्रदत्तवान् ॥	३०
जलवाय्वादिकानां तु प्रातिकूल्यादसौ मुनिः । कार्यं त्रिवार्षिकं तत्र समाप्यान्यत्र चास्थितः ॥	३१
तत्रापि सततं सर्वं साहाय्यं तेन यच्छता । ग्रन्थमालाप्रकाशाय महोत्साहः प्रदर्शितः ॥	३२
नन्द-निष्यङ्क-चन्द्रादे जाता पुनः सुयोजना । ग्रन्थावल्याः स्थिरत्वाय विस्तराय च नूतना ॥	३३
ततः सुहृत्परामर्शात् सिंधीवंशनभस्वता । आ वि द्या भ व ना येयं ग्रन्थमाला समर्पिता ॥	३४
आसीत्तस्य मनोवाञ्छाऽपूर्वा ग्रन्थप्रकाशने । तदर्थं व्ययितं तेन लक्षावधि हि रूप्यकम् ॥	३५
दुर्विलासाद् विधेर्हन्त ! दोर्भाग्याच्चात्मबन्धूनाम् । स्वल्पेनैवाथ कालेन स्वर्गं स सुकृती ययौ ॥	३६
इन्दु-ख-शून्य-नेत्राब्दे ऋते आपाढसञ्ज्ञक । कलिकाताख्यपुर्यां स प्राप्तवान् परमां गतिम् ॥	३७
पितृभक्तेश्च तत्पुत्रैः प्रेयसे पितुरात्मनः । तथैव प्रपितुः स्मृत्यै प्रकाश्यतेऽयुता पुनः ॥	३८
इयं ग्रन्थावलिः श्रेष्ठा प्रेक्षा प्रज्ञावतां प्रथा । भूयाद् भूत्यै सतां सिंधीकुलकीर्तिप्रकाशिका ॥	३९
विद्वज्जनकृताह्लादा सच्चिदानन्ददा सदा । चिरं नन्दवियं लोके श्रीसिंधी ग्रन्थपद्धतिः ॥	४०

॥ विंशजैनग्रन्थमालासंपादकप्रशस्तिः ॥

स्वस्ति श्रीमेदपाठाख्यो देशो भारतविश्रुतः । रूपाहेलीति सन्नाम्नी पुरिका तत्र सुस्थिता ॥	१
सदाचार-विचाराभ्यां प्राचीननृपतेः समः । श्रीमच्चतुरसिंहोऽत्र राठोडान्वयभूमिपः ॥	२
तत्र श्रीवृद्धिसिंहोऽभूद् राजपुत्रः प्रसिद्धिभाक् । क्षात्रधर्मधनो यश्च परमारकुलाग्रणीः ॥	३
मुक्त-भोजमुखा भूपा जाता यस्मिन् महाकुले । किं वर्ण्यते कुलीनत्वं तत्कुलजातजन्मनः ॥	४
पत्नी राजकुमारीति तस्याभूद् गुणसंहिता । चातुर्य-रूप-लावण्य-सुवाक्-संज्ञान्यभूषिता ॥	५
क्षत्रियाणीप्रभापूर्णा शौर्योद्दीप्तमुखाकृतिम् । यां इष्टैव जनो मेने राजन्यकुलजा त्वियम् ॥	६
पुत्रः किसनसिंहाख्यो जातस्तयोरतिप्रियः । रणमल्ल इति चान्यद् यन्नाम जननीकृतम् ॥	७
श्रीदेवीहंसनामाऽत्र राजपूज्यो यतीश्वरः । ज्योतिर्भैषज्यविद्यानां पारगामी जनप्रियः ॥	८
आगतो मरुदेशाद् यो भ्रमन् जनपदान् बहून् । जातः श्रीवृद्धिसिंहस्य प्रीति-श्रद्धास्पदं परम् ॥	९
तेनाथाप्रतिमप्रेम्णा स तत्सूनुः स्वसन्निधौ । रक्षितः, शिक्षितः सम्पक्, कृतो जैनमतानुगः ॥	१०
दैर्भाग्यात् तच्छिषोर्बाल्ये गुरु-तातौ दिवंगतौ । विमूढः स्वगृहात् सोऽथ यदच्छया विनिर्गतः ॥	११
तथा च-	
आन्वा नैकेषु देशेषु सेवित्वा च बहून् नरान् । दीक्षितो मुण्डितो भूत्वा जातो जैनमुनिस्ततः ॥	१२
ज्ञातान्यनेकशास्त्राणि नानाधर्ममतानि च । मध्यस्थवृत्तिना तेन तत्त्वातत्त्वगवेषिणा ॥	१३
अधीता विविधा भाषा भारतीया युरोपजाः । अनेका लिपयोऽप्येवं प्रत्न-नूतनकालिकाः ॥	१४
येन प्रकाशिता नैके ग्रन्था विद्वत्प्रशंसिताः । लिखिता बहवो लेखा ऐतिह्यतथ्यगुम्फिताः ॥	१५
स बहुभिः सुविद्वद्भिस्तन्मण्डलैश्च सत्कृतः । जिनविजयनाम्नाऽसौ ख्यातोऽभवद् मनीषिषु ॥	१६
यस्य तां विश्रुतिं ज्ञात्वा श्रीमद्गान्धीमहात्मना । आहूतः सादरं पुण्यपत्तनान् स्वयमन्यदा ॥	१७
पुरे चाहम्मदाबादे राष्ट्रीयशिक्षणालयः । विद्यापीठ इति ख्यातः प्रतिष्ठितो यदाऽभवत् ॥	१८
आचार्यत्वेन तत्रोच्चैर्नियुक्तः स महात्मना । रस-मुनि-निधीन्द्रवदे पुरातत्त्वाख्यमन्दिरे ॥	१९
वर्षाणामष्टकं यावत् संभूष्य तत् पदं ततः । गत्वा जर्मनराष्ट्रे स तत्संस्कृतमधीतवान् ॥	२०
तत आगत्य सैलम्नो राष्ट्रकार्ये च सक्रियम् । कारावामोऽपि संप्राप्तो येन स्वराज्यपर्वणि ॥	२१
क्रमात् ततो विनिर्मुक्तः स्थितः शान्तनिकेतने । विश्ववन्द्यकवीन्द्रश्रीरवीन्द्रनाथभूषिते ॥	२२
सिंधीपदयुतं जैनज्ञानपीठं तदाश्रितम् । स्थापितं तत्र सिंधीश्रीडालचन्दस्य सूनुना ॥	२३
श्रीबहादुरसिंहेन दानवीरेण धीमता । स्मृत्यर्थं निजतातस्य जैनज्ञानप्रसारकम् ॥	२४
प्रतिष्ठितश्च तस्यासौ पदेऽधिष्ठातृसञ्ज्ञके । अध्यापयन् वरान् शिष्यान् ग्रन्थयन् जैनवाङ्मयम् ॥	२५
तस्यैव प्रेरणां प्राप्य श्रीसिंधीकुलकेतुना । स्वपितृश्रेयसे ह्येषा प्रारब्धा ग्रन्थमालिका ॥	२६
अथैवं विगतं यस्य वर्षाणामष्टकं पुनः । ग्रन्थमालाविकासार्थप्रवृत्तिषु प्रयस्यतः ॥	२७
बाण-रत्न-नैवेन्द्रवदे मुंबाईनगरीस्थितः । मुंशीति विरुदख्यातः कन्हैयालालधीसखः ॥	२८
प्रवृत्तो भारतीयानां विद्यानां पीठनिर्मितौ । कर्मनिष्ठस्य तस्याभूत् प्रयत्नः सफलोऽचिरात् ॥	२९
विदुषां श्रीमतां योगात् संस्था जाता प्रतिष्ठिता । भारतीयपदोपेत विद्या भवन सञ्ज्ञया ॥	३०
आहूतः सहकाराय सुहृदा स मुनिः कृतौ । ततः प्रभृति तत्रापि सहयोगं प्रदत्तवान् ॥	३१
तद्वचनेऽन्यदा तस्य सेवाऽधिका ह्यपेक्षिता । स्वीकृता नम्रभावेन साऽप्याचार्यपदाश्रिता ॥	३२
नन्द-निर्धेय-चन्द्रवदे वैक्रमे विहिता पुनः । एतद्ग्रन्थावलीस्थैर्यकृतं तेन नव्ययोजना ॥	३३
परामर्शात् ततस्तस्य श्रीसिंधीकुलभास्वता । भाविद्याभवनायेयं ग्रन्थमाला समर्पिता ॥	३४
प्रदत्ता दशसाहस्री पुनस्तस्योपदेशतः । स्वपितृस्मृतिमन्दिरकरणाय सुकीर्तिना ॥	३५
दैवादित्ये गते काले सिंधीवर्यो दिवंगतः । यस्तस्य ज्ञानसेवायां साहाय्यमकरोत् महत् ॥	३६
पितृकार्यप्रगत्यर्थं यत्नशीलैस्तदात्मजैः । राजेन्द्रसिंहमुख्यैश्च सत्कृतं तद्वचस्तत् ॥	३७
पुण्यश्लोकपितुर्नाम्ना ग्रन्थागारकृते पुनः । वन्धुज्येष्ठो गुणश्रेष्ठो ह्यर्द्धलक्षं प्रदत्तवान् ॥	३८
ग्रन्थमालाप्रसिद्धार्थं पितृवत्तस्य कांक्षितम् । श्रीसिंधीवर्युभिः सर्वं तदगिराऽनुविधीयते ।	३९
विद्वज्जनकृताह्लादा सच्चिदानन्ददा सदा । चिरं नन्दन्वियं लोके जिनविजयभारती ॥	४०

सिंधो जैन ग्रन्थमाला

अद्यावधि मुद्रितग्रन्थनामावलि

- १ मेरुतज्ञाचार्यरचित प्रबन्धचिन्तामणि मूल-संस्कृत ग्रन्थ.
- २ पुरातनप्रबन्धसंग्रह बहुविध ऐतिह्यतथ्य-परिपूर्ण अनेक निबन्ध संचय.
- ३ राजशेखरसूरिरचित प्रबन्धकोश.
- ४ जिनप्रभसूरिकृत विविधतीर्थकल्प.
- ५ मेघविजयोपाध्यायकृत देवानन्दमहाकाव्य.
- ६ यशोविजयोपाध्यायकृत जैनतर्कभाषा.
- ७ हेमचन्द्राचार्यकृत प्रमाणमीमांसा.
- ८ भट्टकलङ्कदेवकृत अकलङ्कग्रन्थत्रयी.
- ९ प्रबन्धचिन्तामणि-हिन्दी भाषान्तर.
- १० प्रभाचन्द्रसूरिरचित प्रभावकचरित.
- ११ सिद्धिचन्द्रोपाध्यायरचित भानुचन्द्रगणि-चरित.
- १२ यशोविजयोपाध्यायविरचित ज्ञानविन्दुप्रकरण.

- १३ हरिषेणाचार्यकृत बृहत्कथाकोश.
- १४ जैनपुस्तकप्रशस्तिसंग्रह, प्रथम भाग.
- १५ हरिभद्रसूरिविरचित धूर्ताख्यान.
- १६ दुर्गदेवकृत रिष्टसमुच्चय.
- १७ मेघविजयोपाध्यायकृत दिग्दर्शनिकाव्य.
- १८ कवि अब्दुल, रहमानकृत सन्देशरासक.
- १९ भर्तृहरिकृत इन्द्रकान्तसुभाषितसंग्रह.
- २० शान्त्याचार्यकृत न्यायावतारवार्तिकवृत्ति.
- २१ कवि धाहिल रचित उमासेरीचरित.
- २२ महेश्वरसूरिकृत नाणपंचमीकहा.
- २३ भद्रबाहुसंहिता (जैन ज्योतिषग्रन्थ).
- २४ जिनेश्वरसूरिकृत कथाकोषप्रकरण.
- २५ उदयप्रभसूरिकृत धर्माभ्युदयमहाकाव्य.
- २६ जयसिंहसूरिकृत धर्मोपदेशमाला.
- २७ कोऊलहलविरचित लीलावतारकथा (प्राकृत).

Life of Hemachandrāchārya: By Dr. G. Bühler.

संप्रति मुद्र्यमाणग्रन्थनामावली

- १ बृहद्बृहद्गुर्वावलि.
- २ कुमारपालचरित्रसंग्रह.
- ३ विविधगच्छांशपट्टावलिसंग्रह.
- ४ जैनपुस्तकप्रशस्तिसंग्रह, भाग २.
- ५ विश्वसिसंग्रह विश्वसिमहालेख-विज्ञप्ति त्रिवेणी आदि अनेक विश्वसिलेख समुच्चय.
- ६ उद्योतनसूरिकृत कुवलयमालाकथा.
- ७ कीर्तिकौमुदी आदि वस्तुपालप्रशस्तिसंग्रह.
- ८ दामोदरकृत उक्तिव्यक्ति प्रकरण.
- ९ महासुनि गुणपालविरचित जंबूचरित्र (प्राकृत)

- १० जयपाहुडनाम निमित्तशास्त्र.
- ११ गुणचन्द्रविरचित मंत्रीकर्मचन्द्रवंशप्रबन्ध.
- १२ नयचन्द्रविरचित मीरमहाकाव्य.
- १३ महेन्द्रसूरिकृत नर्मदासुन्दरीकथा.
- १४ जिनदत्ताख्यानद्वय (प्राकृत).
- १५ स्वयंभूविरचित गजराज (अपभ्रंश).
- १६ सिद्धिचन्द्रकृत काव्यप्रकाशखण्डन.
- १७ कौटल्यकृत अर्थशास्त्र-सटीक.

मुद्रणार्थ निर्धारित एवं सज्जीकृत ग्रन्थनामावाले

- १ भानुचन्द्रगणिकृत विवेकविलासटीका.
- २ पुरातन रास-भासादिसंग्रह.
- ३ प्रकीर्ण बाण्य प्रकाश.
- ४ सिद्धिचन्द्रोपाध्यायविरचित वासवदत्ता टीका.
- ५ देवचन्द्रसूरिकृत मूलशुद्धिप्रकरणवृत्त.
- ६ रत्नप्रभा-चार्यकृत उपदेशमाला टीका.
- ७ यशोविजयोपाध्यायकृत अनेकान्तव्यवस्था.
- ८ जिनेश्वरचार्यकृत प्रमा-लक्षण.
- ९ महानिशीथसूत्र.
- १० तरुणप्रभाचार्यकृत आवश्यकबालावबोध.
- ११ राठोड वंशावलि.
- १२ उपदेशगच्छप्रबन्ध.
- १३ वर्द्धमानाचार्यकृत गणरत्नमहोदधि.
- १४ प्रतिष्ठासोमकृत सोमसौभाग्य-काव्य.
- १५ नेमिचन्द्रकृत षष्ठीशतक (पृथक् पृथक् ३ बालावबोध युक्त) इत्यादि, इत्यादि.

CONTENTS

Singhī Jain Series :	x-xx
General Editor's Preface	xxi-xxiii
Editor's Preface	xxiv-xxvii
A Page of Dedicatīon	xxviii
Introduction	1-88
1. Critical Apparātus	1
2. Evaluation of Mss. and Text-constitution	6
3. The Problem of Additional Verses	15
4. The Author of Līlāvati and His name	20
5. The Līlāvati: A Critical Study	22
a) Story of the Poem	22
b) Other Līlāvatis and Our Prākṛit Poem	28
c) Form, Structure and Atmosphere	41
d) The Hero of the Poem	46
e) The Sapta-Godāvari Bhīma	58
f) Contacts with Earlier Literature	65
g) Age of the Poem	69
h) Prākṛit Dialect of the Poem	75
6. The Sanskrit Commentary and Its Author	86
Līlāvai: Prākṛit Text and Sanskrit Vṛtti	9-98
Opening Maṅgala	1
Sajjana and Durjana	4
Author's Biography	6
The Author Narrates the Kathā to his Wife	11
Vijayānanda's Account of his Expedition	32
Kūvalayāvali Introduces Mahānumati, Herself and Līlāvati to Vijayānanda	43
Kūvalayāvali Tells her Tale to Mahānumati	56
Vijayānanda's Second Visit to Līlāvati	72
Nāgārjuna and Hāla go to Pātāla and Rescue Madhavanīla	74
The King Marches to Sapta-Godāvari Bhīma	76
Meeting with Pāsupāta Monk and Citrāṅgada Released	77
Mādhavanīla's Wedding	78
Hāla Marries Līlāvati and Gets Many Gifts	79
Index of Verses	99
Glossary	299-320
Notes	321
Appendix I & II	379-80
Additions and Corrections	881

SINGHI JAIN SERIES

AND

Late Babu Shri Bahadur Singhji Singhi

My dear, sincere and noble friend, Babu Shri BAHADUR SINGHI SINGHI, who, under my special inspiration, had founded this SINGHI JAIN SERIES in 1931, in sacred memory of his saintly father, Babu Shri DALCHANDJI SINGHI and realizing whose uncommon devotion to the cause of learning as well as his ideal munificence, I also dedicated with my heart the dynamic and the precious portion of my remaining life to the Series, seeing whose fairly satisfactory and prompting progress since its inception and to find it in more advancing and comprehensive form in future, cherished an intense desire which resulted in associating the Series with the BHARATIYA VIDYA BHAVAN, according to a scheme outlined by me. Full five years have passed since the sad demise of that noble man. In his revered memory, I am penning a few lines here.

*

ON THE 7TH OF JULY, 1944, Babu Shri BAHADUR SINGHI SINGHI left his mortal coils at the comparatively early age of fifty-nine. His loss has been widely felt. His aged mother received this rude shock so ill that she did not long outlive him. His worthy sons have lost an affectionate and noble father, the industrialists and businessmen of the country one of their pioneers, the large number of his employees a benevolent master, scholarship one of its best patrons and the poor people of his native district a most generous donor. To me his loss has been personal. My contact with him was a turning point in my life. Whatever I have been able to achieve, during the past eighteen years, in the field scholarship is due directly to him. The financial assistance with which he backed my activities was the least of his contributions. But for his love of scholarship with which he inspired me, this chapter of my life would have been entirely different.

Babu Shri BAHADUR SINGHI SINGHI was born in Azimganj, Murshidabad, in Vikram Samvat 1941, in the ancient family of the Singhis, who were of old the treasurers of the Mughal emperors. The family had passed through many vicissitudes of fortune and in the 17th century it migrated from Rajputana to Bengal, but thanks to the energy and enterprise of Singhiji's father, Babu Shri DALCHANDJI SINGHI, the family firm became a very flourishing concern.

Babu Dalchandji Singhi, was born in Azimganj (Murshidabad) in the Vikram Samvat 1921 (1865 A. D.), and died in Calcutta on the 30th December, 1927. Owing to financial difficulties, Dalchandji Singhi had abruptly to cut short his educational career and join the family business at the early age of 14. The family had been carrying on business in the name of **Messrs Hurisingsh Nehalchand** for a long time though, in those days, it was not at all a prominent firm. But having taken the reins of

the firm in his own hands, Babu Dalchandji developed it on a very large scale; and it was mainly through his business acumen, industry, perseverance and honesty that this comparatively unknown firm of "Hurisingh Nehalchand" came to be reckoned as the foremost jute concern with branches in almost all the important jute centres of Bengal. The fruits of Dalchandji Singhi's toils were immense, and the reputation of the firm in commercial circles was, indeed, unique.

Having thus brought his jute business to the most flourishing condition, Babu Dalchandji Singhi diverted his attention to the mineral resources of India and spent many lacs of rupees in prospecting the coal fields of Korea State (C. P.), limestone deposits of Sakti State and Akaltara, and the bauxite deposits of Belgaum and Sawantwadi and Ichalkaranji States. His scheme for the Hiranyakeshi Hydro-Electric Project and manufacture of aluminium from bauxite ores, the first of its kind in India, is yet to be developed. His mining firm, **Messrs Dalchand Bahadur Singhi**, is reputed to be one of the foremost colliery proprietors in India. While so engaged in manifold business, he also acquired and possessed vast Zamindari estates spreading over the districts of 24-Perganas, Rangpura, Purnea, Maldah, etc.

But the fame of Babu Dalchandji Singhi was not confined to his unique position in commercial circles. He was equally well-known for his liberality and large-heartedness, though he always fought shy of publicity attached to charitable acts and often remained anonymous while feeding the needy and patronizing the poor. A few instances of his liberality are given below.

When **Mahatma Gandhi** personally visited his place in 1926, for a contribution to the Chittaranjan Seva Sadan, Babu Dalchandji Singhi gladly handed over to him a purse of Rs. 10,000.

His War contribution in the first world-war consisted in his purchasing War Bonds to the value of Rs. 3,00,000; and his contribution at the Red Cross Sales, held in March 1917, under the patronage of H. E. Lord Carmichael on Government House grounds, Calcutta, amounted to approximately Rs. 21,000, in which he paid Rs. 10,000 for one bale of jute which he had himself contributed. His anonymous donations are stated to have amounted to many lacs.

In his private life Babu Dalchandji Singhi was a man of extremely simple and unostentatious habits. Plain living and high thinking was his ideal. Although he had been denied a long academic career, his knowledge, erudition and intellectual endowments were of a very high order, indeed. His private studies were vast and constant. His attitude towards life and the world was intensely religious, and yet he held very liberal views and had made a synthetic study of the teachings of all religions. He was also well-versed in the Yoga-darsana. During the latter part of his life he spent his days mostly in pilgrimage and meditation. Noted throughout the district and outside for his devoutness, kindness and piety, he is remembered even now as a pride of the Jaina community.

During the last days of his life, Babu Dalchandji Singhi cherished a strong desire to do something towards encouraging research in important branches of Jaina literature and publishing their editions scientifically and critically prepared by eminent scholars. But fate had decreed otherwise; and before this purpose of his could become a reality, he expired.

However, BAĀBU BAHADUR SINGHI SINGHI, worthy son of the worthy father, in order to fulfil the noble wish of the late Dalchandji Singhi, continued to help institutions like the Jaina Pustaka Pracāraka Maṇḍala, Agra; the Jaina Gurukula, Palitana; the Jaina Vidyābhavana, Udaipur, etc.; and also patronized many individual scholars engaged in the publication of Jaina literature. Besides, with a view to establishing an independent memorial foundation to perpetuate the memory of his father, he consulted our common friend, Pandit Shri Sukhlalji, (formerly a Professor of Jainism in the Benares Hindu University), an unrivalled scholar of Jaina Philosophy, who had also come in close contact with the late Babu Dalchandji Singhi, and whom the latter had always held in very high esteem. In the meanwhile, Babu Bahadur Singhji Singhi incidentally met the late Poet, **Rabīndranath Tagore**, and learnt of his desire to get a chair of Jain studies established in the Viśva Bhāratī, Shantiniketan. Out of his respect for the Poet, Babu Sri Bahadur Singhji readily agreed to found the Chair (provisionally for three years) in revered memory of his dear father, and pressing and cordially invited me to organize and conduct the same. I accepted the task very willingly, and felt thankful for the opportunity of spending even a few years in the cultural and inspiring atmosphere of Viśva-Bhāratī, the grand creation of the great Poet, Rabindranath.

During the period of 10 years of my Principalship of the GUJARAT PURATATTVA MANDIR, Ahmedabad, and even before that period, I had begun collecting materials of historical and philological importance, and of folk-lore etc., which had been lying hidden in the great Jaina Bhandars of Patan, Ahmedabad, Baroda, Cambay, etc. I induced my noble friend Babu Bahadur Singhji Singhi, also to start a Series which would publish works dealing with the vast materials in my possession, and also with other allied important Jaina texts and studies prepared on the most modern scientific methods. Hence the inauguration of the present **Singhi Jaina Series**.

At an early age Babu Bahadur Singhji joined the family business by pushing ahead with his father's enterprises, and succeeded in making the firm the foremost in the mining industry of Bengal and Central India. Besides he also acquired vast zamindari and had interests in many industrial and banking concerns. This early preoccupation with business affairs prevented his having a college education. But Singhji was studious and introspective by nature. He devoted all his spare time to study and cultural development. He acquired an excellent command

over several languages. Art and literature were the subjects of his choice. He was very fond of collecting rare and invaluable specimens of ancient sculpture, paintings, coins, copperplates and inscriptions. His manuscript-collection contained a large number of rare works of historical and cultural importance, among which mention must be made of a unique manuscript of the Koran which was handed down from Baber to Aurangzeb and bears the autographs of all of them. His numismatic collection, especially of Kushan and Gupta coins, is considered the third best in the world. He also had a good and large collection of works of art and historical importance. Singhji was a Fellow of the Royal Society of Arts (London), a member of the Royal Asiatic Society of Bengal, the Bangiya Sahitya Parishad, the Indian Research Institute and a Founder-Member of the Bharatiya Vidya Bhavan. He was also the President of the Jaina Svetambara Conference held in Bombay in 1926. Though he had made no special study of law he was well up in legal matters. On one occasion in the Calcutta High Court when he found that even his distinguished lawyers were not properly representing his case he himself pleaded out the case successfully, much to the surprise of the opposite party who was a manager of a big European firm.

Though a highly religious and leading figure in the Jain Community he had an outlook which was far from sectarian. More than three-fourths of the six lakhs and over of his donations were for non-Jain causes. More often than not he preferred to give his assistance anonymously and he did not keep a list of his donations even when they were made in his name.

To the Hindu Academy, Daulatpur, Rs. 15,000/.

to the Taraqi-Urdu Bangala 5000/.

to the Hindi Sahitya Parishad 12,500/.

to the Vishuddhanand Sarasvati Marwari Hospital 10,000/.

to several maternity homes 2,500/.

to the Benares Hindu University 2,500/.

to the Jiaganj High School 5,000/.

to the Jiaganj London Mission Hospital 6000/.

to the Jain Temples at Calcutta and Murshidabad 11,000/.

to the Jaina Dharma Pracharaka Sabha, Manbhum 5,000/.

to the Jaina Bhavan, Calcutta, 15,000/.

to the Jain Pustak Prachar Mandal, Agra, 7,500/.

to the Agra Jain Temple 3,500/.

to the Ambala Jain High School, 2,100/.

for the Prākrit Kośa 2,500/.

to the Bharatiya Vidhya Bhavan 10,000/.

At the Singhi Park Mela held in December, 1941, at his Ballyganj residence in which Viscount Wavell, then Commander-in-Chief and Lord John Herbert, Governor of Bengal, and Lady Herbert participated, he donated Rs. 41,000/ for the Red Cross Fund.

Really speaking, he did not in the least hanker after name and fame even though he was a multi-millionaire and a big Zamindar, and even though he was a man of superior intellect and energy. He was by nature taciturn and a lover of solitude. Art and literature were the pursuits of his choice. He was very fond of seeing and collecting rare and invaluable specimens of ancient sculpture, painting, coins, copperplates, inscriptions, manuscripts, etc. He spent all his spare time in seeing and examining the rarities which he had collected in his room, as well as in reading. He was seldom seen outside and he rarely mixed with society and friendly circles. Wealthy persons like himself usually have a number of fads and hobbies such as seeing the games and races, visiting clubs, undertaking pleasure trips etc., and they spend enormously over them, but Singhji had none of these habits. Instead of wasting money on such things, he spent large sums on collecting ancient things and valuable curios and on the preservation and publication of important literature. Donations to institutions and charities to individuals were, for the most part, given by him anonymously. I know it from my own experience that these gifts, donations and charities reach a very high figure at the end of every year. But he was so modest that on his being requested so often by me he did not show the least inclination to part with the names and whereabouts of the individuals and institutions that were the recipients of such financial aid from him. By chance I came to know of a very recent example; just now, indicative of this characteristic of his nature. In the year 1941 he shifted, like other innumerable inhabitants of Calcutta, his headquarters to Azimganj (Dist. Murshidabad) when the fear of the Japanese invasion was looming large, and decided to stay there with his whole family during war time. Taking into consideration the then grievous condition of the country as well as the excessive scarcity of grains in Bengal, he had stocked grains in large quantities with a view to distributing them gratis according to his capacity. Thereafter the problem of food became rather more serious and the prices had risen inconceivably high. Babu Bahadur Singhji Singhi could have earned four to five lacs of rupees if he had, like many other miserly merchants, sold off the hoarded lot of grains, taking undue advantage of the prevailing conditions. But he resisted the temptations, and had been daily distributing freely the grains among thousands of poor people who showered blessings on him; and he enjoyed a deep self-satisfaction. This is the most recent example that puts us in adequate knowledge of his silent munificence.

Really he was a very silent and solid worker and he had no desire to take active part in any controversies, social or political, though he had sufficient fitness and energy to do so. Still however he was skilful enough to do what was proper at the particular time. The following incident will best illustrate this statement. It was in the fitness of things that a wealthy multimillionaire like him should give an appropriate contribution to the war funds. With this end in view he arranged in the second

week of December, 1941, an attractive show, styled **Singhi Park Mela** in the garden of his residential place at Calcutta in which all the local people and officers of name and fame, including the Governor of Bengal, Sir John Arthur Herbert and lady Herbert as well as the Commander-in-chief (later the Governor-General) Viscount Wavell, had also taken part with enthusiasm. This show fetched thousands of rupees which were considered substantial financial help to the war funds.

As mentioned above, the Series was started, in 1931 A. D. when I worked as a Founder-Director of the Singhi Jain Chair in Viśvabhārati at Shantiniketan, at Singhiji's request. It was, then, our aspiration to put the SINGHI JAIN CHAIR and the SINGHI JAIN SERIES on a permanent basis and to create a centre at Viśvabhārati for the studies of Jain cult in deference to the wishes of the late Poet Rabindranath Tagore. But unfortunately I was forced to leave this very inspiring and holy place on account of unfavourable climatic conditions etc. which I had to face during my stay of about four years there. I shifted, therefore, from Viśvabhārati to Ahmedabad where I had formerly resided and worked in those glorious days when the GUJARAT VIDYĀPĪTH and the PURĀTATTVA MANDIR had been established as a part of the movement for national awakening and cultural regeneration. I went there in the hope that the reminiscences of those days and the proximity of those places would serve as sources of inspiration in my literary pursuits.

During this period my aim of life had centred round the Singhi Jain Series and I devoted every iota of my energy to its development and progress.

In June, 1938, I received, to my agreeable surprise, a letter from my esteemed friend S'rī **K. M. Munshi** who was, then, the Home Minister of the Congress Ministry of the Bombay Presidency. In that letter he had mentioned that Sheth S'rī Mungalal Goenka had placed a liberal sum of two lacs of rupees at his disposal for the establishment of a good academic institution for Indological studies and he had asked me to come down to Bombay to discuss and prepare a scheme for that. Accordingly, I came here and saw Munshiji. Knowing that he had a fervent desire of founding at Bombay an institution of the type of the Purātattva Mandira, I was extremely delighted and I showed my eagerness to offer for that such services as might be possible for me. We, then, began to draft out a scheme and after some deliberations and exchange of ideas the outline of the BHĀRATIYA VIDYĀ BHAVANA was settled. Accordingly, on the auspicious full-moon day of the Kārttika of 1995 (V. S.) the opening ceremony of the Bhāratīya Vidyā Bhavana took place amidst the clappings and rejoicings of a magnificent party which was arranged at the residence of Munshiji. The brilliant achievement and the wide publicity which the Bhavan has been able to secure during its short career of the last few years bear eloquent testimony to the inexhaustible fund of energy and unsurpassed skill of Munshiji. As

I am inseparably linked up with it from its very beginning, I also feel the same amount of joy and interest at the Bhavan's progress as Śrī Munshiji, its Founder-President and therefore I have been always offering my humble services in its various undertakings and activities.

On the other hand, the Singhi Jain Series is the principal aim of my remaining life and the results of my thinking, meditation, researches and writings have all been devoted to the development of the Series. As life passes on, the time of activity is also naturally shortened and therefore it was quite appropriate, now, for me to chalk out lines of its future programme and permanence.

As Babu Bahadur Singhji Singhi, the noble founder and the sole patron of the Series, had placed the whole responsibility of the Series on me from its inception, he had also the right to expect that more and more works might more speedily and splendidly be published. I have neither seen nor come across any other gentleman who can match with him as regards generosity and unbounded zeal for the revival of ancient literature. On the works of the Series he had spent through me more than 75,000 rupees during his life-time. But he had not even once asked me, during this long period of a dozen years, as to how and for what works the amount was spent. Whenever the account was submitted to him, he did not ask for even the least information but sanctioned it casting merely a formal glance on the account sheets. He, however, discussed very minutely the details regarding things such as the paper, types, printing, binding, get-up, etc. as well as internal subjects like Preface and others, and occasionally gave very useful suggestions thereon with deep interest. His only desire being to see the publication of as many works as possible in his life-time, he was always ready to spend as much after it, as required. He did not labour under a delusion that the things should be done in this or that way when he was no more.

As these were his ideas and desires concerning the Series and as every day that passed left me all the more convinced of the fickleness of my advanced life too, it was imperative for us to draw out a scheme for its future programme and management. Just at this time a desire dawned in the heart of Shri Munshiji, to the effect that if the Singhi Jain Series be associated with the Bhāratiya Vidyā Bhavana, both the institutions would not only be admirably progressing but the Series would get permanence and the Bhavan, unique honour and fame by its hereby becoming an important centre for the studies of Jain culture and the publication of Jain literature. This wellintentioned desire of Munshiji was much liked by me and I conveyed it in a proper form to Singhiji who was, besides being a Founder-Member of the Bhavan, also an intimate friend of Munshiji since long. Eventually he welcomed this idea. I also came to a final decision of associating the Series with the Bhavan, having consulted my most sincere friend, life-long companion and co-worker, Pt. Sukhlalji, who is a well-wisher and an active inspirer of the Series, and

who is also an esteemed friend of Babu Bahadur Singhji. Luckily we all four met in Bombay in the bright-half of Vaisākha (V. S. 1999) and on one auspicious day we all sat together and unanimously resolved, at the residence of Munshiji, to entrust the Series to the Bhavan.

According to that resolution, the publication of the Series thereafter began under the management of the Bhāratīya Vidyā Bhavana under my sole supervision and direction.

In addition to transferring all sorts of copyright of the Series, Singhji also donated a liberal sum of Rs. 10,000 which will be spent on erecting a hall, to be named after him, in a prominent place in the Bhavan. In appreciation of this generous donation of Singhji, the Bhavan has also resolved to style permanently the Department of Jain Studies as the "*Singhī Jain Sāstra Sikṣāpīṭha*".

In the mean time we considered to purchase for the Bhavan a well-equipped library of a retired professor living in Calcutta, and consequently I was entrusted with the work of making a proper move in the matter. I then went to Calcutta for this very purpose and started negotiations through Singhji with the professor whose demand was somewhere about Rs. 50,000/-. Singhji asked me just casually as to what arrangement had been made for meeting with the costs. I promptly replied that there was no cause for worry so long as donors like himself were there. He smiled at it with a suppressed sense of satisfaction and also remarked that he had to assume the role of a negotiator for a buyer who he himself was eventually to be. He considered seriously my candid utterance and made up his mind from that moment, luckily of course for the Bhavan, to donate the Library to the Bhavan. He invited the professor concerned to his residence and talked in my presence about the approximate cost of the whole collection which appearing rather more to him and to me, the bargain could not be struck. He himself thereafter suggested to me to go in for the Nahar collection and promised with his usual preparedness to make complete arrangements in due course of time for the same. As was natural with him, he disallowed me at the same time from making known his intentions to any one. From close association with him I very well knew this aspect of his sobre mind. This taciturnity of his mind was so much developed that even his sons who are equally able and worthy did not get a clue to his intentions till they were put into practice. But to our great mishap he did not live long enough to present this literary treasure to the Bhavan himself; but his eldest son and my beloved friend, Babu **Shri Rajendra Singh** has fulfilled his father's wish though he was totally ignorant of it and has got this unique collection for the Bhavan and spent Rs. 50,000/- for the purpose.

Singhiji began to take keen interest in the progress and development of the Bharatiya Vidya Bhavan, seeing that it had at last become the centre of research and literary activities of Shri Munshiji and mine. In his last visit to Bombay he had also expressed to me his sincere desire to come and stay occasionally with us in the building of the Bhavan at Andheri when it is made over to us after the war.

At this time he also expressed with great enthusiasm his generous desire in clear terms as to how increasing progress of the Series can be achieved and how more works can be brought out with added speed. He also told me to make an arrangement, as I wished, regarding as much publication as possible of the works in the Series till I and he were alive, wishing me not to worry at all concerning the expenses. He mentioned that he would not feel satisfied even if the present rate of the publication which is three to four works annually be raised to two works per month. What a noble zeal and a domineering passion for the advancement of learning and literature!

Having been fully reinvigorated by this unequalled enthusiasm and liberality I came to Bombay and was immersed in making plans of a large-scale production of the works in the Series and its extension in pursuance of his eager desire.

By the end of 1943 his health began to decline. In the first week of January, 1944, when I went to him at Calcutta in connection with the work of the Bharatiya Itihasa Samiti I found him extremely unwell. Notwithstanding his ill-health he talked to me for more than a couple of hours on the day of my arrival there. The first thing he did in the course of this lengthy, though very sweet talk, was to give me a mild reproof for undertaking the long and tedious journeys to Calcutta, Benares and Cawnpore in spite of my ill health. He discussed with absorbing interest the details of the Samiti's proposed History of India, a subject of great interest to him. I could see that he was at that time quite forgetful of his physical ailments. Our talks then drifted to the subject of the History of Jainism in which connection also he expressed his opinion about the material to be utilised for such a work. At the termination of our talks, which this time lasted for over three hours, I found him much exhausted and drooping in spirits.

On the 7th January his health took a turn for the worse. On the 11th January I went to take leave of him, which he, full of emotions, gave with a heavy heart, exclaiming "Who knows whether we shall meet again or not?" I requested him to take heart and remain buoyant and assured him that he would be soon restored to normal health. But while I was stepping out of his room, my eyes were full of tears and his last words began to eat into my heart. Ill-luck prevented our second meeting. That lofty and generous soul finally left its mortal habitat at mid-day on 7th July, 1944. May his soul rest in peace!

Singhiji's Worthy Sons

Though the heavy loss caused by his sad demise is irreparable for me and the Jain community at large, still it is indeed, a matter of real consolation that he has left behind him equally illustrious and worthy sons. His sons, **Bābū Rajendra Singhji** and **Babu Narendra Singhji** are treading the foot-steps of their revered father. It gives me great pleasure to record here that during the past five years on the Series alone they have spent more than Rs. 50,000/-. They also handed over a sum of Rs. 5000/- to the Indian Research Institute of Calcutta for the publication of the Jain works in Bengali language.

*

I have already mentioned how Babu Rajendra Singhji made a generous donation of Rs. 50000/- for the purchase of the famous Nahar Collection of Indological works which now forms a most precious part of the Bhavan's library. Babu Narendra Singhji has donated Rs. 30000/- for the foundation of a Jaina Bhavan at Calcutta for which Babu Bahadur Singhji had already contributed Rs. 15000/-. He liberally gave Rs. 5000/- on the occasion of the celebration of 'Virasāsana Mahotsava' in November 1944 which was held by the Digambar Jain Samaj. Further he has shouldered the responsibility of continuing now under his patronage to help the work of social and religious upliftment among the Sarak tribe of Bengal which was started by his illustrious father and for which the latter had spent thousands of Rupees. Babu Rajendra Singhji and Babu Narendra Singhji have also very generously promised to continue to meet all the expenses of the **Singhi Jain Series** and requested me to bring out as many works as possible, at whatever cost, so that this unique Series founded and cherished by their late lamented father may continue to bring to light the invaluable treasures of Jain literatures and culture.

In recognition of his unique assistance the Bharatiya Vidya Bhavan has decided to perpetuate Singhiji's memory by naming its indological library as **Babu Bahadur Singhji Singhi Library**. Further, one of its main halls will bear his name as **Babu Bahadur Singhji Singhi Hall**. The Bhavan's Jain Department will also be known as the **Singhi Jain Shastra Shikshapith**.

7th July, 1949

BHARATIYA VIDYA BHAVAN,
BOMBAY.

}

Jina Vijaya Muni

* * *

General Editor's Preface

IT gives me immense pleasure in presenting to the world of scholars this characteristic Prākṛit Tale, *Lilāvai* by name, as the thirty-first volume of the *Singhī Jain Series*. The Jaina narrative literature in Prākṛit is very extensive and rich; its extent and wealth are superlatively outstanding even when compared with the entire range of narrative tales in Sanskrit; but the number of narrative poems of the high literary standard of *Lilāvati* in it is almost negligible, if not nil. The Jaina narrative works in Prākṛit have a dignity of their own by virtue of their plots and contents, but the outflow of flavours of ornate poetry is not quite abundant there. We do not possess today any Jaina Mahākāvya in Prākṛit which by its contents and sentiments conforms to the definitions and conventions laid down by eminent poeticians like Bhāmaha and Daṇḍin. As yet we are not aware of any Jaina Mahākāvya in Prākṛit of the literary standard of the elaborate Kāvya, the Rāvaṇavaho or Setubandha of Pravarasena and the most outstanding Prākṛit Mahākāvya, the Gauḍavaho of the royal poet Vākpati. It is evident from literary references that in the past were composed many Prākṛit Kāvya of this category, but most of them are lost in the engulfing abyss of time, almost beyond recovery. Out of this lot, the unique poems of Pravarasena and Vākpati as well as this (*Lilāvati*) of Kutūhala, the son of Bhūṣaṇabhaṭṭa, have survived through our sheer good luck. Both the Mahākāvyas, Rāvaṇavaho and Gauḍavaho, have been quite famous from early times; and scholars are well acquainted with them from references to and quotations from them in various works: so it was in the fitness of things that these two texts were printed and published quite early. But the present poem, *Lilāvai Kahā*, however, could not see the light of day upto this time: it was eagerly awaiting as it were its *uddhāraka*, the critical editor, namely Dr. Upadhye.

This *Lilāvai Kahā* was casually noticed for the first time by our late lamented learned friend S'ri Chimanlal Dalal, the organiser and the first General Editor of the Gaekwad's Oriental Series, in his Gujarati Report, which he prepared in 1914, on the Jaina Bhaṇḍāras at Pattan under the behest of that great patron of learning, the late Mahārāja S'ri Sayājirāo Gaekwad of Baroda. It was his ardent desire to bring this poem to light; and he had mentioned this to me more than once. After his sad demise, while I was organising the publication of *Singhī Jain Granthamālā*, I went to Pattan in 1931-32 and had the occasion of seeing there the old palm leaf ms. of the *Lilāvai* well preserved in the famous Saṅghavi Pādā Bhaṇḍāra. Arrangements were made for its transcript. But my hands being heavily occupied with the simultaneous editing and publishing of

many works of the Granthamālā, I could not divert my specific attention to its transcripts etc.

When, in 1940, my beloved friend Dr. Upadhye expressed his desire to edit this poem, I felt very happy; and I decided to present this Prākṛit Mahākāvya with its Sanskrit commentary by an anonymous Jaina author, edited by him, as a precious jewel in the necklace of our Granthamālā. The brilliant outcome of all this is now in the hands of the learned. The various problems that could be expected in connection with the internal and external study of Līlāvai have been fully and ably discussed by Dr. Upadhye in his thorough, elegant and authoritative Introduction.

My relations with Dr. Upadhye have been of very close attachment. Naturally I feel diffident in commending here his outstanding scholarship in his subjects and his painstaking habits and steady labours. I wish to add only this much here that I know no other and more suitable scholar, who is an ardent devotee of Prākṛit literature and has a deep insight into the study of Prākṛit languages, than Dr. Upadhye, for editing this poem.

Professor Upadhye occupies a frontrank position among the living Prākṛit scholars of our land. The active scholars already know him very well by his learned editions of both Jaina and non-Jaina Prākṛit works (with their Sanskrit commentaries etc.), such as Pravacanasāra, Paramātma-prakāśa, Kamsavaho, Uṣāniruddham, Candralekhā Saṭṭaka etc. and by his solid research contributions, to mention only a few, such as, The Present Position of Prākṛit and Pāli, Jaina and Buddhist Studies and their Future; Hariṣeṇa and his Dharmaparīkṣā in Apabhraṃśa; Dhūrtakhyāna: A Critical Study; An Essay on Prākṛit Literature, etc. This edition of Līlāvai Kahā is an additional, specific proof of his editorial skill and deep critical faculty.

Four years back, in my General editor's Preface to the Candralekhā Saṭṭaka, edited by Dr. Upadhye and published in our Bhāratīya Vidyā Granthamālā, I had expressed a hope about him in this manner: 'We believe, and we have great hopes that in the near future Dr. Upadhye will give us many valuable Prākṛit works with learned Introductions which are usually the results of his extensive study and mature scholarship.' So it gives me immense pleasure to see my hope more than fulfilled by this edition. Dr. Upadhye is keenly interested in the progress of the Singhi Jaina Granthamālā and is extending to us his hearty cooperation in its conduct and publication; so on behalf of its munificent patrons and ardent lovers of learning, Śrī Rajendra Singh Singhi and Śrī Narendra Singha Singhi, the worthy sons of the late lamented Śrī Babu Bahaddur Singhaji Singhi, the founder-patron of the Series, and on my behalf I offer my hearty greetings to him. It is through such mutual co-operation

and good will of righteous scholars that the publication of our rich literature and the progress of scholarship connected with it are possible. In this connection what the Author of Līlāvātī has observed in the following gāthā is most apt :

जयंति ते सज्जनभागुणो सया वियारिणो जाण सुवण्णसंचया ।
अइट्ठदोसा वियसंति संगमे कहाणुबंधा कमलाकरा इव ॥ १२ ॥

Jyēṣṭha Śrutapañcamī Samvat 2005
(1, June 1949)

Singhī Jaina Śāstra Sikṣāpīṭha
Bhāratiya Vidyā Bhavana, Bombay.

JINA VIJAYA

PREFACE

We cannot afford to neglect any more the study of Prākṛit language and literature, if we are really earnest about the study of Modern Indian Languages and social life of the common man in ancient India. We have had to pay heavily for the 'learned' man's neglect of Prākṛit literature with the result that many important Prākṛit works of literary value have been lost. The Vasudevacarīya of Bhadrabāhu, Taramgavaī of Pādalīpta, Harivijaya of Sarvasena, Madhumathavijaya of Vākpati, Viṣamabāṇalīlā of Ānandavardhana, Vilāsavaī Saṭṭaka of Mārkaṇḍeya etc., to mention only a few, are mere names to us. It is for us to see now whether their mss. would be discovered anywhere.

During the last few years I have been able to bring to light half a dozen Prākṛit works, to edit them partly or fully and to assign to them their place in the history of Indian literature in general and Prākṛit literature in particular. They were procured from the valuable ms.-collections from the South, especially Travancore. I have duly noticed them in my Essay on Prākṛit Literature contributed to Shipley's Encyclopedia of Literature, New York 1946.

Being impressed by the excerpts from the Līlāvātī in the Catalogue of mss. in Jesalmere Bhandars and by references to it in Sanskrit works on poetics, I was yearning, almost from 1930, to get access to the Jaisalmer and Pattan mss. of that poem. Despite the kindness of my friends in Gujarat and Marwar my attempts in this direction suffered many reverses and disappointments. During 1940-42 the University of Bombay assigned to me the Springer Research Scholarship to enable me to continue my studies in Prākṛit language and literature; and I had nearly decided to go to Pattan to see the ms. of the Līlāvātī.

While editing the Brhatkathākośa of Hariṣena in Sanskrit for the *Singhi Jain Series* I came into closer contact with S'rī Jinavijaya Muni. One day, by the middle of March 1940, at his residence at Matunga facing the King's Circle, Bombay, he talked to me about the photographs of the palm-leaf ms. of the Kuvalayamālā from Jaisalmer. 'It was a fitting

context for me to request him to see if he can procure for me a photographic copy of the Jaisalmer ms. of the Līlāvātī. He told me that it would not be possible to get any access to the Jaisalmer ms., but he can procure for me a copy of the Pattan ms. In the light of my earlier disappointments, as I stepped down the staircase of his residence, I was wondering whether I might pass through the same old experiences. He, however, was quite earnest and really meant what he said. During September 1941 he sent to me a fine copy of the Pattan ms. which he had secured through the good offices of S'rī Muni Punyavijayajī.

The Pattan copy (= P) being quite good, my desire to edit this poem grew more and more intense. I wanted at least one more ms. to fill its lacunae. My efforts to get access to a ms. said to have been in the possession of Mr. M. R. Kavi had no positive results. My friend Dr. Raghavan, Madras, knew how badly I was in need of another ms.; and during the last week of August 1942 he sent me the information that the Anupa Sanskrit Library, Bikaner, contained a ms. of the Līlāvātī with a Sanskrit commentary. To begin with, the prospects of getting a transcript or much less the ms. from Bikaner were not in any way bright. But through sheer good luck my friend Mr. Madhava Krishna Sarma took charge of the Curatorship of that Library in November '42; and almost with a personal interest he secured not only the permission of the Bikaner Government to give me a transcript but also made necessary arrangements to get one prepared through a copyist, not easily available ordinarily.

As I was waiting for the copy from Bikaner, there was another lucky development. S'rī Jinavijayajī, who was holding his long-planned literary expedition to Marwar in abeyance for years together, reached Jaisalmer by the middle of December 1942 and wired to me to despatch the Pattan copy to him, so that the variants from the Jaisalmer ms. might be noted on its margin. Though the work on hand was very heavy there, he spared midnight hours for the Līlāvātī and noted all the various readings. On the 24th of April '43 the Bikaner transcript (= B) reached my hands and on the 29th of the same month I received back from Jaisalmer the Pattan copy duly collated with Jaisalmer ms. by S'rī Jinavijayajī himself.

I started my work in right earnest hereafter. S'ri Jinavijayajī had already assured me that he would publish this work in some Series or the other. The first forme was struck by the end of July 1944. The work lingered on in the press for the last five years; and there were various difficulties: at times paper was not available; now and then Bombay had communal disturbances and strikes which affected communications; there were strikes in the Press; and one was constantly subjected to the worries of the war-time. Though the tale of my struggle to get the necessary material and to edit this text in the present form has been a long and chequered one (to put it in the words of the poem itself: *devat mahāntī khu kahā*), it is a matter of pleasure for me to present this edition to the world of scholars.

In the Introduction I have fully described the material and the method adopted in building the critical text. The transcript that reached my hands was so unsatisfactory that I could not present the Sanskrit commentary better than this: I eagerly await the discovery of another ms. to enable us to fill its gaps. When some more mss. come to light it would be further possible to judge the authenticity of both the recensions. For the present we may accept with the Commentator that the name of the Author is Kutūhala. The story of the poem is quite engrossing and is also a careful picture of human relations often controlled by Destiny. Somehow the title *Lilāvati* has found favour with many authors, and I have studied all the works bearing that name and their possible relation with this poem. Judged by the criteria of Rudraṭa and others the form of the poem is quite important. Hāla has won remarkable eminence in Indian history, legends and literature; and for such a romantic poem in *Māhārāṣṭrī* no other king would have been a more appropriate Hero than Hāla about whom the necessary results of research I have put together with a view to delineate his personality in a proper perspective. I have tried to give also a brief account of the Sapta-Godāvari Bhīma, the main scene of the story. The poem *Lilāvati* is a lovely member in the family of Indian literature, so I have studied its relation with other Sanskrit and Prākṛit works as far as possible. The available evidence shows that its composition can be assigned to c. A. D. 800. The stage of Prākṛit

language also confirms the same. My analysis of the language is modest, limited and casual; and it is necessary that a systematic and thorough grammar of this poem should form the basis of the study of Māhārāṣṭrī. It is with this end in view that I have prepared and included in this edition a full Glossary of the text. We can know more about the commentator only when some other mss. come to light. In the Notes I have included, besides various difficulties, all that I felt necessary for an intelligent understanding of the text and its language.

While working on this poem, during the last few years, many of my scholar-friends have obliged me in various ways; and it gives me pleasure to remember them with gratitude: Mr. K. J. Dixit, B. A., B. T., Sangli; Dr. A. M. Ghatge, Kolhapur; Prof. M. V. Patwardhan, Poona; Mr. L. N. Rao, M. A., Ootacamund; Dr. V. Raghavan, Madras; and Mr. K. Madhava Krishna Sarma, M. O. L., Bikaner.

Words are inadequate to express my sense of obligation to Āchārya Jinavijayaji. He secured the Pattan copy, collated the Jaisalmer ms. and arranged for the publication of this work even during these critical days. All along I found solace in his encouraging words and positive guidance in his cooperation. The students of Prākṛit literature owe a heavy debt of gratitude to him; and to redeem at least a fraction of it, if possible, I have taken the liberty of dedicating this book to him.

I offer my sincere thanks to the Government of Kolhapur for the kind aid given to me in my work on the Līlāvātī. I also acknowledge my indebtedness to the University of Bombay for the grant-in-aid (of Rs. 200/-) given towards the cost of the publication of this work.

karmāṅgerādhikāras te

KOLHAPUR,
1-1-1949 }

A. N. UPADHYE

To
Āchārya
Śrī Jina Vijaya Muni

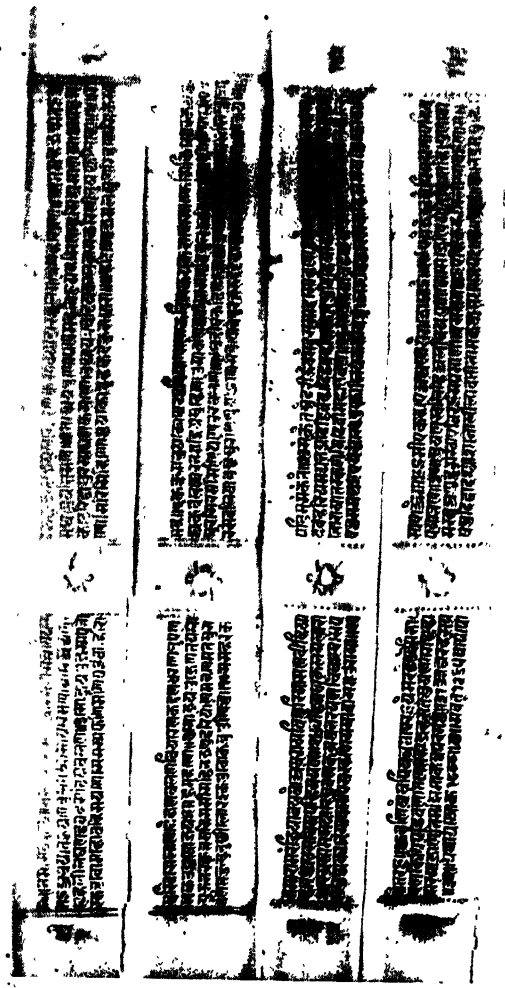
[illegible]

Opening Page. No. 1 : Compare the printed Text ending with 'वत्सल' × × in gāthā No. 6. ८

[illegible]

Concluding page. No. 131. beginning with *सुप्रसन्नं* of the printed Text in gāthā No. 1328.

सिंधी जैन ग्रन्थमाला] J. Jaisahner MS.: See Intro, pp. 3 f. [लीलावई कहा

Folios 1, 2a, 142b and 143: Compare the Printed Text.

Folio 1 ends with 'क्रमिक्रमा, in gāthā 6;

Folio 2a begins with 'सुन्द in gāthā 6, and ends with 'ज्यंलि in gāthā 12;

Folio 142b begins with 'द्वसगाम् in gāthā 1324 and ends with 'को मवि' in gāthā 1329;

Folio 143 begins with 'उ नर in gāthā 1329.

INTRODUCTION

1. Critical Apparatus

The Prākṛit text, critically edited here, and the Sanskrit commentary of the *Lilāvāi* (Sk. *Lilāvati*) are based on the material from the following mss.:

P—This stands for the Transcript of the palm-leaf ms. belonging to the Saṅghavi Pāḍā Bhaṇḍāra, Pattan, and noticed by Dalal in his Descriptive Catalogue of mss. in the Jaina Bhaṇḍāras at Pattan, Vol. I, G. O. S., No. 76 (Baroda 1937), pp. 57 (Intro.) and 193, No. 316. The palm-leaf ms. has got 131 leaves, measuring 14 by 2 inches and written on both sides of the leaf in Devanāgarī hand. There are occasional marginal notes; and the first five leaves are damaged on one side, thus creating some lacunae in the text. I have personally seen the first and the last leaves of this ms. The edges of it are broken; the leaves are extremely brittle; and the central string-holes are enlarged. It is written with ink in an uniform, clear and legible Devanāgarī script quite usual in Jaina mss. As a rule the *paḍimātrās* are used throughout. On the left-hand margin the pagination is by letters and on the right hand by numerals. On the first page we have *śrī* upon 1 which corresponds to 1; and on the last page we have vertically *su*, *snā* and some sign like that of 1, which together stand for 1 लीला.

131. The hand-writing of the marginal notes is different from that of the body of the text; it is inferior and belongs to some other scribe. The concluding verse, No. 1333:1, which is found in P only, is written on the lower margin in the hand-writing of the notes. There are short Daṇḍas on the heads of letters to indicate separation of words. No Daṇḍa is added after the number of the gāthā. The ms. begins thus: ६० ॥ ॐ नमो विघ्नराज्य ॥ नमः etc. and ends thus: लीलावतीकथानकं समाप्तं ॥ छ ॥ मंगलं महाश्री ॥ छ ॥ [something like ६३] ॥ छ ॥. It does not mention the date of its writing. Judging from its general appearance and hand-writing and according to the expert opinion of Śrī Jinavijayaji, the age of it might be assigned to the close of the 13th century of the Vikrama era, and not later than that. Āchārya Jinavijayaji procured for my use an excellent transcript of this palm-leaf ms. The transcript (called P here) is written on bluish ledger paper, of the foolscap size, on one side only. The copyist's Devanāgarī hand-writing has such a close resemblance with the old Devanāgarī script that a superficial observer would feel that this copy is pretty old; and I find, the copyist has written some obscure letters exactly as they are in the palm-leaf ms. The copy is very carefully prepared. The pages of the palm-leaf ms. are indicated; small superlinear Daṇḍas, as in the original, are added to separate the words; marginal glosses are reproduced; some Sandhis are indicated by writing the absorbed vowel above between the lines; and lacunae are preserved as they are. One feels in using it that one is reading an old ms. The copyist gives his colophon thus:

॥ स्वस्ति ॥ नृपधिकमार्कवत्सरे १९९७ ज्येष्ठमासे सितपक्षे श्री अणहिल्लपुरपत्तनान्तर्गतसंघवीपाटकसत्क-
ताडपत्रोद्योजनज्ञानमाण्डागारान्तःस्थितायाः सटिप्पनकातीवशुद्धतमाया महाराष्ट्रदेशीभाषानिबद्धाया दव-
दन्तीकथायाः [लीलावतीकथायाः ?] प्राचीनतमप्रतेश्चरितः प्रतिरियं लेखिता श्रीजिनविजयेन मुनिना
आत्मकृते मुनिपुण्यविजयद्वारेण । लिखिता च सा अणहिल्लपुरपत्तनखडाकोटडीपाटकनिवासिना लेखन-
कलाकोविदेन लेखकवरेण त्रिवेदिना लक्ष्मीशंकरात्मजेन गोवर्धनदासेनेति ॥ जयति जिनेन्द्रशासनम् ॥
शुभं भवतु ॥ ॥

This is the best and the complete copy of the text which I have got. The marginal glosses are generally meanings of difficult words, and in a few cases *pāthāntaras*: (see the footnotes on gāthās 558, 614, 669, 683, 824, 973, 1017 etc.); sometimes they are mutilated, in corrupt Sanskrit, or even in old Gujarātī. Almost uniformly this transcript shows *n* initially and in many cases *nn* as a conjunct, but *n* medially. In some places,

however, it does write initial *na* and in a couple of places *nu*. It also shows, almost throughout, *ya śruti* for the *udhṛtta* vowel, *a* or *ā*, irrespective of the preceding vowel. It uses now and then what we call the sign of *avagraha* along with the superlinear Danda to indicate the absorbed vowel *a*, not necessarily after *e* or *o*. The lacunae, here and there, especially in some pages at the beginning, could be conveniently filled by the readings of J. It has not meticulously distinguished, at least in some places, the prose from the verse; and there are occasional lapses in the numbering of gāthās. It has scribal errors here and there, but their number is comparatively small. It uses *anusrāra* (कंद) and not *para-savarṇa* (कन्द). Usually it writes लोयमि, सयलमि and not लोयम्मि, सयलम्मि, and often जन्न for जं न. It always writes *v* both for *v* and *b*, and very rarely *b* is written. There are scribal errors mostly arising out of orthographical similarity in medieval Devanāgarī between *s* and *m*, *n* and *g*, *u* (with the vertical stroke to separate the words) and *o*, *jj* and *dy*, *ru* and *jh*, *tt* and *nn*, *c* and *v*, *ech* and *tth*, *tth* and *ddh*, *p* and *e*, etc. Though we have called it a transcript, it is a very carefully prepared copy; so for safe custody I have returned it to Śrī Jinavijayaji who had so kindly lent it to me for my use.

J—This stands for the Variant Readings personally noted by Āchārya Jinavijayaji (during his stay at Jaisalmer; for a description of his visit to that place, see Bhāratiya Vidyā, Hindī, Siṅghī Smṛti Grantha, pp. 65 ff.) on the margins of the transcript P from the Jaisalmer palm-leaf ms. which is noticed by Dalal in his Catalogue of mss. in Jesalmere Bhandars, G. O. S., No. XXI (Baroda 1923), pp. 55 (Intro.) and 28. The palm-leaf ms. belongs to the big Bhaṇḍāra at Jaisalmer and its No. is 237. It contains 143 leaves, measuring 12 by 2 inches. The leaves are stiff and thin, and the ms. is quite intact. Each page has four lines, vertically cut into two columns. The script is Devanāgarī, usual in Jaina mss., with *padimātrās*, and the letters are uniform and attractive. The first page and the last page are blank; otherwise the leaves have writing on both the sides. The pagination is both syllabic and numerical respectively on the left and right side margins. The symbol *śrī* upon 1 stands for 1; *su pta* upon 2 for 142; and *su pta* upon 3 for 143. The ms. opens thus: ६० ॥ नमः सर्वज्ञाय ॥ नमह etc. and ends thus: ॥ प्रयात्रं श्लोक १८०० ॥ छ ॥ संवत् १२६५ वर्षे पौषसुदि द्वादश्यां शनौ लीलवती शुक्ल कथा समाप्त्यं ॥ छ ॥ * ॥ छ ॥ भद्रस्तु ॥ छ ॥

It has to be remembered that the editor has not got the complete copy of the Jaisalmer, ms. So ॠ stands just for the readings, carefully and legibly noted by Śrī Jinavijayaji, whenever they differ from those of the transcript ॡ; and by implication it means, when the readings of ॠ are not noted, that ॡ and ॠ agree and go together. With regard to the nasals, this ms. shows clear partiality for *n* initially, medially and in a conjunct group. With regard to *ja-smṛti* it practically agrees with ॡ.

B—This stands for a modern transcript of the Bikaner ms. of the Līlāvātī with a Sanskrit commentary. The ms. at Bikaner, belonging to Anūpa Sanskrit Library, No. 3281, is written on paper. Its appearance is pretty old, and it is somewhat damaged. It measures 10½ by 4½ inches; it contains 89 folios; each page has 11 to 16 lines; and each line contains 40 to 55 letters. It is written in a clear, large Devanāgarī hand. The *paḍī-mātrās* are used here and there, and the copyist of our transcript generally misunderstands them. The folios are numbered 1 to 50 and 71 to 109. Folio No. 50 ends with अवलोइऊग सीयाइ तो मए द [see gāthā 501] and folio 71 begins with तत्रावाभ्यां नराधिप हर्षवशोत्फुल्ललोचनो गणाधिपतिर्गौरीहरयोः etc. [see the Sanskrit commentary on gāthā 806]. It is plain that folios 51 to 70 are lost, and thus we have a substantial gap in the ms. On every page there is left in the middle a square blank space. The Prākṛit text and the Sanskrit commentary are continuously written, every gāthā or a bunch of gāthās being followed by the commentary. On the front page the owner is mentioned as follows: स्वस्ति श्रीगणेशाय नमः । पू.श. श्री श्री श्रीसंजमराजमूर्तीश्वराणां तन् शिष्य मू. अजयराजस्य प्रति वा श्रीभावदेवदातव्य श्रीरस्तु । The Bikaner ms. opens thus: ६० ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ णमहृ etc. and ends in this manner: ॥ श्रीः ॥ समाप्ता चेयं लीलावतीकथावृत्तिः ॥ श्री विक्रमार्कनरेंद्र संवत् १४६१ [is it that later 6 is corrected to 7 ?] वर्षे शुभं मंगलं ॥ श्रीः ॥

The transcript which I have received is not very carefully prepared. More than once the original script has baffled the copyist. In some places three ciphers ॠ are used for *i*, quite an old trait indeed. Sometimes the letters are not correctly read by the copyist and the *paḍī-mātrās* have misled him. Consequently the copy, namely B, bristles with errors, rather misreadings, both in the Prākṛit and Sanskrit portions.

[illegible]

The most important feature of the Bikaner ms. is that the text is accompanied by a Sanskrit Commentary. Not being able to use the original ms. I had to be satisfied with the material given by the transcript. With regard to the nasals and *ya-sruti* the readings are much uncertain. The tendency to retain initial *u* is seen on a large scale; but now and then partiality for *u* also is seen. One cannot rely too much on this transcript for syllabic variations; but all the readings showing material difference are carefully noted. Scribal errors in this transcript are too plenty to be analysed. Very often *i* and *u* are substituted for *e* and *o* before the conjunct groups. Possibly the vertical stroke on *u* has been ignored by the copyist with the result that often *u* is used for *o*. Besides the major gap, noted above, there are portions omitted both in the text and in the commentary. There are some instances where the text is missing but the commentary is preserved. Some of these cases are clear from the observations in the footnotes.

Turning to the portion of the Sanskrit commentary in our transcript, the *anuvāra* and *parasavarna* are indiscriminately used; the conjunct groups with *r* as the first member show the other consonant as a duplicate *rpp*, *rvv* etc.; the three sibilants are often confused; *ṣ* is often used for *kh*; *y* and *j* are interchanged; the Prākṛit and Sanskrit words are freely joined in Saṁdhi; and Daṇḍas are not placed at their proper positions.

K—This stands for the verses quoted by M. Ramakrishna Kavi in his article on the *Līlāvatī* contributed to the Telugu monthly, *Bhāratī*, vol. III, part i, February 1926. In all he has quoted 18½ gāthās which in this edition stand numbered as (when arranged serially): 65, 66, 67, 174, 175, 198, 243, 323, 487, 489, 567, 779, 868, 975 (only second line) 1018, 1021, 1147, 1264, and 1330. After ignoring those arising out of *anuvāra* or *anuvāsika* and apparent Sanskrit influence, I have recorded most of the significant readings (varying from the printed text) of these verses in the Notes at the end. They are based on the Devanāgarī copy of these verses so kindly sent to me by my friend Dr. V. Raghavan, University of Madras, Madras. It is a matter of regret that Mr. Kavi does not disclose the whereabouts of the ms. from which he has quoted these gāthās. The ms.

used by him belongs to PJ group, and on account of certain important common readings it is closely allied to P. The normal tendency of these quotations is not to use *ṛja-sruti*, which is consistently used in P. Still in these quotations, besides the retention of Sanskrit, *y* in words like *valaya* etc., *ṛja-sruti* is seen in the following words: *maijana*, *veja*, *āyara*, *cirañjālaṃ*, *Nāyajjuṇa*, *niya*, *diya*, etc. With regard to the use of *n* or *ṇ*, these quotations uniformly show *n* initially (agreeing with P), *ṇ* medially and both *nn* and *ṇṇ* in the conjunct group. Rare use of *ṛja-sruti* and the consistent use of initial *n* form a strange combination which cannot be easily explained unless the MS. which Mr. Kavi has used is brought to light.

2. Evaluation of Mss. and Text-Constitution

Of the three MSS. on which our edition of the text is based, J is not only the oldest but its readings also are more genuine. It bears a definite date, Śaṃvat 1265 (-57 = 1208 A. D.), and it is well preserved. Then comes the MS. P. Though it is not dated, I think, it is later in age than J; and moreover it shows some partiality for the rules of Hemacandra's Prākṛit grammar. It is accompanied by marginal glosses which are at times very helpful. The author of this gloss appears to be aware of the variant readings of J: at least one such case is preserved (gāthā No. 669, reading 23). The MS. B is neither so old nor have its readings reached the hands of the editor in a very correct form; but its special value lies in the fact that it is accompanied by the Sanskrit commentary.

These three MSS. easily fall into two groups: J and P stand closely together, though P is not an immediate copy of J, while B stands much apart. Syllabic variants arising out of optional rules of grammar, uncertainty of pronunciation and similitude of orthographic symbols are not in any way safe criteria in grouping the MSS. This is all the more true in Prākṛit texts. The MS. B stands separate and by itself for the following reasons: It possesses some ten verses which are not found in the other MSS. (see Nos. 5*1, 62*1, 106*1-2, 271*1, 933*1, 1308*1, 1319*1, and 1320*1-2). Its conclusion fundamentally differs from that found in PJ (see gāthās 1317 ff). Even though some of its readings agree now with P and then with J, it shows uniform tendency of

substituting *i* and *u* for *e* and *o* followed by conjuncts. Often it does not admit *ya-sruti* after vowels other than *a* or *ā*. Its writing of *n* or *ṇ* is uncertain. Sometimes its readings, lines and portions of lines (see the readings on gāthās 17, 20, 36, 40, 83, 93, 95, 131, 144, 232, 345, 412, 496, 807, 819, 850, 970, 983, 1031, 1114, 1216, 1268, 1294, 1298, 1311, 1314 etc.), are materially different from those agreed upon by *P* and *J*. Some of the readings of vowel-variations are perhaps due to copyists who read the gāthā with faulty pauses and wrong intonation and then corrected some syllables hypercritically. The exact and relative authenticity of the readings of *B* cannot be fairly judged until some more mss. containing this text and commentary come to light.

Though *P* and *J* form a group against *B*, they too have some differences among them. It is true that they have some 21 common verses not admitted by *B* (see Nos. 227, 982, 1091, 1141, 1167, 1317-19 and 1321-33); but each one has some gāthās special to itself (in *J*: 16*1, 74*1 and 585*1-3; in *P* 136*1, 635*1-4, 654*1, 662*1, 716*1 and 1333*1). It may also be mentioned that *P* and *B* have two gāthās special to themselves (Nos. 272 and 1234). The readings of *J* often correct the scribal lapses of *P* and fill its lacunae. In admitting the *bindu* (◌) of *amunāsika* *J* and *P* agree against *B* which is very indifferent about it (as judged from the transcript). *P* uses almost studiously dental *n* both initially and in a conjunct group; while *J* almost uniformly uses cerebral *n*, initial, medial and conjunct.

A careful study of the special lines and readings of *B* shows its tendency of smoothening metrical unevenness (see footnotes on 76, 193, 435 etc.), of eschewing a grammatical irregularity (see footnotes on 147, 153, 437, 441, 1158 etc.) and of simplifying an obscurity (see footnotes on 80, 266, 348, 904, 1174 etc.), almost always an effort being made to present a flowing, lucid and easily intelligible gāthā. Taking into consideration all such cases and viewing them collectively one suspects whether they are improvements on the earlier text either by our commentator or by some predecessor of his. A categorical judgement has to be withheld till some more mss. of the *B* group are available.

The text of Līlāvāi is being edited here for the first time. So the editor has not thrown out any gāthās as spurious from the body of the text. The question of their authenticity is discussed and the conclusions are presented in the Introduction and Notes elsewhere. Any gāthā which is found in two mss. is included in continuous numbering, while those found only in one ms. are shown with starred additional numbers *1, *2, etc. . .

Though the readings are noted, as far as possible, with words as the units, it is the syllable that is usually treated as the unit of text-variation. In constituting the critical text the following broad principles are generally adhered to. The reading agreed upon by all the three mss. is the best, and, under the circumstances, the most genuine, perhaps coming from the author himself. If this is not possible, the reading common to any two mss. is adopted. Preference is always given to *ṣ* or *r* above *ṇ*, and between the former two it is generally *ṣ* that is preferred. It is only in a few cases that the readings of *ṇ* have been adopted in the text to avoid an extremely unintelligible or corrupt reading (see gāthās 1 reading 3, 71 reading 1, etc.). If the editor felt inclined to suggest emendations, not quite within the scope of the available readings, he has done so either in the square brackets in the footnotes or in the Notes at the end.

As noted above, there is no agreement between the mss. with regard to writing *n* or *ṇ*. *ṣ* almost always writes *n*, initial, medial and double, *r* writes *n* initially and also *n* in a conjunct group, but *ṇ* medially (excepting in words *anala*, *anila*). The readings of *ṇ* do not show any fixed tendency in this respect; but they agree more with those of *r* than of *ṣ*. Turning to chief Prākṛit grammarians, Vararuci¹ prescribes the use of *ṇ* everywhere. Hemacandra² allows *n* medially, but there is option with regard to initial and double, so far as his principal Prākṛit is concerned. Mārkaṇḍeya³ wants *n* everywhere, though he is aware of the option for the initial and duplicate, *n* or

1 Prākṛita-prakāśa, II. 42, London 1868.

2 See his Prākṛit Grammar, i. 228-9 etc.

3 Prākṛita-sarvasva, II. 41-3, Vizagapatam 1927.

n and *nn* or *nn̄*. Pischel's¹ observations, in this context, are very instructive: "Except in the Pallava Grant, Vijayabuddhavarman Grant, Ardhamāgadhī, Jaina-Māhārāṣṭrī, Jaina-Śaurasenī, Paisācī and Cūlikā-Paisācī, in all other dialects *na* passes into *ṇa*, both initially and in the middle (Vararuci 2, 42; Hemacandra 1, 228; Kramadīśvara 2, 106; Mārkaṇḍeya fol. 18): 'Māhārāṣṭrī *ṇa* = *na*; *ṇaṇa* = *nayana* (Gauḍ., Hāla, Rāvāṇavaha); *ṇalīṇi* = *nalīṇi*; *ṇāsaṇa* = *nāsana* (Rāvāṇa.); *ṇihaṇa* = *nidhana* (Gauḍa. Rāvāṇa.); *ṇihāṇa* = *nidhāṇa*; *ṇihuaṇa* = *nidhuvāṇa* (Hāla); *nūṇam* = (Hāla), *ṇṇa* (Gauḍa. Rāvāṇa.) = *nūnam*. So also in Śaurasenī, Māgadhī, Dhakkī, Āvantī, Dākṣiṇātyā and Apabhraṃśa. In Ardhamāgadhī, Jaina-Māhārāṣṭrī and Jaina-Śaurasenī a single *n* at the beginning of words and double *nn* in the middle can remain unchanged. Kramadīśvara 2, 107 allows dental *n* initially: *naī* or *ṇaī* = *nadi*. In the palm-leaf mss. *ṇa* is written also in Ardhamāgadhī and Jaina-Māhārāṣṭrī in general and throughout in Kakkuka Inscription, while the paper mss. preserve dental *n* initially and also in doubling. In the particle *ṇam* = *nūnam* always *ṇa* is written, which is explained thereby that originally *n* stood in the middle and *ṇam* an enclitic (§ 150). The Jainas carry this mode of writing over to other dialects, so that sometimes wrongly in Māhārāṣṭrī also, for example in the Gauḍavaha, it is kept by the editors after the mss. The statement of Hemacandra 1-228 rests only on false readings that in Ardhamāgadhī even a medial single *n* is kept sometimes as in *āranāla*, *anila*, *anala*." Elsewhere he observes thus: "*y* is assimilated to a nasal; *nya*, *ṇya* become *ṇṇa*, also written as *nnā* in Ardhamāgadhī, Jaina-Māhārāṣṭrī and Jaina-Śaurasenī, in Māgadhī it becomes *ṇṇa*."

The conventions of modern critical editors are nearly settled. In Ardhamāgadhī and Jaina-Māhārāṣṭrī texts *n* is initially preserved (*ṇam* excepted), medially it is *n*, and in a conjunct usually *nn* (and sometimes *nn̄*); in Jaina-Śaurasenī, Māhārāṣṭrī and Śaurasenī texts it is necessarily cerebral *n* everywhere; the conventions for Māgadhī, Paisācī and Apabhraṃśa we may not take into account here. The tendencies seen in Modern Indian languages are not of much guidance excepting in individual cases.

1 Grammatik der Prakrit Sprachen, §§ 224-282 (Strassburg 1900).

2 लीला.

At times the use of *n* or *ṇ* becomes a complicated problem especially when the mss. do not show uniform spelling; and the earlier editors have tried to adopt some uniform presentation, just as a matter of editorial discipline. So it would have been an offensive procedure to settle (for the use of *n* or *ṇ*) every word or form according to the readings available, especially when all the three mss. are not of the same antiquity and authenticity. Certain facts, however, are undisputable: the dialect of this poem is Māhārāṣṭri as specified by the author himself; and the oldest and the best ms., namely J, has *n* everywhere. So I have uniformly used *n*, initial, medial and double. Variant readings with regard to *n* or *ṇ* of different mss. are not noted; but if all the three mss. have dental *n*, the reading is duly recorded with *nṇ* in the footnotes. Such cases, it will be seen, are very few.

The *ya-sruti* is found in all the three mss. *r* and *j* almost regularly use it with *a* and *ā* irrespective of the preceding vowel; while it is *ṇ* that does not introduce it, now and then, if the preceding vowel is not *a* or *ā*. Turning to the chief grammarians, Vararuci does not admit it, so also his commentator Bhamaha (ii. 2); but other commentators like Vasantarāja and Sadānanda¹ admit it by quoting: *īsat sprṣṭah prayojyo yaḥ kvacit lupteṣu kādiṣu*. Caṇḍa² admits it in between *a* and *ā* (iii. 35). According to Hemacandra it develops with *a* or *ā* when the preceding vowel is *a* or *ā*; but he is aware of cases where the rule of the preceding vowel is not observed. Mārkaṇḍeya (ii. 2) recognises *ya*-like pronunciation. The whole position is reviewed by Pischel³ in the following words: "In the place of the lost consonants a weakly articulated *ya* (*laghu-prayatnatara-yakāra*) is spoken which is indicated here by *ya* (§ 45; Caṇḍa 3, 35; Hemacandra 1. 180; Kramadīśvara 3, 2). Except in mss. written by the Jainas, this *ya* is not expressed in writing. Hemacandra 1. 180 teaches that it comes in only between *a* and *ā*, but knows, however, also *piyai* = *pibati* and 1. 15 *sariyā* = Pali *sarītā* = *sarīt*. Mārkaṇḍeya folio 14 gives a quotation according to which a *ya-sruti* comes in when one of the

1 Prākṛta-prakāśa, pp. 44-5, Benares 1927.

2 Prākṛta-Lakṣhṇam, pp. 32, 51, Calcutta 1880.

3 Grammatik der Prākṛit-Sprachen, § 187.

vowels is *a* or *i*: *anūday aditan varṇan paṭhitavyan yakāra vad iti pāṭhasikṣā*. In the Kakkuka Inscription *ja* is written mostly between *a*-sounds as 1 *saṃjalāṇa*, 9 *paṃjā*, 10 *nūja*, *maṇajam pi* (sic); 11 *saṃjalam pi* (sic); on the contrary it is absent mostly after the *i*-sound; but the Inscription is vacillating. Beside *nūja* (9) stands *nūa* (12); 14 has *ija* and 13 even *neja*=*naiva*. The oldest mss. write *ja* after all vowels before *a* and *ā* in Ārdhamāgadhī, Jaina-Māhārāṣṭrī and Jaina-Śaurasenī, and for these dialects *ja* is characteristic. Therefore correct are such writings as *indrija*=*indriya*, *hijajāt*=*hṛdaya*; *giṇja*=*gīta*; *dihijā*=*dīrghikā*; *ruja*=*ruta*; *dūja*=*dūta*; *teja*=*tejas*; *loja*=*loka*. One however says only *ci*=*eti*; *loe*=*loke*; *dūo*=*dūtaḥ*, *uija*=*ucita*, *uūim*=**rtūni*. Illustrations are found many times in the previous and following paragraphs. Wrongly Jainas carry over this and other modes of writing from Ārdhamāgadhī, Jaina-Māhārāṣṭrī and Jaina-Śaurasenī to other dialects also."

Linguistically *ja-sruti* is a natural phenomenon. Something like this is already known to Pāṇini VIII. 3. 18-9; and the discussions of earlier Sanskrit phoneticians closely correspond to those about *ja-sruti* in Prākṛit.¹ 'From an etymological point of view', says Jacobi,² 'it is more self-consistent that the *ja-sruti* should be written after all vowels, because it is the remnant of a lost consonant.' Professor L. V. Ramaswami Aiyar, Ernaculam, informs me that a fourteenth century Malayālam grammar (written in Sanskrit), called *Lilatilakam*, refers to the *ja-sruti* of Prākṛits as *yakāracchāyā* (his letter dated 28. i. '44). In some of the Modern Indian Languages a few traces of it can be detected here and there: Marāṭhī *pāya*, *soyarika*; Guj. *siyāla*; Hindī (dialectal) *kāyara*; Kannaḍa *mayāṇa*, *rāyaṇ*; etc.

The phenomenon of *ja-sruti* is quite natural and justified in the evolution of Indian languages. To begin with, *ya*-like pronunciation of certain *udvṛtta* vowels in Prākṛit must have been detected by grammarians, but the practice and the degree of thoroughness of writing *y* might have differed from locality to

1 See Pāṇini's Grammar and the Influence of Prākṛit on Sanskrit by V. Bhattacharya, Commemorative Essays Presented to Grierson, pp. 157-59, Lahore 1933.

2 The Kalpasūtra of Bhadrabāhu, Intro. pp. 20-21, Leipzig 1879.

locality and from school to school. Some grammarians appear to hint that some vowels, though written as vowels, are to be pronounced like *y*, possibly to avoid vowel combination. In Jaina mss. of Prākṛit works it is regularly used. In non-Jaina works, not preserved in Jaina mss., it is absent. The Prākṛit grammarians, both Jaina and non-Jaina, recognise it. The Jaina authors and writers might have consistently, if not mechanically, used it in their works and in their mss. after any vowel before Hemacandra's time and generally after *a* and *ā* subsequent to Hemacandra. But we cannot say that it was not at all used by non-Jainas, because non-Jaina grammarians have recognised it and some words in Modern Indian languages do show *ya-sruti*. These facts place us in a difficult position. The editor would be failing in his duty, if he sets aside the norm supplied to him by his mss. Like Pischel a grammarian may like to eschew *y* in Māhārāṣṭrī but an editor will have to be faithful to his material on the basis of which he is building the critical text. So I have retained *ya-sruti* following the best mss., and in those cases where all the three mss. do not give *ya-sruti* I have noted the readings with *rjb*. The possibility of getting the mss. of the Līlāvātī in which *ya-sruti* is less frequent is not in any way ruled out: in fact, though present here and there, *ya-sruti* is not the regular feature in the extracts quoted by Kavi in his article referred to above.

These mss. use the *bindu* (*•*) both for *anusvāra* and *anuvāsika*. There is no agreement among them in giving a *bindu* for the *anuvāsika*. I have admitted it, if *r* or *j* gives it. If the preceding vowel is required to be metrically short, I have represented that *bindu* as *anuvāsika* (*◌̣*), otherwise it remains as a *bindu* (*•*).

It is a well recognised fact that the Prākṛits use short *ē* and *ō* before conjunct groups, in some of the terminations, when required by the metre, etc. The Devanāgarī script, however, is imperfect because there are no special symbols for *ē* and *ō* as in the case of Kannaḍa script for instance. Though the Vedic Sanskrit admits short *ē* and *ō*, somehow the classical usage was satisfied with long *ē* and *ō*, with the result that the Devanāgarī symbols (*ए* and *ओ*) are only long. Wherever the short value was required in Prākṛits, the mss. often use *i* for *e* and *u* for *o*. By introducing fresh Devanāgarī symbols

for short *ē* and *ō* the problem can be easily solved, and the trouble of recording various readings of *i* or *e*, *u* or *o* would be saved to a certain extent. Pischel has regularly used *ē* and *ō* in his *Grammatik*, but that is in transliteration. So far as short *ē* was concerned, Jacobi has used an obverse *ṛ*, i. e., *ṛ*, when it stood metrically short, in his edition of the *Samarāicca-kahā*. Almost following in their footsteps and keeping myself faithful to the documentary evidence, I have used the following symbols with specific values: *ṛ*, *˘* is used when some mss. write *ṛ* and some *ṛ*; *ṛ*, *˘* is used when some mss. write *ṛ* and some *ṛ*; and in both these cases the actual readings are not recorded. The agreement of the three mss., whether they write *i* or *e* in a particular case, is accepted without any hesitation; but if all the mss. read *ṛ*, *ṛ* or *˘* and if it is required to be metrically short, I have added a curve (*˘*) on the head of it. Thus the documentary evidence is kept in tact and the violation of metre is avoided.

The foot-notes record primarily two items: all the marginal glosses found in the ms. P and the important readings of P, J and B. The former are mostly Sanskrit synonyms and explanations of difficult words in the text, so they are added after a sign of equation, their source being necessarily P. As a rule they are copied as they are: in a few cases omissions and emendations are added in square brackets. In the case of P and J quite apparent scribal errors are silently passed over without being recorded: I am sure, no useful reading is left unnoticed. The ms. B, however, is a very unsatisfactory copy, bristling with scribal lapses; so only such readings from it are recorded as show material difference or have a confirmatory value for one or the other of the two mss. I have always seen whether they are grammatically probable and are so recorded or interpreted by the Sanskrit commentary found in B. Emendations had to be offered on the readings of B, and they are shown in square brackets.

It has to be remembered that P alone is a satisfactory and complete copy, J stands only for a number of readings which are variants on P, and B is an unsatisfactory transcript. The entire copy of J is not before me; so when the reading of P alone is noted, without any variant of J, it means that P and J

agree. Generally the variants from the accepted readings alone are noted. But whenever minor adjustments were involved and it was felt necessary to show clearly the readings of different mss., at times all the available readings are given, including the one that is accepted in the constituted text. When there are three mss. for a reading, I have recorded below the readings of those which are not accepted. But if it is *j* that is accepted, its reading is duly recorded below. When there are only two mss., I have recorded the readings of both in the footnotes. In *Prākritis*, due to subtle dialectal signification, every syllable assumes importance in some cases; so I have tried to be as exhaustive as possible in noting down the readings. If I have given more than what is strictly required, I hope I have erred on the safer side. Though various readings in *Prākritis* start more from individual syllables than words, I have given usually words in the foot-notes. This may involve a bit more space, but it makes the critical apparatus readable and not some cryptic and symbolic presentation. When certain *gāthās* are found only in a single ms., they had to be presented with minor emendations; but in all such cases the actual readings are noted below in the foot-notes. In short, I have placed all the useful material, in the light of which I have constituted the critical text, at the disposal of an intelligent reader, so that he might be in a position to weigh the evidence for himself and judge the merits of the selected reading.

The Sanskrit commentary is edited here from a single ms., rather an unsatisfactory transcript of the Bikaner ms. I saw no prospect of securing another copy; and even as it stands, it is an useful aid in interpreting the text. With care and caution I have presented the commentary, and I hope, in quite a readable form. The lacunae had to be filled and the incorrect passages duly corrected in the light of the *Prākrit* text and with the help of the context and conjecture. In those cases where I felt some doubt I have given the actual readings syllable for syllable. Many sentences are syntactically unsatisfactory, but I have allowed them to remain as they are. The various peculiarities (see p. 5 above) are normalised, and the commentary is presented in a standardised orthography. The *Daṇḍas* are added according to the sense, and at times to correspond to those in the *Prākrit* text. Commas (in a few

places) and inverted commas are used for short pauses and quotations. Quotations are checked in the light of their sources wherever possible; if they show different readings, they are starred; and references are added in square brackets, especially those to Hemacandra's Prākṛit grammar. The Prākṛit expressions are not joined with Sanskrit ones by Saṁdhi; and even between Sanskrit words Saṁdhi is not rigorously forced. The Prākṛit readings are allowed to remain as they are in the Sanskrit commentary, even if they are different from those given by the text in B; and whenever they differ from the constituted text, they are marked with asterisks. It is surprising to note that the commentary often interprets those readings which are not identical with those given by B; many such cases are duly listed in the Notes. As noted above, there is a big gap in the ms. B, with the result that a major portion of the commentary is lost. It can be restored only when another ms. becomes available, or the missing sheets of B are traced elsewhere. It was not quite advisable to keep the blank as it is. This commentary becomes almost a Chāyā on many a gāthā; so I have added a Sanskrit Chāyā myself to fill the blank. My Chāyā is as literal and word-for-word as possible; Deśi words are approximately rendered; and generally Saṁdhis are not observed. Though some gāthās do not yield a satisfactory sense, I have added a tentative Chāyā; even my mistakes, I hope, would be a good basis for a better and more accurate rendering and interpretation by other scholars.

• 3. The Problem of Additional Verses

In this edition the text of the Lilavati is constituted from limited material and is being printed for the first time. It is premature, therefore, to mark out certain verses as not genuine and exclude them from the constituted text. As stated above, all the verses, which are found in any two mss., are continuously numbered; but those which are supplied by a single ms. have starred additional numbers in various places. It has to be remembered that we have not got the text and commentary of gāthās Nos. 502-806 (the com. on 806 is available) in B. The total number of verses from all the sources comes to 1357. Of these, 5 gāthās (see below for these numbers) are found in J alone, 9

gāthās in P alone and 10 gāthās in B alone. Excluding these 24 gāthās of starred additional numbers, the text of Lilāvati in this edition shows 1333 verses. Of these, 21 are found only in JP and 2 only in PB. If we deduct these from our continuous numbering, we find that 1310 verses are common to all the three mss. and constitute the irreducible substratum of the text of Lilāvati. The following table shows what verses are additional in what mss.:

Serial No.	Verse No.	What	mss.	include it.
1	5*1	×	×	B
2	16*1	J	×	×
3	62*1	×	×	B
4	74*1	J	×	×
5-6	106*1-2	×	×	B
7	136*1	×	P	×
8	227	J	P	×
9	271*1	×	×	B
10	272	×	P	B
11-13	585*1-3	J	×	?
14-17	635*1-4	×	P	?
18	654*1	×	P	?
19	662-1	×	P	?
20	716*1	×	P	?
21	933*1	×	×	B
22	982	J	P	×
23	1091	J	P	×
24	1141	J	P	×
25	1167	J	P	×
26	1234	×	P	B
27	1308*1	×	×	B
28-30	1317-19	J	P	×
31	1319*1	×	×	B
32-33	1320*1-2	×	×	B
34-46	1321-33	J	P	×
47	1333*1	×	P	×

The above details can be presented in a different form assigning the special verses to each ms. or to a group of them.

Verses special to J (5): 16*1, 74*1 and 585*1-3.

Verses special to P (9): 136*1, 635*1-4, 654*1, 662*1, 716*1 and 1333*1.

Verses special to B (10): 5*1, 62*1, 106*1-2, 271*1,, 933*1, 1308*1, 1319*1 and 1320*1-2.

Verses special to JP (21): 227, 982, 1091, 1141, 1167, 1317-19 and 1321-33.

Verses special to PB (2): 272 and 1234.

Verses special to JB: Nil.

Thus the ms. J contains 1336 verses, P 1342 verses and B 1322 verses.

Looking at the table of verses which are not common to all the three mss. one thing is very striking: there is not a single verse of J which is not found in P but is found in B. This should be an enough proof to infer that the recension of B, if at all it is indebted to J, is indebted only through P. Further P is not only confined to J alone, but has assiduously consulted some more mss. and noted additional verses (see the Notes and remarks on 635*1 etc.).

No categorical judgement can be hurriedly pronounced about all these so-called additional verses, because the problem is somewhat complicated: the ms. material at our disposal is quite limited; the number of mss. is too small to enable us to establish clear-cut genealogical relationship among them; and the narration of the story is sufficiently loose to admit some verses here and there. Thus the documentary evidence is insufficient and any judgement about the consistency, propriety, necessity, etc. of a verse can be easily disputed. We have to await, therefore, the discovery of some more mss., and then every verse or group of verses will have to be judged on its own merits without any bias against one ms. or the other.

The last verse of our text is a very late addition in ms. P: it is added on the lower margin of the palm-leaf in a different hand, and apparently the motive is to invest the work with some sanctity. The rest of the concluding portion of the poem has come down to us in two recensions (JP ending thus: 1316, 1317-19, 1320 and 1321-33; and B ending thus: 1316, 1319*1, and 1320*1-2) which are independent and self-sufficient, if judged by themselves. They are incompatible and in portions superfluous, if put together as in this edition. So we find that these two recensions cannot be derived from one and the same archetype. As against the readings commonly found in J and P, the variants

of B betray a revisionist's hand, and in a few cases perhaps that of the commentator himself. But this should not prejudice us against the authenticity of the Shorter Recension of B, so far as the number verses and the concluding form are concerned. We can understand the commentator's, or some of his predecessor's, motive in his improvement on the *lectio difficilior*, say, an archaism, a metrical defect, a Deśī word, or a popular (-Apabhraṃśa) idiom; but for changing the conclusion and for omitting a pretty large number of gāthās no apparent motive is there. The commentator very well explains the concluding verse of his recension; he finds nothing lacking to complete the story; and gāthās Nos. 1316 and 1320 stand more suitably in the Shorter Recension.¹ My hypothesis is that perhaps the author himself first wrote the Shorter Recension lying at the basis of B; and after a few mss. were already circulated, he added some verses here and there and put a longer and more stately conclusion replacing the earlier one. In this manner the Longer Recension came to be shaped and it is at the basis of RJ. Most of these additions were felt necessary to explain a suggested idea in better words, to make the connection of the story more clear, to make the context effective, and to supply some novel and brilliant scenes. Most of the verses special to RJ, I think, are of such character.

The possibility of individual verses, sufficiently detached but somewhat significant in a particular context, being added to the text is always there; and such cases can be categorically detected only after more mss. of each family are available. Some of the gāthās special to single mss. may be just scrutinised here, the detailed discussion being included in the Notes. Taking up those from J, No. 16*1 looks quite authentic. Then No. 74*1 is sufficiently detached, though befitting in that context. The three gāthās 585*1-3 begin with an address to Rambhā by Indra. They add a dramatic relish and graded effect to the context and are quite worthy of the author; there is a gap in B, so we are not in a position to ascertain whether B included them or not.

Turning to verses special to R alone, No. 136*1 is amplificatory and a part of the narration. Nos. 635*1-4 are quite essential for the story. There is no doubt that they are taken in

---

1 This I state with some reservation, and I am open to correction.

p from some worn out ms. Nos. 654*1 and 716*1 are admitted by p from some other ms., and the position of the latter is somewhat loose. No. 662*1 is a good conclusion for Kuvalayāvali's autobiography. The last gāthā 1333*1 is a plain later addition.

As to the special verses of B, Nos. 5*1 and 1308*1 are reconstructed gāthās, quite worthy of our author. If 62*1 is haplographically lost in other mss., it may be looked upon as a worthy addition to those verses illustrating *vyājastuti*. The presence of 106*1-2 makes the context more clear. Nos. 271*1 and 272 are more or less neutral. No. 933*1 is perhaps the most important verse special to B; there is some reason to suspect that it was once present in p too. Nos. 1319*1 and 1320*1-2 form the necessary conclusion of the recension of B.

There is another test which can be applied to the Longer Recension to see how many gāthās it contained when it first left the hands of the author, presuming of course that he counted the syllables himself and mentioned (in gāthā No. 1333) that his text contained 1800 Granthāgras according to Anuṣṭubh calculation. The Shorter Recension cannot be subjected to this test, because it contains a different conclusion which does not mention any syllabic calculation. Counting the *akṣaras* of the gāthās (1357 gāthās and prose) printed in this edition, the total comes to 53497 letters. To this will have to be added the *akṣaras* of the numbers of gāthās, taking each numeral as one letter, which come to 4361. The grand total of these two will be 57858 *akṣaras*.¹ If we divide this by 32, the unit of Anuṣṭubh calculation, the Granthāgra in round number would be 1808, i. e., just 8 *ślokas* more than what is mentioned at the end of the Longer Recension. Our present total of gāthās (with some prose sentences), put together from three mss., is 1357; and this will have to be reduced by 6 or 7 gāthās to agree roughly with 1800 Granthāgras. So we may tentatively conclude that there

---

1 First the *akṣaras* on each page were counted and they were added up in each forme. The numbers of *akṣaras* in all the formes, beginning with 1 and ending with 25, stand thus: 1415 + 1738 + 1559 + 1828 + 1846 + 2012 + 2042 + 2115 + 2155 + 2153 + 2318 + 2489 + 2512 + 2449 + 2498 + 2371 + 2368 + 2312 + 2377 + 2337 + 2226 + 2322 + 2367 + 2368 + 1320 + 4361 (the *akṣaras* of the numbers of gāthās) = 57858. The counting has been done as carefully as possible: even if there is slight difference, the conclusion will not be much affected.

should have been about 1350 gāthās in the Longer Recension. The gāthās 1319*1 and 1320*1-2 cannot have any place in the Longer Recension and 1333*1 is palpably a late addition to r. What other gāthās have been added to the basic text by copyists and intelligent readers can be detected only when a larger number mss. of the *Lilāvati* comes to light.¹

4. The Author of *Lilāvati* and His Name

The author of the *Lilāvati* is not altogether silent about his biography. Though he does not say much about himself, he has described his grandfather and father in glowing terms. Bahulāditya was his grandfather. He was well-versed in three Vedas and performed three *homas*, and thus he had pleased the gods. He had earned the fruit of three human ends, namely, *dharma*, *artha* and *kāma*. He had performed sacrifices so many and so often that the columns of smoke arising from them touched and stained the very chest of the moon who still possesses the mark under the name of deer-spot. He was an ocean of virtues. Bahulāditya's son was Bhūṣaṇa-bhaṭṭa² (i. e., our author's father), a moon in the sky of his family, i. e., very prominent in his family. His kinsmen looked at him with great respect for his mastery over, or his ability to recite through one mouth, the four Vedas which had originated from the four mouths of Brahman: in fine, he was a prodigy of Vedic learning. Our author is the son of this Bhūṣaṇa-bhaṭṭa. His name is perhaps Kutūhala. He states, of course out of modesty, that he was a man of meagre intelligence (*asūra-mati*).³

It is just possible that *koūhaleṇa* (gāthā No. 22) is not to be taken as a proper name. In that case, the author has not disclosed his name; and he composed this work out of curiosity for, or interest in, the story of *Lilāvati*. One can point out,

- 1 According to the *Bṛhat Ṭippanikā* (Jaina Sāhitya Saṁśodhaka I, ii) No. 355: लीलवतीकथा भूषणभट्टमुत्कृताऽऽवरसमिश्रिता च परसमयगता । गाथाः १४३९. Perhaps 1439 is a misreading for 1339. If my surmise is correct, the recension known to the author of B. T. is midway between J and r, so far as the number of gāthās is concerned.
- 2 The grandfather of our author is Bahulāditya; so the author's father Bhūṣaṇa-bhaṭṭa is different from the son of Bāṇa, the author of *Kādambarī*. If Bāṇa and Bahulāditya were the names of the same person, our author would not have failed to mention it.
- 3 See gāthās Nos. 18-22.

though not with sufficient cogency, that Uddyotana, the author of *Kuvalayamālā*¹ and *Sādhāraṇa*, the author of *Vilāsavaṅkahā*², have used the word *koūhaleṇa* under nearly similar contexts; and even in this *Lilāvati*, the word *koūhaleṇa* is used more than once where it has nothing to do with the author's name. Moreover, the author has not mentioned this name at the close of the work, as expected.

As yet no quotation from the *Lilāvati* mentioning the name of its author has come to light, so we have to be guided by the evidence which is available to us. The Sanskrit Commentator, whose name also we do not know, has believed without any hesitation that the name of the author of *Lilāvati* was *Kutūhala*; and there are at least three clear statements in his commentary:

- 1) तस्य भूषणस्य तनयेन असारमतिना तुच्छबुद्धिनापि कुतूहलनाम्ना विप्रेण विरचितं लीलावती नाम कथारत्नं शृणुत । p. 7.
- 2) हे कुवलयदलाक्षि । कुतूहलो महाकविर्निजभार्या संबोधयति । p. 141.
- 3) अथ कुतूहलकविः स्वभार्यां प्रति वक्तव्यसंक्षेपमाह । p. 194.

Further, *Kutūhala* is not an altogether impossible proper name. Aufrecht records in his Catalogue one author of the name *Kutūhala-paṇḍita* whose work *Śrī-Kṛṣṇa-saroja-bhramarī* has been published in the *Kāvyamālā*. So following the commentator we may accept, for the present, that *Kutūhala* is the name of the author of *Lilāvati*. He composed this poem at the explicit request of his beloved; she appears to have been a sensible and cultured lady; and her name, according to the commentary, was *Sāvitrī* (*nija-priyatamayā Sāvitrī-nāmanīyā*, p. 7).

Presuming that *Kohala* and *Koūhala* are convertible terms in *Prākṛit*,³ we have not got sufficient evidence to propose that our author is the same as the famous theorist of dramaturgy⁴ or the poet mentioned by Somadeva in his *Yaśastilaka-campū*.⁵

1 The *gāthā*, which occurs in the Introductory portion, is being quoted here from a ms.: कोऊहलेण कथं परवयणवसेन सकयनिबद्धा । किञ्चि अवम्भंसकया दो वि य पेसायमासिद्धा ॥

2 This reference is more specific and to the point. समराइचकहाओ उद्धरिया सुद्धसंधिबंधे । कोऊहलेण एसा पसणवयणा विलासवई ॥ ६ ॥ See Catalogue of mss. in Jesalmere Bhandars, p. 19, Baroda 1923.

3 Hemacandra's *Prākṛit Grammar* i. 171; see also the Glossary of *Lilāvati*.

4 M. Krishnamachariar: *Classical Sanskrit Literature*, § 958, Madras 1937.

5 *Kāvyamālā* 70, III. 239, कोहलस्यार्थहानिः । Com. कोहलस्य कोहलकवेरर्थहानि-निर्धत्तत्वं संजातम् । Elsewhere कोहलो = कृष्माण्डः कश्चित्कविः.

5. The Līlāvātī: A Critical Study

a) Story of the Poem

Long long ago there flourished many illustrious kings who were all contemporaries: the Vidyādhara king Haṁsa at Sulasā on the southern range of mount Meru, the Yakṣa king Nalakūbara (the son of Kubera) at Alakāpurī, king Śilāmegha on the island of Sīmhala, the Siddha king Malayānīla at Keralā on the Malaya mountain, and the illustrious monarch Sātavāhana at Pratiṣṭhāna on the river Godāvārī in the Aśmaka country.

The mighty king Vipulāśaya¹ once felt displeased with his royal fortunes, gave his kingdom to chosen priests and started practising a severe penance in the Himālayas. Indra feared his progress and sent the celestial nymph Rambhā to frustrate his austerities. By her charming beauty she could incite his cupidity; and he fell in passionate love with her, begetting a lovely female child, Kuvalayāvali by name. On the very day of delivery, Rambhā left for heaven leaving the child under the care of its father. Nourished by sylvan deities with fruit juice day to day, the child grew into a charming girl in the midst of domestic animals of the forest. Kuvalayāvali attended to the house-hold duties in the hermitage. One morning, while plucking flowers in the forest, she happened to meet the Gandharva prince, Citrāṅgada, who arrived there in his Vimāna. At the very first glance she was overpowered by wonder, respect and modesty. They got themselves introduced to each other and found that both of them came from worthy families. The prince fell in love with her and proposed to marry her. Though responding favourably, she wished that her father is consulted in the matter. Lest hindrances may crop up, he was not prepared to brook any delay. Under the pressure of passionate feelings they got themselves wedded against family customs and spent together some time happily; but she was conscious all the while that this breach of decorum would not pass unpunished. There arrived her father in search of her; and seeing them both seated in the same Vimāna, he cursed the prince to go to the world of demons. After some time he became cool and taking pity on his daughter, assured him that the curse would terminate when he is hit on the head in a fierce battle. The wave of the curse carried away

---

1 It is not mentioned where he ruled.

the prince, who became the demon-chief Bhīṣaṇānana in a forest on the bank of Godāvārī. Kuvalayāvali, being ashamed and afraid of her father, slipped away, lamented long over her helpless lot, and seeing no other alternative, decided to hang herself to death on the branch of a tree. While she offered prayers that the Gandharva prince should be her husband in the next life and was about to kill herself, her mother Rambhā came there, sympathised with her, and placed her under the care of Nalakūbara, well-known for his kindness and generosity.

The Vidyādhara king Haṁsa had two lovely daughters, Vāsantaśrī and Śāradaśrī, from his wife Padmā. Much of their time they used to spend in pious devotion, playing on Vinā before Gaurī and Hara on the mountain Kailāsa. One evening they saw Gaṇeśa dancing with elation. Śāradaśrī taunted him and laughed at his ugly poses. Being offended by her discourtesy, he cursed her to be born as a low being. When both of them pleaded innocence and appealed to his mercy, he modified the curse that she would go to the human world, enjoy pleasures and be again converted into a Vidyādhari on seeing a gathering of Vidyādharas, Siddhas, Yakṣas, Gandharvas and men.

Śāradaśrī disappeared from that spot and stayed in a forest waited upon by an attendant in the form of a boar. One day the famous king Śilāmegha of Siṃhala, while returning to the capital after strenuous hunting, happened to see this boar. He pursued it and was led into a thick forest. It disappeared into a lake; and to his dismay, there stood before him an attractive girl, viz., Śāradaśrī, with a garland in her hands. She introduced herself to the king who subsequently married her.

Vasantaśrī began to weep at the curse pronounced on her sister; but Gaṇeśa blessed her with a boon that she would get the beloved of her choice. She went home and narrated to her parents all that happened. They became very unhappy. Finding after some time that they felt worried about her own marriage, Vasantaśrī thought of fructifying the boon of Gaṇeśa and chose Nalakūbara who duly came to Sulastī. Both of them were happily wedded; and after some time, a beautiful daughter, Mahānumati, was born to them. She grew into a fine girl and had her companion in Kuvalayāvali. One morning both of them

accompanied by their friends went in their swift Vimāna to Malaya mountain to enjoy swing-sports with Siddha girls. They were welcomed there in a palace-park by Mādhavilatā, a garden-keeper attending on prince Mādhavānila, the son of the Siddha king Malayānila and his queen Kamalā. The prince was staying there to practise some Vidyā. Mahānumati and her party enjoyed a hearty swing-sport. When they were about to return, Mādhavānila met them and happened to exchange affectionate glances with Mahānumati. Lest the serpents might trouble them on their way back, the prince put on Mahānumati's finger a Ring, Nāgāri by name, a potent antidote against serpents. Mahānumati, in her turn, presented a Necklace to Mādhavilatā. As Mādhavānila and Mahānumati fell in earnest love with each other, they suffered from pangs of separation, soon after she returned home. The prince sent Mādhavilatā with a love-letter to Mahānumati. It was realized how both of them were affected by fervent passion. Kuvalayāvali suggested that the prince should marry Mahānumati. Mādhavilatā readily agreed to it, and returned to the prince with a message of love. Mahānumati was terribly restless, and wanted to go to the prince and offer herself to him without a moment's delay. But Kuvalayāvali explained to her, from her own experience, the dangers of breaking the family custom and going to the prince like this in a self-willed manner. Mahānumati suggested to her to go to the Malaya mountain, see the prince personally and do the needful in the matter. When Kuvalayāvali went there, she found the place of the prince neglected and desolate, and presenting a horrid scene. She went further to Keralā where she got some explanation of the mystery. The prince while practising some Vidyā, she was informed, was carried away by wicked enemies to the great sorrow of his father who bestowed the kingdom on his brother-in-law¹ and retired to the forest. Kuvalayāvali returned to Mahānumati who was shocked to hear all this and who made up her mind that she should better die than live without the prince. Kuvalayāvali assured her that the prince is perhaps still alive

---

1 Can we presume that the name of this brother-in-law was Viravahana, in whose treasury, we are told further, the Necklace presented by Mahānumati to Mādhavilatā was found and was brought to Sātavāhana who further sends it through Vijayānanda to Līlāvati?

and they should propitiate Bhavānī who would fulfil their wishes. They retired to the forest and began to stay in a hermitage near the Sapta-Godāvarī Bhīma.

Due to the absence of the ring Nāgārī on his person, prince Mādhavānīla was secretly carried away to Pātāla and restrained there by terrible serpents.

After the lapse of some time, king Śilāmegha had from his queen Śāradaśrī a daughter, Līlāvati by name. On the day of her birth a divine voice, as well as astrologers, announced, that the beloved chosen by her would be a universal sovereign. When she reached youth, her father got prepared paintings of all the famous kings and placed them in her bed chamber. She fell in love with king Sātavāhana alias Hāla; and since she met him in her dream, she began to pine with pangs of separation. When her parents came to know this, they consented to her going to Hāla. On the way, her party camped on the other bank of Godāvarī, opposite to the hermitage of Mahānumati and Kuvalayāvali. One day, after plucking flowers and bathing in Godāvarī, Līlāvati occupied herself with the worship of Bhavānī, while her companion Vicitrālekṣā went into the hermitage and introduced the princess to Mahānumati who at once disclosed their mutual relation. Līlāvati came to the hermitage; she learnt all about the sad lot of her sister Mahānumati; and out of sympathy for her, she resolved, like a devoted younger sister, to stay with them till Mahānumati met the beloved of her choice. Thus they all stayed there facing the calamities that had befallen them.

The king Sātavāhana, at the zenith of his glory, thought of subjugating Śilāmegha of Sindhala and despatched against him his army under Vijayānanda, accompanied by the minister Pōṭṭisa. On the way were defeated the king of Malayācala [i. e., Vīravāhana?] and the ruler of Pāṇḍya. And while attempts were being made to cross the ocean, minister Pōṭṭisa talked to Vijayānanda that Śilāmegha could not be defeated in an open battle, and it is better, therefore, that he is won over by peaceful negotiations. He proposed to send a skilled messenger to Śilāmegha; and if he gives in marriage his lovely daughter Līlāvati, who is prophesied to make her beloved

a universal monarch, to king Sātavāhana, there was no need of fighting any more.

Next morning Vijayānanda himself started as a messenger accompanied by a choice entourage. He reached the shore where the bridge commemorates Rāma's activities. He paid respects to Rāmeśvara and boarded a boat for the Siṅhala island. A terrific gale blew up his boat to the confluence of Godāvārī where it wrecked on a boulder. He survived the ship-wreck all alone and hoping for a better future, started once more on his mission. He reached the Sapta-Godāvārī Bhīma, took bath in the river, offered prayers to Īśvara, and rested in a monastery wherein was staying a nude Pāsupata ascetic who entertained him hospitably with fruits miraculously procured. Realizing that the demon Bhiṣaṇānana would molest him at night, the ascetic took him to the hermitage and introduced him to Mahānumati and Kuvalayāvali. Vijayānanda learnt from Kuvalayāvali not only about Mahānumati and herself but also about Līlāvati who had resolved not to have her desire to marry Hāla fulfilled until and unless Mahānumati was made happy.

Vijayānanda disclosed to Mahānumati and others that he was a devoted servant of king Sātavāhana. They were pleased to hear this from him. He sought the audience of Līlāvati who was staying in a rich palace; and after a day or two, he returned to Pratiṣṭhāna and conveyed all this to his master, viz., Hāla.

Hāla found that the situation was beyond human control. He requested Vijayānanda to consult that Astrologer, who had prophesied about Līlāvati, on the future course of events. Just at that time there arrived Pōṭṭisa with rich spoils from which the king picked up a bright Necklace and asked Vijayānanda to take it as a gift to Līlāvati and do the needful in the matter.

On the back of a speedy horse [or with one thousand horses] Vijayānanda went to Līlāvati and was welcomed by her joyfully. He presented to her that Necklace, and she placed it on her breasts. He informed her how the king was suffering with fervent passion. Kuvalayāvali and Mahānumati recognised that Necklace which, Vijayānanda disclosed to them, belonged to the treasury of a captive king, Viravāhana of

Malayācala; and they were grieved to realize that Mādhavānila was no more. Their hopes were frustrated, and in addition those of Līlāvati too. Mahānumati presented the Ring Nāgāri to Hāla, inviting him to their hermitage, through Vijayānanda who returned to his master and requested him to act immediately.

Realizing that Līlāvati, noble as she was, would not change her decision, Hāla became desperate with disappointment. His teacher Nāgārjuna, however, proposed to take him to Pātāla which abounds in pleasures. Led by Nāgārjuna and accompanied by Vijayānanda the king Hāla started to Pātāla with a big retinue. At the third gate of it they saw a gallant prince restrained by serpents which fled away, leaving the prince free, through the miraculous power of the Ring Nāgāri which the king had with him. The king felt pleased to find that the liberated prince was Mādhavānila who gladly learnt all about Mahānumati. The king was anxious to make him happy, so he was no more tempted by the pleasures of Pātāla. He returned to his metropolis to the joy of all.

With a big army the king marched next morning and soon reached the Sapta-Godāvarī Bhīma; and his army camped there. Accompanied by Vijayānanda he paid respects to the Pāsupata ascetic who bestowed on him a great Mantra requesting him to strike the demon Bhīṣaṇānana with its help. The expected battle took place, and by the power of that Mantra the demons were routed helplessly. In a challenging duel the king hit on the head of Bhīṣaṇānana. Suddenly arose on the spot a charming prince who thanked the king and disclosed to him his identity as the Gandharva prince Citrāṅgada and his relation with Kuvalayāvali. The king felt very happy and requested him to meet her soon.

Then Hāla, Citrāṅgada and Mādhavānila met together; and there arrived Nalakūbara and Hamsa with their parties. The wedding of Mādhavānila and Mahānumati was duly celebrated, and Citrāṅgada also met Kuvalayāvali.

When there was a grand gathering of Siddhas, Gandharvas, Yakṣas and men, there came Śilāmegha with queen Śāradaśrī. She received her daughter (Līlāvati) cordially, and became free from Ganeśa's curse at the stipulated time, in this gathering.

In a great pomp king Sātavāhana married Līlāvātī. The various kings that had assembled there bestowed on him different miraculous gifts as well as their blessings and returned to their respective places. After worshipping Īśvara and saluting the Pāsupata ascetic, the king accompanied by Līlāvātī came back to Pratiṣṭhāna. He worshipped Pārvatī there and happily retired to his palace.

b) Other Līlāvātīs and Our Prākṛit Poem

Līlāvātī is such a natural appellation for a graceful girl that no attempt is needed to find out the first Sanskrit writer who coined it. It occurs already in one of the tales of the Br̥hatkathā as the name of the wife of Maya, an Asura or Rākṣasa.¹ According to Purāṇic sources, Avikṣita's wife was one Līlāvātī. Haribhadra in his Samarāiccakalā² names a queen as Līlāvā. As a proper name it is graceful, sweet, fanciful and romantic. It is interesting and necessary to see what other works bearing this title are there and in what way they are connected with our present text.

Nirvāṇa Līlāvātī of Jineśvara

Dhaneśvara, who finished his Surasundarīcariya in Saṃvat 1095 (-57 = 1038 A. D.), records at the close of this work that one of his teachers, namely, Jineśvarasūri, the pupil of Vardhamānasūri, wrote a Kathā, Līlāvātī by name, composed in graceful expressions, with poetic embellishments and sweet in paranomasia (*śleṣa*).³ According to the references in the Kharatara Gaccha Paṭṭāvalis, this poem contained some 18000 śloka and was composed in Prākṛit gāthās.⁴ This Jineśvara wrote a Vṛtti on the Aṣṭakas of Haribhadra in Saṃvat 1080 (-57 = 1023 A. D.); so this Līlāvātī must have been composed earlier than 1038 A. D. and sometimes about 1023 A. D. Peterson has noted, however,

1 Br̥hatkathāmāñjarī, p. 145, Bombay 1931; Kathāsaritsāgara, p. 213, Bombay 1930.

2 Jacobi's ed., pp. 299 ff., Calcutta 1926.

3 See Surasundarīcariya, Benares 1916, p. 286: जम्भ य अईवसुल्लियपयमंचारा पमन्नवार्णया । अट्कोमल सिलेसे विविहालंकारमोहिला ॥ २४३ ॥ लीलावइ ति नामा सुवन्न-रयणाहहारिमयलंगा । वेस व्व कथा वियरट जयम्म कयजणमणणंदा ॥ २४४ ॥ Some of the expressions have a double meaning qualifying both *kathā* and *veśyā*.

4 This information I owe to Āchārya Jinavijayajī.

that Jineśvara composed in Saṃvat 1092 ($-57 = 1035$ A. D.) a *Lilāvati kathā* in *Āśāpalli*.¹ It is referred to by Sumatigaṇi in Saṃvat 1295 ($-57 = 1238$ A. D.) in his *Gaṇadharasārdha-śāta-kabṛhadvṛtti* and by Candratilaka in Saṃvat 1312 ($-57 = 1255$ A. D.) in his *Abhayakumāra-caritra*. It is also known as *Nirvāṇa Lilāvati* and its language was Prākṛit. Unluckily the mss. of this Prākṛit kathā are no more available. But a metrical version of it in Sanskrit, the *Lilāvatisāra-mahākāvya*, has come down to us in a single ms. at Jaisalmer, of the extent of about 6000 ślokaś.² Its author is Jinaratna and he might have composed it by about the middle of the 13th century A. D.³ The name of the author is hinted in the fact that this poem is *Jināṅka*. All that we can know about the original Prākṛit work is only through this Sanskrit digest.⁴

The plan and purpose of the plot remind us of *Uddyotana's Kuvalayamālā* which illustrates the fruit of anger (*krodha*), vanity (*māna*), deceit (*māyā*), greed (*lobha*) and infatuation (*moha*). In addition, the *Lilāvati* couples these evil tendencies with sins like violence or harm unto living beings (*himsā*), falsehood (*mṛṣā*), theft (*steḥa*) sex-looseness (*vyabhicāra*) and possessive instinct (*parigraha*), etc., and illustrates through stories how severe is the consequence of these acting together in pairs. The entire frame-work of the story is inspired by this object. The outlines of the story are like these.⁵

King Sinha of Rājagṛha in Magadha and his queen *Lilāvati* became pious believers through the contact of their friend Jinadatta. On one occasion, the saint Samarasenasūri,

1 Peterson's Reports IV, p. xlv, Bombay 1894.

2 Some verses in the opening leaves are not well preserved.

3 Catalogue of mss. in Jesalmere Bhandars, pp. 50-51 (Intro.), 43.

4 The colophon of the Introductory *utsāha* runs thus: इति श्रीवर्धमान-सूरिशिष्यावतंसवसतिमार्गप्रकाशकप्रभुश्रीजिनेश्वरसूरिविरचितप्राकृतश्रीनिर्वाणलीलावतीमहाकथैति-वृत्तोद्दारे लीलावतीसारे जिनाङ्के श्रीसिंहमहाराजजन्मराज्याभिषेकधर्मपरीक्षादिसमरसेनसूरिसमा-गमन्यावर्णनो नाम प्रथमः प्रस्तावोत्साहः ।

5 The author of the Sanskrit *Lilāvati-sāra* has given an outline of the plot in the following verses: कौशाभ्यां विजयादिसेननृपतिश्चास्योत्तमाङ्गं किल, श्रेष्ठिश्रीसचिवौ पुरंदरजयरघूकशामनौ दोलते । शूरश्चापि पुरोहितो हृदयभूः सौभाग्यमङ्गाद्धतो, सधःकायो धनदेवसार्धेपश्ये श्रीमत्सुधर्मप्रभो ॥ १ ॥ पादाभ्योरुहि रामदेवचरिताद्याकर्ण्य दीक्षाजुषः, सौधर्मे त्रिदशा बभूवुरुदयजिस्सीमशर्मप्रियाः । ते श्रीमिहनुपादितामुपगताः श्रीनेमितीर्थसिधन्, संक्षिप्येति कथाङ्गनाङ्गमणितिर्विस्तार्यते श्रूयताम् ॥ २ ॥

in whom Jinadatta had his religious teacher, came to Rājagṛha on his tour; and the king and queen, along with Jinadatta, attended his sermons. Impressed by his personality and learning, the king expressed his desire to know the early career of the saint who rather reluctantly starts narrating the same for their spiritual welfare.

At Kauśāmbī, in the Vatsa country, the king Vijayasena, the minister Jayaśūsana, the Purohita Śūra, the banker Purāṇḍara and the merchant Dhana lived quite happily fulfilling their respective duties. One day a religious teacher, Sudharmā by name, discourses to them on the path of liberation: The misery of Saṃsāra is caused by Āsravas (*hiṃsā* etc.), five Moha-kaṣāyas (*moha*, *krodha* etc.) and the five sense-organs. The worldly being is overpowered by sense-temptations, then gets surcharged with infatuation or delusion and passions, and thereafter is addicted to five sins (*hiṃsā* etc.): thus he loses the (power of) knowledge etc.¹ He explains to them the nature of *krodha* & *hiṃsā*, *māna* & *mṛṣā*, *māyā* & *steṇa*, *moha* & *maithunā* and *lobha* & *parigraha*; and then illustrates with five stories the dire consequences of these pairs through various births. The story of prince Rāmadeva, for instance, illustrates the effects of *krodha* & *hiṃsā*. Then follow five more stories to explain the fruits of addiction to senses, and herein the former births of those very hearers like Vijayasena etc. are exposed. Hearing their own past lives from Sudharmasūri, all of them get disgusted with worldly pleasures, enter the ascetic order and lead a religious life with great devotion to knowledge and penance. After death they are born as friendly gods in the Saudharma heaven. In their subsequent births, they are born as human beings in different places. It is the soul of Jayaśūsana, who illustrates the effects of attachment to *rasanendriya*, that is reborn as the son of king Jayaśekhara of Kuśāvartapura in the Malaya country and is named as Samarasena. The prince Samarasena is heavily addicted to hunting, but he is enlightened by a god, once his friend Purohita Śūra in an early life; and consequently he accepts renunciation and becomes an eminent religious teacher.

1 इन्द्रियैर्विजितो मोहकषायैर्विजयतेऽसुमान् । ततः प्राणान्निपातादौ सक्तो ज्ञानादि हारयेत् ।

By his superior knowledge acquired through severe austerities Samarasenaśūri comes to know the whereabouts of his friends in earlier lives; he goes to them and impresses on them the hollowness of worldly pleasures and the need of leading an ascetic life. The soul of Simharāja (with his queen Līlāvati) is one of those ten souls whose destinies have been illustrated in those stories, and the saint Samarasena has come to Rājagṛha to enlighten him. Both king Simha and queen Līlāvati become aware of their religious duties, accept renunciation and attain liberation in the end. That is how this work contains the stores of ten souls which struggle in this Saṃsāra and finally attain liberation by adopting the religious life.

The pattern of this tale is quite normal in Jaina works. This work, however, shows special excellence in its realistic delineation of characters the counterparts of which, say a self-willed prince, a greedy merchant, a vain priest etc., one can come across in any town. The advice given to royalty is at once interesting and instructive. It would be a great find for Prākṛit literature, if Jineśvara's original work in Prākṛit is discovered in any ms.-collection.¹

One suspects whether the Prākṛit poem *Nirvāṇa-Līlāvati* of Jineśvara was so named in order to distinguish it from an earlier Prākṛit poem, the *Līlāvati* of Kutūhala. It is not unlikely; but from their stories analysed above, it is quite clear that these two Prākṛit poems have very little in common, so far as the story is concerned. Whether the style etc. of Jineśvara were influenced in any way by Kutūhala's work can be ascertained only when Jineśvara's Prākṛit original comes to light.

Līlāvati (bhāṣya) & Nyāya-Līlāvati

Śrīvatsācārya (A. D. 1025) wrote a Bhāṣya, called *Līlāvati* on the *Kaṇādasūtra*. A century or so later Vallabha-nyāyācārya (c. 1150 A. D.) composed a work *Nyāya-Līlāvati*² which deals

1 I am very thankful to Āchārya Jinavijayaji who showed me the transcript of the Jaisalmer ms. of the *Līlāvati-sāra* and also placed at my disposal his Hindi summary of the story on which this outline of mine is based.

2 M. Krishnamachariar has noted thus in his *History of Classical Sanskrit Literature*, p. 439: "In Vallabhācārya's *Nyaya-līlāvati* (p. 69) we have 'यथा वा स्वेच्छास्मृतपदार्थेनैव भवति शालिवाहनो नृपतिरिदानीं शृङ्गार-सरसीतीरे देव्या लीलवत्या सह ललितमयुरं संगीतकमनुतिष्ठतीति ज्ञातम्'।"

with the Vaiśeṣika system and has been subjected to so many commentaries.¹ These works have no connection whatsoever with our Prākṛit poem.

Līlāvati of Bhāskarācārya

The medieval Indian mathematician, Bhāskarācārya (middle of the 12th century A. D.) had, as the legend goes, a daughter, Līlāvati by name, who became a widow at an early age despite her father's astronomical calculations of the *mathūrta* for her marriage. One of the four parts of his famous work Siddhānta-sirōmaṇi (written in 1150 A. D.) bears the title Līlāvati which with Bijaganita covers mathematics proper as distinguished from astronomy discussed in two other parts. It is for his daughter's diversion and pursuit, and every now and then addressed to her, that the author appears to have composed this arithmetical section. In the Līlāvati he presents 'his algebraical theorems in the guise of problems set to a fair maiden, the terms of which are chosen from the bees and flowers and other objects familiar to the poets'. This work is sometimes called Pāṭi Līlāvati possibly to distinguish it from an earlier work of the title Līlāvati and to indicate that the problems were worked on *pāṭi* or the slate.² So many commentaries are written on it.³ It has no relation, excepting the common title, with our Prākṛit poem.

Līlāvati of Nemicandra

There is a Kannaḍa Campū, the Līlāvati or Līlāvati-prabandha of Nemicandra⁴ who is also known by another name Kavirājakuṇjara which was possibly one of his many honorific titles like Kavidhavaḷa etc. Nemicandra flourished about 1170 A. D. He 'was eminent at the court of Vira Ballāḷa and at that of Lakṣmaṇarāja, the Śilāhāra ruler of Kolhapur'. His Nemināthapurāṇa, which he left incomplete, he wrote at the suggestion of Vira Ballāḷa's minister, Sejjevaḷḷa Padmanābha.⁵ His Līlāvati is

1 See Sarvaḍarasaṅgraha pp. 525-26, Poona 1921.

2 Keith: Classical Sanskrit Literature (1923), p. 30; A History of Sanskrit Literature (Oxford 1928), pp. 523 ff.

3 Aufrecht: Catalogus Catalogorum, I, p. 545.

4 Ed. in the Karnaṭaka Kavyamañjarī, Mysore 1898.

5 R. Narasimhaacharya: Karnaṭaka Kavacarite, Vol. 1, 3rd ed., pp. 255 ff., Bangalore 1921; E. P. Rice: Kanarese Literature, p. 43, Oxford 1921.

'the earliest known specimen of the novel, or genuine work of fiction, in the Kanarese language'. It is a *Campū* written in a pleasing style. On account of its predominant erotic flavour, it is styled as *Śṛṅgāra-kāvya*; and some Kannaḍa authors have compared it with the *Kādambarī* of Bāṇa. It is divided into 14 *Āśvāsas*, full of elegant prose and poetry. Here and there we have some *Prākṛit*¹ and *Sanskṛit* verses. Nemicandra has a remarkable mastery over Kannaḍa language, and he studiously follows classical Sanskrit models with which he shows close acquaintance. Very often his prose shows a rhyming ring and his *Ragaḷe* lines remind us of *Apabhraṃśa* metres. A short summary² of the story is given below.

The prince *Kandarpadeva* was the son of king *Cūdāmaṇi* and his queen *Padmāvatī*. He had a friend and companion in *Makaranda*, the son of the minister *Guṇagandha*. ii Once both K and M enjoy a moon-lit night. iii During the closing part of it K sees in a dream a beautiful damsel and is smitten with love for her. After he is awake he pines for her, remembering her charms. In the morning he offers prayers to *Śītalajina*. iv K suffers heavily from the passionate love, and his friend shrewdly diagnoses the cause of his suffering. One day a magician *Māyābhujāṅga*, accompanied by his wife, enters the court-hall of the prince and shows to the audience there his skill in conjuring up heavenly scenes, divine damsels etc. Complying with *Makaranda*'s request, the magician shows to the audience the most beautiful girl on the earth; and *Kandarpa* finds that she is the very princess whom he had seen in his dream. Feeling all the more disconsolate, he duly left the court; after finishing his bath, worship and meals, he retired to the rest-house. v Prince *Kandarpa* is lost in a reverie whether the princess of his dream-land lives anywhere on the earth or is just a creation of his

1 I quote here the two *Prākṛit* verses found in this work with minor corrections. 1) पणमह मर्हिदचळणे महणिज्जा कोदुहलेण । अण्णं तिहुवणमज्जे संतोसो वो मुहं सज्झो ॥ 4. 91, p. 95; 2) आगासेभिदमाहिंरसि[र ?] विससियणं मेरणोपायरं । किंभेदं वंधकं पसवसि हियणं राहुणो हो सिदंको ॥ एक्कहिं सो जसेहिं णयवयणमुत्ता[हा ?] सच्छमो[मे ?] हिं गुणेहिं । झीणं जायं पि जाणं जयइ जगइ वं[सं ?] नेमिचंदो कविंदो ॥ 9. 58, p. 71. This second verse is very corrupt and baffles interpretation.

2 I thank my friends Professor K. G. Kundangar, Kolhapur and Professor D. L. Narasimhachar, Bangalore, who kindly placed their analysis of the poem at my disposal.

imagination. At last he resolved to quit the pleasures of his kingdom; and he starts accompanied by his friend Makaranda towards the North in search of that maiden, their plans being not disclosed to any one. Passing through various pleasing regions and pleasant climates they rest in a village full of cows; and one early morning they are awakened by the noise of boar-hunters. vi Both of them join a party and were led by a boar to the Vindhya mountain. Looked after by Makaranda the prince travels on, and one day he receives the blessings of a Brāhmaṇa. In the eve they rest under a mango tree on which lived a couple of parrots, Cūtapriya and Vasantadohalā. The former explains to his anxious mate the cause of his belated arrival and narrates to her the story of Vāsavadattā of Kusumapura.

vii 'Vibhramalekhā, the queen of Śṛṅgāraśekhara of Kusumapura, was without any issues. She felt all the more sorry when a parrot derided her barrenness. Her beloved consoled her. She worships Padmāvatī and prays to her that she might be blessed with a daughter who would make her husband a Cakravartin. Under a pious nun she observes several vows and practises holy rites. One happy early morning she sees a dream. The Purohita interprets it as auspicious and tells her that she would have an eminent female child. In due course she delivers a daughter who is named Līlāvati and also called Vāsavadattā. Līlāvati grows into a beautiful maiden and spends her time happily with her companions. She did not like to choose any prince from those assembled at her Svayaṃvara. She sees in her dream some other prince; she wakes up and takes the dream to be a reality; she makes a frantic search for him in her apartment; but not finding him there, she becomes disconsolate. Her friends understand the cause of her anguish; and after knowing about her dream, they request her to paint the portrait of her lover in the dream. Accordingly she paints a portrait to which she is very much attached.'

Kandarpa feels greatly interested in this narration of the parrot which suddenly stops, being sleepy. Makaranda tells him that he must have seen Līlāvati in his dream, and she also meets him likewise. After day-break they offer

salutations to Jina and travel further, almost led unawares by Padmāvati. In the Vindhyan region they meet a Yogindra whom they offer their respects. viii On their journey they witness elephant-sports and tribal settlements. They offer salutations to a Yakṣa image under a banyan tree. Then they salute Ambikā in a garden on the bank of the river Gandhanadi. They come to a Jinabhavana, salute Candfanātha there and receive blessings from a saint therein. ix After staying with that monk for some time Kandarpa travels on and reaches Devagiri where he worships a cluster of Jina-images. He reaches a ruby-mount called Mayūkha-nirjhara on which sport gods and goddesses. He is entertained there by two Vidyādhari. As a result of his devoted worship of the Devī there, he gets the Kālāvalokinī-phalaka. Both Kandarpa and Vāsavadattā are suffering from the pangs of separation in their respective places.

x Līlāvati regularly worships her family goddess Padmāvati. Once she has a vision in which the goddess speaks to her that her beloved would go to her at night. On that moon-lit night she is gaily dressed and awaits the arrival of her lord. Kandarpa swoons on the mount Mayūkha-nirjhara. He is carried by Candralekhā and Vidyullekhā with the aid of Parnalaghuvīdyā and put on Līlāvati's couch. Both of them have a happy meeting. When Kandarpa is carried back, Līlāvati's grief knows no bounds. When she is herself, she realizes the reality of her experience from the fact that her lover has taken away her pearl-necklace leaving on her bosom his Campaka garland. On the other side Makaranda shrewdly guesses from the presence of the necklace what must have happened.

Both of them continue their journey towards Kusumapura, the place of Līlāvati; after reaching the town, they go to the temple of Padmāvati. xi With the loveliness of spring spreading everywhere, Kandarpa's pangs of separation go on increasing; and Makaranda consoles him with cooling materials in the temple-garden. Līlāvati is already there in the temple with her friends who pray to Padmāvati that Līlāvati might be soon united with her beloved. Pining with passionate love she retires to another part of the garden and holds a conference with her friends in an arbour. Every one of them is charming enough to entrap Madana in whose search they set out, and while

moving about they meet Kandarpa and Makaranda. They mistake the former for Madana himself, capture him and bring him to the arbour of Līlāvati. xii The eyes of the lovers meet and mutually communicate their innermost desires. They almost swoon under the pressure of overwhelming emotional disturbances. They recover after a while and get mutually wedded according to the Gandharva form of marriage. xiii The subsequent marriage festival is attended with various sports in the pleasure-garden. Līlāvati reaches the lake Hamsahāra for water-sports.

xiv Kandarpa and Līlāvati live happily for some time. One morning he takes the Kālāvalokinī-phalaka from Makaranda, looks at it and returns it to him. Being unable to understand what it was Līlāvati is greatly enraged. As she insisted on seeing it, Makaranda requests her not to do so. She is very much upset with anger. At her suggestion her friends somehow manage to get it from Makaranda and hand it over to her. She looks at it and mistakes her own reflection in it for the portrait of another damsel with whom, she jealously suspects, her beloved is in love. She throws away that Phalaka in a pond and loses herself completely in a fit of anger. All the attempts of her friends to console her fail. Out of sheer anger Līlāvati becomes a creeper, and also transforms her friends similarly with the aid of her miraculous power of Vidyā. Kandarpa and Makaranda set out in search of her. K is submerged in a sea of sorrow. Being consoled all along by M, he entreats every flora and fauna to show him the place where his beloved was concealing herself. Coming to a certain spot, he feels very much attracted by the beauty of a creeper which he embraces without any restraint, and he finds Līlāvati within his arms. By mutual embrace her friends too resume their original forms. Kandarpa and Līlāvati spend their time happily.

One day, when the earth was being bathed by the milky beams of the moon, a Vidyādhara named Vasantaśekhara and his consort Madanamañjarī were sporting in the vicinity of Kusumapura. Madanamañjarī came to know about Kandarpa and developed attachment for him; while he was moving alone in a park, she passionately embraced him and entreated him for return-love. Kandarpa was firm and would not yield to her temptations. She flared up with anger and cursed him with a

Vidyā as a result of which he was transformed into a Kurabaka creeper. Līlāvātī was aggrieved to realize that her beloved was lost in the park. To put an end to her grief, she became ready to commit suicide. Before doing so, she was advised by her friends to embrace the Kurabaka tree which frustrated all their attempts to make it grow and bloom.¹ She does so, and lo! it is transformed into Kandarpa to the joy of all.

Next day the king Cūdamaṇi comes to Kusumapura. Līlāvātī and Kandarpa are there. Śṛṅgāraśekhara showers blessings and gifts on his daughter and son-in-law and bids farewell to them. They return to Jayantipura and live there quite happily.

This summary will enable us now to add some critical observations on this Kannaḍa Campū. By calling his heroine Līlāvātī by another name Vāsavadattā, Nemicandra has clearly hinted that his story is based on that of the Vāsavadattā of Subandhu,² the famous Sanskrit romance, well-known for its *ślesa*. Nemicandra has used the plot of Subandhu, no doubt; but he has made his own contributions to the elaboration of his story. There are some minor differences in the Sanskrit and Kannaḍa romances: In one the king is called Cīntāmaṇi, without mentioning his queen, in the other Cūdāmaṇi, with his queen Padmāvātī; in the one the prince is Kandarpa-ketu, in the other -deva; in the names of female friends there is some difference; the episode of Puṣpaketu, the Kirāta fight and the hermit's curse are absent in the Kannaḍa romance; in one the heroine is turned into a stone-image, but in the other into a creeper (as in the Vikramorvaśīyam). Then there are certain episodes, settings, motifs and incidents which are special to the Kannaḍa romance: the introduction of the magician Māyābhujāṅga and his performance; the elaborate boar-hunt; Vāsavadattā's birth through the blessings of Padmāvātī; Vāsavadattā would make her beloved a universal sovereign; she paints the portrait of her dream-lover; the guidance of the deity

1 This idea is based on the poetic convention embodied in the following verse: पादाहतः प्रमदया विकसत्यशोकः, शोकं जहाति वकुलो मुखसीधुसिक्तः ।
आलिङ्गितः कुरवकः कुरुते विकासमालोकितस्तिलक उत्कलिको विभाति ॥

2 Ed. R. V. Krishnamachariar, Srirangam 1906; also by Gray with English translation, New York 1913; and see also different Histories of Sanskrit literature for a detailed summary of it.

Padmāvati; worship of Ambikā etc.; miraculous transference of Kandarpa to the apartment of the princess; search for Madana and finding of Kandarpa in the garden; the episode of the Kālāvalokini-phalaka; Madanamañjarī's love towards the prince, and his consequent transformation into a Kurabaka tree through her curse.

The Vāsavadattā possesses a slender thread of narrative, superimposed and adorned with rhetorical embellishments which cover a major portion and overweigh the story element. Subandhu has composed this romance to exhibit his excellence in handling *śleṣa* or paranomasia. Nemicandra's Līlāvati, however, has a wider ambition and distinct back-ground. Nemicandra is shaping his composition on the model of earlier Campū-kāvya: naturally, seasonal, regional and topical descriptions are introduced abundantly. The references to Jain temples, images, monks and nuns add a good bit of religious flavour to this primarily secular romance. The supernatural element is supplied by the Vidyādhara and the use of miraculous powers here and there. The intervention of divine Padmāvati is essentially an influence of popular religion of Kārṇāṭaka.

The most ticklish question is whether Nemicandra was aware of the Prākṛit poem Līlāvati in calling his romance by that name. The evidence is not quite weighty to enable us to arrive at a definite conclusion. In general one feels that Nemicandra might be knowing the Prākṛit poem, the title of which has lent itself to his work. Not only he is acquainted with the models of classical Sanskrit, but he appears to be also a close student of Prākṛit language and literature. He has composed a couple of Prākṛit verses¹ in this Campū; and the episode of the magician Māyābhujāṅga is based on that of Bhairavānanda in the Karpūramañjarī of Rājasekhara. The fact that Trivikrama quotes² from the Līlāvati points to the possibility that in Kārṇāṭaka, to which Nemicandra belongs, and in the adjoining country, the mss. of Līlāvati might have been current at the time of Nemicandra. Though the parallels are not quite close, some situations remind us of those in the Līlāvati. The river Gandhanadī, the image of Ambikā and the temple

1 See p. 33, footnote 1 above.

2 See notes on Gāthā Nos. 4 and 24 at the end.

of Jina on its bank, and a Jaina saint staying there: all these remind us of the river Godāvarī, Bhavānī's temple and the Nagna Pāsupata residing there, in the Līlāvati. The hero receives some guidance from an ascetic in both. More than once the rôle of Padmāvati resembles that of Bhavānī or Pārvati. The necklace exchanged between the lovers figures in both the works. These points indicate that it is probable that Nemicandra had a casual acquaintance with the Prākṛit poem Līlāvati.

Līlāvati, a Vithī, of Rāma Pāṇivāda

Rāma Pāṇivāda¹ is well-known now as an eminent author from the Malayālam territory. His literary career is to be assigned to the middle of the 18th century. His Prākṛit poems have been lately brought to light. He has composed a Vithī, Līlāvati by name.² He introduces himself as the *bhāgiṇeya* of Rāghava Paṇigha, a resident of Maṅgala-grāma. This Vithī³ was enacted at the instance of the assembly of Deva Nārāyaṇa, the then ruling king, in whom Rāma Pāṇivāda had a great patron. Its plot can be summarised thus:

The king of Kārṇāṭaka has a beautiful daughter Līlāvati by name. Fearing that his enemies might kidnap her, he keeps her under the protection of Kalāvati, the queen of Virapāla of Kuntala. Virapāla falls in love with Līlāvati, and in her turn she is also attached to him. But the jealousy of Kalāvati is a hindrance in their way. Vidūṣaka aided by Siddhimati Yogiśvari brings about the serpent-bite of Kalāvati but he himself takes the guise of a physician and saves the queen. A divine voice asks her to repay her rescue by bestowing Līlāvati on the king, and she makes preparations for the royal wedding. In the meantime Tāmrākṣa, a friend of Kalinga king, tries to carry away Līlāvati. Virapāla, however,

1 Rāma Pāṇivāda's *Kāmsavaho*, ed. by A. N. Upadhye, Bombay 1940.

2 It is lately published in the *Journal of the Travancore University Oriental Manuscripts Library*, III. 2-3, Trivandrum 1947.

3 Vithī is a type of drama. It has only one act. The numbers of characters is one or two, at the most three. It is full of speeches in the air. The chief sentiment is erotic. Others may be hinted at. In the Līlāvati Sutrādhāra and Naṭī are there in the *Āmukham*; while in the play we have only Vidūṣaka and Rājā.

intervenes just in time and kills him with his arrow. Consequently Virapāla marries Līlāvati to the joy of all, and thus becomes a Cakravartin.

The name of the heroine, lending itself to the title of the work, and her bestowal of sovereignty on her beloved, the king of Kuntala, easily remind us of the Prākṛit poem, Līlāvati; but we cannot be dogmatic about their relation, because these are popular motifs quite common in earlier Saṭṭakas and Nāṭikās. It is not unlikely, however, that Rāma Paṇivāda, a Prākṛit poet as he was, had heard about the poem Līlāvati, though his Vithi has no significant contents common with it.

Our Prākṛit poem, the Līlāvai attributed to Kutūhala, is to be distinguished from all the above works having indential titles.¹ It is a secular and romantic poem mostly in Prākṛit gāthās, with a few prose sentences and verses in other metres; and it is written in Māhārāṣṭri dialect. It is neither specifically religious nor moral in purpose, though it is not altogether devoid of those traces. It is a romantic tale dealing with the marriage of Hāla and Līlāvati, the king of Āsmaka and the princess of Siṃhala. The main scene of the story is laid on the bank of Godāvāri near its confluence with the ocean. Its author is more a poet than a preacher; and he has often tried to adorn his expression and style with poetic embellishments. Some of the characters are typical and show the author's acquaintance with the works of Kālidāsa, Subandhu, Bāṇa and others. So far as we know, it is the earliest work having the title Līlāvati. Among the Prākṛit poems it occupies a distinctive position on account of its racy narration and stylistic expression.

---

1 The Jīnaratnakośa by Prof. H. D. Velankar (Poona 1944) has eight entries in connection with the Līlāvati. Counting them in the serial order, 2nd and 4th possibly and 5th clearly refer to Kutūhala's Līlāvati; 3rd and 8th refer to the Prākṛit poem by Jineśvara and its Sanskrit digest by Jīnaratna noted above; 6th and 7th refer to the Kannāḍa romance. No 1, Līlāvati composed in Samv. 1736 by Lālacandra, pupil of Śāntiharṣa Vacaka, appears to be an independent work. There are some Old-Gujarāṭi Rāsas bearing the title Līlāvati; but they need not be reviewed here. There is a ms. of this name in the Bhandarkar Oriental Research Institute, Poona. No. 620 of 1885-98.

c) Form, Structure and Atmosphere

According to the author himself, this *Lilāvati* is a *Kathā* (see especially *gāthās* 22, 41-2, 1329, 1333) of the *divya-mānuṣa* type, i. e., in which the characters are both divine and human, the remaining two types being *divya* and *mānuṣa*.

The earlier rhetoricians divide the Sanskrit prose romance into two types, *Ākhyāyikā* and *Kathā*; some later authors would allow a *Kathā* to be written in *Prākṛit gāthās* as well; and Hemacandra has actually mentioned *Lilāvati* as a *Kathā* in verse. So it is necessary to see what the various characteristics of *Ākhyāyikā* and *Kathā*¹ are, and to what extent those of the latter are fulfilled by this *Lilāvati*.

Bhāmaha (*Kāvya-lamkāra* I. 25-28) says that *Ākhyāyikā* is a literary composition in pleasant and befitting prose; it has an exalted subject matter; it is divided into *ucchvāsas*; it records facts of experience; the narrator is the hero himself; it contains indicative *vaktra* and *aparavaktra* verses; it allows scope for poet's personal imprint; it includes topics like abduction of a girl, fighting, separation and final triumph; and it is implied that it is composed in Sanskrit. The *Kathā*, according to him, contains no *vaktra* and *aparavaktra* verses, and no *ucchvāsa* division; the story is narrated not by the hero but by some others; and its language may be Sanskrit or Apabhraṃśa.

Daṇḍin (*Kāvya-darśa*² i. 23-28), on the other hand, does not admit any of these distinctions between *Ākhyāyikā* and *Kathā*; and all that he says is practically a negative and destructive criticism.

According to Rudraṭa (*Kāvya-lamkāra*³ xvi. 20-27, c. 9th century A. D.), the (*Mahā*-)*Kathā* contains an introductory salutation in verse to the *devas* and *gurus*, followed by a succinct account of the author's family and the motive of his authorship; the plot of it including *puravarnana* etc. is to be composed in prose of light alliterative words; at the beginning there is a

1 S. K. De: The *Ākhyāyikā* and *Kathā* in classical Sanskrit, Bulletin of the School of Oriental Studies, III, iii, pp. 507-17. I have derived substantial help from this paper.

2 Ed. S. K. Belvalkar and R. B. Raddi, see especially the notes.

3 *Kāvya-mālā* ed. with Namisādhū's commentary, Bombay 1928.

kathāntara which immediately introduces the main story on hand; the object of it is the winning of a girl, the sentiment of love properly and fully pervading it; it is composed in Sanskrit prose; and it is written in verse in any other language.¹ The *Ākhyāyikā*, according to him, opens with salutations (in verse) to *devas* and *gurus*; there is a praise of older poets in humiliation; then follows a plain statement of the author's motive which may be his devotion to a particular king, his habit of praising other's merits, or something else; the story is to be written in the manner of a *Kathā*, with an account about his family and about himself, in prose and not in verse; the division of *ucchvāsas* is admitted with two *āryā* verses at the beginning of each chapter, excepting the first.

Bhāmaha is one of the earliest poeticians, and it is interesting to note that he has in view *Kathās* written in *Apabhramśa*. It is not unlikely that he is using the term *Apabhramśa* in a wider sense like a grammarian, with whom, as Daṇḍin says, *Apabhramśa* stands for all (Prākritic) languages other than Sanskrit.² He must be aware of works like the *Bṛhatkathā* in *Pāisācī* (-Prākṛit). He, however, recognises three languages, Sanskrit, Prākṛit and *Apabhramśa*, for literary composition. The language of earlier compositions like the *Bṛhatkathā*, *Vasudevahiṇḍī* etc. could be called Prākṛit; but as yet we are not aware of any *Kathās* in *Apabhramśa* prose.

Rudraṭa's recognition of *Kathā* in verse in any language other than Sanskrit, one can easily believe, presupposes Prākṛit *Kathās* of the prototype of *Lilāvati*. And it will be seen that this *Lilāvati* admirably and suitably fulfils all the requirements of a *Kathā* as noted by Rudraṭa. In *gāthās*, 1-11, we have salutations etc. to *devas*; then there is a discourse on *sajjana* and *durjana*; then there is a succinct account of the poet's family; thereafter we are told how the poet's beloved requested him to compose a story pleasing to womenfolk; then follows a description of the town in melodious prose; *Sātavāhana's*

1 Namisādhū remarks thus: इत्येवं संस्कृतेन कथां कुर्यात् । अन्येन प्राकृतादिभाषान्तरेण स्वगद्येन गद्याभिः प्रभूतं कुर्यात् ।

2 Kāvyaadarśa 36: आभीरादिगिरः काव्येष्वपभ्रंश इति स्मृताः । शायं तु संस्कृतादभ्य-
दपभ्रंशतयादितम् ॥ Perhaps he has in view those observations of Patañjali
in his *Maṭibhāṣya* I, p. 5, 21 f.

conversation with Candralekhā¹ reminds him of his military mission against Śilāmegha and soon we are introduced to the main story; winning of Līlāvati by Sātavāhana is the chief theme, and the predominant sentiment in the poem is that of love; and the story is composed in (Māhārāṣṭrī) Prākṛit and mostly in gāthās. Further, as expected by Bhāmaha in the case of Kathā, this Līlāvati has no division of *ucchvāsa*: in fact, it is one continuous poem with no pauses or sections; and the story is narrated not by the hero but by others. Thus this Līlāvati fundamentally conforms to the poeticians' description of Kathā, and the author himself has rightly called it so.

The major bulk of this poem consists of gāthās (1352 in all the mss. put together); and there are only five verses in other metres (No. 12 Varṇasṭha, 24 and 668 Śārdūlavikṛīḍita, 607 Galitaka (?) and 1170 Prṭhvi). There is a long prose passage (between Nos. 49 and 50); there are a few sentences (between 23 & 24, 31 & 32 and 1304 & 1305); and there are some detached words to introduce certain verses (*atthi* 44, *avi ya* 49, 348 & 1081, *ahavā* 13, *etthaṇṭarammi* 120, *kiṃ jahā* 138, *jahā* 732, *jaṃ taṃ* 240, *tao* 1171 and *tāva ya* 1170). The form of the Līlāvati has its speciality. It is one continuous composition without the subject-matter being divided into any sections like the Lambhaka, Parvan, Kāṇḍa, Saṃdhi, Sarga, Āśvāsa, Uchhvāsa, Pariccheda, Prastāva, Bhava etc. These terms have different etymological sense and conventional meaning, but they serve practically the same purpose, namely, to divide a composition into convenient sections according to the requirements of the subject-matter for the convenience of the reciter, reader or hearer. An explanation of this form of the Līlāvati may be attempted here.

Bhāmaha's exclusion of *ucchvāsa* division in the Kathā does presuppose Kathās without any divisions; and these might have influenced the form of Līlāvati which is called a Kathā by the author himself. Further there are reasons to believe that long and short popular Kathās might have been current in Prākṛit (and Apabhraṃśa). Some of their specimens are found included in Devendra's commentary on the Uttarādhyayana.² But

1 That is perhaps a *kathāntara*.

2 H. Jacobi : *Ausgewählte Erzählungen in Māhārāṣṭrī*, Leipzig 1886.

the learned writers, now and then, imitated Sanskrit models even in their Prākṛit composition ; and the Rāvaṇavaho or Setubandha¹ is a good illustration. The Gaṇḍavaho² of Vākpati, however, does not show any divisions but contains only groups of verses according to the topic ; but this cannot be easily quoted as a precedent for the author of the Līlāvati, because its form is uncertain and there are different opinions whether it is complete or not. Uddyotana's Kuvalāyamālā (779 A. D.) is a Kathā³ written in Campū style, in Prākṛit. It is a voluminous work, as big as the Samarāiccakahā of Haribhadra. The very bulk of the text would induce one to expect some sections in this work. But as far as I have examined its contents from the mss. the entire Campū is one continuous composition without any Paricchedas etc. Its Sanskrit digest by Ratnaprabhasūri⁴ (c. 14th century A. D.), however, is divided into four Prastāvas. The Taraṅgalolā⁵ in Prākṛit stanzas, numbering about 1642, is a digest of an earlier work Taraṅgavatī of Pādalipta which is no more available. It is called a Kathā. We have no idea about the form of the original poem ; but the digest is one continuous poem without any sections to divide the subject matter. The Surasundarīcariya⁶ of Dhaneśvara (Samvat 1095 or 1038 A. D.), which also contains detached words like *kin ca* etc. to introduce some gāthās, is really speaking one continuous composition ; and the division of Paricchedas is both artificial and superficial. It comes exactly after 250 verses, i. e., 248 verses of the story and two colophonic gāthās ; it is a conscious vivisection without minding whether the topic on hand can stop there or not ; and it is more a hindrance than a help to the reader. Then in Apabhraṁśa works the basic metrical constituents are the Kaṭavakas ; and very often the division into Paricchedas or Saṁdhis does not appear quite natural. Thus it is not unlikely that the popular poems, in the form of Kathās in Prākṛit and Apabhraṁśa, were sometimes written in a continuous form ;

1 Ed. S. Goldschmidt, Strassburg 1880.

2 Ed. S. P. Pandit, Bombay 1887.

3 There are two mss. of it, one at Poona and the other at Jaisalmer.

4 Ed. Muni Chaturavijaya, Bhavanagar 1916.

5 M. Winternitz: A History of Indian Literature, II, 522. Lately it is published from Surat (-Ahmedabad), Samvat 2000 ; it is a careless print of ill-handled material.

6 Ed. H. T. Sheth, Benares 1916.

and if some learned authors introduced divisions, it was in imitation of Sanskrit models. So the absence of sections in *Lilāvati* is in conformity with either the definition of *Kathā* or the general form of popular works in *Prākṛit*.

The structure of story in the *Lilāvati* is sufficiently complex. Herein the main narrative embodies sub-narratives given by the characters themselves; and in this respect it resembles the plot of Bāṇa's *Kādambarī*. The poet himself is the chief narrator; and after the Introductory section, he is addressing the entire poem (43-1333) to his beloved at her explicit request: that is why the terms like *Kivalaya-dalacchi* etc., in the voc., occur all over the text, even in the sub-narratives. The description of the spring and the courtesan Candralekhā not only enables the author to equip the poem with some scenes of amorous flavour but also gives him an occasion to pick up the thread of the story proper by reminding the king of his military expedition and by bringing back Vijayānanda who thereafter becomes the narrator of his experience (146-920). When he meets Mahānumati and Kavalayāvali, the latter narrates their biography (273-887) including what she once told about herself to Mahānumati (580-662) and what she learnt about *Lilāvati* (802-868). Thus the chief characters or their companions are made to unfold various details about themselves, thus supplying the reader, stage after stage, with various threads of the story which get duly joined in the concluding portion of the poem. This *Kathā*, in this manner, pools together the autobiographies and biographies of the characters and assumes a complex shape with the necessary links to connect the various parts and with requisite descriptions, conversations and reflections to embellish the composition, to heighten the occasional sentiment and to sustain the interest and enrich the flavour. The Ring and the Necklace play a remarkable part; and if the king is sent to the *Pātāla* or is made to fight against *Bhīṣaṇānana*, it is all for the purpose of bringing together the various threads of the story to a culmination and to the completion of the poem, every episode contributing to the fulfilment of the main purpose of the poem, namely, *Lilāvati*'s marriage with *Sātavāhana*.

In such a complex plot slight looseness and some repetitions are inevitable, but they are such as could be avoided

by a more mature and gifted poet. In the Necklace episode the author has not told us anything about Vīravāhana,¹ much less how the Necklace came to him etc.

As the *divya-mānuṣa* type needs, we have in this poem an assembly of characters both human and semi-divine, the latter comprising those from the clans of Vidyādhara, Yakṣa, Siddha, Rākṣaṣa and Gandharva. The abodes and movements of these characters add touches of romance, supernaturalness and awe to the atmosphere in the poem. Destiny is made to rule rigorously and supreme, even though the human beings should go on doing their utmost; and the freaks of Chance, almost a handmaid of Destiny, have full scope everywhere. This has led the author to introduce, in this story, religious devotion as the potent remedy against all ills and as a means to happy life. The gods and saints can bless when they are pleased and curse when they are offended; and consequently human beings, who can be temporarily transformed even into animals and demons, are made to wander in this trackless wilderness of worldly existence. The suffering characters like Mahānumati, Kuvalayāvali etc. are all made to practise rigorous and respectful devotion to Pārvati and Īśvara; and thus alone they get through various calamities and win the worldly pleasures.

d) The Hero of the Poem

King Sātavāhana is the hero of the poem; and the celebration of his marriage with Līlāvātī, the daughter of king Śīlamegha of Sīmhala island, is the central theme. Important items of information about Sātavāhana available in this poem may be put together here and then scrutinised in the light of other evidence.

Sātavāhana or Hāla was ruling at Pratiṣṭhāna in the Aśmaka country on the bank of Godāvarī. His ministers were Pōṭṭisa and Bhaṭṭa Kumārila, and his commandar-in-chief, Vijayānanda. Seeing his portrait, the Sīmhala princess Līlāvātī, who was destined to be the queen of a universal sovereign, fell in passionate love with him. Her parents allowed her to go to him. On the way she chanced to meet her cousin sister Mahānumati and her companion Kuvalayāvali whom ill-luck had

---

1 See notes on gathā 976 at the end.

deprived of their marital pleasures; and she resolved to stay with them in the hermitage and to marry only after they were happy.

King Sātavāhana felt despondent at this development. He sent a Necklace as a present to Līlāvati, and in return he received a Ring from her. He had his teacher in Nāgārjuna who, in order to remove his despondency, took him to Pātāla with a big party of servants, princes and poets. With the aid of the Ring he rescued Mādhavānila from the serpents in Pātāla: thus Mahānumati got back her beloved. Later, Sātavāhana killed in a battle the demon Bhīṣaṇānana out of whom emerged Citrāṅgada at the end of the curse: thus Kuvalayāvali also meets her husband. In this manner king Sātavāhana removed the hindrances in the way of Līlāvati's marriage; she happily weds him; eminent relatives and guests at the function bestow divine attainments on him; and he becomes a universal sovereign.

The author mentions the Hero by various names, some of alternative spelling, such as Sālāvāhaṇa, Sālāhaṇa and Hāla.¹ Undoubtedly he has in view a mighty king of yore who has won remarkable eminence in Indian history, legends and literature.

The inscriptions and coins connected with the so-called Āndhra, Āndhrabhr̥tya or Sātavāhana dynasty are a valuable source of information. Some of the inscriptions clearly testify to the existence of a race or family of Sāda- or Sāta-vāhanas.² One can easily surmise that Hāla stood for Sāda in a local Prākṛit dialect, and that Sāda is a shortened form of Sādavāhana.³

1 Hemacandra's Prākṛit Grammar i. 8, 211 gives Sātavāhana = Sālāhaṇa and Sālāvāhaṇa. His Deśināmamālā VIII. 66: *Sālāhaṇa-nimi Hālo*, com. *Hālo Sātavāhanah*; also II 36: *Hālammi Kumtalo*, com. *Kūmtalo Sātavāhanah*, and III. 7: *Hālammi Cauracinidho*, com. *Cauracinidho Sātavāhanah*. In his Sanskrit lexicons too he equates Hāla with Sātavāhana.

2 Rapson: Catalogue of Indian Coins, Andhras etc., London 1908, see pp. xlvī ff., also D. C. Sircar: Select Inscriptions, I, Calcutta 1942, pp. 183 ff.; K. Gopalachari: Early History of the Andhra country Madras 1941:

3 Compare Godavari > Godā > Golā. Therein has been noticed the change of sibilants to *h*: 'Thus *Hakka* = Śakti, *Hāla* = Śāla (Sāta) probably also *Hiru* = Śrī, *Hātakaṇi* = Śātakaṇi.' Rapson: Op. cit. p 22.

The legend *Sātasa* occurring on coins is taken by scholars to stand for *Sātakarṇi*, though it may as well be equated, at least in some cases, with *Sātavāhana* which is a title borne by the kings of that dynasty. Lately, however, a couple of coins have come to light, and they clearly mention a king *Sādavāhana*.¹ It is just possible that he was most prominent in the family or the founder of the dynasty which consequently came to be known after him. . . The first *Sādavāhana* is being assigned to the 3rd century B. C. or so, though it is not unlikely that his period comes later by a century or two. The *Purāṇas*² designate this family as *Āndhra* possibly because it held its sway at some time over the *Āndhra* country. They enumerate 29 or 30 kings and assign to them 456 or 460 years. One *Hāla* (of course different from the progenitor of the dynasty, but bearing the same name or title and consequently confused mutually in floating traditions) figures in this dynastic list as the 17th king. The chronology of these kings is much uncertain: it is surmised, however, that this dynasty rose to power soon after the death of *Asoka*, c. 232 B. C. The *Purāṇic* calculation, which mentions the period of reign of each king, would require us to assign *Hāla*, with his reign extending over just five years only, to the first century A. D.

Like the ancient monarch *Vikramaditya* and medieval king *Bhoja*, *Sādavāhana*, generally mentioned as *Śālīvāhana* in Sanskrit, has become a favourite subject of many legends some of which are like fables and miracles. According to *Somadeva's Kathāsaritsāgara*³ etc. *Sātavāhana* of *Pratiṣṭhāna*, probably the same as that on the bank of *Godāvarī*, was a patron of *Guṇāḍhya*, the author of the *Bṛhatkathā* in *Paśāci*, and of *Śarvavarman*, the author of *Kātaṇṭra* grammar. That he is made to learn Sanskrit presumes that *Sātavāhana* and his family were partial to *Prakrit* which is attested by the fact that the *Sātavāhana*

1 V. V. Mirashi: A Coin of king Satavahana, The Journal of the Numismatic Society of India, VII. i-ii, Bombay 1945, pp. 1-4; see also Bulletin of the Deccan College Research Institute, VI. 3, March 1945.

2 Rapson, Op. cit. pp. lxiv ff; Pargiter: The Purāṇa Text of the Dynasties of the Kali Age, Oxford 1913, pp. 35-43.

3 Nirṇayasāgara ed., Bombay 1930, especially Kathāpitham; Keith: A History of Sanskrit Literature, Oxford 1922, pp. 266 ff.

inscriptions and coin-legends are in Prākṛit. Vātsāyana also refers in his Kāmasūtra to a king of Kuntala, Śātavāhana Śātakarṇi by name, who killed his queen Malayavati with scissors.¹ Rājasekhara records that it was reported that Śātavāhana, the king of Kuntalas, had Prākṛit as the household language.² The Vajjālaggaṃ (gāthā No. 468)³ clearly presumes a tradition that Hāla ruled at Pratiṣṭhāna on the bank of Godāvarī.

There are some Prabandhas,⁴ ancient and modern, and Caritas which record various legendary tales about Śātavāhana. His name is variously spelt in Sanskrit: Śāta-, Śāta-, Śāla- and Śāli-vāhana. Almost uniformly he is associated with Pratiṣṭhāna on the Godāvarī in Mahārāṣṭra. Some of the legendary tales may be summarised here :

1) Śātavāhana inherited the kingdom of his father Naravāhana who retired from the world being censured by the public for his attempt to sacrifice a gallant boy before Cāmuṇḍā. 2) Once Śātavāhana sent out a military expedition, and within one day he had four festive events: by day-break he had a son; by midday nine crore golden coins were obtained from a well; by afternoon Dakṣiṇa Mathurā was conquered; and by evening Uttara Mathurā was annexed. 3) In his earlier life Śātavāhana, as Kālikācārya or Jñānasāgara explained to him, was a burden-bearer; and as a result of his pious gift of food to a monk, he became a king in his subsequent life. The Aquatic Deity, under the garb of a fish in Godāvarī, who knew

1 कर्तव्यो कुन्तलः शतकर्णः शतवाहनो महादेवीं मलयवतीं [जघान।]. Chap. XII. Kuntala, may be even an alternative name of Hāla: that is how Hemacandra appears to have taken it in his Deśināmamālā, quoted above, p. 47, footnote 1.

2 श्रूयते च कुन्तलेषु शतवाहनो नाम राजा, तेन प्राकृतभाषात्मकमन्तःपुर एवेति समानं पूर्वेण । p. 50., G. O. S., 3rd ed., Baroda 1934.

3 पुरिसविसेसेण सङ्गत्ताह न कुलक्कमेण महिलान् । सग्गं गण विहाले न मुयइ गोला पइट्ठणं ॥ Calcutta 1944, p. 94.

4. See 1) Purātana-prabandha-saṃgraha, Singhi Jaina Granthamālā 2, Calcutta 1936, Śātavāhana prabandha p. 11, Nāgārjunaprabandha pp. 91-92, Pādaliptaprabandha pp. 92-95. 2) Prabandha-ciutāmaṇi of Merutuṅga, Ibid. No. 1, Śāntiniketana 1933, Śātavāhanapra., pp. 10-11. 3) Prabandhakośa of Rājasekhara, Ibid. No. 6, Śāntiniketana 1935, Śātavāhanaprabandha pp. 66-77, Nāgārjunapra. pp. 84-86, Pādaliptapra. p. 14. 4) Prabhāvakacarita, Ibid. No. 13, Ahmedabad 1940, Pādaliptacaritam, especially pp. 36-40.

all this, smiled at his prosperity. 4) Sātavāhana was born from a Dvija widow through her contact with Śeṣa Nāga who asked her to remember him in adversity. 5) The fame of the potter-boy Sātavāhana as a fair judge reached the ears of Vikramāditya of Ujjain who consequently anticipated in him a prospective and potential adversary and sent against him a well-equipped army. The boy was unruffled. His mother, however, sought the aid of Śeṣa Nāga who gave a pot of nectar with which the boy's earthen horses etc. were sprinkled and turned into a genuine army with the aid of which the boy routed away the enemy. He conquered the territory in the North as far as Tāpī and started his era. 6) A Brāhmaṇa, Śūdraka by name, trained himself as a Kṣatriya against the wish of his father. Sātavāhana appreciated his strength and appointed him a city-guard who successfully carried out his duties with only a staff as his weapon. Māyāsura assumed the form of only a Head and kidnapped the queen. Passing through great ordeals, Śūdraka propitiated Mahālakṣmī at Kollāpura, but he died along with his two faithful dogs on the field while fighting against Kollāsura, the brother of Māyāsura. The goddess revived him and his dogs to life and gave him a sword and a boon of invincibility. He killed Māyāsura and restored the chaste queen to Sātavāhana just in time to save him from immolating himself in fire out of disappointment. The king joyfully welcomed the queen and greeted Śūdraka by giving him half of his kingdom. 7) King Sātavāhana had a harem of five hundred queens. Queen Candralekhā¹ laughed at his ignorance of Sanskrit when he misunderstood *modakaiḥ* as sweetmeats, the intended meaning being *mā+udakaiḥ*.² Being ashamed, he propitiated Sarasvatī, and through her favour he collected ten crores of gāthās to constitute a Sātavāhanakaśāstra.³ 8) On account of the successful military achievements of his commander-in-chief Kharamukha, Hāla was puffed with

1 It is interesting to note that a courtesan Candralekhā by name figures in the Līlāvati.

2 This episode is found in the Kathāsaritsāgara also; see Kathāpiṭha, Taraṅga 6, verses 114 ff., p. 18.

3 एकदा भारतीमभ्यर्धयत् । सकलमपि पुरं आचयामार्द्धमहः कविरूपं भवतु । तथैव कृतं देव्या । एकस्मिन् दिने दशकोटयो गाथाः संपन्नाः । सातवाहनकशास्त्रं तत्कृतम् । Prabandhaśāstra p. 72.

pride, but his minister managed to pacify his vanity by a false report of the death of Kharamukha and of his subsequent revival to life. 9) Hearing a remark of conventional meaning, Hāla decided to marry, every four days, beautiful girls from the four classes of society. It was a social calamity that many youths had to go without marriage. Propitiated by a Dvija, a goddess assumed the form of a beautiful girl, but simply scared the king to death by developing terrific appearance on meeting him. 10) Śātavāhana was a contemporary of king Vikramārka who flourished 470 years after the Nirvāṇa of Mahāvira; and it appears that he was different from another Śātavāhana who changed the date of *paryūsaṇa* in the presence of Kālakācārya, otherwise an ancient gāthā is contradicted.¹ 11) Nāgārjuna was a Siddha-puruṣa and had studied under Pādalipta. He became a Kālā-guru, teacher in arts, of Śātavāhana.² Queen Candralekhā had accepted Nāgārjuna as her brother. He could fly in the air. After propitiating Vāsuki Nāga, he came to possess a miraculous liquid (*rasa*). 12) Pādalipta once came to Pratiṣṭhāna on the bank of Godāvarī and found in king Śātavāhana an outstanding personality, pre-eminent among the learned, brave, philanthropic and romantic. He proved to the audience his learning and wisdom. He composed there Nirvāṇa-kālikā, Praśna-prakāśa etc. His Campū Taraṅgalolā was highly appreciated by the king and his assembly. But a courtesan had no words of praise for him. Pādalipta pretended to die; and when his body reached her door on way to the burning ground, she simply wept and cursed the cruel god of death who snatched away Pādalipta like that.³

Apart from the above legendary bits of information included in Prabandhas, there are available even some independent poems glorifying the life and acts of Śālivāhana.⁴ The

1 Namely, नवसयतेणउपहिं समश्कंतेहिं वीरमुक्खाओ । पज्जोसवणचउत्थी कालयसूरीहिं तो ठविया ॥ Prabandhakośa p. 74.

2 पृथिवीं विवरन् पृथिवीस्थानपत्तने सातवाहननृपस्य कलागुरुर्जातः । Purātana-prabandha samgraha p. 91.

3 सीसं कद्व न कुट्टं जमस्स पालित्त्यं हरंतस्स । जस्स मुहनिज्झराओ तरंगलोला नई वूढा ॥ Purātana-prabandha-samgraha p. 94. The original Taraṅgalolā of Pādalipta is no more available but there is found today a later digest of it in Prākṛit.

4 M. Krishnamachariar: History of Classical Sanskrit Literature pp. 275-76.

Vikramodaya, which celebrates the glories of Vikramāditya, devotes one chapter to Śālivāhana. According to Viracarita Śālivāhana of Pratiṣṭhāna is depicted as a conquerer of Vikramāditya of Ujjain. It describes 'the heroic achievements of Śūdraka, the friend and afterwards coregent of Śālivāhana and subsequently of his son, and his ultimate usurpation of the throne'. According to Śivadāsa's Śālivāhanacarita, Śālivāhana conquered Vikrama and married his daughter Madayanti from whom he had a son Trailokya-sundara who married Pādmīnī, daughter of king Sūryasiṃha of Siṃhala. He performed a horse-sacrifice. There is one more Śālivāhanacārīta of an unknown author. Its plot is summarised thus: 'Śālivāhana was the grandson of a Kṣatriya, Lāṭasiṃha by name, whose residence was Pratiṣṭhāna-nagara on the banks of the Narmadā. Śālivāhana was born to his daughter Śāsikalā by Takṣaka, one of the eight Nāgas who assumed the form of her husband during his absence. Śāsikalā fearing a social scandal threw her son into the Narmadā in a covered earthen pot. A potter got the pot while floating in the river and took the babe to his house. The child grew up in the pot-maker's house and afterwards became the great Emperor Śālivāhana.'

From all these legends and tales about Sātavāhana certain broad points are clear. He is uniformly associated with Pratiṣṭhāna. There is some mystery about his birth. At times he is made partial to Jainism, or a devotee of Mahālakṣmī or Cāmuṇḍā, or a performer of the horse-sacrifice: stripped of sectarian bias, it may be taken that he was pious, if not religious. His partiality for Prākṛits was often ridiculed. He was a mighty monarch, quite lucky and aided by divine favour. He was just, brave and a worthy rival of Vikramāditya. He was assisted by commanders like Śūdraka and Kharamukha. He was generous and a patron of learning. He was not averse to worldly pleasures. He is associated with eminent Jaina monks like Pādalipta, Kālakācārya etc. and (Buddhist?) teachers like Nāgārjuna.

The name of Hāla has become memorable in Indian literature by his Sattasāi or Saptasatakam, or more genuinely Gāhākoso (Sk. Gāthakośaḥ), which is the earliest known anthology of Prākṛit (or specifically Māhārāṣṭrī) verses in gāthā

metre mostly of erotic contents.¹ Every verse is an unit by itself, a miniature sketch as it were in words, with well-chosen strokes of select and suggestive vocabulary. The present collection, put together from different recensions, contains a large number of such word-paintings. It depicts primarily village life in its various contexts: at home, on the field, through streets, in the garden, on the mountain slope, by the well-side and on the river-banks. The various seasons with their flora and fauna supply the necessary back-ground, as well as refreshing flavour. The family life of a simple and unsophisticated village folk is seen in its different colours, though mostly with respect to their love affairs. The current of eroticism is so strong in this anthology that the commentators force it out even from a slight suggestion, if not from nowhere. Now and then we get glimpses of the town and court life; and that is inevitable, because some of the gāthās have come from the pens of kings and their court poets. The collection is rich in maxims and popular sayings, and sheds good deal of light on the customs and conventions in the contemporary society. There are allusions to deities like Śiva, Pārvatī, Gaurī, Gaṇapati, Viṣṇu, Lakṣmī etc. and to mythological events from the epics. The references to Vindhya and Narmadā, Sahya and Godā go to indicate the locality of the composition of most of these verses. The rivers, countries and mountains from Northern India do not figure conspicuously: that shows that this anthology had its origin in the Deccan in general and in Mahārāṣṭra in particular.

The text of this anthology has come down to us in half a dozen recensions which differ in the number and arrangement

---

1 A. Weber: Ueber das Saptasatakam des Hāla, Leipzig 1870; Das Saptasatakam of Hāla, Leipzig 1881; the Gāthāsaptasatī, Kāvya-mālā 21, 2nd ed., 1911; Ibid., 3rd ed., Bombay 1933. In addition, the following sources may also be consulted: Pischel: Grammatik der Prākṛit-sprachen, Strassburg 1900, § 13; Winternitz: Geschichte der Indischen Literatur, Leipzig 1922, pp. 97 ff.; Keith: A History of Sanskrit Literature, Oxford 1928, pp. 223 ff.; A. M. Ghatge: Māhārāṣṭrī Language and Literature, Journal of the University of Bombay, IV, 6, May 1936; A. N. Upadhye: Prākṛit Literature, Encyclopedia of Literature I, New York 1946; V. V. Mirashi: The Original Name of the Gāthāsaptasatī, a paper submitted to 13th All India Oriental Conference, Nagpur 1946; The Date of the Gāthāsaptasatī, Indian Historical Quarterly, xxiii, 4, pp. 300-310.

of verses. There are some 430 verses common to all the recensions, and they can be looked upon as the oldest substratum of the anthology. The very nature of the subject matter and its treatment admit any number of verses at any place, and it is quite evident from different recensions that there has been extensive interpolation all along. It is imaginable that it was originally a *Gāhākoso*, an anthology of *gāthās* attributed to different authors but selected from a larger number and re-edited or refashioned for the taste of a cultured audience. Lately Professor Mirashi has shown how some royal poets have contributed *gāthās* to this collection as late as the 8th century A. D., and how it received the title -*Saptaśatī*, instead of -*kośa*, sometime after the 9th century.

The third *gāthā* found in all the important recensions states that *Hāla*, the beloved of the poets (*kai-vacchala*), arranged here (*virāṭīm*) seven hundred out of a crore of embellished *gāthās*.¹ The colophons of some mss., as well as some concluding verses,² attribute this collection to *Hāla*.³ Literary tradition recorded by eminent authors like *Bāṇa* (c. 647 A. D.),⁴ *Uddyotana* (778 A. D.),⁵ *Abhinanda* (earlier than *Soḍḍhala*),⁶

1 सत्त सआई कइवच्छलेण कोडीअ मज्झआरम्मि । हालेण विरइआई सालंकाराण गाहाणं ॥ ३ ॥

2 इअ सिरिहालविरइए पाउअकव्वम्मि सत्तसए । सत्तमसअं समत्तो गाहाण सहावरमणिज्जं ॥ and एसो कण्णामंकिअगाहापडिबद्धवड्ढिआमोओ । सत्तसअओ समत्तो सालाहणविरइओ कोसो ॥ Weber's ed. (2nd), Leipzig 1881, Nos. 698 and 709; *Kāvyamālā* ed. (2nd), p. 207.

3 See the note *Sātavāhana* in the Bombay ed.

4 अविनाशिनमयाम्यमकरोत्सातवाहनः । विशुद्धजातिभिः कोषं रत्नैरिव सुभाषितैः ॥ *Harṣacarita* 13: '*Sātavāhana* (v. l. *Śālivāhana*) made an immortal refined treasure of song, adorned with fine expressions of purest character like jewels.'

5 *Kuvalayamālā*, opening verses: पालित्तय-सालाहण-छप्पणय-सीहणायसहेहि । संखुद्धसुद्धसारंगउ व्व कह ता पयं देमि ॥ निम्मल-गुणेण गुणगरूपण परमत्थरयणसारेण । पालित्तएण हालो हारेण व सहइ गोटीसु ॥ चक्कालजुयलसुहया रम्मत्तणरायहंसकयइरिसा । जत्त कुलपव्वयस्स व वियरइ गंगा तरंगवई । मणिइविलासवइत्तण-चोळिके . (v. l. चोळिके) जो करेइ हल्लिए वि । कव्वेण कि पउत्थे हाले हालावियारे व्व ॥ पणईहिं कइयणेण य भमरेहिं व जत्त जायपणपहिं । कमलायरो व्व कोसो विडुप्पमाणो वि ङुण झीणो ॥ Quoted from mss. This extract is given in the *Kāvyamīmāṃsā* too; see p. 204, 3rd ed., Baroda 1934.

6 *Rāmācarita*: नमः श्रीहारवर्षाय येन हालादनन्तरम् । स्वकोषः कविकोषाणामाविर्भावाय संभूतः ॥ VI. 93. Quoted in the Intro. to the *Kāvyamālā* ed. of *Saptaśatī* (2nd ed., p. 2), and also in *Kāvyamīmāṃsā*, G. O. S., Baroda 1934, p. 204.

*Soḍḍhala*¹ (2nd quarter of 11th century A. D.) and others² not only refer to *Hāla* as an author but also to his *Kośa*, which, as is well-known, has enjoyed unique popularity with rhetoricians as a source of suitable quotations.

Hāla, as seen above, 'is a shortened form in *Prākṛit* of *Sātavāhana* which was a dynastic title derived from the name of an earlier king and used by many a subsequent ruler in that family. It is difficult, therefore, to decide which *Sātavāhana* is responsible for the composition or compilation of this anthology. There are traditional stories to show that *Sātavāhanas* were partial to *Prākṛit*; their inscriptions and coin-legends are in *Prākṛit*; the topographical references in these *gāthās* are mostly confined to their kingdom: all these facts go to corroborate the editorship of this anthology by some *Sātavāhana* king, popularly called *Hāla*. It cannot be attributed to the first *Sātavāhana* in the 3rd century B. C. It has become customary to take him to be the same as *Hāla* mentioned in the *Purāṇic* list and belonging to the 1st century A. D.; but all this is hypothetical and based on convenient linking of bits of traditional and legendary information. The evolution of *Prākṛit* language and the various trends of *Prākṛit* literature would point out that the substratum of this anthology can be assigned to the 2nd or 3rd century A. D.; and thereafter many *gāthās* have been added to it from time to time.

In this anthology *Hāla* is not only an editor or compiler of the *gāthās* of other poets but also an author of some. He is said to have been a liberal patron of poets like *Śrī-pālita* (= *Pādalīpta*?) who might have participated in shaping this Anthology.³ Once the royal name *Hāla* became popular in

1 *Udayasundarikathā*, G. O. S. XI, Baroda 1920: हाळे गते गुणिनि शोकभराद्भूवुरुच्छिन्नवाङ्मयजडाः कृतिनस्तथामी । यत्तस्य नाम नृपतेरनिशं सरन्तो हेत्यक्षरं प्रथममेव परं विदन्ति ॥ p. 2.

2 *Govardhana's Āryāsaptasatī* (12th century A. D.) is certainly modelled on the anthology of *Hāla*.

3 *Ramacarita* of *Abhinanda*: हालेनोत्तमपूजया कविद्वयः श्रीपालितो ललितः, स्वार्ति कामपि कालिदासकवयो नीताः शकारातिना । श्रीद्वयो विततार गद्यकवये बाणाय वाणीफलं, सद्यः सत्क्रियया समिनन्दमपि च श्रीहारवर्षोऽग्रहीत् ॥ XXII. 100. Quoted in the note on *Sātavāhana* in the *Kāvyamālā* ed. of *Gāthāsaptasatī* (2nd ed.) p. 2 and in the *Kāvyamīmāṃsā* (3rd ed.) p. 204. The editors of the *Gāthāsaptasatī* (2nd ed. p. 2) have further inferred thus: एतेन श्रीपालितकविनैव धनलिप्तया स्वप्रभोर्हालस्य नाम्नाय गाथासप्तशतकग्रन्थः संगृहीतः स्यादित्यनुमीयते । See also the 3rd ed., p. 8 of the *Bhūmikā*.

literature, Indian tradition could easily raise Sātavāhana or Śālivāhana, who is also the founder of an era current in the South, to the status of a mighty monarch with a legendary halo; and nothing could be more appropriate for our author than to select Hāla, the far-famed monarch of Pratiṣṭhāna in Mahārāṣṭra, well-known as a Prākṛit poet and renowned for his partiality for Prākṛits, as the Hero of a Prākṛit poem, written especially in Mahārāṣṭrī dialect. That he was a *kavi-vatsala*¹ is also indicated in our poem: when he went to Pātāla led by Nāgārjuna, he was accompanied by one hundred poets.²

The poem Līlāvātī associates Vijayānanda, Pōṭṭisa, Bhaṭṭa Kumārila and Nāgārjuna with Hāla. As a name, Pōṭṭisa is not of frequent occurrence, though a poet of this name is known.³ Vijayānanda looks like a good counterpart of Śūdraka and Kharamukha of the legends summarised above. There is no sufficient evidence in the text to connect this Bhaṭṭa Kumārila with the famous Mīmāṃsa philosopher (c. 700 A. D.). Some gāthās from the Kośa are attributed to one Kumārila, see for instance I. 8. One Nāgārjuna (who is called *rasa-siddha*), a minister of a king Cīrāyu, is mentioned in the Brhatkathāmañjarī.⁴ The legends, noted above, do associate Nāgārjuna with Hāla, and our poem calls him a Bhikṣu (gāthās 1016 & 1021). This reminds us of the great Mahāyāna teacher, the founder of the Mādhyamika school of Buddhism,⁵ who was well-versed in various branches of knowledge and about whom there are many legends depicting him as a charmer, magician and physician. The Suhrillekha⁶ is an epistle composed by Nāgārjuna; and he is said to have addressed it, according to

1 See p. 51 footnote 1. Some take Kavivatsala as a proper name, but that is not convincing: it is just an adjective of Hāla.

2 Līlāvātī, Gāthā No. 1020.

3 There was a poet of this name. At least three gāthās from Hāla's Kośa, namely, I. 89, III. 93 and V. 3 are attributed to Pōṭṭisa, see Nirṇayasāgara ed., Bombay 1911, Gāthānukramanikā pp. 5, 10 and 12. Rājaśekhara also refers in his Karpūramañjarī (I. 20/20) to a poet Pōṭṭisa along with Hariūddha, Namdiūddha and Hāla.

4 Kāvya-mālā 69, Bombay 1931, pp. 500-1; see also Kathāsarit-sāgara (Bombay 1930) p. 187.

5 It is generally held that he lived about the middle or in the latter half of the 2nd century A. D.

6 Winternitz: History of Indian Literature, II, pp. 347 f.

Itsing (who died in A. D. 713), to his old patron (*dānapati*) She-yen-teh-kia whose regal title was So-to-pho-hān-na.¹ Guṇavarman and others mention this name a bit differently. The Chinese sources mention that Nāgārjuna addressed this letter to his friend Sātavāhana. Bāṇa (c. 647 A. D.) also relates a legend in which Sātavāhana figures as the friend of Nāgārjuna.² Further it is interesting to note that Nāgārjuna is associated with South India, so the place of his activities could not have been far away from Pratiṣṭhāna, the metropolis of Hāla. Thus there is enough of legendary basis as well as literary tradition of sufficient antiquity which must have led our author to make Nāgārjuna Bhikṣu a teacher and guide of Hāla.

It is in one important respect, namely, the wedding of king Hāla with a princess of Siṃhala as elaborated by our author, that we do not get any support from the legends and literary traditions about Hāla so far reviewed. The sources reviewed by us, it is true, are limited; and it is equally possible that our author might have grafted this event for the romantic interest of the poem. Vallabhadeva³ has referred to Līlāvati as a queen of Śālivāhana, but he is silent on the point whether she came from Siṃhala. The motif of a monarch marrying a princess for extending political power is well known in early Indian Kathās and it has served as an interesting theme for the drama. As depicted in the Ratnāvalī,⁴ king Udayana marries Ratnāvalī, a princess of Ceylon. The digests of the Brhatkathā⁵ give a tale of Vikramāditya of Ujjaini who marries a beautiful princess, Madanalekhā, the daughter of Virasena, the king of Siṃhala.⁶ A Pratihāra coming at the royal gate, the victories

1 I-tsing: A Record of the Buddhist Religion etc., Trans. Takakusu, Oxford 1896, pp. 158-160, especially the foot-notes. Indian Antiquary, Vol. 16, p. 169 ff.

2 Harṣacarita VIII, ed. P. V. Kane, Bombay 1917, p. 82; Trans. by Cowell and Thomas, London 1897, p. 252.

3 See above p. 31, footnote No. 2.

4 See the Notes on gāthā No. 158.

5 Kathāsaritsāgara Lambaka 18, pp. 518 ff. (Bombay 1930); Brhat-Kathāmañjarī, Lambaka 10, pp. 423 ff.

6 Or is it that the author of Līlāvati takes Vikramāditya and Sātavāhana of the Kathāsaritsāgara and Brhatkathāmañjarī to be identical and thus anticipates the conclusions of K. P. Jayaswal that Vikramāditya of Ujjain is Gautamīputra Sātakarṇi of the Andhra Sātavāhana line, that his grandson Hāla-Sātavāhana, the

of his general Vikramaśakti and the Sīmhala ruler willingly sending his daughter to the king; all these situations, in the Kathāsaritsāgara, have some similarity with what we read in the Lilāvati. According to Śivadāsa, Trailokyasundara, the son of Śalivāhana, had married Padminī, daughter of king Sūryasīmha of Sīmhala. The idea of marrying a Sīmhala princess is decidedly attended with some adventure and romance. As yet no other source (than this Lilāvati) for the marriage of Hāla with a Sīmhala princess has come to light; but there is sufficient parallel material nearabout which could tempt our author to introduce the plot of the marriage of a Sīmhala princess with Hāla. Thus the poem has secured a decided advantage of adding a romantic relish to the plot and of admitting characters like Mahānumati and Kuvalayāvali whose biographies too have a striking human touch about them.

The hero of this poem is thus a Sātavāhana king; he was ruling at Pratiṣṭhāna on the Godāvarī; he was known by the name Hāla by which Indian literary tradition has made him memorable as the author or compiler of Gāhākoso; he had his teacher and guide in Bhikṣu Nāgārjuna; there are many legends about him; and he is depicted as the founder of an era, so common in Deccan. It is mainly through legendary perspective¹ that the author of this Lilāvati has looked at Hāla and composed a romantic poem celebrating his wedding with a Sīmhala princess.

e) The Scenic Back-ground of the Tale

or

The Sapta-Godāvarī Bhīma

It is interesting to trace the route of the military expedition of Vijayānanda against king Śilāmegha of Sīmhala island. He starts from Sātavāhana's metropolis, viz., Pratiṣṭhāna (mod. Paithan). On his way he subjugates the king of

---

author of Saptasatī became a king of Pratiṣṭhāna about 17-21 A. D., and that he was called Vikramāditya and also defeated Śakas in 78 A. D. etc.? For Jayaswal's views see J.B.O.R.S, XVI, 1930, pp. 279 ff.

- 1 K. Gopalachari has given a nice survey of the researches connected with Sātavāhanas in his Early History of Andhra Country (Madras 1941). In recording the details from the Lilāvati (based on Bhārati, Vol. III, part I, pp. 3 ff.) as Events of Hāla's Reign (p. 43) he is overvaluing them as historical events.

Malayācala and the Pāṇḍya king (the latter ruling near about Madurā). He reaches the shore and beholds Rāma's Bridge (somewhere near the present beach of Dhanushkodi). He pays respects to Rāmeśvara and boards a boat which is blown up by a strong gale into the Eastern ocean (mod. Bay of Bengal). The boat is wrecked near the confluence of Godāvarī, and with the help of a plank he enters the mouth of that river. Then passing through a forest on the shore where the sin or dirt of Kali age was washed by the waters in seven streams, somehow he reached after a long time the Sapta-Godāvarī Bhīma (gāthā No. 198).¹ His exhaustion was removed by Godāvarī which flows into the ocean with seven streams. After paying respects to Īśvara in the temple, he retired to a Maṭha in which dwelt a Pāsupata ascetic, who was nude, who had besmeared his body with ashes, and who was wearing a garland of rosary beads. Just in the vicinity Mahānumati and Kuvalayāvali were staying in a shady hermitage which was adorned with a gorgeous temple of Pārvati and Īśvara, with a Maṭha situated on its right side (or to the south).

Then princess Līlāvati, while she is being sent to Sātavāhana whom she has chosen to marry, camps on the other bank of Godāvarī, at a distance of half a Yojana, opposite to the hermitage of Mahānumati and Kuvalayāvali, and later decides to stay with them there, till Mahānumati meets her beloved (gāthā No. 880).

Later on (gāthā No. 1064 f.) Sātavāhana also starts with his army, hunts on the way, and after many days' journey comes to Sapta-Godāvarī Bhīma, meets that ascetic, kills Bhīṣaṇānana and rescues Cītrāṅgada from the curse. There we have the gathering of all concerned: Mādhavānila is married with Mahānumati and Sātavāhana with Līlāvati.

The above details make it clear that the main scene of our tale is laid near about the confluence of Godāvarī, adjacent to the Sapta-Godāvarī Bhīma which is interpreted by the commentary as Bhīmeśvaradeva on the bank of Godāvarī the water of which has spread into seven streams.

The topographical details induce us to search for some temple of Bhīmeśvara on the bank of Godāvarī, and one is

---

1 According to the com.: सप्तसुखप्रसूतनीरगोदावरीतटे श्रीभेश्वरं देवम्.

tempted to identify it with the Bhīmeśvara temple at Draksharama¹ with which we should get ourselves acquainted in essential details.

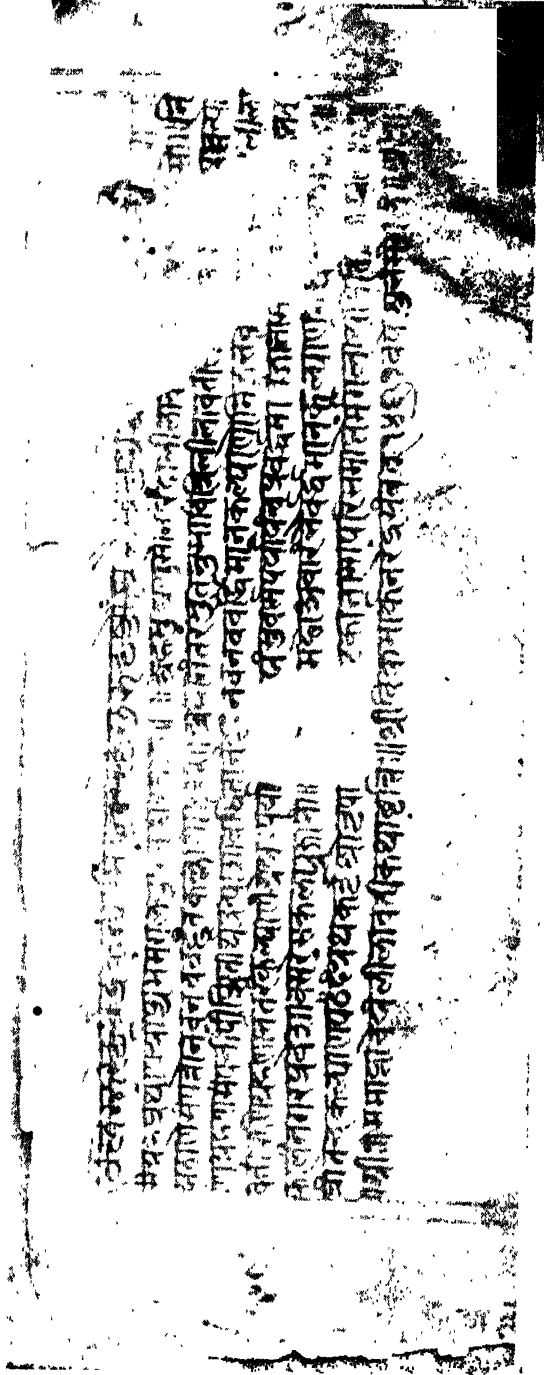
Drākṣārāma (its ancient name according to inscriptions and literature being Dakṣārāma or Dākṣārāma) is a village in the Ramachandrapuram Taluk of the East Godāvarī Dist. in Madras Presidency. It is located some six miles away due north of the river-Gautamī, a branch of Godāvarī. This place is at a distance of about 25 miles from Rajahmundry, of about 20 miles from Cocanada and about 4 miles from Ramachandrapuram. It is considered to be one of the most sacred spots in the whole of the Āndhradeśa,² because it is one of the five celebrated Śivakṣetras in that country, the other four being Bhīmārāma, Kṣīrārāma, Amarārāma and Kumārārāma. Tradition says that it is one Liṅga that broke into five pieces and fell at those five places. This Drākṣārāma is famous for its grand, two-storeyed temple of Bhīmeśvara which has a compound wall with Gopuras in four directions. Within the compound we see (in the photograph included in this volume) the Śikhara of the temple and a Gopura of one side: there are also coconut trees and some secondary shrines. Outside the compound wall, on the eastern side there is a Gopuram and close to it the tank Saptagodāvaram.

The temple of Bhīmeśvara is a handsome two-storeyed building constructed partly in white and partly in black stones. In the porch round the shrine in the upper storey are black granite stone pillars, a rarity in that part of the country. The lower porch is also of black granite. The *liṅga* is of white marble, and being 15 feet in height it is worshipped at the top on the first floor. On the ground floor the image is enclosed by a dark room consisting of three rows of passages, the last of

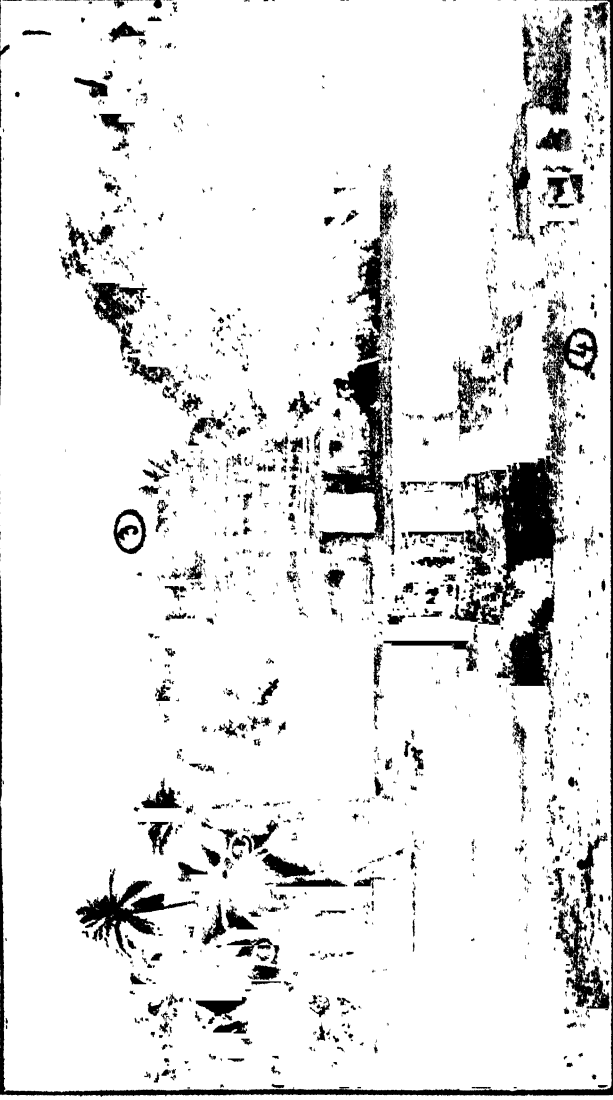

1- I record my sincere gratitudes to my learned friend N. Lakshminarayan Rao Esq. M. A., Ootacamund, for a valuable note on Drākṣārāma which I have incorporated in this section. My thanks are also due to G. Lakshmi Narasimham Esq. of the Draksharam Temple; R. S. Panchamukhi Esq., Dharwar; B. V. Krishnarao Esq., Madras; Prof. P. T. Raju, Waltair; R. Subbarao Esq. Rajahmundry; Prof. E. V. V. Raghavacharya, Cocanada; and Dr. V. Raghavan, Madras, who kindly explained my queries about this locality.

2 Some inscriptions call it Dakṣiṇa Kāśī.

Folio No. 109* Compare the printed Text, concluding portion, beginning with 'ममप्रथां' in the Comm. on gāthā No. 1320*2.

- 1) Western Gopura ; 2) Bhimesvara Temple; 3) Eastern Gopura;
4) The Lake Sapta-Golāvaram : Draksharam.

See Intro. p. 60.

(Through the courtesy of R. Subbarao Esq., Rajahmundry.)

सिंधी जैन ग्रन्थमाला]

[लीलावई कहा

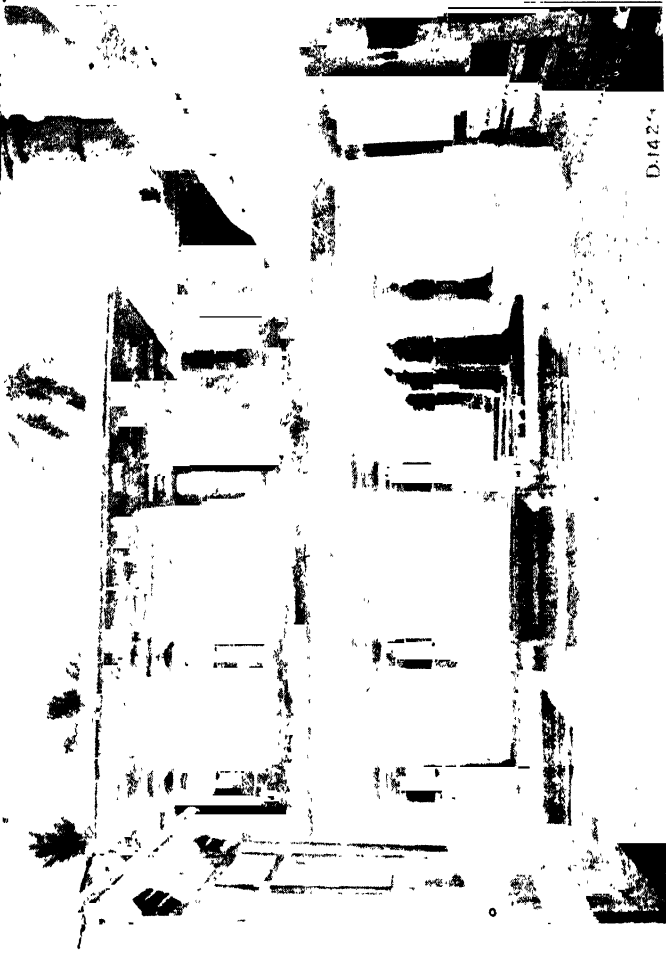
Two Storeyed Bhimesvara Temple: Draksharam.

See Intro p. 60.

(Through the courtesy of the Director of Archaeology.)

सिंधी जैन ग्रन्थमाला]

[लीलावई कहा

Sarnath of the Goddess: Draksharam.

See Intro. pp. 50-61.

(Through the courtesy of the Director of Archaeology.)

which leads to the image. There is a goddess known as Māniky-
eśvari, located on the upper floor, on the left side of Īśvara,
in a separate room. She is one of the eighteen Śaktis that
are worshipped all over India. She is supposed to be Īśvara's
companion, a courtesan. All the ceremonial worship is perform-
ed to her; and for all practical purposes, she occupies the
place and status of Dākṣāyaṇī or Pārvatī.

The temple of Bhīmeśvara contains 382 inscriptions
which have been published by the Epigraphical Department in
South Indian Inscriptions, Vol. IV.¹ The earliest of these is
dated Śaka 969 (= A. D. 1047) and belongs to the reign of the
Eastern Chālukya king Rājārāja; and the latest is a record of
the reign of Puruṣottama of the Gajapati dynasty, dated in the
24th year of his rule, i. e., about A. D. 1567. The important
dynasties of rulers represented in the epigraphs of this temple
may be noted here: Eastern Chālukya, Western Chālukya,
Imperial Chola, Eastern Gaṅgas of Kalinga, Kākatiya, Redḍi,
Vijayanagara and Gajapati.² In these inscriptions the place is
called by the name of Dakṣārāma, Dākṣārāma, Dakṣavāṭa,
Dakṣavāṭikā, Dakṣa-tapovana, Dākaremi etc. It is stated to
have been situated in Guddavāḍi-nāṇḍu, which was a subdivision
of Gangagonda-Choḍa-valanāṇḍu. Though the locality is called
Dakṣārāma, there are no gardens in the vicinity: all the region
for miles around is at present under paddy cultivation.

The association of this locality with Dakṣa is based upon
a traditional story which runs thus: Dakṣa Prajāpati is said to
have performed a Yajña here, near the spot still shown as
Dakṣa-guṇḍa. • He invited all his daughters, Aśvinī to Revatī,
the twentyseven stars, his son-in-law and all the gods and
goddesses, but not his 28th daughter, Dākṣāyaṇī and her lord,
Śiva. When Dākṣāyaṇī learnt from Nārada about her
father's Yajña, she sought the permission of her beloved to

1 In an inscription (see Nos. 1196-97), dated Śaka 1050 (+78=1128
A. D.), a queen Līlāvati by name, who dedicated lamps to that
temple, is thus mentioned: परमसादेश्वरपरममन्दारकमहाराजाधिराजपरमेश्वरगङ्गान्व-
यालम्बनस्तम्भश्रीमदनन्तवर्मादेवर महादेवी लीलवतीदेवी etc.

2 There is a reference to the Drākṣārāma in an inscription of the
Kalachuri king Yaśaḥkarnadeva, dated A. D. 1073. The record
reports that Yaśaḥkarṇa defeated the Andhra king and worshipped
Bhīmeśvara near Godāvari. Ep. Ind. Vol. XII, pp. 205 ff.

attend the same, but he refused it. When she insisted on going, he consented reluctantly. When she reached Dakṣa's place along with her child Vināyaka, she was not duly received and looked after: she felt neglected and humiliated. She burst into tears helplessly and threw aside her child in disappointment. From her tear-drops fallen on the ground, when touched by her, there arose flames of fire in which she threw herself (according to another version, she plunged herself into the fire of the sacrifice), and thus became a Satī.

Anticipating some mishap to his beloved in her paternal home, Śiva set out to look after her safety; but by the time he reached the place Dākṣāyaṇī was no more. He heard all about her on the spot; he was filled with remorse and revenge; and with a view to destroy everything there, he sprinkled the drops of perspiration from his forehead all round. From these drops there arose Virabhadra, the terrific counterpart of Śiva himself. Dakṣa, his sacrificial establishment and all his kith and kin were destroyed, and the invitees fled away for safety. Dakṣa's head was cut off but that of a ram was fixed instead on his body, and he was given a seat in celestial constellation. The spot where Virabhadra threw his weapon is marked today by a hillock capped with Virabhadra-Śiva temple, in the stream of Godāvarī. At the spot where Dakṣa's head was cut Śiva is said to have grown more fierce, and hence he came to be called Bhīma.¹ Śiva is more or less a widower here, without Dākṣāyaṇī. The orthodox Brāhmanas, it is said, will not perform any Yajña in Drākṣārāma, because it is looked upon as an ill-omened place.

The present site of Drākṣārāma is some miles away from the river Godāvarī or any of its branches; but according to the inscriptions, as well as the Bhīmeśvara-purāṇamu, it was in the

---

1 There are cases of deities named after the founders of the temples: Nilakanṭheśvaradeva, Lakṣmaṇeśvara and Śaṅkeśvaradeva are the names given to deities consecrated by Nilakanṭhanāyaka (Śaka 1051), Lakṣmaṇa and Śaṅkara-Camūnātha. See K. G. Kundangar: *Inscriptions in Northern Karnataka and the Kolhapur State*, Kolhapur 1939, pp. 18, 65, 40 etc. (of the text). On this analogy, it is not surprising if Bhīmeśvara temple was founded by some king Bhīma by name. A king Bhīma has constructed a temple of Chālukya Bhīmeśvara at Bhīmavaram near Cocanada; and it is different from Drākṣārāma temple.

close vicinity of Godāvārī which is known to have seven mouths at its confluence and hence called Sapta-Godāvārī. It may be noted, however, that now there is near the temple of Bhīmeśvara and adjacent to the Eastern Gopura a tank called Sapta-Godāvaram into which the seven Sages (*ṛṣi*), who are credited with the creation of the seven mouths of Godāvārī, are supposed to have brought water from their respective rivers underground. The tank gets its water-supply through percolation, and its water rises whenever there is a flood in the river Gautamī. It is said that there are traces of the flow of river near Drākṣārāma: ten feet below, it is all sand, a river bed. Most of the temples in the South have a *tīrtha* or holy pond near them. The tank Sapta-Godāvaram is symbolic of the sanctity of the seven streams of Godāvārī, because a holy bath in this tank is said to confer on the pious pilgrim in a condensed form all the merit which is to be obtained by a separate bath in each of the seven rivers.

Some scholars suspect Buddisht and Jaina associations with this locality, because it is called an *ārāma*. Nothing specially Buddhistic is discovered there as yet. In the vicinity some Jaina settlement is said to have existed: there are found still some antiquities, especially images, scattered here and there. It is reported that on the northern side of the temple a figure of Jaina Tīrthakara,¹ sitting cross-legged, is carved on a stone slab. A late Jaina Paṭṭāvali of the Sena Gaṇa associates Samantabhadra with this place in the following verse:

समन्तभद्राः खलु तत्र पट्टे स्थिताञ्जलिङ्गे विषये सुतीर्थे ।

द्वाक्षभिरामे खलु सीमलिङ्गं विकीर्ये चन्द्राभिकासकाराः ॥²

A vivid and charming account of the place as it existed in the 15th century and its sanctity is to be found in the Telugu Campū called Bhīmeśvara-purāṇamu³ by the famous Telugu poet Śrīnātha. The work which was dedicated to Bēṇḍapūṇḍi

1 Perhaps this appears to be the same as one photographed by the Supdt., Archaeological Survey, Southern Circle, Fort St. George Madras (No. C. 110).

2 The Jaina Antiquary; Vol. XIII, No. 2, p. 4, verse 17, Arrah 1948. It appears that the Prabhāvakacarita (ed. Jinavijayaji, Singhi) Jaina Series, 13, Ahmadabad-Calcutta 1940) also refers to Bhīmeśvara thus (p. 129): पूर्वास्यडक्करीपुर्यामागतोऽहं शिवालये । सीमेश्वराख्ये etc.

3 Printed at the British Model Press, Choolai, Madras 1929.

Annayāmātya, the minister of the Redḍi kings Vema and Vīrabhadra of Rajahmundry, is believed to have been composed in about A. D. 1430. This poetical work is based on the Bhīma-khaṇḍa of the Skandapurāṇa, though the poet by his skill and mastery of the Telugu language has made it very interesting. A brief summary of the description of Drākṣārāma as given by Śrīnātha is reproduced below:

‘The city of Drākṣārāma was surrounded by a wide and deep moat always full of water (like the sea), within which were constructed fort walls of immense size, thickness and height. It had broad roads and was guarded by (the shrines of) Bhādra and Pātāla-Bhairava, protected by the lords Subrahmanya and Vināyaka and by the Saptamātrkāś. It was situated on the banks of the (river) Sapta-Godāvaram, most famous and holy of the *tīrthas* of the south. It was full of shrines and temples enshrining the deities, such as Bhairava, Śaṅkara, Viṣṇu and Vighneśvara; and the different gates leading into the city were guarded by (the shrines of) goddesses Gogulamma on the west Maṇḍatalli and the north, Nūkāmbā on the east and Gaṭṭāmbā on the west. The fields around the city were fed by the flood waters of the Sapta-Godāvaram and by the streams Tulyabhāgā, Godāvarī, Kaunteya and Kaṇvāpagā, and the town was everywhere adorned with lotus tanks and fine gardens. The boundaries of the region round about (Bhīmamaṇḍala) were the ocean on the east, the rivers Tryambakatanūjā on the west, Tulyabhāgā on the north and Vṛddha-Gautamī on the south.

The holiness of the city is derived from the tradition that at that place Dakṣa’s *yajña* was destroyed by Śiva, who later on bestowed his forgiveness and favour (*anugraha*) on Dakṣa when he prayed for pardon. Hence the place acquired fame and holiness as the scene of both the *nigraha* and *anugraha* of god Śiva, who took permanent abode at the place under the name of Bhimeśvara in a temple on the bank of the Saptagodāvaram. The temple and the *tīrtha* attained further holiness equalling only that of Kāśī owing to the fact that the sage Vyāsa when rebuked by god Viśveśvara of Kāśī and asked to leave that holy place for an irrational act of his, was advised by goddess Bhavānī to seek solace at Drākṣārāma where Śiva was *anugraha-dāyin*. In accordance with the advice, the sage came to Drākṣārāma accompanied by Agastya, whom he met on

the way, and there attained holy bliss in the prayer and service of Bhimeśvara.'

Looking at the underlying spirit of the traditional tales, one finds that the place is associated with privation and divine favour. It is quite natural, therefore, that Mahānumati, Kuvalayāvali and Līlāvatī are brought by the author of the Līlāvatī to this place, while fate is so adverse to them; and it is there that they are devoted to Pārvatī and Īśvara till their calamities come to an end. In our story it is Bhavānī, perhaps identical with Māṇikyeśvarī in the traditional account, who plays a greater part in bestowing favours on them.¹

f) Contacts with Earlier Literature

The author of the Līlāvatī is quite aware of the fact that great poets in the past had composed excellent Kathās in Sanskrit, in Prākṛit and partly in Sanskrit and Prākṛit (gāthā 36). It is natural, therefore, that attempts should be made to detect points of affinity between the Līlāvatī and other outstanding works in early Indian literature. Major portion of the Indian narrative literature is associated with one or the other cycle of legends connected with Udayana-Pradyota, Kurus and Rāma and now embedded in the Sanskrit digests of the Br̥hatkathā of Guṇāḍhya the basic Paīśācī text of which is no more available, in the Mahābhārata and in the Rāmāyaṇa. For later poets and playwrights these three have become the perennial source of the subject matter which they dress with poetic, lyric, erotic and didactic spicing.

The L(īlāvatī) shows closer affinity with B(ṛhatkathā), as judged from its Sanskrit digests than with Mahābhārata and Rāmāyaṇa. Both of them have much in common with regard to legendary back-ground, religious touches, characters, motifs, episodes and stray events. Though the hero, Sātavāhana, is an earthly monarch, in L he is brought into close association with

---

1 In choosing Sapta-Godāvarī Bhīma as the chief scene of action, the author only shows his respectful acquaintance with that locality as a sacred place. One fails to understand how this reference to Drākṣ-hārāma can be used as an evidence to prove that Sātavāhanas were Āndhras, as some scholars have done. See Journal of the Āndhra H. R. Society, Vol. IV, parts 1-3, 1930, pp. 25-32; Bhārati Vol. III, part 1, pp. 3f.

Vidyādhara, Yakṣas, Siddhas and other characters with the result that its legendary back-ground at every step reminds us of that in B. In L the curse of Gaṇeśa is a driving force; the various characters including the hero himself, are depicted as great devotees of Śiva and Pārvatī; the chief scene of action is the hermitage close to the temple of Bhīmeśvara; a nude Pāsupata tenders his advice and guidance both to the hero and to his commander-in-chief; and in the end the jubilant hero pays respects to the shrine of Pārvatī at Pratiṣṭhāna. All these lend a positive Śaivite touch to the contents of L; and the religious back-ground is not much different in B which repeatedly introduces devotion to and worship of Śiva etc.

King Sātavāhana of Pratiṣṭhāna figures in both the works: in one as the hero and in the other as the patron of the author, Guṇāḍhya.¹ Though B is silent about his marriage with a Sindhava princess, we have therein a story in which, as already noted above, king Vikramāditya marries a Sindhava princess.² In a different context in B a Sindhava princess Mrgāṅkalekhā by name is being sought; on the way there is a ship-wreck; and then follows a description of a visit to Pātāla.³ Very often B introduces Nalakūbara, the son of Kubera.⁴ It also mentions a Gandharva prince, Citrāṅgada, who kidnaps a girl seen for the first time:⁵ thus he acts almost likewise in both the works. One Nāgārjuna, a Rasasiddha, is introduced by B. Līlāvatī and Kuvalayāvali figure in both, but there is nothing common beyond names.⁶ Rambhā plays nearly a parallel rôle in both the texts: in B she tempts a king but in L an ascetic who has relinquished his kingdom, and then delivers a child and flies to heaven: the child later on grows into a charming girl.⁷ Pōṭṭisa and Vijayānanda in L remind us of Yaugandharāyana and Rumaṇyān in B.

---

1 See Kathāsarit-sāgara, I. 5. etc. pp. 11 ff. (Bombay 1930); Bṛhatkathā-maṇjarī pp. 25 ff. (Bombay 1931).

2 See page 57 above.

3 B.-maṇjarī pp. 322 ff.

4 Ibidem pp. 174, 180, 204.

5 Ibidem pp. 202 ff.

6 Ibidem, Glossary of Proper names, pp. 621 ff.

7 Ibidem, pp. 167-69.

The motif of winning a beautiful princess from a distant island like the Simhala and the idea that a certain girl would make her husband a universal sovereign are met with in B more than once. Sea-travel, ship-wreck, residence in a hermitage, curses and subsequent redemption, a divine voice announcing the future,¹ characters visiting Pātāla of a typical description and meeting a *kanyakā* there,² a ring acting as an antidote against poison, Vidyādhara etc. moving in the air: all these points, though found once or twice in L, are of repeated occurrence in B. In this way L bears close affinity with B and inherits a good deal of its general atmosphere.

As yet it has not been possible to detect an earlier source for the entire plot of L: it is not unlikely, however, that the author is himself responsible for the structure of the plot woven out by him, using a thread here and a thread there received subconsciously or even at times consciously from earlier notable works. It is the characters of Mahānumati, Līlāvati and Kuvalayāvali that constitute the main planks of the plot; and even as specimens of Indian womanhood, they possess certain relieving features of abiding human interest.

The Kādambarī of Bāṇa, so far as its basic plot is concerned, is indebted to the Brhatkathā. But what Bāṇa has shaped out of his source is a literary magnificence in which the device of emboxing tale within tale is used; the complicity of the plot and the complexity of the narrative have become simply inimitable; and the entire romance stands unique for its sentiment and poetry which are dressed in a dignified style and diction at times tinged by laboured vocabulary, syntax and ornamentation. Reading the Kādambarī and Līlāvati side by side one often feels that there are common contexts in some places, though detailed comparison is not likely to lead to much positive result. In both the works curses are coming in the way of material pleasures, and Destiny or past Karmian rules supreme. The characters are made to live bravely and struggle with optimism rather than succumb to death like a coward in despair. Mahānumati living in a hermitage near the Sapta-Godāvarī very closely resembles

1 Ibidem p. 517, verse 90: अथाशरीरिणी वाणी प्रोक्षचार नभस्तलात् ।

2 Ibidem pp. 268, 656 etc.

Mahāśvetā dwelling on the shore of the Acchoda lake: their pangs of separation are very much alike. Like **Kādambarī** sacrificing her pleasures till **Mahāśvetā** is happy, **Līlāvātī** does not go in for marriage till **Mahānumati** is made happy.

Līlāvātī immediately reminds us of **Uṣā**, **Vāsavadattā** and **Ratnāvalī** from earlier literature; but there is some difference in the presentation of their love episodes. **Uṣā** meets somebody in her dream; she suffers pangs of separation; her friend **Citrālekḥā** paints many prominent kings; and amongst them **Uṣā** identifies **Aniruddha** seen by her in a dream.¹ **Vāsavadattā** does not choose any one in the **Svayamvara** arranged by her father, but meets in a dream prince **Kandarpaketu** (who likewise meets her in his dream) and subsequently pines for him.² In the case of **Līlāvātī** the course of events is slightly different. Being destined to be a sovereign's wife, her father gets prepared the paintings of great kings. They are put in her room. She sees the portrait of **Sātavāhana** and falls in love with him; then she meets him in a dream; and since then she suffers from separation. Her close attendant is **Vicitrālekḥā** who reminds us of **Uṣā**'s friend **Citrālekḥā**. With **Ratnāvalī**³ our heroine **Līlāvātī** has much similarity. Both of them are **Simhala** princesses; and it is prophesied that they would make their husbands universal sovereigns. Fate has a pathetic influence on the lives of both, and a necklace plays a significant rôle in the fulfilment of their marriage.

More than once **Kuvalayāvalī** reminds us of **Śakuntalā**. Both of them are the daughters of ascetics who were practising severe penances but were tempted to sex-pleasures by jealous **Indra** through celestial nymphs⁴ who give birth to them and then go back to heaven leaving them to the care of a hermitage. Both of them grow into charming girls under the sylvan atmosphere. It is through **Gandharva** form of marriage

1 *Kathāsarit-sāgara* VI. 5, pp. 137 etc.

2 *Vāsavadattā*, ed. and tr. by Louis H. Gray, New York 1913.

3 *The Ratnāvalī* of Harṣa, ed. Godbole & Parab, Bombay 1890. See the Notes on *gāthā* 158 at the end.

4 Compare *Abhijñāna-Śakuntalam* I. 24. 60 ff, pp. 21 etc. ed. Gajendra-gadkar, Surat 1946.

that Kuvalayāvali gets wedded to Citrāṅgada and Śakuntalā to Duṣyanta without the previous permission of the elders. And lastly, it is a curse, of her father in the case of Kuvalayāvali and of Durvāsas in the case of Śakuntalā,¹ that separates them from their husbands. A helpful ring plays some part in shaping their destiny, though not directly in the case of Kuvalayāvali. So far only the comparison works. Somehow the author is not explicit in the *Lilāvati* about Rambhā's relation with Nalakūbara: she simply entrusts her daughter, Kuvalayāvali, to his care and goes to heaven, but elsewhere in the *Purāṇas* she is his wife.

From the above observations it is quite probable that Kutūhala had in view, in a general way, the contents of earlier literary works like the *Brhatkathā* of Guṇādhya, *Abhijñāna-Śakuntalam* of Kālidāsa, the *Vāsavadattā* of Subandhu, the *Kādambarī* of Bāṇa and the *Ratnāvalī* of Harṣa.

g) Age of the Poem

The author of the *Lilāvati* does not specify the year when he completed this poem. He does not refer to any contemporary or past king, a patron. He is silent about his predecessors and contemporaries in the field of literature. Naturally, therefore, we are obliged to piece together various bits of information, external and internal, which might enable us to put some definite limits for the date of the composition of the *Lilāvati*.

A. Of the three mss. available to us, we have seen that B is dated Samvat 1461 or 1471 (-57 = A. D. 1404 or 1414); P is older than B but later than J, though it does not bear any date as such; and J is dated Samvat 1265 (-57 = 1208 A. D.).

B. 1) Vāgbhaṭa is assigned to c. 14th century A. D. He has written a *svopajñā* commentary called *Alamkāratilaka* on his *Kāvyaṇuśāsana*.² While explaining the definition of *Kathā*, he refers to the *Lilāvati* in this manner (p. 18):

धीरप्रशान्तनायकोपेता गयेन पयेन वा सर्वभाषानुविद्धा कथा ।

आख्यायिकावत् स्वचरितव्यावर्णकोऽपि तु धीरशान्तो नायकः । तस्य तु वृत्तमन्येन कविना

1 Ibidem IV. 1. 4 ff, pp. 74-75.

2 Ed. *Kāvya-mālā* 43, Bombay 1915; Kane: *Sāhityadarpaṇa*, Bombay 1923, Intro. p. cxxi.

यत्र वर्ण्यते सा काचिद्वचमयी कादम्बरीवत् । काचित्पद्यमयी लीलावतीवत् । सर्वभाषानुविद्धा संस्कृतप्राकृतेन मागच्या सौरसेन्या शच्या [= पैशाच्या] अपभ्रंशेन वा रचिता कथा ॥

Further in this commentary he has quoted a Prākṛit verse to illustrate the usage of a Deśya word, namely *tiṃgiṃchi*, in Prākṛit; and that verse, as seen in the Notes on gāthā 24, is the same as gāthā No. 24 of the Līlāvātī.

2) Trivikrama, who composed his Prākṛit grammar early in the beginning of the 13th century A. D.,¹ quotes a couple of bits of lines from the Līlāvātī, gāthā Nos. 4 and 24 (see the Notes at the end on these gāthās) to illustrate certain rules of his grammar (I. i. 22).

3) As noted above, p. 39, it is highly probable that Nemicandra (c. 1170), the author of the Kannaḍa Līlāvātī was acquainted with this Prākṛit poem, Līlāvātī.

4) Vallabha-Nyāyācārya's (c. 1150) quotation, already noted above,² one is inclined to think, refers more to the traditional story of Śālivāhana than to the poem Līlāvātī, because no such context is found in it.

5) Hemacandra occupies a unique position in the realm of Prākṛit studies on account of his treatises on Prākṛit language, lexicography and metres. One salient trait of his compositions is that he thoroughly avails himself of the material from the works of his predecessors in the field at times anonymously and sometimes specifying the names of the authors or their works. He was born in 1088 and died in 1172 A. D. He composed his Alamkāra-cūḍāmaṇi, Chandonuśāsana and Deśi-nāmamālā during the period of 1142 to 1157 A. D.,³ and his grammar was finished even before 1142 A. D.

In his Alamkāra-cūḍāmaṇi⁴ on Kāvyaṇuśāsana VIII. 8, he refers to the Līlāvātī⁵ in this manner :

1 A. N. Upadhye: A Note on Trivikrama's Date, Annals of the B. O. R. I., XIII. ii, pp. 171-2.

2 See p. 31, footnote 2 above.

3 Bühler: The Life of Hemacandrācārya, English Trans., Singhi Jaina Series, Bombay 1936, pp. 36 ff.

4 Ed. Kāvyaṃālā 70, Bombay 1901, p. 338; R. C. Parikh, Bombay 1938, Vol. I, p. 463.

5 Some have taken this to refer to the work of Jineśvarasūri, noted above, p. 28 f. (Intro. Surasundarīcariyam p. 28); but this suggestion can be ruled out, because Hemacandra, in that context, is only following Bhoja who could not have referred to the work of Jineśvara.

धीरशान्तनायका गद्येन पद्येन वा सर्वभाषा कथा ।

आख्यायिकावन्न स्वचरितव्यावर्णकोऽपि तु धीरशान्तो नायकः । तस्य तु वृत्तमन्येन कविना वा यत्र वर्ण्यते, सा (*v. l.* या) च काचिद्भयमयी यथा कादम्बरी, काचित् पद्यमयी यथा लीलावती । या च (*v. l.* यावत्) सर्वभाषा काचित्संस्कृतेन काचित्प्राकृतेन काचिन्मागध्या काचिच्छूरसेन्या काचित्पैशाच्या काचिदपभ्रंशेन बध्यते सा कथा ॥

In his Chandonuśāsana¹ he illustrates the use of short & in Prākṛit by quoting a gāthā which is the same as No. 1091 of this Līlāvatī: the necessary extract is quoted in the Notes on that gāthā.

Hemacandra's Prākṛit grammar surpasses the earlier Prākṛit grammars, so far known, by its thoroughness and wealth of illustrations. It is but natural that he must have used a large number of works, grammars, plays and poems; but unluckily he rarely specifies the sources of his illustrations. From the above discussion it is clear that Hemacandra knew and quoted from the Līlāvatī. Though there are no quotations from it in his grammar, one feels at every step that he might have drawn many illustrative words from it. The commentator repeatedly quotes Hemacandra's sūtras in explaining many words and Dhātvādeśas. In a few places one can apparently suspect that the illustrations come from the Līlāvatī with or without minor changes, for instance, *hiyayam mha dūmei*, *visamaio*, *junṇa-surā* etc., as discussed in the Notes on gāthās 144, 169, 1266, etc.

6) Verses traced in Agadadatta's Tale² and Vajjālaggaṃ³ do not prove much, because the dates of these works are not definite.

7) The Surasūndarīcārya of Dhaneśvara was composed in Samvat 1095 (-57 = 1038 A. D.).⁴ It possesses many situations, ideas and motifs which closely resemble those in our Līlāvatī. The general format, the device of emboxing tales and biographies, the use of detached words to introduce the gāthās, etc. are practically alike in both.⁵ I have been able to detect

1 Ed. Bombay 1912, p. 1a.

2 See the Notes on gāthās 569 and 781 at the end.

3 Ed. Bibliotheca Indica, No. 227, Calcutta 1944. See the Notes on gāthās 74*1, 222, 1141 and 1308*1.

4 See page 28 above.

5 See page 44 above.

at least one verse in the Surasumādicariya which appears to have been taken from the Līlāvati with some changes in the second line.¹

8) The literary career of Bhoja, the celebrated Paramāra king of Malwa and a learned prince of his age, is assigned roughly to a period between 1030 to 1050 A. D.²

In his Śṛṅgāra-prakāśa XI, he defines and illustrates Kathā by mentioning the Līlāvati in this manner:

या नियमितगतिभाषा दिव्या दिव्योभयेति वृत्तवती ।

कादम्बरीव लीलावतीव सा कथा कथिता ॥

He is also said to have quoted from the Līlāvati.³ In chapter XXVII, Dautyaprakāśa, Bhoja remarks thus:

सहपांसुकीडा यथा कुवलयवली महानुमत्या⁴ लीलावत्याम् ।

In his Sarasvatī-kaṇṭhābharana,⁵ Bhoja quotes a gāthā to illustrate Mālādīpaka, and it is the same as No. 25 of the Līlāvati.

9) Ānandavardhana's literary activity is assigned to a period between 840-870 A. D.⁶ In his Dhvanyāloka III, while discussing Prakṛtyaucitya, he observes thus:

भावौचित्यं तु प्रकृत्यौचित्यात् । प्रकृतिर्द्युत्तममध्यमाधमभावेन दिव्यमानुषादिभावेन च विभेदिनी । तां यथायथमनुसृत्यासंकीर्णः स्थायी भाव उपनिबध्यमान औचित्यवान् भवति । अन्यथा तु केवलमानुषाश्रयेण दिव्यस्य केवलदिव्याश्रयेण वा मानुषस्योत्साहादय उपनिबध्यमाना अनुचिता भवन्ति । तथा च केवलमानुषस्य राजादेर्वर्णने सप्तर्णवलङ्घनादिलक्षणा व्यापारा उपनिबध्यमानाः सौष्ठवभृतोऽपि नीरसा एव नियमेन भान्ति । तत्र त्वनौचित्यमेव हेतुः । ननु नागलोकगमनादयः सातवाहनप्रभृतीनां श्रूयन्ते । तदलोकसामान्यप्रभावादतिशयवर्णने किमनौचित्यं सर्वोर्वीभरणक्षमाणां क्षमाभुजामिति नैतदस्ति । न वयं ब्रूमो यत्प्रभावातिशयवर्णनमनुचितं राज्ञाम्, किं तु केवलमानुषाश्रयेण योत्पाद्यवस्तुकथा कियते तस्यां दिव्यमौचित्यं न योजनीयम् । दिव्यमानुषायां तु कथायामुभयमौचित्य-योजनमविरुद्धमेव । यथा पाण्ड्यादिकथायाम् । सातवाहनादिषु तु येषु यावदपदानं श्रूयते तेषु तावन्मात्रमनुगम्यमानमनुगुणत्वेन प्रतिभासते । व्यतिरिक्तं तु तेषामेवोपनिबध्यमानमनुचितम् ।

1 See the Notes on gāthā 1091 at the end.

2 P. V. Kane: Sāhityadarpaṇa, Bombay 1923, Intro. p. xcvii.

3 See M. R. Kavi's article in the Bhūratī, 1926; Śṛṅgāraprakāśa of Bhojadeva, 22-24, Madras 1929, p. xxi; Krishnamachariar: History of Classical Sanskrit Literature, p. 439. My friend Dr. V. Raghavan writes to me that Līlāvati is quoted by Bhoja in Śp.

4 Apparently महागुणवत्या is a misreading.

5 Ed. Kāvya-mālā, Bombay 1934, p. 529; see the Notes on gāthā No. 25 at the end.

6 Ed. Kāvya-mālā 25, Bombay 1928, p. 145; Kane: Sāhityadarpaṇa, Bombay 1923, Intro. p. lxxiii.

In the *Lilāvati* we find that Kathā is said to be of three kinds, *divyā*, *divya-mānuṣī* and *mānuṣī* and that Sātavāhana and others go to Nāgaloka through the supernatural power of Nāgārjuna. Ānandavardhana, it is to be remembered, is acquainted with Prākṛit works like the *Gāthāsaptasatī*, *Harivijaya* of Sarvasena, *Setukāvya* and *Madhumathanavijaya*; and he himself is the author of a Prākṛit poem, *Viṣamabāṇa-līlā*.¹ The trend of his discussion in the above passage, naturally, makes it highly probable that he has in view the introductory discussion from and the plot of the *Lilāvati*. The possibility of his knowing an earlier prototype (which we have not been able to trace so far) of the *Lilāvati*, of course, cannot be ruled out.

C. Jineśvarasūri, as noted above on p. 29, finished his *Nirvāṇa-Lilāvati* in c. 1035 A. D. After the *Lilāvati*, as far as we know, it is the earliest work to contain the word *Lilāvati* in the title. The adjective *Nirvāṇa* possibly implies that the author wants to distinguish his work from the earlier *Lilāvati*, one having a religious basis and the other a romantic outlook.

D. In this *Lilāvati*, while describing the march of Sātavāhana, the author casually mentions Rāṭṭhaūḍa or Rāṣṭra-kūṭa and Sulamkī, Sulumkī, Solamkī or Cālukya army in this way (No. 1068):

अग्निम-याणे रट्टउड-साहणं पच्छिमे सुलुंकीण ।

तलवगो सह पहुणा वच्चेज्जउ मज्झहारीए ॥

We cannot take the author to mean that at the time of Sātavāhana there were armies controlled by the two dynasties, Rāṣṭrakūṭa and Cālukya, because it would be an anachronism and it has no support from the facts of history. Perhaps the author has in his mind the movements of these armies in his days. He does not tell us to what part of India he belonged. He shows fair acquaintance with the locality of Sapta-Godāvarī Bhīma and he is writing in Marahatṭha-Desi-bhāsā. It is quite likely, therefore, that he has in view the movements of the armies of Cālukyās and Rāṣṭrakūṭas. The rulers of these two dynasties were now and then at war with each other. By about the middle of the 8th century the Rāṣṭrakūṭas became more prominent after the overthrow of Cālukya Kīrtivaraman

¹ P. V. Kane; *Sāhityadarpaṇa*, Bombay 1923, Intro. pp. lxvii ff.
10 लीला.

II sometime about A. D. 753.¹ Minor attacks from the Ālūkyas of Vengi continued for some time; and the reign of Amoghavarṣa (c. 815-77) was spent in constant wars with them. It may not be quite wrong if we presume that our author has in view the political conditions of Deccan, especially the north-eastern sector of it, by about the middle of 8th century A. D.

E. As discussed above, the characters of Mahānumati, Līlāvati and Kuvalayāvali remind us of those of Mahāśvetā, Uṣā-Vāsavadattā-Ratnāvali and Śakuntalā respectively. For this reason and taking into consideration common parallel expressions and striking ideas, one can presume that the author of the Līlāvati was acquainted with the works of Kālidāsa² (c. 400 A. D.), Subandhu (c. 6th century A. D.) Bāṇa³ and Harṣa⁴ (first half of the 7th century A. D.).

It is possible that some gāthās from the Līlāvati, especially those from the introductory maṅgala, show the influence of the Gauḍavaho⁵ of Vākpati whose literary career is assigned roughly to the first quarter of the 8th century or between 700 and 725 A. D.

At certain place the Līlāvati has close phraseological agreement in some descriptions with the Samarāiccakahā⁶ of Haribhadra (c. 750). Of course it is equally possible that both of them are imitating traditional, stereotyped descriptions.

The ms. evidence shows that the age of Līlāvati will have to be placed before A. D. 1208. The references and allusions to or the quotations from the Līlāvati in subsequent works indicate that this poem is earlier than Vāgbhaṭa, Trivikrama, Nemicandra; Hemacandra, Dhaneśvara, Bhoja and Ānandavardhana (840-870 A. D.), i. e., earlier than 840 A. D. Then alone Jineśvara could imitate its title; and this period fairly explains the reference to Rāṣṭrakūṭas and Ālūkyas in the text. How much earlier it was composed, it cannot be said definitely.

1 V. A. Smith: Early History of India, Oxford 1914, p. 427.

2 See Notes on gāthā 779.

3 See the Notes on 213, 268, 301 and 1106.

4 See the Notes on 79, 158, 516 and 570.

5 See the Notes on 1, 9, 11 etc.

6 See the Notes on gāthās Nos. 838-41, 1295, 1297-9.

Its indebtedness to the works of Kālidāsa, Bāṇa and Harṣa is quite apparent and to those of Vākpati and Haribhadra (c. 750 A. D.) is highly probable. So the author of the Līlāvati flourished sometime between the dates of Haribhadra and Ānandavardhana; and we may tentatively assign the composition of the Līlāvati to *circa* 800 A. D.

h) Prākṛit Dialect of the Poem

This Līlāvati attracts our attention not only as a romantic piece of literature but also as an important poem in the Middle Indo-Aryan the dialectal traits of which have a special significance. The author has composed it in Prākṛta or Prākṛit language (*pāyayāḥ bhāṣā*) using very few Deśi words (*pavirala-desi-sulakkham*) as requested by his beloved (*gāthā* 41). Further, in one of the concluding gāthās (No. 1330), he specifies that the language of the poem is *marahaṭṭha-desi-bhāṣā*.

Much has been written on the meaning of terms like Prākṛta, Apabhraṃśa and Deśi-bhāṣā.¹ The term Prākṛit in its wider sense has signified the entire range of Middle Indo-Aryan and at times even New Indo-Aryan. To begin with it signified the 'natural' expressions of the people in general as distinguished from the polished ones of the learned in particular; and with the lapse of time this common language of the masses was raised to a literary status and perpetuated in literature. Thus Prākṛit signified a literary language. Still, now and then, the earlier meaning is seen even in later usages in which Prākṛit indicates Marāṭhī and Kannaḍa,² to be distinguished from Sanskrit. When certain regional types of Prākṛit were fossilised and given an artistic form in literature, side by side with them the Middle Indo-Aryan was further evolving in the mouth of the masses, and it was given later a literary form which we now call by the name Apabhraṃśa.³ In the beginning Apabhraṃśa also meant,

1 Pischel: Grammatik der Prākṛit-sprachen, Strassburg 1900, pp. 1-47; Grierson: On the Modern Indo-Aryan Vernaculars, Indian Antiquary 1931-33; A. N. Upadhye: Prākṛit Literature, Encyclopedia of Literature, New York 1946; etc.

2 A. N. Upadhye: Kamsavaho, Intro., Bombay 1940, p. xi.

3 Hiralal Jain: Apabhraṃśa bhāṣā aurā Sāhitya, Nāgarī Pracāriṇī Patrikā, Saṃvat 2002; G. V. Tagare: Historical Grammar of Apabhraṃśa, Poona 1948.

like Prākṛit, any deviation from Sanskrit, but it later stands for a literary language. Even when Prākṛit and Apabhraṃśa were cultivated side by side in literature, the common man's speech was further evolving towards the New Indo-Aryan stage, somewhat differently in different regions. The terms Deśi-śabda and Deśi-bhāṣā will have to be distinguished: the former refers to those words the etymology of which cannot be traced back to Sanskrit directly or indirectly, and the latter in general signifies regional languages of the masses. The word Deśi-bhāṣā could change its sense-content from time to time. The author of the Līlāvati uses it for Prākṛit; Dr. Hiralal¹ has shown how in certain passages it means Apabhraṃśa; and Professor Kolate² has collected some references from the Jñāneśvari where it signifies Marāṭhī. As a name of speech to be distinguished from Sanskrit, all these terms, namely, Prākṛit, Apabhraṃśa and Deśi, had nearly the same meaning in the beginning; but when they assumed literary status their sense-content and what form of language they signified went on changing. In a sense Apabhraṃśa is Prākṛit,³ and the author of the Līlāvati uses the word *deśi-bhāṣā* for Prākṛit. Further, the term *deśi-bhāṣā* indicates Apabhraṃśa as well as a Modern Indian language. The term *bhāṣā* also has shifted its sense-content from time to time: once it stood for classical Sanskrit as distinguished from the Vedic Sanskrit; later it meant Prākṛit and Apabhraṃśa and any modern Indian language with the lapse of time. It only means that the basic meanings of these words are being expressed side by side with those attached to them as literary languages.⁴ One has to guard oneself against dogmatic assertions and see the precise scope or *vyāpti* of these terms in the context in which they are used.

A large number of inscriptions beginning with those of Aśoka in the middle of the 3rd century B. C. and almost upto the

1 Pāhuḍa-dohā, Intro., Karanja 1933.

2 Vikramasmṛti, pp. 479-96, Ujjain Samvat 2003.

3 Namisadhu remarks: तथा प्राकृतमेवापभ्रंशः etc. Kāvyaśaṅkāra p. 15, Bombay 1928.

4 Grierson: On the Modern Indo-Aryan Vernaculars, Indian Antiquary 1931-33, para 66.

close of the 4th century A. D. has come to light.¹ They are scattered practically all over India, and they show broad deviations according to regions: thus they do exhibit certain regional-dialectal distinctions. Though we have called their language by the name *Prākṛit*, we have no information by what name or names the language or its dialects were known when they were written. The corresponding literary speech-forms are found in the Buddhist and Jaina canons, and we call them by the names *Pāli* and *Ardha-māgadhī*. The later, stereotyped literary forms of the Inscriptional *Prākṛits* appear in religious texts, plays, lyrical songs and poems. The *Prākṛit* grammarians and theorists on dramaturgy and poetics have not only taken a cursory cognizance of their broad outlines (only some of the latter) but also tried to give names for most of them. So far as the early grammarians are concerned, their treatment is not exhaustive and thorough, and they do not clearly disclose what works they had analysed: at the most they are writing manuals for practical purposes, and their performance can hardly satisfy a linguist. Among the treatises on dramatic and poetic theory, the *Nāṭyaśāstra* of Bharata describes the main traits of *Prākṛit*; but it does not give any details about the *bhāṣās* and *vibhāṣās*, though seven of the former and six of the latter are named.² The later theorists give names of different dialects and of characters who should speak them in the plays, but they give us hardly any aid to determine the linguistic nature of these dialects.

The attitude of looking at *Prākṛit* as a constantly evolving speech in different places and at different times is not in any way

---

1 D. C. Sircar: *A Grammar of the Prākṛit Language*, Calcutta 1943, especially the Introductory Note and the Notes on Epigraphic *Prākṛit*; M. A. Mehendale: *Historical Grammar of Inscriptional Prākṛits*, Poona 1948, and also a summary of it in the *Bulletin of the Deccan College Post-graduate and Research Institute*, VI. 1-2.

2 *Nāṭyaśāstra* (*Kāvya-mālā* 42, Bombay 1894), XVII. 48-9: मागध-वन्तिजा प्राच्या सुरसेन्यर्थमागधी । वाहीका दक्षिणात्या च सप्त भाषाः प्रकीर्तिताः ॥ श्वराभीर-चण्डालसचरद्रविहोद्रजाः । हीने वनेचराणां च विभाषा नाटके स्मृताः ॥ See in this connection M. Ghosh: *Prākṛta Verses in the Bharata Nāṭyaśāstra*, *Indian H. Q.*, VIII, 1932; also his essay on *The Date of the Bharata-Nāṭyaśāstra*, *Journal of the Department of Letters, Calcutta* 1934, pp. 16-29.

incompatible with our attempt to view it as some dialect or the other of a specific name described by the grammarian and attested by literary works. In the beginning it is the generic name *Prākṛta* that is current both in earlier grammars and literary works. It appears highly probable that the basic structure of Vararuci's *Prākṛta-prakāśa* originally consisted of the first 8 or 9 chapters, and it deals with *Prākṛit* only.¹ There are strong reasons to suspect that its concluding chapters are later additions. Hemacandra also calls the basic dialect described by him in details by the name *Prākṛit*. On the other hand *Puruṣottama* describes the basic dialect not only by the general name *Prākṛta* but also by the specific name *Mahārāṣṭri*.² It is likely that Vararuci was acquainted with the *Gāhākoso* of *Hāla*,³ a *gāthā* from which indicates that its language is *Prākṛit*.⁴ The dialect spoken by *Sūtradhāra* in the *Mṛcchakatika* is called *Prākṛit* by its author,⁵ though in later grammarian's terminology it may be *Śauraseni*. The term *Prākṛit* has no regional colouring at all. The Indian drama, according to *Bharata*, has given first place to the *pravṛtti*, i. e. standards of dress, language, custom and profession, called by the name *Āvanti*⁶ covering the area of Central India and the adjacent territory; so it is not unlikely that the basic and primary *Prākṛits* of the plays came to be known as *Śauraseni* and *Āvanti*, the latter just a variation of the former. That is how *Dr. Vaidya* has lately explained the presence of *Āvanti* in the plays.⁷

1 Nitti-Dolci: *Les Grammairiens Prākṛits*, Paris 1938, pp. 15f.

2 Nitti-Dolci: *Les Prākṛtānuśāsana de Puruṣottama*, Paris 1938, see pp. 11, 13, 14.

3 Nitti-Dolci: *Les Grammairiens etc.* pp. 42f.

4 अमिअं पाडअकव्वं पडिउं सोउं च जे ण आणंति । कामस्म तत्ततंति कुणंति ते कह ण लज्जंति ॥ २ ॥

5 Act I, after the 8th verse, the prose passage: एषोऽस्मि भोः कार्यवशात्प्रयोग-वशाच्च प्राकृतभाषी संवृतः । etc.

6 *Nāṭyaśāstra* (Bombay 1894) XIII. 25f.: चतुर्विधा प्रवृत्तिश्च प्रोक्ता नाट्यप्रयो-क्तुभिः । आवन्ती दाक्षिणात्या च पाञ्चाली चोडमागधी ॥ अत्राह-प्रवृत्तिरिति कस्मात् । उच्यते । पृथिव्यां नाट्यदेशवेपभाषाचारो वार्ताः ख्यापयतीति प्रवृत्तिः, प्रवृत्तिश्च निवेदनैः । etc.; P. L. Vaidya: *Āvanti*, *Vikrama-smṛti*, pp. 450-58, *Ujjain Samvat* 2003.

7 *Puruṣottama* defines *Āvanti* thus: अथावन्ति ॥ महाराष्ट्रीशौरसेन्योरैक्यम् ॥ in his *Prākṛtānuśāsana* XI. 1,

Daṇḍin, in his *Kāvyaḍarśa* i. 34-5, plainly says that Sauraseni and Gaudī and Lāṭī, as also any other language of the same kind could be in common usage denoted by the simple term Prākṛit; but in his opinion, the speech current in the Mahārāṣṭra is known as the 'best Prākṛit; in it are composed poems like the *Setubandha*—that ocean of the gems.¹ The rise of an eminent poet like Pravarasena (c. 420 A. D.)² in Mahārāṣṭra was sure to attract the attention of Daṇḍin and induce him to call the Prākṛit cultivated in Mahārāṣṭra as the Prākṛit *par excellence*. Daṇḍin has wielded great influence not only on later poeticians but also on Prākṛit grammarians with the result that the term Māhārāṣṭrī came to be easily equated with Prākṛit, distinguished from Śauraseni and other dialects. An author like Uddyotana (A. D. 779), however, distinguishes Pāyaya-bhāsa³ from Marahatṭhaya-desi [-bhāsa]. From grammarian to grammarian the linguistic connotation of Prākṛit has not been static: what Vararuci means from and describes under Prākṛit is not *entirely* identical with that in Hemacandra's grammar and so on. The reasons are apparent: every subsequent grammarian not only incorporated the earlier material but also brought under his analysis additional literature; and his purpose being mainly practical, as many forms etc. as available were noted sometimes even ignoring the need of dialectal specification. The result has been that the grammarians, when all of their usages are put together, do not come to our rescue in solving a problem whether a word or a form is allowed in Māhārāṣṭrī or Śauraseni. And by using the terminology of later authors for the earlier language-stratum, much confusion in thought has been created; and widely different views are held on the linguistic relation of Mahārāṣṭrī and Śauraseni.⁴

1 महाराष्ट्रश्रयां भाषां प्रकृष्टं प्राकृतं विदुः । सागरः सूक्तिरत्नानां सेतुबन्धादि यन्मयम् ॥ शौरसेनी च गौडी च लाटी चान्यापि तादृशी । याति प्राकृतमित्येवं व्यवहारेषु संनिधिम् ॥

2 V. V. Mirashi: Some Royal Poets of the Vākāṭaka Age, J. H. Q. XXI; The Vākāṭaka Chronology, Ibidem XXIV pp. 148ff.

3 पायय-भासा-रइया मरहट्टय-देसि-वण्णय-णिवद्धा । सुद्धा सयल-कइ च्चिय तावस-जिण-सत्थवाहि-ह्वा ॥ कोऊहलेण कत्थइ परवयण-वसेण सकय-णिवद्धा । किञ्चि अवम्भंसकया दो वि य पेसायभासि-ह्वा ॥ Quoted from the mss.

4 For important sources see Kamsavaho, Intro., p. 42, footnote 40, Bombay 1940.

It has been always felt that there was a deplorable want of Prākṛit compositions which specifically mentioned their dialect and the text of which was available to us in a sufficiently authentic form. It is such texts that will enable us to fix what was allowed in a particular dialect. Though modern scholars are accustomed to presume (of course with partial accuracy) that Gāhākoso and Gūḍavaho are written in Māhārāṣṭrī, the texts themselves call their language Prākṛit.¹ The Setubandha is silent, and it is Daṇḍin who tells us that it is written in Māhārāṣṭrī. As far as we know, the Līlāvātī is the first work to specify its dialect that it is written in Marahaṭṭha-desi-bhāsā, i. e., the Māhārāṣṭrī Prākṛit. Thus we get a pretty lengthy composition the material from which should enable us to say definitely what is Māhārāṣṭrī, and also to see in what respects its literary idiom has been affected by incidental influences from contemporary regional vernacular, from the author's mother-tongue, from his specialised knowledge etc. In the light of earlier studies, some significant traits of the dialect of this text may be noted below.

In some words the quality of vowels is changed: *Caṁḍaleha* for °hā, *jayāsaddo* for *jaya*°, *pakkhā* for *pakkha*, *saṁka* for *saṁkā*.—Initial *a* is lost, and we have the form *valāmbiya*.—More than once *m* and *v* are interchangeable in this text, and even the transitional stage is seen in certain words: *kavaṁḍala*, *ṇivisaṁ*; *eva*, *emva* & *ema*; *tāva*, *tāmva* & *tāma*. Akin to this is the change of *vi* (after a nasal?) to *mi*.—What is known as *va-śruti* is seen in a few words: *uvari*=*udare* (670), *uvali*, *dhūvā*.—The following Saṁdhis deserve our attention: *teṇa+ettiyaṁ*=*tenattiyaṁ*, *addhoyaṇa*=*ardha-yojana*, *amhe+iha*=*amheha*.—The genders of the following words, especially contrasted with those in Sanskrit, may be noted: *uechaṁga n* (768) *pariyāna n* (184, 697), *majjhaesa n* (767), *maṇo m* (428), *maṁta n* (1315), *mitta m* (1060), *mokkha n* (714), *sivipaya n* (922).

If in certain words we get a single consonant instead of a double one ordinarily expected: *samuha* for *saṁmuha*, *ana* for *aṇṇa*, we come across a conspicuously large number of words which illustrate what is called spontaneous doubling of a

1 See Saptasatakam 2, Gūḍavaho 65, 92 etc.

consonant in most cases the one following a preposition: *addamsana*, *ahammo* = *adhamah*, *niggūḍha*, *papphulla*, *paravvasa*, *vimmuha*, *sarissa*, *sajjiva*, *sapparihāsa*, *supphaliya* etc.—In a few words *ṇh* is not a conjunct: the vowel preceding it is not at all metrically long (see the Notes on 115, 1285).—As to the particles, *va* stands in the sense of *api* (691, 885), and in some places one *pi* is redundant (565, 612).

Some words stand in their basic form, without any termination: *abbhāntara*, *baddhāṇurāya*, *maṃjari*, *sayakhaṇḍa* etc. for *abbhāntaram* and so on.—The Nom. sing. often serves the purpose of Acc. sing.: *appā* (421), *eso aṃgulio* (988), *uvaso* (193), *ṇiccimto tāo* (321), *sā chitṭhāyīya-calaṇā* (1328), *haṭṭavaho* (733); this is seen also in the case of Fem. nouns ending in *ā* and *i*,¹ apparently displaying a case of alternance between a long vowel and a short one followed by an *anusvāra*: *gaī* (937), *Bhavāṇī* (720), *bhūmī* (466), *Lilāvai* (993), *Vasāntasirī* (314), *siniddhayā* (492), *suvasai* (224, v. l.^o *im*).—*susahāyā* (1162), is the form of Acc. pl.—*nāme* in B is possibly Inst. sing.—Inst. pl. stands for Loc. pl.: *atthasatthehiṃ* (153), *diyaṃtehiṃ* (1155), **sālā-saehiṃ* (737), *haṭṭehiṃ* (818, B *haṭṭesu*); in this context may be noted certain cases which can be called Inst. Absolutive: *tehi gaehi* etc. (1163, 1179, 1265).—The use of Dat. sing. is seen in *dhammāya*, *kāmāya*, *mokkhāya* (1010).—The Mas. and Neu. *i*-stems generally show in Gen. Sing. *-no* and scarcely *-ssa*.—*uvari* (670), *hiyāi* (613), are the forms of the Loc. sing.—Loc. pl. is used for Inst. pl.: *thaṇaḥaresu* (1325), *ṇivaḥesu* (49).—*sīsahā* is Voc. pl. (824).

Coming to the pronominal forms, more than once *kaṃ* is used for *kiṃ* (555, 618, 1041, etc.), and at least once *kiṃ* for *kaṃ* (33).—Abl. sing. *kattohiṃto* (207).—*jo* stands for *jaṃ* (784).²—Abl. sing. *tattohiṃto* (1025).—Loc. sing. *taṃsi* (301), *tassim* (244, 281).—Loc. sing. mas. *ime* (605).

Some interesting forms of the pronouns of the first and second persons may be noted here. The form *ne* appears for various cases: Nom., Inst. sing. and pl. (see the Notes on 215).

1 Cf. Karakapdacariu III, 1, line 4: क वि लीला मणहर अरुहरे ।

2 In Apabhraṃśa *so* and *sā* stand for the Acc. as well. See Karakapdacariu, p. 7 (सा पेविवि etc.), p. 12 (सो षंदणु जावड जाव लेह), p. 18 (सो पेविवि ते मयसीय), etc.

11 लीला.

—Nom. and Inst. pl. *amhi* (461, 183).—Inst. sing. *mī* (see Notes on 183). The forms *amhe* and *amhehiṃ* are mutually confused (384, 1162).—Abl. sing. *mamāhi* (270, 368).—Gen. sing. *mha* (614, 714-5, 801).—Gen. for Inst., or the form of the Inst. pl. *ahmaṃ* (383).—Nom. sing. *tuyam* (512).—Nom., Inst., and Gen. pl. *tumhi* (558, 710, 860)—Abl. sing. *tairito* (560, 1039).—Loc. sing. *tae* (1221).

Coming to the verbal forms, we have in the Present 1st p. sing.: *ṇa-yaṇamhi* = *ṇa-yāṇamhi* (856); *aham ṇa-yāṇimo* (865);¹ pl. *gaṇamha*, *vaccamha*. The form *paricintīyamhi* (v. l. *paricintayamhi*) presents some difficulty, and can be equated variously with *paricintayāmi*, *paricintitaṃ hi*, *paricintitāsmi* (see the Notes on 167).—The form *jāyamti* stands for *yānti*; the forms like *jāveṇu* from the root *yā* are well-known in Apabhraṃśa.—Imp. 2nd p. sing. forms like *kuṇijjāsu*, *bhaṇijjāsu*, *sāhijjāsu* etc. deserve our attention.—Now and then we have Fut. 2nd p. sing. forms like *jāṇihasi*, *disihasi*, *pāvihasi* etc.—At times the negative particle *mā* is used with the Fut. (565).—The Passive with the augment *-iya-* is seen in *pariṇīyasi*.—Some of the forms of the Infinitive like *visamīṃ*, *samappeṃ* etc. have the sense of the Gerund which as a rule is represented by the forms of the *-ūṇa* type. The Gerund form *samāṇavi* (v. l. *samāṇiya*) is quite interesting.

The above details are noted not with a view to give a grammatical analysis of the language of this text² but just to record a few striking and salient features of it that they might easily catch the eye of a Prākṛit philologist or a critical student of Middle Indo-Aryan. Most of them are discussed in the Notes in the back-ground of the rules of Prākṛit grammars.

The change of *t* to *d* is looked upon by grammarians as a feature of S'aurasenī and other dialects as distinguished from

1 Compare समराइच्चकहा, pp. 99-100: ता एयस्मि इयं पक्खिज्जिण नियत्तामो इमस्स थाणस्स त्ति, चित्तिज्जं मणियं च तेण ।.

2 With the exhaustive Glossary that is given at the end, it is not difficult now to prepare a full grammatical analysis of this poem, a veritable manual of Māhārāṣṭrī, following the paragraphs of Fischel's Grammatik as Printz has done in his Bhāsa's Prākṛit or on the model of what Jacobi has done in the Intro. to his Ausgewählte Erzählungen in Māhārāṣṭrī or what Schmidt has done in his Elementar buch der Śaurasenī.

that in *Mahārāṣṭrī*. In a strict sense of the term, it is not a dialectal trait, but it is just a common phenomenon in the evolution of *Prākṛit* which shows different stages: retention of *t*, softening of it into *d*, change of it into light *d'* and lastly loss of it leaving only the constituent vowel behind. These stages are more chronological than dialectal; but because the various *Prākṛits* are stereotyped literary languages, even with generalisations of broad traits, it was natural that such traits could be assigned to some *Prākṛits* and not to others. The only question is whether the grammarians had in view any literary works showing or not showing such traits. The *Līlāvātī* specifies its dialect as *Mahārāṣṭra-deśi-bhāṣā*. Throughout the text, no change of *t* to *d* is seen in the initial, intervocalic or conjunct position; but *t* is dropped leaving behind the constituent vowel. Here, in this text, words¹ like *dāva*, *āada* (here *āgaya*), *ṇivvudi* (here *ṇivvui*), *suidi* (cf. *sukaya* or *sukayam* here), *hada* (here *haya*), *sampadi* (here *sampai*) and *jado*,² and the Abl. sing. forms in *-do* or *-du* etc. are conspicuously absent in this text. With poems like the *Līlāvātī* before Hemacandra, it is but natural that he could remark thus in his *Prākṛit* grammar:

VIII. i. 209: अत्र केचिद् ऋत्वादिषु द इत्यारब्धवन्तः स तु शौरसेनीमागधीविषय एव दृश्यते इति नोच्यते । प्राकृते हि । ऋतुः etc.

VIII. ii. 154: पीनता इत्यस्य प्राकृते पीणया भवति । पीणदा इति तु भाषान्तरे । तेनेह तलो दा न क्रियते ।

Because the grammarians were making these distinctions in stereotyped literary *Prākṛits*, they were perfectly justified to do so to the extent to which their rules were confirmed by literary usage.

Though the author of the *Līlāvātī* says that he is writing in *Marahāṭṭha-deśi-bhāṣā*, it would not be correct to presume that his language is the same as the language spoken in *Mahārāṣṭra* at his time. All that one can assume is that his is a literary language, expressed by a man of learning, but based on or closely akin to the vernacular of *Mahārāṣṭra* sometime earlier than the age of the author.

1 The *Nāṭyaśāstra* XVII. 12 observes thus: अस्पष्टश्च दकारो भवत्यनादौ तकार इतरादौ etc.

2 Vararuci's *Prākṛta-prakāśa* II. 7

3 Possibly following Vararuci, VI. 9, Hemacandra allows *kado*, *jado*, *tado* etc. in VIII. ii. 160; but the *Līlāvātī* gives the forms *kao*, *tao* etc. besides *kaffo* etc.

Between the literary languages known by the names Prākṛit and Apabhraṃśa the vocabulary is practically and substantially common; many authors cultivated them side by side; and the grammatical elements akin to them and current in the contemporary stage of the Modern Indo-Aryan as spoken by the people often affected them. Scrutinised from this point of view, we find in the dialect of the Līlāvati good many traits which are not usual in Prākṛit or Māhārāṣṭrī but are quite normal in Apabhraṃśa as described by Hemacandra and as current in literature: i) The change of *m* to *v*, or nasalised form of it, *ṽ* or *mv*.¹ ii) Confusion of genders especially between the mas. and neu. nouns.² iii) Variations between short and long vowels.³ iv) Some words stand without any terminations.⁴ v) Nom. and Acc. sing. forms, which are often identical in Apabhraṃśa, are mutually confused; Inst. and Loc. pl. get interchanged;⁵ *jo*, *so*, *eso* stand for *jam*, *tam*, *eyam*, which is quite normal in Apabh.⁶ vi) Some of the pronominal forms are loosely used. vii) The Gerund form *samāṇavi* is recognised by grammarians only in Apabh. Thus there is no doubt that the Prākṛit or the Marahattṥa-desi-bhāsā used by the author of the Līlāvati has incorporated certain tendencies of Apabhraṃśa: either he inherited them through his close study of Apabhraṃśa literature or through the channel of his mother-tongue or local vernacular which had some points common with literary Apabhraṃśa.

It has been customary nowadays to state dogmatically what New Indo-Aryan language has descended from what Middle Indo-Aryan language. Except perhaps in the case of Gujarātī, the evidence is meagre elsewhere; and one has to be very cautious in stating, in toto, the parentage of a particular Modern Indian language. The reasons are plain. The Prākṛit dialects preserved to us in literature are literary speeches, though connected with the spoken languages of some locality and age. The present-day Modern Indian languages are a continuation or

---

1 Compare Hemacandra's Grammar VIII. iv. 397.

2 Ibidem Sūtra 445.

3 Ibidem Sūtra 329-30.

4 Ibidem 344-45.

5 Ibid. 347.

6 See above p. 81, Footnote 2.

development of the spoken-speech, now and then influenced by literary usages and grammatical stereotyping. So it would be overstating, if not misrepresenting, the situation when it is asserted that Marāṭhī has descended from Sanskrit, Pāli, Mahārāṣṭrī or Apabhraṃśa. These are sweeping generalisations from a few common points, and such statements are far from the scientific needs of the language-study. What really requires to be done is that the facts of Marāṭhī language, both in its literary strata and spoken dialects, should be authentically ascertained, and then one should detect their counterparts in the Middle Indo-Aryan, some Prākritis as well as Apabhraṃśa. The Mahārāṣṭrī Prākrit and its allied Apabh. idiom are sure to give us some earlier links of Marāṭhī. Vocabulary and loan-words are not always a safe criterion in this respect. Prākrit and Apabhraṃśa have nearly the same vocabulary but as languages they present distinct phases. Apart from striking common words, parallel points should be mainly detected in pronouns, their forms and usage; in the names of relations, parts of the body and essential articles of domestic use; in the roots and verbal formations; etc.

Because the author of the *Līlāvati* himself calls the dialect of this poem *Mahārāṣṭra-deśi-bhāṣā* one feels tempted to find something common with Marāṭhī. The confusion between the Nom. and Inst. pronominal forms really anticipates what one finds in Marāṭhī. There are many Dhātuvādesas used in this text which closely remind those in Marāṭhī. To explain a Marāṭhī verbal form, Konow¹ was connecting it with Sanskrit *na-(j)ānāmi*, but in this text more than once the base *na-yāna* is used and it is clearly the predecessor of the Marāṭhī form.² Expression like *rāṇo bhaṇiūṇa* (Marāṭhī *rājālā sāṅgūna* or lit. *mhaṇūna*), *gharaharam* (Mar. *gharoghara*), *pañca-cha* (Mar. *pāñca-sahā*) are quite close to Marāṭhī idiom. The phrase *tumham ciyāi* deserves special attention; the appendage *ciya* is no more a separate word, but both together form one word to which the termination is added: compare Marāṭhī *tumacyā*, *amacyā* etc. Common points³ like these go to indicate that our

1 *Linguistic Survey of India*, Vol. VII, Intro. p. 5.

2 Note the words like *limkarūva*.

3 In continuation of the common points already noted by Konow Grierson, Bloch and others.

author's language, the Marahaṭṭha-desī-bhāsā, is a literary language and in all likelihood it is based on the spoken language of Mahārāṣṭra which with the lapse of time and under different influence has grown into present-day Marāṭhī.

6. The Sanskrit Commentary and Its Author

In this edition the text of the Līlāvati is accompanied by a Sanskrit commentary, called *Līlāvati-kathā-vṛttiḥ*, tentatively presented here from an unsatisfactory transcript of ms. B which is already described above. As a Shorter Recension, ms. B has its importance which is further heightened by the Sanskrit *vṛtti* which is not found anywhere else as yet. The commentary has a big gap, because the ms. B has lost some folios; and its text is unsatisfactory in many a place. Still it is highly useful for verifying the readings of the Prākṛit text and for giving us the explanations of some of the gāthās and the Sanskrit chāyā of most of them.

At the beginning of the poem, the commentary is pretty exhaustive: the gāthās are difficult and full of mythological allusions, and consequently there is much to explain. But as one gradually advances, say after the first 120 gāthās or so, the discussions decrease, explanations grow meagre, and the Vṛtti assumes the form of just a bare Sanskrit chāyā: at the most it appeals to some or the other Sūtra of Hemacandra's grammar on a particular word, generally a Dhātva-deśa. In a few cases the readings are discussed (gāthās 155, 364 etc.), but that is only casually. It is surprising that the commentary sometimes explains readings which are not found in ms. B (gāthās 265, 279, 320, 412 etc.): that is a riddle which can be explained only when some more mss. of the Shorter Recension become available. Though the Vṛtti is not an outstanding performance, it is helpful in many places.

As discussed above, Hemacandra knew this Līlāvati; and there is every likelihood of his having used its text in collecting material for his Prākṛit grammar. This is indirectly confirmed by the commentator who quotes Hemacandra's grammar repeatedly, nearly fifty times. He also quotes from the Desī-nāma-mālā and Kāvya-nusāsana (pp. 20 and 193) of Hemacandra. Now and then there are quotations in the commentary, generally in Sanskrit and only once or twice in Prākṛit

(pp. 20, 28); they are mostly anonymous (pp. 4, 5, 8 [Pañcatantra], 10 [Ibid.], 17 [Ibid.], 18 [Ibid.], 28, 41 [Ibid.], 53, 56, 61, 131 [Nīṭisāṭaka] & 162), and rarely with their sources specified (pp. 2 Kālidāsa, 20 Hemasūri, Vātsāyana, 31 Cakrapāṇivijaya-mahākāvya, 33 Nīṭisāstra, 52 Smṛti and 193 Hemasūri).

It is the commentator who discloses to us the name of the author of the *Līlāvati* as well as that of his wife; but unfortunately he has not said anything about himself, nor has he mentioned his name.¹ The use of expressions like *mutkalāpya* (p. 76, l. 27) and the confusion between *bhavana* and *bhuvana* (p. 1, l. 6) go to indicate that he belonged to Gujarāt. According to Pandit's observation,² the use of *kila* at the beginning of a sentence is found only in Sanskrit works by Jaina writers; and our commentator shows this trait in his writing. Further the fourfold classification of *buddhi* (p. 40) and, if I understand it right, the use of the term *upayoga* (p. 60), as found in Jaina literature and philosophy go to indicate not only the commentator's close study of Jaina scriptures but also the possibility of his being a follower of Jaina religion. His reference to Hemacandra in respectful terms as *prabhu-S'rī Hemasūrayaḥ* (pp. 20 and 193) perhaps indicates that he was a monk of the Śvetāmbara section. Thus it appears that the commentator was a Śvetāmbara Jaina monk from Gujarāt. As to his date, he must have flourished sometime between A. D. 1172 (when Hemacandra died) and A. D. 1404 (the date of the Bikaner ms. which contains the Sanskrit Vṛtti).

1 According to the *Jinaratnakosa* (Poona 1944), p. 338, there is an anonymous ms. of the *Līlāvati* accompanied by the commentary of Malayasāgara in the Jainānanda Pustakālaya, Gopīpura, Surat. It is necessary that this ms. should be inspected, and then alone something can be said about its identity or otherwise with the present text of *Līlāvati* and its Sanskrit commentary.

2 See the Notes on gāthā No. 5 at the end.

कोऊहल - विरइया
ली ला व ई
णाम
कहा ।

णमह सरोस-सुंयरिसण-सच्चवियं कररुहावली-जुयलं ।
 हिरणक्कसं-वियडोरत्थलंढि-दल-गब्भिणं हरिणो ॥ १
 तं णमह जस्स तइया तइय-वयं तिहुयणं तुलंतस्स ।
 सा ॥ रमणाथारे अप्पणमप्पं च्चिय १णिसणं ॥ २

१) णमह — हरेर्नारायणस्य कररुहावलीजुअलं उभयकरनखश्रेणिं नमत नमस्कुरुतेति ५
 संबन्धः । नमस्करणीयस्य सर्वपूज्यत्वात् चतुर्दशभवनजना इत्यादिकर्तृपदमनुक्तमपि
 गम्यम् । किंविशिष्टं कररुहावलीजुयलं । सरोससुंयरिसणसच्चवियं सरोषोऽन्तःप्ररूढकोपो
 यः सुदर्शनश्चक्रं तेन सच्चवियं दृष्टम् । ‘दृशो नियच्छापेच्छावयच्छावयज्ज्ञवज्जसच्चव-
 देक्खोअक्खावयक्खावयग्घंपुलोअपुलअनिआवआसपासाः’ [हैम० ८-४-१८१] इति
 प्राकृतव्याकरणसूत्रत्वात् सच्चवियं । तत्कार्यवधस्य नखपंकजैव साधितत्वाच्चक्रस्य सविशेष- १०
 पोषरोषो दर्शनमात्रं चावशिष्टम् । नन्वायुधानामचेतनत्वात् पुरुषप्रेर्यतयैव कार्यकारित्वं
 रोषदर्शनं च प्राणिधर्मस्तत्कथमिदम् । मैवं वोचः । परमपुरुषायुधानामपि देवताधिष्ठितत्वा-
 च्चेतनावत्त्वं व्यक्तमेव । अथवा लक्षणशब्दा अमी मञ्चाः क्रोशन्तीत्यादिवत्पुरुषेऽध्या-
 रोप्यन्ते । पुनर्विशिनष्टि । हिरणक्क इति । हिरण्यकशिपुर्दानवेन्द्रस्तस्य विकटं विपुलं
 यदुरो वक्षस्तदेव स्थलमिव स्थलं निश्चितरूपं तत्र यान्यस्थीनि तेषां दलानि खण्डानि १५
 तैर्गर्भितं संपृक्तं संमिलितम् इत्यर्थः । गर्भितमिति ‘गर्भितातिमुक्तके णः’ [हैम०
 ८-१-२०८] इति प्राकृतलक्षणसूत्रेण तस्य णत्वम् ॥ ननु शौर्यैर्दार्यगाम्भीर्यैर्यादि-
 वर्यगुणग्रामवर्णनमपास्य किमर्थमादौ नखा एव नमस्कृता इति चेन्न । दैवतवरानुभावात्
 स्त्रीपुंसाभ्यामवध्यस्य तस्य नरसिंहरूपेण विष्णुना शस्त्रागोचरत्वाच्च नखैरेव विदारितत्वात्
 प्राधान्यम् इत्यदुष्टः आदावेव कररुहावलीनमस्कारः ॥ नन्वर्वाचीनपराचीनावस्थाद्वय- २०
 स्वरूपस्य भगवतः किमर्थं परमार्थतोऽनुपादेयरूपार्वाचीनावस्थादिमं नमस्कारस्याभ्युपगतेति
 न वाच्यम् । अत्र हि प्रबन्धे श्रीशातवाहननरेन्द्रस्य लीलावतीपाणिग्रहेण भुक्तिफलमेवा-
 भिधेयम् । तच्चावर्गदशायामेव सफलमाकलयाम इति सर्वमनवद्यमिति प्रथमगाथार्थः
 ॥ १ ॥ तस्यैव पुरुषोत्तमस्य नवमेवावतरणैः कृतजगत्रयोपकारस्य वैशिष्ट्यं ख्यापयन्नाह ।
 २) तं णमह — तं हरिं नमत । यस्य तइया तदानीं बन्धनावसरे । त्रिभुवनं स्वर्गमर्त्य- २५

1) P opens with ६० ॥ ३ नमो विष्णुराजाय ॥, J with ६० ॥ नमः सर्वज्ञाय ॥, B with
 ६० ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥. 2) = सरोषसुदर्शन, PJB सुभरिं. 3) P हिरणक्कस, B हिरणक्कस. 4) P
 'त्थलत्थिदो gap, J 'त्थलगब्भिणं. 5) PJB नमह. 6) = नृतीयपदं, J तइया तइयवयं तिहुयणं.
 7) ['मन्ये च्चिय.] 8) PJB निसं. 9) B नमस्कारआभ्युं.

तस्सेयं पुणो पणमह १णिहुयं हलिणा हसिज्जमाणस्स ।

अपहुत्त-देहली-लंघणद्ध-वह-संठियं चलणं ॥ ३

सो जयउ जस्सं पत्तो कंठे रिट्ठासुरस्स घण-कंसणो ।

उप्पाय-पवद्धियं-काल-वास-करणी २ यप्फलिहो ८ ॥ ४

रक्खंतु वो महोवहि-सयणे सेसस्स फण-मणि-मऊहाँ ।

हरिणो सिरि-सिहिणोत्थय-कोत्थुह-कंदंकुरायारा ॥ ५

[महुमह-वलणुप्पीडिय-सेस-भुयंगेण मुक्क-फुक्कारा ।

पवणाऊरिय-जलयर-सुत्त-विबुद्धो हरी जयउ ॥ ५*१] १२

पातालरूपम् । तुल्यतः चरणत्रयेणाकलयतः । तृतीयपदं साकारमात्मानं निराकारे
१० आत्मन्येव निषण्णं स्थितम्^१ । असंभाव्यं चेदम् । न हि हुतोऽपि हुताशनः स्वं दग्धुं
विदग्धः । न हि सुतीक्ष्णाप्यसिधारा स्वं छेतुं छेका । तथा साकार आत्मा कथं निराकारे
आत्मनि निषण्णो भवितुमर्हति । अथ च साकारः शरीरमय आत्मा निराकारे आत्मनि
आकाशरूपे, विष्णुपदं नभ इति वचनात् । श्रीकालिदासोऽप्याह ।

अथात्मनः शब्दगुणं गुणज्ञः पदं विमानेन विगाहमानः ।

१५ रत्नाकरं वीक्ष्य मिथः स जायां रामाभिधानो हरिरित्युवाच ॥

वामनावतारे हि पदेन व्योमपथमवरुन्धानस्य स्वात्मा स्वात्मन्येव निविष्ट इति व्यक्तमा-
पतितमित्यर्थः ॥ २ ॥ तस्यैवानर्घ्यमहिम्नो बाललीलायितमाह । ३) तस्सेयं - पुनर्वारंवारं
तस्यैव हरेर्बलिना बलभद्रेण निभृतं वैलक्ष्यरक्षणाय उत्तमत्वाद्वा निःशब्दं हस्यमानस्य
अप्राप्तदेहलीलङ्घनाध्वज्यं स्थितं चरणं प्रणमत । अप्राप्तो योऽसौ देहलीलङ्घनस्य अध्वा
२० मार्गस्तेन त्र्यसं तिर्यक् स्थितम् । अथवा अप्राप्तदेहलीलङ्घनादर्धत्र्यसं स्थितम् । 'वक्रा-
दावन्तः' [हैम० ८-१-२६] इत्यनुसारे तंसं । बाल्ये हि भगवतो देहलीलङ्घनेऽप्य-
क्षमतां विलोक्य पुराणार्थमनुस्मृत्य च बलभद्रेण हसितम् । किलासावेव कंसादिदान-
वान् निर्दलयिष्यति इति गाथार्थः ॥ ३ ॥ ४) सो जयउ - स विष्णुर्जयतु । यस्य
भुजपरिघो भुज एव कठोरत्वदाढ्याभ्यां परिघो अर्गलः । 'पाटिपरुषपरिघपरिखापनस-
२५ पारिभद्रे फः' [हैम० ८-१-२३२] इति फादेशे फलिहो । घनवन्मेघवत् कृष्णो-
ऽरिष्टासुरस्य वृषभासुरस्य कण्ठे शोभते । कीदृश इत्याह । उप्पाए इति युगक्षयकाल-
स्तत्र संहारसमये प्रवर्धितो दीर्घतामापन्नो यः कालस्य यमस्य पाशस्तस्य करणिः सदृशः ।
अयमर्थः । वृषभासुरसंजिहीर्षया हरिस्तत्कण्ठे कालपाशायमानं निजभुजं चिक्षेप ॥ ४ ॥
विष्णोः शय्यारूपेण शेषाहिराजमपि स्तौति । ५) रक्खंतु - हरेर्महोदधिशयने समुद्र-

1) B तस्सेव. 2) PJB निहुं. 3) B तंसं ठियं for वहसंठियं. 4) B जस्स कंठे सोहह रिट्ठा.
5) B कसिणो. 6) = प्रवर्द्धितः, P पवहिय, JB पवद्धिय. 7) = सादृश्यं प्राप्तः, P करणी, J करिणी,
B करणी. 8) P फलिहो, JB प्फलिहो. 9) P फणिमणि, B फण. 10) J मणिपईवा. 11) = पयोधर,
= व[= अव] स्तुत. 12) Not found in any ms., but reconstructed from the Sanskrit
com. in B. 13) B निषण्णः स्थितः. 14) B आत्मानिषण्णो.

हरिणो जमलज्जण-रिड्ड-केसि-कंसासुरिंद-सेलाण ।
 भंजण-वलण-कड्डण-धरणे भुए णमह ॥ ६
 कक्कस-भुय-कोप्पर-पूरियाणणो कडिण-कर-कयावेसो^१ ।
 केसि-किसोर-कयत्थण-उज्जमा जयई महुमहणो ॥ ७
 सो^२ जयउ जेण तयलोय-कवलणारंभ-गब्भिय-मुहेण ।
 ओसावणि व पीया सत्त वि चुल्लुय-द्विया उयही ॥ ८

शय्यायां सेसस्स शेषनाम्नो भुजगराजस्य फणमणिमयूखाः फणरत्नकान्तयो वो युष्मान्
 रक्षन्तु पालयन्तु । कीदृशस्ते । सिरि इति श्रीर्लक्ष्मीस्तस्या देशीभाषायां सिहिणौ स्तनौ
 ताभ्यां उत्थय आच्छादितो यः कौस्तुभ एव कन्दस्तस्याङ्कुराकारा मूलोद्भूतप्ररोहरूपाः ।
 किल हरेः सिन्धौ शय्याकृतशेषफणामणिकान्तयः खेहालिङ्गितलक्ष्मीस्तननिशीडितकौस्तुभ- १०
 कन्दाङ्कुरा इव राजन्ते । उभयकान्तिसाम्यमित्यर्थः ॥ ५ ॥ ५*१) महुमह इति ।
 मधुमशृङ्गलोदीडितशेषभुजगेन मुक्तफूत्कारात् । पवनपूरितजलचरसुप्तविबुद्धो हरि-
 र्जयतु । निद्रायां सालस्यं हरेरङ्गं मोदितम्^{१४} । शय्यागतः शेषराजस्तदा फूत्कारानमुच्चत ।
 तद्वातेन जलचरः पाञ्चजन्यशङ्खो दध्वने । जजागार मुरारिरित्यर्थः ॥ ५*१ ॥
 ६) हरिणो—हरेर्भुजात्रमत । बाहुषु बहुवचनं चतुर्भुजत्वात् । किंभूतान् भुजान् । १५
 भुजदलज्जणनिदारणाकर्षणधरणान् । केषाम् । यमलार्जुनारिष्टकेशिकंसासुरेन्द्रशैलानाम् ।
 यमलार्जुनस्य वृक्षरूपतया भञ्जनम् । अरिष्टासुरस्य वलनं मर्दनम् । केशिनोऽश्वरूपस्य
 विदारणम् । कंसासुरेन्द्रस्याकर्षणं सिंहासनादाकृष्य मल्लयुद्धभूमौ निपातनम् । शैलस्य
 गोवर्धनपर्वतस्य जलमग्नगोकुलरक्षणाय बाहुभ्यामुत्पाद्य गगने धारणम् । एवंविधकार्यक्षमान्
 बाहूत्रमत । न वाच्यं भुजचतुष्टयेन कथं भञ्जनादिपञ्चकर्माण्यकरोदिति । स्वरूपमात्रकथन- २०
 मिदं न च युगपत्कारित्वम् ॥ ६ ॥ ७) कक्कस—केशिकिशोरकदर्थनकृतोद्यमो हरिर्जयतु ।
 केशिदैत्य एव दि[तितनयो अ]ल्पवयास्तुरंगमस्तस्य कदर्थनं तत्र कृतोद्यम इति । कथमिति ।
 कर्कशभुजस्य कूर्परं मध्यं तेन पूरिताननो भृतमुखः । अन्यच्च कठिनकरेण कृत औवेष्टो
 वेष्टनं ग्रीवोपरि येन । 'वेष्टः' [हैम० ८-४-२२१] इति सूत्रेण [आवेष्टो] ॥ ७ ॥
 अथ महेश्वरमुपश्लोकयन्नाह । ८) सो जयउ—स जयतु येन त्रैलोक्य- २५
 तमुखेन [त्रिजगत्]संहारप्रारम्भसज्जितवदनेन । चुलुकस्थिताः करतलकलिताः । सप्तापि
 समुद्रा आपोशानमिव मन्त्रपूतनीरमिव आचान्ताः । किल संहारचिकीर्षयादौ सप्त समुद्रा-
 नापोशानीचकार । ईदृक्कर्षणा अनुक्तोऽपि महेश्वरो ज्ञेयः । सप्त समुद्राश्चामीः ।

१) = युगलार्जुन. २) B सेलाणं. ३) = यथासंख्यं. ४) P दलण, J वलण, B gap. ५) = कठिन-
 करकृतावेसः. ६) P करकयावेसो, J कयकरावेसो, B करकयावेदो. ७) = कदर्थकृतो. ८) P gap.
 J जयइ, B जयउ. ९) B स. १०) P तइलोय, J तयलोअ, B तेलुक्क. ११) = उपोसानजलमिव,
 P उसायणि व्व, J ओसायणि व्व, B gap—वर्णं व पीया. १२) J चुल्लुय-द्विया. १३) P उयइया,
 J उअही, B उअही. १४) B मेव्याग[तम्].

गोरीष्ट गुरु-भरकंत-महिस-सीसट्टि-भंजणुद्धरियं ।

णमह णमंत-सुरासुर-सिर-मसिणिय-णेउरं चलणं ॥ ९

चंडीए कठिण-कोयंड-कड्डणायास-सेयं-सलिलुल्लो^१ ।

णितं-कुसुंभुप्पीलो रक्खउ वो कंचुओ णिच्चं ॥ १०

५ ससहर-कर-संवलिया तुमहं सुर-णिण्णयाष्ट णासंतु ।

पावं फुरंतं-रुद्धहास-धवला जलुप्पीला ॥ ११

जयंति ते सज्जन-भाणुणो सया वियारिणो^२ जाण सुवण्ण-संचया ।

अड्ड-दोसा वियसंति संगमे कहाणुबंधां कमलायरं^३ इव ॥ १२

लावणो रसमयः सुरोदकः सार्षिषो दधिपयाः पयःपयाः ।

१० स्वादुवारिरुदधिश्च सागरा द्वीपवि[स्तर]तया व्यवस्थिताः ॥

॥ ८ ॥ अथ पार्वतीं स्तौति । ९) गोरीए — गौर्या उमायाश्चरणं नमत । किंभूतम् । गुरु-भराक्रान्तमहिषशीर्षास्थिभञ्जनोद्धृतम् । अन्यच्च । नमत्सुरासुरशिरोभिर्मसृणितं घृष्टं नू[पु]रं यस्य तम् ॥ ९ ॥ तस्या एव वीररसोत्कर्षमाह । १०) चंडीए — चण्ड्याश्चामुण्डायाः कञ्चुकसुरच्छादनं वो भवतो रक्षतु । कीदृशः कञ्चुकः । णितो निर्गच्छन् कुसुम्भस्य

१५ उत्पीडः पूरो यस्मात् स तथा । केन कृत्वा । कठिनकोदण्डकर्षणायासस्वेदसलिलेन^४ । कठोरधनुर्दण्डाकर्षणोत्पन्नस्वेदजलैराद्रभूत उन्मीलितकौसुम्भरसश्च । कञ्चुकः पातु भव-तामिति भावः ॥ १० ॥ गङ्गास्तुतिमाह । ११) ससहर — सुरनिम्नगाया गङ्गाया जलोत्पीडा नीरपूरा भवतां पापं कलुषं नाशयन्तु । किंभूता इत्याह । शशधरकरसंवलित्वा हरशिरोनिवासित्वाच्चन्द्रकिरणसंमिश्राः । अत एव स्फुरद्देदीप्यमानरुद्रादृहासवत्

२० धवलाः श्वेताः ॥ ११ ॥ इत्थं देवदेवीः संतोष्य ग्रन्थसाहाय्यकारकान् सज्जनान् अभ्यर्थयन्नाह । १२) जयंति ते — ते सज्जनभानवः सुजनसूर्याः सदा सर्वदा जयन्ति सर्वोत्कर्षेण वर्तन्ते । किंभूताः । वियारिणो । सज्जनपक्षे विचारिणः पूर्वापरपरामर्श-शीलाः, सूर्यपक्षे वियचारिणः आकाशप्रसृमराः । येषां संगमे, संसर्गे कथानुबन्धाः कमलाकराः कमलवनानीव विकसन्ति । कीदृशास्ते । प्रथमपक्षे सुवर्णसंचयाः शोभना-
२५ क्षरसमूहाः, इतरत्र सुष्ठु पर्णानां पत्राणां संचयाः समूहाः येषु ते तथा । अन्यच्च । अदृष्टदोषा दूषणवर्जिताः, द्वितीयपक्षे अदृष्टा रात्रिर्यैः सूर्यविकाशित्वात् । शास्त्रमाहा-त्यारोपणं हि सुजनायत्तम् । यदुक्तम् ।

वक्ता एव कवयः शास्त्राणि महर्घतां नयन्त्यन्ये ।

प्रभवः पयोधिरुपचितिरीश्वरभवनेषु रत्नानाम् ॥

१) = सेकसलिलार्द्रः. २) B सलिलेण. ३) = निर्यत् कुसुंभसंधानः. ४) P सुवनिण्णयाष्ट, J सुर-णिण्णयाष्ट, B सुरनिम्नयाष्ट. ५) P gap, J पुरत्त for फुरंतं of B. ६) = विचार्यमाणाः अन्यत्र वियचारिणः, J वियसिणो. ७) = अन्यत्र सुवर्णसंचयाः. ८) = अदृष्टदोषाः । अदृष्ट gap. ९) J बद्धा. १०) J कम्बुहारा.

अहवा ।

सो जयउ जेण सुर्यणा वि दुज्जणा इह विणिम्मिया भुयणे ।

ण तमेण विणा पावंति चंद-किरणा वि परिहावं ॥ १३

दुज्जण-सुयणाण 'णमो णिच्चं पर-कज्ज-वावड-मणाण ।

एक्के भसण-सहावा पर-दोस-परम्मुहा' अण्णे ॥ १४

अहवा ण^१ को वि दोसो दीसइ सयलम्मि 'जीय-लोयम्मि ।

सवो च्चिय^८ ^९सुयण-यणो जं ^{१०}भणिमो तं ^{११}णिसामेह ॥ १५

^{१२}सज्जण-संगेण वि ^{१३}दुज्जणस्स ण हु कलुसिमा समोसरइ ।

ससि-मंडल-मज्झ-परिट्ठिओ वि ^{१५}कसणो च्चिय कुरंगो ॥ १६

॥ १२ ॥ अथ[वा] दुर्जनानपि संतोषयन्नाह । १३) सो जयउ - स कश्चिद् ब्रह्मा दैवं ^{१०}
वा सृष्टिकर्ता जयतु येन सुजना इव दुर्जना इह भुवने विनिर्मिताः सृष्टाः । न तु सर्व-
जनहृदयंगमान् सज्जनान् सृजन् जयतुतराम् । दुर्जना अभिनन्दयन्तु । कथमित्याह । न
तमेण इति । तमसान्धकारेण विना चन्द्रकिरणा अपि परभागं गुणोत्कर्षं न प्राप्नुवन्ति ।
यद्यपि निन्द्यं तमस्तथा चन्द्रतेजःप्रवृद्धिहेतुत्वात् सुभगम् । तथा दुर्जनाश्चेन्न भवेयुः को
नाम सज्जनसौमनस्यमनुहृष्येदिति ॥ १३ ॥ १४) दुज्जण - नित्यं परकार्यव्यापृत- ^{१५}
मनोभ्यः सुजनदुर्जनेभ्यो नमः, नमोऽस्तु । सुजनपक्षे परकार्यं परोपकारः, दुर्जनपक्षे
परेषां कार्याणि परतप्तयः इत्यर्थः । तयोर्विशेषमाह । एके दुर्जना भषणस्वभावाः
यत्तदसंबद्धप्रलापिनः । अन्ये सुजनाः परदोषपराङ्मुखाः । नमस्कारस्तु खलेषु उपहास-
परोऽपि भवति । यदुक्तम् ।

नमस्यं तत्सखि प्रेम घण्टारणितसोदरम् ।

20

क्रमकशिमनिःसारमारम्भगुरुडम्बरम् ॥

॥ १४ ॥ १५) अहवा - अथवा सकलेऽपि जीवलोके न कोऽपि दोषो दृश्यते । सर्व
एव ^{१६}सुजनो जनो ज्ञेयः । कोऽर्थः । दुर्जनशङ्कया हि सन्तो नारूपमपि विरुद्धमासेवन्ते,
अतस्तेऽपि ^{१७}सुजनाश्च ज्ञेयाः । यदुक्तम् ।

यच्छङ्कया दोषकलङ्कपङ्के सन्तो न मज्जन्ति कदाचनापि ।

25

तं दुर्जनं सज्जनमेव मन्ये जनस्तु यत्किंचिदपि ब्रवीतु ॥

^{१८}यद्गणामो वयं ^{१९}तन्निशाम्यन्तु शृण्वन्तु ॥ १५ ॥ १६) सज्जण - सज्जनसंगेनापि

1) P जयओ, J जयउ. 2) B सुयणा वि णिम्मिआ दुज्जणाइ इह सुवणे [=दुज्जणा इह भुवणे].
3) B पव्भावं. 4) PJB नमो. 5) P परंमुहा. 6) PJB न. 7) P जीवलोयंमि, J जीवलोभंमि,
B जीवलोभंमि. 8) P चिय, JB चिय. 9) P सुयणजणो, J सुयणयणो, B सुयलुज्जणो. 10) B
भणियं तं. 11) PJB निसा. 12) J दुज्जण. 13) J सज्जणस्स. 14) P मंडण, JB मंडल. 15) B
किसणु चिय. 16) B सर्वेश्व सुजने जने. 17) B सुजनाश्चाज्ञेया. 18) B यद्गुणामावयं. 19) B
तन्निशाम्यं शृण्वन्तु.

दुज्जण-संगेण वि सज्जणस्स ^१णासं ण होइ सीलस्स ।

तीएँ सलोणे वि मुहे तह वि हु अहरो महुं सवइ ॥ १६*१

^३अलमवरेणासंबंधालाव-परिगगह्णबन्धेण ।

बाल-जण-वेलसि ^५ण ^६व गिरत्थ-वाया-पसंगेण ॥ १७

आसि ^८तिवेय-तिहोमग्गि-संगं-संजणि-^९तियसं-परिओसो ।

संपत्ति-तिवग्ग-फलो बहुलाइच्चो त्ति णामेण ॥ १८

अज्ज वि महग्गि-पसरिय-धूम-सिहा-कलुसियं वं ^{१३}वच्छलयं ।

उवहइ मय-कलंकच्छलेण मयलंछणो जस्स ॥ १९

तस्स य गुण-रयण-महोवहीएँ ^{१४}प्रक्को सुओ समुप्पण्णो ।

भूसणभट्टो णामेण ^{१५}णियय-कुल-णहयल-मयंको ॥ २०

जस्स पिय-बंधवेहि ^{१६}व चउवयण-^{१७}विणिग्गएहि वेएहि ।

प्रक्क-वयणारविंद-ट्टिएहिँ ^{१८}वहु-मण्णिओ ^{१९}अप्पा ॥ २१

दुर्जनस्य सुनिश्चितं कलुषत्वं न समपसरति चित्तमालिन्यं नापयाति । दृष्टान्तमाह ।

शशिमण्डलमध्यस्थितोऽपि कृष्ण एव कुरङ्गो हरिणः । चन्द्रनैर्मल्यनित्यसंगादपि तस्य

१५ श्यामता नापगतेति ॥ १६ ॥ १६*१) दुज्जण—[दुर्जनसंगेनापि सज्जनस्य नाशं न

भवति शीलस्य । स्त्रियः सलवणेऽपि, सलावण्येऽपि वा, मुखे तथापि खलु अधरो मधु

स्रवति ॥ १६*१ ॥] उपसंहरन्नाह । १७) अलं—तस्मात् किं सुजनदुर्जनचर्चया ।

अलं पर्याप्तम् अस्माकम् अपरेण प्रजल्पितेन वाचो विस्तरेण बालजनविलसितेनेव । किं

क्रियते किं साध्यते जिह्वाप्रसरेण । बाला मूर्खाः शिशवश्च स्वभावाद् बहुलालापाः ॥ १७ ॥

२० स्ववंशवर्णनं पूर्वम् । १८) आसि—त्रिवेदत्रिहोमामिसंगसंजनितत्रिदशपरितोषः ।

संप्राप्तत्रिवर्गफलः साधितधर्मकर्मार्थो नाम्ना बहुलादित्य आसीद्भव । त्रिवेदा ऋग्यजुः-

सामाख्याः । त्रिहोमामयः दाक्षिणात्यगार्हपत्याहवनीयाख्याः ॥ १८ ॥ १९) अज्ज

वि—अद्यापि मृगलाञ्छनश्चन्द्रो मृगकलङ्कच्छलेन यस्य बहुलादित्यद्विजस्य मखामिप्रसृत-

धूमशिखाकलुषितमिव वक्षःस्थलम् उद्वहति । मखो यज्ञः । यज्ञावसरे वह्निकुण्डदूतधृत-

२५ घटशतधूमेनैव चन्द्रः कलङ्कितो न च लाञ्छनेनेत्युत्प्रेक्षा ॥ १९ ॥ २०) तस्स—

तस्य च गुणरत्नमहोदधेरकः सुतः समुत्पन्नः । नाम्ना भूषणभट्टो निजकुलनभस्तलमृगाङ्कः

॥ २० ॥ २१) जस्स—यस्य भूषणभट्टस्य प्रियवान्ध्वैरपि* चतुर्वेदनविनिर्गतेवदैरेक-

1) Found only in J. 2) J नासं न. 3) B ता अलमवरेण पर्यपिण्ण वायाह विस्थरेणम्ह ।

4) P परिगगहण, but J °ण°. 5) B बालज्जण. 6) B व किं कीरइ जिब्बमपसरेण. 7)=निरर्थ-

कवाय[=क्]प्रसंगेन, PJ नि°. 8)=त्रिवेद, J तेवेय. 9) P संवासजणिय, J संगसंज°, B संगसं-

जणिअ. 10)=त्रिदश. 11) P संवासजणिय, J संगसंज°, B संगसंजणिअ. 12) P च, J व, B व. 13) [वच्छलयं], B वच्छलयं. 14) P महोय°, J महोव°, B महो-

वहिस्स. 15) PJ नामेण नियय, B नामे णिअकुलणहभूसणमियको । 16) J म, [=बंधवेहिँ व], B

वि. 17)=विसंबटितैः, P विसंबएहिँ वेएहिँ, JB विणिग्गएहि वेएहि. 18) PJB बहु. 19) B मण्णिउ.

इमिणा संरण ससी ससिणा वि णिसा णिसाप्र कुमुय-वणं ।
 कुमुय-वणेण व^१ पुलिणं पुलिणेण व^२ सहइ^३ हंस-उलं ॥ २५
 णव-बिस^४-कसाय-संसुद्ध-कंठ-कल-मणो^५हरो णिसामेह ।
 सरय-सिरि-चलण-णेउर-रा^६ओ इव हंस-संलावो^७ ॥ २६
 १ संचरइ सीयलायंतं^{१०}-सलिल-कल्लोल-संगं^{११}-णिबविओ ।
 दर-दलिय-मालई-मुद्ध-मउल-गंधुद्धुरो पवणो ॥ २७
 एसा^{१२} वि दस-दिसा-वहु-वयण-विसेसावलि^{१३} व सर-सलिले ।
 विम्बलं^{१४}-तरंग-दोलंत-पायवा सहइ^{१५} वण-राई ॥ २८
 एयाइ^{१६} दियस-संभावणेक-हिययाइ^{१७} पेच्छह घडंति ।
 १० आमुक-विरह-वेय^{१८}णाइ चक्कवायाइ वावीसु ॥ २९

कथने । २५) इमिणा—अनया शरदा शरत्कालेन शशी शोभते इति संबन्धः ।
 शशिना च निशा रात्रिः । निशया च कुमुदवनं कैरवखण्डम् । कुमुदवनेनापि* पुलिनं
 तटभूमिर्नद्या इति शेषः । पुलिनेनापि* हंसकुलं राजहंसश्रेणिः । सहइ राजते । ‘राजेरग्व-
 छज्जसहरीरेहाः’ [हैम० ८-४-१००] इति सहः ॥ २५ ॥ २६) णवबिस—हे
 १५ प्रिय निसामेसु शृणु । हंससंलापो मरालनादः शारदश्रीचरणनूपुराराव इव । कीदृगिति ।
 नवः प्रत्यग्रो यो विसः कमलनालं तस्य कषायेन संशुद्धः तारीभूतो यः कण्ठः तेन कलो
 मधुरो मनोहरश्च रमणीयः ॥ २६ ॥ २७) संचरइ—पवनो वायुः संचरति ।
 किंभूतः । शीतलागच्छत्सलिलकल्लोलसंगेन निर्वापितः शिशिरीकृतः । दरदलिता ईष-
 द्विकसिता या मालती तस्या मुग्धं मनोज्ञं यन्मुकुलं कुड्मलं तद्गन्धेन उद्धुर उत्कृष्टो
 २० वातो वातीति ॥ २७ ॥ २८) एसा वि—एषापि सरःसलिले सरोवरतटे वनराजी
 काननश्रेणी दशदिग्बधूवदनविशेषकावलिरिव सहइ राजते । ऊर्ध्वाधोदिग्विदिग्मूपा दश
 दिशः, ता एव बध्वः स्नुषा इव तासां वदनेषु मुखेषु विशेषकास्तिलकास्तेषामावलीव ।
 ‘क ग च ज त द प य वां प्रायो लुक्’ [हैम० ८-१-१७७] इति कस्याकारः । किंविशिष्टा-
 वलिः । विमलतरङ्गान्दोल्यमानपादपाः अतिसामीप्याज्जलकल्लोलैरेव कम्पमानाः पादपा
 २५ वृक्षाः यस्याम् ॥ २८ ॥ २९) एयाइ—प्रिय पश्यत । पूज्यत्वाद्बहुवचनम् । पूज्यत्वं च ।

गुरुरभिर्द्विजातीनां वर्णानां ब्राह्मणो गुरुः ।

पतिरेको गुरुः स्त्रीणां सर्वस्याभ्यागतो गुरुः ॥

इति वचनात् । एते दिवससंभावनीयहृदया दिनाश्वास्यचेतसः उन्मुक्तविरहवेदनाश्चक्र-

1) B adds अण्णं च । before this verse. 2) = शृंखलोपमालिका. 3) B वि. 4) B वि. 5) = शोभते. 6) PJB विस. 7) B मणहरं णिसामेसु । 8) B रावो. 9) P संलावो, J सल्लावो, B उल्लावो. 10) P सीयलायंतं, J सीयलायन्न, B सीयलायंत. 11) P gap, J संजणिब्वविओ, B संगं. 12) P एसा, JB एसा. 13) = तिलकावलिरिव, P विसेसावलि व्व, J विसेसावलि व्व, B विसेसा व्व. 14) P gap, J विम्बलतरंगदो, B विमलतरंगदो. 15) = शोभते. 16) B reads 'इ' and not 'इ' like P, in this verse. 17) J संभाव. 18) PB वियं, J वेयं.

एयं उय^१ वियसिय-सत्तवत्त-परिमल-विलोहविज्जंतं ।

अविहाविय-कुसुमासाय-विमुहियं भमइ^२ भमर-उलं ॥ ३०

चंदुज्याएयं^३ पवियंभियं-सुरहि-कुवलयामोयं ।

णिम्मल-तारालोयं पियइ व रयणी-मुहं चंदो ॥ ३१

ता किं बहुणा पर्यपिण्ण ।

अइ-रमणीया रयणी सरओ^४ विमलो तुमं च साहीणो ।

अणुकूल-परियणाए^५ मण्णे तं णत्थि जं णत्थि ॥ ३२

ता किं पि^६ पओस-धिणोय-मत्तं-सुहयं म्हा मणहरुत्तावं ।

साहेह^७ अउव-कहं सरसं^८ महिला-यण-मणोज्जं ॥ ३३

तं^९ मुद्ध-मुहंबुरुहाहि^{१०} वयणयं^{११} णिसुणिऊण णे^{१२} भणियं ।

कुवलय-दलच्छि एत्थं कैइहि तिविहा कहा भणिया ॥ ३४

वाकाः पक्षिणो वापीषु घटन्ते । सूर्योदये हि विगतविरहाः क्षणमप्यसहिष्णवो झटिति संघटन्ते मिलन्तीत्यर्थः । चक्रवायाइ इति क्लीबत्वं प्राकृतत्वाद्बहुलम् ॥ २९ ॥

३०) एयं उय—हे प्रिय उय पश्य । एतद्विकसितसप्तपत्रपरिमलविलोभनीयम् अवि-
भावितकुसुममोदविमुखितं अमरकुलं अमति । अविभावितोऽज्ञातः कुसुममोदं इतरपुष्प-
परिमलो येन इति तेन विमुखितं पराङ्मुखीभूतम् । अयमर्थः । इतरपुष्पमोदमवेदयन्तो
भृङ्गा गजमदानुकारिसप्तवृक्षगन्धेभ्य एव स्पृहयन्ति ॥ ३० ॥ ३१) चंदुज्या—हे

प्रिय चन्द्रोद्योतावतंसं प्रविजृम्भितसुरभिकुवलयामोदम् । निर्मलतारालोकं रजनीमुखं चन्द्रः
पिबतीव । अन्यदपि नीलोत्पलावतंसेन कर्णपूरेण युक्तं सुरभि अतिस्नेहाद्विमलतारिकालोकं
च । मन्थराज्याजिज्ञासां नायिकामुखं प्रियश्चुम्बतीति रूपकम् ॥ ३१ ॥ ता किं—

तस्मात् किं बहुना प्रजल्पितेन । ३२) अइरमणीया—अतिरमणीया रम्या रजनी
रात्रिः शरद्विमला निर्मला । 'प्रावृद्धशरत्तरणयः पुंसि' [हैम० ८-१-३१] इति पुंस्त्वं
शरदादेरत् । सरओ । त्वमपि स्वाधीनो निकटवर्ती निश्चिन्तश्च । अनुकूलपरिजनाया मम
मन्ये तन्नास्ति यन्नास्ति । सर्वापि सामग्री विद्यत इत्यर्थः ॥ ३२ ॥ ३३) ता किं पि—
तस्मादस्माकं स्वामिन् प्रदोषविनोदमात्रसुखदां मनोहरोल्लापाम् । महिलाजनमनोज्ञां सरसां
कामपि अपूर्वकथां साहेह कथय ॥ ३३ ॥ ३४) तं मुद्ध—तन्मुग्धामुस्वाम्बुरुहाद्वि^{१३}

१) = पश्य. २) J सत्तवत्त. ३) = विलोभ्यमानं, J° विज्जंतं. ४) = अविभावित अर्चितकुसुमास्वाद-
विमुखितं. ५) B कुसुमामोय. ६) P omits भमइ which is given by JB. ७) = चंदोद्यो-
तावतंसं, B चंदुज्या. ८) B पवियंभिय. ९) B सरस. १०) P वि मणोहरो तुमं. ११) B पि.
१२) P अणं, JB अणु. १३) = नमेति [= ममेति] संबंधे. १४) [कं पि] १५) B पिड° for पओ°. १६) P मेत्त, JB मत्त. १७) = सुभगं, PJB सुहयम्. १८) = कथय. १९) B सरसं. २०) B महिलायण य
for महिलायण. २१) P मुद्ध, JB मुद्ध. २२) On °हि P puts the figure of 5, within
brackets, which perhaps indicates the Ablative. २३) PJB निमु°. २४) = अनेन. २५) B
अइ कुवलयच्छि; J also shows अइ, and perhaps its reading may be कुवलयच्छि. २६) B
कइहि. २७) B °सुखदं... °पम्. २८) B °रुहाधिव°.

तं जह दिवा तह दिव-माणसी माणसी तह ज्ञेय ।
 तत्थ वि पढमेहिं कयं कईहिं किर लक्खणं किं पि ॥ ३५
 अण्णं सक्कय-पायय-संकिण्णं-विहा सुवण्ण-रइयाओ ।
 सुवन्ति महा-कइ-^१पुंगवेहि विविहाउ सुकहाओ ॥ ३६
 ६ ताणं मज्झे अम्हारिसेहिं अबुहेहिं जाउ सीसन्ति ।
 ताउ कहाओ णं लोए मयच्छि पावन्ति परिहावं ॥ ३७
 ता किं मं उवहासेसि सुंयणु अंसुएण सद्-सत्थेण ।
 उल्लविउं पि ण तीरइ किं पुण वियडो कहा-बंधो ॥ ३८
 भणियं च पिययमाए पिययम किं तेण सद्-सत्थेण ।
 १० जेण सुहासिय-मगो भगो अम्हारिस-जणस्स ॥ ३९
 उवलम्भइ जेण फुडं अत्थो अकयत्थिएण हियएण ।
 सो चेयं परो सद्दो णिच्चो^{१३} किं लक्खणेणम्हं ॥ ४०

वचनं श्रुत्वा णे अस्माभिर्भणितम् । अइ इति कोमलालापे । कुवलैयाक्षि उत्पलनेत्रे ।
 इत्थं वक्ष्यमाणभङ्ग्या कविभिस्त्रिविधा कथा भणिता ॥ ३४ ॥ ३५) तं जह — सुगमा ।
 १५ [तद् यथा दिव्या तथा दिव्यमानुषी मानुषी तथा एव । तत्रापि प्रथमैः कृतं कविभिः
 किल लक्षणं किमपि] ॥ ३५ ॥ ३६) अण्णं सक्कय — अन्यत् सामान्यतो नपुंसकत्वम् ।
 संस्कृतप्राकृतसंकीर्णपदा महाकविपुङ्गवैः सुवर्णरचिता विशिष्टाक्षरगुम्फमय्यः विविधाः
 सुकथाः श्रूयन्ते ॥ ३६ ॥ गर्वपरिहारमाह । ३७) ताणं मज्झे — तासां विविधकथानां
 मध्ये अस्मादृशैरबुधैर्मूर्खैर्याः कथाः शिष्यन्ते कथ्यन्ते । हे मृगाक्षि ताः कथा लोके पर-
 २० भागं गुणोत्कर्षं न प्राप्नुवन्ति ॥ ३७ ॥ ३८) ता किं — तस्मात् किं किमर्थं हे सुतर्तु
 अश्रुतेन शब्दशास्त्रेण व्याकरणेन माम् उपहासयिष्यसि । यतः उल्लपितुं वक्तुमपि
 न शक्यते । किं पुनर्विकटो विस्तीर्णः श्रेष्ठो वा कथाप्रबन्धः ॥ ३८ ॥ ३९) भणियं
 च — भणितं च प्रियतमया । हे प्रियतम किं तेन शास्त्रेण । अस्मादृशजनस्य स्त्रीजनस्य
 सुखासिकामार्गो भग्नः । न हि शास्त्रात्सुखोत्पादः प्रसिद्धः । यतः ।

२५ काव्यशास्त्रविनोदेन कालो गच्छति धीमताम् ।
 व्यसनेन च मूर्खाणां निद्रया कलहेन वा ॥

तच्च वक्ष्यादस्मादृशीभिर्दुरवबोधम् । अतः किं तेन दुःस्वहेतुनेति ॥ ३९ ॥ ४०) उव-
 लम्भइ — इति स्थिते निर्व्यूढार्थमाह । हे प्रिय उय पश्य । येन अकदर्थितेन हृदयेन

१) B कइहिं. २) P संकिण्णकहा, J संकिण्णविहा, B पाइयसंकिण्णं विविहभासरइयाओ ।
 ३) P पुंगावेहि, B पुंगवेहिं. ४) B सुकहाउ. ५) PJB न. ६) P परिहावं, J परिभावं, B परभार्य.
 ७) J उव, B उवहसिसि. ८) = सुतनु. ९) = अश्रुतशब्दशास्त्रेण. १०) = उल्ल [= उल्ल] पितमपि
 जल्पितमपि कथ्यते, PB उल्लवियं, J उल्लवियुं. ११) J पियमाए पियम्ह किं. १२) B स ज्ञेय वरो
 णिच्चं सद्दो किं लक्खणेणम्ह. १३) P इट्ठो for णिच्चो of J. १४) P म्हा, JB म्ह. १५) Rather
 मासुपहासयिष्यसि । after सुतनु.

एमेय मुद्ध-जुयई-मणोहरं पाययाप्र भासाए ।
 पविरल-देसि^४-सुलक्खं कहसु कहं दिव-माणुसियं ॥ ४१
 तं तह सोऊण पुणो भणियं उब्बिब-बाल-हरिणच्छि ।
 जइ एवं ता सुवउ सुसंधि-बंधं कंहा-वत्थुं ॥ ४२

अस्थि

चउ-जलहि-बलय-रसणा-णिबद्ध-वियडोवरोह^{१०}-सोहाए ।
 सेसकं^{११}-सुप्परिट्ठिय-संबंगुबूढ-भुवणाए ॥ ४३
 पलय-वराह-स-द्धरण-सोक्ख-संपत्ति^{१३}-गरुय-भावाए ।
 णाणा-विह-रयणालंक्रियाप्र भयवईप्र पुहईए^{१४} ॥ ४४
 णीसेस^{१५}-सस्स-संपत्ति-पमुइयासेस-पामर-जणोहो ।
 सुवसिय-गाम-गोहण-भंभा^{१६}-रव-मुहलिय-दियंतो ॥ ४५
 अइ-सुहिय-पाण-आवाण-चच्चरी-रव-रमाउलारामो ।
 णीसेस^{१७}-सुह-णिवासो आसय-विसओ त्ति^{१८} विक्खाओ ॥ ४६

हेल्यैव येन शब्देनार्थः स्फुटो लभ्यते प्रकटार्थो ज्ञायते, स एव वैरो वरप्रद इव श्रेष्ठ उत्तमः शब्दः । किमस्माकं लक्षणेन ॥ ४० ॥ ४१) एमेय मुद्ध-एवमेव मुग्ध-^{१५} युवतीमनोहरां प्राकृतया भाषया प्रविरलदेश्यसुलक्ष्यां दिव्यमानुषीं कथां कथय । प्रकर्षेण विरला ये देश्या देशभाषाशब्दास्तैः सुबोधमिति ॥ ४१ ॥ ४२) तं तह-तत्तथा श्रुत्वा मया भणितम् । उब्बिब^{१६}बालहरिणाक्षि उब्बिब^{१७} उत्तमस्तो योऽसौ बालमृगः तद्वच्चल-नेत्रे [यस्याः] । यद्येवं तदा सुसंधिवन्धं कथावस्तु श्रूयताम् । शोभनोऽद्भुतः संधिः पूर्वापरसंबन्धो बन्धश्च वर्णरचना यत्रेति । स्वग्रन्थस्य विदग्धजनग्राह्यतोक्तेत्यर्थः ॥ ४२ ॥ तदेवाह ।^{१८} [अस्ति] ४३-४६) चउ-भगवत्यामाधारभूतायां पृथिव्याम् आश्रयविषयो महाराष्ट्रः सुविख्यातोऽस्तीति कलापकेन तद्विशेषणान्याह । चतुर्जलधिरसनानिबद्धविकटोपरोध-शोभायां चतुःसमुद्रमेखलासुबद्धनितम्बायाम् । उपरोध आरोहश्च नितम्ब इति वचनात् । अन्यच्च । शेषाङ्कसुपरिष्ठितसर्वाङ्गव्यूढभुवनायां शेषराजोत्संगस्थिरस्थित्याधारितविश्रान्त-याम् ॥ पुनः पलय इति । पलयवराहसमुद्धरणसौख्यसंप्राप्तगुरुकभावायाम् । अत एव^{२५}

1) B एमेव. 2) P मुद्ध, JB मुद्ध. 3) P जुयइ, J जुयइ, B जुवई. 4) B देश for देसि. 5) = सीतमदेश्यः, PJB उब्बिब. 6) B कहारयणं. 7) All the mss. appear to read अस्थि चउ etc. in the same line. 8) J च जलहि, B जलहि रसणा. 9) PJB निबद्ध. 10) = विकटउवरोहभितवी-क्षा...[?]; P वियडाव, J वियडोव, B वियणाव. 11) P सेसंगे सुपरिट्ठिय, J सेसंकसुप्परिट्ठिय, B सेसंगसुपत्तिट्ठिअ. 12) P सव्वंगुबूढ, J सव्वंगुबूढ, B सव्वंगुबूढ. 13) P संपन्न, J संपत्ति, B संपत्त. 14) B पुहवीए. 15) P नीसेससीस (with the marginal gloss शस्य), J नीसेसास्सस्स, B णीसोस. 16) = जनोव. 17) = सुवसि.... 18) P रंभा, J रंभा, (ह looks like भ), B रंभा. 19) B सह. 20) B पाणयावाण. 21) = रम्य. 22) PJB नीसेस and निवासो. 23) B विसड सुविक्खाउ. 24) B उब्बिब. 25) B उब्बिब. 26) B विकटावरोध.

जो सो अविउत्तो^१ कय-जुयस्स धम्मस्स^३ संनिवेशो व ।

सिक्ख-ठाणं व^५ पयावइस्स सुकयाण आवासो ॥ ४७

सासणमिव पुण्णाणं जम्मुप्पत्ति व सुह-समूहाणं ।

आयरिसो^८ आयाराण^{१०} सइ^{११} सुखेत्तं पिव^{१२} गुणाणं ॥ ४८

अवि य ।

^{१३} सुखिण्ड-धास-संतुट्ठ-गोहणालोय-मुइय-गोयालो^{१५} ।

गेयारव-भरिय-दिसो^{१६} वर-वलइ-वेणु-णिवहेसु ॥ ४९

सुहावगाह^{१७}-णिम्मल-जलासओ^{१८} । तरुण-रिद्धि-रमणीओ^{१९} । कमल-

नानाविधरत्नालंकृतायाम् ॥ देशविशेषणान्याह । णीसेस इति । निःशेषसस्यसंपत्ति-

^{१०} प्रसुदिताशेषपामरजनौघः सर्वधान्यनिष्पत्तिहृष्टकर्मकलोकः । सुष्ठु उषिताः कृतावासा ये ग्रामा आवसथास्तेषां गोधनभम्भारवैर्मुखरितानि दिगन्तानि यत्र ॥ पुनः कीदृक् ।

[अइ-] । सदा सुखितपानकापानचर्चरीरवरमाकुलारामः सदा सुखितानां पानकस्य सुरादेरापानेषु यश्चर्चरीको^{२१} गीतविशेषस्तस्य रमा लक्ष्मीस्तया समाकुला आरामा उद्यानानि यत्रेति । किं बहुना । निःशेषसुखनिवास आश्रयनामविषयो देशोऽस्ति

^{१५} ॥ ४३-४६ ॥ देशवर्णनमाह । ४७-४८) जो सो-स देशोऽवियुक्तः कृतयुगस्य कृतयुगाचारपालनपरो लोकः । संनिवेश आधारस्थानमिव धर्मस्य । प्रजापतेर्ब्रह्मणः शिक्षा-स्थानं लेखशालेव । शैक्षो हि लेखशालायामक्षरादिव्यक्तिमभ्यस्य जनकादेः प्रकाशयति । एवं ब्रह्मापि तत्र देशे जनानामाचाररूपादिसृष्टिमवधारयान्यत्र सृजति । नवशिक्षितं ताद्रूप्यमाधत्त इति भावः । आवासो वासभवनं सुकृतानाम् ॥ [सासणमिव-] । शासनं

^{२०} कथकमिव पुण्यानाम् । न च धर्मसुकृतपुण्यानामेकार्थता शङ्क्या । धर्मः स्वर्गादिसाधक-क्रियाकलापः । सुकृतं च सुष्ठु कृतं सुकृतं शुभकर्मविधिः । पुण्यं च पवित्रं पवित्राचारं कथयतीत्यर्थः । जन्मोत्पत्तिरिव सुखसमूहानाम् । अन्यत्रासाधारणं सुखमत्रैवेति । आदर्शो मूलप्रतिराचाराणाम् । सदा सुक्षेत्रमिव गुणानाम् । गुणकणा इत्यादिलुप्तोपमा सर्वत्र योज्या ॥ ४७-४८ ॥ अपि च । ४९) सुसिणिद्ध-सुखिग्धधाससंतुष्टगोधनालोक-

^{२५} मुदितगोपालः । अन्यच्च । वरवलकीवेणुनिवहेषु गेयारवभरितदिक् । वलकी वीणा वेणुर्वशः तत्समूहेषु वाद्यमानेषु इत्यर्थः । गेयं च गीतम् । 'दिक्प्रावृषोः सः' [हैम०

1) B omits जो. 2)=शोकवियुक्त. 3) P संनिवेशो, J कयणिवेसु, B संनिवेशु. 4)=शिव्य-
[=क्षा]स्थानमिव, B सिक्खद्वान्. 5) P व, B व. 6) PJB पुष्पाणं. 7) PJ जंमुप्पत्ति. 8) J समूहाण.
9)=आदर्शमिव आचाराणां. 10)=सदा. 11) B सुखित्तं. 12) J गुणाण. 13)=सुखिग्धवृण,
B सुसिणिद्ध. 14)=मुदित, B मुइय. 15) P गोयालो, J गोआला, B गोवालो. 16) B वरि.
17) B 'गाहणणि'. 18) P no Dapda. 19) PB double Dapda. 20) B कर्तृक. 21) B को
appears to have been corrected into जो. 22) B 'परलोकः'. 23) B 'मादिचार'.

सर-संडं-मंडियासा-मुहो^१ । सुस्ताय^२-फल-भरोणमिय^३-वच्छयलावासिय-पहिय-
जण-समाउलो । सव्वोवसग-भय^४-रहिओ । चाउवण-समाउत्तो^५ । णिच्चूसव-
वड्डियाणंदो । विविह-काणणोवसोहिय-भूमि-भाओ । विविह-कुसुमामोय-वासिय-
दियंतरालो । अणवइण-कलि-कालो । अइड्ड-पावो^६ । अपरिचत्त^७-धम्मो ।
अणवलक्खिय-पयावो । अणपण्ड-सोहो । अणुवजाय-चोर-रायभओ । अपरि-
मिय-गुण-गण-णिवासो^८ ति । जहिं च^९ । काम-वरिसी भयवं पज्जणो । काम-
दुहाओ^{१०} सुरहीओ । सइ-फलाओ वणप्फईओ । अवंझाओ जुवईओ ति^{११} ।
जहिं च^{१२} ।

दूरुणय-गरुय-पओहराओ कोमल-मुणाल-वाहीओ^{१३} ।

सइ महर-वाणियाओ जुवईओ^{१४} णिणयाउ व ॥ ५०

10

८-१-१९.] इति दिसो ॥ ४९ ॥ गद्यानि^{१५} । सुहावगाह — सुखावगाहननिर्मल-
जलाशयः । तरुणतरूद्यनि^{१६}द्विरमणीयः । कमलसरःखण्डमण्डिताशामुखः । सुखादुफल-
भरावनतवृक्षतलावासितपथिकजनसमाकुलः । सर्वोपसर्गरहितः । चातुर्वर्ण्यसमायुक्तः ।
नित्योत्सववर्धितानन्दः । विविधकाननोपशोभितभूमिभागः । विविधकुसुमामोदवासित-
सकलदिगन्तरालः । अनवतीर्णकलिकालः । अदृष्टपापः । अपरित्यक्तधर्मः । अनुप-
लक्षितारिप्रतापः । अप्रणष्टशोभः । अनुपजातचौरराजभयः । किं बहुना । अपरिमितगुण-
निवास इति । तत्र जलाशयाः सरोवराणि । तरुणतरूद्यानो अभिनववृक्षारामः । कमल-
सरसंडं, इति कमलप्रधानं सरस्तस्य षण्डं वनम् । चातुर्वर्ण्यं ब्राह्मणक्षत्रियवैश्यशूद्रा इत्यादि
सुज्ञेयमिति न विव्रियते ॥ गद्यम् । जहिं च — यत्र च कामवर्षी पर्जन्यो मेघः
कामं मनीषानुरूपं वर्षति । कामदुधा धेनवः सुरभयः कामम् अमीष्टं दुहन्त इति ।
सदाफला वनस्पतयो वृक्षाः षड्भुजफुलशालिनः । अवन्ध्या युवतयः । इति पुण्याधिक्य-
प्रतिपादनार्थमिदम् ॥ यत्र च । ५०) दूरुणय — युवतयः स्त्रियो निम्नगा नद्य इव ।
स्त्रियः किंभूताः । दूरुणय इति दूरमत्यर्थम् उन्नतावुच्चौ पयोधरौ स्तनौ यासां ताः ।

1) = खंडसमूह. 2) P no Daṇḍa. 3) B सुसायफलहरोणय. 4) = अवनमित. 5) = वृक्षतल,
P double Daṇḍa after वच्छयला. 6) B omits पहिय. 7) P omits जण. 8) B omits भय. 9) B समाजुत्तो, P no Daṇḍa here. 10) In J it looks like वड्डिया^{१०}.
11) B वासियसयलदियंतचक्रो. 12) = अनवतीर्ण. 13) P no Daṇḍa. 14) = अपरित्यक्त, B
अपरिचित्त. 15) = प्रकृष्टताप, B लक्खियारिपयावो. 16) B अणपण्डसोहो. 17) JB अपरिमिय.
18) B omits गुण. 19) PJ निवासो, B निवासु. 20) B puts double Daṇḍa before and
after जहिं च. 21) = मेघः, J पज्जणो, P no Daṇḍa. 22) P कामु, B काम; B often reads
उ for उ. 23) J सयं for सइ of P, B सफलाउ वणप्फईउ. 24) B omits ति; J has a
number ॥ ५० ॥ after ति. 25) P omits जहिं च given by JB. 26) = एकत्र बाहु. 27) PJB
नि. 28) The phrase गद्यानि or गद्यम् is written by B usually at the close of the
Prākṛit passage concerned, here, for instance, after निवासो ति; and then the
Sanskrit commentary is given. 29) B "नरिद्धि".

अच्छुड ता णिय-छेत्तं सेसाइ वि जत्थ पामर-वहूहिं ।

रक्खिज्जंति मणोहर-गेयारव-हरिय-हंरिणाहिं ॥ ५१

इय एरिसस्स सुंदरि मज्झमि सुजणवयस्स रमणीयं ।

णीसेस-सुह-णिवासं णयरं णामं पइट्ठाणं ॥ ५२

तं च पिए वर-णयरं वणिज्जइ जा विहाइ ता रयणी ।

उद्देशो संखेवेणे किं पि वोच्छामि णिसुणेसु ॥ ५३

जत्थ वर-कामिणी-चलण-णेउरार-ए-णुसरंतेहिं ।

पडिराविज्जइ मुह-मुक्क-किसल्यं रायहंसेहिं ॥ ५४

जण्णगि-धूम-सामलिय-णहयलालोयणेक्क-रसिएहिं ।

५५ ॥ ससहर-मणि-सिलायले¹⁴ घर-मयूरेहिं ॥ ५५

ण तरिज्जइ घर-मणि-किरण-जाल-पडिरुद्ध-तिमिर-णियरम्मिं¹⁶ ।

अहिसारियाहिं¹⁷ आमुक्क-मंडणाहिं पि संचरितुं ॥ ५६

कोमले मृणालवद्वाहे भुजौ यासां ताः । सदा मधुरवाणीकाः । नदीपक्षे पयोभराः कोमल-मृणालान्वहन्तीति वाहा धारिण्यः मधुरपानीयाश्च ॥ ५० ॥ ५१) अच्छुड — आस्तां

११) तावन्निजक्षेत्रं यत्र मनोहरगेयारवहत्तरिणाभिः पामरवधूभिः । सेसाइ¹⁷ वि शेषाणामपरेषां प्रतिवेशिकानाम् अपि क्षेत्राणि रक्ष्यन्ते ॥ ५१ ॥ ५२) इय — हे सुन्दरि इति ईदृ-शस्य सुजनपदस्य मध्ये विख्यातं प्रसिद्धं निःशेषगुणनिवासं प्रतिष्ठानं नाम नगरम् ॥ ५२ ॥

५३) तं च पिए — तच्च प्रिये वरनगरं तैस्तैरपरैर्गुणैर्यावद्वर्ण्यते तावद् विभाति रजनी रात्रिः । तस्मात्संक्षेपेण कमपि उद्देशं कतिपयपदार्थस्वरूपं वक्ष्यामि भणिष्यामि शृणु

२० ॥ ५३ ॥ ५४) जत्थ — यत्र वरकामिनीचलननूपुरारावमनुसरद्वी राजहंसैः प्रतिरा-व्यते । कथम् । मुखमुक्तविसलतं यथा भवति । हंसरवानुकारिनूपुरध्वनिमाकर्ष्य मुखा-त्कमलनालं त्यक्त्वा हंसाः प्रतिशब्दायन्त इति ॥ ५४ ॥ ५५) जण्णगि — यज्ञाग्नि-धूमश्यामलितनभस्तलालोकनैकरसिकैर्गृहमयूरैः । शशधरमणिशिलतले चन्द्रकान्तमणि-कुट्टिमे नृत्यते यत्रेति गम्यते । मेघाशङ्कया क्रीडामयूरैर्नृत्यमासूयते ॥ ५५ ॥ ५६) ण

२५ तरिज्जइ — यत्र गृहमणिकिरणजालप्रतिरुद्धतिमिरप्रसरे सति । आ समन्तान्मुक्तमण्डनाभि-रप्यभिसारिकाभिरसतीभिः संचरितुं न शक्यते । गृहमणिदीपो मणिमयकुड्यानि वा यत्र स्फटिकमयमन्दिरोदरदीपप्रकटितवहिरुद्ध्योते दुष्टाभिसारिकाभिरपि परिभ्रमितुं न तरिज्जइ¹⁸

1) J सिज्जा for सेसा. 2) B हरिणेहिं. 3) = एतस्य उद्देशस्य[?]. 4) P मज्झमि, J मज्झमि, B मज्झमि. 5) = सुजनपदभ्या[=दस्य]. 6) B गुण for सुह. 7) B नामे. 8) P पडिट्ठाणं, JB पडि. 9) P पहाइ, JB विहाइ. 10) P उद्देशो सं, J उद्देशो सं, B उद्देशं सं. 11) B संखेवेणि किं पि हु वु. 12) = पति[=प्रति]रव आचर्यते. 13) P विसल्यं, JB किसल्यं. 14) P सिलायडे, JB सिलायले. 15) = न शक्यते. 16) B writes this verse twice; in the second version we have some variants: पसरंमि for णियरम्मि, सारिया वि for सारियाहिं. 17) B सेसा पि. 18) B न खु याति for न तरिज्जइ.

साणूर-थूहिया-धय-णेरंतरंति^१ य-तरणि-कर-णियरे^२ ।

परिसेसियायवत्तं गम्मई संगीय-विलयाहिं ॥ ५७

सरसावराह-परिकुविय-कामिणी-माण-मोह-लंपिक्क^३ ।

कलयंठि-उलं चियं^४ कुणइ जत्थ^५ दोच्चं^६ पियाण सया ॥ ५८

णिहय^७-रय^८-रहस-किलंत-^९भिणा-सेय-जल-लंबुप्फुसणा ।

पिज्जंति जत्थ णासंजलीहि^{१०} उज्जाण-गंधवहा ॥ ५९

घर-सिर^{११}-पसुत्त^{१२}-कामिणि-कपोल-संकंत-ससि-कला-वलयं ।

हंसेहि अहिलसिज्जइ मृणाल-सद्मालुणहि जहिं ॥ ६०

मरहट्टिया-पओहर-हलिह-परिपिंजरंबुवाहीए ।

धुवंति^{२०} जत्थ गोला-णईप्प^{२१} तहियसियं पावं ॥ ६१

अह णवर तत्थ दोसो जं गिम्ह^{२२}-पओस-मल्लियामोओ ।

अणुणय-सुहाइ माणंसिणीण^{२४} भोत्तुं चिय ण देइ ॥ ६२

न शक्यते ॥ ५६ ॥ ५७) साणूर—संगीतवनिताभिर्नर्तकीभिर्यत्र परिशेषितातपत्रं मुक्तच्छत्रं ग्रम्यते । कस्मिन् सति । साणूर इति । साणूरं देवगृहं तत्र स्तूपिकासु आमल-सारकेषु ध्वजपताकाभिर्निर्नन्तरम् आच्छादितस्तरणेः सूर्यस्य करनिकरः किरणसमूह इति ॥ ५७ ॥ ५८) सरस—यत्र कलकण्ठीकुलं कोकिलासमूहः सदा प्रियाणां दौत्यं दूतत्वं कुरुते । किंभूतम् । सरस इति सरसः सद्यस्को योऽपराधः तेन परिकुपितानां कामिनीनां मानमपनयति इत्यर्थः ॥ ५८ ॥ ५९) णिहय—यत्र निर्दयरतिरहः क्लाम्यत्का-मिनीखेदजललवोत्पुंसका उद्यानगन्धवहा गृहारामवाता नासाञ्जलिभिर्नासिकापुटैः पीयन्ते । निर्दयं निष्करुणं यदतिरहःसुरतैः क्लान्तं तेन क्लाम्यन्तीनां ग्लानिमापन्नानां कामिनीनां २० खेदजलकणानुलुञ्चयन्ति स्फोटयन्ति ॥ ५९ ॥ ६०) घरसिर—यत्र मृणालश्रद्धालुभिः बिसाखादनरसिकैर्हसैः गृहशिरःप्रसुप्तकामिनीनां कपोलसंक्रान्तशशिकलावलयोऽभिलष्यते । ललनागल्लसंक्रान्तं चन्द्रबिम्बमेव कमलनालाशङ्कया मरालैराकाङ्क्ष्यते ॥ ६० ॥ ६१) मर-हट्टिया—यत्र महाराष्ट्रिका वनिताः पयोधरहरिद्रापरिपिञ्जराम्बुवाहिन्यां गोलानद्यां तद्देव-सिकं तद्विनोत्पन्नं^{२०} पातकं धुवंति स्फोटयन्ति । पावनत्वात् स्नानमात्रेण शुध्यन्ति । तस्याश्च २५ प्रतोलीद्वार एव बहमानत्वादिति ॥ ६१ ॥ ६२) अह णवर—अथ नवरं केवलं तत्र देशे दोषोऽपगुणः यः ग्रीष्मप्रदोषमल्लिकामोदो मनस्विनीनां मानिनीनाम् अनुनयसुखानि

1) = देवगृहशिषर. 2) P °तरियं, JB °तरिय. 3) B णिकरे. 4) = परिशेषितातपत्रं, P परिसे सियातवत्तं, JB as above. 5) J गम्मय सं, [गम्मयं]. 6) B वणियाहिं for विल°. 7) P सहसा°, JB सरसा°. 8) B मोस. 9) = चौर. 10) B कूलं for उलं. 11) P विय, JB चिय. 12) = दुच्चं. 13) B रह. 14) P रहसं, B रहस. 15) B लवप्फुसणं. 16) P °हिं, JB °हि. 17) B सिरि. 18) B कामिणी. 19) = कपोलसंक्रांति] शशिकलावलयं, P लया for कला of JB. 20) J धुवंति. 21) = तद्वि[= दि]नसज्जं, B तद्विवसियं. 22) B गिम्ह. 23) = विचकिलामोदः. 24) = मोकुमेव, P विय, JB चिय. 25) B looks like °नुलुञ्चयन्ति. 26) B °जपातकं.

अह णवर तत्थ दोसो जं फलिह-सिलाय चत्ते त णाण ।

मयण-वियारा दीसंति बाहिर-ठिएहि वि जणेहिं ॥ ६२*१

अह णवर तत्थ दोसो जं वियसियं-कुसुम-रेणु-पंडलेण ।

मंडलिज्जंति समीरण-वसेण धर-चित्त-भिच्चीओ ॥ ६३

तत्थेरिसम्मि णयरे णीसेस-गुणावगूहिय-सरीरो ।

भुवण-पवित्थरिय-जसो राया सालाहणो णाम ॥ ६४

जो सो अविग्गहो वि हु सवंग्गावयव-सुंदरो सुहओ ।

दुहंसणो वि लोयाण लोयणाणंद-संजणणो ॥ ६५

कुवई वि वल्लहो पणइणीण तह णयवरो वि साहसिओ ।

परलोय-भीरुओ^{१२} वि हु वीरेकरसो तह च्चेय ॥ ६६

प्रसादनसौख्यानि भोक्तुमेवानुभवितुमपि न ददाति । मल्लिकापुष्पपरिमले प्रसर्पितमात्र एव
झटिति मानिनीमानो विलीयते सांत्वनं नापेक्षत इति ॥ ६२ ॥ ६२*१) अह णवर—
अथ नवरं तत्र दोषो यत्स्फटिकशिलातले आकाशस्फटिकमयगृहे तरुणीनां मदनविकाराः
क्रामविक्रियाः नखादिचिह्नानि बहिःस्थितैरपि जनैर्दृश्यन्ते । दर्पणवत्प्रतिबिम्बेनेति भावः

१५ ॥ ६२*१ ॥ ६३) अह णवर—अथ नवरं तत्र दोषो यद्विकसितकुसुमरेणुपटलेन
समीरणेन वायुना गृहभित्तिचित्राणि मलिनीक्रियन्ते । गाथात्रयेऽपि निन्दास्तुतिरूपेणो-
त्कर्षज्ञापनम् ॥ ६३ ॥ ६४) तत्थेरिसम्मि—तत्र ईदृशे नगरे निःशेषगुणावगूढ-
शरीरः सर्वाङ्गीणगुणमयो भुवनप्रविस्तृतयशा राजा शातवाहनो नाम । विद्यते इति शेषः ।

‘अतसीसातवाहने लः’ [हैम० ८-१-२११] । ‘क ग च ज’ [हैम० ८-१-१७७] इति

२० सालाहणो ॥ ६४ ॥ ६५) जो—यः सो अविग्रहोऽपि सर्वाङ्गावयवसुन्दरः सुभगः । ननु
योऽविग्रहोऽशरीरः स कथं सर्वाङ्गावयवसुन्दरो भवति । अथ च प्रतापमात्रेण वशीकृत-
सर्वरिपुत्वाद् अविग्रहो युद्धरहितः । अथवा अः विष्णुः स एव विग्रहः शरीरं यस्य सः ।
‘नाविष्णुः पृथिवीपतिः’ इति वचनात् । सर्वाङ्गानि नयनवदनहस्तप्रादादीनि तैः सुन्दरः
सुलक्षणः । अथवा स्वाम्यमात्यादीनि सप्त राज्याङ्गानि तैः सुन्दरः सुभगः सौभाग्यवांश्च ।

२५ दुहंसणु त्ति दुर्दर्शनोऽपि लोकानां लोचनानन्दसंजननः । यो दुर्दर्शनो दुष्टं दर्शनं लोचनं
यस्येति कृत्वा स कथं लोचनानन्दसंजननः इति विरोधः । अथ च दुःखेन दृश्यते इति
दुर्दर्शनो द्रष्टुमशक्यः सामान्यलोकानां तेजसानेकपरिवृतत्वाच्च ॥ ६५ ॥ ६६) कुवई—
कुपतिरपि वल्लभः प्रणयिनाम् इति चित्रम् । कुत्सितः पतिः कुपतिरपि विरोधः । अथ
च कुः पृथ्वी तस्याः पतिः स्वामी नरेन्द्रः इत्यर्थः । प्रणयिनां स्नेहिनां वल्लभः प्रीतिदायी ।

1) This verse is given only in B. 2) B पलिह. 3) B विहसिय. 4) J वडलेण. 5) B मयलि. 6) B धरभित्तिचित्ताहं. 7) B तत्थेरिसण. 8) B अविग्रहो. 9) = अविरोधपक्षे पृथ्वीपतिः, B कुवई वि विव. 10) PB पणइयाण, J as above. 11) P नयवरो, J णयवरो, B णयवरो. 12) P भीरुड, J भीरुओ, B भीरुड.

सूरो वि ण संत्तासो सोमो वि कलंकं-वज्जिओ णिच्चं ।
 भोई वि ण दोजीहो तुंगो वि समीव-दिण्णं-फलो ॥ ६७
 बहुलंत-दिणेषु ससि व जेण वोच्छिण्णं-मंडल-णिवेसो ।
 ठविओ तणुयत्तण-दुक्ख-लंक्खिओ रिउ-जणो सबो ॥ ६८
 णिय-तेय-पसाहिय-मंडलस्स ससिणो व जस्स लोएण ।
 अकंत-जयस्स जए पट्ठी ण ¹⁰परेहि संच्चविया ॥ ६९
 ओसहि-सिहा-पिसंगाण वोलियां गिरि-गुहासु रयणीओ ।
 जस्स पयावाणल-कंति-कवलियाणं पिव रिउणं ॥ ७०

तथा यो नतपरो नताः नमस्कृताः परे शत्रवो येनेति स कथं साहसिकः । अथ च नयो न्यायः तत्परः तन्निष्ठः । यद्वा नताः परे वैरिणो यस्येति । अथवा न च परे¹⁴ अन्ये वा ¹⁵ यस्येति । यदुक्तम् ।

अयं निजः परो वेति गणना लघुचेतसाम् ।

उदारचरितानां तु वसुधैव कुटुम्बकम् ॥

साहसिकः शूरवृत्तिः । परलोके¹भीरुकोऽपि वीरैकरसः तथा चैव । परे ये लोकाः तेभ्यो भीरुर्यः स कथं वीरकर्मैकरसिकः । अथ च परलोकान्नरकादेर्भीरुर्भयाकुलः । वीरश्च ¹⁶ दानधर्मयुद्धवीरः ॥ ६६ ॥ ६७) सूरो—सूर्योऽपि न सप्ताश्वः । अथ च शूरः पराक्रमी न सत्रासो निर्भय इति । सोमोऽपि नित्यं कलङ्कवर्जितः । चन्द्रः कलङ्कपङ्क्ति एव भवति । अयं तु सोमः स्पृहणीयदर्शनः । सह उमया कीर्त्या वर्तते सोम इति वा । भोग्यपि सर्पो-ऽपि न द्विजिह्वः । अथ च भोगी भोगवान् न द्विजिह्वः खलः । तुङ्गोऽपि समीपदत्त-फलः । विरोधराहित्ये तुङ्गो मानोच्चः सेवकानां तात्कालिकफलदायी च ॥ ६७ ॥ ²⁰ ६८) बहुलंत—येन व्युच्छिन्नमण्डलनिवेशो गतराष्ट्रः सर्वोऽपि रिपुलोकः तनुत्वदुःख-लक्षितो दुर्बलः स्थापितः कृतः । क इव । बहुलान्तदिनेनामावास्या शशी चन्द्र इव । सोऽपि तदा मण्डलरहितैः क्षीणश्च भवति ॥ ६८ ॥ ६९) णियतेय—यस्य नरेन्द्रस्य शशिनः इव निजतेजःप्रसाधितमण्डलस्य अन्यच्चाक्रान्तजगतो जगति विश्वे परेण⁸ शत्रुणा लोकेन च पृष्ठं न सत्यापितं न दृष्टम् । चन्द्रपक्षे पृष्ठं परभागः । 'पृष्ठे वानुत्तरपदे' [हैम० ²⁵ ८-१-१२९] इति पिट्टी । [नरेन्द्रपक्षे]¹⁶ संग्रामे इति गम्यम् ॥ ६९ ॥ ७०) ओसहि—गिरिगुहासु भूधरकन्दरासु ओषधिशिखोपिशङ्गानां रिपूणां यस्य भूपस्य प्रतापानलकान्ति-कवलितानामिव रजन्यो रात्रयः वोलिया व्यतिक्रान्ताः । सर्वापहारं नाशिता हि रिपवो भयाक्रान्ता गत्वा गिरिगुहासु शेरते स्म । तत्र च जाज्वल्यमानौषधीकान्तिपिङ्गल-

1)=सत्रासः, द्वि० सप्ताश्वः. 2) J कलंक. 3) B दिङ्महलो. 4)=कृष्णपक्षान्तदिने, B बलंतदिणेण. 5)=व्युच्छिन्न. 6) J लक्खिउं, B लक्खिउ. 7) B रिउयणो. 8)=आक्रान्तजयस्य, द्वि० आक्रान्तप्रयतः. 9) B पिट्टी. 10) PB परेण, J परेहि. 11)=दृष्टा. 12)=व्युत्क्रान्ता. 13) P पयावानल, JB पयावाणल. 14) B परो अन्ये. 15) B भीरुः कोपि. 16) B shows some gap. 17) B शिवापि.

आलिहियइ जो वम्मह-णिभेणं णिय-वास-भवण-भित्तीसु ।
लंडह-विलयाहिं णह-मणि-किरणारुणियग्ग-हत्थेहिं ॥ ७१

हियए च्चेयं विरायंति^६ सुइर परिचिंतिया वि सुंकर्इण ।
जेण विणा दुहियाण व मणोरहा कव-विणिवेसा ॥ ७२

इय तस्स महा-पुहईसरस्स इच्छा-पहुत्त-विहवस्स ।
कुसुमसराउह-दूओ व आगओ सुयणु महु-मासो ॥ ७३

पत्थाणं पदमागय-मलयाणिल-पिसुणियं वसंतस्स ।
बहुलच्छलंत-कोइल-रवेण साहंति व वणाइं ॥ ७४

गहिऊण चूय-मंजरि^{१५} कीरो परिभमइ पत्त-लाहत्थो ।

ओसरसु सिसिर-णरवइ पुहई लद्धा वसंतेण ॥ ७४*१

शरीरास्ते यत्प्रतापवहिविचछुरिता इव रेजुरित्यर्थः ॥ ७० ॥ ७१) आलिहियइ—यः श्रीशालवाहनः नृपो नखमणिकिरणारुणिताग्रहस्तौभिर्लटभवनिताभिः प्रधाननायिकाभिः मन्मथमिषेण कन्दर्पव्याजेन निजवासभवनभित्तिषु आलिर्यते चिन्त्यते । तस्य लोकाति-शायि सौन्दर्यमुक्तम् । 'वनिताया विलया' [हैम० ८-२-१२८] इति विलया ॥ ७१ ॥

७२) हियए च्चेय—हे सुतनु हे सावित्रि येन नरेन्द्रेण विना कवीनां प्रबन्धविधायिनां परिचिन्तिता मनसि धृता अपि काव्यविनिवेशा हृदय एव विलीयन्ते इति । क इव । दुःखितानां मनोरथा इव । दरिद्राणां ह्यभिलषितानि चिरं चिन्तितान्यपि मनस्येव मज्जन्ति । तदुक्तम् ।

उन्नम्योन्नम्य तत्रैव दरिद्राणां मनोरथाः ।

पतन्ति हृदये व्यर्था विधवास्त्रीस्तना इव ॥

एतावता तस्य मनोरथपथातिगदावृत्त्वमुक्तम् ॥ ७२ ॥ ७३). इय तस्स—इति तस्य महापृथ्वीश्वरस्य इच्छाप्राप्तविभवस्य मनीषितसंपदः । हे सुतनु कुसुमशरायुधदूत इव मधुमासो वसन्त आगतः अवतीर्णः ॥ ७३ ॥ ७४) पत्थाणं—वनानि काननानि बहुलच्छलत्कोकिलरवेण प्रथमागतमलयानलपिशुनितं वसन्तस्य प्रस्थानं साधयन्तीव

अत्रावतरणं कथयन्तीव ॥ ७४ ॥ ७४*१) गहिऊण—[गृहीत्वा चूतमञ्जरीं कीरः परिभ्रमति पात्रलाभार्थः । अपसर शिशिरनरपते पृथ्वी लब्धा वसन्तेन] ॥ ७४*१ ॥

1) P आलिक्खज्जइ, B आलिहियइ. 2)=मिषेण, P निहेण, J निभेण, B मिसेण. 3)=रम्य, P लडहं, JB लडह. 4) J गुच्छेहिं for हत्थेहिं(?), B हत्थाहिं. 5) PB च्चिय, J च्चेय. 6) P विलायंति, J विरायंति, B विलयायंति. 7) P सुइर, B सुयणु. 8) B हु for सु. 9)=यथा दुःखितानां मनोरथाः सं अप्राप्य विलीयन्ते, B दुहियाण. 10) P सुहई, J पुहई, B पुहवीस. 11) B उवगउ for आगओ. 12) P बानिल, JB यानल. 13) B बहुलछ, [बहुलच्छ]. 14) This verse is found only in J. 15) [मंजरि]. 16) J नरवइ.

मउलंत-मउलिएसुं^१ वियसिय-वियसंतं-कुसुम-णिवहेसु ।

सरिसं चिय ठवइ पयं वणेसु लच्छी वसंतस्स ॥ ७५

बहुएहि वि^२ किं परिवट्ठिएहिं बाणेहिं कुसुम-चावस्स ।

प्रकेणं चियं चूयंकुरेण कंजं ण पज्जत्तं ॥ ७६

घिप्पइ^३ कणयमयं पिव पसाहणं जणिय-तिलय-सोहेण^४ ।

अब्भहिय-जणिय-सोहं कणियार-वणं वसंतेण ॥ ७७

वियसंतं-विविह-वणराइ-कुसुम-सरि-परिगया महा-तरुणो ।

किं पुण वियंभमाणो^५ जं णं कुणइ मल्लियामोओ ॥ ७८

पढमं चिय कामि-यणस्स कुणइ मउयाइ पाडलामोओ ।

हिययाइ सुहं^६ पच्छा विसंति^७ सेसा वि कुसुम-सरा ॥ ७९

७५) मउलंत—वनेषु वसन्तस्य लक्ष्मीः सदृशं तुल्यमेव पदं स्थापयति निवेशयति समकालमेव स्वागमनं व्यनक्तीति । केषु । मुकुलीभवन्मुकुलितेषु । मुकुलीभवन्ति अङ्कुराणि कुड्मलाकारतामापद्यमानानि मुकुलितानि च कोशरूपाणि तेषु । अन्यच्च विकसितं^१विकसत्कुसुमनिवहेषु । विकसितानि पूर्वं विकासमापन्नानि । विकसन्ति च तत्कालमुज्जृम्भमाणानि यानि कुसुमानि पुष्पाणि तेषां निवहाः समूहास्तेषु । कोऽर्थः । १५ वसन्ते प्रवर्तमानमात्रेऽपि सर्वपुष्पाणि विकासोन्मुखान्यथ^{१७} जातानि ॥ ७५ ॥ ७६) बहुएहि—बहुभिः परिवर्धितैर्बाणैः शरैः अपि कुसुमचापस्य कामस्य किं प्रयोजनं विना अपि पर्याप्तमित्यर्थः । यतः एकेनैपि चूताङ्कुरेण सहकारपुष्पोद्भवेन भ्रूण कथय किमपर्याप्तम् । कन्दर्पस्य किं किं न साधितमित्यर्थः ॥ ७६ ॥ ७७) घिप्पइ—जात-तिलकशोभेन वसन्तेनाभ्यधिकजनितशोभं कर्णिकारवनं कनकमयं प्रसाधनं मण्डनमिव^{२०} गृह्यते । तिलको वृक्षविशेषो विशेषको वा । अपरोऽपि शोभाप्रियो ललाटे तिलकमाधाय कनकमयाद्याभरणानि परिधत्ते । इत्युक्तिश्लेषः ॥ ७७ ॥ ७८) वियसंत—विविध-वनराजिकुसुमश्रीपरिगतौ महातरवो महाप्रमाणा वृक्षाः विकसन्तु तावद्विकासमाम्बु-वन्तु । न च असाध्यं तैः किमपि साधनीयम् । किं पुनर्विजृम्भमाणो विकसन् यन्न कुर्यान्मल्लिकामोदः । तन्नास्ति यन्न साधितं मल्लिकापुष्पपरिमलेन । अत एव शेषवृक्षाणां^{२१} विकासमात्रमेवावशिष्टं मल्लिकयैव पर्याप्तत्वात् ॥ ७८ ॥ ७९) पढमं चिय—प्रथम-मेव पाटलामोदः कामिजनस्य हृदयानि मृदूनि कोमलानि कुणइ विधत्ते । पश्चाच्छेषा अपि कुसुमशराः सुखम् अनायासेन विशान्तिं प्रविशन्ति । प्रथमं हि कामिमनांसि पाट-

१)=विकसितविकसतं. २) B विहसंत. ३) J मि, [बहुएहिं वि]. ४) B चिय. ५) PB भूयं, J चूयं. ६) P कंजं न पज्जत्तं, J कंजंण पज्जत्तं, B भण किं न पज्जत्तं. ७)=पर्याप्तं. ८)=गृह्यते. ९) B सोएण. १०)=कर्णिका[र], J यारिवणं. ११) B विहसंतु. १२)=विजृम्भमाणो. १३) PB जन्न, J जणण for जं ण. १४) B पच्छा हिययाइ सुहं. १५) P विज्झंति, JB विसंति. १६) B विकसत्कुसुमानि for विकसित. १७) B न्यवजातानि.

पञ्जत्त-वियासुबेल्ल-गुंदि^१-पम्भार-णूमियं-दलाइं ।

पियाण दुरालोयाइं हांति मायंद-गहणाइं ॥ ८०

अपहुत्त-वियासुडुण-भमर-विच्छाय-दल-उडुब्भेयं ।

कुंद-लइयाए वियलइ हिम-विरहायासियं कुसुमं ॥ ८१

आवज्झंत-फलुप्पंक-थोर्य-विहडंत-संधि-बंधेहि^{१८} ।

मंद-पवणाहएहि वि परिगलियं सिंदुवारोहि ॥ ८२

थाऊससं^{१५}-पंकय-मुहीण णिवणिणए वसंतस्मिं ।

वोलीण-तुहिण-भर-सुत्थियाण हसियं वं णलिणीए ॥ ८३

लार्यीसोन्मादानि क्रियन्ते पश्चाच्छेषकुसुमैर्विध्यन्ते ॥ ७९ ॥ ८०) पञ्जत्त — माकन्द-

१० गहनानि आम्रवनानि पथिकानां दुरालोकानि भवन्ति । यतः कीदृशानीत्याह ।

पर्याप्तः^{२१} प्राप्तो यो विकासोऽत एव उबिल्लः प्रसरणशीलः यो गुन्दिप्राग्भारो मञ्जरीभर-
स्तेन नमितानि नम्रीभूतानि दलानि पत्राणि येषां तानि । 'प्रसरेः पयल्लोबेल्लौ' [हैम०
८-४-४७] इति उबिल्लः । गुन्दिर्मञ्जरी गुच्छो वा । नम्रीभूतबहलपत्रावलीपरि-
वेष्टितत्वात् दुरालोकत्वम् ॥ ८० ॥ ८१) अपहुत्त — अपासविकासोऽङ्गीनभ्रमर-

१५ विच्छायदलपुटोद्भेदं हिमविरहायासितं शीतकालवियोगदग्धं कुन्दलतायाः कुसुमं पुष्पं
परिगलति भ्रश्यति । पुष्पश्च विगलइ य तर्दा विकासामावात् । प्रसङ्ग निर्गच्छद्विभ्र-
मरैरेव विहितत्वाद्विच्छाद्यते ॥ ८१ ॥ ८२) आवज्झंत — मन्दपट्टजाह्नवैः अल्पानि-

लान्दोलितैरपि सिन्दुवारैः निर्गुण्डैः कुसुमैः परिगलितम् । यतः किमृतैः । आवध्यमान-
फलोत्पङ्क्तस्तोकोविषट्मानसंधिवन्धैः । उत्पङ्क्तः समूहः । 'पंकोच्छेहसमूहेसु बहलए तह य
२० उत्पंको ।' [दे० ना० १-१३०] इति देशीवचनांशः ॥ ८२ ॥ ८३) थोऊससंत —

स्तोकोच्छ्वसत्पङ्कजमुस्या षट्पदकटाक्षनयनया व्यतिक्रान्ततुहिणभरसुस्थितया नलिन्या
कमलिन्या हसितमिव । अन्यथापि पद्मिनीप्राप्तया नासिकया अतिक्रान्तजाड्यतया बाल्य-
दशया^{२४} यौवने भेदे जातपङ्कजाकारवदनया कटाक्षवत्या च सस्मितया भूयत इत्युक्तिः
युक्तिः । सितं च किलिकिञ्चितभावे । यदुक्तं प्रभुश्रीहेमसूरिभिरलंकारचूडामणौ 'सितह-
२५ सितरुदित-खश्रमामिलाषसंकरः किलिकिञ्चितम्' [७-४१] इति स्वाभाविकद-
शस्त्रीविकारेषु । जातयश्च पद्मिनीचित्रिणीशङ्खिनीत्रयम् ।^{२५} लक्षणमासां वात्सायनादवसेयम्

१) P सुवे[=वे]ल्ल, J सुचिल्ल, B सुव्विल्ल. २)=मंजरी, B गुच्छ for गुंदि. ३)=अनुमित, B
णामिय. ४)=आम्रवनानि. ५) P सुडुण, J सुडुण, B सुडुण. ६) P भ्रमर. ७)=दलपुटोद्भेदं.
८) B कुंदलयाए. ९) J वियलइ. १०) PJB आवज्झंत. ११)=उत्पंक उत्सेध. १२) B थोस.
१३) J बंधेहि. १४) P पवणाहएहि वि, J हएहि वि, B पवणाहसह वि. १५)=स्तोकोच्छ्वसंत.
१६)=अवलोकिते. १७) B मुहीइ स्थप्पयकडक्खणयरीए [=मुहीइ छप्पयकडक्खणयणाए] ।
१८) P च, JB व. १९) J णलिणीए. २०) [पाटलामोदेन मृदूनि]. २१) B पर्याप्तिः. २२) B
पुष्पस्य विगलइ पतया. २३) [विहितत्वाद्विच्छाद्यते]. २४) [यौवनभेदे]. २५) B खल्वयमासां
वात्स्यनदेवसियं ।

मलय-समीर-समागम-संतोष-पणञ्चिराहिं सवत्तो ।
 वाहिप्पइ णव-किसलय-कराहिं साहाहिं महु-लच्छी ॥ ८४
 दीसइ पलास-वण-वीहियार पण्फुल-कुसुम-णिवहेण ।
 रत्तंवर-णेवच्छो णव-वरइत्तो व महु-मासो ॥ ८५
 परिवहइ चूय-वणेसु विसइ णव-माहवी-वियाणेसु ।
 लुलइ व ^{१३}कंकलि-दलावलीसु मुइउ व महु-मासो ^{१६} ॥ ८६
 अण्णण-वण-लया-गहिय-परिमलेणाणि ^{१७} छिपंती ^{१८} ।
 कुंसुमंसुएहिं रुयइ व पर-हो तरुण-चूय-लया ॥ ८७
 वियसिय-णीसेस-वणंतरील-परिसंठिएण कामेण ।
 विवसिजइ ^{२३} कुसुम-सरेहिं लद्ध-पंसरेहिं कामि-यणो ॥ ८८

॥ ८३ ॥ ८४) मलय — मलयसमीरो दक्षिणानिलस्तस्य समागमे संतोषेण नृत्यन्ती-
 भिर्नृत्यमिवादधानाभिर्नवकिसलयकराभिर्नवपत्रहस्ताभिः शाखाभिर्मधुलक्ष्मीः वसन्तश्रीः
 वाहिप्पइ आकार्यते इव । 'व्याह्रगेवाहिप्पः' [हैम० ८-४-२५३] इति वाहिप्प-
 आदेशः । अथ चापरयापि प्रियागमादिकृष्टया मधुलक्ष्मीः प्रियसखी आहूयते ^{२५} तदत्यु-
 क्तिरहस्यम् ॥ ८४ ॥ ८५) दीसइ — पालाशवनवीथिकासु किंशुकवृक्षावलीषु ^{१५}
 प्रोत्फुल्लकुसुमनिवहेन कृत्वा मधुमासो वसन्तो रक्ताम्बरनेपथ्यः कौसुम्भवस्त्रपरिधानो नव-
 वरयिता पाणिग्रहणप्रस्तावे वर इव दृश्यते । किंशुककुसुमावलीषु रक्तवस्त्रोत्प्रेक्षेति
 ॥ ८५ ॥ ८६) परिवहइ — मुदित इव मधुमासश्चूतवनेषु परिवर्धते वृद्धिमिवा-
 मोति । नवमाधवीवितानेषु अतिमुक्तकवल्लीनिकुञ्जेषु विकसति । ^{२६} तद्विकाश्यनुवातेन
 वसन्तः किल कृष्यते । ^{२७}* किंकिलिदलावलीषु अशोकपत्रश्रेणिषु लुठतीव । पत्रमय- ^{२०}
 सुखशय्यायां स्वपितीवेति ॥ ८६ ॥ ८७) अण्णण — अन्यान्यवनलतानां गृहीतः
 परिमलो येन ^{२८} तेनानिलेन वायुना स्पृश्यमाना तरुणचूतलता पराङ्मुखी सती कुसुमा-
 श्रुभिः पुष्पबाष्पैः रोदितीव । अथवा विमर्दोत्थः परिमलः इति । अपरापि तरुणी
 अन्यान्यवनिता परिमलानुषङ्गिणा प्रियेणालिङ्ग्यमाना पराङ्मुखीभूय स्थूलाश्रुपातै रुदित-
 मिव व्यनक्ति । पवनप्रेखोलनयान्यदिक्षु विक्षिप्ता सहकारलता ^{२९} एवमुत्प्रेक्षते ॥ ८७ ॥ ^{२३}
 ८८) वियसिय — विकसितनिःशेषवनान्तरालपरिसंस्थितेन कामेन लब्धप्रसरेः प्रस्ता-

१) = प्रनर्तितानि, B पणञ्चरीहि. २) = आहूयते. ३) = कर्तृभिः. ४) B दीसउ. ५) PB पण्फुल्ल. ६) J
 णिवहेसु. ७) J महमासो. ८) J परियट्टइ. ९) P भूय°, J चूय°, B omits चूयवणेसु विसइ.
 १०) = विशतीव, P विसइ व नव°, J विसइ णव°. ११) B व णवमालईवियो[=या]णेसु. १२) = वितानेषु.
 १३) P कंकलि, J कंकलि, B किंकिलि. १४) = मुदित इव, P मुइउ, JB मुइउ. १५) B मासे.
 १६) P °मलेणानिलेन, JB °मलेणाणिलेन. १७) B छुपंती. १८) = पुष्पाश्रुभिः. १९) J रुयइ व परमुही.
 २०) P भूय°, JB चूय°. २१) = विवर. २२) = विवशः क्रियते, P विवसिजइ, J वियसियइ, B विय-
 सिजइ. २३) PB °सरेहि, J सरेहि. २४) P पंसरेहि, B °पंसरेहि. २५) B आहूय तदुत्फक्तिरहस्यं.
 २६) B तद्विकाश्यनुवानेन. २७) B किंकिलि. २८) B योनिस्त्रिनिलेन. २९) B इवमुत्प्रेक्षते.

इय वम्मह-बाण-वसीकयम्मि सयलम्मि जीव-लोयम्मि ।

महु-सिरि-समागमत्थाण-मंडवं उवगओ^१ राया ॥ ८९

सेवागय-सय-सामंत-मउड-माणिक-किरण-विच्छुरिए ।

सीहासणम्मि^२ बंदिण-जय-सह-समं समासीणो ॥ ९०

परियरिओ वार-विलासिणीहि^३ सुर-^४सुंदरीहिं व सुरेसो ।

कणयायलो व आसा-वहूहिं सइ-^५वियसियासाहिं ॥ ९१

अह सो प्रकाप्र समं णर-णाहो चंदलेहणामाए ।

सप्परिहासं सुमणोहरं च सुहयं स-^६लवइ ॥ ९२

अइ^७ चंदलेहे णं णियसि^८ मलयाणिल-कुसुम-रेणु-पंडहत्थं ।

कामेण भुयण-वासं व विरइयं दंस-दिसा-यक्कं ॥ ९३

वक्रप्रातैः कुसुमशरैः कामबाणैः कामिजनो विवश्यते वशीक्रियते ॥ ८८ ॥ ८९) इय

वम्मह—इति मन्मथचापवशीकृते सकलेऽपि जीवलोके राजा श्रीशतवाहनो मधुश्री-

समागमस्थानं मण्डपम् उद्यानविजयमन्दिरमुपागतः समाजगाम ॥ ८९ ॥ ९०) सेवा-

गय—सेवागतशतसामान्तमुकुटमाणिक्यकिरणविच्छुरिते सिंहासने बन्दिजनजयशब्दाः

तैः समं मागधकृतजयजयारावेण सह समासीनः उपविष्टः ॥ ९० ॥ ९१) परिय-

रिओ—आसननिषीदनानन्तरं सदाविकसितमुखीभिः वारविलासिनीभिः परिकरितः ।

क इव । सुरसुन्दरीभिः देवाङ्गनाभिः सुरेश इव इन्द्र इव । आशावधूभिः दिक्कामि-

नीभिः कनकाचलः सुमेरुरिव परिवेष्टितः ॥ ९१ ॥ ९२) अह सो—अथानन्तरं स

नरेन्द्रश्चन्द्रलेखानाम्ना एकया वाराङ्गनया समं सार्धं सपरिहासं सनर्गवचनं सुमनोहरं

रमणीयं न तु कटुकं सुखदं रोचमानम् । अथ च सुभगं यथा भवति तथा समुल्लपति

भाषत इत्यर्थः ॥ ९२ ॥ ९३) अइ—अयीति कोमलालापे । हे चन्द्रलेखे न

पश्यसि । 'दृशो णियच्छपिच्छ०' [हैम० ८-४-१८१] इति सूत्रेण णियः । मलय-

समीरसमागमवशंप्रसृतकुसुमरेणुपरिपूर्णं दशदिक्चक्रं कामेन वासमुवनमिव रचितं

1) J इय. 2) B चाव for बाण. 3)=उद्यानं. 4)=शत. 5) P किररण, B किरिण. 6) B सिंहासणम्मि. 7) P समलीणो, JB समासीणो. 8) P परिवारिउ वार, J परियरिओ वार, B परियरिउ वर. 9) P सिणीहिं, JB सिणीहि. 10) P सुंदरीहिं, B सुंदरीहि. 11)=इंद्र. 12) P कणयावलो, J कणयायलो, B कणयायलु. 13) P सय, J सइ, B सह. 14) P वियसिय-मुहीहिं, J वियसियासाहिं, B विहसियमुहीहिं. 15) P सुमणोरमं च, J समणोहरं च, B समणोहर वा सु. 16) P चंदलेहि, B चंदलेहे. 17)=न पश्यसि. 18) According to B, अइ चंदलेहे ण णियसि । is just a prose sentence, and the first line of the verse proper is read thus: मलय समीर समागम वस-पसरिय कुसुम रेणु पंडिहत्थं । 19) P मलयाणिल, J मलया-णिल. 20)=पूर्ण. 21) P वासभवणं व, J भुयणवासं व, B वासभुवणं व. 22) PB दसदसाय-; J दसदिसायक्कं. 23) B असित for प्रसृत.

ता कीस तुमं केणावि^१ मयण-सर-बंधुणा मयंक-मुहि ।

चिंचिल्लियां सि सवायरेण सवंगियं अज्ज ॥ ९४

णव-चंपय-कुसुम-णिवेसियाणणो^४ केणं तुह णिडाल-यले ।

सज्जीवो विव लिहो^५ महु-पाण-परवसो महुओ ॥ ९५

केण वि^६ महग्घ-मयणा^७ णि-पंक-जोएण तुह कवोलेसु ।

लिहियाओ पत्तलेहाओ मयण-सर-वत्तणीओ व ॥ ९६

केण व कइयां सहयार-मंजरी तुह कवोल-पेरंते ।

कर-फंस-विहाविय-कुसुम-संचया सुयणु णिम्मवियां^८ ॥ ९७

केणज्ज तुज्झ तवणिज्ज-पुंज-पीए पओहरुच्छंगे ।

पत्तत्तं पत्तं पत्त-लच्छि पत्तं लिहंतेण^९ ॥ ९८

कृतम् । अस्तीति शेषः । पडिहत्थं देशं परिपूर्णम् । वासगृहमपि सुगन्धाढ्यपटवास-
परिकलितं भवति ॥ ९३ ॥ ९४) ता कीस—तत्किमिति त्वं मृगाङ्गमुखि चन्द्र-
वदने केनापि मदनशरबन्धुना कामबाणवयस्येन सर्वादरेण सर्वाङ्गिकं सर्वाङ्गीणम्
अद्य चिंचिल्लिया मण्डिता असि । ‘मंडेश्चिचिचिचिचिचिल्लिरीडटिविडिकाः’ [हैम०
८-४-११५] इति ^{१०}चिंचिल्लिया ॥ ९४ ॥ मण्डनमेवाह । ९५) णवचंपय—[नव-
चम्पककुसुमनिवेशितानने हे सुतनु] केन तव भालतले ललाटपट्टे सजीव इव मधुपान-
परवशो मकरन्दास्वादेनालसो मधुपो अमरो लिखितः चित्रितः इति ॥ ९५ ॥ ९६)
केण—केन च महार्धमृगनाभिपङ्कयोगेन तव कपोलयोः गल्लयोः पत्रलेखाः लिखिताः
चित्रवलयः कृताः । उत्प्रेक्ष्यते । मदनशरवर्तनयः इव कन्दर्पबाणमार्गा इव । अतः
प्रवेशावसरः इति । मृगनाभिः कस्तूरिका ॥ ९६ ॥ ९७) केण—हे सुतनु ^{२०}
चन्द्रलेखे केन वा तवं कपोलपर्यन्ते संस्थापितां निश्चलीकृता करस्पर्शविभावितकुसुम-
संचया सहकारमञ्जरी रचितां विहिता । करन्यास एव चित्रकसमविस्तारपुष्परूपा-
पन्नो ज्ञेयः । ‘स्पृशः फासफंसफरिसछिवछिहालुंखालिहाः’ [हैम० ८-४-१८२]
इति फंसः ॥ ९७ ॥ ९८) केणज्ज—हे ^{१८}प्रासलक्ष्मी तपनीयपुञ्जपीते तव पयो-
धरोत्संगे पत्रं पत्रवल्लरीं लिखता केनाद्य दिने पात्रत्वं स्वस्य ^{१९}रतवेद्यत्वं प्राप्तम् । ^{२५}

1) B केण वि. 2) P मयंकमुही, B मियंकमुहिं. 3)=मंडितासि, P चिंचिल्लिया, J चिंचिल्लिया,
B चिंचिल्लिया. 4) B निवेसियाणणे. 5) B केण सुयणु भालयले. 6) B finishes this line with
लिहो. 7) P भमरो, J महुओ. 8) B व. 9)=मृगनाभिः, J मयणाहिं. 10) B पत्तलेखाम्.
11)=मार्ग इव. 12)=कदा, B रहया. 13) B संठविया. 14)=रात्री पर्याप्ती. 15) B लिहंतेण.
16) B चिंचिल्लि. 17) B विसार. 18) B प्रासलक्ष्मी. 19) B रत्तविद्यत्वं.

प्रेकेकम-वयणं^१ मुणाल-दाण-वलियद्ध-कंधरा-बंधं ।
 चलण-कमलेसु लिहियं केणेयं^४ हंस-मिहुण-जुयं ॥ ९९
 इय केण गियय-विण्णाण-पयडणुप्पण-हियय-भावेण ।
 अविहाविय-गुण-दोसेण पाइया सप्पिणी क्षीरं ॥ १००^१
 तं तह सोऊण णराहिवाहि वियसंत-लोयणं^१ मुहीए ।
 दर-लज्जोणयं^{११} वयणाए पभणियं चंदलेहाए ॥ १०१
 सो देव विद्धं-कुसलो चित्तयरो जेण तुम्ह दारम्मि ।
 अवलं^{१२} ञ्ण पत्तं तइया लिहिओ तुमं चेव ॥ १०२
 सो च्चेयं पुणो संपइ^{१६} सिंघल-दीवाहि^{१७} आगओ प्रत्थ ।
 तेणेयं मयण-महूसवम्मि सबं समालिहियं ॥ १०३
 अह एवं संपरिहास-गोट्टि-सुह-संठियस्सं णरवइणो ।
 लज्जावसरं प्रेकेण मंति-उत्तेणं^{१९} उल्लवियं ॥ १०४

तपनीयं सुवर्णम् ॥ ९८ ॥ ९९) एकेकम—एकैकं ^{२२}चरणकमलयोः वदनमृणाल-
 दानवलिता^{२३}र्धकन्धराबन्धं मिथुनं हंसयुगम् इदं केन लिखितम् । चित्ररूपेण न्यस्तकन्धरा
^{१५} ग्रीवार्धवलिता वक्रीकृतेति विचित्रम् ॥ ९९ ॥ १००) इय केण—अयि केन
 निजकविज्ञानप्रकटनोत्पन्नहृदयभावेन अविभावितगुणदोषेण अज्ञातगुणागुणेन सर्पिणी क्षीरं
 दुग्धं पायिता । आत्मविज्ञानोत्कर्षज्ञापनाय केनेदमनुचितमाचरितमित्यर्थः ॥ १०० ॥
 १०१) तं तह—तत्तथा नराधिपात् श्रुत्वा विकसलोचनमुख्या सुहृष्टनयनवदनया दर-
 लज्जावनतवदनया चन्द्रलेखया प्रतिभणितं ^{२३}निःशङ्कममुक्तादरम् । ईषलज्जा ^{२४}स्त्रीस्वभाव-
^{२०} त्वम् । न च रोषस्तादृशीनां नर्मपात्रत्वात् ॥ १०१ ॥ १०२) सो देव—हे देव
 राजन् स विद्वत्कुशलः चित्रकर्मनिपुणः चित्रकरः येन युष्माकं द्वारे प्रतोलीमुखे पत्रम-
 वलम्ब्य तदानीं त्वमेव लिखितः ॥ १०२ ॥ १०३) सो च्चेयं—स एव पुनः संप्रति
 इदानीं सिंहलद्वीपादत्रागतोऽस्ति । मदनमहोत्सवे कामपर्वणि तेनेदं सर्वं समालिखितं
 सम्यक् चित्रितम् ॥ १०३ ॥ १०४) अह एवं—अथानन्तरम् एवं ^{२५}पूर्वोक्तप्रश्नो-

1) B interchanges the places of verse Nos. 98 and 99. The order of P has been followed, and the Sanskrit commentary is arranged accordingly. 2) P एकेकवयण, J एकेकमवयण, B इक्किमवयण. 3) P वलियकंधरा, JB वलियद्धकंधरा. 4) P केणायं, JB केणेयं. 5) B मिहुणहंसयु[=जु]यं for हंस. 6) B अजि[=यि]. 7) P 99, J 101, B 102. 8) P puts No. 5 on °हि, perhaps indicating that it is Abl., B नराविहाउ 9) B लोवणमुहीण. 10) =अवनत. 11) B वयणइं. 12) P चित्तकुं, J विद्धकुं, B विद्वत्कुं. 13) B दारम्मि. 14) B very corrupt. 15) B सो चेव. 16) B सिंहल. 17) J दीवाह. 18) B सपरि. 19) B संतिसेय. 20) J वयणो. 21) PB मंतिपुत्तेण, J मंतिउत्तेण. 22) Between एकैकं and चरण etc. B has a word of three letters which look like वृधंक्. 23) B निसं-कमुक्ता. 24) B स्वभाववत्त्व. 25) B पूर्वोक्तप्रश्नोत्तर.

सो देव चार-पुरिसो सिंघल-वङ्गा णिरूविओ मण्णे ।
 इमिणा विण्णाण-गुणेण चंदलेह्वा-घरे वसइ ॥ १०५
 एव-विहा एव-विहं अचछंति णरेसराण जे कडए ।
 ते चर-पुरिसा लोए हिं जक्ख-णामा भणिज्जंति ॥ १०६
 ता भणियं णरवङ्गा तस्सोवरि सुंयणु सिंहेलेसस्स ।
 पेहिओ¹³ विजयाणंदो पोडिसि-चर-मंतिणा सहिओ ॥ १०६*१
 तस्स कडयाउ अज्ज वि णागच्छइ कोइ कहइउं सच्चं ।
 किं भणइ सिंहेलेसो किं वा सेणाहिवो अम्हं ॥ १०६*२
 अज्ज चिय सिद्धं हेरिण्हिं उयही-तडम्मि संपत्तो ।
 विजयाणंदो सह पोडिसेण परिवड्ढिय-पयावो ॥ १०७
 तह सो वि सिंघलेसो²¹ तदियसि-णिरालसो सयं चेय ।
 जवसेंधण-संपुण्णाइ कुणइं दुग्गाइ अविसण्णो ॥ १०८

त्तरभङ्गा परिहासगोष्ठीसुखं²⁰ चर्चरीकेलिप्रियं यथा भवति संस्थितस्य नरपतेर्लब्ध्वावस-
 रम् एकेन मन्त्रिपुत्रेण उल्लपितं²⁷ निवेदितं कथाविक्षेपेण ॥ १०४ ॥ १०५) सो देव-
 हे²⁸ देव मन्ये शङ्के स सिंहलपतिना निरूपितश्चारपुरुषो हेरिकः । तर्हि चन्द्रलेखा किमस्स-
 द्वैरिणं स्वगृहेऽवस्थापयतीत्याह । अमुना विज्ञानगुणेन चन्द्रलेखागृहे वसति । वैज्ञानिक
 इति कृत्वा सुखेन तिष्ठति ॥ १०५ ॥ १०६) एवविहा-²⁹ एवंविधविज्ञानादि-
 दम्भेन एवंविधे चतुरा नरेभ्यस्तस्य कटके ये अचछंति तिष्ठन्ति ते चरपुरुषा यक्षनामानि
 लप्स्यन्ते । यक्षवत् परचेष्टितमुपविष्टा जानन्तीति यक्षनामानः³⁰ ॥ १०६ ॥ १०६*१)
 ता भणियं-तावता हे सुतनु सावित्रि भणितं नरपतिना । मन्त्रिपुत्रं³¹ प्रतीति शेषः ।
 तस्य सिंहलेशस्य उपरि पुट्टिसवरमन्त्रिणा सहितो विजयानन्दः सांघिविग्रहिकः प्रहितो-
 ऽस्ति ॥ १०६*१ ॥ १०६*२) तस्स-तस्य कटकादद्यापि नागच्छति कश्चि-
 त्कोऽपि कथयति यत्सस्यमवितथम् । किं भणति सिंहलेशः शिलार्मेघनामा, किं वास्माकं
 सेनाधिपो विजयानन्दो भणतीति ॥ १०६*२ ॥ अथ मन्त्रिपुत्र आह । १०७) अज्जं
 चिय-अद्यैव³² शिष्टं कथितं हेरिकैर्गूढपुरुषैः । कथमित्याह । पुट्टिसेन मन्त्रिणा सह²⁵
 विजयानन्द उदधितटे संप्राप्तः ॥ १०७ ॥ १०८) तह सो-तथा स च सिंह-

1) B सिंहल. 2) P निरुविओ, J णिरूविओ, B णिज्जुविर. 3) PJB मन्ने. 4) P would separate चंदलेहा घरे. 5) P एवविहा, JB एवविहा. 6) B एवविहे. 7) P नरेसराण, B नार(=नरे)सरिस्स. 8) P लोए हि, J omits हि, B लोयंमि. 9) This and the next verse are found only in B. 10) B नर°. 11) B तसोवेरि. 12) B सुजणु. 13) B पेहिउ, the commentary³⁰ presupposes पेहिओ. 14) B पुट्टिस. 15) B अज्जुविहेनाम°. 16) B कहइउं सच्चं, [कहइ जं सच्चं]. 17) B अन्हा. 18) B हरिण्हिं. 19) J उहईत°, B उवहीत°. 20)=परिवर्धितप्रतापः. 21) B सिंहलेसो. 22) B तदियह. 23) P जवसिंधण, J जवसेंधण, B असणिंधण. 24) P संपुण्णाइ कुणइं दुग्गाइ, JB do not nasalise इ. 25) B सविसओ. 26) B चस्तरिके°. 27) B निवातितं. 28) B उदवं मन्ये. 29) B एवं विविज्ञानादि°. 30) B यक्षमानानो. 31) B प्रतीत्य शेषः. 32) B सद्धं. 35

विसमीकरेइ उयही-तडाइँ जोएइ जुज्झ-भूमीओ ।
 विजयाणंदेण समं महाहवं महइ णिकंपो ॥ १०९
 भणियं च राइणा पिय-वयंस सो च्चेय तत्थ पत्तट्ठो ।
 विजयाणंदो णिय-संधिविग्गहे किं इमेणम्हँ ॥ ११०
 ५ जेणण्णे वि महामंडलाहिवा णिब्भया वि भेसविया ।
 सो किं विजयाणंदो वंचिज्जइँ सिंहलेसेण ॥ १११
 अणवेलं साहिज्जसु एयं तुह हेरिएण जं सिट्ठं ।
 एसा रमणीया मयण-चच्चरी ताव वोलेउ ॥ ११२
 एवं भणिऊण णराहिवेण सव्वाण वार-विलयाण ।
 १० दिण्णाइँ ११ महूसवियाइँ १२ वंदिणाणं च बहुयाइँ ॥ ११३
 तह संमाणिय १३ णीसेस-पणइ-संतोस-वस-पसण्ण-मुहो ।
 विण्णत्तो सुयणु पुरोहिण उवसप्पिऊण पहू ॥ ११४

लेशस्तद्विवसनिरालसः तद्दिनं यदा विजयानन्दः समुद्रतटं प्राप्तः तदारभ्यालस्यविवर्जितः
 स्वयमेव स्वोपक्रमेणाविषन्नो विषादरहितः सन्नश्नेनन्धनसंपूर्णानि दुर्गाणि करोति । अशनं
 १५ धान्यादि इन्धनं काष्ठानि ॥ १०८ ॥ १०९) विसमी - विषमीकरोति उदधितटान्
 समुद्रसैकतानि जलप्लावादिना विसंस्थूलानि करोति । सैन्यस्य दुःसंवाधाः जोएइ
 गवेषयति युद्धभूमीः । निःकम्पो निश्चलचित्तो विजयानन्देन समं महाहवं महायुद्धं
 महइ कांक्षति । 'कांक्षेराहाहिलंघाहिलंखवच्चवंफमहसिहविलुंपाः' [हैम० ८-४-१९२]
 इति महः ॥ १०९ ॥ वसन्तोत्सवमनुस्मृत्याह । ११०) भणियं च - भणितं च राज्ञा
 २० प्रियवयस्य निजसंधिविग्रहे स एव विजयानन्दः प्राप्तार्थः प्रतिष्ठां प्राप्तो निपुण इत्यर्थः ।
 किमनेनास्माकं पर्याप्तमधुना राज्यचिन्तयेत्यर्थः ॥ ११० ॥ १११) जेणण्णे वि -
 येनान्येऽपि महामण्डलाधिपा निर्भया अपि बिभीषिता भयं प्रापिताः । डिभी भये । भियः
 षान्ताविति सैन्यप्रयोगः । स किं विजयानन्दः सिंहलेशेन १५ शिलामेघेन वञ्चयते मति-
 विपर्यासं प्राप्यते ॥ १११ ॥ ११२) अणवेलं - १६ अणवेलं वेलान्तरम् अन्यवेलायां
 २५ तदन्यवारं साधय कथय एतत् यत्तु हेरिकैस्तव १७ शिष्टं प्रोक्तम् । कारणमाह । एष
 रमणीयो नगरचर्चरीमहोत्सवारम्भः तावदतिक्रामतु ॥ ११२ ॥ ११३) एवं भणि-
 ऊण - एवं भणित्वा नराधिपेन सर्वासां वारवनितानां वन्दिजनानां च महोत्सवोचितानि
 बहुकानि प्रसाददानानि दत्तानि ॥ ११३ ॥ ११४) तह संमाणिय - तथा १८ संमा-

१) P उयहीतडाइँ, J उहईतडाइ, B उलहीतडाइ. २) = वंचति. ३) B इच्छ (= इच्छ). ४) B इमेणं म्हां (= इमेणम्हं). ५) B वंचिज्जै. ६) PB सिंहलेसेण, J सिंघले. ७) B जं हेरिएहिं तुव सिट्ठं for तुह etc. ८) B वयर [= नयर] for मयण. ९) P ताम्व, JB ताव. १०) P वारवलं, JB वारविलं. ११) = मभूसविकानि, B महोसवियाइ. १२) PJB वंदि. १३) P सम्माणीय, B समाणिय. १४) B इनन्त. १५) B शिलामेघवंच्यातं तमिति विण्णुजासंप्राप्यत ॥ १६) B अणुवेलंतरं तं आणवलय ॥ तदन्यवारं. १७) B सृष्टं. १८) B सन्मानितं.

देव 'सुमज्झण-समओ सज्जं चिय मज्झणं विसूरेइ^१ ।
 दिय-वर-सत्थो^२ दारे तुह णिच्च^३-णिवेसिप्रक्क-मणो ॥ ११५
 अह सो विसज्जियासेस-पणइ-पडिवण्ण-मज्झणारंभो ।
 संचलियो बंदिण-सय-समूह^४-कय-जय-जयासदो ॥ ११६
 ताव य संचलिय-महा-णरेदं-वर-वार-रमणि-संवलिओ ।
 भड-भंड^५-भोय-मीसो जाओ अत्थाण-संखोहो ॥ ११७
 सहसुट्ठिय-णर-संमद-णोल्लणुम्मत्थि^६याणणो पडिओ ।
 पोक्करइ^७ थेर^८-भट्टो अहो विणट्टो विणट्टो हं ॥ ११८
 तो^९ सो सेवा-वाण^{१०} विणडिओ कह वि केहिं वि वराओ ।
 उक्खित्तो पंक-ग^{११}ओ व जंर-गओ राय-पुरिसेहिं ॥ ११९
 पृथंतरम्मि ।
 अण्णोण^{१२}-मउड-संघट्ट-खुडिय-माणिक-पयर-पक्खलिओ ।
 सुइरेण सरइ प्रक्केक-मंगण^{१३}-त्थंभिओ लोओ ॥ १२०

नितनिःशेषप्रणयिसंतोषवशप्रसन्नमुखः प्रभुः सुतनु सावित्रि पुरोहितेनोपसर्प्यागत्य
 विज्ञप्तः ॥ ११४ ॥ ११५) देव—देव मध्याह्नसमयः । वर्तत इति शेषः । सज्जं^{१५}
 चिय प्रगुणीभूतमेव मज्जनं स्नानं विसूरइ खिद्यते विनश्यतीत्यर्थः । 'खिदेर्जूरविसूरौ'
 [हैम० ८-४-१३२] इति विसूरः । नित्यनिवेशितैकमनाः नित्यस्थायी द्विजवरनिर्वहो
 ब्राह्मणसंघस्तव द्वारे वर्तते ॥ ११५ ॥ ११६) अह सो—अथ स विसर्जिताशेष^{१६}-
 प्रणयिप्रतिपन्नमज्जनारंभो बन्दिजनशतसमूहकृतजयजयरवः संचलितः स्नानमण्डपं
 प्रति ॥ ११६ ॥ ११७) ताव य—तावता संचलितमहानरेन्द्रवरवाररमणीसंवलितः^{१७}
 भटभण्डभोगमिश्रः आस्थानसंक्षोभो जातः । संवलितः संयुक्तः । भटः सुभटः भण्डा-
 श्वतुरशीतिर्नर्मपात्राणि भोगा वयस्यास्तैर्मिश्रः कर्बुरितः ॥ ११७ ॥ ११८) सहसुट्ठिय—
 सहस्रोत्थितनरसंमर्दप्रेरणोन्मूर्च्छिताननः पतितः सन् पूत्करोति स्थविरभटः अहो विनष्टो
 विनष्टोऽहम् । अहो इति परामन्त्रणे ॥ ११८ ॥ ११९) तो सो—ततः स^{१८}सेवावा-
 तेन विनटितः कथमपि वराकः कैश्चिद्राजपुरुषैः पङ्क्ततो जरद्वव इव वृद्धवृषभ इव^{१९}
 उत्क्षिप्तः ऊर्ध्वीकृतः ॥ ११९ ॥ अत्रान्तरे । १२०) अण्णोण—अन्योन्यमुकुट-
 संघट्टभ्रष्टमाणिक्यप्रकरप्रस्वलितो लोकः । एकैकमार्गपरिसंस्थितः पृथक् पृथक् मार्गाभि-

१) P सुमज्झण, J मज्झण, B मिज्झण. २)=खिद्यते. ३) B निवहो for सत्थो. ४)=नित्यदान.
 ५) P समूह, JB समूह. ६) B नरेन्द्र. ७) B रमणी. ८) B भट्टभंड for भंडभोय. ९)=प्रेरण.
 १०) B 'मुत्थि(=चिच्छ)याणणो. ११)=पूत्करोति. १२) B थेर. १३) B ता. १४)=सेवावातेन, ३०
 B वाण. १५)=कथंकथमपि, P कहकहवि, J कह वि, B कहि वि. १६)=उत्पादितः, P हवखुत्तो,
 J उक्खित्तो. १७) PJB राउ व्व. १८)=जरद्वव. १९) P अक्षय, J अण्णोण, B अक्षय. २०)=पतित.
 २१)=निःसरति. २२) P मंगणत्थं, J मंगुणत्थं, B मंगपरिसंदिओ लोओ. २३) B 'तामं याओ'.
 २४) B सेवापतेन.

केहि वि^१ वर-वार-विलासिणीहिं वेसा^२ वि संठिया पुरओ ।

पेलिजंति सुवल्लह-जण-जोगेहिं पिहु^३-थणेहिं ॥ १२१

कीए वि महा-संमह-सेय-तण्णाय-णीवि-बंधाए ।

दुब्बोज्जो उज्झिय-मेहलो वि जाओ णियंब-भरो^४ ॥ १२२

५ णिविच्चा^५लिंगण-लालसाए हियइच्छिए समावडि ।

बहु मण्णिज्जइ कीए वि^६ तुडिओ थूलामलो हारो ॥ १२३

कीए वि^७ मय-मयामोय-मिलिय-मुहलालि-मउलियच्छीए ।

लब्धावसरो वि चिरेण कह वि बोलिज्जइ पएसो ॥ १२४

इय सण्णा-वाहिप्पंत^८-परियणो कह वि राय-भवणाहि^९ ।

१० पवणासासिय-हियओ णिययावासं गओ लोओ ॥ १२५

राया वि^{१०} पवज्जंतेहिं विविह-मंगल-णिहोस-मुहलेहिं ।

तूरेहिं पढंतेहिं य^{११} बंदिण-दिय-वर-समूहेहिं ॥ १२६

मुखः सुचिरेण सरति गच्छति ॥ १२० ॥ १२१) केहि—कामिरपि वरवारविला-

सिनीभिः सुवल्लभजनयोगैः परितः स्थिताः द्वेष्या अपि अनुभिगमनीया अपि

१५ पीड्यन्ते । अतिसमर्दादिति शेषः ॥ १२१ ॥ १२२) कीए वि—कस्या अपि महा-

समर्दस्वेदार्द्रनीविबन्धाया उज्झितमेखलो भ्रष्टकाञ्चीगुणोऽपि नितम्बभारो दुर्वहो जातः ।

तत्स्नातमार्द्राभूतमिति तण्हाय ॥ १२२ ॥ १२३) णिविच्चा—निविडालिङ्गनलाल-

सया कयाचित् हृदयेप्सिते मनीषिते समापतिते संघटिते स्थूलामलो हारस्तुटितोऽपि

बहु मन्यते । खुडिउ त्ति 'त्रुटेस्तुट्टुखुडुखोक्खुडोलुक्कणिलुक्कलुक्कोलूराः' [हैम०

२० ८-४-११६] ॥ १२३ ॥ १२४) कीए वि—कयाचिन्मृगमदामोदमिलितमुखरालि-

मुकुलिताक्ष्या लब्धावसरो प्राप्तगमनप्रस्तावोऽपि प्रदेशं कथमपि चिरेण बोलिज्जइ

लंघ्यते ॥ १२४ ॥ १२५) इय सण्णा—इति संज्ञाव्याह्रियमाणपरिजनः कथमपि

राजभवनात् पवनाश्वासितहृदयः निजकावासं गतो लोकः । संज्ञाः करपल्लवीमूलदेवी-

प्रभृतयः । तत्र

२५ अहिकलसचक्रटंकणतलोयपउमाजवंकुरेहिं जा^{१२} ।

ससहरकरसंवलिया एसा करपल्लवी भासा ॥

अआदौ^{१३} कादयः प्रोक्ताः खदौ चापि जडौ स्मृतौ ।

शेषवर्गविपर्यासो मूलदेवेन भाषितम् ॥

इत्यादि ॥ १२५ ॥ १२६-२७) राया वि—राजापि प्रवाद्यमानैः विविधमङ्गल-

३० १) J केहि भि, [काहिं वि]. २) = द्वेष्या अपि. ३) PJB पिवि for पिहु. ४) = आर्द्र, B तण्हाय. ५) P दुब्बोज्जो उज्झिय, JB °ज्जो उज्झि. ६) B हरो. ७) P निविच्चा, J णिविच्चा, B वि-विच्चा. ८) = त्रुटित, B खुडिओ. ९) = मृगमद. १०) J मउलालि. ११) = व्याह्रियमाण. १२) P भवणेहि, JB भवणाहि. १३) = प्रवा[द्य]मानैः. १४) J बंदिणदिय. १५) B चा. १६) B आयादो.

सबाहिं चिय ^१सबोसहीहिं लीलाइ मज्जिऊण चिरं ।
 सयल-समाणिय-देवाइ-तप्पणो ^२ भवणमल्लीणो ॥ १२७
 तत्थ वि गो-भूमि-सुवण्ण-वत्थ-तिल-^३मीसियाइँ दाऊण ।
 दाणाइँ दिय-वराणं भोयण-सालं समल्लीणो ॥ १२८
 तद्देस-यालिएहिं पणईहिं समं पसण्ण-मण-भावो ।
 भोत्तुं ^४विविहाहारं सुरसं ^५कालाणुरूयं च ॥ १२९
 भोत्तुं तक्कालोइय-परियण-^६परियालिओ ^{१०}समल्लीणो ।
 अंतो ^{११}अत्थाण-हरं ^{१२}विरइय-वर-रयण-पल्लं ^{१३} ॥ १३०
 तत्थासीणो ^{१४}सहिएहिं सुकइ-छंदाणुवत्तिएहिं च ^{१५} ।
 समुयं ^{१६}सुह-संतुट्ठो णर-णाहो ^{१८}एकसरियाए ^{१९} ॥ १३१
 वामं-करोवगिय-वेत्त-दंड-दाहिण-करोत्थय-मुहेण ।
 पहु-हियय-भाव-कुसलेण दारवालेण विण्णत्तो ॥ १३२

निर्घोषमुखैस्तूर्यैः बन्दिद्विजवरसमूहैश्च पठद्भिः भोगवेलावेदपाठं कुर्वणैः ॥ [सबाहिं-] ।
 सर्वाभिरपि सर्वौषधीभिः लीलया चिरं मज्जित्वा स्नानं विधाय ^{२१}सकलसंमानितदेवादि-
 तर्पणो भवनं सौधं अल्लीणो आलीनः प्रविष्टः । 'आलीढोल्ली' [हैम० ८-४-५४] इति ^{१५}
 अल्ली । युग्मम् ॥ १२६-१२७ ॥ १२८) तत्थ वि-तत्र द्विजवराणां ब्राह्मणो-
 त्तमानां गोभूमिवसुतिलसुवर्णमिश्रितानि दानानि दत्त्वा भोजनशालां भोजनमण्डपं समा-
 लीनः ॥ १२८ ॥ तत्रापि सौधे । १२९) तद्देस-तद्देशकालिकैः प्रणयिभिः सह
 भोजनयोग्यैरनुचरैः समं सार्धं प्रसन्नमनोभावः प्रीणितचित्तः सैरसं स्निग्धं कालानुरूप-
 मृतुसंबद्धं विविधाहारं भुक्तः ^{२४} ॥ १२९ ॥ १३०) भोत्तुं-भुक्त्वा इत्तो इतः स्थाना- ^{२०}
 ङ्गभोजनमण्डपात् तत्कालोचितपरिजनपरिवारितो राजा विरचितवररत्नपल्लवम् आस्थान-
 गृहं समालीनः ॥ १३० ॥ १३१) तत्थासीणो-[तत्रासीनः सुहृद्भिः सुकविच्छ-
 न्दानुवर्तिभिश्च ।] समुयं-समं समकालं सुखसंतुष्टो नरनाथो राजा यावदेकवेला-
 याम् । जात इति शेषः । हे सुतनु सावित्रि तावत् सविषादहर्षप्रतीहारः प्रविष्टः
 ॥ १३१ ॥ १३२) वाम-वामकरोपगृहीतवेत्रदण्डदक्षिणकरस्थगितमुखेन प्रमुह्यदय- ^{२५}

1)=सर्वौषधिभिः. 2)=देवादितर्पण. 3) B मीसिजाइ. 4)=तद्देशकालिकैः, J तद्देशसं.
 5)=भोक्तुं, B भुत्तो. 6) B सरसं. 7) P °गुरूयं च, J °गुरूयं च, B °गुज्जलं वा [?]. 8) P युग्मं
 (at the close of the verse, but preceding the number). 9) P परिवारिओ, JB परिआ-
 लिओ. 10) P समल्लीणो, J समल्लीणो, B समंली. 11) B इत्तो for अंतो. 12) P विरइय, JB
 विरइय. 13) J [अत्थाणहरम्मि रइय] °पल्लंके. 14)=सुहृद्भिः, [सुहिएहि]. 15) B omits ^{३०}
 this line. 16)=समुदं, B समयं; according to B this becomes the first line. 17) P
 सुह, JB सुह. 18) B जाव इक्कपरियाए for एकसरियाए. 19) B has an additional line,
 the second line of the verse, like this: ताव पइट्ठो सविसाय-हरिसिओ सुयणु परिहारो
 ॥ १३५ ॥. 20) B वामयरो. 21) B शकलं. 22) [°भूमिवसुतिल]. 23) B भुक्ती. .

देव दिसा-विजयाओ सेणाहिवई केणं वि कज्जेण ।

जर-कप्पड-णेवँच्छो विजयाणंदो दुवारम्मि ॥ १३३

तो तं सहस त्ति णिसामिऊण सावेसए-^३विम्हिय-मणेण ।

भणियं अमच्च-मुह-पेसियच्छिणा पुहइ-णाहेण ॥ १३४

१ हंहो भट्ट-एउः॥३॥ णिसुयं ^४जं वेत्तिएण ^५संलत्तं^६ ।

ता किं विजयाणंदो एयावत्थंतरं पत्तो ॥ १३५

णीसेस-णीइ-सत्थत्थ-वत्थु-वित्थार-वित्थय^७-मई वि ।

असहाओ ववगय-वाहणो ^८य कहमागओ ^९एत्थ ॥ १३६

णं य भिच्चा णेह करी ण य तुरया णेय पोडिसो मंती ।

१० विजयाणंदस्स कहं कह जाया एरिसावत्था ॥ १३६*१

भणियं भट्ट-कुमारिलेण^{११} देव^{१२} विसमा जयम्मि ^{१३}कज्ज-गई ।

मण्णे तहावि एसो केण वि कज्जेण संपत्तो ॥ १३७

किं जहा^{१४} ।

परिवट्ठिय-पहु-संभावणाण एवंविहे महाकज्जे ।

१५ ^{१५}असमत्त-पेसणाणं^{१६} मरणं चियं सहई पुरिसाण ॥ १३८

भाषकुशलेन द्वारपालेन विज्ञप्तः । वामहस्तेन दण्डं धृत्वा दक्षिणहस्तेन मुखमावृत्य च वेत्रिणा राजा विज्ञापयांचक्रे ॥ १३२ ॥ १३३) देव—देव दिग्विजयातु सेना-पतिर्विजयानन्दः केनापि कार्येण जरत्कर्पटनेपथ्यो^{१०} जीर्णवस्त्रपरिधानो द्वारे वर्तते ॥ १३३ ॥ १३४) तो तं—ततस्तत् सहस त्ति णिसामिऊण प्रतर्कितमेव इति निशम्य

२० श्रुत्वा सविषादविस्मितमनसा अमात्यमुखप्रेषिताक्षेण पृथिवीनाथेन भणितम् ॥ १३४ ॥

१३५) हंहो भट्ट—हंहो इति सहसा साश्चर्यभाषणे । भट्टकुमारिल श्रुतं तद्वेत्रिणा

यच्छिष्टं^{२०} कथितम् । तत्किम् । किमिति विजयानन्द एतावदवस्थां प्राप्तः ॥ १३५ ॥

१३६) णीसेस—निःशेषनीतिशास्त्रार्थवस्तुविस्तारमतिरपि असहाय एको व्यपगत-

वाहनः पादचारी कथमत्रागतः ॥ १३६ ॥ १३६*१) ण य—[न च भृत्याः नेह

२५ करी न च तुरगाः नैव पोडिसो मन्त्री । विजयानन्दस्य कथं कथं जाता ईदृशावस्था]

॥ १३६*१ ॥ १३७) भणियं—भणितं कुमारिलेन नरपते विषमा जगति कार्य-

गतिः । मन्ये तथापि ^{२१}केनापि कार्येण संप्राप्तः ॥ १३७ ॥ [किं यथा ।] १३८)

परिवट्ठिय—परिवर्धितप्रभुसंभावनानाम् एवंविधे महाकार्ये असमाप्तप्रेषणानाम् असिद्ध-

१) P केणं, J केण, B किणा. 2) B णेयन्तो. 3) B विभिय. 4) B तं. 5) = वेत्तिकेण. 6) B जं सिट्ठं for संलत्तं. 7) P वित्थिय, J वित्थय, B वित्थर. 8) B वि. 9) B दूत्थं. 10) This verse is found only in P, but not in JB; the actual readings of P are न य, नेह, न य and नेय in the first line and एरसा in the second. 11) [कुमारेण]. 12) B omits देव 13) B कज्जागई. 14) B omits किं जहा. 15) = असमाप्त. 16) = यस्मिन्कार्ये प्रेषिता, P पेसणाण. 17) P चियं, JB चिय. 18) J सुहइ. 19) B नैपथ्यो. 20) B यसुष्टं. 21) B केन.

ता जइ ^१कहावि एसो सिंहल-रायाहि^१ परिहवं पत्तो ।

ता ग्रथ तुम्ह दारे णूणं णल्लियइ जीयंतो ॥ १३९

अह सो च्चिय^६ जोइक्खो^७ णिय-^१कज्ज-गईए किं वियारेण ।

आणेह मा विलंबह दीसउ^८ ता से मुह-च्छाया ॥ १४०

तो तक्खण-रायाणत्त-दारवालाणुमग्ग-संलग्गो ।

सच्चविओ कु-घडंतुत्तमंग-कमलो णरिंदेण ॥ १४१

समइच्छिऊण सुंदरि^{१२} आणत्तं से सुहासणं पडुणा ।

उवविट्ठो^{१३} भट्ट-कुमारिलस्स पय-पेसियच्छि-जुओ ॥ १४२

अह तत्थ सुहासण-^{१४}कय-परिग्गहो ^{१६}णिज्जणं विहेऊण ।

खण-मेत्त-समासत्थो सच्छरियं पुच्छिओ पडुणा ॥ १४३

कार्याणां पुरुषाणां मरणमेव सहइ शोभते । ^{१०}एवं संभावनया प्रहितस्यासिद्धकार्यस्य पुंसः
नगरागमनान्मृत्युरेव श्रेयान् । उक्तं च श्रीचक्रपाणिविजयमहाकाव्ये ।

यः स्वामिसंभावितकार्यसिद्धिरसिद्धकार्योऽपि विहस्य पृष्ठः ।

अधोमुखोऽनुत्तरदानमूढः स चेज्जनो जीवति को विपन्नः ॥

इति ॥ १३८ ॥ १३९) ता जइ—तद्यदि कदाचित् सिंहलेशादेश परिभवं प्राप्तः ^{१५}
तदात्र युष्माकं द्वारं नूनं निश्चितं जीवन् नल्लियइ नोपसर्पति । [‘उपसर्पेरल्लिअः’ हैम०
८-४-१३९, इति] सूत्रात् ॥ १३९ ॥ १४०) अह सो—अथ अथवा किं
विचारेण विमर्शेन निजकार्यगतौ^{१०} निजस्वरूपज्ञापने^{११} स चैव ज्योतिष्को दीपः ।
तमानयत^{१२} मा विलम्बध्वं दृश्यते तावत्तस्य मुखच्छाया वदनशोभा । कुमारिलवच-
नान्नरपतिना भावयित्वा निजहृदय आदेशो दत्तः । द्वारपाल [तं] शीघ्रं प्रवेशय [इति] ^{२०}
॥ १४० ॥ १४१) तो तक्खणं—तत्क्षणतो राज्ञाज्ञप्तद्वारपालानुमार्गसंलग्नो नरे-
न्द्रेण सच्चविओ दृष्टः । किंविशिष्टः । कुघडंत इति कुः पृथ्वी तस्यां घटमानम् उत्त-
माङ्गकमलं शिरःपद्मं मयेति भूमिमिलन्मस्तक इत्यर्थः ॥ १४१ ॥ १४२) समइ-
च्छिऊण—हे सुन्दरि सावित्रि प्रभुणा राज्ञा आलिंग्य से तस्य सुखासनं भद्रासनादि
आज्ञप्तम् आदिष्टम् । भट्टकुमारिलस्य पदप्रेषिताक्षियुग उपविष्टः । राजसमक्षमपरत्र नम- ^{२५}
स्कृतावनधिकार इति । पददत्तदृष्टिः दृग्गमस्कृत इति भावः ॥ १४२ ॥ १४३) अह
तत्थ—अथ तत्र सुखासनकृतपरिग्रहो निर्जनमेकान्तं विधाय कृत्वा क्षणमात्रसमासीनो
विजयानन्दः प्रभुणा साश्चर्यं पृष्ठः । अच्छरियं इति ‘अतो रियाररिज्जरीयम्’ [हैम०

१) B कजावि [=कयाइ]. २) P puts No. 5 on हि. ३) B दारं. ४)=न लीयते । न
श्लिष्यति. ५)=स एव. ६)=दीप. ७) P कज्जगईए किं, J कज्जगईहि कं, B कज्जागईइ किं. ८) B
दीसइ. ९)=विलोकितः. १०) P कुप्पडंतुं, J कुघडंतुं, B कुघडंतुं. ११)=सस्पृश्य. १२) P
सुंदरि. J सुदरि, B सुदूरि. १३) B उवइट्ठो. १४) B किय. १५)=निर्जनं विधाय. १६)=
क्षणमात्रसमाश्रितः, P खणमेत्त, J खणमित्त, B खणमत्त. १७) B समासीनो. १८)=सत् आश्चर्य
(=साश्चर्यं). १९) B क्रव. २०) B गतो. २१) B ज्ञापनो. २२) B तस्मान्नियतः.

हंहो तुह विजयाणंद ग्रथ्य ^१एवंविहं समागमणं ।
 णीसेस-जुत्ति-रहियं ^२अहियं ^३हिययं म्ह दूमेइ ॥ १४४
 तो 'अणुयंपाणुगयं वयणं णिय-सामिणो सुणेऊण ।
 परिओस-वस-विसइंत-लोयणं तेण विण्णत्तं ॥ १४५
 ५ देव महंती ^४खु कहा एसा सुमणोरहाणं संभूई ।
 कोऊहलेण सीसइ अवहिय-हियया णिसामेह ॥ १४६
 मलयायलाहिवे वसिकयम्मि ^५समियम्मि ^६पंडि-रायम्मि ।
 पारद्धे रयणायर-पर-पारुत्तार-^{१०}परियम्मे ॥ १४७
 भणियं अमच्च-सिरि-पोट्टिसेण मा ता करेह परियम्मं ।
 १० सहस त्ति दंड-सज्झो ण होइ अम्हं सिलामेहो ॥ १४८
 सामण्णो वि ण तीरइ दुग्गत्यो ^{१२}जोहिउं पर-भडेहिं ।
 सो उणं विहि^{१४}-संपुण्णो सूरुो चाई सुभिच्चो य ॥ १४९

८-२-६७] इति रियः ॥ १४३ ॥ १४४) हंहो तुह—हंहो विजयानन्द तव एवं-
 विधमत्र समागमनम् । निःशेषयुक्तिरहितमधिकमस्माकं हृदयं दुनोति । 'दूडो दूमः'
 १५ [हैम० ८-४-२३] इति दूमेइ ॥ १४४ ॥ १४५) तो अणुयंपा—ततोऽनुकम्पा-
 नुगतं करुणासारं वचनं निजस्वामिनो निशम्य परितोषवशविकसल्लोचनं तेन विज्ञप्तम् ।
 'विकसेः कोआसविसट्ठौ' [हैम० ८-४-१९५] इति विसट्ठंत ॥ १४५ ॥ १४६)
 देव महंती—देव । खु निश्चये [हैम० ८-२-१९८] । स्वमनोरथानां संभूतिरुत्पत्तिः
 एषा महती कथा कौतूहलेन कुतुकेन शिष्यते निगद्यते । अवहितहृदयाः सावधान-
 २० मानसाः निशम्यत आकर्णयत ॥ १४६ ॥ तामेवाह^{१३} । १४७) मलया—मलयाचला-
 धिपे वशीकृते स्वात्मसात्कृते निहते च पाण्ड्यराजनि पाण्ड्यदेशाधिपे प्रारब्धे रत्नाकर-
 परपारोत्तरणकर्मणि ॥ १४७ ॥ किमित्याह । १४८) भणियं—भणितममात्यश्रीपो-
 ट्टिसेन । मा तावत्कुरुत परिकर्म प्रारम्भम् । यतः शिलामेषः सिंहलद्वीपाधिपोऽस्माकं
 सहसा दण्डसाध्यो न भवति ॥ १४८ ॥ १४९) सामण्णो—सामान्योऽपि एक-
 २५ ग्रामाधिपतिरपि दुर्गस्थः कृतदुर्गपरिग्रहः प्रतिभटैः शत्रुभिः योधितुं न शक्यते । स
 पुनः शिलामेषस्त्रिभिः संपूर्णः । किं तत् त्रिकमित्याह । शूरः संग्रामधीरः, त्यागी दान-

1) P एवंविह, JB एवंविहं. 2) B हिययं अम्हाणं दूमेइ for अहियं etc. 3) P हिययम्ह. 4)=
 अनुकंपानुगत, B अणुकंपा°. 5)=निश्चये, J महाइक्खु. 6) J सुमणोरहाण. 7) P समयंमि,
 J समियम्मि, B णिहियंमि. 8) PB पंडु°, J पंडि°. 9) B पारुत्तरणपरि°. 10)=परिकर्म
 ११) B मं तं for मा ता. 12) J जोहिउ. 13) J सोऊण. 14) B सुपुण तिहि for सो etc.
 15) B puts this phrase at the beginning of the commentary on the next verse.

जुत्तिणुओ संहम्मो अहिण्हिं अलंघिओ महा-माणी ।

मंतुच्छाह-पहाणो दुक्खं जोहिज्जइ परेहिं ॥ १५०

णय-विक्रमोवहोज्जा सव्वाण वि पत्थिवाण एस मही ।

ण उणेक-विक्रम-रसा हवन्ति सि-रि-भाइणो पुरिसा ॥ १५१

ता साम-णए संते ^९संते ^{१०}पुरिसाण ^{११}भेय-विण्णाणे ।

5

दाणे ^{१२}वि ^{१३}संपडंते को दंडे आयरं कुणइ ॥ १५२

जं जह ^{१४}कमेण भणियं ^{१५}पुवायरिण्हिं ^{१६}अत्थ-सत्थेहिं ।

तं तह ^{१७}पडिवज्जंता सिरीग्र पुरिसा वरिज्जंति ॥ १५३

ता पेसिज्जउ दूओ सामैकालाव-मुहल-पंतट्ठो ।

परि-हिय-भाव-कुसलो दच्छो कालणुओ धीरो ॥ १५४

10

वीरः, सुभृत्ययुक्तः सत्यपरिवारश्चेति ॥ १४९ ॥ १५०) जुत्तिणुओ — युक्तिज्ञः

उपायनिपुणः । सधर्मः धर्मो जयति नाधर्म इत्यायतिबलवान् । अहितैः शत्रुभिरलंघितः ।

महामानी परोत्सेकमसहिष्णुः । मन्त्रोत्साहप्रधानः शक्तित्रयपरिकलितः इत्यर्थः ।

ईदृशश्च परैर्वैरिभिः दुःखं कष्टेन योध्यते अभिभूयते ॥ १५० ॥ १५१) णय —

सर्वेषामपि पार्थिवानां नरेन्द्राणाम् एषा मही नयविक्रमोपभोग्या । नयश्च न्यायो विक्रमः ^{१६}

शौर्यता ताभ्यां भोक्तुं शक्या । न पुनरेकविक्रमरसाः पुरुषाः श्रीभौजनं भवन्ति ॥ १५१ ॥

१५२) ता साम — तस्मात् सामनये तथा भेदविज्ञाने विद्यमाने दाने च संपद्यमाने

को नाम सुविचारः पुमान् दण्डे चतुर्थोपाये आदरं कुरुते ॥ १५२ ॥ १५३) जं

जह — यद्यथा क्रमेण भणितं पूर्वोच्यैरर्थशास्त्रे तत्तथा प्रतिपद्यमाना आद्रियमाणाः पुरुषाः

श्रिया त्रियन्ते । यदुक्तं नीतिशास्त्रे ।

20

आदौ साम प्रयोक्तव्यं ततो दानं समाचरेत् ।

भेदं वा साधयेत्प्राज्ञः पश्चादण्डमपि श्रयेत् ॥

अन्यच्च ।

उत्तमं प्रणिपातेन शूरं भेदेन योजयेत् ।

नीचमल्पप्रदानेन समं तुल्यपराक्रमैः ॥

25

इत्यादि ॥ १५३ ॥ १५४) ता पेसिज्जउ — तस्मात् प्रेष्यतां दूतः सामैकालापमुखर-

प्राप्तार्थः । परहृदयभावकुशलो मनोगतभावज्ञो दक्षः प्रबलो वैदग्ध्यवांश्च कालज्ञः प्रस्ता-

1) = युक्तिज्ञो, P जुत्तिणुओ, J जुत्तिणुओ, B जुत्तिणुओ. 2) = सधर्मः, J सहमो. 3) = अहितैः.

4) P दुक्खं, JB दुक्खं. 5) = नयविक्रमोपभोग्या, J णवियक्रमो. 6) P सव्वाणं च, JB सव्वाणं

वि. 7) B विही. 8) P भाइणो, J भायणो, B भावणं [= भायणं]. 9) B omits one संते. ^{१०}

10) B पुरिसाणं तह भेय. 11) = भेदविज्ञाने. 12) B य. 13) = संपद्यमाने. 14) PB कामेण, J

कमेण. 15) = पूर्वोच्यैः. 16) = अर्थशास्त्रे, P अत्थसत्थेहिं, J सत्थअत्थेहिं, B अत्थसत्थम्मि.

17) B पडिवज्जंता. 18) = सामैकालापमुखरप्राप्तार्थः. 19) = कुशल. 20) P परिहियय, J परिहिं,

B परिहरियय. 21) B दक्खो. 22) = कालज्ञो.

जइ सो तेणं चिय उंयणमेइ ता साह किं पर्यासेण ।
 वायाए जो विवज्जइ विसेण किं तस्स दिण्णेण ॥ १५५
 णिसुयं मए वि जह तस्स सयल-जिय-लोय-सार-संभूया ।
 लीलावइ त्ति णामेण पिय-सुया ^६जीवियन्भहिया ॥ १५६
 ५ तिस्सा सुजम्म-दियहे केण वि असरीरियाए वायाए ।
 देवेणं समाइट्ठं सिट्ठं देवण्णुएहिं पि ॥ १५७
 जह जो इमीए वर-वालियाए होही वरो त्ति वर-समए ।
 सो सयल-पुहइ-णाहो ल^{१०}हिही दिवाउ^{११} सिद्धीओ ॥ १५८
 ता जइ कहावि सो अम्ह सामिणो तं कुमारिया-रयणं ।
 १० उवणेइ ता ण सिद्धं किं वा प्रथं म्ह पुं^{१३}हवीए ॥ १५९
 अण्णं च प्रथं एवं-विहाण रयणाण भायणो म्ह प्हू ।
 इय जाणिऊण सामं तेण समं बहु-मयं अम्ह ॥ १६०
 तं तह सोऊण मए अमच्च-सिरि-पोट्टिसाहि^{१५} णीसेसं ।
 भणियं अलं म्ह^{१६} दूएण ता सयं चेयं वच्चामो ॥ १६१

१५ वौचित्यवेदी धीरो धैर्ययुक्तः । एवं परदर्शितविभीषिकाभिख्याकुलः एवंविधो दूतः
 प्रहीयतामिति ॥ १५४ ॥ १५५) जइ सो — यदि स शिलामेघनृपस्तेनैव दूतेन ^{१८}उपन-
 तिस्तामेति आज्ञां मन्यते इति । तस्मात् शाधि कथय किं प्रयासेन सैन्यसंवाहनसंग्रा-
 मारम्भादिकेन । अमृतेन यो विपद्यते तस्य विषेण दत्तेन किम् । तथा यः साम्ना
 साध्यते किमर्थं तत्र दण्डादि प्रयुज्यते । अमृतेन वा पाठान्तरे वायाए इति वाचा
 २० ॥ १५५ ॥ १५६) णिसुयं — श्रुतं च मया यथा तस्य सकलजीवलोकसारसंभूता
 नाम्ना लीलावती जीविताभ्यधिका प्रियसुता । अस्तीति शेषः ॥ १५६ ॥ १५७) तिस्सा —
 तस्याः सुजन्मदिवसे केनापि देवेन अशारीरिकया वाचा देववाचा दैवज्ञैः ज्यौतिषि-
 कैश्च शिष्टं समादिष्टम् । देवेनाशिष्टं च कथितं ज्यौतिषिकैः ॥ १५७ ॥ किमादिष्ट-
 मित्याह । १५८) जह जो — यथा योऽस्याः वरबालिकायाः प्रधानाङ्गनायाः वरसमये
 २५ पाणिग्रहणावसरे वरो भविष्यति । स सकलपृथ्वीनाथो दिव्याः सिद्धीः लप्स्यते ॥ १५८ ॥
 १५९) ता जइ — तद्यदि कदाचिदेवोऽस्मत्सामिनस्तत्कुमारिकारत्नम् उपनयति दौक्यति
 तदा पृथिव्यामस्माकं किं न सिद्धम् ॥ १५९ ॥ १६०) अण्णं च — अन्यच्चात्र भू-
 पीठेऽस्मत्प्रभुरेवंविधानां [रत्नानां] भाजनम् इति ज्ञात्वा तेन शिलामेघेन समं सहास्माकं
 सामं बहुमतम् । प्रथमोपायोऽभ्युपगतः ॥ १६० ॥ १६१) तं तह — तत्तथा अमात्य-

२० १) = उपनमति. २) B सहि [= साहि]. ३) J पियासेण. ४) B णिसुयं च मए जह तस्स सयलजियं. ५) = सकलजीवलोकसारसंभूता. ६) = जीविताभ्यधिका. ७) J असरीरियाए. ८) P देवेण, J देव्वेण, B दिव्वेण. ९) = दैवज्ञैरपि, B दिव्वणु. १०) B लहिहइ. ११) B सन्वाउ. १२) B तो जइ कया वि एस म्ह. १३) J पुहइए. १४) B भायण म्ह [= 'णं म्ह]. १५) P puts No. 5 on हि. १६) PJB अलम्ह. १७) P वेय वच्चामो, J सेय वच्चामो, B किं न वच्चम्ह. १८) B उपनमित्तिस्तमेति.

सो जेण मज्झ दंसण-सिणेह-संभावणा-परिग्गहिओ ।

देहं च्चिय मह पहुणो तं णिययं-कुमारिया-रयणं ॥ १६२

भणियं पुणो वि सिरि-पोट्टिसेण एवं-विहम्मि कज्जम्मि ।

ण विरुज्झइ तुहं गमणं सिंघलं-दीवाहिवाहुत्तं ॥ १६३

अह एवं बहुसो मंतिज्जण गोसम्मि^६ णियय-कडयाओ ।

संचलिओ परमेसर परिमि^७-परिवार-^८परियरिओ ॥ १६४

तो तं सिरि-कुल-भवनं महमह-वासं दिसा-वहू-णिलयं ।

भुवण-परिहा-णिबद्धं^९ व सायरं झत्ति संपत्तो ॥ १६५

पडिछंदं^{१०} पिव गयणंगणस्स वसु^{११}हावरोह-सिचयं व ।

रिद्धिं^{१२} व महा-पलयस्स जम्म-भूमिं^{१३} व भुवणाण ॥ १६६

दंहुं तमंबुरासिं णरवइ परिचिंतियं हि^{१४} हियएण ।

दुक्खुत्तारो एसो जह भणिओ पोट्टिसेण म्ह ॥ १६७

दीसइ पडु-पवणुगय-पडिरव-पडिपुण्ण-दस-दिसा-यक्को ।

हलंतुवेल^{१५}-महल-लहरि-माला-उलोलो^{१६} ॥ १६८

श्रीपोट्टिसान्निःशेषं श्रुत्वा मया भणितम् । अलमस्माकं दूतप्रेषणेन । स्वयमात्मनैव किं न ^{१६}
ब्रजामि इति ॥ १६१ ॥ १६२) सो जेण—स येन कारणेन मम दर्शनस्नेहसंभा-
वनापरिगृहीतः सन्मम प्रभोर्निजकुमारिकारत्नं तद्दत्तयेव । दर्शनानुगृहीतो दाक्षिण्यात्
स्वकन्यां दास्यत्येव इत्यर्थः ॥ १६२ ॥ १६३) भणियं—भणितं च पुनः श्रीपुट्टिसेन
एवंविधे कार्ये सिंहलद्वीपाधिपं प्रति तव गमनं [न] विरुध्यते^{१७} । स्वामिकार्ये साहसिकं
कर्म कुर्वाणानां युक्तमेव सुभृत्यानामित्यर्थः । आहुतं प्रति-अर्थे ॥ १६३ ॥ १६४) ^{२०}
अह एवं—अथैवं बहुशोऽनेकवारं मन्त्रयित्वा गोसम्मि प्रभाते निजकटकात् । हे परमे-
श्वर राजनाम परिमितपरिवारपरिकरितः अल्पपरिच्छेदः संचलितः प्रस्थितः ॥ १६४ ॥
१६५) तो तं—तत्तत्तं श्रीकुलभवनं लक्ष्मीकुलगृहं मधुमथनिवासं नारायणवसतिं
दिग्बधूनिलयं दिङ्नायिकाश्रयम् । भुवनपरिखानिबद्धं भुवनमेव परिखा स्वातिका तथा
बद्धं वेष्टितं सागरं समुद्रं झत्ति शीघ्रं संप्राप्तः ॥ १६५ ॥ १६६-१६७) पडिछंदं—
प्रतिच्छन्दं प्रतिबिम्बमिव गगनाङ्गणस्य । वसुधावरोधसिचयमिव पृथिवीश्रोणितटवस्त्र-
मिव । ऋद्धिमिव महाप्रलयस्य । प्रलयकालसमृद्धिस्तमोरूपा संहाररूपत्वात् । समुद्र-
स्यापि कृष्णत्वादित्यमुत्प्रेक्षा । जन्मभूमिमिव भुवनानाम् ॥ [दंहुं—] दृष्ट्वा तमंबुराशिं

१)=दूतालेव. २) B णिययं. ३) P तुय, JB तुह. ४) PB सिंहल, J सिंघल. ५)=आहुतं ।
अभिमुखं. ६)=प्रभाते. ७)=परिकरितः. ८)=भुवनान्येव परिखा. ९) J पडिछंदं. १०)=
पृथ्वीनितंबसिचयमिव. ११) P रिद्धि व, J रिद्धि च, B रिद्धि व्व. १२) P भूमि च, JB भूमि-
व्व. १३) P भुवणाण, B रयणाण. १४)=दृष्ट्वा. १५) PJ परिचिंतियमिह, B परिचिंतयमिह. १६) B
पणुल्लय. १७)=चलंतउद्वेलमहांतमालाकुलेन उलोलः, J हलंतुवेल. १८) J उलोलो. १९) B
विरुध्यातां.

णितंच्छरो वि रामाणुलंघिओ णिबिसो वि विर्समइओ ।
 करि-नुरय-वज्जिओ वि हु पडिरक्खिय-महिहरुंग्घाओ ॥ १६९
 असुरो वि सया मत्तो मत्तो वि अमुक्क-णियय-मज्जाओ ।
 मज्जाय-संठिओ वि हु विरसो वि^१ सवाणिओ च्चेव^२ ॥ १७०
 साहेइ जम्मि^३ अज्ज वि पयडो पवय-वइ-साहसुप्फालो ।
 महि-^४मंडल-^५हत्थो व राम-चरियाइं सेउवहो ॥ १७१
 दीसंति सिरि-सुवास-हर-रइय-उरुणोदयार-सारिच्छा ।
 वेला-वण-वीइ^६-विइण्ण-रयण-घडिया तंडुच्छंगा ॥ १७२

- नरपते^{१७} चिन्तितं हृदयेन । एष समुद्रो दुःखोत्तारोऽस्माकं [यथा] भणितः पोट्टिसेनेति ।
^{१०} युग्मम्^{१८} ॥ १६६-६७ ॥ १६८-७०) दीसइ - समुद्रो दृश्यते इति संबन्धः ।
 विशेषणान्याह । पटुपवनोद्गतप्रतिरवप्रतिपूर्णदशदिक्चक्रः । हल्लंत कम्पमान उबेल्ल
 प्रसरणशील महालहरीमालाकुलोलोलः । महल्लादिशब्दा महत्त्वावका बाहुल्यात्
 ज्ञेयाः । उल्लोलश्चञ्चलः ॥ [णित -] निर्गच्छदप्सरा अपि रामानुलङ्घित इति विरु-
 द्धम् । प्रथमपक्षे रामाः स्त्रियः तामिरनुलङ्घितः इति । अथ च निर्गता अप्सरसो रम्भा-
^{१५} दयो यस्मात्, रामेण दाशरथिना अनुलङ्घितः आक्रमितः । निर्विषोऽपि विषमय इति
 विरुद्धम् । अथ च कालकूटनिर्गमाद्विषरहितः, विषं च पानीयं तन्मयः । करितुरग-
 वजितोऽपि परिरक्षितमहीधरोद्धातः । करी हस्ती एरावणनामा । तुरगो अश्वः उच्चैः-
 श्रवाभिधः । महीधरा नरेन्द्राः पर्वताश्च ॥ [असुरो -] असुरोऽपि सदा मत्तः । न
 विद्यते सुरा मदिरा यत्र, मथनावसरे निर्गमात् । अथवा अ विष्णुः स एव सुरो देवो
^{२०} यत्रेति । मत्त इव मत्तोऽपारसंभृतित्वादुन्मत्त इव । मत्तोऽपि अमुक्तनिजकर्मर्यादः ।
 सुरादिमत्तो विमर्यादः न गण्यः इति । मर्यादासंस्थितोऽपि विरसोऽपि सवाणिज्यकः इति
 विरुद्धम् । विरसस्य दुष्करं वणिक्कर्म । अथ च विगतो^{१९} रसषट्को यत्रेति सपानीयश्चेति ।
 विरुद्धालङ्कारेण^{२०} समुद्रस्तुतिः ॥ १६८-७० ॥ १७१) साहेइ - यत्र महीमण्डला-
 ग्रहस्त इव प्लवगपतिसाहसकथकः सुग्रीववीरकर्मप्रतिपादकः प्रकटः सेतुपथः सेतुर्वा
^{२५} अद्यापि रामचरितानि साहेइ इति कथयति । 'कथेवज्जरपज्जरोप्पालपिसुणसंहँबोल्लचव-
 जंपसीससाहाः' [हैम० ८-४-२] इति उप्पालः साहश्च आदेशौ ॥ १७१ ॥ १७२)
 दीसंति - यत्र वेलावनवीचिविकीर्णरत्नघटितास्तटोत्संगाः श्रीसुवासगृहरचितकुसुमोप-
 चारसदृक्षाः दृश्यन्ते । तरलतरङ्गास्तीरविक्षिप्तरत्नपुञ्जाः लक्ष्मीवासभवने पुष्पप्रकारा इवो-

१) = निर्यदप्सरोपि. २) P विसमईओ. ३) = उद्धातः. ४) P वि ण मुक्क, J वि अमुक्क, B वि
^{३०} यमुक्क. ५) P मज्जायथु वि विरसो विरसो वि, JB मज्जायसंठिओ वि हु विरसो. ६) J अ. ७) P च्चेव,
 JB च्चेव. ८) = यस्मिन्. ९) = सुग्रीवसाहसकथकः, P पवयवइ, J पवयवह. १०) B साहसुप्फालो.
 ११) J मंडलमिगहत्थो. १२) PB सेउवहो, J सेउवहो. १३) J सवास. १४) J वीइ. १५) =
 वीचिविक्षिप्त. १६) P तंडुच्छंगा, J 'डु' for डु, B तडु. १७) B नरपति. १८) B युग्मं is put
 at the close of the gāthās Nos. 166-67. १९) B रसषडो. २०) B समुद्रश्चुति.

अज्ज वि तड-वियसिय-सुरहि-कुसुम-संदोह-वासियासेहि^१ ।
 वारुणि-विणिग्गमो केसरेहि^२ साहिज्जए जम्मि ॥ १७३
 लक्खिज्जइ अज्ज वि^३ गुंजिरालि-उल-वलय-वाउल-लंयाहिं ।
 मंहणुत्तिणोरावण-मग्गो सत्तच्छय-तरुहिं ॥ १७४
 सेविज्जइ सरसोहंस-कणइ-भवणेषु सिद्ध-मिहुणेहिं ।
 जम्मि लं गेला-वण-परिमल-परिवासिओ पवणो ॥ १७५
 तत्थ सुरासुर-सिर-मउड-कोडि-^४परिहट्ट-पांय-वीढं कं ।
 रामेसरं णंमेऊण जाणं-वत्तं समारूढो ॥ १७६
 अकुलीणे वि सुंयम्मे चलण-विहूणे वि दच्छ-पांय-गमणे ।
 बहु-गुणमए वि लहुए णीर-प्पणए वि बहु-संगे ॥ १७७
 तो परिमिय-परिवारो आरूढो एरिसम्मि बोहित्थे^५ ।
 जा लंघिमो ण उंयहिं ता णरवइ प्रकंसरियाए ॥ १७८

त्प्रेक्षते ॥ १७२ ॥ १७३) अज्ज वि — अद्यापि यत्र विकसितसुरभिकुसुमसंदोहवासि-
 ताशैः केसरैः बकुलैः वारुणीविनिर्गमो मदिरानिःसारणं कथ्यते इत्युत्प्रेक्षा ॥ १७३ ॥
 १७४) लक्खिज्जइ — अद्यापि गुञ्जनशीलालिकुलवलयव्याकुललतैः सप्तच्छदतरुभिः सप्त-
 पर्णवृक्षैः मथनोत्तीर्णैरावणमार्गो लक्ष्यते प्रकाश्यते । सप्तच्छदपरिमलस्य हि गजदान-
 समानत्वात् ॥ १७४ ॥ १७५) सेविज्जइ — यत्र सरसोहंसकण्ठभ्रमणेषु नव्यश्रीखण्ड-
 लतागृहेषु सिद्धमिथुनैः दिव्यदम्पतीभिः लवङ्गैलावनपरिमलपरिवासितः पवनः सेव्यते
 ॥ १७५ ॥ १७६) तत्थ — तत्र सुरासुरश्रीसुकुटकोटि[परि]घृष्टपादपीठाङ्कं रामेश्वरं
 नत्वा तीर्थं प्रणम्य यानपात्रं प्रवहणं समारूढः ॥ १७६ ॥ १७७-७८) अकुलीणे —
 ततः परिमितपरिवारः ईदृशे बोहित्थे यानपात्रे आरूढः । ^{२२}कीदृश इत्याह । अकुलीनेऽपि
 सुकर्मणि । योऽकुलीनः कुलरहितः स कथं सुकर्मा शोभनकृत्यकारीति विरोधः । अथ
 च कौ पृथिव्यां न लीनो नीरमध्यगामित्वात्, सुचर्मणि शोभनचर्मावनद्धे । अन्यच्च ।
 यश्चरणविहीनः स कथं दक्षपादगमनः । अथ च चरणविहीनः पवनचारित्वात्, दक्षं
 यथा भवति पयोगामी च । तथा बहुगुणमयः परितो यः स कथं लघुको जनानामन्यः । ^{२५}
 अथ च बहवो गुणा रज्जवो बन्धनानि तैर्निवृत्तः । लघुगः शीघ्रगामी । निर्गतप्रणयोऽपि
 निःस्नेहोऽपि कथं बहुसंगो बहुप्रीणकः । अथ च नीरप्रणये जलमये बहुजीवसंगे ।

१) = विस्तारित. २) = आशा. ३) = बकुलैः. ४) P जम्हि, JB जम्मि. ५) B वि उंजिरालि.
 ६) = व्याकुलशाखाभिः. ७) = मथनोत्तीर्णैरावणमार्गः. ८) = चंदनलताभुवनेषु. ९) B कणय.
 १०) J सिद्धि. ११) P हट्ट, J हट्ट, B हिट्ट. १२) = परिघृष्टपादपीठाङ्कं. १३) PJ नमे, B not
 readable. १४) = सुकर्मै, B reads some of the adjectives in the Nom. sing. : सुयम्मो,
 विहूणे and गमणे. १५) = पदं, द्वि पानीयं. १६) = ईदृशे. १७) = प्रवहणे, J बोहेत्थे. १८) P
 उयही, J उयही. १९) = एकदा. २०) B कनकभवनेषु. २१) B दिव्यंतीभिः. २२) B कीदृशः.

उम्मूलंतो 'थल-तरु-वणाई आसा-मुहाई पूरंतो ।

संखोहंतो दीवंतराई 'उद्धाईओ पवणो ॥ १७९

तो सो तुंगयराणिल-संखोहिय-जल-पणुलणुल्लिओ ।

पुबोवहि^६ संपत्तो गोला-सरि-संगमं पोओ ॥ १८०

तत्थ वि विसम-सिलायड-संचुणिय-संधि-बंधणो^८ सहसा ।

सय-खंड विसंधडिओ उ^९ समंजस-कज्ज-बंधो^{१०} व ॥ १८१

भिण्णम्मि तम्मि पोए सबेहिं वि^{१०} जाण-^{११}वत्तिएहिं अहं ।

एक्क-फलए णिसण्णो गोला-मुह-दारमुवणीओ ॥ १८२

तत्थ लवणंबु-णिब्भर-सोचुवत्तंत-विम्हलंगेण^{१४} ।

ते जाण-वत्तिया पुच्छिय मिह^{१६} साहेह को कथ ॥ १८३

सिट्ठं^{१८} च तेहिं णरवइ अहो-मुहत्थं विसण्ण-वयणेहिं ।

तं^{१९} तुम्ह परिणं भट्टउत्त कालेण^{२१} परिगिलियं ॥ १८४

प्रतियानपात्रेण यावदुदधिं न लङ्घयामस्तावन्नरपते । इकसरियाए समकालम् । 'इकसरियं श्रुतिं संप्रति' [हैम० ८-२-२१३] इति सूत्रम् । युगलकम् ॥ १७७-७८ ॥ किं

१५ जातमित्याह । १७९) उम्मूलंतो—तावता तटरुहवनान्युन्मूलयन्निव आशामुखानि दिग्बदनानि पूरयन् [द्वीपान्तराणि] संक्षोभयन् पवनो वायुरुद्धावितः प्रसृतः इति ॥ १७९ ॥ १८०) तो सो—ततः स पोतस्तुङ्गतरा^{१०}निलसंक्षोभितजलप्रेरितोल्बणो-

ल्लसितः । गोलासरित्संगमे पूर्वोदधिं संप्राप्तः ॥ १८० ॥ १८१) तत्थ वि—तत्रापि विषमशिलातल्लसंचूर्णितसंधिवन्धनः सहसा असमञ्जसकार्यवन्धः इव शतखण्डं विसंध-

२० टितः । प्राकृते बाहुल्यात् 'विंशत्यादेर्लुक्' [हैम० ८-१-२८] इति निर्देशात् पूर्वो-दधिशतखण्डयोरनुसाराभावः ॥ १८१ ॥ १८२) भिण्णम्मि—भिन्ने च तस्मिन् पोते सर्वैरपि यानपात्रिकैरेकफलके निषण्णोऽहं गोलामुखद्वारमुपनीतः समानीतः ॥ १८२ ॥

१८३) तत्थ—तत्र लवणाम्बुनिर्भरस्रोतं उद्वर्तनविह्वलाङ्गेन मया तं यानपात्रिकाः पृष्टाः । कथयत कोऽत्र । जीवन् समागमः इति शेषः ॥ १८३ ॥ १८४) सिट्ठं च—नरपते

२५ स्वामिन् विषण्णवदनैस्तैर्यानपात्रिकैरधोमुखस्थं यथा भवति एवं शिष्टं कथितं च । कथ-मित्याह । स युष्मत्परिजनो भट्टपुत्र विजयानन्द कालेन दैवेन परिगिलितः ॥ १८४ ॥

1) J doubtful on वणाई or वराई, B बहुतरुवराह for थल°. 2)=उद्धावितः, P उद्धाईउ. J उद्धाईओ, B उद्धाईउ. 3) P तुंगयराणिल, J तुंगयराणिल, B तुंगवरारणिल. 4)=पणुलणं । प्रेरणं, P णुल्लसिओ, J णुल्लसिओ, B णुल्लसिओ. 5) P पुब्बोयहि, JB पुब्बोवहि. 6) J सरि. 7) B perhaps संचुरिय. 8) J बंधणो. 9) B बंधव. 10) J मि. 11) PB वत्तिएहि, J वत्तिएहि. 12)=उपनीतः. 13)=उद्वर्तमान. 14) B विम्हलंगेण. 15)=पृष्टा मया. 16) B मि. 17) P साहेहि, JB साहेह. 18)=कथितं. 19) P तं, J तं, B सो. 20) B परिणो. 21)=कवलितं, B perhaps, परिगिलिओ. 22) युगलकम् is written at the close of gāthās. 23) B भराणिल. 24) B तलसंपूरित. 25) B यानयात्रिकैः. 26) B श्रोत्रोद्वर्तन. 27) B यानपादक प्रिष्टः.

किं कीरइ हय-देवाहि जेण तुम्हं-विहा वि सप्पुरिसा ।
 पावंति अहम्म-जैणा^५ । ई वसणाई संसारे ॥ १८५
 ता वच्च सरीर-धणाण हांति सुलहा पुणो वि सविहवा ।
 तं जह झीणो वि ससी पावइ तं चैय^७ चिर-रिद्धिं^८ ॥ १८६
 एवं णरणाह णिसामिऊण^९ तडि-वडण-दूसहं वयणं ।
 कह-कह वि मए मच्चू-मुहाहि विणियत्तिओ अप्पा ॥ १८७
 परिचितियं^{११} हि णो ते सहाइणो^{१२} णेय ईहियं कज्जं ।
 ण य सो णिय-वेक्खेवो ण सामि-संभावणा ण जसो ॥ १८८
 ण तहा पहाण-परियण-विणास-दुक्खं पि दूमए हिययं ।
 जह हियय-समीहिय-कज्ज-णिप्फलो मंह समारंभो ॥ १८९^{१५}
 पहु-पेसण-पत्तट्ठा पारद्ध-णिरालसेक्क-णिवहणा ।
 परितुलिय-^{१७} च्छूढ-भरा^{१८} अण्णे च्चिय के वि ते पुरिसा ॥ १९०
 अम्हारिसेहिं^{१९} कत्तो णय-पोरिस-बुद्धि-देव^{२०}-रहिण्हिं ।
 सिज्झंति महीवइणो प्रहह-मेत्ताई कज्जाइ ॥ १९१

अन्यच्च । १८५) किं कीरइ — किं क्रियते हतदैवस्य^१ येन कृत्वा संसारे युष्मादृशा^२
 अपि सत्पुरुषा अधमजनोचितानि व्यसनानि प्राप्नुवन्ति ॥ १८५ ॥ १८६) ता वच्च —
 तस्माद्वाज यथेप्सितं गच्छ । मा स्विद्यथाः । शरीरधनानां सत्त्ववतां प्राणिनां संविभवा
 द्रव्यविस्ताराः पुनरपि सुलभा भवन्ति । तत्तथा क्षीणोऽपि शशी चन्द्रस्तामेव ऋद्धिं पुनः
 प्राप्नोति ॥ १८६ ॥ १८७) एवं — एवमुना प्रकारेण हे नरनाथ तडित्पतनदुःसहं
 विद्युत्पातकठोरवचनं निशम्य कथं कथमपि आत्मा मया मृत्युमुखाद्विनिवर्तितः । तादृश-^३
 कष्टसंकटप्राणत्यागादेवमेव विरतोऽस्मि ॥ १८७ ॥ १८८) परिचितियं — परिचि-
 न्तितं च हृदये न ते सहाया न चेप्सितं कार्यम् । न च स निजव्याक्षेपः उपक्रमः न
 स्वामिसंभावना न च यशः ॥ १८८ ॥ १८९) ण तहा — न तथा प्रधानपरिजन-
 विनाशदुःखमपि हृदयं दुनोति यथा हृदयसमीहितकार्यनिष्फलसमारम्भो मम । संतापय-
 तीति शेषः ॥ १८९ ॥ १९०) पहुपेसण — [प्रमुपेक्षणप्राप्तार्थाः प्रारब्धनिरालस्यैक-^४
 निर्वहणाः परितुलितोत्क्षिप्तभराः] अन्ये एव केऽपि ते पुरुषाः ॥ १९० ॥ १९१)
 अम्हारिसेहिं — अस्मादृशेभ्यो नैयपौरुषबुद्धिरहितेभ्यः कुतो महीपतेः तावन्मात्राणि

1) B तुम्हारिसा वि. 2) J जणोण्याइ. 3) = ब्रज. 4) B सरीरहणाण. 5) B संविहवा.
 6) B तह. 7) B चैव पुणरिद्धिं. 8) J रिद्धिं. 9) = तडित्पतनदुःसहं. 10) P मच्चू, J मच्च, B मिच्च.
 11) PJ परिचितियमिह, B परिचितियमिह. 12) P सहायणो, JB सहाइणो. 13) B णो समीहियं
 for णेय ईहियं. 14) B कह for सह. 15) P युग्मं after the number. 16) = कुशलाः.
 17) P व्वढ, J थूढ, B परितुलिउच्छूढ. 18) B skips over a portion of the text and
 commentary. 19) J पुरिसा. 20) = देवं पुरा कृतं कर्म, P दिव्वबुद्धि, J बुद्धिदेव्व, B
 बुद्धिदिव्व. 21) B दुनोति मम यथा. 22) B corrupt.

- परिभाविऊण तह वि हु संसार-सुहासुहाईं गिय-हियए ।
 बहु^१ मणियं हि^२ बोहिथिएहिं जं तं समुल्लवियं ॥ १९२
 कुग्गाम-काहिलाहि मि^३ उवएसो आवईसु को लहइ ।
 बुडुंताणं^४ तणाइं वि हत्थावलंबत्तणमुवेति^५ ॥ १९३
 ता गंतूण स-कडयं पुणो वि अण्णेहिं^६ गिय-सहाएहिं ।
 पारद्ध-कज्ज-णिब्वहण-णिच्छए^७ सज्जिमो अप्पा ॥ १९४
 एवं विच्छूढं^८ विसाय-णिच्चलं गियमिऊण^९ गिय-हिययं ।
 संचलिओ बोहिथियं^{१०} वयणुवइट्टेण^{११} मग्गेण ॥ १९५
 एला-वण-लवलि-लवंग-परिमलालिद्धं^{१२} पायव-णिउंजं ।
 १० परिलंघिऊण जल-णिहि-कूलासणं वणुहेसं ॥ १९६
 संपत्तो सरलं^{१३} तमाल-ताल-पीयाल-साल-संछणं ।
 पुंणाय-णायकेसर-जंबु-कयंबंब-णिउरुंबं ॥ १९७

- कार्याणि सिध्यन्ति सिद्धिमाक्रमन्ते । नयो न्यायः । पौरुषं शौर्यम् । बुद्धिश्चतुर्विधा
 औत्पत्तिकी वैनयिकी कर्मजा पारिणामिकी चेति । दैवं भाग्यम् ॥ १९१ ॥ १९२)
 १० परिभाविऊण — तथा । हु निश्चये । संसारसुखासुखानि निजहृदये परिभाव्य बहुमतो-
 ऽस्माभिरात्मनि बोहिथ्यैः यत्तत्समुल्लपितम् ॥ १९२ ॥ तदेवाह । १९३) कुग्गाम —
 आपत्सु कष्टनिपातेषु कुग्रामकांतरेभ्योऽपि उपदेशं शिक्षां को लभते । विरल एव कश्चि-
 दामोतीत्यर्थः । दृष्टान्तमाह । मज्जतां बुडतां तृणान्यपि हस्तावलम्बनत्वमियन्ति गच्छन्ति ।
 'वितस्तिवसतिभरतकातरमातुलिङ्गे हः' [हैम० ८-१-२१४] इति कातरः काहलो ।
 २० 'मस्जेराउडु[निउडु]बुडुखुप्पाः' [हैम० ८-४-१०१] इति बुडुंताणं ॥ १९३ ॥
 १९४) ता गंतूण — तस्माद्गत्वा [स्व-]कटकं पुनरथान्यैर्निजसहायैः प्रारब्धकार्यनिर्वहण-
 निश्चये आत्मानं सज्जीकुर्मः ॥ १९४ ॥ १९५) एवं विच्छूढं — एवं निर्व्यूढविषादं
 निश्चलं निजहृदयं नियम्य बोहिथ्यकोपदिष्टेन मार्गेण संचलितः प्रस्थितः ॥ १९५ ॥
 १९६-९८) एलावण — एवं एलावनलवलीलवङ्गपरिमलालीढपादपनिकुञ्जं जलनिधि-
 २० कूलासन्नं वनोद्देशं परिलंघ्य [संपत्तो —] सरलतमालतालप्रियालसालसंछन्नं पुंणगनाग-
 केसरजम्बूकदम्बाग्रनिकुरुम्बम् । [तं —] तं सप्तमुखविभक्ताम्बुनिवहनिधौतकलिमलोप्पङ्कं
 सप्तगोदावरीभीमं सप्तमुखप्रसूतनीरगोदावरीतटे भीमेश्वरं देवं कथं कथमपि सुचिरेण

१) = शुभाशुभानि. २) = बहुमानितमस्माभिः, P मन्नियग्गिह, J मणियग्गिह, B मन्नियग्गिह. ३) B बोहिथिएहि. ४) = गोपालादपि, B काहिलाहि. ५) B वि, [काहिलाहिं वि]. ६) = उपदेशः. ७) = आपत्सु, B आवईह. ८) = बुडतां. ९) P तणाइं वि, J तणाइं म्वि, B तणाइं वि. १०) B हत्थावलंबत्तण, [हत्थ-वलं]. ११) = उपयाति. १२) PJB अग्गेहि. १३) J णिच्छए. १४) = विक्षिप्त, B निव्वूढ. १५) B perhaps गियमिऊण. १६) = प्रावहणिकवचनोपदिष्टेन. १७) J वयट्टेण. १८) = आश्लिष्ट. १९) P तरल for सरल of B. २०) = कदंब आंघ्र, J कयंयं च णि. २१) B संछन्नां.

तं सत्तमुह-विहत्तंबु-णिवह-णिद्धोय-कलि-मलुप्यंकं ।
 कह-कह वि देव सुइरेण सत्त-गोदावरी-भीमं ॥ १९८
 सत्तासासाइय-सायराए गोलाए अवहिओ खेओ ।
 गरुए वि महा-वसणे सहवास-समागया सुहया ॥ १९९
 जच्छंद^५-मज्जणुज्झिय-परिस्समो तं पिणाइणो भवणं ।
 भव-भूय-भयावहरं अल्लीणो^७ तक्खणं चेय ॥ २००^८
 सच्चविओ^९ सयल-सुरासुरेन्द-सिरि-मउड-घडिय-चलण-जुओ ।
 तिउरंधय-गय-मयणंग-णासणो गिरिसुया-दइओ ॥ २०१
 तं तिउण-तिवेय-तिमंत-तइ-मयं तियस-वंदियंघिजुयं^{१२} ।
 थोऊण जोयं^{१३}-सत्थ-त्थुईहि भावेण सूलहरं ॥ २०२
 अल्लीणो^{१४} एक्कं एक्क-देस-सुह-संठि^{१५}एक्कं-पासुवयं ।
 पर^{१६}-लोय-पह-णिवेसं वं^{१७} मणहरं वरं^{१८} मढाययणं ॥ २०३

प्राप्तः । विशेषकर्त्तृ ॥ १९६-९८ ॥ १९९) सत्तासासाइय-सत्तासासाइय-सागरया ससत्तमुहं समुद्रं प्राप्तया गोलया अपहृतस्वेदः । विहितः इति शेषः । गुरुकेऽपि महान्यसने पतिते सहवासे समुद्रताः सुखदा भवन्तीति । सह[वास]समागता वा सुहृदः^{१९} इत्यर्थः । यदुक्तम् ।

सुहृदि निरन्तरचित्ते गुणवति भृत्ये प्रियासु नारीषु ।

स्वामिनि सौहृदयुक्ते निवेद्य दुःखं सुखी भवति ॥

॥ १९९ ॥ २००) जच्छंद-स्वच्छन्दमज्जनोज्झितपरिश्रमः^{२१} तत्पिनाकिनो महेश्वरस्य भवनं प्रासादं भवभूतभयापहरं तत्क्षणमेव लीनः उपविष्टोऽहमिति ॥ २०० ॥ २०१) सच्चविओ-सकलसुरासुरेन्द्रशिरोमुकुटघटितचरणयुगः त्रिपुरान्धकगजमदनाङ्गनाशनो गिरिसुतादयितः पार्वतीवल्लभः सच्चविओ दृष्टः ॥ २०१ ॥ २०२) तं तिउण-तं त्रिगुणत्रिवेदत्रिमन्त्रत्रयीमयं त्रिदशवन्दिताङ्घ्रियुगं शूलधरं हरं योगशास्त्रस्तुतिभिः भावेन स्तुत्वा स्तुतिगोचरीकृत्वा । गुणाः सत्त्वरजस्तमोरूपाः । ऋग्यजुःसामेति त्रयो वेदाः । देवमन्त्रपितृमन्त्रमनुष्यमन्त्र इति मन्त्रत्रयम् । त्रयी अतीतानागतवर्तमानरूपा कालत्रयी^{२२} ॥ २०२ ॥ किमकरवमित्याह । २०३) अल्लीणो-हरं स्तुत्वा एकम् अद्वितीयम्

1) J सत्तमुहं. 2) =समूहं. 3) =आस्य, P साईय, JB साइय. 4) P गोलाई with No. 3 on 'इ' indicating Inst., J गोलाए, B गोलाइ; P सुहया-सुखदा. 5) =स्वच्छंद, B सच्छंद. 6) =आलीन. 7) J तक्खण चेय. 8) P 201, J 201, B 205. 9) =अवलोकितः. 10) P दइओ, J दइओ. 11) =पूर्वेषामेवं त्रयी । सत्त्वरजस्तमन्त्रिगुण । त्रिवेद । त्रिमन्त्र । सिद्ध । सुसिद्ध । साध्य, B तईमयं. 12) P यंघिजुयं, JB यंघि. 13) =योगशास्त्रस्तुतिभिः, P सत्तत्थु. J सत्थत्थु, B सत्थत्थु. 14) =गतः. 15) P संठियेक्क, J यक्क, B एक्क. 16) =परलोकपथनिवेशमिव. 17) PB च, J व. 18) P चर, J omits वर, B वर. 19) B puts this at the end of the three gāthās. 20) B मुखो. 21) B परिश्रमं.

ता तत्थ सिय-जडा-हार-विणय-वेवंत-कंधरा-बंधो ।

वय-परिणामोहामिय-लायण-विआइयावयो ॥ २०४

सुब्भम्भ-धवल-भूई-पसाहिओ अक्ख-मालियाहरणो ।

दिट्ठो भद्दासण-कय-परिग्गहो णग्ग-पासुवओ ॥ २०५

तो तेण कय-पणामस्स मज्झ वेत्तासणं समाइट्ठं ।

अह तत्थ सुहासण-कय-परिग्गहो पुच्छिओ कुसलं ॥ २०६

कत्तोहिंतो तुम्हे समागया कत्थ चित्तिं गमणं ।

भणियं च मए भयवं सुतिथ-जत्ता-पसंगेण ॥ २०७

ता^{१०} तेण समं बहुसो जाओ सत्थत्थ-संकहालावो ।

चिर-परिचिओ^{११} व सो मे सणेह^{१२}-भावं समोइण्णो ॥ २०८

ताव य णहंगणद्ध-वह-संठिए देव दियसं-णाहम्मि ।

भणिओ हं^{१४} तेण महा-महेसिणा सायरं बहुसो ॥ २०९

एत्थं^{१५}मे हि^{१६} महा-मइ फल-मूलाहारिणो दु^{१७}-पवइया^{१८} ।

ण उणेत्थ तुम्ह जोग्गो आहारो को वि^{१९} संपडइ ॥ २१०

- १५ एकदेशसुखसंस्थितैकपाशुपतं कोणकोपविष्टं जटाधरम् । परलोपथनिवेशमिव मनोहरं वरमठायतनमालीनः ॥ २०३ ॥ २०४-५) ता तत्थ—तावता प्रवेशमात्रेण तत्र सिंतेजटाधारारचितवेपमानकन्धराबन्धः । वयःपरिणामस्थगितलावण्यवियोजितावयवः । ओहामियं इति 'तुलेरोहामः' [हैम० ८-४-२५] इति ॥ [सुब्भम्भ—] शुभाभ्र-धवलभूतिप्रसाधितोऽक्षमालिकाभरणः । भद्दासनकृतपरिग्रहो नम्रपाशुपतो दृष्टो वृद्धजटाधरो
- २० विलोकितः ॥ २०४-५ ॥ २०६) तो तेण—ततस्तेन कृतप्रणामस्य मम वेत्तासनं समादिष्टम् । अथ तत्र सुखासनकृतपरिग्रहः पृष्टः कुशलं कुशलोदन्तम् । तेनाहमनुयुक्त इति ॥ २०६ ॥ २०७) कत्तोहिंतो—कुतो यूयमत्रागताः कुत्र वा चिन्तितं गमनम् । भणितं च मया भगवन् सुतीर्थयात्राप्रसंगगमनम् ॥ २०७ ॥ २०८) ता तेण—ततस्तेन समं बहुशोऽनेकतत्त्वशास्त्रार्थसंकथालपो जातः । चिरपरिचित इव सो मयि
- २१ विषये स्नेहभावं समवतीर्णः । प्रेमाद्रिचित्तो जात इत्यर्थः ॥ २०८ ॥ २०९) ताव य—तावच्च नभोऽङ्गणार्धपथसंस्थिते दिवसनाथे भणितोऽहं तेन महामहर्षिणा सादरं बहुशः ॥ २०९ ॥ २१०) एत्थंमे—हे महामते अत्र वयं मूलफलाहारिणश्च प्र-

1) = विनमन, B रइय for विणय. 2) B लावण. 3) = अक्षस्तुतलावण्येन वियोगि[=जि]-तावयवः. 4) J सबम्भ. 5) P भूईण, JB भूईप. 6) = अक्षमालिकाभरण. 7) B perhaps 'गहे पुच्छियं. 8) = कस्मात्. 9) B तुम्हे हि आगया. 10) B तो. 11) J परिचिय व्व. 12) PB सिणेह, J सणेह. 13) B दिवस. 14) J ने for हं. 15) J एत्थंमे. 16) P वि, JB हि. 17) B य for दु. 18) = दुःखपरिवाजकाः. 19) B कह वि for को वि. 20) B सिजनजटा. 21) B बहुनिकक्षत्वः. 22) B प्रेमास्यचित्तो.

तह वि हु मुहुत्तमेकं अवरुज्झह जा इमाओ भमिऊण ।
 आपोमि किं पि विसहह^१ साहीणं भोयणं जं म्ह ॥ २११
 एवं वोत्तूणं गओ अच्चासण्णेषु पायव-तलेसु ।
 तत्थ मए स^२ अइदु-उवं महच्छरियं ॥ २१२
 अहंसणाए णरवइ फलेहिं विविहेहिं वणसईए सयं ।
 भरियं भिच्छा^३-वत्तं ण तवीहि दुसंपडं किं पि ॥ २१३
 अह तेणाहं णरवइ कय-करणीएण ताई^४ सरसाई ।
 पायव-फलाई सवायरेण भुंजाविओ तत्थ ॥ २१४
 अह णहयलट्ठ^५-भाय-ट्टियम्मि सहस त्ति दियस-णाहम्मि ।
 सविसायं तेण महा-महेसिणा णे^६ पुणो भणिओ ॥ २१५
 इह भट्टउत्त णिवसइ रयणि-यरो भीसणाणणो णाम ।
 सो मं प्रकं मोत्तुं ण देइ अण्णस्स ओवांसं ॥ २१६
 ता किं पुण्णेहिं विणा प्रकं पि णिसं सुहेण ओवासो^७ ।
 लब्भइ तुम्हेहिं समं जहिच्छियं इह भवाययणे ॥ २१७

व्रजिताः । न पुनरत्र युष्मद्योग्यः आहारः कथमपि संपद्यते ॥ २१० ॥ २११) तह^१
 वि—तथापि निश्चितं मुहूर्तमेकमुपरुद्धाः स्थ । यावदितः प्रदेशाद्भ्रमित्वा किमप्यान-
 यामि । विसहध्वं क्षीम्यत । यदसत्त्वाधीनं भोजनम् ॥ २११ ॥ २१२) एवं
 वोत्तूण—एवं भणित्वा सोऽत्यासन्नेषु पादपतलेषु गतः । तत्र मया अदृष्टपूर्वं महार्थं
 दृष्टम् ॥ २१२ ॥ २१३) अहंसणाए—हे नरपते अदर्शनया अप्रत्यक्षदर्शनया
 वनश्रिया विविधैः फलैः भिक्षापात्रं [स्वयं] भरितं पूर्णं कृतम् । आश्चर्योपसंहारमाह । न^२
 तपसः दुसंपडं दुर्घटं किमपीति ॥ २१३ ॥ २१४) अह तेण—अथ नरपते कृत-
 करणीयेन तेन ऋषिणा सरसानि तानि पादपफलानि सर्वादरेणाहं भक्षितः ॥ २१४ ॥
 २१५) अह—ततो नभस्तलाष्टभागे संस्थिते दिवसनाथे पुनरपि सविषादं सकष्टं तेन
 महामहर्षिणाहं भणितः । अष्टमभागे घटिकाचतुष्टयं गम्यम् ॥ २१५ ॥ २१६) इह—
 अत्र हे भद्र भीषणाननो नाम निशाचरो राक्षसो निवसति । स मामेकं मुक्त्वा अन्य-^३
 स्यात्र वासं न ददाति ॥ २१६ ॥ २१७) ता किं—तत्किं पुण्यैर्विना इह भवा-
 यतने हरचैत्ये यथेप्सितं युष्माभिः समं सार्धमेकापि निशा सुखेनावासो लभ्यते । दुर्घटो-

1)=उपरुध्यत, B उवरुज्झह. 2) P इमाउ, J इमाओ, B इमाह. 3)=विषयतः. 4) P भोयणं
 जम्ह, B जं म्ह भोयणं. 5)=उक्त्वा, B भणिऊण. 6) PJB अन्वासं. 7) P महच्छं, JB महच्छं.
 8)=अदृश्यया. 9) B वणसिरीए सियं. 10) P तित्था, J भिच्छा, B भिक्षा. 11)=तपसो न
 किमपि दुःसंपाद्यं. 12) P सुरसाई, JB सरं. 13) B perhaps तो णहयलट्ठभाहंमि संतिए देव
 दियसणाहंमि. 14) J णहियलट्ठभायट्टियम्मि. 15)=अष्टभाग. 16)=इहं. 17) B मं मुत्तुं
 इकं ण. 18)=आवासं, B सुहवासं for ओवासं. 19) B संवासो. 20) B क्षमतः. 21) B corrupt.
 22) B अन्यं.

एसो वि सयल-^१भुवणंतराल-कम्मेक-सक्खिणो भाणू ।

अइ-सोरविय-तुरंगो^२ पेच्छत्थइरि^३ समल्लियइ^४ ॥ २१८

मूल-परिमिलिय-रवि-यर-समोसरंती उ परिचयंति व ।

जण-णिप्परिहोजं^५ संपयं ति तरुणो णिय-च्छायं ॥ २१९

गिरिणो दिण-परिणइ-समय-पिंजरायव^६ पसंग-पिंगंगो ।

पेरंती-तरु-वणंतरिय-कणय-रूय व दीसंति ॥ २२०

दि^७सिरत्तणेण^८ सिसिरत्तणेण^९ चिर-वूढ-सरस-गुरु-पंका ।

आमुक-मज्जणा संचरंति वण-सेरिह^{१०}-समूहा ॥ २२१

प्रकं चिय सलहिज्जइ दिणेस-दियहाण पेह-णिव्वहणं ।

आ जम्म प्रकमेकेहिं जेहिं विरहो चिय ण दिट्ठो ॥ २२२

अहवा किं बहुणा झूरिण^{११} हियइच्छियाइं लोयम्मि ।

पुण्णेहिं विणा ण हु^{१२} संपडंति सइ सज्जणाणं पि ॥ २२३

ऽत्रावास इत्यर्थः ॥ २१७ ॥ २१८) एसो वि—एषोऽपि सूर्यो भानुः सकलभुवना-

१५ न्तरालकर्मैकसाक्षी अतित्वरीकृततुरङ्गः पश्यास्तगिरिमुपसर्पति ॥ २१८ ॥ २१९)

मूल—तरवो वृक्षा मूलपरिमिलितरविकरसमवसरन्ति^१ संप्रति अधुना जननिःपरिभोग्या-

मिति निजच्छायां त्यजन्तीव । अस्तगिरिशिखरारूढे दिनेशे वृक्षमूलभागगतेषु किरणेषु

दूरेऽपसर्पिता या छाया यस्मिन् इति उत्प्रेक्षा ॥ २१९ ॥ २२०) गिरिणो—दिन-

२० परिणतिसमयपिञ्जरातपप्रसंगं पिञ्जाङ्गा गिरयः पर्वताः पर्यन्ततरुवनान्तरितकनकरूपा इव

दृश्यन्ते । संध्यासमये हि विशेषारुणितरविकिरणैः सर्वपर्वताः कनकमया इव भाव्यन्ते

इत्यर्थः ॥ २२० ॥ २२१) दिशसावसाण—दिवसावसाने शिशिरत्वेन चिरव्यूढ-

सरोवरपङ्काः शृङ्गाग्रलम्बकर्दमाः आ समन्तान्मुक्तमज्जनाः सैरिभसमूहाः वनमहिषाः

संचरन्ति । सायं शीतलत्वात् स्नानं मुमुचुरिति भावः ॥ २२१ ॥ २२२) एकं

चिय—एकमेव स्नेहनिर्वहणं दिनेशदिवसयोः श्लाघ्यते । 'श्लाघः सलहः' [हैम०

२१ ८-४-८८] इति वचनात् । कथमित्याह । याभ्यां सूर्यदिनाभ्यामा जन्म विरहो वियोगो

न दृष्टः । कथम् । एकैकं परस्परम् ॥ २२२ ॥ २२३) अहवा—अथवा किं बहुना

खेदेन । लोके जगति सदा हृदयेऽपि सज्जनानामपि पुण्यैर्विना न संपद्यन्ते । दुर्घटो-

1) P भवणंतराल, JB भुवणंतराल. 2)=अतित्वरीकृततुरंगः. 3)=अस्तगिरि, J दूरं for इरि.

4)=संलीयते. 5)=पश्चात् प्रजंती, J °सरंतीओ. 6)=परित्यजंतीव, J परिचयं, B परिच्छेयं.

7)=जननिरपभोग्यां. 8)=PB संपइ त्ति, J संपयं ति. 9) J परिणय. 10)=तप. 11) P पिंगंगा,

JB पिंगंगा. 12)=पर्यंत. 13) B दिवसा°. 14) J चिररूढ, B उव्वूढ for चिरवूढ. 15)=जं,

P मज्जणा, J मज्जणा. 16) J=वनमहिषसमूहा, P सेरिभ, JB सेरिह. 17) P झूरिण, JB झूरिण.

18) J हु°. 19)=सदा. 20)=ज्ञासनजनानामपि. 21) (?), [°सरन्तीं]. 22) B पिसंग.

इय तेण भणामि तुमं जाव इमो ^१दियस-सेस-गय-सूरो ।
 ताव सुवसई ^२दंसेमि ^३जर्थ वसिओ सुहं जासि ^४॥ २२४
 भणियं च मए भयवं किं काही सो णिसायरो मज्झ ।
 प्रर्थ ^५च्चिय परिवसिमो तुम्हेहिं समं जहिच्छाए ॥ २२५
 तो तेण पुणो भणियं अलमिमिणा जंपिएण तं तंस्स ।
 सीलण्णो ^६ण महा-मइ तेणेम्ब-विहं ^७पयंपेसि ^८॥ २२६
 परियरिओ ^९रयणि-यरो रयणि-यर-भडाण दस-सहस्सेहिं ।
 सो णिसि-समये दिय-वर-देवाण वि दुज्जओ समरे ॥ २२७
 प्रर्थ ^{१०}म्ह समासणं अच्चंत-मणोहरं सुकुसुम-लंयं ।
 रुत्तल्लिय-पायवं वर-विहंग-^{११}रुय-मुहलिय-दियंतं ॥ २२८
 विविह-तरु-कर्णई-किसलय-णिरंतरंतरिय-तरणि-कर-णियरं ।
 जक्ख-महेसि-सुयाणं ^{१२}कण्णाण तवोवणुज्जाणं ॥ २२९
 ता तत्थ महानुमई णामं जक्खाहिवस्स पिय-तणया ।
 तावस-वेस-णिसण्णा ण-याणिमो केण कजेण ॥ २३०

ऽत्रावास इत्यर्थः ॥ २२३ ॥ २२४) इय—इति तेन कारणेन त्वां भणामि । याव-
 देष दिवसशेषगतसूरः तावत्सुवसति प्राप्नोषि यत्रोपितः सुखं यासि । मनीषितस्थानम्
 इति शेषः ॥ २२४ ॥ २२५) भणियं च—भणितं च मया भगवन् किं करिष्यति
 मम स निशाचरो राक्षसः । अत्रैव परिवसामो यथेच्छया युष्माभिः सार्धम् ॥ २२५ ॥
 २२६) तो तेण—तत्स्थाने पुनरपि भणितम् । अलममुना जल्पितेन हे महामते त्वं
 तस्य शीलज्ञो न तत्प्रभावं न जानासि तेनैवंविधं प्रजल्पसि ॥ २२६ ॥ २२७) परि-
 यरिओ—[परिकरितः रजनीचरः रजनीचरभटानां दशसहस्रैः । सो निशासमये द्विज-
 वरदेवानामपि दुर्जयः समरे] ॥ २२७ ॥ २२८-२९) एत्थ—अत्रास्माकं समासत्वं
 निकटमत्यन्तमनोहरं सुकुसुमलतं सुफलितपादपं वरविहंगरुतमुखरितदिगन्तम् ॥
 [विविह—] विविधतरुलताकिसलयनिरन्तरान्तरिततरणिकरनिकरं यक्षमहर्षिसुतयोः
 कन्ययोः तपोवनोद्यानम् । विद्यते इति शेषः । युग्मम् ॥ २२८-२९ ॥ २३०) ता
 तत्थ—तैस्तत्र यक्षाधिपस्य प्रियतनया महानुमती नाम्ना विद्यते । केनापि कार्येण

1) P वियस, JB दियस. 2) P सुवसई, JB सुवसई. 3) B पावसु for दंसेमि. 4) B perhaps
 जर्थ य वसिउ. 5)= यासि प्राप्नोषि. 6) B अम्ह for मज्झ. 7) B इत्थं विय [= चिय]. 8) P
 तस्सं, B तस्स. 9)=शीलज्ञः, J सीलण्णो. 10) PB तेणेवविहं, J तेणेम्बविहं. 11)=एवंविधं
 प्रजल्पसि. 12) B omits this verse. 13) B इत्थं म्ह. 14) PB सुकुसुमलंयं, J विसट्टकुसुमयकं
 15)=रुत. 16)=लता, B कणय. 17)=यक्षमहर्षिसुतयोः. 18)=कन्ययोः. 19) J तत्तत्तस्य.

बीया वि तारिसि च्चिय सु-तावसी कुवल्यावली णाम ।
 विहिणो विण्णाण-वंडाइय व धूयां महा-मुणिणो ॥ २३१
 ताणेकमेकं दोण्हं पि णेह-संदाण-णियलियं-मईणं ।
 ५ सम-सोक्खं-दुक्ख-संभावणां प्प-दियहा अइकंति ॥ २३२
 ता एहि जा ण रुज्झइ इमाण वय-परिणयाण अच्छीण ।
 तिमिरेण दिट्ठि-पसरो ताव तुमं ताण देसेमिं ॥ २३३
 वसिऊण. जेण वच्चसि रत्तिं सहस त्ति लद्ध-वेसंभो ।
 हियइच्छियं^{११} पएसं कुमरीण तवोवणाहिंतो ॥ २३४
 १० अह तेण समं णरवइ संपत्तो तं तवोवणुज्जाणं ।
 जं पेच्छिऊणं पम्हुसइ सुरवरिंदो वि^{१४} सट्ठाणं ॥ २३५
 तत्थुच्च-^{१६} फलिह-परिवेस-विरइयाणेय-^{१८} रयण-राइल्लं ।
 परिसर-तरु-कुसुमामोय-वांसियासा-^{१८} मुहाहोयं ॥ २३६

तापसवेशनिषण्णा तन्न जानीमः ॥ २३० ॥ २३१) बीया—द्वितीयापि तादृश्येव
 १५ सुतापसी कुवल्यावली महामुनेः महर्षेः धीदा पुत्रिका । अतश्चोत्प्रेक्ष्यते । विधेः सृष्टि-
 कर्तुः विज्ञानपताकिकेव रूपादिविज्ञानप्रासादे ध्वज इव परमकोटिः इत्यर्थः ॥ २३१ ॥
 २३२) ताणेकमेक—तयोरैकैकमन्योन्यं द्वयोः स्नेहसंदाननिगडितमत्योः प्रेमबन्धन-
 बद्धयोः समसौख्यदुःखसंभावनयोः दिवसा अतिक्रामन्ति ॥ २३२ ॥ २३३) ता
 एहि—भट्टपुत्र तावदेहि आगच्छ यावद्वयः परिणतयोरनयोरक्षणोः नेत्रयोः तिमिरेणान्धः-
 २० कारणेन दृष्टिपसरो दर्शनपथो न रुच्यते तावत्^{१९} त्वां तयोः महानुमतीकुवल्यावलीकन्ययोः
 दर्शयामि । सर्वत्र प्राकृते द्विवचनस्य बहुवचनं ज्ञेयम् ॥ २३३ ॥ २३४) वसिऊण—
 येन कारणेन रात्रि तत्रोषित्वा वसतिं विधाय सहसा लब्धविश्रान्तः जातविश्वासः
 कुमर्योः तपोवनोद्यानात् हृदयेऽप्यसितं प्रदेशं व्रजसि । ‘व्रजनृतमदां चः’ [हैम० ८-४-
 २२५] इति वच्चसि ॥ २३४ ॥ २३५) अह तेण—अथ नरपते तेन समं तपो-
 २५ वनोद्यानं संप्राप्तः यं प्रेक्ष्य दृष्ट्वा सुरवरेन्द्रोऽपि इन्द्रोऽपि स्वं स्थानं देवलोकं विस्मरति ।
 स्वर्गस्यापि न स्मरति इत्यर्थः । ‘स्मरेर्झरझूरभरभललढविम्हरसुमरपयरपम्हुहाः’ [हैम०
 ८-४-७४] इति पम्हुहः । [विस्मुः पम्हुसविम्हरवीसराः । ८-४-७५] ॥ २३५ ॥
 २३६—२९) तत्थुच्च—भवानीभवभवनं तत्र दृष्टमिति संबन्धः । उच्चस्फटिकपरिवे-

1) B पडाइय, P writes पोतिका on this word. 2) P धूया, J धूआ, B भूया. 3) =अन्योन्यं द्वयोरपि. 4) =निगडिद[=डित]. 5) P सुक्खदुक्ख, J सोक्खदोक्ख, B दुक्खसुक्ख. 6) B संभावणाण. 7) J रुज्झइ. 8) P देसेमि, JB देसेमि. 9) P तत्तो J रत्ति, B रत्ति. 10) P पन्नवेसंभो, with a marginal gloss प्राप्तविश्रंभः, [पत्तवेसंभो], JB लद्धवेसंभो. 11) P 'इच्छियं प', J 'इच्छियप', B 'इत्थियं प'. 12) B पिक्खिऊण. 13) =उत्पुंसयति, P पम्हुसइ, J पम्हुसइ, B पम्हुसइ. 14) B =स्वस्थानं, P सट्ठाणं, JB संटाणं. 15) =स्फटिक. 16) =विरचितानेकरत्नराजमानं. 17) =वास्तिताशामुक्ताभोगं. 18) P मुहासोहं, JB मुहाहोयं. 19) B त्वीतयोः.

वेरुलिय-खंभ-तोरण-विणिवेसि-^१सालहंजिया-णिवहं ।

वजेदण^२ो^३र-मरगय-मणि-मंडिय-धूहिया-बंधं^४ ॥ २३७

बहुविह-महग्घ-माणिक-किरण-विच्छुरिय-दार-मुह-सोहं ।

विद्रुम-विचित्त-सोवाण-राइ-सुणिबद्ध-संचारं ॥ २३८

कलहोय-विणिगि^५र-वसह-मंडवासण-णंदि-महयालं ।

दिट्ठं^६ अइट्ठ-उव्वं भवाणि-भव-भवणमइरम्मं ॥ २३९

जं तं^{११}

उप्पयइ^७ व पवणुद्धय-धय-वड-पेहुणंय-परिसरंतेणं^८ ।

उहओ-वास-विणिगय-तवंग-पक्खावियाणेणं ॥ २४०

वाहरइ^९ वं पिय-सहयरि-परिकुवियाराहणेक-महुरेण ।

णीडब्भंतर-परिभमिर^{१०}-विविह-पारावय-रुएण ॥ २४१

विरचितानेकराजितम् । परिसरतरुकुसुमामोदवासिताशामुखाभोगम् ॥ [वेरुलिय-]
वैदूर्यस्तम्भतोरणविनिवेशितशालभञ्जिकानिवहम् । वज्रेन्द्रनीलमरकतमणिमण्डितस्तूपिका-
बन्धम् ॥ [बहुविह-] बहुविधमहार्धमाणिक्यकिरणविच्छुरितद्वारमुखशोभम् । विद्रुम-
विचित्रसोपानराजिसुनिबद्धसंचारम् ॥ [कलहोय-] कलधौतविनिर्मितवृषभमण्डपासन्न- 15
नन्दिमहाकालम् । अतिरम्यम् अदृष्टपूर्वं भवानीभवभवनं दृष्टम् । भवानी भवश्च उमा-
महेश्वरौ तयोर्भवनं प्रासादो विलोकितः । 'वैदूर्यस्य वेरुलियं' [हैम० ८-२-१३३]
इति वेरुलिय-आदेशः । शालभञ्जिका पुत्तलिका । विद्रुमः प्रवालशिला । कलधौतं सुवर्णं
तद्विनिर्मितो वृषभः तस्य मण्डपस्यासन्ने समीपे नन्दिगणो महाकालश्च यत्रेति ॥ २३६-
२३९ ॥ यत्तत् २४०) उप्पयइ-पवनोद्धूतध्वजपटमयूरपक्षपरिसरान्तेन उभयपार्श्व- 20
विनिर्गतगवाक्षपक्षवितानेन यद्वनमुत्पततीव उड्डीयते इव । पेहुणयं मयूरपक्षाः । तवंगो
गवाक्षः, देशीवचनात् ॥ २४० ॥ २४१) वाहरइ व-यत्प्रियसहचरीपरिकुपिता-
राधनैकमधुरेण नीडाभ्यन्तरपरिभ्रमकविविधपारावतरवेण व्याहरतीव पक्षिणामाह्वयतीव ।
'शीलाद्यर्थेयः' [हैम० ८-२-१४५] इति परिभमिर । नीडं च पक्षिणामालयः

1)=वैदूर्यखंभ, P वेसलिय, J वेरुलिय, B वेरुलिय. 2)=पूतली. 3) PJB नील. 4)=शिखर, P 25
धूमिया, JB धूहिया. 5) B बद्धं. 6) P वच्छुरिय, JB विच्छुरिय. 7) P सुह, JB मुह. 8)=सुवर्णकल-
धौत. 9) P अदिट्ठं, JB अइट्ठं. 10) P भवणयं रम्मं, J भवणमइरम्मं, B भवण अइरम्मं. 11) P
reads जं तं with the next line; B gives some indication that जं तं should stand
independently by writing यत्तत् immediately after जं तं and by beginning the next
line with उप्पयइ etc. 12)=उत्पततीव. 13) P पवणुद्धय, J पवणुद्धय, B पवणुद्धय. 14)=पुच्छ. 16
15)=प्रसरांतेन. 16)=उभयपार्श्वविनिर्गत, P उहउपास, J ओहओवास, B उहउवास. 17) P
पक्खा. J वक्खा. B पक्खं. 18)=व्याहरतीव. 19)=J य. 20) J भमिरं.

णिब्वइ व वर-सरि-जल-तुसार-परियद्धियाणुभावेण ।
 पुरओ पइण्ण-कमलोवयार-यणच्छडोहेण ॥ २४२
 ईय तस्स कणय-देवालयस्स दाहिण-दिसाए अणुलगं ।
 गोला-णइ^५ वयण-विसेसयं^६ वरम्मं मढाययणं ॥ २४३
 तस्सिं च विविह-वर-कुसुम-रेणु-रंगारवली-विरायंते^८ ।
 माहवि-लया-वियाणं-यल-मणहरे मणि-सिला-वट्टे^{११} ॥ २४४
 उवविट्ठं दिट्ठं तावसी-यणं हर-हुयास-खवियस्स^{१२} ।
 अंतेउरं व^{१३} कुसुमाउहस्स विरहम्मि गहिय-वयं^{१४} ॥ २४५
 तेणं च^{१५} परिगयाओ तावस-वेसेण दो वि दिट्ठाओ ।
 अविरिक्कासण-सुह-संठियाओ जक्खेसि-धूयाओ ॥ २४६
 एस त्ति महानुमई एसा सा कुवल्यावली एत्थ ।
 ईय एव वियप्पंतो अलीणो ताण पासम्मि ॥ २४७
 तो तं तथा मुणिंदं सहसा दट्ठूण^{१८} ताहिं दोहिं पि ।
 आ-क्कासण-समुहं दो-तिणिण पयाइं अणुसरियं ॥ २४८

- १५ ॥ २४१ ॥ २४२) णिब्वइ- [निर्वपतीव सुरसरिजलतुषारपरिवर्धितानुभावेन ।
 पुरतः प्रकीर्णकमलोपचारपवनच्छटौघेन] ॥ २४२ ॥ २४३) इय तस्स - [इति तस्य
 कनकदेवालयस्य दक्षिणदिशायाम् अनुलग्नम् । गोलानदीवदनविशेषकम् इव रम्यं मठा-
 यतनम्] ॥ २४३ ॥ २४४) तस्सिं- [तस्मिन् च विविधवरकुसुमरेणुरङ्गावली-
 विराजमाने । माधवीलतावितानतलमनोहरे मणिशिलापट्टे] ॥ २४४ ॥ २४५) उव-
 २० विट्ठं- [उपविष्टं दृष्टं तापसीगणं हरहुताशक्षपितस्य अन्तःपुरम् इव कुसुमायुधस्य विरहे
 गृहीतव्रतम्] ॥ २४५ ॥ २४६) तेणं- [तेन च परिगते तापसवेशेन द्वेऽपि दृष्टे ।
 अन्यतिरिक्तासनसुखसंस्थिते यक्षर्षिदुहितरौ] ॥ २४६ ॥ २४७) एस त्ति- [एषा
 इति महानुमती एषा सा कुवल्यावली अत्र । इति एव विकल्पयन् आलीनः
 तयोः पार्श्वे] ॥ २४७ ॥ २४८) तो तं- [ततः तं तथा मुनीन्द्रं सहसा दृष्ट्वा
 २५ ताभ्यां द्वाभ्याम् अपि । आमुक्तासनसंमुखं द्वित्रीणि पदानि अनुसृतम् ॥ २४८ ॥

1) P परियट्ठिं, J परियट्ठिं, B परियट्ठिं. 2) =च्छटोघेन. 3) The Sk. commentary on
 this gāthā is not given by B. 4) Verses Nos. 243-49, as well as their commentary,
 are not found in B; apparently it is gap in the ms. confirmed by the break in
 the serial number. 5) J णइ. 6) =तिलकमिव. 7) P puts No. 3 on ली. 8) =
 २० विराजमाने. 9) P मोहवि, J माहवि. 10) =वितानतल, P यल for यल of J. 11) P वट्टे, J
 वट्टे. 12) P खंविस्स, J खवियस्स. 13) P च, J व. 14) =तापसीजनेन. 15) J चिय for च
 of P. 16) =अन्यतिरिक्तासनसुखसंस्थिताः. 17) =एत [=इति] एवं विकल्पं कुर्वन्. 18) P
 ताण, J तहिं.

दूरोणय-सिर-कमलाहिं ताहिं तह पणमिऊण पक्खित्तो ।
 चलण-कमलाण पुरओ सुहासणत्थस्स से^१ अगघो ॥ २४९
 एवमहं पि णराहिव वाया-संमाण-जणिय-परिओसो ।
 उवविट्ठो दूरासण्ण-मणहरे मणि-सिला-वट्ठे ॥ २५०
 णिव्वणिणऊण दोण्णि वि णरवइ परिचिंतियमिह हियएण ।
 स कयत्थो णयण-सहस्स-पेच्छिरो^२ एत्थ सुर-णाहो ॥ २५१
 अणिमिस-णयणा^३लोओ सुर-लोओ सहइ संपइ इमाण ।
 णिव्विगघ-दंसणं पाविऊण जक्खेसि-धूयाण ॥ २५२
 सारय-मियंकं-जोणहा-वियाण-सरिसेहिं वक्कलं-जुएहिं ।
 कित्ति-कमलाओ णज्जइ एक्क-ठियाओ व^४ दीसंति ॥ २५३
 तक्काल-मंथणुत्तिण्ण-सिंधु-फेणोत्थया णिराहरणा ।
 सा एक्क च्चेयं^५ सिरी णज्जइ दोहाइयां एत्थ ॥ २५४
 जं^६ ण पहुत्तं से अवयवेहिं विहिणो विणिम्मयंतस्स^७ ।
 तं थण-णिहेणं पुंजीकयं व बालाए लायणं ॥ २५५

२४९) दूरोणय — [दूरावनतशिरःकमलाभ्यां ताभ्यां तथा प्रणम्य प्रक्षिप्तः । चरण-
 कमलयोः पुरतः सुखासनस्थस्य तस्य अर्घ्यः] ॥२४९॥ २५०) एवमहं — एवमहमपि नरा-
 धिप वाक्समानप्राप्तपरितोषः वचनालापतुंष्टोऽदूरासन्नमनोहरे शिलापृष्ठे उपविष्टः ॥२५०॥
 २५१) णिव्वणिणऊण — [द्वे] अपि निर्वर्ण्य सम्यक् निरीक्ष्य नरपते परिचिन्तितवानस्मि
 हृदयेन । कथं चिन्तितमित्याह । अत्र नयनसहस्रप्रेक्षकः सुरनाथः इन्द्रः^{२४} सत्कृतार्थः
 ॥ २५१ ॥ २५२) अणिमिस — अनयोर्यक्षऋषिपुत्रिकयोः निर्विघ्नदर्शनं प्राप्य^{२०}
 संप्रति सुरलोकोऽनिमिषनयनालोको राजते । निर्निमिषनिस्तन्द्रलोचनत्वं देवानां संप्रति
 तद्रूपसर्वस्वदिदृक्षापूरणात् शोभते ॥ २५२ ॥ २५३) सारय — शारदमृगाङ्गज्योत्स्ना-
 वितानसदृशैः शरच्चन्द्रकौमुदीविस्तारसदृशैः वल्कलयुगैः ज्ञायते एकत्र स्थापिते कीर्ति-
 कमले दृश्येते ॥ २५३ ॥ २५४) तक्काल — तत्कालमन्थनोत्तीर्णसिन्धुफेर्नावस्तृता
 निराभरणा ज्ञायते एकैव श्रीः सात्र द्विधाकृता रूपद्वयेन स्थापितेत्यर्थः ॥ २५४ ॥^{२५}
 २५५) जं ण — से तयोरवयवानां सृष्टिसमये निर्माणस्य विधेः लावण्यम् उद्धृतं न

1) = प्रक्षिप्तः. 2) = अय. 3) P अगघो, J यगघो. 4) P वट्ठे, B वट्ठे. 5) P परिचिंतियमिह, B परिचि-
 तयमिह. 6) = कृतार्थः. 7) = प्रेक्षकः. 8) P अणमिस, JB अणिमिस. 9) P नयणो लोओ, J णयणां,
 B नयालोउ. 10) = संप्रति. 11) शारदमृगाङ्गज्योत्स्ना [= ज्योत्स्ना] वितानसरसैः. 12) B मयंक. 13) JB
 चक्कल. 14) = ज्ञायंते, [कमला उण जज्ज i. e., कीर्तिकमले पुनर्जगति etc.]. 15) B ठवियाउ for^{२०}
 ठियाओ व. 16) = फेनास्तृता 17) J चिय. 18) = द्विधागता. 19) B जं उव्वरियं से वयवेहिं.
 20) P विणिम्मवितस्स, J यं for second वि of P, B विणिम्मवंतस्स. 21) B मिसेण for णिहेण.
 22) B बालाण. 23) B तुट्ठो दू. 24) P clearly indicates the division स कयत्थो = स
 कृतार्थः. 25) B फेनोत्थिता

अह एवं विम्हय-गय-मणस्स मह तेण ताओ भणियाओ ।

वर-तावसीओ मुणिणा ^१विणयोणय-उत्तिमंगाओ ॥ २५६

एसो गुण-रयण-महा-महोयही सयल-सत्थ-विइयत्थो^३ ।

विजयाणंदो णामं वर-विप्प-सुओ सुई सुयणो ॥ २५७

५ एत्थेक्क-देसं-वसिओ तुम्ह पसाएण वच्चइ पहाए ।

हि^४ पएसं णिबुय-हियओ इमाहितो ॥ २५८

भणियं च ताहिं भयवं सं च्चिय भूमी सुहेहिं सच्चविया ।

णिमिसं^{११} पि जत्थ एए वसंति जे तुम्ह पडिवण्णा ॥ २५९

तो सो दिण्णासीसो संतुट्ठो^{१२} पडिवहं गओ गुरओ ।

१० विणएण ताण पुरओ अहं पि सुविसत्थमासीणो ॥ २६०

तो ताहिं समं बहुसो जैहोइयालावयं पयंपंतो ।

ताव ट्ठिओ णराहिव जावत्थइरिं गओ सूरुओ ॥ २६१

केत्तिथं^{१६} मेत्तं संज्ञायवस्स सेसं ति^{१७} दंसणत्थं वं^{१८} ।

आरूढा तिमिर-चर व वास-तरु-सेहरं सिहिणो^{२०} ॥ २६२

१५ संमातं तद्वाल्योर्लावण्यं स्तनमिषेण उच्छ्रवक्षोजव्याजेन पुञ्जीकृतमिव पिण्डीकृत्य स्थापित-
मित्यर्थः ॥ २५५ ॥ २५६) अह एवं - अथ एवंगतविस्मितमनसो मम तेन मुनिना
विनयावनतोत्तमाङ्गे ते वरतापस्यौ भणिते ॥ २५६ ॥ २५७) एसो - एष गुणरत्न-
महामहोदधिः सकलशास्त्रविदितार्थः विजयानन्दो नाम शुचिरुभय[कुल]विशुद्धः सुजनः
सदाचारो वरविप्रसुतः ॥ २५७ ॥ २५८) एत्थेक्क - अत्रैकदेशोपितः कोणैककृत-

२० स्थितिः निर्वृतहृदयः स्वस्थचित्तः प्रातरितः स्थानात् युष्मत्प्रसादेन हृदयेप्सितं प्रदेशं
व्रजति । प्रातरन्यत्र यास्यतीत्यर्थः ॥ २५८ ॥ २५९) भणियं - भणितं च ताभ्याम् ।
भगवन् सैव भूमिः सुखेन सच्चविया दृष्टा । सैव सुखस्थानमित्यर्थः । यत्र निमिषमपि
एते ये युष्माकं प्रतिपन्ना वसन्ति ॥ २५९ ॥ २६०) तो सो - ततः स दत्ताशीः
संतुष्टो गुरुः प्रतिपथं गतः व्यावृत्य स्वस्थानं प्रस्थितः । अहमपि सुविश्वस्तं यथा भवति तथा
२५ विनयेन तयोः पुरतः आसीनः उपविष्टः ॥ २६० ॥ २६१) तो ताहिं - ततः ताभ्यां
समं बहुशो यथोचितं कन्याजनयोग्यं पेशलं कोमलं मनोहरं वा प्रजल्पन् हे नराधिप
तावत् स्थितो यावत्सूर्योऽस्तगिरिं गतोऽस्तमितः इत्यर्थः ॥ २६१ ॥ २६२) केत्तिथं -

१) J भणामि अम्हाण भणियव्वं for विण° etc. of PB. 2) = विनयोपनतउत्तमांग, B उत्तमं-
गाड. 3) = विदितार्थः. 4) = शुचिः. 5) B रयणि for देस. 6) = प्रभाते. 7) = निर्वृतहृदय, J णिचुय.

८) P इमोहितो, JB इमाहितो. 9) = सैव. १०) B सुहण. ११) P निमिसं पि, J णिवसंति, B णिमिसं
पि. १२) = स्वस्थानं, PB पडिवहं, J परिवहं. १३) B perhaps गुरुओ. १४) = यथोचिताचारं प्रजल्पन्,
B जहोइयं पेसलं पयं. १५) B जा अत्थगिरिं. १६) = कियन्मात्रं संख्यातपस्य इत्यते. १७) J सेससि,
PB सेसंति. १८) P च, JB व. १९) P वर, JB चर. २०) = मयूराः.

भणियं म्ह महाण् मईए सायरं भट्टउत्त णिसुणेसु ।
 एसो समाहि-समओ संपइ संमुवट्ठिओ अम्ह ॥ २६३
 ता तुम्हे हि^३ महामइ सुविसत्थं कुवल्यावलीए समं ।
 अच्छह मुहुत्त-मेत्तं^५ धम्म-कहा-सुह-विणोएण ॥ २६४
 एवं भणिऊण गया समाहि-भवणोयरं महाणुमई ।
 सविसेस-समप्पिय-हियय-भाव-ज्ञाण-ट्टिया तत्थ ॥ २६५
 अह सा मए णराहिव विणओणय-वयण-दाविय-मणेण ।
 प^१रिसंठिय-वेसंभं सब्भावं पुच्छिया सुमई ॥ २६६
 भयवइ विरुद्धमेयंविहं म्ह सहस त्ति तुम्ह पच्चक्खं ।
 गुरु-यण-व^{११}ओवहासं भणियं फरुसक्खरं वयणं ॥ २६७
 तह वि हु तु^{१२}वरेइ पणडु-सुमरणा लहुइयासयं हिययं ।
 ता जइ खेयं ण मणम्मि होइ ता कहसु^{१६} किं णेयं^{१७} ॥ २६८

शिखिनो मयूराः तिमिरचरा इव अन्धकारहेरिका इव वासतरुशिखरमारूढाः । अतश्चो-
 त्प्रेक्ष्यते । दर्शनार्थमिव । कथमिति किम् । कियन्मात्रं संख्यातपस्य शेषः । मयूराः
 स्वभावश्यामाङ्गत्वादन्धकारचरत्वेनोत्प्रेक्षिताः ॥ २६२ ॥ २६३) भणियं म्ह — भणितः^{१५}
 सो महानुमत्या सादरम् । भट्टपुत्र निश्चिन्वति । एषोऽस्माकं संप्रति समाधिसमयः ।
 चित्तैकाग्र्यं स्थायते । धारणावसरः समुपस्थितः ॥ २६३ ॥ २६४) ता तुम्हे —
 तावद्युयमैत्र महामते कुवल्यावल्या साकं मुहूर्तमात्रं धर्मकथासुखविनोदेन सुविश्वस्ता-
 स्तिष्ठत ॥ २६४ ॥ २६५) एवं भणिऊण — एवं भणित्वा महानुमतिः समाधि-
 भवनोदरं गता । सविशेषसमर्पितहृदयमानसानि वयं तत्र स्थिताः । कुवल्यावली अहं^{२०}
 च तत्र स्थितावित्यर्थः । हृदयं रहस्यमानसं च चित्तं ज्ञेयमिति शेषः ॥ २६५ ॥
 २६६) अह सा — अथ नराधिप विनयावनतदर्शितमनसा मया परिवर्धितविश्रम्भा सती
 सुमतिः सद्भावं पृष्टा । ‘दशेर्दावदंसदक्खवाः’ [हैम० ८-४-३२] इति दाविया
 ॥ २६६ ॥ २६७) भयवइ — हे भगवति अस्माकं सहसैवविधं युष्मत्पत्यक्षं गुरुजन-
 कृतोपहासं परुषाक्षरं वचनं भणितुं विरुद्धम् अयुक्तम् इत्यर्थः ॥ २६७ ॥ २६८)^{२१}
 तह वि — तथापि सुनिर्भान्तं प्रनष्टस्मरणलघूकृताशयम् एतच्चिन्ताक्रान्ततया श्लथीकृताभि-
 प्रायं हृदयं त्वरयति प्रष्टुमुत्साहयति इत्यर्थः । ‘त्वरेस्तुवरजडौ’ [हैम० ८-४-१७०]

1) P भणियम्ह, B भणियम्ह. 2) J समवुट्ठिओ. 3) P तुम्हेहि, J तुम्हेहि, B तुम्हेत्थ. 4) B
 'वलीउ[=इ]. 5) B मत्तं for मेत्तं. 6) P भावज्ञाण, J माणसाण, B भावजाण. 7) P विणउ°, J
 विणओ°, B विणयो°. 8) = वचन. 9) P वेसंभा, J वेसंभं, B परिवट्ठियवेसंभं. 10) P 'मेयं
 विहम्ह, B 'मेयं वियम्ह. 11) PB कभोव°, J वभोव°. 12) P भणियं, B भणितं. 13) P हुत्तरेइ, J
 हुत्तरेइ, B हुत्तरेइ. 14) P लहुइयासयं, J लहुइयाइसयं, B लहुकयासयं [= सुमरणलहुकयासयं].
 15) B भणइ for कहसु. 16) B एयं for णेयं. 17) B 'स्वांततया.

एम्ब-विहे वय-विहवे एम्ब-विहाए वि रूय-सोहाए ।

एम्ब-विहं तव-चरणं एम्ब-विहो तवोवणे वासो ॥ २६९

एवं सोऊण ममाहि^६ तक्खणं खुहिय-लोयण-जलेण ।

सिच्चंत-थण-हरुच्छंग-वक्कलं तीण उल्लवियं ॥ २७०

भाउय किं तुह इमिणा दुस्सोयवेण संपइ सुएण ।

अणहिय-कम्माणम्हाण हय-कहा-संविहाणेण ॥ २७१

भणिऊण तीण^{१०} भणियं भाउय पढमम्मि दंसणे^{११} च्चेय ।

तीरंति णेयं^{१२} कस्स वि सहसा कहिउं^{१३} रहस्साइं ॥ २७१*१

णियं-सुह-दुह-गुण-दोसा तह य विसेसेण णियं-गुज्झाइं ।

अमुणिय-सील-सहावे जणम्मि^{१४} किं कह कहिज्जंति ॥ २७२^{१५}

तह वि जह महसि सोउं ता सुवउ अत्थि तियस-सुह-वासो ।

कुल-महिहराण पढमो मेरु त्ति तिलोय-विक्खाओ ॥ २७३

इति तुवरः । तद्यदि मनसि खेदः कष्टं न भवति ततो भणत किमेतदिति । एकवचन-बहुवचनसांकर्यम् आलापबाहुल्यादन्यम् ॥ २६८ ॥ कथमित्याह । २६९) एम्ब-

विहे—एवंविधे वयोविभवे एवंविधायां^{१०} रूपशोभायाम् एवंविधं तपश्चरणम् एवंविधे* तपोवने वासः । इत्यादि किमेतद्विरुद्धमिति प्रश्नः ॥ २६९ ॥ २७०) एवं सोऊण—

ततस्तद्वचः श्रुत्वा मत्तो मत्सकाशात्^{१०} माधितं क्षणं क्षुभितलोचनजलेन किंचिद्विचिन्त्य पतितबाष्पोदकेन सिच्यमानस्तनभरोत्संगवल्कलं भवति तयोल्लपितं भाषितम् ॥ २७० ॥

२७१) भाउय—आतः किं तवानेन दुःश्रोतव्येनानधिककर्मणोः दुःकर्मणोरावयोर्हत-

२० कथासंविधानेन संप्रति श्रुतेन । अश्रुतमेव श्रेयः इत्यर्थः ॥ २७१ ॥ २७१*१)

भणिऊण—इति भणित्वा तया भणितम् । हे आतः प्रथम एव दर्शने रहस्यानि गोप्यानि

न च सहसा कस्यापि कथयितुं तीर्यन्ते न वक्तुं शक्यन्ते इति ॥ २७१*१ ॥ २७२)

णिय—आतः निजसुखदुःखगुणदोषास्तथा च विशेषेण निजकगुह्यानि स्वरहस्यानि अज्ञातशीलस्वभावे जने किं कथय कथ्यन्ते निवेद्यन्ते । स्मृतावप्युक्तम् ।

२५ यस्य न ज्ञायते शीलं न कुलं न पराक्रमः ।

न तेन संगतिं कुर्यादित्युवाच बृहस्पतिः ॥

इति ॥ २७२ ॥ २७३) तह वि—तथापि यदि श्रोतुं कांक्षसि तदा श्रूयताम् ।

त्रिदशसुखवासो देवभूमिः कुलमहीधराणां प्रथमो धुरि योज्यः त्रिलोकविरह्यातो मेरुरिति

1) PB एव, J एम्ब. 2) P एवं, J एम्ब, B एव. 3) PB एव, J एम्ब. 4) PB एव, J एम्ब; [°विह°].

5) B तो तं for एवं. 6) P puts No. 5 on हि, B समाहि. 7) = सिच्यमान, PB सिच्यंत. 8) = अहित.

9) This gāthā is found in B only, but not in PJ. 10) B तीह. 11) B दंसण. 12) B नेय.

13) B रहस्साइं. 14) J omits this verse which is given by PB. 15) PB नियसुह.

16) P निययगुज्झाइं, B निययगुज्झाई. 17) B किरनेयमिज्जंति for किं etc. 18) B puts the

same number for this and next verse. 19) B रूपशालायां. 20) B समाधितःक्षणो.

कणय-सिलायड-पक्खलि-संद^१ प्पाय-विम्वहलंगेहिं ।
 दुक्खेहिं जस्स कीरइ पयाहिणं रवि-तुरंगेहिं ॥ २७४
 हर-वसह-सिंग-विलिहण-वस-पसरिय-कणय-रयं-पिसंगेहिं ।
 अविहाविप्रकमेकं^२ णिवसिज्जइ दिग्गइंदेहिं ॥ २७५
 गरुल-णह-कुलिस-विउडिय-कणय-सिला-चट्ट-सुह-णिसण्णे^३ ।
 परिपिज्जइ जत्थ जहिच्छियासवं सिद्ध-मिहुणेहिं ॥ २७६
 छम्मुह-सिहंडि-तंडव-ग्गो^४ह^५ख्खा^६य-सुह-णिवासेहिं ।
 गिज्जइ माहव-मय-मुइय-माणसं^७ किंणर-गणेहिं ॥ २७७
 णिसुणिज्जइ जत्थ^८ विरिंचि-हंस-संलाव-सह-संवलिया ।
 सत्त-रिसि-साम-णिग्घोस-मांसला तुंबुरालत्ती ॥ २७८
 सुविसट्ट-पारियायय-पसूय-मयरंद-मउइय-पहम्मि ।
 तुरियं पिय-संगम-लालसाहिं सइ^९ मम्मइ पियाहिं ॥ २७९

अस्ति काञ्चनाचलो विद्यते ॥ २७३ ॥ २७४) कणय — [कनकशिलातटप्रस्खलित-
 स्यन्दनोत्पातविह्वलजैः । दुःखैः यस्य क्रियते प्रदक्षिणं रवितुरङ्गैः] ॥ २७४ ॥ २७५)
 हर — हरवृषभशृङ्गविलिखनवशप्रसृतकनकरजः पिशङ्गैः दिग्गजेन्द्रैरविभाविताकैकं न्युप्यते १५
 निवासः क्रियते स्थायते इति पर्यायः ॥ २७५ ॥ २७६) गरुल — यत्र गरुडनख-
 कुलिशताडितकनकशिलापट्टमुखनिषण्णैः सिद्धमिथुनैः देवदम्पतीभिः यथेप्सितासवः पीयते
 मनीषितमद्यमास्वाद्यते । नखा एव कुलिशं वज्रम् ॥ २७६ ॥ २७७) छम्मुह —
 पण्मुखशिखण्डिताण्डवमनोहरोद्यानकृतनिवासैः किंनरगणैर्गीयते । कथम् । यथा भवति
 मारुतमृगमुदितमानसम् । मारुतावर्ताभिगमिनो ये मृगा वातप्रम्यस्तेषां मुदितं हृष्टं मानसं २०
 यत्र गीयमाने इति क्रियाविशेषणम् ॥ २७७ ॥ २७८) णिसुणिज्जइ — यत्र विरञ्चि-
 हंससंलापशब्दसंवलितः सप्तर्षिसामनिर्घोषमांसला तुम्बुरालसिः श्रूयते । ब्रह्महंसनादानु-
 विद्धा देवगानसंमूर्च्छन् सप्तर्षिकृतसामनिर्घोषवेदगानैः प्रवर्धयते इत्युत्कर्षः । सप्तर्षयश्च ।

मरीचिरञ्चयङ्गिरसौ पुलस्त्यः पुलहः क्रतुः ।

वशिष्ठश्च महातेजाः सप्तमः परिकीर्तितः ॥

इति ॥ २७८ ॥ २७९) सुविसट्ट — सुविकसितपारिजातप्रसूनमकरन्दमुदितहृदयाभिः
 प्रियसंगमलालसाभिः प्रियाभिः सदा त्वरितं गम्यते । स्वयं मानिन्योऽभिसर्पन्ति इत्यर्थः

1) P °गुप्पाय, J °गुच्चाय, B °गुच्चाय. 2) = प्रदक्षिणां, B पयक्खिणा. 3) = कनकरजः. 4) P वियक्कं, J °विपक्कं, B °विइक्कं. 5) = अविभाविता एकेन एकः. 6) J णिवसज्जइ. 7) B ताडिय for विउडिय. 8) P °च्छिलासवं, JB °च्छियासवं. 9) = नृत्त. 10) B कय for सुह. 11) = गीयते. १०
 12) P °मुइय, B मारुअमयमुइय. 13) = माधवमदमुदितमानसं. 14) B विरिंचि. 15) = बहला. 16) J तुंबुरा. 17) = पारिजातक, P पारियायसूण, J पारियाययपसूय, B पारियाययपसूय. 18) = मृदूकृत. 19) J सहं. 20) = गम्यते, B वच्चह. 21) B gives this gāthā, but the commentary on it is missing. 22) B शिलावर्तमुखनिखणैः.

मज्जंतेरावण-दाणं-गंध-लुद्धा गयालिमुहलेहिं ।

कंचण-कमलेहिं जहिं परिहावं लहइ णवर सिरी ॥ २८०

तस्सिं पंसंडि-सेले दाहिण-साणूसु रिद्धि-संपुण्णा ।

सुलसा णामेण पुरी सुरेस-वसई-समम्भहिया ॥ २८१

तत्थ विज्जाहरेंदो हंसो णामेण तियस-विक्खाओ ।

तस्स वि चित्ताणुगया पउमा णामेण पिय-जाया ॥ २८२

उयरुम्भवाओ तिस्सा दोणिं सुधूयाओ-दंसणीयाओ ।

एक्काए वसंतसिरी सरयसिरी णाम बीयाए ॥ २८३

दोणहं पि ताणं गुरु-यण-संपत्त-सुहोवएसं-सुहियाण ।

देवाराहण-कय-णिच्छयाणं दियहा अइकंति ॥ २८४

एवं कैलासं-महीहरम्मि गोरी-हराण सई पुरओ ।

वीणा-विण्णाण-गुणोवलद्ध-पसराओ वच्चंति ॥ २८५

अण्णम्मि णिसा-विरमे ताहिं तहिं चेय भाउयं गयाहिं ।

दिट्ठो पण्णमाणो हेरंबो सरहसावयवो ॥ २८६

- ११ ॥ २७९ ॥ २८०) मज्जंतेरावण-नवरं केवलं यत्र मज्जदेरावणदानगन्धलुब्धा गजालिमुखैः काञ्चनकमलैः श्रीः लक्ष्मीः परभागं परमोत्कर्षं लभते । गिरिशिखरे सरसी ज्ञेया गजमज्जनस्यान्यथानुपपत्तेः ॥ २८० ॥ २८१) तस्सिं-तस्मिन् पिशण्डिशैले सुवर्णगिरौ दक्षिणसानुषु ऋद्धिसंपूर्णा सुरेशवसतिसमभ्यधिका इन्द्रपुरीव^{१७} रम्या सुलसा नाम्ना पुर्यस्ति ॥ २८१ ॥ २८२) तत्थ-तत्र सुलसापुर्या त्रिदशविख्यातो नाम्ना हंसो विद्याधरेन्द्रः तस्य च चित्तानुगता नाम्ना कमला प्रिया जाया बल्लभास्ति ॥ २८२ ॥ २८३) उयरुम्भवाओ-तस्या उदरोद्धवे दर्शनीये द्वे पुत्रिके । एकस्याः नाम वसन्तश्रीः द्वितीयस्याः नाम शारदश्रीः ॥ २८३ ॥ २८४) दोणहं पि-द्वयोरपि गुरुजनसंपन्न-सुखोपदेशसुखितयोः देवाराधनाकृतनिश्चययोः दिवसाः अतिक्रामन्ति ॥ २८४ ॥ २८५) एवं-एवं कैलासमहीधरे गौरीहरयोः पुरतः सदा वीणाविज्ञानविनोदलब्धप्रसरे २६ ते व्रजतः । वीणावादनं कुरुतः इत्यर्थः ॥ २८५ ॥ २८६-९०) अण्णम्मि-हे भ्रातर अन्यस्मिन् निशाविरमे तत्रैव कैलासे गताभ्यां ताभ्यां सहैर्षावयवः प्रनृत्यन् नृत्यं

१)=साद्यन्, P मज्जन्ते, JB मज्जंते. २) P वणगंधलुद्धगयालिसुहलेहिं, J वणदाणगंधलुद्धा गयालिमुहलेहिं, B गंधिलुद्धा गयालिमुहलेहिं. ३) B परिभायं. ४)=सुवर्णलौले. ५)=उदरोद्धवा. ६) B perhaps दुणिं वि धूयाउ. ७) J ताणु गुरुयणु. ८)=सुखोपदेश. ९)=निश्चय. १०) B कयकास. ११) J सहं. १२) B विणोय for गुणोव. १३) J भाउगा. १४) B पणहमाणो. १५) B सहसिसा. १६) B गंधिलुद्धा. १७) B पुरी रम्या.

भुयइंद-फणा-मणि-किरण-जाल-विच्छुरियं-वियड-वच्छंयलो ।
 गंडयल-पलोद्दुहाम-दार्णं लुद्धालि-रव-मुहलो ॥ २८७
 विसरिसं-किरण-त्रसुक्खित्त-थोरं-कर-कलिय-परसु-बीहच्छो ।
 सवणावयंस-सियं-सप्प-विड्डुरिल्लाणणाहोओ¹¹ ॥ २८८
 णव-पारियाय-पल्लव-पसूण-मंडलिय-वियड-कुंभयडो ।
¹³सणेक्क-कोडि-संपत्त-पोक्करामुक्क-सुंकारो ॥ २८९
¹⁴तडुविय-कण्ण-पल्लव-पच्छाइय-दस-दिसा-वहाहोओ ।
 पय-भर-महिहरेक-देस-ट्टिय-गणोहो ॥ २९०
 तो तं सवायर-सुह-पणच्चिरं भयवयं गणाहिवइं ।
 उवहसियं सरयसिरीण सणिय-सणियं समुल्लवियं ॥ २९१
¹⁷उअ अम्महे इमाए विरूय-सोहाण णच्चइ गणेसो ।
 देवा वि अप्प-संभाव-गब्विया केण वि गुणेण ॥ २९२

कुर्वाणो हेरम्बो विनायको दृष्टः । हेरम्बविशेषणान्याह । [भुयइंद -] भोगीन्द्रफणा-
 मणिकिरणजालविच्छुरितविकटवक्षःस्थलः । गण्डतलपर्यस्यदुद्दामदानलुब्धालिरवमुखरः ।
 गजवदनत्वाद्दानगन्धत्वमविरुद्धम् । 'पर्यसः पलोद्दुपल्लदुपल्लत्थाः' [हैम० ८-४-२००]¹⁵
 इति पलोद्दः ॥ [विसरिस -] विसदृशकरंणवशोक्षिप्तस्थूलकरकलितपरशुबीभत्सः ।
 करणं नृत्याभिनयः । करश्च शुण्डादण्डः । परशुः कुठारः । बीभत्सो रौद्रः । श्रवणावतंस-
 सितसर्परोद्राननाभोगः ॥ [णव -] नवपारिजातपल्लवप्रसूनमण्डलितविकटकुम्भितटः ।
 दशनैककोटिसंप्राप्तपुष्करामुक्तसूत्कारः । मण्डलितं वेष्टितम् । पुष्करं शुण्डादण्डाग्रम् ॥
 [तडुविय -] ताण्डवितकर्णपल्लवप्रच्छादितदशदिक्पथाभोगः । पदभरनामितमहीधरैक-²⁰
 देशस्थितगणौघः । एवंप्रभो विनायको दृष्टः । कुल्लकम् ॥ २८६-९० ॥ २९१)
 तो तं - ततस्तं सर्वादसुखप्रनर्तनशीलं भगवन्तं गणाधिपतिम् उपहस्य शारदश्रिया शनैः
 शनैः समुल्लपितम् । 'शनैसो डिअम्' [हैम० ८-२-१६८] इति सणिञं ॥ २९१ ॥
 २९२) उअ - पश्य सखि एष गणेशोऽनया विरूपशोभया नृत्यति । अर्थान्तरन्यास-
 माह । [देवाः अपि] केनापि गुणेनात्मसद्भावगर्विताः । को भावः । एतादृग्बीभत्स-²⁵

1) B भोहंद. 2) P वित्थरिय, JB विच्छुरिय. 3) P यच्छ, JB वच्छ. 4) P गंडयपं, JB गंडयलपं. 5) J दाणु. 6) = विसदृशकिरणवासोक्षिप्त. 7) PJB वसुक्खित्त. 8) P धोर, J थोर. B थार. 9) = विहस्तो व्याकुल, P वीहत्थो, J not specified, B बीभत्थो. 10) = सित. 11) PB 'णाभोओ, J 'णाहोओ. 12) P पसूण, JB पसूय. 13) = दशनैककोटिसंप्राप्तसुंदाग्रभासुक्तसूत्कारः, B perhaps दसणिक्कोडिसंठ वियपुक्करोमुक्कसुंकारो. 14) = तांडवित, P obscure, J तडुविय, B तंडविय. 15) P पद्माभोओ, JB 'वहाहोओ. 16) P भयवयं, J भयवहं, B पिच्छिऊण गणणाहं for भयवहं etc. 17) B उव सहि इमाइ पिच्छइ विरूवसोहाइ. 18) P देवा वि अप्पं, J देवा वियप्पं, B देवा इ अप्पं. 19) This is put at the close of the bunch of verses.

तो तेण सोवहासं वयणं उवलक्खिज्जण कुविएण ।
 सरथसिरी । अदयं दिण्णो सावो गणेसेण ॥ २९३
 जह वच्च दुव्विणीए णिवससु पच्चंत-माणुसे लोए ।
 पावेसु जोव्वणुम्माय-तुंग-तरुणो फलं पावे ॥ २९४
 तं वज्ज-वडण-सविसेस-दूसहं गय-मुहाहि सोज्जण ।
 दुव्वयणं भय-वस-वेविराहिं सो ताहिं विण्णत्तो ॥ २९५
 भयवं तिलोय-पूइय मा कुप्पसुं परियणो^५ खु णे तुम्ह ।
 ता किर^६ कुडिलेण विणा ण विरुज्झइ गुरु-यणे हासो ॥ २९६
 णेत्थंम्ह भाव-दोसो उवहसणिज्जो तुमं ण लोयस्स ।
 कीस मुहा णिय-संकप्प-लहुय-भावं समुव्वहसि ॥ २९७
 कस्स तुमं उवहासो को वा सो तिहुयणे^{१०} वि जो तुम्ह ।
 अहिययरो अहि-भूसण जेणम्ह-विहाओ सावेसि^{११} ॥ २९८
 जह णम्ह भाव-दोसो ईसिं पि सुरासुरिंद-णय-चलण ।
 तह होज्ज^{१३} साणुयंपो जम्मे जम्मे तुमं चेयं^{१५} ॥ २९९

- १५ वपुर्वैरूप्येऽपि कथमसौ सोत्साह इव स्वर्गेण नृत्यति ॥ २९२ ॥ २९३) तो तेण — ततस्तेन सोपहासं शारदश्रियो वर्चनमुपलक्ष्य कुपितेन गणेशेन अदयं निर्दयं शापो दत्तः ॥ २९३ ॥ २९४) जह — यथा दुर्विनीते प्रत्यन्तमानुषे लोके निवस नीचकुलेषु स्थितिमनुभवेति । हे पापे यौवनोन्मादतुङ्गतरोः फलं प्राप्नुहि ॥ २९४ ॥ २९५) तं वज्ज — तद्वज्रपतनसविशेषदुःसहं गजमुखाद्गणेशादुर्वचनं श्रुत्वा भयवशकम्पमानाभिः ताभिः
 २० तत्सखीभिः विज्ञप्तः । लम्बोदरः इति शेषः ॥ २९५ ॥ २९६) भयवं — भगवन् त्रिलोकपूजित मा कुप्य मा कोपं कुरु । खु निश्चितम् । णे वयम् । भवतां परिजनः परिवारः । तस्मात् कुटिलेन भावप्रधानत्वान्निर्देशानां कौटिल्येन विना गुरुजनेऽपि हासो न विरुद्धः । किलेत्यासोक्तौ । उक्तं च । ‘गुरुणापि समं हास्यं कर्तव्यं कुटिलं विना’ । इति ॥ २९६ ॥ २९७) णेत्थंम्ह — नात्रास्माकं भावदोषः चित्तकालुष्यम् । लोकस्य
 २५ त्वं नोपहसनीयो न गर्हास्पदम् । किमिति मुधा निजसंकल्पलघुकभावं समुव्वहसि । किंतु सर्वथा सर्वस्य पूज्य एव इति ॥ २९७ ॥ २९८) कस्स — कस्य त्वं उपहास्यः को वा स त्रिभुवनेऽपि यो युष्मदप्यधिकतरो गरीयान् येनाहिभूषण सर्पमण्डित अस्मद्विधासु रूप्यसि । अभावदोषासु रोषं करोषि ॥ २९८ ॥ २९९) जह ण — यथा सुरासुरेन्द्र-

१) = प्रत्यंत प्रांत. २) B प-डण. ३) = कंपमानाभिः. ४) B कुप्पड. ५) P परियणे, J परियणो

६) B परियणु क्खु. ६) = तत् किल. ७) B णत्थिम्ह [= णित्थंम्ह]. ८) P ताव, JB भाव. ९) B तुम्हे. १०) B तिहुयणंमि जो. ११) B रूसेसि. १२) P ताव, JB भाव. १३) B होहि. १४) = साणुकंपो, P साणुयंपो, J साणुयंपो, B साणुकंपो. १५) B चेव. १६) B वदनमुप.

अह ताण दोस-रहियं हिययं उवलक्खिऊण तक्कालं ।
तक्खण-णियत्त-रोसेण पभणियं विग्घणां णेण ॥ ३००^१

जह वच्च मच्च-लोए विं तंसि हियइच्छियाइं सोक्खाइं ।
पाविहसि माणुसाओ सरयसिरि^३ मह प्पसाएणं ॥ ३०१

जइया विज्जाहर-सिद्ध-जक्ख-गंधव-माणुसाणं च ।

एक्कत्तो संवलिआण वयण-कमलाइं पेच्छिहसि ॥ ३०२

तइया विमुक्क-सावा पुणो वि विज्जाहरत्तणं पुत्ति ।

लहिहसि एवं भणिए अहंसणमुवगया वाला ॥ ३०३

इयरा वि भयवया गयमुहेण भणिया मयच्छि मा रुयसु ।

हियइच्छियं वरं तं पि मह पसाएण पाविहसि^{१०} ॥ ३०४

एवं सा लद्ध-वरा वि कुलहरं णिय-सहोयरी-विरहे ।

दुक्खेहिं सदुक्खं भट्टउत्त रुइरी गया वाला ॥ ३०५

दूराओ च्चिय दट्ठूण सहि-यणं गुरु-यणं च रुइरीए ।

सिट्ठं माया-पिउणो णीसेसं गर्यमुहुलवियं ॥ ३०६

नतचरण ईषदल्पमपि नास्माकं भावदोषः । तथा जन्मनि जन्मनि भवे भवे त्वमेव सानु- 15
कम्पो दयाप्रधानो भूयाः ॥ २९९ ॥ ३००) अह ताण—अथ तत्कालं दोषरहितं
तयोर्वचनमुपलक्ष्य तत्क्षणनिवृत्तरोषेण विघ्ननाथेन भणितम् ॥ ३०० ॥ ३०१) जह—
यथा ब्रज मर्त्यलोके तत्रापि मम प्रसादेन हे शारदश्रि मानुषात् हृदयेप्सितानि सौख्यानि
प्राप्स्यसि ॥ ३०१ ॥ ३०२-३) जइया—यदा एकत्र मिलितानां विद्याधरसिद्ध-
यक्षगन्धर्वमानुषाणां वदनकमलानि द्रक्ष्यसि ॥ [तइया—] तदा विमुक्तशापा हे पुत्रि 20
पुनरपि विद्याधरत्वं लप्स्यसे । एवं भणिते सा वाला अदर्शनमुपगता अदृश्या जाता
दैवानुभावादिति । युग्मम् ॥ ३०२-३ ॥ ३०४) इयरा वि—इतरापि वसन्तश्रीः
भगवता गजमुखेन भणिता । हे मृगाक्षि मा रोदीः । त्वमपि मम प्रसादेन हृदयेप्सितं
मनश्चिन्तितं वरं प्राप्स्यसि ॥ ३०४ ॥ ३०५) एवं सा—एवं सा लब्धवरापि
निजसहोदरीविरहे भगिनीवियोगदुःखैः रुदनशीला सदुःखं कुलगृहं गता ॥ ३०५ ॥ 25
३०६) दूराओ—दूरादेव सखीजनं गुरुजनं च दृष्ट्वा रुदन्त्या रुदनं कुर्वन्त्या
गजमुखोल्लपितं निःशेषं शापानुग्रहरूपं मातापित्रोः शिष्टं कथितम् ॥ ३०६ ॥

1) P 298, J perhaps 300, B 305. 2) B तत्थ वि for वि तंसि. 3) PB °सिरि, J °सिरी.

4) P महप्°, J महप्प°, B महाप्°. 5) = यदा. 6) B वि for च. 7) B मिलिआणं. 8) P पुणो विज्जा°,
B पुणो वि वि°. 9) B लहिहसि. 10) B पाविहसि. 11) J गरुयणं व रु°. 12) PB °मुहुल°, 30
J °मुहुल°. 13) See p. 38, note 22, with युग्मम् for युगलकम्.

तं तह सोऊण विमुक्क-बाह-धारं सुपडिरुयंतेण ।
 भणियं हंसेण अहो ण तेण जुत्तं कयं पहुणा ॥ ३०७
 जं तीए बाल-भावाविसट्टं-बुद्धीए मुद्ध-कुमरीए ।
 उवरि णिहित्तो^१ सावो जाणंतेणावि गणवइणा ॥ ३०८
 अहवा ण तस्स दोसो एयं सहस त्ति दुक्क-कम्म-फलं ।
 परिणमियं सरयसिरी-विओर्यं-दुक्ख-च्छलेणम्ह ॥ ३०९
 एवं भणिऊण चिरं सच्चवियं बाह-मइलिय-कवोलं ।
 वयणं घणं-घडिय-मियं-क-बिंब-सरिसं स-जायाए ॥ ३१०
 भणियं च पिए किं सोइएण इमिणा असोयणी ग्णं ।
 जं जह भवियं होइ तं तहा देव-जोएण ॥ ३११
 किंतु अजुत्तं कीरइ तं चिय अम्हेहिं मूढ-हियएहिं ।
 अणुसीलियं फलं तेण अज्ज एवं-विहं पत्तं ॥ ३१२
 सवाउ चिय^{१२} कुमरीओ कुल-हरे जा ण हुंति तरुणीओ ।
 ताव चिय सलहिज्जंति ण उण णव-जोवणारंभे ॥ ३१३

- १५ ३०७) तं तह—तत्तथा श्रुत्वा विमुक्तबाष्पधारंश्च एवं प्रतिरुदता हंसेन हंसनरेन्द्रेण पुनर्भणितम् । अहो इति खेदे । प्रभुणा लम्बोदरेण युक्तं न कृतम् ॥ ३०७ ॥ ३०८) जं तीए—यत्तस्याः बालभावाविकसितबुद्धेर्मुग्धकुमार्याः उपरि जानतापि गणपतिना शापो दत्तस्तन्नोचितम् इत्यर्थः ॥ ३०८ ॥ ३०९) अहवा—अथवा न तस्य प्रभोः दोषः एतत् शारदश्रियो^{१३} दुःकृतकर्मफलं सहसा परिणतम् अस्माकं वियोगदुःखच्छलेन
 २० अस्माकं सुताया विरहदायि पूर्वकृतं तत्कर्मैवोपनतम् ॥ ३०९ ॥ ३१०) एवं—एवं भणित्वा बाष्पमलिनितकपोलं जायाया वदनं मुखं घनघटितमृगाङ्गबिम्बसदृशमिव चिरं विलोकितम् । दुःखान्मेघाच्छन्नचन्द्रमण्डलरूपं हंसेन भार्यामुखं दृष्टमिति ॥ ३१० ॥ ३११) भणियं—भणितं च प्रिये अमुना अशोचनीयेन शोचितेन किम् । यद्यथा भवितव्यं दैवयोगेन तत्तथा जायते ॥ ३११ ॥ ३१२) किंतु—किंतु मूढहृदयैरस्माभिस्त-
 २५ देवायुक्तं क्रियते । अद्य तथैवविधमनुशीलितं पूर्वभवकर्मोपदौकितं फलं प्राप्तम् । किमस्माकं पूर्वभवकर्मकृतया तदीयचिन्तया इत्यर्थः ॥ ३१२ ॥ ३१३) सवाउ—सर्वा एव कुमार्याः कुलगृहे जन्महेतोः पितुर्गृहे यावत्तरुण्यो न भवन्ति तावदेव

1) P दाहधारं सुपडिरुयंतेण (with the indication that there should be space after 'रं'), J वाहधारं सुपडिरुयंतेण, B द्वाहधारं सुपडिरुयंतेण. 2) J विह for विसट्ट. 3) B णिहित्तो.
 4) B कम्महलो. 5) P 'सिरीविउय, J 'सिरीविओय, B 'सिरीइ विउय. 6) J घडघडिय.
 7) PB व, J स. 8) PB भणियं, J भणिऊं. 9) =अशोचनीयेन, P अभोयं, J असोयं, B असोयणिजेण. 10) J भणियन्वं. 11) B अज तेण for तेण अज्ज. 12) PB चिय, J चिय.
 13) B 'श्रिया.

ता देमि वसंतसिरी । कस्स वि सच्चविय-गुण-विसेसस्स ।
 वामाहि वि वामयरो वच्चइ जा णम्ह हय-^१देवो ॥ ३१४
 ण उणो धूयाणं^२ समं^३ चित्त-क्खणयं जणस्स जिय-लोए^४ ।
 हियइच्छिओ वरो तिहुयणे वि दुलहो कुमारीणं ॥ ३१५
 एवं बहुसो परिजंपिऊण सविसेस-वड्डिय-विसाओ ।
 गहिओ सुलसाहिवाई वर-लंभोवाय-चिंताए ॥ ३१६
 तो तं विसण्ण-वयणं वर-लंभोवाय-वड्डिय-विसायं ।
 दट्ठण वसंतसिरीय चिंतियं ताव णिय-हियये ॥ ३१७
 ओ^५ गरुय-सिणेहोसरिय-सोक्ख-वस-कायरेण हियएण ।
 चिंता-भरं^६ समुवहइ मज्झ दोसेण जं ताओ ॥ ३१८
 ता किं इमिणा दुसमीहिएण वीवाह-मंगलेणम्ह ।
 सँवाइं वि एव-विहाइं हुंति सुहियाण सोक्खाइं ॥ ३१९
 को हसइ को व गायइ को णच्चइ को सवेइ मेहुणयं ।
 सरयसिरीय^७ विउत्तो^{१०} विरसो एसम्ह वीवाहो ॥ ३२०

श्लाघ्यन्ते । न पुनर्यौवनारम्भे याः कुमार्यस्ताः श्लाघास्पदम् ॥ ३१३ ॥ ३१४) ता^{१५}
 देमि—ततः कस्यापि सत्यापितगुणविशेषस्य वरस्य वसन्तश्रियं ददामि यावदस्माकं
 दैवं पूर्वकर्म वामादपि वामतरं न व्रजति । हतदैवं दुष्टकर्म । शारदश्रीविरहो येन
 विधिना कृतः सोऽन्यदपि किमपि विरूपं यावत्कुरुते तावद्वसन्तश्रियं पाणिं ग्राहयाम
 इत्यर्थः ॥ ३१४ ॥ ३१५) ण उणो—जीवलोके जगति जनस्य लोकस्य पुत्रिकासमं
 चित्तक्षेपकं मनःकष्टकरं किमपि न । किमर्थमित्याह । कुमारीणां हृदयेऽप्यितो वरस्त्रिभुव-^{२०}
 नेऽपि दुर्लभः । अतः सुतातोऽन्यदुःखदं नास्ति ॥ ३१५ ॥ ३१६) एवं बहुसो—
 एवं बहुशः परिजरूप्य सविशेषवर्धितविषादः सुलसाधिपतिः हंसराजा वरलाभोपाय-
 चिन्तया गृहीतः । श्वरार्थचिन्ता जातेत्यर्थः ॥ ३१६ ॥ ३१७) तो तं—ततस्तं
 वरलाभोपायवर्धितविषादं विषण्णवदनं दृष्ट्वा वसन्तश्रिया तावन्नजिह्वदये चिन्तितम्
 ॥ ३१७ ॥ कथमित्याह । ३१८) ओ गरुय—अतिगुरुकस्त्रेहोत्सारितसौख्यवश-^{२५}
 कातरेण हृदयेन यत्तातो मम दोषेण चिन्ताभारं समुद्रहति ॥ ३१८ ॥ ३१९) ता किं—
 तस्मात् किममुना दुःसमीहितेन अस्माकं विवाहमङ्गलेन, पर्याप्तमित्यर्थः । सर्वाण्यप्येवं-
 विधानि सौख्यानि विवाहोत्सवरूपाणि सुखितानामेव भवन्ति तुष्टये जायन्ते । नास्मा-
 द्दशमीदृग्दुःखकवलितानामित्यर्थः ॥ ३१९ ॥ ३२०) को हसइ—को हसति को

१) P देवो, J देवो, B दिवो. २) B धूयाहि. ३) P चित्तखणयं, J not specified, B २०
 चित्तक्खणयं. ४) = जीवलोके. ५) J तिहुयणे. ६) B अइ for ओ. ७) B perhaps चिंताभारं
 उव्वहइ. ८) P सँवाइं मि एव, J not specified, B सँवाइ वि. ९) B perhaps 'सिरीइ विशेष
 एसो विरसोम्ह वीवाहो. १०) = वियुक्त. ११) B शरन् श्री.

तह वि हु अप्प-वसाओ ण हवंति कुमारियाओ अलमहवा ।

णिच्चित्तो^१ ताओ दे करेमि हेरं-व-वयणेण ॥ ३२१

जं तं तइया भणियं देवेण दयालुणा गणेसेण ।

तस्सेसो संपइ वर-समीहणोवट्ठिओ कालो ॥ ३२२

५ ता किं बहुएहिं वि^४ चित्तिएहिं णलकूवरो वरो होउ ।

वित्ताहिवस्स तणओ गयमुह मह तुह पसाएण ॥ ३२३

तो सो हेरं-वर-प्पभाव-पक्खित्त-वियसिय-मुहस्स ।

हंसस्स धणय-तणओ सहस त्ति उवट्ठिओ हियए ॥ ३२४

तो^९ मित्त-बंधु-परियण-मएण सा तेण तस्स पियं-तणया ।

१० णलकूवरस्स दिण्णा समुयं विज्जाहरेदेणं ॥ ३२५

तेणावि तस्स पिउणा सप्परिओसेण वित्तणाहेण ।

पडिवज्जिऊण बहुसो पडिच्छिया कुमुम-माल व्वं ॥ ३२६

अण्णम्मि दिणे बहु-विह-विमाण-मालाउलंवरं-सिरीए ।

अणुसंपत्तो सहसा सुलसं णलकूवरो पत्तो ॥ ३२७

१५ गायति को नृत्यति कः सूते मैथुनकम् । कः उपहासं करोतीत्यर्थः । शरच्छ्रया वियुक्तः एष विरसोऽस्माकं विवाहः ॥ ३२० ॥ ३२१) तह वि—तथापि । खुं निश्चितम् । आत्मवशा न भवन्ति कुमार्यः । अलमथवा पूर्णम् । दे तावत् । हेरम्ब-वचनेन तातं निश्चिन्तं करोमि ॥ ३२१ ॥ ३२२) जं तं—यत्तत्तदानीं दयालुना गणेशेन देवेन भणितं तस्यैव संप्रति वरसमीहने उपस्थितः कालः वरं चिन्तयितुमधुनैव

२० ममावसरः इत्यर्थः ॥ ३२२ ॥ ३२३) ता किं—तत्किं बहुभिश्चिन्तितैः गजमुख मम तव प्रसादेन वित्ताधिपस्य तनयो धनदपुत्रो नलकूवरो वरो भवतु ॥ ३२३ ॥ ३२४) तो सो—ततो हेरम्बवरप्रभावप्रक्षिप्तविकसितमुखस्य हंसस्य नृपस्य हृदये सहसा धनदतनयः स नलकूवरः समुत्थितः वरोपयोगी चित्ते जातः इति ॥ ३२४ ॥ ३२५) तो मित्त—तस्मान्मित्रबन्धुपरिजनमतेन हंसेन विद्याधरेन्द्रेण समुत्सर्ष सा निजतनया

२५ वसन्तश्रीस्तस्यै नलकूवराय दत्ता । 'चतुर्थ्याः षष्ठी' [हैम० ८-३-१३१] इति ॥ ३२५ ॥ ३२६) तेणावि—तेनापि तस्य नलकूवरस्य पित्रा वित्तनाथेन सपरि-

तोषेण बहुशः प्रतिपद्याङ्गीकृत्य कुमुममालेव प्रतीष्टा गृहीता । शेषपुष्पाणीव सादरं जग्राहेत्यर्थः ॥ ३२६ ॥ ३२७) अण्णम्मि—अन्यस्मिन् दिने बहुविधविमानमाला-

३० वसन्तश्रीस्तस्यै नलकूवराय दत्ता । 'चतुर्थ्याः षष्ठी' [हैम० ८-३-१३१] इति ॥ ३२५ ॥ ३२६) तेणावि—तेनापि तस्य नलकूवरस्य पित्रा वित्तनाथेन सपरि-

तोषेण बहुशः प्रतिपद्याङ्गीकृत्य कुमुममालेव प्रतीष्टा गृहीता । शेषपुष्पाणीव सादरं जग्राहेत्यर्थः ॥ ३२६ ॥ ३२७) अण्णम्मि—अन्यस्मिन् दिने बहुविधविमानमाला-

३५ वसन्तश्रीस्तस्यै नलकूवराय दत्ता । 'चतुर्थ्याः षष्ठी' [हैम० ८-३-१३१] इति ॥ ३२५ ॥ ३२६) तेणावि—तेनापि तस्य नलकूवरस्य पित्रा वित्तनाथेन सपरि-

तोषेण बहुशः प्रतिपद्याङ्गीकृत्य कुमुममालेव प्रतीष्टा गृहीता । शेषपुष्पाणीव सादरं जग्राहेत्यर्थः ॥ ३२६ ॥ ३२७) अण्णम्मि—अन्यस्मिन् दिने बहुविधविमानमाला-

४० वसन्तश्रीस्तस्यै नलकूवराय दत्ता । 'चतुर्थ्याः षष्ठी' [हैम० ८-३-१३१] इति ॥ ३२५ ॥ ३२६) तेणावि—तेनापि तस्य नलकूवरस्य पित्रा वित्तनाथेन सपरि-

१) P निच्चित्तो, J निच्चित्तो, B निच्चित्ता. २) P दयालुणा, JB दयालुणा. ३) P समीहिणो उव°,

४) P बहुएहिं सि[=मि] चि°, J बहुवेहिं मि चि°, B बहुएहिं वि चि°. ५) P P प्पहाव, J प्पभाव. ६) =उपक्षिप्त. ७) B विहसियमणस्स. ८) B समुट्ठिओ.

९) B ता. १०) B पिय. ११) P माल व्व, J मालं व, B मालु व्व. १२) P °उलं वरंसि°, JB °उलंवरसि°. १३) P °संपत्तो, J °संपत्तो, B अणुगम्मंतो. १४) B समीहत.

तत्थ सुर-सिद्ध-किंणर-विज्जाहर-जक्ख-रमणि-णिवहेण ।
 परिवारिओ^१ पणिज्जंत-मंगलो सुमइ परिणीओ ॥ ३२८
 अह णिवत्त-विवाहो पडिपह-गमणेक्क-वड्डिय-जवेण ।
 कलरव-रणंत-किंकिणि-मुहल-विमाणाण णिवहेण ॥ ३२९
 संपत्तो णिय-वसइं तत्थ जहिच्छं सुहं वसंतस्स ।
 एस त्ति महाणुमई णांसं धूया समुप्पण्णा ॥ ३३०
 किं भणह धणय-कुल-संभवा वि एवं-विहे वि वय-विहवे ।
 णिययायार-विरुद्धं अणुहवइ इमं महा-दुक्खं ॥ ३३१
 तं जाणिसि च्चिय तुमं सव्वाण वि दुद्ध-गंधिय-मुहीण ।
 जायंति जहिच्छायार-मणहरा कुल-हरे दियहा ॥ ३३२
 जह-संठिय जह-परिभमिय रमिय जप्पइं पियि जहिच्छं ।
 जह तह सव्वत्थ सलाहणिज्ज बालत्तण णमो ते^७ ॥ ३३३

5

19

कुलान्वरश्रियानुगम्यमानो नलकूवरः सुलसां पुरीं प्राप्तः ॥ ३२७ ॥ ३२८) तत्थ सुर-
 तत्र सुरसिद्धकिंनरविद्याधरयक्षरमणीनिवहेन । परिवारितः प्रगीयमानमङ्गलः परिणीतो
 नलकूवरः । हे सुमते विजयानन्द । सुरा देवाः । सिद्धाः मन्त्रगुटिकादिभिः ॥ ३२८ ॥ 15
 ३२९) अह—अथ निर्वृत्तविवाहो जातपाणिग्रहः प्रतिपथगमनैकवर्धितजवेन कलरव-
 किङ्किणीमुखरविमानैलिनिवहेन । निजवसतिं प्राप्तः इत्युत्तरगाथया संबन्धः ॥ ३२९ ॥
 ३३०) संपत्तो—संप्राप्तो निजवसतिं निजगृहं तत्र यथेच्छं यथासुखं वसतो वसन्त-
 श्रिया सह निवसतः एषा नाम्ना महानुमतीति तस्य पुत्री समुत्पन्ना । एषा प्रत्यक्षदृश्य-
 माना । यदुक्तम् ।

29

इदमः प्रत्यक्षगतं समीपतरवर्तिं चैतद्वो रूपम् ।

अदसस्तु विप्रकृष्टं तदिति परोक्षे विजानीयात् ॥

॥ ३३० ॥ ३३१) किं भणह—किं भणामो अकथनीयमेतदिति । धनदकुलसंभ-
 वाप्येवंविधे वयोविभवे निजाचारविरुद्धं कुलसंभान्यमिदं महादुःखमनुभवति ॥ ३३१ ॥
 ३३२) तं जाणिसि—तावत्त्वं जानास्येव सर्वासामपि दुग्धगन्धिकमुखीनां कन्यानां 25
 कुलगृहे पितृमन्दिरे यद्विच्छाचारमनोहरा दिवसा जायन्ते । कन्याः स्वच्छन्दविहारिण्यो
 भवन्तीति भावः ॥ ३३२ ॥ ३३३) जहसंठिय—यथासंस्थित यथापरिभ्रमित यथारत
 यदित्थं जल्पत । यदित्थं स्वच्छन्दम् । यथा तथा सर्वत्र श्लाघनीय हे बालत्व शैशवसमय
 ते तुभ्यं नमः । 'त्वस्य डिमात्तणौ वा' [हैम० ८-२-१५४] इति बालत्तण । यथा-
 संस्थितेत्यादिनाल्पघर्मा अपि अमेदोपचारान् कुण्डिका भवति इत्युपचर्य संबोधेन तथोक्ता 30

1) J पुरिबालियाओ for परिवारिओ of PB. 2) PB निव्वत्त, J णिव्वत्त. 3) P पडिपह, J पडिविह. B पडिवह. 4) PB वड्डिय, J वड्डिय. 5) B णामे. 6) B जहित्थं. 7) P ते, J ए, B दे. 8) B पचारा कुं.

जेणेसा वि जहिच्छं कणयायल-मणहरेसु देसेसु ।

सहियां-यणेण समग्रं दियहं ण विरज्जइ रमंती ॥ ३३४

अण्णम्मि णिसा-विरमे भणियाहमिमीए पिय-सहि अउवो ।

मलयायलो वि अम्हाण ता तहिं किं ण वच्चम्ह ॥ ३३५

चंदण^५-तरु-सिहरारूढ-माहवी-वर-लयायलंदोले^६ ।

सिद्ध-कुमारीहि समं रमिऊण समागमिस्सामो ॥ ३३६

भणियं च मए पिय-सहि इमाउ अलयाउरी-सयासाओ ।

अण्णो वि कोवि^७ बहु-गुण-मणोहरो अत्थि उद्देशो ॥ ३३७

तद्वियसासण-परूढ-हियय-वेसंभ-वड्डिय-रसाए ।

सग्गो च्चिय लहुओ सहि भणामि णिय-जम्म-भूमीए ॥ ३३८

तह वि जइ महसि गंतुं जल-णिहि-जल-भरिय-^{१२}कंदराहोयं ।

लवलि-लवंगेला-लय-वण-गहण-मणोहरं मलयं ॥ ३३९

ता जा ण सुरेस-दिसा-वहूए सूरु वि रायमुबहइ ।

ता वच्चम्ह^{१४}पहुपंति जेण सवाइ रमियाइं ॥ ३४०

^{१५} इति ॥ ३३३ ॥ ३३४) जेणेसा—येन हेतुनैषापि महानुमती ^{१६}यथेच्छं कनका-चलमनोहरेषु देशेषु प्रदेशेषु सखीजनेन समकं सार्धं रममाणा दिवसं न विरज्यते समग्रं दिनं क्रीडन्ती न विरमति । एषापि सुज्ञानापि ^{१७}तद्दालखभावमेतदलङ्घ्यमित्यर्थः ॥ ३३४ ॥ ३३५) अण्णम्मि—अन्यस्मिन्निशाविरमे अनयाहं भणिता हे प्रियसखि अस्माकम् अदृष्टपूर्वो मलयाचलः तस्मात्तत्र किं न व्रजावः । ‘द्विवचनस्य बहुवचनम्’

^{२०} [हैम० ८-३-१३०] इति वच्चम्ह ॥ ३३५ ॥ ३३६) चंदण—चन्दनतरुशिख-रारूढमाधवीवरलताचलान्दोले तत्र सिद्धकुमारीभिः समं रन्त्वा समागमिष्यावः । स्वगृह-मिति शेषः ॥ ३३६ ॥ ३३७) भणियं—भणितं च मया प्रियसखि इतः अलका-पुरीसकाशात् अन्योऽपि कोऽपि बहुगुणमनोहरः अधिकगुणः उद्देशः प्रदेशः अस्ति । नास्तीत्यर्थः ॥ ३३७ ॥ ३३८) तद्वियसासण—अहं भणामि । निजजन्मभूमेः ^{२५}हे सखि तद्वियसोत्पन्नपरूढहृदयविश्रम्भवधितरसात् स्वर्गोऽपि लघुकः । देवलोकोऽप्य-प्रमाणमित्यर्थः ॥ ३३८ ॥ ३३९-४०) तह वि—तथापि यदि जलनिधिजल-भरितकन्दराभोगं लवलीलवङ्गैलालं तावनगहनमनोहरं मलयं मलयाचलं गन्तुं महसि आकांक्षसि ॥ [ता जा—] तस्मात् यावत् सूरः सूर्योऽपि सुरेशदिग्ध्वां पूर्वदिशि

१) B जह्तिथं. २) = सहि [= म्वि] काजनेन. ३) = अपूर्वः. ४) P मलयाचलो, JB मलयायलो.

^{२०} ५) PB चंदणतरु, J चंदयणयरु. ६) PB यलंदोले, J यरिंदोले. ७) P अन्नो कोवि, J अण्णो वि कोवि, B असो [= ण्णो] वि कोवि. ८) B perhaps तद्वियहासं. ९) P वड्डियरसीए, J वड्डिरसाए, B वड्डियरसाउ. १०) P पलहुउ, JB लहुओ. ११) P जइ हसि, JB जइ महासि. १२) P कंदराभोयं, J कंदरोहोयं, B कंदराहोयं. १३) = तत् यावत् न, B जाव for जा ण. १४) = पहुच्चइ. १५) J सच्चाइं. १६) B यथेत्थं. १७) B तबालं. १८) B लावनलतावनं.

तो तोरविय-विमाणाउ तक्खणं णिय-संही-यणेण समं ।
 संचलियाओ णहंगण-समीर-विहुयालयालीओ^१ ॥ ३४१
 पत्ताओ णियय-परिणाह-भरिय-दक्खिण-दिसा-मुहाहोयं ।
 जल-णिहि-वेला-रयणोवयार-कय-परिसरं मलयं ॥ ३४२
 दिणयर-फुरिय-णियंवं सिहर-पहोलं^२ त-वहल-तम-धूमं ।
 दहिऊण जयं पुंजइय संठियं पलय-जलणं व ॥ ३४३
 चंदण-कंपूर-लवंग-संग-सिसिरेहिं^३ णिज्झर-जलेहिं ।
 वडवाणल-पज्जलियस्स जलहिणो कुणइ^४ सेयं व ॥ ३४४
 गुरु^५ -सिहरावडण-विसट्ठ^६ -णिज्झर-प्पवह-सीयर-च्छाओ^७ ।
 संहइ सिलायल-संघाय-घोलिरो^८ तारया-णियरो ॥ ३४५
 अंतो-रमत-सुर-सिद्ध-मिहुण-मुहलेसु जत्थ^९ ण विसंति ।
 पत्तल-लया-हरेसुं लज्जायंति व रवि-किरणा ॥ ३४६

रागम् अरुणत्वं नोद्वहति तावद्भजावः येन सर्वाण्यपि रमितानि क्रीडितानि प्रभवन्ति
 परिपूर्णं भवन्ति । 'प्रभौ हुप्पो वा' [हैम० ८-४-६३] इति प्रपूर्वं^{१७} पहुप्पंति ।^{१८} युग्मम्
 ॥ ३३९-४० ॥ ३४१) तो तोरविय - ततस्त्वरितविमानाः नभोऽङ्गणसमीरवि-^{१५}
 धुर्तीलकालयः व्योमवातकम्पितकेशकलापाः तत्क्षणं निजसखीजनेन सार्धं संचलिताः ।
 सखीति । संही इति बहुवचनम् ॥ ३४१ ॥ ३४२) पत्ताओ - निजकपरिणाह-
 भरितदक्षिणदिङ्मुखामोगम् । जलनिधिवेलारत्नोपचारकृतपरिकरं समुद्रकलोलविक्षिप्त-
 मणिभिः परितो वेष्टितं मलयं मलयाचलं प्राप्ताश्च ॥ ३४२ ॥ ३४३) दिणयर - तमेव
 मलयाचलं दिनकरस्फुरितनितम्बम् अत्युन्नतत्वान्मध्यभागस्थितसूर्यम् । शिखरधूर्णमान^{२०}
 बहलतमोधूमं सूर्यस्य मध्यभागवर्तित्वादुपरि गिरेरन्धकारं तदेव धूमतया कल्पितम् ।
 तं कमिव । जगद्गद्वा पुञ्जीभूय संस्थितं प्रलयज्वलनमिव प्रलयकालानलमिव । मलयं
 प्राप्ता इति शेषः ॥ ३४३ ॥ ३४४) चंदण - यो मलयाचलः चन्दनलवङ्गकर्पूर-
 संगशिशिरेणं निर्झरजलेन वडवानलप्रज्वालितस्य जलनिधेः सेकं सेचनमिव करोति
 ॥ ३४४ ॥ यत्र चै । ३४५) गुरु - पृथुलशिलातलधूर्णनशीलतारकानिकरो नक्षत्र-^{२१}
 समूहो गुरुशिखरापतनविसर्पनिर्झरप्रवहशीकरच्छायः शोभते । उच्चैस्तरगिरिशिलातट-
 वर्तिनः तारकाः यत्र निर्झरणोच्छलितजलकणा इव राजन्ते । 'धूर्णो ध्रुवोलधुम्म-
 पहुल्लः' [हैम० ८-४-११७] इति पहोलः ॥ ३४५ ॥ ३४६) अंतो - यत्रान्ता-

१) P सहि, B सही. २) = अलकावलयः, P °लयालीओ, JB °लयालीओ. ३) = भोगं, P मुहीहोडं,
 J मुहा for मुही of P, B मुहाभोयं. ४) B परियरं. ५) = प्रसरन्. ६) B °णलवंगकपूरसं. ७) B २०
 सिसिरेण. ८) B जलेण. ९) PB °वानल, J °वाणल. १०) = सेकमिव. ११) B has a phrase
 जत्थ य । at the beginning of this gāthā. १२) P विसट्ठ, JB विसट्ठ. १३) = अनुकार. १४) P
 सहइ, J सहय, B सोहइ पिहुलसिलायडपहोलिरो तारयानियरो । for सहइ etc. १५) = घोलमानः.
 १६) P निवसंति for ण विसंति of JB. १७) B बहुप्पंति. १८) Page 57, note 13. १९) B विद्युता.
 २०) B सहेति. २१) B °धूर्ममाणं. २२) B प्रलयवातेनमिव. २३) B प्रक्षालितस्य. २४) B वा.

सेविज्जंति वियंभियं-णियडायव-भय-भुयंगमामुक्ता ।

आसण्ण-दिणयरोहंस-पायवा सिद्ध-मिहुणेहिं ॥ ३४७

अवि य ।

सुरं-वहु-कट्टिय-हिय-कुसुम-मुक्क-पल्लससंत-कप्पलयं ।

चंदण-विडवंदोलण-सुह-सीयलं-पसरिय-समीरं ॥ ३४८

मरगय-कडय-विणिग्गय-जरठत्तण-णिबडंत-तण-णिवहं ।

फलिह-सिलायलं-पसरिय-फंस-मुणिज्जंत-णइ-सोत्तं ॥ ३४९

जलहर-जल-विच्छोलियं-सुहिय-सुहासीण-मुणि-यणं-समूहं ।

सिहरंत-रिय-णहंगण-पच्छाइय-दस-दिसाहोयं¹² ॥ ३५०

इय विविह-मणहरुज्जाण-कणइ-भंवणालि-रइय-पेरंतं ।

सुर-सिद्ध-सुह-णिवासं¹⁶ अच्चंत-मणोहरं मलयं ॥ ३५१

अह तस्स महा-गिरिणो णियंवं-भाएक-देस-कय-सोहं ।

बहु-विह-तरु-कुसुमामोय-वासियासं वरुज्जाणं ॥ ३५२

रममाणसुरसिद्धमिथुनमुखरेषु पत्रलतिकागृहेषु लज्जायमाना इव रविकिरणा न प्रविशन्ति

॥ ३४६ ॥ ३४७) सेविज्जंति — यत्र विजृम्भितनिकटातपभयभुजंगमामुक्ताः आसन्न-

दिनकरश्रीखण्डपादपाः सिद्धमिथुनैः सेव्यन्ते । सूर्यातपभयात् सर्पमुक्ताश्चन्दनवृक्षाः

सिद्धैः सेव्यन्ते ॥ ३४७ ॥ अपि च । ३४८-५१) सुरवहु — कलापकेन मलयं

स्तौति । सुरवधूकरकर्पितकुसुममुक्तप्रलवूच्छ्वसितकल्पलतम् । चन्दनविटपान्दोलनसुख-

शीतलप्रसृतसमीरम् ॥ [मरगय —] मरकतकटकविनिर्गतजरठत्वप्रकटीभवत्तृणनिवहम् ।

२० स्फटिकशिलातटप्रसृतस्पर्शजायमाननदीस्रोतः¹³ ॥ [जलहर —] जलधरजलप्रक्षालितसुखित-

समासीनमुनिजनसमूहम् । शिखरान्तरितनभोगणप्रच्छादितदशदिशाभोगम् ॥ [इय —]

इति विविधमनोहरोद्यानलताभवनालिशोभितपर्यन्तम् । सुरसिद्धसुखनिवासमत्यन्तमनोहरं

मलयगिरिम् । प्राप्ता इति शेषः ॥ देवाङ्गनाभिः कृतपुष्पावचयनात् लघुकाः कल्पलताः ।

मरकतकटकं गरुडोद्गारिभूमिः । 'शो जाणमुणौ' [हैम० ८-४-७] इति मुणिज्जंत ।

२३ '[पृथक्] स्पष्टे णिबडंतः' [हैम० ८-४-६२] इति णिबडंत । कणइ लता । वनालिः

वनश्रेणी ॥ ३४८-५१ ॥ ३५२) अह तस्स — [अथ तस्य महागिरेः नितम्ब -] भागैक-

देशकृतशोभम् । बहुविधतरुकुसुमामोदवासिताशं वरोद्यानम् । वर्तते इति शेषः ॥ ३५२ ॥

1) = विजृम्भितनिवियताय, P वियंचिय, JB वियंभिय. 2) = सुरवधू, B सुरवहुकरकट्टियकुसुमं.

3) = चोटित, B कट्टिय. 4) = अलघुसतीउक्तसंत. 5) P सीयलं, B सीयल. 6) B तण. 7) = स्फटिक.

३० 8) B सिलायड. 9) = विमुक्त. 10) B समासीण. 11) P जण, JB यण. 12) PB दिसाहोयं, J

दिसाहोयं. 13) P कणइ, J कणइ, B कणय. 14) = लताभवन. 15) P निवास, J निवास (?), B

णिवास. 16) B gives a short portion of the gāthā, i.e., upto णियंवं, and then follows

the Sanskrit commentary on the remaining part. 17) P विहुविह, J बहुविह.

18) B कइवि. 19) B श्रोत्रं. 20) B कनकलता.

सुपसत्थ-विविह-विहग-उल-राव-संवलिय-भमर-रव-मुहलं ।
 १ हलालि-मुह-विसट्टंत-कुसुम-वस-सुरहि-^२गंधवहं ॥ ३५३
 गंधवह-परिमलालिद्ध-पूग-संदोह-^४मंद-वइ-वेढं^५ ।
 वइवेढासण्ण-णवंब-लुंवि-लंबंत-कइ-णिवहं ॥ ३५४
 कइ-णिवह-विहंडिय-पउर-फल-रसासार-सित्त-तरु-मूलं ।
 तरु-मूल-पइट्टिय-पुप्फलाइ-परिपूइयाणं ॥ ३५५
 इय विविह-वेळि-वेळह^{१०}-पल्लवंतरिय-तरणि-कर-णियरं^{११} ।
 रइ-वम्मह-वास-हरं व मणहरं महिहरुज्जाणं ॥ ३५६
 तस्स वि मज्झुदेसे विचित्त-मणि-कुट्टिमंगणं भवणं ।
 जं पेच्छिऊण देवा वि णिय-घराणं विरज्जंति ॥ ३५७
 तस्स भवणस्स पुरओ मणहर-मणि-कुट्टिमे संमासीणा ।
 उज्जाण-वण-सिरी विव एक च्चिय बालिया दिट्ठा ॥ ३५८
 वीणा-विणोय-वस-वलिय-कंधरु^{१६}च्छि-^{१७}पेच्छिरीय तहिं ।
 सच्चवियं म्ह^{१८} विमाणं णह-मग-परिट्ठियं तीए ॥ ३५९

३५३-५६) सुपसत्थ — उद्यानं वर्तते इति गाथाचतुष्टयेन संबन्धः । सुप्रशस्तविविध-
 विहगकुलरावसंवलितभ्रमररवमुखरम् । सुखरालिमुखविकसत्कुसुमासंवसुरभिगन्धवहम् ॥
 [गंधवह —] गन्धवहपरिमलालीढपूजकसंदोहबद्धवृत्तिवेष्टम् । वृत्तिवेष्टासन्ननताम्रलुम्बि-
 लम्बमानकपिनिवहम् ॥ [कइणिवह —] कपिनिवहविखण्डितप्रचुरफलरसासारसित्ततरु-
 मूलम् । तरुमूलपरिस्थितपुष्पलावीपरिपूजितानङ्गम् ॥ [इय विविह —] इति विविध-
 वल्लीविस्तृतपल्लवान्तरिततरणिकरनिकरम् । रतिमन्मथवासगृहमिव मनोहरं महीधरोद्यानं
 पर्वतारामो विद्यते । कुसुमासवः पुष्पमकरन्दः । पुष्पलाव्यः पुष्पावचयकारिण्यो मानिन्यः
 इति । विलहला विस्तृता । कलापकम् ॥ ३५३-५६ ॥ ३५७) तस्स वि — तत्रापि
 मध्योद्देशे विचित्रमणिकुट्टिमाङ्गणं भवनं प्रासादोऽस्ति । यद् दृष्ट्वा देवा अपि निजगृहेभ्यो
 विरज्यन्ते । निजगृहाणामपि न स्मरन्तीत्यर्थः ॥ ३५७ ॥ ३५८) तस्स — तस्य
 भवनस्य पुरतोऽग्रतो मनोहरमणिकुट्टिमे सुखासीना उद्यानवनश्रीरिव एकैव वरबालिका
 दृष्टा ॥ ३५८ ॥ ३५९) वीणा — वीणाविनोदवशवलितकंधरोर्ध्वाक्षिदर्शनशीलया तया

1) P संचलिय, JB संवलिय. 2) P मंप for गंध of JB. 3) B पूय. 4) B बद्ध for मंद.
 5) = वृत्तिवेष्टं. 6) = नवाप्र[=म्र], P नवंध, J णवंध, B नियंव for णवंब. 7) = वानरलत्तर्ह[=
 निवहं]; P कइ, J कइ, B करु. 8) P कइ, J कय, B कवि. 9) B परिट्ठिय. 10) = स्फुरंत.
 11) PJB नियरं. 12) B तस्थ वि. 13) B कुट्टिमं महाभवनं. 14) B सुहासीणा. 15) P वलियं, JB
 वलिय. 16) = ऊर्ध्व. 17) P पेच्छं, J पेच्छिं, B पिच्छिं. 18) PJB वियम्ह. 19) कलापकम्
 is put at the close of gāthā. 20) B भुवनस्य.

भणियं च णिबद्धंजलि-पणाम-पडिवण्ण-हियय-सम्भावं ।

संभुट्टाणमविम्हरियं-विणय-महुरक्खरं वयणं ॥ ३६०

अवयरह भयवईओ णिय-पय-कमलोवयार-कय-सोहं ।

पेच्छह एयं उज्जाण-भवणयं णंदणं-वणं व ॥ ३६१

तो तीए वयण-परिओस-वस-वियंभंत-भाव-वेसंभं ।

हिययं चियं अवयरियं पेच्छा सणियं विमाणं म्हा ॥ ३६२

अह तत्थ सुहासण-कय-परिग्गहं भट्टउत्त अम्हेहिं ।

सा पुच्छिया जुयाणी सुंदरि साहेहं कां तं सि ॥ ३६३

कस्सेसो विविह-विचित्त-पत्त-विच्छित्ति-पल्लुओ हत्थो ।

कस्स व इमाउ वर-वल्लईओ सु-सराउ दीसंति ॥ ३६४

कस्स व णीसेस-कला-कलाव-संसूययाई एयाइं ।

वत्तण-फलयाई विचित्त-वत्तणा-वट्ट-लिहियाइं ॥ ३६५

कस्स व इमाइं दरियारि-दप्प-दलणोइयाइं दीसंति ।

विविहाउहाइं सुंदरि चंदण-चच्चिक-रइयाइं ॥ ३६६

- 15 तत्र नभोमार्गपरिस्थितमस्माकं विमानं दृष्टम् ॥ ३५९ ॥ ३६०) भणियं च—
निबद्धाञ्जलिः यथा भवति प्रणामप्रतिपन्नहृदयसद्भावं साभ्युत्थानम् अविस्मृतविनय-
मधुराक्षरं वचनं भणितं च ॥ ३६० ॥ ३६१) अवयरह—हे भगवत्यः अवतरत
अत्रागच्छत निजपदकमलोपचारकृतशोभं नन्दनवनमिवेदम् उद्यानभवनं पश्यत
॥ ३६१ ॥ ३६२) तो तीए—ततस्तस्या वचनपरितोषवशविजृम्भमाणभावविश्र-
20 भम् अस्माकं हृदयमेवावतीर्णम् । पश्चाच्छनैर्मन्दं विमानमवतीर्णम् ॥ ३६२ ॥
३६३) अह तत्थ—अथ तत्र हे भट्टपुत्र सुखासनकृतपरिग्रहं सा कुमारी यूनी तरुणी
पृष्ठा हे सुन्दरि कथय का त्वमसि ॥ ३६३ ॥ ३६४) कस्सेसो—कस्यैष विविध-
विचित्रप्राप्तविच्छित्तिप्रलिखितो हस्तः । 19 प्रलघुको वा पाठान्तरे 20 मनोज्ञः इत्यर्थः ।
कस्य वा इमाः सरसा वरवल्लक्यः रम्यवीणा दृश्यन्ते ॥ ३६४ ॥ ३६५) कस्स
21 व—कस्य वा इमानि निःशेषकलाकलापसंसूचितानि विचित्रपट्टिकापृष्ठलिखितानि वर्तन-
फलकानि चित्रपट्टिका इत्यर्थः ॥ ३६५ ॥ ३६६) कस्स व—कस्य वा 21 इमानि
हे सुन्दरि 22 दत्तारिदर्पचूर्णनोचितानि चन्दनचर्चकरचितानि विविधायुधानि दृश्यन्ते

1) P अम्भु°, JB सम्भु°. 2)=अस्मृत्वा. 3) PJB नंदण. 4) B विय. 5)=पश्चात् शनैः
विमानात् वयं. 6) P विमाणम्, J not specified, B विमणम्. 7) B जुवाणी. 8) P साहेहि,
30 JB साहेह. 9)=का त्वमसि. 10)=विच्छिन्नासौ प्रलघुको, B पहल्लिउ for पल्लुओ. 11) J
कस्से. 12) J वरिवल्लहाओ. 13) B सरसाउ for सुसराउ. 14) J हत्त for फल°. 15) B
विचित्तपट्टियावंधलिहियाइं. 16)=दत्तारि. 17) B दप्पव[=सु]ण्णइयाइ. 18)=चर्चनव्याप्तानि,
B व[=च]चक. 19) B प्रलघु वा. 20) B मन्योन्यः. 21) B इमानि°. 22) B °दर्प वर्ण°.

कस्स व एसो दीसइ सर-जंते सुयणु पोत्थय-णिहाओ ।

कस्सेयं साहसु विस्सयम्म-वासं व वर-भवनं ॥ ३६७

तं तह सोऊण ममाहि तीणं भाउय पुणो समुल्लवियं ।

भयवइ सुणेह सीसइ जह तुह कोऊहलं एयं ॥ ३६८

एत्थत्थि मलय-महिहर-सिहरोवरि सुप्पवद्ध-पायारा ।

बहु-विह-तरु-कुसुमामोय-वासियासेस-पेरंता ॥ ३६९

सिद्धंगणाणणंबुरुह-सिरि-विलासोवसोहिय-णिवेसा ।

अमर-जण-लोहणिज्जा महा-पुरी केरला णाम ॥ ३७०

तत्थ सुराहिवई विवं सिद्धाहिवई तिलोय-विकखाओ ।

मलयाणिलाहिहाणो मेरु व अलंघिय-त्थामो ॥ ३७१

तस्स वि^{११} चित्ताणुगया कमला णामेण पढम-पिय-जाया ।

तिस्सा^{१३} एक्को च्चियं माहवाणिलो णाम पिय-तणओ ॥ ३७२

तस्सेयं उज्जाणं विज्जा-भवनं च^{१५} णिम्मियं पहुणा ।

मलयाणिलेण पिय-सुय-सिणेह-संबद्ध-हियएण ॥ ३७३

विचित्रप्रहरणानि विलोक्यन्ते ॥ ३६६ ॥ ३६७) कस्स व - कस्य वा एष शर- 15

यन्ने स्थापनिकायां हे सुतनु पुस्तकनिकायो दृश्यते । साहसु कथय । कस्येदं विश्वकर्म-

वास इव वरभवनं सौधम् ॥ ३६७ ॥ ३६८) तं तह - तत्तथा तथा मत्तः श्रुत्वा

मत्सकाशादाकर्ण्य आतर्विजयानन्द पुनः समुलपितम् । भगवति शृणु शिष्यते कथ्यते

यदि तव कौतूहलम् एतत् ॥ ३६८ ॥ ३६९-७०) एत्थत्थि - अत्र मलयमहीधर-

शिखरोपरि सुप्रबद्धप्राकारा दुर्ग्रहदुर्गा बहुविधतरुकुसुमामोदवासिताशेषपर्यन्ता ॥ [सिद्धं- 20

गणा -] सिद्धाङ्गनानां वदनाम्बुरुहश्रीविलासोपशोभितनिवेशा अमरजनालोकनीया

केरला नाम पुर्यस्ति । युग्मम् ॥ ३६९-७० ॥ ३७१) तत्थ - तत्र पुर्यां सुराधिपति-

रिव त्रिदशनाथ इव त्रिलोकविख्यातो मेरुरिव अलङ्कितस्थामा दुर्जेयबलो मलयाणिला-

भिधानः सिद्धाधिपतिरस्ति ॥ ३७१ ॥ ३७२) तस्स वि - तस्य च चित्तानुगता

नाम्ना पद्मा प्रथमप्रियजाया । तस्या एक एव माधवानिलो नाम प्रियतनयः ॥ ३७२ ॥ 25

३७३) तस्सेयं - तस्येदमुद्यानं माधवानिलस्य प्रियसुतस्नेहसंबद्धहृदयेन मलयाणिलेन पित्रा

प्रभुणा स्वामिना विद्याभवनमिव^{१६} निर्मितं कृतम् । पुत्रस्नेहात्पित्रा कारितोऽयमाराम इति

1) = त्रिगटी. 2) B नियाउ. 3) = विश्वकर्म. 4) B त्तर करणं भाउय [= तीह (करणं) भाउय].

5) P सुप्पवद्धपायावा, JB सुप्पवद्धपायारा. 6) B विलासेण सो. 7) B महाउरी. 8) B इव.

9) P 'याऽनिलाभिहा', J 'याणिलाहिहा', B 'यानिलाहिमहाणो. 10) = बलं. 11) B य. 12) B 30

पउमा. 13) B तस्सा. 14) J चिय. 15) P च निम्मियं, B विणिम्मियं. 16) PB मलयाणिलेण,

J मलयाणिलेण, so also with माधवानिल. 17) युग्मम् put at the end of gāthās.

अहमेत्थ तस्स उज्जाण-वालिया माहवीलया णाम ।

आ जम्ममेक्क-पंसू-पकीलिया णवर तेण समं ॥ ३७४

एवं सोऊण मए भणिया सा भट्टउत्त धण्णासि ।

जिस्सा मलय-णिवासम्मि एरिसी सामि-संपत्ती ॥ ३७५

५ भणियं पुणो वि माहविलयाए भयवइ तुमं पि साहेह ।

के तुम्हेत्थम्हाणं सहलीकय-जीव-लोणाओ ॥ ३७६

सिट्ठं च मए तिस्सा सुंदरि एवं-विहाउ अम्हे वि ।

अंदोलण-सुह-कोऊहलेण मलयं पवण्णाओ ॥ ३७७

तो तीए सरहसुप्फुल्ल-वयण-णयणाए अम्ह उल्लवियं ।

१० एसो सो दोल-हरो रमह जहिच्छाइ ता णिंहि ॥ ३७८

ताव महानुमईए सहसा भणियाउ णियं-वयंसीओ ।

अंदोलह ता तुम्हेत्थ^{११} होइ जेणम्ह परिवाडी ॥ ३७९

तो^{१२} पढमयरंदोलण-दोहल-आलुंखिण्ण-भावाहिं ।

परियालिज्जइ छणं-वम्महो व वालाहि दोल-हरो ॥ ३८०

- १५ भावः ॥ ३७३ ॥ ३७४) अहमेत्थ—अहमत्र माधवीलता नाम तस्योद्यानपालिका । नवरं केवलम् । तेन समं माधवानिलकुमारेण सार्धमा जन्म एकपांसुभिः क्रीडिता । बाल-कालक्षेहालीदेति भावः ॥ ३७४ ॥ ३७५) एवं सोऊण—[एवं श्रुत्वा मया भणिता सा भट्टपुत्र धन्या असि । यस्याः मलयनिवासे ईदृशी स्वामिसंपत्तिः] ^{१७}प्रभुसामग्री ॥ ३७५ ॥ ३७६) भणियं—भणितं च पुनर्माधवीलतया भगवति इदमपि कथय का
- २० अत्र यूयम् अस्माकं सफलीकृतलोका इति प्रश्नः ॥ ३७६ ॥ ३७७) सिट्ठं च—शिष्टं च तस्याः पुरतो मया हे सुन्दरि एवंविधा वयमपि आन्दोलनमुखकौतूहलेन मलयं गिरिं प्रपन्नाः आगताः ॥ ३७७ ॥ ३७८) तो तीए—ततस्तया सरभ-सोत्फुल्लवदनकमलया अस्माकम् उल्लपितम् । एते ते दोलागृहाः । पुनपुंसकत्वात् पुंस्त्व-प्रयोगः । तस्मादत्र यथेच्छया रमध्वम् ॥ ३७८ ॥ ३७९) ताव—तावन्महानुमत्या
- २५ सहसा निजवयस्यो भणिताः स्वसस्यः आदिष्टाः आन्दोलयत^{१३} क्रीडत तावद्यूयमत्र येनास्माकं परिपाटिर्भवति वारकः समायाति ॥ ३७९ ॥ ३८०) तो—ततः प्रथम-तरान्दोलनदोहलास्पृष्टैकभावाभिः बालाभिः क्षणमन्मथ इव पर्वकन्दर्प इव दोलागृहं परिचाल्यते क्रीड्यते दोलाक्रीडया । 'स्पृशः फासफंसफरिसछिविहिलालुंखालिहाः' [हैम०

1) J 'पंसूए की', B आजम्म इक्कमिक्कमिकीलिया णवरि. 2) PB भट्टपुत्त, J भट्टउत्त. 3) B इमं. 4) B 'म्हाणे [= णं] जीवियफलदाणदाडाउ. 5) P लोयाओ, J लोणाओ, B see earlier reading. 6) P तस्सा, JB तिस्सा. 7) B विवाहाउ. 8) B णयणवयणाइ. 9) = इदानीं. 10) = निजसखी. 11) P तुम्हेत्थ, J तुम्हेहिं, B तुम्हिन्त्थ. 12) B ता. 13) = स्पृष्ट, देख्य. 14) P एकभावहिं, J एकभावओ, B इक्कभावइ. 15) = उत्सवकाम इव. 16) P वालाए, JB वालाहि. 17) B preserves only the last word. 18) B 'लतः.

कीए वि पढम-संगम-मणोरहु^१ं^२लयाएँ व पियाए ।
 अक्कम्मइ पेम्मं-परवसाएँ देइओ ब दोल-हरो ॥ ३८१
 सो तीए सुरय-रस-लालसाएँ मज्जाविऊण तह रमिओ ।
 जह अण्णाण वि बहुसो विसेस-रमियवओ जाओ ॥ ३८२
 इय वारोसारंदोलिरीहिँ भणियं चिरेण^३ अम्हं पि ।
 रमियं^४ एत्थ जहिच्छं संपइ दे रमह तुम्हे वि ॥ ३८३
 ता अम्हेहिँ वि भाउय तत्थ जहिच्छाए कीलिऊण चिरं ।
 आसीणाउ तहिँ चिय पुणो वि मणि-कुट्टिमुच्छंगे ॥ ३८४
 जा^५ इर मुहुत्त-मेत्तं^६ वीसमिउं^७ पडिवहं पवज्जामो ।
 तो^८ सो सिद्ध-कुमारो तत्तो चिय आगओ सहसा ॥ ३८५
 तो सव्वाहिँ वि सव्वायेण एसो त्ति सो भणंतीहिँ ।
 सच्चविओ जक्ख-कुमारियाहिँ कोऊहलेण चिरं ॥ ३८६
 तो पढम-परोक्खणुरांइरीहिँ वालाहिँ सच्चविज्जंतो ।
 अल्लीणो मह माहविलयाएँ संमुयं समीवम्मि ॥ ३८७

८-४-१८२] इति आलुङ्खियः ॥ ३८० ॥ ३८१) कीए वि — कयापि प्रथमसंगम-^{१५}
 मनोरथोत्कण्ठितया प्रेमपरवशया स्नेहमूढया प्रियया इव दोलागृहो वल्लभ इवाकम्प्यते
 आश्लिष्यते इति भावः ॥ ३८१ ॥ ३८२) सो तीए — स तथा सुरतरसलालसया
 क्रीडालम्पटया मदयित्वा क्षीवतां नीत्वा तथा रमितः । यथा अन्यासामपि^{१६} नायिकानां
 बहुशो विशेषरमणीयको जातः । दोलापक्षे^{१७} मज्जाविऊण अतिवेगतामापाद्य । सुरतं
 निधुवनम् । दोलापक्षे सुट्टु रमणं रतं क्रीडा तद्रसः आसक्तिः ॥ ३८२ ॥ ३८३)^{१८}
 इय — इति वारोत्सारकमेकस्यान्दोलनानन्तरमपरस्य क्रीडनेन क्रमान्दोलनेन क्रीडन-
 शीलाभिरस्माभिश्चिरेण भणितम् । युष्माभिश्चिरं रतं संप्रति वयमपि क्रीडामः ॥ ३८३ ॥
 ३८४) ता अम्हेहिँ — ततोऽस्माभिरपि आतस्तत्र यथेच्छया चिरं क्रीडित्वा तत्रैव पुन-
 र्मणिकुट्टिमोत्सङ्गे आसीना उपविष्टाः । सर्वत्र बहुवचनं कविना गौरवार्थमुक्तम् इति
 ज्ञेयम् ॥ ३८४ ॥ ३८५) जा इर — यावत्किल मुहूर्तमात्रं विश्रम्य प्रतिपथं प्रप-^{१९}
 द्यामहे पश्चाद् व्याघुटनं कुर्मः तावता स सिद्धकुमारः सहसा तत्रैवागतः ॥ ३८५ ॥
 ३८६) तो सव्वाहिँ — ततः [सर्वाभिरपि] सर्वादरेण एष स इति भणन्तीभिः यक्ष-
 कुमारिकाभिः कौतूहलेन दृष्टः ॥ ३८६ ॥ ३८७) तो पढम — ततः प्रथमपरोक्षा-

१) PJB मणोहरुक्कं. २) P पेम्मपरवसाए, J पेम्मपरव्वसाए, B पिम्मपरव्वसाउ. ३) B वालाउ for
 दइओ व्व. ४) PB मज्जाविऊण, J मज्जाविऊण. ५) B रमिउव्वउ. ६) = परिपाठ्या, B वारोसोरं. ७) B
 चिरेण तं ताहिँ. ८) B रमियं म्हेहि ज. ९) P ता अम्हेहि मि, J not specified, B तो अम्हेहि वि.
 १०) = किल, B किर. ११) B मत्तं. १२) P पडिवहं, JB पडिवहं. १३) B ता सो. १४) J चिय.
 १५) P तो सव्वाहि मि, J not specified, B ता सव्वाहि वि. १६) B एस त्ति. १७) B राइणीहिँ,
 J राइरीहिँ, B राइणीहि. १८) B समयं. १९) B नायकानां. २०) B मच्चाविं.

तो^१ दूर-कय-पणामो भाउय भणिओ मए वि सो तत्थ ।
 होहि ॐहिच्छेय-कामो जियसु चिरं बंधवेहिं समं ॥ ३८८
 भणियं च तेण भयवइ जं महसि तुमं म्ह^२ किं पि तं होउ ।
 पूणं संबाइ मि मंगलाई अज्जम्ह जायाइ ॥ ३८९
 अज्जे अज्ज कयत्था एसा तियसेसरस्स वि^३ दुलंघा ।
 जो^४ तुम्ह चलण-कमलोवयार-रायंकिया भूमी ॥ ३९०
 एवं तेण भणंतेण तत्थ वलियच्छिणा मुहं दिट्ठं ।
 सहस त्ति महानुमई^५ साहिलासच्छि-विच्छोहं ॥ ३९१
 ववएस-विवत्तंतेक्क-णेत्त-पेरंत-पेच्छियवेहिं ।
 पुणरुत्तं तेण सकोउएण दिट्ठा महानुमई ॥ ३९२
 तं च सविलास-कोमल-घडंत-पडिलक्ख-लोयणं दिट्ठं ।
 दट्ठण महानुमई^६ रूय-सोहा समारूढा ॥ ३९३
 तो^७ फुरिय-विलासं सुंदरं पि सविसेस-सुंदरं जायं ।
 किसलय-पसाहियाए संकुसुममंगं लयाए व ॥ ३९४

- ११ नुरागिणीभिर्बालाभिर्विलोक्यमानां गम माधवीलतायाश्च समीपे सैमकं सहसा आलीनः
 उपाविक्षत । अपूर्वकथारूपादिश्रवणात्परोऽनुभावः ॥ ३८७ ॥ ३८८) तो दूरकय-
 तावता^{१७} दूरकृतप्रणामः कुमारो भ्रातर्विजयानन्द मयापि तत्र स भणितः । कथमि-
 त्याह । यथेप्सितकामो भव जीव चिरं बान्धवैः सार्धम् ॥ ३८८ ॥ ३८९) भणियं
 च-भणितं च तेन भगवति यत्कांक्षसि अहं अस्मत्तः तत्किमपि ते भवतु । नूनं
 २० सर्वाण्यपि मङ्गलानि [अद्य] अस्माकं जातानि ॥ ३८९ ॥ ३९०) अज्जे-आर्ये
 अद्य कृतार्था एषा त्रिदशेश्वरस्यापि दुर्लब्ध्या मही यां युष्मच्चरणकमलोपचाररागाङ्किता ।
 कमलानि हि लक्ष्मीनिवासा भवन्ति । तदङ्किता मही श्लाघ्यैव भवति ॥ ३९० ॥
 ३९१) एवं तेण-एवं भणता त्र्यसवलितक्षेण तिर्यकृतनयनेन सहसा साभिलाषाक्षि-
 विक्षोभं तेन कुमारेण महानुमत्याः मुखं दृष्टम् ॥ ३९१ ॥ ३९२) ववएस-
 २५ व्यपदेशविवर्तमानैकनेत्रपर्यन्तप्रेक्षितव्यैः सकौतूहलेन तेन पुनरुक्तं मुहुर्मुहुः सा महानु-
 मती दृष्टा ॥ ३९२ ॥ ३९३) तं च-तत्सविलासकोमलघटमानप्रतिलक्ष्यलोचनं
 दृष्टं ^{१८}माधवानिलनिरीक्षितं दृष्ट्वा महानुमत्याः रूपशोभा समारूढा जाता
 ॥ ३९३ ॥ ३९४) तो फुरिय-ततः स्फुरितविलाससुन्दरं स्वभावसुभगं तस्याः

१) B ता. २) J भणियं. ३) P तुमं म्ह किं पि, J not specified, B तुमं महं पि. ४) P सव्वाइ
 ३० मि, J सव्वाई मि, B सव्वाइ वि. ५) J सर for सर. ६) P य, J वि, B omits. ७) B दुलंघा. ८) B
 जं. ९) P कमणो, J कमलो, B कवलो. १०) रागाङ्किता, J राङ्किया. ११) B तंसव. १२)=
 अभिलाष. १३) B सकोऊहलेण. १४) PB रूय, J रूय. १५) J ता. १६) P कुसुमियमंगं लयापव्व,
 J सकुसुममंगलयाए व्व, B सकुसुममंगलयाइ व. १७) B तावती. १८) B दृष्टं माधनल निरीक्षि.

आणंद-बाह-पंडिपूरयाई जायाई तक्खणं चयं ।

अवसाय-सलिल-सिक्ताई कुवल्याई व णयणाई ॥ ३९५

पसरइ विसट्ट-पम्हंतराल-परिलुलिय-तारयाहोया ।

हिययाहिलास-मुंह-तरु-लय व परिकोमला दिट्ठी ॥ ३९६

पुणरुत्तमुम्मुहां होति सज्जसूसास-पाविय-विसेसा ।

थणया लज्जोणय-वयण-कमल-उण्णामणत्थं व ॥ ३९७

णिययावेयं-पणोल्लण-विसम-समुवेल्लमाण-पाउरणा ।

पयडंति दंसणत्थं व थण-जुयं सरल-णीसासा ॥ ३९८

अंगं पवियंभिय-पुलय-जाल-संगलण-मासलं सहइ ।

अंतो-सवंग-विसंत-दइय-दिण्णुण्णय-गुणं व ॥ ३९९

सेयं-कणोहो रेहइ भंगुर-तिवली-तरंग-रिंगंतो¹⁴ ।

लायण-मलिल-णिम्भर¹⁵-थण-यलसाणं व णीसंदो ॥ ४००¹⁷

अङ्गं सविशेषसुन्दरं रम्यतरं जातम् । दृष्टान्तमाह । किसलयप्रसाधितायाः लतायाः इव सकुसुममङ्गं यथा सुन्दरं भवति तथा तदङ्गमपि तदानीं जातम् ॥ ३९४ ॥ ३९५)

आणंदबाह — तस्यास्तत्क्षणमेव नयने आनन्दाश्रुवाष्पपरिपूरिते जाते । कानीव । ¹⁸अव-

श्यायसलिलसिक्तानि कुवल्यानीव ॥ ३९५ ॥ ३९६) पसरइ — विकसत्पद्मान्तराल-

परिलुलिततारकालोकौ हृदयामिलाषसुखतरुलतेव परिकोमला दृष्टिः प्रसरति । नेत्रा-
पाङ्गेन सचञ्चलं पश्यति इत्यर्थः ॥ ३९६ ॥ ३९७) पुणरुत्त — साध्वसोच्छ्वास-

प्रापितविशेषौ स्तनौ लज्जावनतवदनकमलौन्नामनार्थम् इव पुनरुक्तम् उन्मुखौ संमुखी-

नाविव भवतः ॥ ३९७ ॥ ३९८) णिययावेय — निजावेगप्रेरणविषमप्रसर्पत्वाव- ²⁰

रणाः सरलनिःश्वासाः दर्शनार्थमिव स्तनयुगं प्रकटयन्ति माधवानलकुमारस्येति भावः

॥ ३९८ ॥ ३९९) अंगं — प्रविजृम्भितपुलकजालसंगलनमांसलं तस्याः अङ्गम् ।

अन्तःसर्वाङ्गविशद्वयितदत्तोन्नतिगुणमिव राजते ॥ ३९९ ॥ ४००) सेय — भङ्गुर-

त्रिवलीतरङ्गरङ्गन् स्वेदजलकणौघः तस्या लावण्यसलिलनिर्भरस्तनकलशयोः निष्यन्दः

इव राजते । 'राजेरघछजसहरीररेहाः' [हैम० ८-४-१००] इति रेहइ ॥ ४०० ॥ ²⁵

1) PB परि°, J पडि°. 2) P छेय, J चेय, B चेव. 3) P °भोया, J °होया, B °लोया. 4) PJB मुह.

5) P पुणुत्त°, JB पुणरुत्त°. 6) = उन्मुखौ, P °मुम्मुहा, B सम्मुहा. 7) P लज्जोणवयण, B लज्जोणयवयण.

8) P उण्णामणच्छं व, J उण्णामणत्थं व, B उण्णामणत्थं व. 9) = वेग. 10) P समुवेल्ल°, B समुविल्ल°.

11) = प्रावरणा. 12) = दत्तोन्नतगुणं, P दिवुन्नयगुणं च, J दिवण्णुणयगुणं व, B perhaps दिवुन्नयगुणं व. 13) = स्वेदकणौघ. 14) PB रंगंतो, J रिंगंतो. 15) B णिम्भर. 16) =

सानोरिव, P यलसाणं, B कलसाणं. 17) P 398, J perhaps 400, B 405. 18) B °मंगे. 19) B वेइया. 20) B जालं. 21) B °निर्भरस्तनकलश इव.

परिसर-परिसंठिय-सहि-समूह-लज्जा-णिरोह-णित्थामा ।
 तंस-वलिया किलम्मइ वम्महं-पडिपेल्लिया दिट्ठी ॥ ४०१
 पडिलक्ख-भगग-पसरं तस्स वि णिमिसंतरं जुयाणस्स ।
 पडिरक्खिय-हिययावेय-लाहवं घडइ णयण-जुयं ॥ ४०२
 ५ तो सो इमीए मुह-यंद-चंदिमा-सार-सलिल-सिप्पंतो^१ ।
 सबंगं रोमंच-च्छलेण णेहो^२ व अंकुरिओ ॥ ४०३
 ता दोण्हं^३ पि परोप्पर-गण-रक्खण-धीर^४-संणिरुद्धाई ।
 असमत्तालोयण-दोहलाई तंमंति णयणाई ॥ ४०४
 दोण्हं पि पढम-दंसण-वस-पसरिय-सरस-कोमल-विलासं ।
 १० दोलायमाण-संगम-मणोरहं वेवए हिययं ॥ ४०५
 इय एव मए उवलक्खिऊण भणिया हला महाणुमई ।
 परिणमइ दिणं गमणम्मि सुयणु किं कीरइ विलंबो ॥ ४०६
 एवं भणिऊण विचिंतियं हि^{१५} अण्णोण्ण-साणुरायाण ।
 केज्जुजुयाण हियए अण्णं पासड्डियाणम्हं ॥ ४०७

- १५ ४०१) परिसर—परिसरपरिसंस्थितसखीसमूहलज्जानिरोधनिःस्थामा । मन्मथप्रतिप्रेरिता
 त्र्यस्रवलिता दृष्टिः क्लाम्यति ॥ ४०१ ॥ ४०२) पडिलक्ख—तस्यापि यूनः प्रति-
 लक्ष्यभग्नप्रसरं निमिषान्तरं निमेषमात्रं नयनयुगं परिरक्षितहृदययासलाघवं^{११} घटते
 शीघ्रतां प्राप्नोतीत्यर्थः ॥ ४०२ ॥ ४०३) तो सो—ततः स युवा अस्या मुखचन्द्र-
 चन्द्रिकासारसलिलसिच्यमानो रोमाञ्चच्छलेन सर्वाङ्गं स्नेह इवाङ्कुरितः ॥ ४०३ ॥
 २० ४०४) ता दोण्हं—तावद्द्वयोरपि परम्परमनोरक्षणधैर्यसंनिरुद्धानि असमाप्तालोकन-
 दोहदानि अक्षीणि ताम्यन्ति । दर्शनोत्पुङ्गान्यपि पात्रवशाद्द्रष्टुमशक्तानि नेत्राणि खिद्यन्ते
 इति ॥ ४०४ ॥ ४०५) दोण्हं पि—द्वयोरपि कुमारकुमार्योः प्रथमदर्शनवशप्रसृत-
 सरसकोमलविलासम् । दोलायमानसंगममनोरंथं हृदयं कम्पते । सरसः सस्नेहशृङ्गारो
 वा दोलायमानसंगमो भविष्यत्यावयोर्न वेति कम्पः ॥ ४०५ ॥ ४०६) इय एव—
 २५ इत्येवमुपलक्ष्य मया भणितम् । हँले सखि महानुमति दिनं परिणमते अस्तं याति । हे
 सुतनु निजस्थाने गमने किं विलम्बः क्रियते ॥ ४०६ ॥ ४०७) एवं भणिऊण—
 एवं भणित्वा^{१९} विचिन्तितवत्यस्मि माधवानिलमहानुमत्योरन्योन्यसानुरागयोः कार्योद्यतयोः

१)=दुर्बला. २)=क्लाम्यति. ३) P धम्मह, JB वम्मह. ४) P हिययावेयलोहवं, J हिययावेयलाहवं, B हिययाउ[=या]सलाहवं. ५)=सिच्यमान. ६) PJ नेहो, B नेहु. ७) B दोहिं. ८) P धीर, JB वीर. ९)=ताम्यन्ति, B तिम्मन्ति. १०) P सरसं, JB सरस. ११) P एवमाह, JB एव मए. १२) B भणियं हले महाणुमइ. १३) P विचिंतियंम्हि, B विचिंतियंम्हि. १४)=कार्योद्यत[=द्यत]यो-
 हृदयेऽन्यत् अगमनं. १५)=अस्माकं हृदये गमनं. १६) B हृदयास. १७) B घटतो. १८) B सरसस्नेहं. १९) B विचिंतितवत्यस्मिन्मां.

अह सो मए वि भणिओ कुमार एसोम्ह परिणओ दियसो^१ ।
 को लहइ तुम्ह दंसण-सुहस्स अमयस्स व^२ पमाणं ॥ ४०८
 धण्णा ते जाण तुमं^३ अहणिसि पच्चक्ख-दंसणो सि सया ।
 अम्हं पि इहागमणेण अज्ज सहलो इमो जम्मो ॥ ४०९
 ता एकमेक तुम्हम्ह वसइ गमणागमेण प्रत्ताहे ।
 अए सीलओ पवहुइ णेहो जह तह करेयवो^४ ॥ ४१०
 एत्थम्ह महा-दिट्ठी-विसेहिं^५ णाएहिं वोम-चारीहिं ।
 दुस्संचारो मग्गो होही अत्थंगए सूरे ॥ ४११
 तेण भयं मह हियए परिणमिओ वासरो विसज्जेह ।
 विद्यस्स को वि कालो कुमार णे संभरेज्जासुं ॥ ४१२
 भणियं च तेण भयवइ तुम्हेहि समं असंकियालावो ।
 पुणमइयाण काण वि जायइ इह जीव-लोयम्मिं^६ ॥ ४१३
 ता अलमवरेण पयंपिण्ण एयं^७ म्ह जं तए सिट्ठं ।
 ता सोहणं कयं विसहराण मा भाह प्रत्ताहे ॥ ४१४

मनीषितार्थोत्सुकयोर्हृदये अन्यत्पार्श्वस्थितानाम् अस्माकम् । चित्ते तदनयोर्नास्ति इत्यर्थः ॥ ४०७ ॥ ४०८) अह सो—अथ सोऽपि मया भणितः कुमार एषोऽस्माकं परिणतो दिवसः प्रान्ते प्राप्तः । युष्मद्दर्शनसुखस्यामृतस्य च प्रमाणं परभागं को नाम लभते ॥ ४०८ ॥ ४०९) धण्णा—धन्यास्ते कृतपुण्यास्ते येषां सदा निरन्तरम् अहर्निशं रात्रिदिवं प्रत्यक्षदर्शनोऽसि भवसि । अस्माकमप्यद्य भवताम्भनम् इदं जन्म सफलं जातम् ॥ ४०९ ॥ ४१०) ता एकमेक—तावत् इच्छाहे इदानीं युष्माकम् अस्माकं गमनागमनेनैक्यं^{११} भवति एकरूपतास्ति । अयं स्नेहोऽनुशीलितः प्रतिपालितः यथा प्रवर्धते तथा कुर्याः ॥ ४१० ॥ ४११) एत्थम्ह—अत्रास्माकं सूर्येऽस्तंगते व्योमचारिभिर्महादृष्टिविषैर्नागैः सर्पैः मार्गः दुस्संचारो भविष्यति ॥ ४११ ॥ ४१२) तेण भयं—तेन कारणेन मम हृदये भयम् । परिणतो वासरोऽस्तंगतो दिवसः । विसृजतास्मान् प्रेषयत यावद्विवसस्य कोऽपि कालोऽवशिष्यते इति । हे कुमार णे अस्माकं संसरेः ॥ ४१२ ॥ ४१३) भणियं च—भणितं च तेन भगवति युष्माभिः सार्ध-मशङ्कितालापो जीवलोके इह केषांचित् पुण्यवतां जायते^{१३} ॥ ४१३ ॥ ४१४) ता अलमवरेण—तस्मादलं पूर्णम् अपरेण प्रजल्पितेन एतद्यदस्माकं पुरतो भणितं तत् शोभनं

1) B एसम्ह. 2) B दियहो. 3) B य. 4) P अहणिसि, J not specified, B अणमिस-. 5) PB अम्हं, J अज्ज. 6) PB अज्ज, J अम्ह. 7) = अतः परं. 8) B करिज्जासु. 9) = नागैः. 10) B वोमयारीहिं. 11) B दुस्संचारो. 12) B दूरे अलया नयरी कुमार णे संसरिज्जासु । for this second line. 13) B लोगमि. 14) J पयंपियेण. 15) P एयम्ह, B एयम्ह. 16) B भयइ for भाह. 17) B नैक्ये. 18) B जायतां.

एसो खुं पुरा भयवइ देवाण वि दुक्ख-संचरो मलओ ।

आसि महा-विस-णाओवरुद्ध-चंदण-वणाहोओ ॥ ४१५

दुप्परिहोज्जाइं विहाविऊण ताएण सिद्ध-लोयस्स ।

चंदण-वणाइं अहि-लंघियाइं आराहिओ गरुलो ॥ ४१६

तेणेसो मह पिउणो दिण्णो णायारि णाम अंगुलिओ ।

गेण्हह पहवन्ति ण जेण तुम्ह ते विसहरा गयणे ॥ ४१७

अच्छंतु ताव ते वोम-चारिणो जे रसायले णाया ।

ताण वि विसं पणासइ दंसण-वंह-संठिओ एसो ॥ ४१८

भणियं च मए ओप्पह^{१०} कुमार एसो इमीए कुमारिण ।

हत्थाहत्थुवणीओ णीसेस-विसावहो होइ^{११} ॥ ४१९

एवं सोऊणं सलज्ज-वयण-संगलिय-सेय-सलिलेण ।

उत्तलक्खवासंके^{१२}-णिरुद्ध-भाव-णिहुयं मणे हसियं ॥ ४२०

तो हत्थ-फंस-सुह-लालसेण अप्पा समप्पमाणेण ।

वामेण दाहिणं पीडिऊण हत्थेण से हत्थं ॥ ४२१

- १५ कृतम् इदानीं विषधरेभ्यो महानागेभ्यो मा बिभित मा भयं कुरुत । 'इण्हि इत्ताहे इदानीमः' [हैम० ८-२-१३४] इत्ताहे ॥ ४१४ ॥ ४१५) एमो खु-हे भगवति पुरा पूर्वे सुनिश्चितं महाविपनागोपरुद्धचन्दनवनाभोगः एष मलयः शैलो देवानामपि दुःसंचार्यः आसीत् ॥ ४१५ ॥ ४१६) दुप्परिहोज्जाइं-तातेन मत्पित्रा अहिलङ्घितानि सर्पवेष्टितानि चन्दनवनानि सिद्धलोकस्य दुःपरिभोग्यानि विभाव्य गरुडः आराधितः सेवितः ॥ ४१६ ॥ ४१७) तेणेमो-तेन गरुडेन मम पितुर्मज्जनकस्य नगारिः नाम अङ्गुलीयको दत्तः मुद्राग्नं दत्तम् । गृहीत भवन्तोऽपि । तेन भवतां गगने विषधरा न प्रभवन्ति नोपद्रवं करिष्यन्ति इत्यर्थः ॥ ४१७ ॥ ४१८) अच्छंतु-तिष्ठन्तु तावत्ते व्योमचारिणो नागाः । ये रसातले पाताले मन्ति दर्शनपथसंस्थितेऽमुष्मिन् तेषामपि विषं प्रणश्यति ॥ ४१८ ॥ ४१९) भणियं च-भणितं च मया, कुमार २५ अर्पय, एषो अमुष्याः कुमार्याः ^{१०}हस्ताहस्तापनीतो निःशेषविषापहो भवति । स्वहस्तादेतस्या हस्ते क्षिप्तमिदं मुद्रारत्नं ब्राह्मणभ्यन्नरं च विषम् अपहरिष्यतीति भावः ॥ ४१९ ॥ ४२०) एवं सोऊण-एवं श्रुत्वा सलज्जवचनसंगलितखेदसलिलेन कुमारेण उपलक्ष्य तदुक्तमवगम्याश्चक्षानिरुद्धभावनिभृतं मनसि हसितं स्मितं कृतम् । भार्वाश्चात्तभिप्रायस्तेन निभृतं गुप्तम् ॥ ४२० ॥ ४२१-२२) तो हत्थ-ततो

३० १) B वि. २)=आर्यान्. ३) PB वण.भोउ, J वणाहो. ४)=दुःपरिभोग्यानि, P भोज्जाइं, J भोज्जाइ. ५) P विभाविऊण, BB विहावि. ६) B आराहिउ. ७) J ताम्व. ८) B पह. ९) B मए (=मए) य for च मए. १०) PB अप्पह, J उप्पह. ११) P हत्थुवणाउ, J हत्थवणीउ, B हत्थवणीओ. १२)=विषापहो भवति. १३) B होउ. १४) B भणिऊण. १५) B संग. १६) PJB निरुद्ध. १७) B नगारि. १८) B हस्तो हस्तो.

णिमिओ^१ कणिट्ट-जेट्टुंगुलीग्र सुइरेण तेण अंगुलिओ ।
 जंह तह अम्हेहिं वि^२ प्रक्कमेक्क-णिहुयं मणे हसियं ॥ ४२२
 तो तस्स मियंकस्स व कर-फंस-समुरगएण सेएण ।
 ससिमणि-घडिया वाँउल्लिय व वारीमई जाया ॥ ४२३
 तो^३ तक्खण-विविह-विलास-सोह-सुपँसाहियं सरीरं से ।
 अण्णमयं पिव घडियं वियंभमाणेण मयणेण ॥ ४२४
 तो सज्झस-वस-परिवेवरीग्र अँवलंबिऊण कंठम्मि ।
 सा माहवीलया भट्टउत्त भणिया इमीग्र तहिं ॥ ४२५
 किं भणिमो सहि सबोवयार-णिब्बाहिरं म्ह^४ तइँ सँमयं ।
 हिययं तहा वि भण्णसि प्रक्कसि मं^५ सच्चविज्जासु ॥ ४२६
 अह सायरेण बहुसो सिणेहमइएहिं सोवयारेहिं ।
 वयणेहिं महाणुमईग्र णत्थि तं जं ण सा भणिया ॥ ४२७

हस्तस्पर्शसुखलालसेनात्मानमिव समर्पयता वामेन हस्तेन से तस्या दक्षिणं हस्तं पीडयित्वा ॥
 [णिमिओ-] सुचिरेण तेन कुमारेण तथा कनिष्ठाप्रत्यासन्नाङ्गुल्याम् अङ्गुलीयको न्यस्तो
 निवेशितो यथा अस्माभिरप्येकैकं निभृतं चित्ते हसितम् । युग्मम् ॥ ४२१-२२ ॥ १५
 ४२३) तो तस्स - ततस्तस्य माधवानिलस्य मृगाङ्गस्येव करस्पर्शसमुद्गतेन खेदेन शशि-
 मणिघटिता वाँउल्लिय व चन्द्रकान्तमयी पुत्तलिकेव सा कुमारी वारिमयी जाता खेद-
 द्रवार्द्रा संपन्ना सार्व्विकभावेनेति । मृगाङ्गश्चन्द्रः । कराः किरणा हस्ताश्च ॥ ४२३ ॥
 ४२४) तो तक्खण - इति तत्क्षणविविधविलासशोभायुप्रसाधितं तस्याः शरीरं विजृ-
 म्भमाणेन कामेनामृतमयमिव घटितं सुतरां शोभायमानं कृतमित्यर्थः । प्रसाधितं मण्डि- २०
 तम् ॥ ४२४ ॥ ४२५) तो सज्झस - ततः साध्वसवशपरिवेपमानया अनया तत्र
 सा माधवीलता हे भट्टपुत्र कण्ठेऽवलम्ब्यालिङ्ग्य भणिता ॥ ४२५ ॥ ४२६) किं
 भणिमो - किं भणामः किमधिकं निवेदयामः । सखि अस्माकं हृदयं त्वया समकं सार्धं
 सर्वोपचारनिर्बाहं सर्वोपचारैः भक्तिरागैर्निर्गतम् । त्वया सह संलग्नमित्यर्थः । तथापि
 भण्यसे इक्कसि एकदा सत्यापयेः पश्येः ॥ ४२६ ॥ ४२७) अह सायरेण - अथ २५
 बहुशोऽनेकधा सौदैरैः स्नेहमयैः सोपचारैः सगौरवैर्वचनैः तन्नास्ति यन्महानुमत्या

1) B णिसिओ. 2) B तह जह. 3) P अम्हेहि वि, J अम्हेहिम्वि, B अम्हेहि व. 4) P 'मेक्कं विहु'. J 'मेक्कणिहु', B 'मिक्कणिहु'. 5) = पुत्तलिका, B perhaps यडिउल्लिय व्व. 6) = जलमयी. 7) B हय for तो. 8) B सुयसा. 9) PB अमयमयं, J अण्णमयं. 10) B अविलंबिऊण. 11) = त्वयि, PB तह, J तइँ. 12) = समदं. 13) = एकशः. 14) B मे 15) P सायरेहिं, JB सायरेण. 30
 16) B दक्ष for हस्त. 17) B युग्मम् is put at the end of the two gāthās and then follows the commentary. 18) B 'घटिया ताडिउल्लिउव्व.

भणियं च तीप्र सामिणि मा एवं भणसु मह मणो चेयं ।

तुह चलण-कमल-दंसण-समूसुओ कीस गुरुएसि ॥ ४२८

इय एवं भणिरीए लगाइ कंठम्मि दंदयरं जा ते ।

तां सो सिद्ध-कुमारो मण्णइ आलिंणिओ त्ति अहं ॥ ४२९

तो अलया-गमण-सुहंकरेहिं वयणेहिं तोसियाप्र तहिं ।

दिण्णो इमीए तिस्सा भाउय ललामला हारो ॥ ४३०

एवं तं तत्थ वेत्तिण माहविल्लयं समुच्चलिया ।

णियय-विमानाहुत्तं सवेण वि पाएएण समं ॥ ४३१

सहि-यण-तोरवियाए वि ण चलइ समयं पहावियां तत्तो ।

अणियत्तंतं चित्तं पडिवालइ अणुगया दिट्ठी ॥ ४३२

मा गम्मउ त्ति उवयार-कमल-संका-मिलंत-मुहलेहिं ।

चलणालगोहिं खणं णिरुंभमाणं व भमरेहिं ॥ ४३३

अल्लियइ जा विमाणं अहं पि से तं तह च्चियं कुमारं ।

उ उच्छिज्जण सुइरं सहस त्ति वेमाणमा ज्जा ॥ ४३४

- १६ सा न भणिता ॥ ४२७ ॥ ४२८) भणियं च—भणितं च तथा स्वामिनि मा एवं भण मम मन एव तव चरणकमलदर्शनसमुत्सुकम् । वर्तते इति शेषः । किमिति गुरुकरोषि मच्चित्तम् इति ॥ ४२८ ॥ ४२९) इय एवं—इत्येवं भणन्त्यास्तस्याः यावत्सिद्धकुमारः कण्ठे लगति दृढतरं तावदहम् आलिङ्गितः इति मन्यते ॥ ४२९ ॥ ४३०) तो अलया—ततोऽलकागमनसुखंकरैर्वचनैस्तोषितयानया तत्र तस्याः हे आतद् स्थूलमलो हारो दत्तः । स्थूलो गरीयान् अमलो निर्मलश्च ॥ ४३० ॥ ४३१) एवं तं—एवं^{१६} तां तत्र माधवीलतां विसृज्य सर्वेण परिजनेन समं निजविमानं प्रति समुच्चलिता । प्रतेराहुत्तः इत्याहुत्तः ॥ ४३१ ॥ ४३२) सहियण--सखीजनत्वरितापि सा ततः समकं प्रधावितुं न चलति । अनुगता दृष्टिरनिवर्तमानं चित्तं प्रतिपालयति प्रतीक्षते । जेहादृष्टिश्चित्तं च न चलतीत्यर्थः ॥ ४३२ ॥ ४३३-३४) मा गम्मउ—उपचारकमलशङ्कामिलन्मुखैः पुष्पप्रकरभ्रान्त्या चरणालम्बैर्भ्रमैर्मा गम्यताम् इतः इति क्षणं निरुध्यमानेव^{१७} ॥ [अल्लियइ—] यावद्विमानमालीयते उपविशति तावदहमपि से माधवीलतायास्तथैव च कुमारमापृच्छय मुत्कलाप्य^{१८} सुचिरं सहसा विमानमात्त ॥

1) B अहियं for चेय. 2)=गौरवयसि. 3) B दिदयरं. 4) B तो. 5) P 'मलाहारो, JB 'मलो हारो. 6) B माहविल्लया. 7)=विमानाभिमुखं, PB 'हुत्तं, J 'होत्तं. 8)=ततः समं, B पहाविउ. 9)=अनिवर्तमानं. 10) J 'माणेव. 11)=यावत् विमानमारोहति. 12) B तहि चिय. 13) PB आपुच्छि, J आउच्छि. 14) B मच्चित्त इति. 15) B तो. 16) B 'लतो. 17) B 'माने च. 18) B मुत्कलाप्य.

हिययाए वालणाधाविएहिं गयणेहिं तदिसाहुत्तं ।
 अलयं उप्पुट्ट-मुहीओ कह वि अम्हे हिं पत्ताओ ॥ ४३५
 ताव य वियड-णहंगण-गमण-वसायास-वियलियंसु-भरो ।
 णित्थामो अव-र-महीहरेंद-सिहरं गओ सूरु ॥ ४३६
 आमुक्क-गयण-मंगो जणस्स दिट्ठीए लंघिओ सूरु ।
 तिठिलिय-णिय-संठाणा गरुया वि पराहव-वेति ॥ ४३७
 अत्थायंतो वि हु अत्थ-सिहरिणा धारिओ सिरेण रवी ।
 सूरु अपच्छिमाए दंसाए जण-वल्लहो होइ ॥ ४३८
 उव्वहइ अत्थ-सेलो परिसर-परिसेस-पलहुय-मऊहं ।
 परिपिंग-केसरहं कंचण-कमलं व रवि-बिंबं ॥ ४३९
 दंसण-जोगं पि रहंग-मिहुण-दुव्विसह-दंसणं जायं ।
 बिंबं विर्यं-णहासोय¹⁸ कुसुम-गुच्छारुणं¹⁹ रविणो ॥ ४४०
 णवरि यं कमेण जलणिहि-वेला-जल-विलुलिओ¹⁶ समोसरइ¹⁷ ।
 तड-पूइय-रुद्ध-जवा-पसूय-पुंजो व दिवसयरो ॥ ४४१

यमलम् ॥ ४३३-३४ ॥ ४३५) हिययाणु - हृदयानुपालनात् चित्तव्यावर्तनेन ॥
 तद्विष्णुखं चालितैर्नयनैरूर्ध्वमुख्यो वयं कथमपि अलकां प्राप्ता खनगरीम् ॥ ४३५ ॥
 ४३६) ताव य - तावता विकटनभोगमनवशयासविगलितांशुभरः सूर्यो निःस्थामो¹⁰
 निर्वलो निस्तेजाः अपरमहीधरेन्द्रशिखरं गतः ॥ ४३६ ॥ ४३७) आमुक्क - आमुक्त-
 गगनमध्यस्थत्यक्तव्योमाङ्गणः सूर्यो जनस्य दृष्टेर्लङ्घितो दूरीभूतः । शिथिलितनिजसंस्थानाः
 परित्यक्तस्वास्पदा गुरुका अपि महान्तोऽपि पराभवं प्राप्तुवन्ति ॥ ४३७ ॥ ४३८) 20
 अत्थायंतो - रविरस्तम् अयन्नपि अस्तशिखरिणा शिरसा धारितः । अर्थान्तरन्यासमाह ।
 सूरुऽपि पश्चिमायां दिशायां जनवल्लभो भवति । शूरः पराक्रमी पुमान् पश्चिमदिशायां
 संकटे पतिते निस्तारकत्वात् सर्ववल्लभो भवतीति युक्तं शिरसि धारणमस्य ॥ ४३८ ॥
 ४३९) उव्वहइ - अस्तशैलः परिसरपरिशेषप्रलघुमयूखं परिपिङ्गकेसराढ्यं रविविम्बं सूर्य-
 मण्डलं काञ्चनकमलमिवोद्वहति ॥ ४३९ ॥ ४४०) दंसणजोगं - विकटनभोऽशोक- 25
 कुसुमगुच्छारुणं रवेर्विम्बं दर्शनयोग्यमपि रथाङ्गमिथुनदुर्विषहं जातम् । चक्रवाकयुग्म-
 दुःसहं संपन्नं रजन्यां भाविवियोगत्वात् ॥ ४४० ॥ ४४१) णवरि य - नवरि

1) B perhaps चालिएहि for धाविएहिं. 2) = उत्पृष्टमुख्याः, B उट्टुमुहीउ कहं पि अम्हे वि पत्ताड । 3) P हिं, B वि. 4) PJB 'नहं'. 5) B हरो. 6) B अत्थमहीहरंमि सिहरं. 7) B मगरा [perhaps मज्झो]. 8) B पराहविजंति. 9) B सूरु वि पं. 10) B दिसाह. 11) P केसरहं, JB केसरहं. 12) = विकट. 13) = नभ एव अशोकः. 14) B गुच्छारुणं. 15) P निवडिय, JB णवरिय. 16) P विलुलिओ, J विलुलिय, B विलुलिउं. 17) B समोसरउं. 18) B पूआरइय-जवापसूणपुंज व दिवसयरो । 19) See p. 75, note 17, but यमलम् for युं. 20) B निस्थिरमा.

रवि-णिवडण-विहडिय-जलहि-सलिल-पायडि^१-रयण-कंति व ।
 संगलण-मासला णहयलम्मि^२ संज्ञा समुलसिया ॥ ४४२
 काल-परिणाम-सिद्धिलस्स^३ सहइ णह-तरु-फलस्स दिणवड्ढो ।
 अत्थइरि-सिला-~~वड्ढु~~^४ लंत-रस-सच्छहा संज्ञा ॥ ४४३
 ५ जायं पविरल-तिमिराणुविद्ध^५-संज्ञा-पहा-परिक्खित्तं ।
 मय-भिण्ण-सामली-गंड-वास-कसणारुणं गयणं ॥ ४४४
 ओहुत्त-गरुय^६-दिवसयर-बिंब-भर-कट्टिया^७ इव मिलंति ।
 गो-रेणु-संवलिज्जंत^८-तिमिर-कलुसा दिसाहोया^९ ॥ ४४५
 मुह-घडिय-वियड-रवि-कणय-पिंड-भारोणयग्ग-भाएण ।
 १० कसण-तुला-दंडेण व तमेण गयणे समुलसियं ॥ ४४६
 जामिणि-वयणं वसुयाय-थोय^{१०}-परिकसण-कुंकुम-च्छायं ।
 संजावसेस^{११}-संवलिय-विरल-तिमिर-प्पहं सहइ ॥ ४४७

अनन्तरं क्रमेण जलनिधिवेलाजलविलुलितो दिवसकरः सूर्यः तटपूजारचितजपाप्रसून-
 पुञ्ज इव समवसरति ॥ ४४१ ॥ ४४२) रविणिवडण — रविनिपतनविघटितजलधि-
 १५ सलिलप्रकटीकृततरलकान्तिरिव । संगलनमांसला नभस्तले संध्या समुलसिता ॥ ४४२ ॥
 ४४३) कालपरिणाम — कालपरिणामशिथिलस्य नभस्तरुफलस्य दिनपतेरस्तंगिरिशिला-
 पतनोच्छलद्रसप्रभा संध्या शोभते ॥ ४४३ ॥ ४४४) जायं पविरल — प्रविरल-
 तिमिरानुविद्धसंध्याप्रभापरिक्षिप्तं^{१५} गगनं मदभिन्नश्यामलागण्डपार्श्वकृष्णारुणं जातम् ।
 श्यामा स्त्री गजघटा च । मदो दानं मदिरा च । गजकपोलो हि मदेन श्यामः सिन्दू-
 २० रेणारुणश्च भवति । श्यामा च स्त्री क्षीवा सती कृष्णारुणा भाव्यते । अन्धकारमिश्रा
 हि संध्या अत एव गजघटया मदोन्मत्तस्त्रिया चानुमिता ॥ ४४४ ॥ ४४५) ओहुत्त —
 गोरेणुसंवलिततिमिरकलुषा दिगाभोगा अधोमुखगुरुकदिवसकरबिम्बभरकर्षिता इव
 मिलन्ति । गोधूलिमिश्र्यमाणतमोमलिना दिशः संपिण्डिता^{१६} इव लक्ष्यन्ते ॥ ४४५ ॥
 ४४६) मुहघडिय — गगने आकाशे मुखघटितविकटरविकनकपिण्डभारावनताप्रभागेन
 २५ कृष्णतुलादण्डेनैव तमसा समुलसितम् ॥ ४४६ ॥ ४४७) जामिणि — संध्यावशेष-
 संवलितविरलतिमिरं नैभः परिकृष्णकुङ्कुमच्छायं सकृज्जलाश्रुयामिनीवदनमिव शोभते

१) = प्रकटित. २) = संकलनेन बहुला. ३) P मयलंमि, JB णहयलम्मि. ४) B संजा. ५) B सिद्धिलिय. ६) B संजा. ७) B "गुहद्वसंजापहायपरिकत्ते. ८) P अत्थयरिहुत्तदि", J ओहुत्तगरुयदि", B उवहुत्तगरुयदि". ९) P perhaps कट्टिया. १०) P संवलिज्जंत, JB संवलिज्जंत. ११) P दिसाभो-
 ३० या, JB दिसाहोया. १२) P पिंडभरणामियग्ग, JB पिंडभारोणयग्ग. १३) = पांशुपातस्तोकपरिकृष्णः, P वसुवायव्योयपरि", J वसुयायथोयपरि", B व सकज्जलसु[= लंसु]परि". १४) B संजावसेससंग-
 लियविरलतिमिरे णहं. १५) B "परिक्षिप्ते. १६) B गंडवासकृष्णा. १७) B सपिण्डिता.

रवि-कण्णियम्मि वियडे गल्लल्लंताम्मे 'दियस-सयवत्ते ।
 उड्डीण^१-भमर-णियरो व पसरिओ तिमिर-संघाओ ॥ ४४८
 वेढिज्जइ णियडोसहि-विडवे व रविम्मि काल-परिणमि ।
 गह-चंदण-रुक्खो कसण-विसहरेणं पिव तमेण ॥ ४४९
 सूरायव-कमल-वणम्मि मडलिए फुरिय-तारया-कुमुयं ।
 दर-दिट्ठ^२-तिमिर-सलिलं जायं सर-संणिहं गयणं ॥ ४५०
 रवि-णिवडण^३-विहडिय-जलहि-सलिल-मग्गाएण णीसेसं ।
 वडवानल-धूमेण^४ व तमेण पच्छाइयं गयणं ॥ ४५१
 तो^५ सजल-जलहराहिं^६ व विणिम्मिओ अलि-उलाहिं उप्पण्णो^७ ।
 कलयंठि-कंठ-कसणो पवट्ठिओ तिमिर-संघाओ ॥ ४५२
 तममयमिव गयणयलं अंजण-णिम्मज्जियाओ व दिसाओ^८ ।
 कोसियं-रुयाणुमेयं जायं रणं व वण-गहणं ॥ ४५३
 अह दीसिउं^९ पयत्ता सेलंतरियस्स रयणि-णाहस्स ।
 पढमुलसंत-परिवियड-धवल-रहं-धय-वड-च्छाया ॥ ४५४

॥ ४४७ ॥ ४४८) रवि-रविकर्णिके विकटे दिवसशतपत्रे दिनकमले मुकुला-
 यमाने उड्डीनभ्रमरनिकर इव तिमिरसंघातः प्रसृतः । रविरेव कर्णिका बीजकोशोऽ-
 त्रेति ॥ ४४८ ॥ ४४९) वेढिज्जइ-नभश्चन्दनवृक्षः कृष्णविषधरेणेव तमसाऽन्ध-
 कारेण वेष्टते । कस्मिन् सति । विकटौषधिविटप इव रवौ कालपरिणते सति
 ॥ ४४९ ॥ ४५०) सूरायव-सूर्यातपकमलवने मुकुलिते स्फुरिततारकाकुमुदम् ।
 दरद्विष्ट^{११}तिमिरसलिलं सरःसंनिभं गगनं जातम् ॥ ४५० ॥ ४५१) रविणिवडण-
 रविनिपतनविघटितजलधिसलिलमार्गोद्भूतेन वडवानलधूमेनेव [तमसा] गगनं निःशेषं
 समन्तात् समुल्लसितम् ॥ ४५१ ॥ ४५२) तो सजल-तावता सजलजलधैरैरिव
 निर्मितः अलिकुलादिवोत्पन्नः । कलकण्ठीकण्टकृष्णस्तिमिरसंघातः प्रवर्धितः ॥ ४५२ ॥
 ४५३) तममयमिव-गगनतलं तमोमयमिव जातम् अञ्जननिर्माजिता इव जाता
 दिशः । कौशिकरुतानुमेयं च भुवनतलमरण्यमिव जातम् । दिशोऽञ्जननिर्माजिता लिप्ताः ।
 कौशिका उल्लाः ॥ ४५३ ॥ ४५४) अह दीसिउं-अथानन्तरं शैलान्तरितस्य

1) = कर्णिका. 2) PB दिवस, J दियस. 3) P उड्डीणभमरनियरो व्व, J उड्डीणभमरणियसे
 व्व, B उड्डीणभवरणियरु व्व. 4) = वेष्टते, J वेढिज्जइ. 5) = ओषधिविटप [टपे निव, B वियडो].
 6) B विड व्व रविबिबकाल. 7) = सूर्यातप. 8) P दिट्ठि, JB दिट्ठ. 9) J णिविडण. 10) = मार्गोद्भूतेन.
 11) PJB वडवानल. 12) B धूमेणेव. 13) B अच्छाइयं. 14) B ता. 15) P 'हराहिं व, J 'हराहिम्ब, B
 जलहरेहि व. 16) PJB उप्पण्णो. 17) B कसणो. 18) P पवट्ठिओ, J पवट्ठिओ, B पवट्ठिउ.
 19) B णिमज्जियाउ व. 20) PB दिसाउ, J दिसाओ. 21) P कोसियं, JB कोसियं. 22) P
 रत्तं व गयणयलं, J रणं व वणगहणं, B रत्तं व भुवणयलं. 23) P दीसिउं, J दिसियं, B दीसित.
 24) B पयत्ता. 25) B हर for रह. 26) B दरदिह.

दीसइ पेरंते तम-भरस्स परितलिण-ससहरालोओ ।
 सयण-ट्टिय-महुमह-रुद्ध-सेस-दुद्धोदहि-जलं व ॥ ४५५
 उम्मुह-फुरंत-पविरल-ससि-किरणालिहण-कब्बुरो सहइ^१ ।
 तम-णिवहो तंसोसरिय-णिज्झारो विंझ-सेलो व ॥ ४५६
 तो जाया उययंतरिय-ससहरारुण-मऊह-विच्छुरिया ।
 कुवियाहिसारियायंब-दिट्ठि-भिण्णं व पुव्व-दिसा ॥ ४५७
 एत्थंतरम्मि एसा णीसेसं सहि-यणं विसज्जेउं ।
 वासहरमुवगया मयण-वाण-पहराउरावयवा ॥ ४५८
 ताव अहं पि^{१०} चिरागमण-संक-परिवेवरेण हियएण ।
 अंबाए वसंतसिरीए पाय-मूलं समल्लीणा ॥ ४५९
 भणिया य पुत्ति किं तुम्ह अज्ज णिय-मंदिरं पि विम्हरियं ।
 तो^{१२} कहसु कत्थ^{१३} रमियं किं वा भमियं^{१४} चिरं जेण^{१५} ॥ ४६०
 सिट्ठं च मए अंवम्हि^{१६} अज्ज मलयायलम्मि रमियाओ ।
 चंदण^{१७}-तरु-सिहरारूढ-माहवी-कणइ-डोल-हरे ॥ ४६१

- १५ रजनिनाथस्य चन्द्रमसः प्रथमोलसदुपरिविकटधवलगृहध्वजपटच्छाया दर्शयितुं प्रवृत्ता
 दृग्गोचरीभूतेत्यर्थः ॥ ४५४ ॥ ४५५) दीसइ-तमोभरस्य पर्यन्ते परितलिनशश-
 धरालोकः शयनस्थितमधुमथनरुद्धशेषदुग्धोदधिलमिव दृश्यते । शेषमुभयदिग्विक्षिप्तम्
 ॥ ४५५ ॥ ४५६) उम्मुह-उन्मुखस्फुरत्प्रविरलशशिकिरणालिखनकर्बुरस्तमोनिवहः
 पार्श्वोत्सारितनिर्झरः विन्ध्यशैल इव शोभते । विन्ध्यो हि श्यामलवर्णः प्रसिद्धः
 ॥ ४५६ ॥ ४५७) तो जाया-ततः उदकान्तरितशशधरारुणमयूखमिद्यमाना पूर्वा
 दिक् कुपिताभिसारिकावृन्ददृष्टिभिन्नेव जाता ॥ ४५७ ॥ ४५८) एत्थंतरम्मि-अत्रा-
 न्तरे मदनवाणप्रहारतुरा एषा बाला निःशेषसखीजनं विसृज्य वासगृहमुपगता ॥ ४५८ ॥
 ४५९) ताव अहं-तावताहमपि चिरागमनशङ्कापरिवेपमानेन हृदयेनाम्बायाः वसन्त-
 श्रियः पादमूलं गता ॥ ४५९ ॥ ४६०) भणिया-भणिता च हे पुत्रि किं युष्मा-
 २५ कम् अद्य निजमन्दिरमपि विस्मृतम् । तस्मात्कथय कुत्र भ्रान्ता किं वा रतं येन हेतुना
 अत्रागमने चिरं कृतम् ॥ ४६० ॥ ४६१) सिट्ठं च-शिष्टं च कथितं च मया अम्ब
 वयमद्य चन्दनतरुशिखरारूढमाधवीलतादोलागृहे मलयाचले रताः क्रीडिताः ॥ ४६१ ॥

1) P दुद्धोदहि, J दुद्धोअहि, B दुद्धोदधि. 2) J सरइ. 3) B पासो° for तंसो°. 4) PB विच्छुरिया, J विच्छुरिया. 5) P सारियायंब, B सारियाविंद. 6) =आताम्बु[=ताम्र]. 7) PJB भिन्न. 8) J णियं for यणं. 9) P रावयरा, J रावयवा, B रा बाला. 10) P विरागं, JB चिरागं. 11) B वीसरियं. 12) B ता. 13) B भमिया. 14) B रइमियं. 15) J तेण. 16) P अंवम्हि, J अम्बम्हि, B अंवम्हि. 17) P वंदण, JB चंदण. 18) =लता, B कणयदोलहरे. 19) B यद् युष्म शिष्टे च कथितं.

जं तुम्ह पाय-मूलं णिं ह ण समागया महाणुमई ।
 तं सुइरंदोलण-खेयं-संग-सुंढियाई अंगाई ॥ ४६२
 एवं सोऊण अहं अंबाण विसज्जिया तहिं चय ।
 णवर ण दिट्ठा एसा तत्थ मए वास-भवनम्मि ॥ ४६३
 परिचिंतियम्हि अब्बो कत्तो सा मयण-वाण-तवियंगी ।
 अच्छइ विणीं वि अम्हेहिं जाणियं अहव किं अण्णं ॥ ४६४
 जह एवं विवस-सरीर-चलण-वलि-विसम-भंगुरं सयणं ।
 एवं च एत्थ कुसुमोवयार-मलियं कु-देसयलं ॥ ४६५
 तह सयणाओ भूमी भूमीए पुणो वि संगया सयणं ।
 सयणाहि वि चंद-मऊह-सीयलं भवणमारूढा ॥ ४६६
 परिचिंतिऊण एयं सिणेह-वस-कायरेण हियएण ।
 बहुसो परिभावंती मणि-भवनमहं समारूढा ॥ ४६७
 ताव य उयय-धराहर-सिहर-द्विय-ससि-मऊह-भिज्जंतो ।
 पइसरइ गुहा-विवरंतरेसु सो तिमिर-संघाओ ॥ ४६८
 णिम्मल-तारा-कुसुमोवसोहियं उयय-सेल-सिहराहिं ।
 पसरियं-मऊह-वक्खो ससि-हंसो णह-सरं विसइ ॥ ४६९

5

1

15

४६२) जं तुम्ह — यद् युष्मत्पादमूलं महानुमती सांप्रतं न समागता । तत्सुचिरान्दोलन-
 खेदसंगस्विन्नान्यङ्गानि । अतो नागतेति ॥ ४६२ ॥ ४६३) एवं सोऊण — एवं
 श्रुत्वाहमम्बया तत्रैव विसृष्टा । नवरं तत्र वासभवने मयैषा महानुमती न दृष्टा ॥ ४६३ ॥
 ४६४) परिचिंतियम्हि — परिचिन्तितवत्यस्मि । अब्बो इति खेदे । अस्माभिविनीं सा
 मदनवाणतसाङ्गी कं विद्यतो अथवा ज्ञातं किमन्यत् ॥ ४६४ ॥ तदेवाह । ४६५-६७)
 जह एवं — यथैतद्विवशशरीरवलनवलविषमभङ्गुरं शयनम् एतच्चात्र कुसुमोपचारमलितं¹⁸
 कुदेशतलं महीतलम् । विवशः परवशः । कामेनेति ॥ [तह —] यथा शयनाङ्गमौ
 संगता भूमेः पुनरपि शय्यासंगता शयनादपि चन्द्रमयूखशीतलं भवनं प्रासादमारूढा ॥
 [परिचिंतिऊण —] एवं परिचिन्त्य स्नेहवशकातरेण हृदयेन बहुशः परिभावयन्ती²³
 विमृशन्ती अहं मणिभवनं समारूढा । कुलकम् ॥ ४६५-६७ ॥ ४६८) ताव य —
 तावता उदयधराधरशिखरस्थितशशिमयूखभिद्यमानस्तथा तिमिरसंघातः गुहाविवरान्तरेषु
 प्रतिसरति गच्छति ॥ ४६८ ॥ ४६९) णिम्मल — शशिहंसः प्रसृतमयूखपक्षः उदय-

1) P इं हिं, J एं हिं, B इं हिं. 2) B खेद. 3) = श्रान्तानि. 4) Instead of this gāthā, B reads No. 467 here, though the Sanskrit commentary is rightly placed. 5) = आश्रये. 6) P तिणा, JB विणा. 7) B एयं. 8) B जह. 9) P भूमीओ, J भूमीए, B भूमीउ. 10) J मयूह. 11) B भवनं अहं. 12) P would separate ताव and य. 13) P उअय, J not specified, B उदय. 14) P पसरिय, JB पसरिय. 15) P मयूह, JB मऊह. 16) B णहसरे वसइ. 17) B अस्माविना. 18) B मलिते कुदेशतले महीतले.

दीह-मुणालेहिं व पसरिएहिं किरणेहिं पियइ हरिणंको ।

भुयणंतराल-सर-मज्झ-संठियं तम-जलुप्पीलं ॥ ४७०

पिय-विरहे जलणायंति ससि-यरा इय कहेइ अम्हाणं ।

घर-दीहियाग्र संकुइय-कमल-मुह-मंडला णलिणी ॥ ४७१

पविरल-दंसण-सीलेण होइ पेम्मं^३ सुदूसहं इमिणा ।

इय कलिऊण य णलिणी ससि-संग-परम्मुही जाया ॥ ४७२

तं वम्मह-बाण-णिसाण-वट्टयं संसहरं णिएऊण ।

प^५पि^६ति^७एहिं हियए^८ विस-विसमो विरहिणीण इमो ॥ ४७३

तो तत्थ मए एसा दुव्विसहाणंग-बाण-तवियंगी ।

फलिहं-मणि-कुट्टिमुच्छंग-संगया झत्ति सच्चवियां ॥ ४७४

उवसप्पिऊण पासं हत्थेहिं परवसाइं अंगाइं ।

परिमासिऊण भणियां पिय-सहि कीसेरिसो ताओ ॥ ४७५

कीस तुमं सहि एयं सेज्जाहरयं तहिं पमोचूण ।

इह फलिह-सिला-मणि-कुट्टिमंग-संगं पवण्णासि ॥ ४७६

किं वा एयं उज्जाण-कुसुम-संदोह-सीयलं पवणं ।

अंघायंती पिय-सहि ऊंससियव्वं पि विम्हरसि^{१५} ॥ ४७७

शैलशिखरात् निर्मलताराकुमुदोपशोभितं नभःसरोवरं विशति ॥ ४६९ ॥ ४७०)

दीह — हरिणाङ्को दीर्घमृणालैरिव प्रसृतैः किरणैर्भुवनान्तरालसरोमध्यसंस्थितं तमोजलोत्पीडं पिबति ॥ ४७० ॥ ४७१) पिय — गृहदीर्घिकायां संकुचितकमलमुखमण्डला नलिनी

प्रियविरहे शशिकरा ज्वलनायन्ते इत्यस्माकम् आलप्यतीव ॥ ४७१ ॥ ४७२) पविरल — प्रविरलदर्शनशीलेन दृष्टनष्टदर्शनेनामुना चन्द्रमसा सह प्रेम सुदुःसहं कष्टतरं भवति । इति

ज्ञात्वेव नलिनी शशिसंगपराङ्मुखी जाता । अपरापि विदग्धवनिता क्षणरागिणी नानुरज्यते ॥ ४७२ ॥ ४७३) तं वम्मह — तं मन्मथबाणनिशानपट्टं शशधरं दृष्ट्वा चिन्तितव-

त्यसि । अंबो एष चन्द्रो विरहिणीनां विषविषमो मारणात्मकः इति । निशानपट्टम् उच्चे-

जनशिलापट्टः ॥ ४७३ ॥ ४७४) तो तत्थ — ततः तत्र मयैषा दुर्विषहानङ्गतापतसाङ्गी । स्फटिकमणिकुट्टिमोत्संगसंगता इति दृष्टा ॥ ४७४ ॥ ४७५) उवसप्पिऊण — पार्श्व समीपम् उपसर्प्य परवशान्यङ्गानि हस्ताभ्यां परिमार्ज्य स्पृष्ट्वा भणितं किमेतादृश-

स्तापः ॥ ४७५ ॥ ४७६) कीस तुमं — सखि किमिति तत्र त्वमेतच्छय्यागृहं प्रमुच्येह स्फटिकशिलामणिकुट्टिमाङ्गसंगं प्रपन्नासि ॥ ४७६ ॥ ४७७) किं वा — किं वा उद्यान-

१) = दीर्घ. २) B सेकुविय [= संकुचिय]. ३) P पेम्मं, J पिम्मं, B पिम्मं. ४) P ससिं, JB ससं. ५) = ज्ञात्वा. ६) P चित्तिथंमिह, J चित्तिथंमिह, B चित्तिथंमि. ७) B अच्चो for हियए. ८) = स्फटिक. ९) = बिलोकिता. १०) B भणियं. ११) B किं पुरिसो ताओ. १२) P कुट्टिमंमि, JB कुट्टिमंग. १३) = जिघ्रंती. १४) = उच्छ्वासमपि. १५) B विम्हरियं. १६) B reads something like झालायतीव.

किं वा बहु-कुसुमासव-पाण-पमत्तालि-बहल-झंकारं ।
 सोऊण सज्ज-डकं व झत्ति अंगं समुक्खिवसि ॥ ४७८
 ससहर-कर-णियंरालुंखियाइं सिसिरे वि सिज्जमाणाइं ।
 णिच्चेट्टाइं^५ पओसे पिय-सहि किं वहसि अंगाइं ॥ ४७९
 सासंक-मुक्क-णीसास-सेसं-सरोह-मोह-विवसंगी^६ ।
 किं पुणरुत्त-पवत्तण-विसंठुलं कुणसि सयणीयं ॥ ४८०
 आसण्ण-परियणालाव-संकिरी^{१०} किं पयंपसि मयच्छि ।
 अविहावियक्खरत्थं पडिवयणमिणं असंबद्धं ॥ ४८१
 बहु-विह-वियप्प-चिंता-णिप्फंदब्भंतरुगयंसुं-जलं ।
 कीस उण अणिमिसच्छं अलद्ध-लक्खं पलोएसि ॥ ४८२
 अद्भुक्खित्तं^{१३} विसंठुल-बाहु-लया-मूल-फुसिय-पत्तंकं ।
 वयणं^{१५} अंइरुगय-चंद-बिब^{१५}-सरिसं किमुवहसि ॥ ४८३
 सरसारविंद-केसर-पराय-परिपिंजरे^{१०} थणुच्छंगे^{१७} ।
 वंसुयाइ दिण्णं^{१९} मत्तं मयच्छि हरि-यंदणं कीस ॥ ४८४

कुसुमसंदोहशीतलमेनं पवनं जिघ्रन्ती प्रियसखि उच्छ्वसितमपि विस्मृतम् । अङ्गानि ॥
 निश्चेष्टानि किमिति जायन्ते इति ॥ ४७७ ॥ ४७८) किं वा बहु-[किं] वा अथवा
 कुसुमासवपानप्रमत्तालिबहलझंकारं श्रुत्वा किमिति सद्यो दष्टे^५ झगिति अङ्गं समुक्षिपसि
 विसंस्थुलं^{१०} पातयसि । 'शक्तमुक्तदष्टरुणमृदुत्वे को वा' [हैम० ८-२-२] इति डंको
 ॥ ४७८ ॥ ४७९) ससहर-शिशिरेऽपि प्रदोषे शीतले संध्यासमये शशधरकर-
 च्छुरितानि प्रियसखि किमिति खिद्यमानानि निश्चेष्टितानि वहसि ॥ ४७९ ॥ ४८०)
 सासंक-साशङ्कमुक्तनिःश्वासस्वेदसंरोधमोहविवशाङ्गी । किमिति पुनरुक्तप्रलोठनवि-
 संस्थुलं शयनीयं शय्यां करोपि ॥ ४८० ॥ ४८१) आसण्ण-आसनपरिजना-
 लापशङ्कमाना हे मृगाक्षि अविभाविताक्षरार्थमिदमसंबद्धं प्रतिवचनं किमर्थं प्रतिजरूपसि
 ॥ ४८१ ॥ ४८२) बहुविह-बहुविधविकल्पचिन्तानिष्पन्दाभ्यन्तरोद्गताश्रुजलं
 यथा भवति । किमिति पुनरनिमिषाक्षं निस्तन्द्रलोचनम् अलब्धलक्ष्यं शून्यं प्रलोकसे ॥
 ४८२ ॥ ४८३) अद्भुक्खित्तं-अर्धोत्क्षिप्तविसंस्थुलबाहुलतामूलस्पृष्टपत्राङ्गम् ।
 अचिरोद्गतचन्द्रबिम्बसदृशवदनं किमर्थमुद्ग्रहसि । पत्राणि पत्रवल्लयः । अचिरोद्गतचन्द्र-
 सदृशम् अरुणमिति भावः । सुतरां तापस्वेदात् ॥ ४८३ ॥ ४८४) सरसारविंद-

1) P कुसुमासवपाण, JB कुसुमासवपाण. 2)=सद्यो दष्टमिवांगं. 3) P नियाला, J गियरा; B गियरा. 4)=स्विद्यमानानि; P सज्जमाणाइं, J सिज्जमाणाइं, B सिज्जमाणाइ. 5)=निश्चेष्टानि, 30 P निच्चेट्टाइं पओसे, B निच्चेट्टाइं पओसे. 6)=दोष. 7) P निवसंगी, JB विवसंगी. 8)=पुनः पुनः प्रवर्तनन[=हर्तन]. 9) P विसंठुल, J विसंठुल, B विसंकुलं. 10)=शङ्किता. 11)=अविभाविताक्षरार्थ. 12)=अभ्यन्तरोद्गताश्रुजलं. 13) P like अद्भुक्खित्त. 14)=अचिरोद्गत. 15) P बिब, JB बिब. 16) P परं, B परि. 17) P व्यणुच्छंगे, J थुणुच्छंगे [?], B यणुत्थंगे. 18)=मुप्यति. 19) P दिणमिच्चं, J दिणमच्चं, B दिनमच्चं. 20) B विसंस्थुले. 21) B डक. 22) B पुनरपि निमिषाक्षं.

इय कीस तुमं जूमेसि^१ मज्झ णिय-हियय-वेयणावेयं ।
सीसंतं लहुई-होइ होइ गरुयं असीसंतं ॥ ४८५

तो तं इमीएँ^२ आयणिऊण लज्जावसोणयच्छिं-जुयं ।
भणियं ण णिण्हविज्जइ किं पुण एवंविहमसंतं^३ ॥ ४८६

जं अणुइयं कुमारी-यणस्स लज्जा-पसाहिय-कुलस्स ।
तं सविसेसं पिय-सहि मह हय-हियएणं पारद्धं ॥ ४८७

तं कह णु तुम्ह सीमइ कह वं^४ ण सीमइ अमीहणिज्जं पि ।
नह वि^५ चिर-रक्खियं पि हु कहियवं तुज्झ तां सुणामु ॥ ४८८

तं सिद्ध-कुमारं पेच्छिऊण एणह सहि अणज्जहिं ।

अविणय-मगं हय-लोयणेहिं^६ णीयम्हि किं भणिमो ॥ ४८९

जाणंती वि हु पिय-सहि दूर-विरुद्धं कुमार-भावस्स ।

तह वि हय-वम्महेणं अलज्जिराणं धुरे जुत्ता ॥ ४९०

हे मृगाक्षि सरसारविन्दकेसरपरागपरिपिञ्जरे स्तनोत्संगे दत्तमात्रं हरिचन्दनं किमिति वसुआइ शुष्यति ॥ ४८४ ॥ ४८५) इय कीस—इति किमिति त्वं मत्तो मत्स-

१५ काशात् निजहृदयवेदनावेगं जूमेसि आच्छादयसि । 'छदेर्णेणुमनूमसन्नुमदकौम्वाल-पद्मालाः' [हैम० ८-४-२१] इति जमः । यतो वेदनावेगः शिष्यमाणः कथ्यमानः सख्याद्यग्रे लघुकीभवति अशिष्यमाणो अनिवेद्यमानो गुरुर्भवति प्रवर्धते इति ॥ ४८५ ॥

४८६) तो तं—ततस्तं मदुक्तमाकर्ण्य लज्जावनताक्षियुगम् अनया महानुमत्या भणितं हे सखि न निहूयते नाच्छाद्यते किं पुनरेवंविधमसद्विरुद्धम् अतो न निवेद्यते इत्यर्थः

२० ॥ ४८६ ॥ ४८७) जं अणुइयं—लज्जाप्रसाधितकुलस्य कुमारीजनस्य यदनुचितम् अयुक्तं हे प्रियसखि मम हतहृदयेन सविशेषं तदेव प्रारब्धम् ॥ ४८७ ॥ ४८८) तं

कह—तत्कथं तु युष्मभ्यं शिष्यते कथं वा दुःकथ्यमपि न कथ्यते । तथापि चिर-रक्षितमपि तैव कथनीयं तस्मात् [शृणु] ॥ ४८८ ॥ ४८९) तं सिद्ध—[तं सिद्ध-]

कुमारं माधवानिलं दृष्ट्वा एताभ्याम् अनार्याभ्यां हतलोचनाभ्याम् अहमविनयमार्गं नीता

२५ कामपरवशीकृतेत्यर्थः । तस्मात् किं भणामि । अकथ्यम् एतदित्यर्थः ॥ ४८९ ॥

४९०) जाणंती—प्रियसखि कुमारभावस्य दूरविरुद्धम् अत्यर्थमयुक्तं जानानापि । तथापि हेतुमन्मथेनाहमलज्जावतीनां धुरि नियुक्ता । कामेन निर्लज्जा कृतेत्यर्थः ॥ ४९० ॥

१)=आच्छादयसि. २)=अनया महानुमत्या. ३)=अवनताक्षियुगं. ४) P न विण्हविज्जइ, J रह for णह, B ण णिण्हविज्जमि. ५)=कुलितं. ६)=अनुचितं; B अणुणयं. ७) B हियएहि. ८) B वि.

९) B दुस्साहणिज्जं. १०) B ध. ११) B ता सुविज्जणि. १२) P लोयणाहिं, JB लोयणेहिं. १३) B अलज्जिरीणं. १४) B दुःकथमपि. १५) P तन्न. १६) P हन्त for हत.

जं तेजं मज्झ सहि एरिसो वि सयलाहि-विस-विणासयरो ।

गरुल-पसाओ णिक्कारणं पि दिण्णो हसंतेण ॥ ४९१

तं चेय तस्स पिय-सहि उवयार-महत्तणं भरंतीए ।

संह-वड्डियाणुराया सिणिद्धयां भावयंतीए ॥ ४९२

सीलं कुलं सद्दावं विज्जा-विणयं अणूणय-गुणं च ।

बहुसो परिचिंतंती अविणय-मगं समोड्डण्णा ॥ ४९३

ता इह तुम्हं पि असाहिऊण लज्जा-पणट्ट-सब्भावा ।

एयं चंदाणिल-संग-सीयलं किं ममांरूढा ॥ ४९४

ता एएहिं दुपेच्छहिं तिसस-करयत्त-वयणं-मग्गिं ॥

सविसेसं संतापिता खलंहिं सहि चंद-किरणंहिं ॥ ४९५

एयाओ चंद-किरणेहिं अज्ज पज्जालियाओ व दिसाओ ।

उज्जाणे गंधवहा वि अज्ज विस-लेवियां एंति ॥ ४९६

ता साहसु संतावो¹⁸ कस्मि पएसम्मि फिट्ठइ गयाण ।

मयण-महाणल-तवियाणं दुक्कय-कम्माण अम्हाण ॥ ४९७

४९१) जं तेज — हे प्रियसखि यत्नेन कुमारेण सकलाहिविषविनाशकरः एष गरुड-¹⁵
प्रसादः हसता मम निःकारणे दत्तः ॥ ४९१ ॥ ४९२) तं चेय — प्रियसखि तदेव
तस्योपकारमहत्त्वं स्मरन्ती तत्थावर्धनानुगमा सखेतं सखिगंधं भावयन्ती ॥ ४९२ ॥
किमित्याह । ४९३) सीलं कुलं — शीलं कुलं स्वभावं विद्याविनयमनुपमगुणं च ।
बहुशो विचिन्तयन्ती अहम् अविनयमार्गे समवतीर्णा । मदनपरवशा जाता । विशेष-
कम् ॥ ४९३ ॥ ४९४) ता इह — तस्मादिह युष्माकमप्यकथयित्वा लज्जाप्रणष्ट-²⁰
सद्भावा सती एतच्चन्द्रानिलसंगशीतलं भवनमारूढा ॥ ४९४ ॥ ४९५) ता एएहिं —
तावता हे सखि एतैः दुर्दृश्यैः द्रष्टुमशक्यैः तीक्ष्णकरपत्रवदनसदृशैः खलैश्चन्द्रकिरणैः
सविशेषं संतापिता पीडिता ॥ ४९५ ॥ ४९६) एयाओ — एता दिशः चन्द्रकिरणैः
अद्य प्रक्षालिता इव ममोद्यानगन्धवहा आरामवायवो विषलिता इवाभान्ति ॥ ४९६ ॥
४९७) ता साहसु — तस्मात् कथय कस्मिन्प्रदेशे गतानां मदनमहानलनटितानां दुःकृत-²⁵

1) P तेज सहि मज्झ, J तेज मज्झ सहि, B तेज मज्झ पियसहि एसो सयलाहि. 2) P निक्का-
रणम्मि, J निक्कारणं पि, B निक्कारणम्मि. 3) B उवयारि णिडभर[= 'रं णिडभरं] सरंतीए. 4) B
सहि. 5) P सिणिद्धभावं समोड्डण्णा, (= समवतीर्णा), J सिणिद्धया भावयंतीए, B सिणिद्धयं भा-
वयंती; P skips over one number here. 6) P does not separate the words. 7) B
विणयं च अणूणय. 8) B परिभावंती. 9) P समा, JB समो. 10) = तवापि. 11) P पि असा-
हिऊण, J पि यसाहिऊण, B पियसहि सिणेहलज्जाएणट्ट. 12) P चंदानिल, JB चंदाणिल, 13) B
भवणमारूढा for किं etc. 14) P वणय, JB वयण. 15) P पज्जालिउ च, J पज्जालियाओ व, B
पज्जालियाउ य हि. 16) B उज्जाणगंधवहा वि मज्झ विसलेवया हुंति । 17) = विषलेपिता.
18) B संताउ [= ओ]. 19) B जम्मि. 20) B corrupt. 21) P नल, JB णल. 22) B णडियाण
for तवियाण of PJ. 23) B दुक्कयकमाण अंगोण [= अंगारण].

भणियं च मए पिय-सहि सँव एयं भणंति अण्णे वि ।
 एसो मयणुम्माओ ण तरिज्जइ रक्खिउं कह वि ॥ ४९८
 अण्णं तं णूमिज्जइ एयं पुण सुयणु वम्मह-रहस्सं ।
 पर्यडिज्जंतं ण तहा गुप्पंतं जह फुडी-होइ ॥ ४९९
 एवं भणिऊण मए भाउय सरिसेहिं णलिणि-वत्तेहिं ।
 कप्पूरोहंसं-मुणाल-सीयलं विरइयं सयणं ॥ ५००^८
 तेण वि से संताओ जा ण गओ भँट्टउत्त उवसामं ।
 अवलोइयं सुभीयाए तो मए दक्खिणाहुत्तं ॥ ५०१
 ता झत्ति ण्हयलागमण-खेय-परिसुद्धि^३-वयण-तामरसा ।
 सा माहवीलया भट्टउत्त सहस त्ति संपत्ता ॥ ५०२
 तो सरहसाए वद्धाविऊण आलिंजिया मए पढमं ।
 पच्छा इमीए भाउय पुलय-णिविच्चेहिं^{१४} अंगेहिं ॥ ५०३
 अह तं इमीए भुय-जुय-विक्खेव-विहित्त-पल्लवं सयणं ।
 माहविलयाए दट्टूण मलहिओ ताव पंचसरो ॥ ५०४

- ^{१५} कर्मणाम् अङ्गानां संतापो भ्रश्यति । 'अंशेः फिडफिट्टुडफुट्टुचुकुमुल्लाः' [हैम० ८-४-१७७] इति फिट्टइ ॥ ४९७ ॥ ४९८) भणियं—भणितं च मया प्रियसखि सत्यमेतदन्येऽपि भणन्ति एष मदनोन्मादः कथमपि रक्षितुं न तीर्यते ॥ ४९८ ॥ ४९९) अण्णं तं—अन्यत्तत्प्रच्छन्नं क्रियते यदेतत्पुनः सुतनु मन्मथरहस्यं प्रकटीक्रियमाणं न तथा स्फुटीभवति यथा गोप्यमानम् । प्रच्छन्नं क्रियमाणं प्रकटतामावहति ॥ ४९९ ॥ ५००) एवं भणिऊण—एवं भणित्वा मया आतः सरसैर्नलिनीपत्रैः कर्पूरश्रीखण्डमृणालशीतलं शयनं विरचितम् ॥ ५०० ॥ ५०१) तेण वि—^{१०}[तेन अपि तस्याः संतापः यावत् न गतः भट्टपुत्र उपशमम् । अवलोकितं सुभीतया ततः मया दक्षिणाभिमुखम्] ॥ ५०१ ॥ ५०२) ता झत्ति—[तावत् झटिति नभस्तलागमन-खेदपरिस्नानवदनतामरसा । सा माधवीलता भट्टपुत्र सहसा इति संप्राप्ता] ॥ ५०२ ॥ ५०३) तो—[ततः सरभसया वर्धाप्य आलिङ्गिता मया प्रथमम् । पश्चात् अनया भ्रातृक पुलकनिभृतैः अङ्गैः] ॥ ५०३ ॥ ५०४) अह—[अथ तद् अनया भुज-

1) B सव्वे. 2)=अन्यत्; P अन्नन्नं, J अण्णनं, B अन्ने ते. 3)=आच्छाद्यते. 4) B पर्यडिज्जेतेण तहा. 5) P भाऊय, JB भाउय. 6) P नलिणि, J णलिणि, B णलिणं. 7)=चंदन. 8) P 499, J perhaps 500, B 506. 9) B तेणु for भट्ट. 10) B अवलोइऊण भीयाइ. 11) Bikanor transcript reads thus तो मए द ॥ ७ ॥ तत्रावाभ्यां नराधिपः etc. (See the Sk. com. on gāthā No. 806 below). It has a big gap here, with some twenty folios missing in the original. So hereafter, for many gāthās, we have the readings of only P and J. 12) PJ नहं. 13)=परिस्नान. 14)=निभित्तैः [=निभृतैः], P णिविच्चेहि, J णिवं. 15) P ताव, J ताम्. 16) B has a big gap here in the ms. which is wanting in 20 folios; so the Sanskrit Chāyā is added by the Editor for the missing portion of the commentary.

पच्छा सुर-पायव-कुसुम-सेहरो तालवत्त-लेहो यं ।
 परिउट्ट-वयण-कमलाएँ अँप्पिओ दइयँ-दूईए ॥ ५०५
 अह सो 'इमीएँ पिययम-कर-कमल-पसंग-लद्ध-माहप्पो ।
 सहस त्ति सहरिसाएँ पँओहरोवरि परिट्टुविओ ॥ ५०६
 अह सो मए वि सहसा पँरिओसुप्फुल्ल-लोयण-मुहीए ।
 अणिसामिय-वयण-प्पाहणाएँ सो वाइओ लेहो ॥ ५०७
 सत्थि मलयायलाओ सुंदरि तुह माहवाणिलो लिहइ ।
 लेहं समुच्चयत्थं भावेज्जं सु किं खु बहुएण ॥ ५०८
 इमिणा वि णव-पओहर-पसंग-सुह-सीयलेण हारेण ।
 ण समिज्जइ तुह दंसण-सवंग-गँओ अणंगगी ॥ ५०९
 तं सोऊण इमीए णिहुय-णिबद्धंजलीएँ पंचसरो ।
 हियएणं चिय णमिओ णमंत-णयणुप्पल-जुयाए ॥ ५१०
 तावय ममं पि माहविलयाएँ सिट्ठो कुमार-संदेसो ।
 जह तुम्ह सविणयं माहवाणिलो अंव विण्णवइ ॥ ५११
 ण तुयं उवयार-प्पाहणाण विसओ ण लोह-वँयणाण ।
 तह वि हु भणामि णण्णो तुम्हाण पियं करो अम्ह ॥ ५१२

युगविक्षेपविक्षिप्तपल्लवं शयनम् । माधवीलतया दृष्ट्वा श्लाघितः तावत् पञ्चशरः] ॥५०४॥
 ५०५) पच्छा—[पश्चात् सुरपादपकुसुमशेखरः तालपत्रलेखः च । परितुष्टवदनकम-
 लया अप्रितः दयितदूत्या] ॥ ५०५ ॥ ५०६) अह सो—[अथ स एनया प्रियतम-
 करकमलप्रसंगलब्धमाहात्म्यः । सहसा इति सहर्षया प्रयोधरोपरि परिस्थापितः] 20
 ॥ ५०६ ॥ ५०७) अह सो—[अथ स मया अपि सहसा परितोषोत्फुल्ललोचन-
 मुखया अश्रुतवदनसंदेशया स वाचितः लेखः] ॥ ५०७ ॥ ५०८) सत्थि—[स्वस्ति
 मलयाचलात् सुन्दरि ते माधवानिलः लिखति । लेखं समुच्चयार्थं भावय किं खलु
 बहुना] ॥ ५०८ ॥ ५०९) इमिणा—[अनेन अपि नवप्रयोधरप्रसंगसुखशीतलेन
 हारेण । न शम्यते तव दर्शनसर्वाङ्गगतः अनङ्गामिः] ॥ ५०९ ॥ ५१०) तं सोऊण—
 [तत् श्रुत्वा अनया निभृतनिबद्धाञ्जल्या पञ्चशरः । हृदयेन एव नतः नमन्नयनोत्पल-
 युगया] ॥ ५१० ॥ ५११) तावय—[तावत् मम अपि माधवीलतया शिष्टः
 कुमारसंदेशः । यथा वः सविनयं माधवानिलः अम्ब विज्ञापयति] ॥ ५११ ॥ ५१२)
 ण तुयं—[न त्वम् उपचारसंदेशानां विषयः न लो[भ]वचनानाम् । तथा अपि खलु

1) P व्व, J य. 2) J उप्पिओ. 3) J दइओ दू. 4) J एमीए. 5) P पउहरो, J पओ. 6) P 10
 परिउसु, J परिओसु. 7) = अश्रुतवदनसंदेशया. 8) P प्पाहणाइ, J प्पाहणाए. 9) P बलाउ,
 J यलाओ. 10) = संक्षेपाय. 11) P गउ, J गओ. 12) P लोवयणाण.

सो सुपएसो सो च्चिय सुवासरो सो सुलोयणालोओ ।
 सो सुमुहुत्तो जत्थ य पुणो वि तुम्हे वि दीसिहह ॥ ५१३
 भणियं च मए सहि माहवीलए कहसु केण कजेण ।
 बहु मणिओ अणंगो तए वि तह विंभिय-मणाए ॥ ५१४
 ५ भणियं च तीए भयवइ जेण कुमारो वि तम्मि सुपएसे ।
 तुम्ह गुण-संकहासत्त-माणसो अँच्छिओ दियसं ॥ ५१५
 ता अत्थ-सेलं-संकेय-संग-सुह-समिय-दियस-संताओ ।
 अणुराय-णिब्भरो^१ वारुणीए अवगूहिओ सूरु ॥ ५१६
 जाया सिहर-समारूढ-विविह-विहग-उल-वहलिय-दलोहा ।
 १० तह संगलंत-परितलिण-वद्ध-तिमिरा तरुग्घाया ॥ ५१७
 संज्ञायव-दव-दहं पँलित्त-णक्खत्त-खण्णयं सहसा ।
 तिमिर-मसि-मइलियासं जायं रणं व गयणयलं ॥ ५१८
 णिण्णासिय-सयलासा-मुहेण उप्फुसिय-लोय-सोहेण ।
 सहस त्ति अंतएण व तमेण गिलियं व भुवणयलं ॥ ५१९
 १५ ता उयहि-णिमज्जंतद्ध-तियस-गय-कुंभ-विब्भमाहोयं ।
 अँद्दुगयारुणं ससहग्गस्स विवं समुलसियं ॥ ५२०

भणामि न अन्यः युष्मत् प्रियंकरः अस्माकम् ॥ ५१२ ॥ ५१३) सो—[स सुप्रदेशः
 स एव सुवासरः स सुलोचनालोकः । स सुमुहूर्तः यत्र च पुनरपि यूयं हि द्रक्ष्यध्वे]
 ॥ ५१३ ॥ ५१४) भणियं—[भणितं च मया सखि माधवीलते कथय केन
 २० कार्येण । बहुमतः अनङ्गः त्वया अपि तथा विस्मितमनसा] ॥ ५१४ ॥ ५१५)
 भणियं—[भणितं च तथा भगवति येन कुमारः अपि तस्मिन् सुप्रदेशे । युष्मद्गुणसं-
 कथासक्तमानसः स्थितः दिवसम्] ॥ ५१५ ॥ ५१६) ता अत्थ—[तावत् अस्त-
 शैलसंकेतसंगमुखशमितदिवससंतापः । अनुरागनिर्भरः वारुण्या अवगूढः सूर्यः]
 ॥ ५१६ ॥ ५१७) जाया—[जाताः शिखरसमारूढविविधविहगकुलबहलित-
 २५ दलौघाः । तथा संगलत्परितलिनवद्धतिमिराः तरुसंघाताः] ॥ ५१७ ॥ ५१८)
 संज्ञा—[संध्यातपदवदग्धं प्रदीप्तनक्षत्रस्थाणुकं सहसा । तिमिरमषिमलिनिताशं जातम्
 अरण्यम् इव गगनतलम्] ॥ ५१८ ॥ ५१९) णिण्णासिय—[निर्नाशितसकलाशा-
 मुखेन उत्स्पृष्टलोकशोभेन । सहसा इति अन्तर्केन इव तमसा गिलितमिव भुवनतलम्]
 ॥ ५१९ ॥ ५२०) ता—[तावत् उदधिनिमज्जदधर्धत्रिदशगजकुम्भविभ्रमाभोगम् ।

३० १) [तुम्हे हि दीसिहह]. २)=विस्मयमानया. ३)=स्थितः. ४) P सेलं, J सेल. ५) PJ निब्भरो.
 ६)=उज्ज्वलित. ७)=कीलक. ८) P यणं, J यलं. ९) P य, J व. १०) P भुयणयलः, J भुवणयलं.
 ११) PJ उयहि. १२) P भोयं, J होयं. १३) P अँद्दुगया, J अँद्दुगया. १४)=आरक्त.

सुर-सुंदरि-सर्मय-कवोल-वास-परिपिंजरारुण-च्छाया ।
 पसरइ शो^१वारुण-मंडलस्स जोणहा मियं स्स ॥ ५२१
 मंदर-धुय-जलणिहि-फेण-पुंज-भिण्णं तमाल-गहनं व ।
 जायं फुरंत-पविरल-मियंक-कर-कंबुरं तिमिरं ॥ ५२२
 दीसइ परिकोमल-ससि-मऊह-दंतुरिय-तलणिय-तमोहं ।
 कलहोय-रसिय-मरगय-कुट्टिम-भूमि-प्पहं गयणं ॥ ५२३
 दीसइ उयय-धराहरं-सिहर-ट्टिय-ससि-मऊह-भिज्जंतो ।
 दर-सिढिलिय-णिम्मोओ कसण-भुयंगो व गयणं-वहो ॥ ५२४
 ताव य सियं-जरढायंत-ससि-यरुप्फुसिय-तिमिर-वडलाओ ।
 जायाओ दुद्ध-सायर-वेला-धोयाओ व दिसाओ ॥ ५२५
 दर-विहडिय-वयण-विणित्तं-गंध-लुद्धालि-गण-सणाहाइं ।
 कुमुयाइं ससहरकंत-तिमिर-भरियाइं व फुंडंति ॥ ५२६
 रयणियर-करोवगण-भिज्जंतुवरिय-तिमिर-सेसाइं ।
 सरणागयाइं मलओ रक्खइ वं गुहा-^{१६}हरुथाइं ॥ ५२७
 सयलेण भुवण-परिपायं^{१७}डेण णि^{१८}विय-सयल-लोएण ।
 अकुणंती णलिणी चेय वंचिया संगमं ससिणा ॥ ५२८

अर्धोद्भूतारुणं शशधरस्य विभवं समुल्लसितम् ॥ ५२० ॥ ५२१) सुर- [सुरसुन्दरी-
 समदकपोलपार्श्वपरिपिञ्जरारुणच्छाया । प्रसरति स्तोकारुणमण्डलस्य ज्योत्स्ना मृगाङ्गस्य]
 ॥ ५२१ ॥ ५२२) मंदर- [मन्दरधुतजलनिधिफेनपुञ्जभिन्नं तमालगहनम् इव ।
 जातं स्फुरत्पविरलमृगाङ्गकरकर्बुरं तिमिरम्] ॥ ५२२ ॥ ५२३) दीसइ- [दृश्यते
 परिकोमलशशिमयूखदन्तुरिततलनिततमओघम् । कलधौतरसितमरकतकुट्टिमभूमिप्रभं
 गगनम्] ॥ ५२३ ॥ ५२४) दीसइ- [दृश्यते उदयधराधरशिखरस्थितशशिमयूख-
 मिद्यमानः । ईषत्-शिथिलितनिर्मोकः कृष्णभुजंगः इव गगनपथः] ॥ ५२४ ॥
 ५२५) ताव य- [तावत् च सितजरठायमानशशिकरोत्स्पृष्टतिमिरपटलाः । जाताः
 दुग्धसागरवेलाधौताः इव दिशः] ॥ ५२५ ॥ ५२६) दर- [ईषद्विघटितवदम-
 विनिर्यद्वन्धलुब्धालिगणसनाथानि । कुमुदानि शशधराक्रान्ततिमिरभरितानि इव स्फुटन्ति]
 ॥ ५२६ ॥ ५२७) रयणि- [रजनीकरकराक्रमणभिद्यमानावशिष्टतिमिरशेषाणि ।
 शरणागतानि मलयः रक्षति इव गुहागृहोषितानि] ॥ ५२७ ॥ ५२८) सयलेण-

1)=सम. 2)=कपोलपास[=पार्श्व]. 3)=स्तोक. 4) P कबुरं, J कंबुरं. 5)=तमौघं. 6)=रौप्य.
 7) PJ उभय. 8) P धराहसि°, J धराहरासि°. 9)=गगनपथ. 10)=सित, P सिस (corrected
 into सिय), J से for सिय. 11) PJ दुद्ध. 12) P विणित्त, J विणिणित्त. 13) J फुरंति. 14) P
 °वगण, J वग. 15) P हव for व of J. 16) P हरुथाइं, J हरुथाइं. 17)=परिप्रकाशकेन.
 18)=निवृत्ती [=वृत्ती]कृत. 19) P ससिणा, J ससिणे.

ता दुलह-लंभ-जणाणुराय-रस-मउइयम्मि ओअद्धो ।
 हिययम्मि से कुमारस्स ससि-यरा कुसुम-बाणं व ॥ ५२९
 तो सो विसट्ट-वर-कुसुम-गंध-विस-घारिओ इव कुमारो ।
 ततो चिय तुम्हालुंखियाएँ भूमीएँ सुंविस्सणो ॥ ५३०
 दूसह-संताव-परवसो वि तंभूमि-फंस-सुह-लुद्धो ।
 सबंगियं गिस्सणो णेच्छइ णलिणी-दलत्थुरणं ॥ ५३१
 णिज्जइ गिसाएँ चंदो गिसा वि चंदेण दोहि मि अणंगो ।
 मयणेण वि से विरहो दूरं तेणावि संतावो ॥ ५३२
 सो वम्मह-सर-सराउरम्मि हिययम्मि विणिहिओ हारो ।
 णिव्वडं-सरेण व वम्महेण पासो व से^१ खित्तो ॥ ५३३
 इमिणा गिसायरेण व गिसायरेणज्ज से गिस्सेण ।
 अंगाइँ तक्खणं चिय कयाइँ चम्मट्टि-सेसाइँ ॥ ५३४
 तो सो अणिमिसियच्छं अलद्ध-लक्खं चिरं पलोयंतो ।
 अब्भत्थेइ मियंकं पवणं तं चेव उज्जाणं ॥ ५३५
 हंहो मियंक हो पवण हो^{११} वरुज्जाण^{१२} रक्खह पियाए ।
 अंगाइँ सरस-तामरस-पम्ह^{१३}-मउयाइँ मह हियए ॥ ५३६

[सकलेन भुवनपरिप्रकटनेन निर्वृतीकृतसकललोकेन । अकुर्वती नलिनी एव वञ्चिता
 संगमं शशिना] ॥ ५२८ ॥ ५२९) ता- [तावत् दुर्लभलम्भजनानुरागरसमृद्ध-
 कृते अवबद्धाः । हृदये तस्य कुमारस्य शशिकराः कुसुमबाणाः इव] ॥ ५२९ ॥
 ५३०) तो सो- [तदा स विकसितवरकुसुमगन्धविषधारितः इव कुमारः । ततः एव
 युष्मत्स्पृष्टायां भूमौ सुनिषण्णः] ॥ ५३० ॥ ५३१) दूसह- [दुःसहसंतापपरवशः
 अपि तद्भूमिस्पर्शमुखलुब्धः । सर्वाङ्गीणं निषण्णः नेच्छति नलिनीदलास्तरणम्] ॥ ५३१ ॥
 ५३२) णिज्जइ- [नीयते निशया चन्द्रः निशा अपि चन्द्रेण द्वाभ्यामपि अनङ्गः ।
 मदनेन अपि तस्य विरहः दूरं तेन अपि संतापः] ॥ ५३२ ॥ ५३३) सो- [स
 मन्मथशरप्रसारतुरे हृदये विनिहितः हारः । निर्व्यूढशरेण इव मन्मथेन पाशः इव
 तस्य क्षितः] ॥ ५३३ ॥ ५३४) इमिणा- [अनेन निशाचरेण इव निशाकरेण
 अद्य तस्य नृशंसेन । अङ्गानि तत्क्षणमेव कृतानि चर्मास्थिशेषाणि] ॥ ५३४ ॥
 ५३५) तो सो- [ततः स अनिमिषिताक्षं अलब्धलक्ष्यं चिरं प्रलोकयन् । अभ्यर्थ-
 यते मृगाङ्गं पवनं तच्चैव उद्यानम्] ॥ ५३५ ॥ ५३६) हंहो- [हंहो मृगाङ्ग भोः

१) = अवक्षिप्ताः । खता । २) P वाण व्व, J वाण व्व. ३) = व्याप्तासु. ४) = उपविष्टः. ५) P तंभूमि, J तंभूमि. ६) = ज्ञायते, [णज्जइ]. ७) P विरहो, J विरहो. ८) = निष्ठितशरेषु ? ९) P सोक्खिज्जो, J से खित्तो. १०) = चम्मा [= र्मा] स्थिशेषानि. ११) P हो वं, J हो व्व. १२) P रक्खह, J रक्खह. १३) = पक्षम (= च) पत्र.

तं तह सोऊण मए भणियं सहसा कुमार अलमिमिणा ।
 अरुणः भणिएण कथ सा पिययमा एत्थ ॥ ५३७
 कीस तुमं अप्पाणं विम्हरिओ जेण जंपसि असंतं ।
 दुलह-लंभाइँ समावडंति कालेण पेम्माइँ ॥ ५३८
 अण्णं च एत्थ सुँवइँ कामावत्था वि बहुविहा होइ ।
 साँ ईर कमेण कामी-यणस्स अंगे समारुहइ ॥ ५३९
 पढमण्णोण्णालोयण-संदोएइ-मणहिलास-परिओसो ।
 परिओसाहि वि जायइ आलावो को वि उहँयाण ॥ ५४०
 आलाव-वइँ च चिंता मणम्मि संठाइ ।
 चिंतिजंतो पसरइ सज्जीव-धणुद्धरो कामो ॥ ५४१
 तक्कालुकंठा-णिब्भरेहिँ परियाणिक्कण कज्ज-गइँ ।
 हिययाइँ दूइ-वयणेहिँ दिण्णं-गहियाइँ कीरंति ॥ ५४२
 दूइ-समागम-संतुट्ठ-हियय-परिभाविओ गुणग्घाओ ।
 तदियसियं गुणिज्जइ सहीहिँ समयं अणिट्ठंतो ॥ ५४३
 गुण-कित्तणाणुराओ सुयाण मिहुणाण मुक्क-संदेहो ।
 जो तह समागमो सो भणामि किर कस्स सारिच्छो ॥ ५४४

पवन भोः वरोधान रक्षत प्रियायाः । अङ्गानि सरसतामरसपक्षमृदुकानि मम हृदये]
 ॥ ५३६ ॥ ५३७) तं तह — [तत्तथा श्रुत्वा मया भणितं सहसा कुमार अलमनेन ।
 असमञ्जसेन भणितेन कुत्र सा प्रियतमा अत्र] ॥ ५३७ ॥ ५३८) कीस — [कस्मात्
 त्वमात्मानं विस्मृतः येन जल्पसि असत् । दुर्लभलम्भानि समापतन्ति कालेन प्रेमाणि]
 ॥ ५३८ ॥ ५३९) अण्णं — [अन्यच्चात्र श्रूयते कामावस्था अपि बहुविधा भवति ।
 सा किल क्रमेण कामिजनस्य अङ्गे समारोहति] ॥ ५३९ ॥ ५४०) पढम — [प्रथ-
 मान्योन्यालोकनसंदीपितमनोऽभिलाषपरितोषः । परितोषादपि जायते आलापः कोऽपि
 उभयेषाम्] ॥ ५४० ॥ ५४१) आलाव — [आलापव्यतिकरानन्तरं च चिन्ता
 मनसि संतिष्ठते । चिन्त्यमानः प्रसरति सज्यधनुर्धरः कामः] ॥ ५४१ ॥ ५४२)
 तक्कालुकंठा — [तत्कालोत्कण्ठानिर्भरैः परिज्ञाय कार्यगतिम् । हृदयानि दूतीवचनैः दत्त-
 गृहीतानि क्रियन्ते] ॥ ५४२ ॥ ५४३) दूइ — [दूतीसमागमसंतुष्टहृदयपरिभावितः
 गुणसमूहः । तद्विषयं गुण्यते सखीभिः समं अनिष्टान्तः] ॥ ५४३ ॥ ५४४) गुण —
 [गुणकीर्तनानुरागः शुकानां मिथुनानां मुक्तसंदेहः । यः तथा समागमः स भणामि

1) = अविद्यमानं. 2) = श्रूयते. 3) P सा इर, J सायर. 4) = किल. 5) = उभयेषां. 6) = आह्लादः 7) = व्यासहित. 8) = पत्र [= दत्त] गृहीतानि. 9) [गुणग्घाओ].

सवंग-णिबुड्-यरो सो अण्णो सत्तमो रसो को वि ।

आसाइज्ज जो पढमं-पेमं-पिय-संगमाहितो ॥ ५४५

तं सत्थेसु ण सुवइ अगोयरं तं महा-कईणं पि ।

जं किं पि सुहं णव-संगमम्मि दईओ जणो कुणइ ॥ ५४६

तह संभोय-सुहाहि मि वेसंभो होइ कमेक्काण ।

वेसंभाओ णेहो णेहाओ पवहुए पणओ ॥ ५४७

पणयम्मि पमाण-पवड्डियम्मि केणावि दिव्व-जोएण ।

जो होइ विप्पलंभो सो दुसहो पेम्मं-परिणामो ॥ ५४८

तं सि उणो इह दंसण-मेत्तेणं चेयं एरिसावत्थो ।

जाओ मयण-महाणल-संताव-परवसावयवो ॥ ५४९

तो तेणाहं भणिया बहु-जंपिरि भणसु तं सि ण गयां सि ।

धिमियालस-वलियद्धच्छि-पेच्छियव्वाण दिट्ठि-^{१२}वहं ॥ ५५०

जं तीए तुज्झ भणियं तं जइ मणयम्मि किं पि संभरसि ।

ता वच्च मा हु एवं-विहाइ उल्लवसु एत्ताहे ॥ ५५१

इय एवमहं भणिऊण तेण भयवइ विसज्जिया एत्थ ।

संपइ दिट्ठं वच्चामि तुम्हं पय-पंकय-^{१५}चउक्कं ॥ ५५२

किल कस्य सदृक्षः] ॥ ५४४ ॥ ५४५) सवंग- [सर्वाङ्गनिर्वृतिकरः स अन्यः सप्तमः

रसः कोऽपि । आस्वाद्यते यः प्रथमप्रेमप्रियसंगमात्] ॥ ५४५ ॥ ५४६) तं सत्थेसु -

[तत् शास्त्रेषु न श्रूयते अगोचरं तन्महाकवीनामपि । यत्किमपि सुखं नवसंगमे दयितः

जनः करोति] ॥ ५४६ ॥ ५४७) तह - [तथा संभोगसुखादपि विश्रम्भः भवति

२० एकैकानाम् । विश्रम्भास्त्रेहः स्नेहात्प्रवर्धते प्रणयः] ॥ ५४७ ॥ ५४८) पणयम्मि -

[प्रणये प्रमाणप्रवर्धिते केनापि देवयोगेन । यः भवति विप्रलम्भः स दुःसहः प्रेमपरि-

णामः] ॥ ५४८ ॥ ५४९) तं सि - [त्वमसि पुनरिह दर्शनमात्रेण एव ईदृशावस्थः ।

जातः मदनमहानलसंतापपरवशावयवः] ॥ ५४९ ॥ ५५०) तो तेणाहं - [ततस्ते-

नाहं भणिता बहुजल्पनशीले भण त्वमपि न गता असि । स्तिमितालसवलितार्धाक्षि-

२५ प्रेक्षितव्यानां दृष्टिपथम्] ॥ ५५० ॥ ५५१) जं तीए - [यत्तया तव भणितं तद्यदि

मनसि किमपि संसरसि । तद्भज मा खलु एवंविधानि उल्लप इदानीम्] ॥ ५५१ ॥

५५२) इय - [इत्येवमहं भणित्वा तेन भगवति विसर्जिता अत्र । संप्रति दृष्टं ब्रजामि

1) P °यरो सो, J °यरसो. 2) P सत्तमो रसो, J सत्तमेरिसो. 3) PJ पढमा. 4) P पेम, J पेम्म.

5) P दईओ, J दईओ. 6) P पिम्म, J पेम्म. 7) = त्वमसि. 8) P चेय, J चिय. 9) [तं पि].

१०) = न गतासि. ११) = स्तिमितअलसवलितअर्धाक्षिप्रेक्षितानां; PJ पेच्छिव्वाण. १२) P पइ, J वइ.

१३) PJ मणयं पि. १४) = युवयोः. १५) = चतुष्कं.

भणियं च मए सुंदरि एवं णिय-सामिणो भणिज्जाइ ।
 मज्झ वयणेण बहुसो जह सो णणं^१ वियप्पेइ ॥ ५५३
 भण्णसि णीसेस-पसिद्ध-सिद्ध-सिर-मउड-धडिय-चलणस्स ।
 मल्याणिलस्स तणओ^२ णि-समुब्भवो तं सि ॥ ५५४
 एसा वि महाणुमई जम्मि कुले जाणसि च्चिय तुमं पि ।
 कं सेसं जं सीसइ वय-विहवायार-सीलाण ॥ ५५५
 ता एसो अण्णोण्णाए सरिस-वेण्णाए राय-सब्भाओ^३ ।
 ण्णमइयाणं काण वि जायइ इह जीयं-लोयम्मि ॥ ५५६
 ता णिय-तायं पडिबो^४ णिण एयं कुमारिया-रयणं ।
 सवायरं वरिज्जउ उहयाण वि उहय-लोय-सुहं ॥ ५५७
 भणियं च तओ माहविलयाए अंबम्हं तुम्हि जं भणह ।
 एत्ताहे देवी देउ किं पि संदेसयं पइणो ॥ ५५८
 भणियं च महाणुमईए ईसि-लज्जा-परत्तिय-मुहीए ।
 अइ-उज्जुयासि पिय-सहि किमहं जाणामि संदिसिउं ॥ ५५९
 सोक्खाइं तुमाहिंतो तत्तो णिहा तुमाहि मे जीयं ।
 पिय-संगमं तइंतो जं जाणसि तं कुणिज्जासु ॥ ५६०

रूपमपदपङ्कजचतुष्कम् ॥ ५५२ ॥ ५५३) भणियं—[भणितं च मया सुन्दरि
 एवं निजस्वामिनः भण । मम वचनेन बहुशः यथा स न अन्यत् विकल्पयति] ॥ ५५३ ॥
 ५५४) भण्णसि—[भणसि निःशेषप्रसिद्धसिद्धशिरोमकुटघटितचरणस्य । मल्याणिलस्य
 तनयः सज्जननीसमुद्भवः त्वमसि] ॥ ५५४ ॥ ५५५) एसा वि—[एषा अपि 20
 महानुमती यस्मिन्कुले जायसे एव त्वमपि । *किं शेषं यत्कथ्यते वाविभवाचारशीलानाम्]
 ॥ ५५५ ॥ ५५६) ता एसो—[तावदेष अन्योन्यानुसदृशविज्ञानरागसद्भावः ।
 पुण्यवतीनां कासामपि जायते इह जीवलोके] ॥ ५५६ ॥ ५५७) ता—[तस्मात्
 निजतातं प्रतिबोध्य एतत्कुमारिकारत्नम् । सर्वादरं त्रियताम् उभयेषामपि उभयलोक-
 सुखम्] ॥ ५५७ ॥ ५५८) भणियं—[भणितं च ततः माधवीलतया अम्ब अस्माकं 25
 यूयं यद्गणत । इदानीं देवी ददातु किमपि संदेशं पत्ये] ॥ ५५८ ॥ ५५९) भणि-
 यं—[भणितं च महानुमत्या ईषत्-लज्जापरावर्तितमुख्या । अतिक्रजुका असि प्रियसखि
 किमहं जानामि संदेष्टुम्] ॥ ५५९ ॥ ५६०) सोक्खाइं—[सौख्यानि त्वत्तः त्वन्निद्रा

1)=न अन्यत् विकल्पयति. 2)=भण्यसे. 3) P जाणिसि च्चिय, J जाणसि च्चिय; [जायसि च्चिय]. 4) [विण्णणराय-]. 5) P सब्भावो, J सवाओ. 6) P J मईयाण. 7) P जीवलोगम्मि, 30 J जीयलोयम्मि. 8) P तो, J ता. 9) P लोयसुहं, J लोअसुहं. 10) P अंबम्ह, J अम्बम्ह; P has a foot-note thus: निसुयं च तुह मए वयणं. 11)=परिवर्तित. 12)=शयनासनवाहनविषयजानि नीरोगता स्वतन्त्रत्वम् । प्रशमनैतानि जने कथ्यन्ते सप्त सौख्यानि ॥

अह एवं गहियत्था अम्ह-सयासाओ सा गया दूई ।
 अम्हे वि य तिससा गुण-गणाणुगहणे पयत्ताओ ॥ ५६१
 तो ववगयाइ तीए बहु-विह-चिंता-वियप्प-संधंमिओ ।
 सविसेसं पज्जलिओ ईमीए हियए अणंग-सिही ॥ ५६२
 तत्तो मुहुत्त-मेत्तं निरुद्ध-णीसास-णिच्चलच्छी ।
 णिवाहिउण भाउय इमीए संपइ समुल्लवियं ॥ ५६३
 सहि सिद्धं जं माहविलयाए जं चम्ह तेण संदिद्धं ।
 तस्स तए अणुसरिसं ण किंचि' अप्पाहियं वयणं ॥ ५६४
 मा मह हयाए दोसेण दूसहं माणसं वहंतस्स ।
 अण्णं पि किंपि^१ होही सविसेसं जं इमाओ वि ॥ ५६५
 तेणाहं पज्जाउलिय-माणसा एहि मलय-सेलम्मि ।
 वच्चम्ह देमि अप्पाणमप्पणो^{११} च्चेय सहि तस्स ॥ ५६६
 ण सहइ कालक्खेवो हिययं मह मयण-हुयवह-पलित्तं ।
 तस्स वि संदेह-गयं जीयं णिसुयं चिय तए वि ॥ ५६७
 भणियं च मए पिय-सहि णिसुयं दिद्धं सयं च अणुहूयं ।
 दुच्चरियं हय-कुसुमाउहस्म किं मज्झ साहेसि ॥ ५६८

त्वत्तः मे जीवितम् । प्रियसंगमः त्वत्तः यज्जानासि तत्कुरु] ॥ ५६० ॥ ५६१)
 अह—[अथ एवं गृहीतार्था अस्सत्सकाशात्सा गता दूती । वयमपि च तस्याः गुण-
 गणानुग्रहणे प्रवृत्ताः] ॥ ५६१ ॥ ५६२) तो—[ततः व्यपगतायां तस्यां बहुविध-
 चिन्ताविकल्पसंघमातः । सविशेषं प्रज्वलितः अस्याः हृदये अनङ्गशिखी] ॥ ५६२ ॥
 ५६३) तत्तो—[ततो मुहूर्तमात्रं निरुद्धनिःश्वासनिश्चलाक्ष्या । *निर्वाह्य भ्रातृक अनया
 संप्रति समुल्लपितम्] ॥ ५६३ ॥ ५६४) सहि—[सखि शिष्टं यन्माधवीलतया यच्च
 अस्माकं तेन संदिष्टम् । तस्य त्वया अनुसदृशं न किंचिदल्पाधिकं वचनम्] ॥ ५६४ ॥
 ५६५) मा मह—[मा मम हतायाः दोषेण दुःसहं मानसं वहतः । अन्यदपि किंचित्
 २५ भविष्यति सविशेषं यदस्मादपि] ॥ ५६५ ॥ ५६६) तेणाहं—[तेनाहं पर्या-
 कुलितमानसा एहि मलयशैले । व्रजामः ददामि आत्मानमात्मना एव सखि तस्य]
 ॥ ५६६ ॥ ५६७) ण सहइ—[न शोभते कालक्षेपः हृदयं मम मदनहुतवहम-
 दीप्तम् । तस्यापि संदेहगतं जीवितं निश्चुतमेव त्वया अपि] ॥ ५६७ ॥ ५६८)
 भणियं—[भणितं च मया प्रियसखि निश्चुतं दृष्टं स्वयं च अनुभूतम् । दुश्चरितं हत-

२० १) = व्यव[=प]गतायाः. २) = विकल्प. ३) P संधं, J मंहु. ४) P इमीए अणंगसिही हियए.
 J इमिइ हियए अणं. ५) P तत्तो, J तो तं. ६) PJ चम्ह. ७) P किं चि, J संचि. ८) = अल्पाधिकं
 वचनं संदिष्टं. ९) [किंचि]. १०) P पज्जाउलिय, J पज्जालिय. ११) [सप्पण च्चेय]. १२) P मज्झं,
 J मज्झ.

पेरिजंतो ^१बक्कएहिँ कम्मोहिँ केहि वि ^२वराओ ।
 सुहमिच्छंतो दुल्लह-जणाणुराए जणो पडइ ॥ ५६९
 दुल्लह-समार्गमुहूमियाण कामीण जं समावडइ ।
 दुक्खेण तेण पर-वसण-पेच्छिरो डज्झउ अणंगो ॥ ५७०
 जेहिँ दइयं ण णायं अणाय-दुक्खा सुहीण ते पढमा । 5
 जाणं चिय पिय-विरहो जाणसु दुक्खीण ते पढमा ॥ ५७१
 दुक्ख-घडिराण खण-विहडिराण विरहावसाण-विसमाण ।
 दुप्परियल्लाण रसं धण्णां ण मुणंति पेम्माण ॥ ५७२
 तह वि हु मा तम्म तुमं मा झूरसुं मा विमुंच अत्ताणं ।
 को देइ हरइ को वा सुहासुहं जस्स जं विहियं ॥ ५७३ 10
 जह संबज्जंति गुणा अणुरज्जइ परियणो जणो जह य ।
 जह गुरु-यणो पसंसइ तह कीरउ एरिसं कज्जं ॥ ५७४
 विरसाइँ जाइँ पमुहे अमय-रसायंति जाइँ परिणामे ।
 कज्जाइँ ताइँ सुवियारियाइँ ण जणे हसिज्जंति ॥ ५७५
 तेण हि भणामि पिय-सहि सच्छंदा होइ जा जए कण्णा । 15
 सा लोय-णिंदणिज्जा तुम्हारिसिया विसेसेण ॥ ५७६

कुसुमायुधस्य किं मन्त्रं कथयसि] ॥ ५६८ ॥ ५६९) पेरिजंतो—[प्रेर्यमाणः पूर्व-
 कृतैः कर्मभिः कैः अपि वराकः । सुखमिच्छन् दुर्लभजनानुरागे जनः पतति] ॥ ५६९ ॥
 ५७०) दुल्लह—[दुर्लभसमागमोद्भूतानां कामिनां यत्समापतति । दुःखेन तेन परव्यसन-
 प्रेक्षिता दह्यतामनङ्गः] ॥ ५७० ॥ ५७१) जेहिँ—[यैः दयितं न ज्ञातम् अज्ञातदुःखाः 20
 सुखिनां ते प्रथमाः । येषामेव प्रियविरहः जानीहि दुःखिनां ते प्रथमाः] ॥ ५७१ ॥
 ५७२) दुक्ख—[दुःखघटनशीलानां क्षणविघटनशीलानां विरहावसानविषमाणाम् ।
 दुष्परिपाल्यानां रसं धन्याः न जानन्ति प्रेम्णाम्] ॥ ५७२ ॥ ५७३) तह—[तथापि
 खलु मा ताम्य त्वं मा खिद्यस्व मा विमुञ्च आत्मानम् । कः ददाति हरति कः वा
 सुखासुखं यस्य यद्विहितम्] ॥ ५७३ ॥ ५७४) जह—[यथा संबध्यन्ते गुणाः 25
 अनुरज्यते परिजनः जनः यथा च । यथा गुरुजनः प्रशंसति तथा क्रियताम् ईदृशं
 कार्यम्] ॥ ५७४ ॥ ५७५) विरसाइँ—[विरसानि यानि प्रमुखे अमृतरसायन्ति
 यानि परिणामे । कार्याणि तानि सुविचारितानि न जने हस्यन्ते] ॥ ५७५ ॥
 ५७६) तेण—[तेन हि भणामि प्रियसखि स्वच्छन्दा भवति या जगति कन्या । सा

1) P पुव्वक्कं, J पुव्वकं. 2) P वि, J मि, [केहिँ वि]. 3) P गमुहूँ, J गमेहूँ. 4) =न 30
 ज्ञानं [=त्तं]. 5) =दुष्परिपाल्यानां. 6) P मा रूरसु, J मा तुझरसु. 7) P अज्जाणं, J अत्ताणं.
 8) P जह य, J जेण. 9) PJ निंदं.

णलकूबरस्स धूवा वसंतसिरि-उयर-संभवा तं सि ।
 ता कह काहिसि पिय-सहि जण-वयणिज्जं असावण्णं ॥ ५७७
 अप्पाणमप्पण ^१च्चिय दिज्जइ अपरिग्गहाहिं वरईहिं ।
 कुमरीण महाकुल-संभवाण मग्गो ^२च्चिय ण होइ ॥ ५७८
 किं जह मए वि एयं अणुहूयं चेय तुज्झ साहेमि ।
 अवसर-वडियं पिय-सहि अवहिय-हियया णिसामेह ॥ ५७९
 आसि पसाहिय-चउ-जलहि-वलय-रसणा-वसुंधरा-णाहो ।
 णिण्णासियांरि-वक्खो राया विउलासओ णाम ॥ ५८०
 आ-सायरेक्क-छत्तंक-वसुमई आ-दिवंगणा-लच्छी ।
 आ-भुयण-जय-सिरी जस्स खग्ग-मग्गे चिरं वसिया ॥ ५८१
 सो तीएँ असंतुट्ठो णर-णाहो एक-भुवण-लच्छीए ।
 दाऊण णियय-रज्जं णीसेसं दिय-वराण गओ ॥ ५८२
 सुर-सरि-जल-सिसिर-तुसार-सित्त-तरु-कुसुम-वासिय-दियंते ।
 तुहिणायलस्स कडए महातवं चरिउमाढत्तो ॥ ५८३
 तत्थासंखं कालं मूल-फलाहार-णिबुय-सरीरो ।
 मय-विहग-उल-सहावो वक्कल-वसणो सिला-सयणो ॥ ५८४ ॥

लोकनिन्दनीया युष्मादृशी विशेषेण] ॥ ५७६ ॥ ५७७) णल- [नलकूबरस्य
 दुहिता वसन्तश्री-उदरसंभवा त्वमसि । तत्कथं करिष्यसि प्रियसखि जनवचनीयम्
 असामान्यम्] ॥ ५७७ ॥ ५७८) अप्पाण- [आत्मा आत्मना एव दीयते अपरि-
 २० ग्रहाभिः वराकीभिः । कुमारीणां महाकुलसंभवानां मार्गः एव न भवति] ॥ ५७८ ॥
 ५७९) किं- [किं यथा मयापि एतदनुभूतमेव तुभ्यं (तव वा) कथयामि । अव-
 सरपतितं प्रियसखि अवहितहृदया निशामय] ॥ ५७९ ॥ ५८०) आसि- [आसी-
 त्पसाधितचतुर्जलधिवलयरसनावसुंधरानाथः । निर्णाशितारिपक्षः राजा विपुलाशयः नाम]
 ॥ ५८० ॥ ५८१) आसायरेक्क- [आसागैरेक्कचलवसुमती आदिर्व्याङ्गना-
 २५ लक्ष्मीः । आभुवनजयश्री यस्य खङ्गमार्गे चिरम् उषिताः] ॥ ५८१ ॥ ५८२) सो
 तीए- [स तथा असंतुष्टः नरनाथः एकभुवनलक्ष्म्या । दत्त्वा निजकराज्यं निःशेषं
 द्विजवराणां गतः] ॥ ५८२ ॥ ५८३) सुर- [सुरसरिजलशिशिरतुषारसिक्ततरु-
 कुसुमवासितदिगन्ते । तुहिनाचलस्य कटके महातपश्चरितुमारब्धः] ॥ ५८३ ॥
 ५८४) तत्थासंखं- [तत्रासंख्यं कालं मूलफलाहारनिर्वृतशरीरः । मृगविहगकुलसंभावः

३० १) P असामन्नं, J असावण्णं. २) P व्विय, J च्विय. ३) P च्विय, J च्विय. ४) P ^१सियरिउच्चो,
 J ^१सियारिवक्खो. ५) P जाओ, J णाम. ६) P lacuna of ten syllables, duly supplied
 by J. ७) P जिय, J जय. ८) P मग्गं, J मग्गे. ९) P बहु, J तरु. १०) P महिय lacuna, J
 चरिउमाढत्तो. ११) P ^१हारिद्वु lacuna of some fourteen syllables, duly supplied
 by J, J ^१हारिद्वु.

पत्त-हर-कय-णिकसो णीसंगो जा तहिं तवं चरइ ।
 ता भी ग्णाणत्ता सुरवइणा सुर-वहू रंभा ॥ ५८५
 रंभे^१ वण-गहण-पारेडि^२ अस्स वेत्तासणस्स वर-मुणियो ।
 गंतूण कुणसु विघं उग्ग-त-सत्त-हिययस्स ॥ ५८५*१^३
 सुरवइ-लद्धाएसा वर-वयणा झत्ति स-हरिसावयवा ।
 संपत्ता वण-गहणे कय-णियमो वर-मुणी जत्थ ॥ ५८५*२
 ता सुर-वहु-दंसण-चालियम्मि मुणिवर-मणम्मि मयणग्गी ।
 पज्जलिओ तव-तरु-डहण-लालसो मोह-घय-सित्तो ॥ ५८५*३
 सा किर्यचिरं पि कालं तेण समं मयण-मोहिय-मणेण ।
 अच्छंती उबरं^४वई जाया परिओसिय-सुरेसा ॥ ५८६
 तिस्साहं तिहुवण-सुंदरीए रंभाए उयर-संभूया ।
 सा मं पसूई-समए मोत्तूण दिवं समारूढा ॥ ५८७
 अह ताएण वि पिय-सहि जणणि-विउत्तं ति^५ मं कलेऊण ।
 अब्भत्थियाओ वण-देवयाओ सवायरेण तहिं ॥ ५८८
 तो ताहिं फल-रसामय-रसेण संतप्पि^६ । अहं ताव ।
 जा जाया तम्मि तवोवणम्मि पय-चारिणी णिरुया ॥ ५८९

वलकलवसनः शिलाशयनः] ॥ ५८४ ॥ ५८५) पत्त- [पत्रगृहकृतनिवासः निःसंगः
 यावत्तत्र तपश्चरति । तावद्भित्तेन आज्ञप्ता सुरपतिना सुरवधू रम्भा] ॥ ५८५ ॥
 ५८५*१) रंभे- [रम्भे वनगहनपरिस्थितस्य वेत्तासनस्य वरमुनेः । गत्वा कुरु विघ्नस्
 उग्रतपःसंक्लृप्तदयस्य] ॥ ५८५*१ ॥ ५८५*२) सुर- [सुरपतिरब्धवादेशा वर-
 वदना झटिति सहर्षावयवा । संप्राप्ता वनगहने कृतनियमः वरमुनिः यत्र] ॥ ५८५*२ ॥
 ५८५*३) ता- [तदा सुरवधूदर्शनचालिते मुनिवरमनसि मदनाग्निः । प्रज्वलितः
 तपस्वरुद्ध-मोहघृतसिक्तः] ॥ ५८५*३ ॥ ५८६) सा- [सा किर्यचि-
 रमपि कालं तेन समं मदवमोहितमनसा । आसीना उदरवती जाता परितोषितसुरेया]
 ॥ ५८६ ॥ ५८७) तिस्साहं- [तस्याः अहं त्रिभुवनसुन्दर्याः रम्भायाः उदर-
 संभूता । सा मां प्रसूतिसमये मुक्त्वा दिवं समारूढा] ॥ ५८७ ॥ ५८८) अह-
 [अथ तातेन अपि प्रियसखि जननीवियुक्ता इति मां कलयित्वा । अभ्यर्थिताः ब-
 देवताः सर्वदरेण तत्र] ॥ ५८८ ॥ ५८९) तो ताहिं- [ततः ताभिः फलरस-

1) The gāthās 585*1 to 585*3 are found only in J, and not in P. 2) These three gāthās are numbered 84, 85, and 86 by J. 3) J वयरयणा. 4) P किर्यचिरं, J किर्यचिरं. 5) = उदरवती. 6) P पसूय, J पसूइ. 7) P अहवाएणेवि, J अह कएण वि. 8) [विउत्तं ति]. 9) = जावत् जाता. 10) P तावावणंमि एयवारिणी, J तवोवणंमि पयचारिणी. 11) = निरुया.

वकल-कुप्पासावरिय-विग्गहा पोत्त-जीवियाहरणा ।

मय-राएपहि समयं बाल-क्रीला-सुहं पत्ता ॥ ५९०

दियहेहि केत्तिएहिं विमुक्काहं तेण बाल-भावेण ।

ताय-पय-पंकयाराहणम्मि उवसप्पिया बुद्धी ॥ ५९१

आणेमि कंद-मूल-प्फलाइं विविहाइं तरु-पसूयाइं ।

संमज्जणोवलेवण-कम्म-क्खणएण संतुट्ठा ॥ ५९२

अण्णम्मि णिसा-विरमे बहु-विह-वर-विडव-कुसुम-लोहेण ।

सुविसट्ठ-पायवं वर-विहंग-रुय-मुहलिय-दियंतं ॥ ५९३

महु-मत्त-महुयरावलि-झंकारुगीय-पायव-णिजंजं ।

कप्पतरु-कणइ-किसलय-णिरंतरंतरिय-तरणि-कर-णियरं ॥ ५९४

सुस्साय-फल-भरोणमिय-वच्छ-पालंब-चुंबिय-धरंकं ।

हिम-सेल-सिहर-णिज्झर-तुसार-परिसित्त-पेरंतं ॥ ५९५

सुर-वहु-लणालत्तय-चिंचिल्लिय-मणि-सिल्लएल्लयं ।

गंधव-गेय-रव-दिण्ण-यण्ण-मय-जूह-संघायं ॥ ५९६

इय एव-विहं पिय-सहि साणु-वणं तेण कुसुम-लोहेण ।

उवसप्पियं हि¹⁰ अमुणिय-विहि-परिणामं हयासाए ॥ ५९७

मृतरसेन संतर्पिता अहं तावत् । यावज्जाता तस्मिन् तपोवने पदचारिणी नीरुजा]

॥ ५८९ ॥ ५९०) वकल- [वल्कलकूर्पासावृतविग्रहा पोतजीविताभरणा । मृग-
शावकैः समं बालक्रीडासुखं प्राप्ता] ॥ ५९० ॥ ५९१) दियहेहि- [दिवसैः किय-

२० न्मात्रैः विमुक्ता अहं तेन बालभावेन । तातपदपङ्कजाराधने उपसर्पिता बुद्धिः]

॥ ५९१ ॥ ५९२) आणेमि- [आनयामि कन्दमूलफलानि विविधानि तरुप्र-
सूनानि । संमार्जनोपलेपनकर्मक्षणकेन संतुष्टा] ॥ ५९२ ॥ ५९३) अण्णम्मि-

[अन्यस्मिन् निशाविरमे बहुविधवरविटपकुसुमलोभेन । सुविकसितपादपं वरविहगरुत-
मुखरितदिगन्तम्] ॥ ५९३ ॥ ५९४) महु- [मधुमत्तमधुकरावलिझंकारोद्गीत-

२५ पादपनिकुञ्जम् । कल्पतरुलताकिसलयनिरन्तरान्तरिततरणिकरनिकरम्] ॥ ५९४ ॥

५९५) सुस्साय- [सुखादफलभरावनमितवृक्षप्रालम्बचुम्बितधराङ्गम् । हिमशैलशिखर-
निर्झरतुषारपरिसिक्तपर्यन्तम्] ॥ ५९५ ॥ ५९६) सुर- [सुरवधूचरणालक्तक-

मण्डितमणिश्लिष्टलोलङ्गम् । गन्धर्वगीतरवदत्तकर्णमृगयूथसंघातम्] ॥ ५९६ ॥ ५९७)

इय- [इत्येवंविधं प्रियसखि सानुवनं तेन कुसुमलोभेन । उपसर्पितं हि अज्ञातविधि-

१) P कुप्पासाव, J कुप्पाणव. 2) P क्रीडा, J क्रीला. 3) P आणामि, J आणेमि. 4) = लिपनं.
5) P खण, J खण. 6) P अणं पि, J अणमि. 7) = उद्धृत. 8) = विचर्चित; P विचिच्छिय, J
विचि. 9) = दंतकर्म [= दत्तकर्ण]. 10) = उपसृष्टा, PJ सप्पियहि. 11) P साइ J साए.

ता तत्थ सुरहि-कुसुमाञ्जलि-हिय-भाव-पसराए ।

वामंण-यरु-कणइ-वलंबियग-हत्थाए सच्चवियं ॥ ५९८

धुवंत-धय-वडाडोय-डंबरं सिरि-णिवेस-परिवेसं ।

पवण-पहल्लिर-किंकिणि-रव-मुहलिय-गह-यलाहोयं ॥ ५९९^४

विष्फुरिय-विविह-वर-रयण-कंति-संजणिय-सुर-धणु-समूहं ।

गयणाहि अवयरंतं दिव्व-विमाणं सुहालोयं ॥ ६००^५

ता तत्थ पढम-जोवण-वियंभियारंभ-भूसियावयवो ।

वियडोर-यड-पहोलंत-कुसुम-माला-कयाहरणो ॥ ६०१

मंदाणिल-वस-पसरिय-सवंगामोय-वासिय-दियंतो ।

लायण-पहा-विच्छुरिय-सयल-वण-काणणाहोओ ॥ ६०२

लीला-कमल-णिवारिय-वयण-णिलीणालि-पर्यडियच्छि-जुओ ।

पेच्छंतो मह वयणं दिव्व-कुमारो समल्लीणो ॥ ६०३

तो तं दट्ठण मए सच्छरियं सायरं सविणयं च ।

तब्भाव-^६विष्टाए खित्तो कुसुमंजली पुरओ ॥ ६०४

परिचित्तियमिह हियए अज्ज कइच्छाई पुण्णमइयाई ।

सच्चविय-उहय-लोयाई लोयणाई इमे दिट्ठे ॥ ६०५

परिणामं हताशया] ॥ ५९७ ॥ ५९८) ता तत्थ — [तावत्तत्र सुरभिकुसुमोच्च-

यावहितहृदयभावप्रसरया । वामनतरुलतावलम्बिताग्रहस्तया दृष्टम्] ॥ ५९८ ॥ ५९९)

धुवंत — [धूयमानध्वजपटाटोपाडम्बरं श्रीनिवेशपरिवेशम् । पवनप्रधूर्णितकिङ्किणीरवमुत्त-

रितनभस्तलभोगम्] ॥ ५९९ ॥ ६००) विष्फुरिय — [विस्फुरितविविधवररत्न-

कान्तिसंजनितसुरधनुस्समूहम् । गगनात् अवतरत् दिव्यविमानं शुभालोकम्] ॥ ६०० ॥

६०१) ता तत्थ — [तदा तत्र प्रथमयौवनविजृम्भितारम्भभूषितावयवः । विकटोरस्तट-

प्रधूर्णत्कुसुममालाकृताभरणः] ॥ ६०१ ॥ ६०२) मंदाणिल — [मन्दानिलवशप्रसृत-

सर्वाङ्गामोदवासितदिगन्तः । लावण्यप्रभाविच्छुरितसकलवनकाननाभोगः] ॥ ६०२ ॥

६०३) लीला — [लीलाकमलनिवारितवदननिलीनालिप्रकटिताक्षियुगः । प्रेक्षमाणो मम

वदनं दिव्यकुमारः समालीनः] ॥ ६०३ ॥ ६०४) तो तं — [तदा तं दट्ठा मया

सांश्चर्ये सादरं सविनयं च । तद्भावभावितया क्षिप्तः कुसुमाञ्जलिः पुरतः] ॥ ६०४ ॥

६०५) परि — [परिचिन्तितं हि (परिचिन्तयामि वा) हृदये अद्य कृतेच्छे (कृतार्थे

१) = आच्छादितः; P °वहिय, J °विहिय. २) P वामणयरुकणईयवल°, J वामयरुकणइवल°. ३) P °यलाभोयं, J °यलाहोयं. ४) J 600. ५) P 599, J 601. ६) P °भोओ, J °होओ. ७) = प्रकटित. ८) P कुमारो, J कुमरो. ९) = समवतीर्णः; P समोल्लीणो, J समल्लीणो. १०) = अर्घार्थ. ११) P °चित्तियमिह, J °चित्तियमिह.

अह तेण पुच्छियाहं समीपः वसाप्येऊण का लिणा ।

मउएहिं मुद्धः हरक्खरेहिं वयणेहिं सेच्छरियं ॥ ६०६

पुष्फलाइ-पांव-कणइ-वियाण-णिउंजए

गुंजिरालि-उल-वल्लय-मणोहर-रावए ।

कासि तंसि^१ तियस-वहु-विलास-विणोययं^२

काणणम्मि परिभमसि असंकिरि णिब्भयं ॥ ६०७

तो तं सोऊण मए पिय-सहि पढमं पियंकरं वयणं ।

वज्जरियं तंस्स फुडं णियय-णिवासं कुलं णामं ॥ ६०८

तो तेण साहिलासं सप्परिओसं ससंभमं समुयं ।

सासंधं ससिणेहं सावेलासमं पुणो भणिया ॥ ६०९

सुंदरि ता अविरुद्धं एक्केकम-दंसणं म्हे किं जेण ।

गंधवेसाण कुले अहं पि विमले समुप्पण्णो ॥ ६१०

चित्तंगैयाहिहाणो तुह दंसण-कोहलेण अवयरिओ ।

जइ होसि स-प्पसाया ता जुत्तं वम्महेण कयं ॥ ६११

अज्ज-दियसाउ रज्जं कोसं जीयं सुहं शरीरं च ।

अण्णं पि किंपि^{११} जं मज्झ तं असेसं तुमैयात्तं ॥ ६१२

वा) पुण्यमये । दृष्टोभयलोके लोचने अस्मिन् दृष्टे] ॥ ६०५ ॥ ६०६) अह तेण -

[अथ तेन पृष्ठाहं समीपमुपसर्प्य कुतूहलिना । मृदुकैः मुग्धमुखराक्षरैः वचनैः साश्चर्यम्] ॥ ६०६ ॥ ६०७) पुष्फलाइ - [पूगफलादिनवलताविताननिकुञ्जके गुञ्जन-

शीलालिकुलवल्लयमनोहररावके । का असि तस्मिन् त्रिदशवधूविलासविनोदकं कानने परिभ्रमसि अशङ्काशीले निर्भयम्] ॥ ६०७ ॥ ६०८) तो तं - [ततः तत् श्रुत्वा

मया प्रियसखि प्रथमं प्रियंकरं वचनम् । कैथितं तस्य स्फुटं निजकनिवसनं कुलं नाम]

॥ ६०८ ॥ ६०९) तो तेण - [ततः तेन साभिलाषं सपरितोषं ससंभ्रमं समोदम् ।

सौशंसं सखेहं सविलासमहं पुनर्भणिता] ॥ ६०९ ॥ ६१०) सुंदरि - [सुन्दरि

तावदविरुद्धम् अन्योन्यदर्शनमावयोः किं येन । गन्धर्वेशानां कुले अहमपि विमले समुत्पन्नः] ॥ ६१० ॥ ६११) चित्तंगय - [चित्राङ्गदाभिधानः तव दर्शनकुतूहलेन अवतीर्णः । यदि भवसि सप्रसादा तद् युक्तं मन्मथेन कृतम्] ॥ ६११ ॥ ६१२)

अज्ज - [अद्यदिवसात् राज्यं कोशं जीवितं सुखं शरीरं च । अन्यदपि किंचित् यन्मम

1) = साश्चर्यं. 2) PJ नव°. 3) PJ निउ°. 4) PJ वल्लयणो°. 5) P would take तंसि as one

word. 6) = वधू. 7) = क्रियाविशेषणं. 8) = जल्पतः, P would take वज्जरियंतस्स as one word. 9) PJ वंसणम्ह. 10) P °भिहाणो, J °हिहाणो. 11) [किंचि]. 12) = तवावली.

ता पसिय देहि मे पाणि-पल्लवं मा विलंब एत्ताहे ।
 ण सहइ कालखेवो मह हियइ वियंभिओ मयणो ॥ ६१३
 एवं तं चाडु-सयाणुसंधियं वयणयं सुणे^१ ॥
 हिययं आ-गयण-रसायलं^२ म्ह^३ पप्फुल्लियं^४ सहसा ॥ ६१४
 आणंद-बाह-पडिपूरिणहिं^५ सहि मण-सिणिद्धया तस्स ।
 अच्छीहिं वियं सिद्धा पडिवयणमसंभरंतीए^६ ॥ ६१५
 अइ-गरुय-सज्झसूसास-वस-विसट्ठंत-मुंह-पयट्ठेहिं ।
 णीसासेहिं सयं चिय दिण्णो^७ अंतग्गओ भावो ॥ ६१६
 अंगेहिं मि^८ अणवत्थ-द्विएहिं असहीरणो^९ समुद्धिद्धा ।
 लज्जोणएण वयणेण अप्पिओ हियय-सवभावो ॥ ६१७
 कं^{१०} जं ण सेय-पुलउग्गमेण पिय-सहि ण पिसुणियं तस्स ।
 पयडीकया हयासेण लहुइया ऊरुं कंमेण ॥ ६१८
 इय एमं-विहं पोरत्थिएहिं^{११} अंगेहिं मयण-गडिएहिं ।
 लज्जालुयाणुरूया अवणीयां गुणमई बुद्धी ॥ ६१९
 तो वाम-पर्यगुट्ठेण तत्थ धरणी-यलं लिहंतीए ।
 भणियं अणुच्च-सहं अहोमुहच्छं च सहि तस्स ॥ ६२०

तदशेषं त्वदायत्तम् ॥ ६१२ ॥ ६१३) ता पसिय—[तत्प्रसीद देहि मम पाणि-
 पल्लवं मा विलम्बस्व इदानीम् । न सङ्घते कालक्षेपः मम हृदये विजृम्भितः मदनः]
 ॥ ६१३ ॥ ६१४) एवं तं—[एवं तच्चाटुशतानुसंधितं वचनं श्रुत्वा । हृदयम् आ-
 गमनरसातलं मम प्रफुल्लितं सहसा] ॥ ६१४ ॥ ६१५) आणंद—[आनन्दबाष्प-
 परिपूरिताभ्यां सखि मनःस्निग्धता तस्य । अक्षिभ्याम् इव (एव वा) शिष्टा प्रतिवचनम्
 असंस्मरन्त्याः] ॥ ६१५ ॥ ६१६) अइगरुय—[अतिगुरुकसाध्वसोच्छ्वासवशवि-
 कसन्मुखप्रवृत्तैः । निःश्वासैः स्वयमेव दत्तः अन्तर्गतः भावः] ॥ ६१६ ॥ ६१७)
 अंगेहिं—[अङ्गैरपि अनवस्थास्थितैः असहनशीलता समुद्दिष्टा । लज्जावनतेन वदनेन
 अर्पितः हृदयसद्भावः] ॥ ६१७ ॥ ६१८) कं जं ण—[किं यत्र स्वेदपुलकोद्गमेन
 प्रियसखि न पिशुनितं तस्य । प्रकटीकृतौ हताशेन लघूकृतौ ऊरू कम्पेन] ॥ ६१८ ॥
 ६१९) इय एमविहं—[इत्येवंविधं दुर्जनैः अङ्गैः मदनवञ्चितैः । लज्जाशीलानुरूपा
 अपनीता गुणवती बुद्धिः] ॥ ६१९ ॥ ६२०) तो—[ततः वामपादाङ्गुष्ठेन तत्र

1) P हियय, J हियइ, [हियए]. 2) PJ °यलम्ह. 3) P gives a footnote आलावरसोवलं च पफुल्लियं [=पप्फुल्लियं] calling it a पाठांतरं. 4) P पप्फुल्लियं, J पुप्फु°. 5) [चिय]. 6)= अद्वदी; P °संभवंतीए, J संभरंतीए. 7) P सज्झसायास, J सज्झसूसास. 8) P सुह, J मुह. 9) P दिओ, J देणो, 10) P भाओ, J भावो. 11) P °हि मि, °हि मि. 12)=अनवगणना परा. 13) [किं]. 14) P ऊरू, J ऊरु. 15) P एम, J एमं. 16)=पोरत्थो दुज्जणो अ देसीए । दुर्जनैः. 17) P लज्जालुयाणुरूया, J लज्जाणुयाणुरूया. 18)=अपनीता. 19)=अधोमुखाक्षं.

को एयं ण पसंसइ कस्स व इमिणा ण होइ परिओसो ।
 को तुम्ह ण संबज्झइ कहं व ण दीसइ तुमाहिंतो ॥ ६२१
 इय जइ मं महसि महानुभाव वण-तावसिं पि णाऊण ।
 ता गंतूणं म्ह तवोवणम्मि तायं चियं भणेसु ॥ ६२२
 ५ तो तेण पुणो भणियं अलमिमिणा केचिरं^३ विलंबेसि ।
 ण सहइ तुह दंसण-सुह-समुग्गओ मह मणे मयणो ॥ ६२३
 कालंतर-परिवसिए अवसर-चुक्कम्मि मय-सिलिंबच्छि^४ ।
 विग्घ-सहस्साइ समावडंति हियइच्छिए कज्जे ॥ ६२४
 एवं भणिऊण वयंसि तेण पुलइय-पओट्ट-हत्थेण ।
 १० गहिओ मे^५ मुणिय मणाहिलासमवसारिओ हत्थो ॥ ६२५
 तो तेण मज्झ पिय-सहि सहसा णिवत्तिओ स-वीवाहो ।
 म्हुसिथासेस-कुलक्कमाए हय-मयण-णडियाए ॥ ६२६
 तह तत्तो चिय पिय-सहि कुसुमासव-मत्त-महुयरुग्गीए ।
 कलयंठि-कलयलाराव-मुहलिए दस-दिसा-वलए ॥ ६२७
 १५ णिविच्च-लया-पल्लव-णिरंतरंतरिय-तरणि-कर-णियरे ।
 बहु-विह-पसूय-परिमल-परिवासिय-तरु-णिउंजम्मि ॥ ६२८

धरणीतलं लिखन्त्या । भणितम् अनुच्चशब्दम् अधोमुखाक्षं च सखि तस्य] ॥ ६२० ॥
 ६२१) को एयं—[कः एतन्न प्रशंसति कस्य वा अनेन न भवति परितोषः । कः
 तव न संबध्यते कथमिव न दृश्यते त्वत्तः] ॥ ६२१ ॥ ६२२) इय—[इति यदि
 २० मां कांक्षसे महानुभाव वनतापसीम् अपि ज्ञात्वा । तद्रत्वा अस्मत्तपोवने तातमेव भण]
 ॥ ६२२ ॥ ६२३) तो तेण—[ततः तेन पुनर्भणितम् अलमनेन कियच्चिरं वि-
 लम्बसे । न सद्यते त्वदर्शनसुखसमुद्गतः मम मनसि मदनः] ॥ ६२३ ॥ ६२४)
 कालंतर—[कालान्तरपर्युषिते अवसरच्युते मृगशावाक्षि । विघ्नसहस्राणि समापतन्ति
 हृदयेप्सिते कार्ये] ॥ ६२४ ॥ ६२५) एवं—[एवं भणित्वा वचांसि तेन पुलकित-
 २५ प्रकोष्ठहस्तेन । गृहीतः मम ज्ञात्वा मनोऽभिलाषम् अप्रसारितः हस्तः] ॥ ६२५ ॥
 ६२६) तो तेण—[ततः तेन मत्प्रियसखि सहसा निर्वर्तितः स्ववीवाहः । प्रस्मृता-
 शेषकुलक्रमया हतमदनवञ्चितया] ॥ ६२६ ॥ ६२७) तह तत्तो—[तथा ततः
 एव प्रियसखि कुसुमासवमत्तमधुकरोद्रीते । कलकण्ठीकलकलारावमुखरिते दशदिशा-
 वलये] ॥ ६२७ ॥ ६२८) णिविच्च—[निविडलतापल्लवनिरन्तरान्तरिततरणिकर-

३० १) = कथमिव, P कह व, J कं व. २) P विय, J चिय. ३) P केचिरं, J किचिरं, ४) = मृगशावाक्षि; P
 'सिल', J 'सिलि'. ५) P से, J मे. ६) = अप्रसारितं. ७) P निज्जसिओ, J णिज्जसिओ. ८) = निमिच्च.

सत्तच्छय-सुह-पायव-तलम्मि इच्छाएँ अच्छिऊण चिरं ।
 दिवसावसाण-समए संभरिओ सहि मए अप्पा ॥ ६२९
 भणियं च मए पिययम ण हु एसो दुण्णओ सुहेणम्ह ।
 वोलेइ जइ ण देवो अणुकूलो होइ एत्ताहे ॥ ६३०
 अइ-गरुओ अवराहो विसमो ताओ असंकिरो मयणो ।
 अविमरसियं च कज्जं ण-याणिमो कह विपरिणमइ ॥ ६३१
 ता तेणाहं भणिया मा भायसु एहि ताव णिय-वसइं ।
 वच्चम्ह विगय-रोसो^१ होही कालेण तुह ताओ ॥ ६३२
 दिण्णाण^२ अदिण्णाण यं आहव-गहियाण सइँवराणं^३ च ।
 परिणीयाण कुमारीण णत्थि अण्णं भणेयवं ॥ ६३३
 अह एरिसे^४ समुल्लव-वइयरे सुयणु एकसरियाए ।
 सुइरण्णेसण-सुढिओ^५ तत्तो^६ च्चिय आगओ ताओ ॥ ६३४
 ता तेण समं पिय-सहि सहसा गंधवराय-तणएण ।
 एक-विमाणासीणा सच्चविया णवर ताएण ॥ ६३५
 भणियं च महामुणिणा पावसु रे पाव रक्खसालोयं ।
 दुहिया मे अवहरिया कामासत्तेण अइ-रहसा ॥ ६३५*१

5

10

15

निकरे । बहुविधप्रसूनपरिमलपरिवासिततरुनिकुञ्जे] ॥ ॥ ६२८ ॥ ६२९) सत्त-
 च्छय — [सत्तच्छदसुखपादपतले इच्छया आसित्वा चिरम् । दिवसावसानसमये संस्मृतः
 सखि मया आत्मा] ॥ ६२९ ॥ ६३०) भणियं — [भणितं च मया प्रियतम न
 खलु एष दुर्नयः सुखेन आवयोः । व्यवलीयते यदि न दैवम् अनुकूलं भवति इदा- 20
 नीम्] ॥ ६३० ॥ ६३१) अइ — [अतिगुरुकः अपराधः विषमः तातः अशङ्किता
 मदनः । अविमर्शितं च कार्यं न जानीमः कथं विपरिणमते] ॥ ६३१ ॥ ६३२)
 ता — [तदा तेनाहं भणिता मा बिभीहि एहि तावन्निजवसतिम् । ब्रजावः विगतरोषः
 भविष्यति कालेन तव तातः] ॥ ६३२ ॥ ६३३) दिण्णाण — [दत्तानामदत्तानां
 च आहवगृहीतानां स्वयंवराणां च । परिणीतानां कुमारीणां नास्ति अन्यद्भणितव्यम्] 25
 ॥ ६३३ ॥ ६३४) अह — [अथ ईदृशे समुल्लापव्यतिकरे सुतनु जगिति । सुचिरा-
 न्वेषणश्रान्तः ततः एव आगतः तातः] ॥ ६३४ ॥ ६३५) ता तेण — [तावत्तेन
 समं प्रियसखि सहसा गन्धर्वराजतनयेन । एकविमानासीना दृष्टा नवरं तातेन] ॥ ६३५ ॥
 ६३५*१) भणियं — [भणितं च महामुनिना प्राप्नुहि रे पाप राक्षसैलोकम् । दुहिता

1) P रोसो, J रोसा. 2) P य, J इ. 3) PJ सइँव. 4) P एरिसे सससमुं, J एरिसे समुं. 20
 5) =समुल्लापव्यतिकरे. 6) =तत्समये; P सरियाण, J सरियाए. 7) =सुचिरान्वेषणखिन्नं, P सुइरण्णे,
 J सुइरण्णे. 8) =स्निग्धः. 9) =तत्रैव. 10) The next four gāthās, 635*1 to 635*4, are
 found only in P. They are numbered there, 35-38; but again the Nos. 35 etc.
 are repeated for the following verses. The copyist observes that these verses
 are added on a separate folio, from some other book, with a remark *pāthāntara*,
 and that their numbers are repeated. They are not found in J.

वुत्तं च तओ सेण वि गंधवेणावि कयवराहेण ।

भयवं इमस्स होही कइया आउस्स पज्जंतो ॥ ६३५*२

भणियं च तओ इसिणा णियत्तं-रोसेण पुत्ति-णेहाओ^१ ।

अइ-दुसह-सुहड-पारद्ध-संगरे जाव सि--ह^२ ॥ ६३५*३

६ ता सोय-मज्झिअ-विसह-गयण-पसरेण पेच्छमाणाए ।

साव-पवणेण हरिउर्ण^३----त्थ वि पएस्स ॥ ६३५*४

तो मे झस त्ति पडियं अविणय-गिरि-गरुय-तुंग-सिहराहि ।

हियं लज्जा-भय-कुलिस-ताडियं पिव णिरालंबं ॥ ६३६

अह अयस-महा-सीहेण तासिया पलंइऊण वेण ।

१० एकं णिउंज-कणई-वियाण-गहणं समल्लीणा ॥ ६३७

ता तत्थ मं णिलुंक्कं अविणीयं पेच्छउ त्ति मा ताओ ।

इय कलिऊण वं सूरुो णीओ लज्जाअ अत्थमणं ॥ ६३८

मह दुक्ख-दुक्खियाहिं व दिसाहिं अंधारियाइं वयणाइं ।

मह भय-भीयाइं व संकुयंति^{१२} वणयर-समूहाइं ॥ ६३९

१५ ता रवि-रह-वडण^{१३}-विसट्ट-जलहि-मग्गुग्गएण व तमेण ।

पायालाहिं व^{१४} समयं विलुंपिओ णहयलाहोओ^{१५} ॥ ६४०

मे अपहृता कामासक्तेन अतिरभसात्] ॥ ६३५*१ ॥ ६३५*२) वुत्तं—[उक्तं

च ततः तेनापि गन्धर्वेणापि कृतापराधेन । भगवन् अस्य भविष्यति कदा आयुषः पर्यन्तः] ॥ ६३५*२ ॥ ६३५*३) भणियं—[भणितं च ततः ऋषिणा निवृत्त-

२० रोषेण पुत्रीस्नेहात् । अतिदुःसहसुभटप्रारब्धसंगरे यावत् असि उपहतः] ॥ ६३५*३ ॥

६३५*४) ता सोय—[तदा शोकममविशब्दगगनप्रसरेण प्रेक्षमाणायाः शापपवनेन

हृतः नवरं प्रियः कुत्रापि प्रदेशे] ॥ ६३५*४ ॥ ६३६) तो मे—[ततः मम

धंसिति पतितम् अविनयगिरिगुरुकुतुम्बशिखरात् । हृदयं लज्जाभयकुलिशताडितम् इव

निरालम्बम्] ॥ ६३६ ॥ ६३७) अह—[अथ अयशोमहासिंहेन त्रासिता पलाय्य

२५ वेगेन । एकं निकुञ्जलतावितानगहनं समालीना] ॥ ६३७ ॥ ६३८) ता तत्थ—

[तदा तत्र मां निलीनाम् अविनीतां प्रेक्षतामिति मा तातः । इति कलयित्वा इव सूर्यः

नीतः लज्जाया अस्तमनम्] ॥ ६३८ ॥ ६३९) मह—[मम दुःखदुःखिताभिः इव

दिशाभिः अन्धकारितानि वदनानि । मम भयभीतानि इव संकुचन्ति वनचरसमूहानि]

॥ ६३९ ॥ ६४०) ता रवि—[तदा रविरथपतनविकसितजलधिमार्गोद्धतेन इव

३० १) [गंधवेण वि कयाव^३]. २) P नियत्त. ३) P नेहाओ. ४) [उवहओ]; two letters after *सि* and one after *ह* are missing in this lacuna. ५) P मज्झिअ; P would separate *मज्झि* and *अ*. ६) [हरिओ णवरि पिओ कय वि पएसे]; the conjectural letters of the copyist are म्मा ि च क for the four blank places. ७)=अयस एव सिंह. ८)=नलिन्वा. ९) P मं निलुक्कं, J मिणलुक्कं. १०) P य, J व. ११) P अत्थवणं, J अत्थमणं. १२) P संचरंति, J संकुचंति. १३) P त्रिहण, J पडण. १४)=पातालेन सह मेलितः; P हिं व, J हिम्ब. १५) P ओओ, J होओ.

ता हं कणइ-विद्याणां सणिय-सणियं महा-भउप्पेत्या ।

अण्णणा-सह-वणंतरं सण्णणा समं गणा ॥ ६४१

तां ण पिओ ण विमाणं ण य ताओ णेय किं पि तं चिण्हं ।

जं पेच्छिऊण जीयं मुत्तमेत्तं विमालेमि ॥ ६४२

अह तं दइण मए सज्ज मसाणं व इत्ति दुप्पेच्छं ।

चिर-मोह-लब्ध-सण्णाए मुक्कयंठं चिरं रुणं ॥ ६४३

हा ताय गय-सिणेहो कीस तुमं तक्खणेण मंह जाओ ।

अविणीए वि अंबच्चे हवंति कलुणासयां मुणिणो ॥ ६४४

हा अज्जउत्त तुह णेह-बंधणोबद्ध-जीविया विहिणा ।

वोअच्छेण वि स-वलि व वियड-कप्पमाहिता ॥ ६४५

हा अंब तए वि अहं हय-गामा जम्म-वासरे मुक्का ।

इण्हिं असरण-हियया कं जं सरणं पविजिस्सं ॥ ६४६

हा भयवईओ वण-देवयाओ दंसेह पिययमं मज्झ ।

तुम्हं सरण-पवण्णा विओर्य^१-अणाहा विवज्जामि ॥ ६४७

इय एवं बहुसो विलविऊण परिचितियमिह हियएण ।

किं मह हयांए इमिणा अप्पडियारेण रुण्णेण ॥ ६४८

तमसा । पातालादिव समं विलुप्तः नभस्तलाभोगः] ॥ ६४० ॥ ६४१) ता—[ताव-
दहं लतावितानात् शनैः शनैः महाभयत्रस्ता । अन्योन्यतरुवनान्तरनिलीयमाना समा-
लीना] ॥ ६४१ ॥ ६४२) ता—[तदा न प्रियः न विमानं न च तातः नैव
किमपि तच्चिह्नम् । यदृष्ट्वा जीवितं मुहूर्तमात्रमपि मानयामि] ॥ ६४२ ॥ ६४३) ^{२०}
अह तं—[अथ तदृष्ट्वा मया सद्यः श्मशानमिव झटिति दुःश्रेयसम् । चिरमोहलब्ध-
संज्ञया मुक्तकण्ठं चिरं रुदितम्] ॥ ६४३ ॥ ६४४) हा ताय—[हा तात गतस्नेहः
कस्मात् त्वं तत्क्षणेन मम जातः । अविनीतेऽपि अपत्ये भवन्ति करुणाशयाः मुनयः]
॥ ६४४ ॥ ६४५) हा अज्जउत्त—[हा आर्यपुत्र त्वत्स्नेहबन्धनावबद्धजीविता
विधिना । व्युच्छिन्ना विषवल्ली इव विकटकल्पद्रुमात्] ॥ ६४५ ॥ ६४६) हा ^{२१}
अंब—[हा अम्ब त्वया अपि अहं हतनामा जन्मवासरे मुक्ता । इदानीम् अशरणहृदया
किं* यत् शरणं प्रपत्ये] ॥ ६४६ ॥ ६४७) हा भय—[हा भगवत्यः वनदेवताः
दर्शयत प्रियतमं मम । युष्माकं शरणं प्रपन्ना वियोग-अनाथा विपद्ये] ॥ ६४७ ॥
६४८) इय एवं—[इत्येवं बहुशः विलप्य परिचिन्तितौ अस्मि हृदयेन । किं मम हतायाः

1) P कणवविमा, J कणहविमा. 2) =महाभयेन उत्प्रेक्षमाणा; P 'प्येच्छा, J 'प्येत्या. 3) P ता
न, J ता जा ण. 4) [पि मालेमि], P would read विमालेमि as one word. 5) P दुप्पेच्छं, J
दुप्पेच्छं. 6) =मुक्तकण्ठं. 7) P महं, J मह. 8) =अपत्ये. 9) =करुणाशया, P 'सया, J महा. 10) =
बंधनोद्भवजीविता. 11) P विधिणा, J विहिणा. 12) [पवजिस्सं]. 13) P would 'separate
वि and ओय, [वि उय अणाहा]. 14) =हतायाः. 15) =अप्रतिकारेण.

दुक्खावगमोवाओ णण्णो मरणाउ दीसइ कहिं पि ।
 ता इह सत्तच्छय-पायवम्मि पासं णिबंघिस्सं ॥ ६४९
 एवं हियए परिभाविऊण वलियम्मि वक्कल-वरिल्लं ।
 सच्चविया जम-हर-वत्तणि व हियइच्छिया साहा ॥ ६५०
 भणियं च णिबद्धंजलि-पणाम-पुवं मणम्मि झाऊण ।
 भयवं विस्स-पयावइ जइ किं पि मए कयं सुकयं ॥ ६५१
 ता अण्णम्मि वि जम्मे सो च्चिय मह पियर-मो हविज्जासु ।
 मा होज पुणो एवं-विहाण दुक्खाण संभूई ॥ ६५२
 एवं भणिऊण मए उवबद्धो जा तहिं दुमे अप्पा ।
 तो अँद्दुड्डीणे जीवियम्मि गयणे सुओ सहो ॥ ६५३
 अइ अलमलमिमिणां तुज्झ पुत्ति ववसाय-साहसरसेणं ।
 बीसत्था होहं खणं अहं खु जणणी य तुहं पत्ता ॥ ६५४
 तौ झत्ति णहं-यलाओ अवयरिऊणम्ह सहि सुजणणीए ।
 तं तोडिऊण पासं गहियाहं सुयणु उच्छंगे ॥ ६५४*१
 जाणामि तेण मुणिणा णिरावराहा वि मुक्क-संगेण ।
 परिसेसियां सि बाले दूरं णिकरुण-हियएण ॥ ६५५

अनेन अप्रतिकारेण रुदितेन] ॥ ६४८ ॥ ६४९) दुक्खाव- [दुःखावगमोपायः
 नान्यः मरणादृश्यते कुत्रापि । तदिह सप्तच्छदपादपे पाशं निभंत्स्यामि] ॥ ६४९ ॥
 ६५०) एवं- [एवं हृदये परिभाव्य वलितं हि* (वलामि वा) वल्कलोत्तरीयम् ।
 २० दृष्टा यमगृहवर्तनिरिव हृदयेप्सिता शाखा] ॥ ६५० ॥ ६५१) भणियं- [भणितं
 च निबद्धाञ्जलिप्रणामपूर्वं मनसि ध्यात्वा । भगवन् विश्वप्रजापते यदि किमपि मया कृतं
 सुकृतम्] ॥ ६५१ ॥ ६५२) ता अण्णम्मि- [तदन्यस्मिन्नपि जन्मनि स एव
 मम प्रियतमः भवतु । मा भवेत् पुनरेवंविधानां दुःखानां संभूतिः] ॥ ६५२ ॥
 ६५३) एवं- [एवं भणित्वा मया उपबद्धः यदा तत्र दुमे आत्मा । तदा अर्धोड्डीने
 २५ जीविते गगने श्रुतः शब्दः] ॥ ६५३ ॥ ६५४) अइ- [अये अलमलमनेन तव
 पुत्रि व्यवसायसाहसरसेन । विश्वस्ता भव क्षणम् अहं खलु जननी च तव प्राप्ता]
 ॥ ६५४ ॥ ६५४*१) ता झत्ति- [तदा झटिति नभस्तलादवतीर्य मम सखि
 सुजनन्या । तं त्रोटयित्वा पाशं गृहीता अहं सुतनु उत्सङ्गे] ॥ ६५४*१ ॥ ६५५)
 जाणामि- [जानामि तेन मुनिना निरपराधा अपि मुक्तसंगेन । परिशेषितां असि बाले

३० १) P °वसमो°, J °वगमो°. २) P वरिल्लं, J विरिल्लं. ३) P वत्तणि, J वत्तणि. ४) [हविज्जाउ].
 ५) = अर्धोड्डीने. ६) °मिविणा, J °मिमिणा. ७) P रसेण, J सरेण. ८) [होहि]. ९) P तुहं, J तुह.
 १०) Gāthā No. 654*1 is found in P only, but not found in J. P puts, it is
 interesting to note, the same No., 54, for this and the following gāthā, No.
 655. ११) नह. १२) [परिषेसिया].

ता तुज्झ सो अगम्मो सुर-लोओ जत्थ सइ णिवासो म्हा ।
 अत्थि मह हियय-दइओ जक्खो णलकूबरो णाम ॥ ६५६
 वित्ताहिक्खस्स तणओ सुयणो सच्च-वओ पियाहासी ।
 पडिवण्ण-वच्छलो सइ^१ परोवयारेक्क-पत्तद्वो ॥ ६५७
 तस्स समप्पेमि सुहेण जेण पिय-विरह-दुक्खमइयां वि ।
 सुवयंसियाहिं समयं वच्चंति अलक्खिया दियहा ॥ ६५८
 एवं भणिऊण चिरं अंबाए सिणेह-संगय-मणाए ।
 एत्थाणिऊण पिय-सहि समप्पिया तुज्झ तायस्स ॥ ६५९
 तो तहियसाहितो तुम्हं अंबाए तह य ताएण ।
 तुम्हाहिं वि सविसेसं सच्चविया एचिरं^२ जाव ॥ ६६०
 तेणत्तियं पि कालं तुह णेह-णिबद्ध-जावियासां ।
 सब्भाव-समप्पिय-माणसाए दुक्खं चिय ण णायं ॥ ६६१
 तुह सुह-सुहिया तुह दुक्ख-दुक्खिया तुज्झ हियय-गय-हियया ।
 तेण णिवारेमि इमं गुरु-जण-मण-बाहिरं कज्जं ॥ ६६२
 इय गुरु-जण-मण-रहियं कज्जं जो कुणइ सुयणु सच्छंदो ।
 सो दुक्ख-हरं जायइ जह जाया हं खु सच्छंदा ॥ ६६२*१

दूरं निष्करुणहृदयेन ॥ ६५५ ॥ ६५६) ता—[तस्मात्तव स अगम्यः सुरलोकः
 यत्र सदा निवासः अस्माकम् । अस्ति मम हृदयदयितः यक्षः नलकूबरः नाम]
 ॥ ६५६ ॥ ६५७) वित्ताहिक्खस्स—[वित्ताधिपस्य तनयः सुजनः सत्यव्रतः प्रिया-
 भाषी । प्रतिपन्नवत्सलः सदा परोपकारैककुशलः] ॥ ६५७ ॥ ६५८) तस्स—
 [तस्य समर्पयामि सुखेन येन प्रियविरहदुःखमयाः अपि । सुवयस्याभिः समं व्रजन्ति
 अलक्षिताः दिवसाः] ॥ ६५८ ॥ ६५९) एवं—[एवं भणित्वा चिरम् अम्बया
 स्नेहसंगतमनसा । अत्र आनीय प्रियसखि समर्पिता तव तातस्य] ॥ ६५९ ॥ ६६०)
 तो—[ततः तद्विदसात् तव अम्बया तथा च तातेन । युष्माभिरपि सविशेषं दृष्ट्वा
 ईयच्चिरं यावत्] ॥ ६६० ॥ ६६१) तेण—[तेन एतावत् अपि कालं तव स्नेह-
 निबद्धजीविताशया । सद्भावसमर्पितमानसया दुःखमेव न ज्ञातम्] ॥ ६६१ ॥ ६६२)
 तुह—[त्वत्सुखसुखिता त्वद्दुःखदुःखिता त्वत्-हृदयगतहृदया । तेन निवारयामि इदं
 गुरुजनमनोबाधं कार्यम्] ॥ ६६२ ॥ ६६२*१) इय—[इति गुरुजनमनोरहितं
 कार्यं यः करोति सुतनु स्वच्छन्दः । सो दुःखगृहं जायते यथा जाताहं खलु स्वच्छन्दा]

1)=सत्यव्रतः, P सच्चवओ, J सच्चवओ. 2) P भासी, J हासी. 3) P सइ, J सइ. 4)=दक्षः. 5) P मइया. 6)=सुसखीभिः. 7) P तत्था, J एत्था. 8) P would read वियाए चिरं.
 9) P suggests the sandhi तेण+एत्तियं, [तेणेत्तियं]. 10)=ज्ञानं=तं. 11) This gāthā
 No. 662*1 is found in P only, but not in J; P इय. 12) P जावइ.

- जइ णिच्छ^१ग्ग एयं तुह हियए संठियं कुरंगच्छि ।
 ता अंवाए सीसइ सँ च्छिय सबं समाणिहइ ॥ ६६३
 अहवा सयं पबोहेमि तत्थ गंतूण तं च्छिय कुमारं ।
 जेण वरेज्जसि दिज्जसि एक्केकम-कुल-हरीसेहिं ॥ ६६४
 इय एव-विहो धम्मो दिट्ठो^२ देवेहिं दिय-महेसीहिं ।
 अविरुज्जंतो पिय-सहि उहयाण वि उहय-लोग-सुहो ॥ ६६५^३
 एवं भणियाए इमीए पभणियं णिब्वहिज्ज जइ एवं ।
 ता किस्सिय-मित्तं हय-णिसाए सेसं^४ साहेसु ॥ ६६६
 भणियं च मए पिय-सहि कीस तुमं एरिसं पि ण णिसि^५ ।
 अरुण-कराहय-तिमिरं पुब-दिसा-पंडुरं गयणं ॥ ६६७
 पेच्छेयं सुह-मारुण पयं दुल्लख-तारा-यणं ।
 आमोयं ण जणेइ कामिणि-यणे बालीयवालिद्धयं ।
 दूर-च्छिण्ण-दिसं सहाव-धवलं ओलग-चंदायवं ।
 आलिक्खालिहियं व छांय-रहियं जायं गहो-मंडलं ॥ ६६८
 दीसइ पसरंत-णवारुणप्प-पहय-तिमिर-पभारं ।
 हरि-णक्खुक्कसिय-दिग्गइ^६द-देहारुणं गयणं ॥ ६६९

- ॥ ६६२*१ ॥ ६६३) जइ — [यदि निश्चयेन एतत् तव हृदये संस्थितं कुरङ्गाक्षि ।
 तावदम्बायै शिष्यते सा एव सर्वं समानेष्यति] ॥ ६६३ ॥ ६६४) अहवा —
 [अथवा स्वयं प्रबोधयामि तत्र गत्वा तमेव कुमारम् । येन त्रियसे दीयसे अन्योन्यकुल-
 गृहेषु] ॥ ६६४ ॥ ६६५) इय — [इत्येवंविधः धर्मः दिष्टः देवैः द्विजमहर्षिभिः ।
 अत्रिरुध्यमानः प्रियसखि उभयेषामपि उभयलोकसुखः] ॥ ६६५ ॥ ६६६) एवं —
 [एवं भणितायाम् अनया प्रभणितं निर्वहेत् यदि एवं । तावत् कियन्मात्रं हतनिशायाः
 शेषम् अस्माकं कथय] ॥ ६६६ ॥ ६६७) भणियं — [भणितं च मया प्रियसखि
 कथय] ॥ ६६७ ॥ ६६८) पेच्छेयं — [पश्येदं सुखमारुतेन प्रहतं दुर्लक्ष्यतारागणम्, आमोदं न जनयति
 कामिनीजने बालातपास्त्रिष्टम् । दूरच्छिन्नदिशं स्वभावधवलम् अवरुणचन्द्रातपम्, आले-
 ख्यालिखितम् इव छाया-रहितं जातं नभोमण्डलम्] ॥ ६६८ ॥ ६६९) दीसइ —

1) P णिच्छ, J णिच्छि. 2) = सैव. 3) = करोति. 4) P विरि, J वरे. 5) = एकमेकं यथा भवति.
 6) = कुलगृहेषु. 7) P एस, J एव. 8) P दिट्ठो, J देट्ठो. 9) = अनपराध्यन्; P अविर, J अविरु.
 10) P उहयाण, J उहयाण. 11) P उहय, J ओहय. 12) P numbers this as well as next
 gāthā, 665. 13) PJ सेसम्ह. 14) = जानासि. 15) P जणे, J यणे. 16) = बालातपास्त्रिष्टम्.
 17) PJ च्छिण्ण. 18) = गत, [ओलग]. 19) = आलेख्यालिखितमेव. 20) = कीर्ति. 21) P जाइ, J
 जाय. 22) P हरिणक्ख, J हरणक्खु. 23) = दिग्गजैर्द्र[=जैर्द्र], P दिग्गइन्द, J गइदइन्द; P gives
 a foot-note. हरनहरुक्कसियगयदइच्च and calls it a पाठांतरं; it is interesting to note
 that it agrees partly with the reading of J.

एसा वि सुयणु घर-दीहियाएँ चिर-विरह-वेयणुकंठ ।
 वाहरइ चक्रवाई णलिणोवै संठियं दइयं ॥ ६७०
 संभिंति^१ हासाय-जणिय-परिओस-दुबिसं^२ ।
 इत-खर-न-पायरायव-संकाइ व कुमुय-गहणाइ ॥ ६७१
 इय जा ममाहिं सोउं^३ पेच्छइ अरुणारुणं णहाहोयं ।
 ता उयय-धराहर-सिहर-संठिओ झत्ति दिण-णाहो ॥ ६७२
 तो मह इमीएँ भणियं एसो सहि उयय-सेल-सिहरम्मि ।
 लक्खा-रस-रत्तो च्चियं सहस सत्ति समुग्गओ सूरु ॥ ६७३
 कणय-कविलम्मि सहसा दिट्ठे गरुडे व दियस-णाहम्मि ।
 ओसरइ कसण-विसहर-णिवहो व णहाहि^४ तम-णिवहो ॥ ६७४
 णलिणोय^५र-परिवसियाइँ अलि-उलाइँ करेहिं विउडिंतो^६ ।
 उक्खणइ व तम-बीयाइँ पेच्छ रोसारुणो सूरु ॥ ६७५
 बालायवो ण णिबिडइ रहस-मिलंतेसु चक्रवाएसु ।
 दिट्ठिसेए-कमल-स-च्छलिय-रेणु-कविसासु सरसीसु ॥ ६७६

[दृश्यते प्रसरन्नवारुणप्रभाप्रहततिमिरप्राग्भारम् । हरिनखोत्कृत्तदिग्गजन्द्रेहस्यं गग- 15
 नम् ॥ ६६९ ॥ ६७०) एसा वि—[एषा अपि सुतनु गृहदीर्घिकायां चिरवि-
 रहवेदनोत्कण्ठम् । व्याहरति चक्रवाकी नलिनोदरे संस्थितं दयितम् ॥ ६७० ॥ ६७१)
 संभिंति—[संमीलन्ति सुखास्वाद(-सुखस्वाप-वा)जनितपरितोषदुर्विकसितानि ।
 आगच्छत्वरदिनकरातपशङ्कया इव कुमुदगहनानि ॥ ६७१ ॥ ६७२) इय—
 [इति यावत् मत्तः श्रुत्वा प्रेक्षते अरुणारुणं नभ-आभोगम् । तावत् उदयधराधर- 20
 शिखरसंस्थितः झटिति दिननाथः] ॥ ६७२ ॥ ६७३) तो मह—[ततः मम अनया
 भणितम् एष सखि उदयशैलशिखरे लाक्षारसरक्तः एव सहसा इति समुद्रतः सूर्यः]
 ॥ ६७३ ॥ ६७४) कणय—[कनककपिले सहसा दृष्टे गरुडे इव दिवसनाथे ।
 अपसरति कृष्णधिषधरनिवहः इव नभसः तमोनिवहः] ॥ ६७४ ॥ ६७५) णलि-
 णोय^७र—[नलिनोदरपर्युषितानि अलिकुलानि करैः विकर्षन् । उत्खनति इव तमोबीजानि 25
 पश्य रोषारुणः सूर्यः] ॥ ६७५ ॥ ६७६) बालायवो—[बालातपः न निबिडयति
 रत्नमिलितसु चक्रवाकेषु । विकसितकमलसमुच्छलितरेणुत्रयिषासु सरसीषु] ॥ ६७६ ॥

1) P °णोवरि, J °णोवरि, [°णोवरें]. 2) P °लंति, J °लंत. 3)=सुखास्वादजनितपरितोष-
 द्रवविकसितानि. 4) P °साय, J °साइ. 5) P °ध्विसहाइँ, J °ध्वियहाइँ. 6)=आगच्छन्.
 7)=श्रुत्वा, P सोउं, J सोहं. 8) P °भोयं, J °होयं. 9) P °चिय, J चिय, [विय]. 10)=गरुडे
 इव दृष्टे. 11) P करुण, J कसण. 12) P नहाहि, J णहाहिव. 13)=उदर. 14)=विकर्षन्.
 15) P बालायवो, J बालइवो. 16)=न निर्णीयते, [णिवडइ].

दीसन्ति फुरिय-रवि-यर-^१ तम-तरुणो ।

महि-वेढं-णिवडियाओ छल्लीओं व रुक्ख-छायाओ ॥ ६७७

एसो सो सूरायव-संग-स-^२ फुसिय-चंदिमा-पसरो ।

धंवलब्भ-दल-सरिच्छो जाओ गयणंगणे चंदो ॥ ६७८

ता वच्च मलय-सेलं जीविय-मरणाण बहु-गुणं जं म्ह ॥

तं जाणिऊण पिय-संहि कुणसु मयं चेय किं अपणं ॥ ६७९

अविरुज्झंतं जं गुरु-यणम्मि उइयं च जं सिणेहस्स ।

तं जाणसि च्चिय तुमं सेसं किमहं पवोच्छामि ॥ ६८०

एवमहं आढंत्ता भाउय सुजणेण सुह-विमाणेण ।

तं चेय मलय-भवनं पत्ता जत्थ सो दिट्ठो ॥ ६८१

तो तं पणङ्ग-सोहं अणिमज्जियं-कुट्टिमं अणुब्भिय-वंडायं ।

अपसाहियं-वंदण-माल-तोरणं अरइय-दारं ॥ ६८२

अकय-कुसुमोवयारं अप्पत्त-विलेवणं अदिहि-वत्तं ।

अविहाविय-चिरं-सोहं अपेच्छणिज्जं च अच्छीण ॥ ६८३

तं तारिसं दुपेच्छं दट्ठूण तु भवणयं हयासाए ।

परिचितियं^{२०} हि हियए हज्जी किं णेरिसं^{२१} एयं ॥ ६८४

६७७) दीसन्ति - [दृश्यन्ते स्फुरितरविकरकरवालावलुप्तस्य तमस्तरोः । महीपीठनि-
पतिताः त्वचः इव वृक्षच्छायाः] ॥ ६७७ ॥ ६७८) एसो - [एषः स सूर्यातपसंग-
समुत्स्पृष्टचन्द्रिकाप्रसरः । धवलभ्रदलसदृक्षः जातः गगनाङ्गने चन्द्रः] ॥ ६७८ ॥

२० ६७९) ता वच्च - [ता व्रज मलयशैलं जीवितमरणयोः बहुगुणं यच्च । तत् ज्ञात्वा प्रिय-
सखि कुरु स्वयमेव किमन्यत्] ॥ ६७९ ॥ ६८०) अविरुज्झंतं - [अविरुध्यमानं
यत् गुरुजने उचितं च यत्नेहस्य । तत् जानासि एव त्वं शेषं किमहं प्रवक्ष्यामि]
॥ ६८० ॥ ६८१) एवमहं - [एवमहम् आक्रान्ता आतृक सुजनेन सुखविमानेन । तदेव
मलयभवनं प्राप्ता [मया] यत्र स दृष्टः] ॥ ६८१ ॥ ६८२) तो तं - [ततः तं प्रणष्ट-
२१ शोभम् असंमार्जितकुट्टिमम् अनुध्वितपताकम् । अप्रसाधितवन्दनमालातोरणम् अरचित-
द्वारम्] ॥ ६८२ ॥ ६८३) अकय - [अकृतकुसुमोपचारम् अप्राप्तविलेपनम् अतिथि-
त्यक्तम् (अधृतिपात्रं वा) । अविभावितचिरशोभम् अपेक्षणीयं च अक्ष्याम्] ॥ ६८३ ॥
६८४) तं तारिसं - [तत् तादृशं दुःप्रेक्ष्यं दृष्ट्वा तु भवनं हताशया । परिचिन्तितं हि

1) = उच्चोटितस्य, P ° लुंषि [= लुंखि] यस्स, J ° लुंषियस्स. 2) P वेढ, J विढ. 3) = आतप. 4) P चेव°, J धव°. 5) P जं च, J जम्ह. 6) P पिय, J जं पिय. 7) P जाणिसि, J जाणसि. 8) = प्रवक्ष्यामि. 9) = भणिता. 10) P सुजवे°, J सुजणे°. 11) [पत्ता मे जत्थ]. 12) = असन्मा [= संमा] जित्त, P अणुसजिय, J अणिमज्जिय. 13) = पताकं. 14) P ° साहिय, J ° साहियं. 15) = द्वारमंगलादिकं न कृतं. 16) = अप्राप्त, PJ अपत्त. 17) P gives in the foot-note अविहवत्त which is called पाठांतरं, P अदिसिवत्तं, J अदिहिव [= च] संतं. 18) P विर, J चिर. 19) [हु]. 20) P ° चित्तियम्हि. 21) = संभावनायां. 22) P पयं, J एयं.

हय-बंभ-रक्खसुद्धासियं चं दू । सरंत-चिर-सोहं ।
 अज्जेयं किं मा विलयाएँ पी सेसियं भवणं ॥ ६८५
 अलमहवा इह दुच्चिंतिएण वच्चामि केरलं ताम ।
 तत्तो च्चिय जाणिस्सं एयं एवं-विहं कज्जं ॥ ६८६
 परिभाविज्जण एयं संपत्ता केरलाउरं-दुवारं ।
 तत्थ मए अकंदिय-सहो णिसुओ असोयवो ॥ ६८७
 तो णिवडिय-हियय-विहीरणाएँ उ सप्पिज्जण पासम्मि ।
 एँको पओलि-वालो णिहुयं चिय पुच्छिओ सभयं ॥ ६८८
 भद्द किमेषो सुवइ जण-णिवहकंद-दूसहो सहो ।
 अइ-गरुय-दुक्ख-परिभूय-बंधवो तुम्ह णयरीए ॥ ६८९
 भणियं च तेण अज्जे अज्ज-कुमारो अणज्ज-णिसि-समए ।
 वसिओ विज्जा-भवणे असहाओ देव-जोएण ॥ ६९०
 सो अम्ह अँउण्णाणं कत्थ व केहिं पि दुट्ठ-सत्तूहिं ।
 अवहरिओ मलय-महीहराहि णिक्करुण-हियएहिं ॥ ६९१
 मलयाणिलो वि पिय-सुय-सिणेह-वस-कायरेण हियएण ।
 उ ण्णेसिज्जण सुइरं जायाए समं गओ मोहं ॥ ६९२

हृदये हा धिक् किं नु ईदृशम् एतत् ॥ ६८४ ॥ ६८५) हय—[हत ब्रह्मराक्षसो-
 द्वासितं च दूरापसरच्चिरशोभम् । अद्य इदं किं माधवीलतायाः परिशेषितं भवनम्]
 ॥ ६८५ ॥ ६८६) अलमहवा—[अलमथवा इह दुश्चिन्तितेन व्रजामि केरलं
 तावत् । ततः एव ज्ञास्यामि एतदेवंविधं कार्यम्] ॥ ६८६ ॥ ६८७) परिभावि- 20
 ज्जण—[परिभाव्य एतत्संप्राप्ता केरलापुरीद्वारम् । तत्र मया आक्रन्दितशब्दः निश्चुतः
 अश्रोतव्यः] ॥ ६८७ ॥ ६८८) तो—[ततः निपतितहृदयविधीरणया उपसृप्य
 पार्श्वे । एकः प्रतोलीपालः निभृतमेव पृष्टः सभयम्] ॥ ६८८ ॥ ६८९) भद्द—
 [भद्द किमेष श्रूयते जननिवहाक्रन्ददुःसहः शब्दः । अतिगुरुकदुःखपरिभूतबान्धवः
 युष्माकं नगर्याम्] ॥ ६८९ ॥ ६९०) भणियं—[भणितं च तेन आर्ये आर्य- 25
 कुमारः अनार्यनिशासमये । उषितः विद्याभवने असहायः दैवयोगेन] ॥ ६९० ॥
 ६९१) सो अम्ह—[स अस्माकमपुण्यानां कुत्रापि कैरपि दुष्टशत्रुभिः । अपहृतः मलय-
 महीधरात् निष्करुणहृदयैः] ॥ ६९१ ॥ ६९२) मलयाणिलो—[मलयानिलः

1)=उद्वासितं. 2) P व, J च. 3)=भुवनमवशेषं. 4) P नाम, J ताम. 5)=विधीरणा. 6) PJ एको. 7) P would not separate अज्ज and कुमारो. 8)=अपुण्यानां. 9) P अवयं, J अवहं. 10) P इराहि, J इरा.

मुच्छा-विराम-संभरिय-गुण-गए कंठिएहिं तह रुणं ।
 जह मलय-वण-गएहिं वि गएहिं णं वि-विधिं जूहं ॥ ६९३
 हा वच्छ माहवाणिल हा बालय हा अणद्वारायार ।
 हा गुण-रयण-महोयः हा अविणय-भीरु कथं तुमं ॥ ६९४
 दोसहसि पुणो वि मए सुयण-जण-सलाहिण्हिं सुमईहिं ।
 कीलंतो मलय-महीहरम्मि समयं वयंसेहिं ॥ ६९५
 एवमवरं पि बहुसो रोत्तुणं चिरं पर्यपियं पहुणा ।
 एहि पिए किं इमिणा जर-हर-वासेण एत्ताहे ॥ ६९६
 जस्स कए पालिज्जइ रज्जं जीयं धणं परियणं च ।
 सो ज्ञेय णत्थि संपइ किं इमिणा रज्ज-भारेण ॥ ६९७
 तुह भाउणो समप्पेमि पिययमे परियणं च रज्जं च ।
 वञ्चामि वणं पर-लोय-कज्ज-दिण्णेक्क-मण-भावो ॥ ६९८
 तो परिसेसिय-रज्जे राए वण-गमण-गहिय-संकप्पे ।
 सविसेसं रुयइ जणो पसाय-सुह-सुमरणासत्तो ॥ ६९९
 इय एमविहं भाउय दुस्सोयव्वं तंहिं सुणेत्थं ।
 अफुडिय-हियया अविवण-जीवियाहं पि विणियत्त ॥ ७००^{१३}

अपि प्रियसुतस्नेहवशकातरेण हृदयेन । अन्विष्य सुचिरं जायया समं गतः मोहम् ॥ ६९२ ॥ ६९३) मुच्छा- [मूच्छाविरामसंस्मृतगुणगणोत्कण्ठिताभ्यां तथा रुदितम् । यथा मलयवनगतैः अपि गजैः न विभावितं यूथम्] ॥ ६९३ ॥ ६९४) हा वच्छ- [या वत्स माधवानिल हा बालक हा अनुपमाकार । हा गुणरत्नमहोदधे हा अविनयभीरो कुत्र त्वम्] ॥ ६९४ ॥ ६९५) दीसहसि- [द्रक्ष्यसे पुनरपि मया सुजनजनश्लाघ्यैः सुमतिभिः । क्रीडन्मलयमहीधरे समं वयस्यैः] ॥ ६९५ ॥ ६९६) एवमवरं- [एवमपरमपि बहुशः रुदित्वा चिरं प्रजल्पितं प्रभुना । एहि प्रिये किमनेन जरद्गृहवासेन इदानीम्] ॥ ६९६ ॥ ६९७) जस्स- [यस्य कृते पाल्यते राज्यं] ॥ ६९७ ॥ ६९८) तुह- [तव भ्रातुः समर्पयामि प्रियतमे परिजनं च राज्यं च । व्रजामि वनं पर-लोककार्यदत्तैकमनोभावः] ॥ ६९८ ॥ ६९९) तो- [ततः परिदेष्टित्वा राशि वनगमनगृहीतसंकरूपे । सविशेषं रुदति जनः प्रसादसुखस्मरणासक्तः] ॥ ६९९ ॥ ७००) इय- [इत्येवंविधं भ्रातृक दुःश्रोतव्यं तत्र श्रुत्वा । अस्फुटितहृदया अविपन्न-

१०) १) = गजैर्न विलोकितं यूथं. २) = अनुपमाकार. ३) P गए, J मण. ४) = श्लाघ्यैः. ५) सुगईहिं, J सुमईहिं. ६) P रोऊण, J रोत्तुण. ७) = जरगृहवासेन. ८) P व, J च. ९) P राए, J राएण. १०) P गहण. ११) P यसाय, J पसाय. १२) P वहिं [= बहिं], J तहिं. १३) P 699, J perhaps 698.

जीविय-मरणेण मणे^१ चिंतंती बहु^२-गुणं म्ह किं एत्थ ।
 मह जीव^३ेण सां जियइ मरइ मरणे महानुमई ॥ ७०१
 ता जीवियं चिय वरं मरणाहिंतो मणम्मि धरिऊण ।
 सुइरेणोरुण्ण-मुही णिय-वसइं कह वि संपत्ता ॥ ७०२
 तो बाह-जलोल्लिय-लोयणाएँ ॥ ७०३
 एसा मए अहवाएँ दंसणे चिय विसंणविया^४ ॥ ७०३
 सिट्ठं तं किं पि मए दुब्बोज्जं वज्जं-कढिण-हिययाए ।
 जं तुम्ह वेरियाण वि सवण-वहं मा हु वच्चेज्ज ॥ ७०४
 अह तं सहस त्ति णिसामिऊण मम्माहया इव णिसण्णा ।
 पडिया धरणी-वट्ठे हा किं णेयं पयंपंती ॥ ७०५
 ताव मए से गुरु-यण-संपायासंकिरीएँ घेत्तूण ।
 सीसं णिय-उच्छंगे सुइरेणासासि^५ एसा ॥ ७०६
 णिहुयं गुरु-यण-संकालुईएँ वियलंत-बाह-पिहियच्छं ।
 रुण्णं रुयंत-परियण-पडि^६ए-जीवियासाए ॥ ७०७
 हा जीवि^७एस हा सुयणु हा अणंत-गुण-भूमि हा दइय ।
 हा णिक्कारण-वच्छल कथ पुणो तं सि दीसिहसि ॥ ७०८

जीविता अहमपि विनिवृत्ता ॥ ७०० ॥ ७०१) जीविय—[जीवितमरणयोः
 मनसि चिन्तयती बहुगुणम् अस्माकं किमत्र । मम जीवितेन सा जीवति म्रियते मरणे
 महानुमती] ॥ ७०१ ॥ ७०२) ता—[तत् जीवितमेव वरं मरणात् मनसि धृत्वा ।
 सुचिरेणावरुदितमुखी निजवसतिं कथमपि संप्राप्ता] ॥ ७०२ ॥ ७०३) तो बाह—
 [ततः बाष्पजलाद्रितलोचनया दीनाननया दूरात् । एषा मया अभव्यया दर्शने एव
 विसंज्ञापिता] ॥ ७०३ ॥ ७०४) सिट्ठं—[शिष्टं तत्किमपि मया दुर्वचं (दुर्वाच्यं
 वा) वज्रकठिणहृदयया । यत् युष्मद्वैरिणामपि श्रवणपथं मा खलु व्रजेत्] ॥ ७०४ ॥
 ७०५) अह तं—[अथ तत्सहसा इति निश्म्य मर्माहता इव निषण्णा । पतिता धरणी-
 पृष्ठे हा किं नु एतत् प्रजरूपन्ती] ॥ ७०५ ॥ ७०६) ताव—[तावन्मया तस्याः २५
 गुरुजनसंपाताशङ्काशीलया गृहीत्वा । शीर्षं निजोत्संगे सुचिरेणाश्रासिता एषा] ॥ ७०६ ॥
 ७०७) णिहुयं—[निभृतं गुरुजनशङ्कावत्या विगलह्नाष्पपिहिताक्षम् । रुदितं रुदत्परि-
 जनपरिशे^८ष्टाशया] ॥ ७०७ ॥ ७०८) हा जीवि^९एस—[हा जीवितेश^{१०} हा
 सुतनु हा अनन्तगुणभूमे हा दयित । हा निष्कारणवत्सल कुत्र पुनः त्वमसि द्रक्ष्यसे]

1) [जीवियमरणान्]. 2) P गणे, J मणे. 3) P बहुगुणम्. 4) P स, J सा. 5) P मरणेण, J मरणे. 6) = विवादिता. 7) P दुब्बोज्जं, J दुब्बोच्चं, [दुब्बोज्जं]. 8) P यडिय, J कढिण. 9) P वहं, J बहुं. 10) P संवापासं, J संवायासं. 11) PJ जीवएस. 12) P puts हा दइय in the second line, but J as above.

जं पढम-दंसणाणंद-बाह-पडिपूरिएहिं^१ अच्छीहिं ।
 सच्चविओ सि ण सुइरं तं इण्हिं^१ किं णियच्छिस्सं ॥ ७०९
 जं^२ तंगुलियाहरण-च्छलेण सुइरं णिपीडिओ तुम्हि ।
 सो मे तह लग्गो च्चिय अज्ज वि हत्थो ण वीसरइ ॥ ७१०
 दिण्णाइं जाइं माहविलयाइं जह तुह स-हत्थ-लिहियाइं ।
 अमय-मयाइं व लेहक्खराइं इण्हिं विसायंति ॥ ७११
 इय एवं बहुसो पलविऊण भणियं इमीएँ मंह हुत्तं ।
 असमत्थाहं पिय-सहि तेण विणा जीविउं^३ इण्हिं ॥ ७१२
 ता जुत्तमजुत्तं किं पि जं मए लंघियासि पणएण ।
 तं मरिसेज्जसु पिय-सहि मरणमयाले कयं विहिणां ॥ ७१३
 ण य लज्जा ण य विणओ ण कुमारि-जणोइयं अणुट्ठाणं ।
 ण य सो पिओ ण मोक्खं तो किं हय-जीविणमह ॥ ७१४
 इमिणा असुहज्जिय-कम्म-कलुसिएणमह किं शरीरेण ।
 तह कह वि विवज्जिस्सं जह पुण जम्मो च्चिय ण होइ ॥ ७१५
 भणियं च मए पिय-सहि माँ एवं भणसु किं ण-याणासि ।
 जो जस्स हियय-दइओ मिलइ जियंतो जियंतस्स ॥ ७१६

॥ ७०८ ॥ ७०९) जं पढम- [यत्प्रथमदर्शनानन्दवाष्पपरिपूरिताभ्याम् अक्षिभ्याम् ।
 दृष्टः असि न सुचिरं त्वामिदानीं किं द्रक्ष्यामि] ॥ ७०९ ॥ ७१०) जं तं-
 [यत्तावदङ्गुलीयकभरणच्छलेन सुचिरं निपीडितः युष्माभिः । स मम तथा लग्नः एव
 २० अद्यापि हस्तः न विस्सरति] ॥ ७१० ॥ ७११) दिण्णाइं- [दत्तानि यानि माधवी-
 लतया यथा तव स्वहस्तलिखितानि । अमृतमयानि इव लेखाक्षराणि इदानीं विषा-
 यन्ते] ॥ ७११ ॥ ७१२) इय- [इत्येवं बहुशः प्रलप्य भणितमनया मम संमु-
 खम् । असमर्थो अहं प्रियसखि तेन विना जीवितुमिदानीम्] ॥ ७१२ ॥ ७१३)
 ता- [तत् युक्तमयुक्तं किमपि यन्मया लङ्घिता असि प्रणयेन । तन्मृष्यस्व प्रियसखि
 २५ मरणमकाले कृतं विधिना] ॥ ७१३ ॥ ७१४) ण य- [न च लज्जा न च विनयः
 न कुमारीजनोचितमनुष्ठानम् । न च स प्रियः न मोक्षेण तस्मात्किं हतजीवितेन मम]
 ॥ ७१४ ॥ ७१५) इमिणा- [अनेन अशुभार्जितकर्मकलुषितेन मम किं शरीरेण ।
 तथा कथमपि विपत्स्ये यथा पुनर्जन्म एव न भवति] ॥ ७१५ ॥ ७१६) भणियं-
 [भणितं च मया प्रियसखि माँ एवं भण किं न जानासि । यः यस्य हृदयदयितः मिलति

३० १) P इण्हि उण किं, J इण्हि किर णि°. २) P जत्तं, J जं तं. ३) P लयाह, J लयाइं. ४) P मह, J महु. ५) = मम संमुखं. ६) P जीविउं, J जीवियं. ७) P मरिसं, J मरिसें. ८) P विहिणो, J विहिणा. ९) P सा, J not specified. १०) P जियं, J जीयं.

चिर-पवसिओ वि आवइ वाहि-गहिओ वि णिवुओ होइ ।
 बंधण-गओ वि मुंचइ मओ त्ति झीणा कहा लोए ॥ ७१६*१^१
 जीयं तिवग्ग-सिद्धीए कारणं दुल्लहं च जिय-लोए ।
 ण हि तेण विणा पिय-सहि हवन्ति हियइच्छिया^४ भोया ॥ ७१७
 सो तुज्झ पिओ पिय-सहि ण विवज्जइ णूण जुय-सएहिं पि ।
 सच्चवियं तस्स मए दीहाउय-लक्खणं तइया ॥ ७१८
 जइ बहु-गुणं च मरणं णं जियइ मलयाणिलो वि^५ ता पढमं ।
 जणणी वि ण पिय-सुय-विप्पलंभ-दुक्खं पवज्जंती ॥ ७१९
 ता अलमिमिणा मरणाहिलास-समुहोवल्लग-भावेण ।
 अहवा सो होही तुज्झ सुयंणु आराहसु भवानी ॥ ७२०^{१०}
 एत्थं चिय कुल-भवणे^{११} णिच्चं णियम-द्धियाए होहिंति ।
 हियइच्छियाइ पिय-सहि कीस तुमं मरणमहिलससि ॥ ७२१
 भणियं च महानुमईए तं तहा मह मुहाहि सोऊण ।
 सहि जइ^{१२} णेच्छसि मरणं ता किं पि^{१३} भणामि णिसुणेसु ॥ ७२२

जीवन् जीवतः] ॥ ७१६ ॥ ७१६*१) चिर—[चिरप्रोषितः अपि आगच्छति ॥
 व्याधिगृहीतः अपि निर्वृतः भवति । बन्धनगतः अपि मुच्यते मृतः इति क्षीणा कथा
 लोके] ॥ ७१६*१ ॥ ७१७) जीयं—[जीवितं त्रिवर्गसिद्धेः कारणं दुर्लभं च
 जीवलोके । न हि तेन विना प्रियसखि भवन्ति हृदयेप्सिताः भोगाः] ॥ ७१७ ॥
 ७१८) सो तुज्झ—[स तव प्रियः प्रियसखि न विपद्यते नूनं युगशतैः अपि । दृष्टं
 तस्य मया दीर्घायुर्लक्षणं तदा] ॥ ७१८ ॥ ७१९) जइ—[यदि बहुगुणं च मरणं
 न जीवति मलयानिलः अपि तत्प्रथमम् । जननी अपि न प्रियसुतविप्रलम्भदुःखं
 प्रपद्यमाना] ॥ ७१९ ॥ ७२०) ता—[तदलमनेन मरणाभिलाषसंमुखोपलम्भभावेन ।
 अथवा स भविष्यति तव सुतनु आराधय भवानीम्] ॥ ७२० ॥ ७२१) एत्थं—
 [अत्र एव कुलभवने नित्यं नियमस्थितायाः भवन्ति । हृदयेप्सितानि प्रियसखि किमर्थं
 मरणमभिलषसि] ॥ ७२१ ॥ ७२२) भणियं—[भणितं च महानुमत्या तत्तथा मम
 मुखात् श्रुत्वा । सखि यदि नेच्छसि मरणं तत्किमपि भणामि निश्चुण] ॥ ७२२ ॥

1) P निं. 2) P मउ. 3) This gāthā, No. 716*1, is not given by J. It is found in P only; but the copyist observes that this gāthā is written above [the line, or on the margin] from some other work. P puts No. 16 for this as well as the next gāthā. 4) P भो, J भोया. 5) P दीहाउय. 6) P ति, J वि. 7) P J न. 8) P ३० पवज्जंती, J पवज्जंती. 9) P सुऊण, J सुयणु. 10) This gāthā is given by both P and J. The copyist of P, however, observes that this gāthā is written below [the line, or on the margin] from some other work. This and the next verse have the same number, 19. 11) P निच्छं, J णिच्चं. 12) P सुहा हि, J मुहाहि. 13) P किं थं, J किं पि भं.

किं काण वि कह वि कुमा॥॥॥॥॥॥॥ कुल-हर-णिवास-सुहियाण ।

सिज्झन्ति देवयाराहणेक-चित्ताणुसाराइं ॥ ७२३

इय जइ मरणमसंतं मण्णसि एवं-विहे वि पिय-विरहे ।

मह मंद-भाणीए ता होउ तवोवणे वासो ॥ ७२४

५ जह तं तणं वं तुलिऊण सिद्ध-राएण उज्झियं रज्जं ।

तह कुल-भवण-सुहाणं संकप्पो सहि मए वि कओ ॥ ७२५

इय ईह इमीए कय-णिच्छयाए णिय-गुरु-यणं पवोहेउं ।

अणियत्तं-मणाए कओ सहस त्ति तवोवणे वासो ॥ ७२६

एवं सोऊण चिरं णीसेसं कुवल्यावलि-मुहाओ ।

१० भणियं णर-णाह मए भयवइ किं वो भवाणीए ॥ ७२७

ण कओ दुक्खावगमो एम-विहाणं पि तुम्ह एम-विहे ।

वणवास-किलेस-समोसरंत-सोक्खे तवच्चरणे ॥ ७२८

भणियं च इसि-सुयाए कत्तो इह जम्म-दुक्ख-वोच्छेओ ।

दीसइ ३ पुव्व-जिय-पुव्व-कम्म-ओवगियाणमह ॥ ७२९

१५ अण्णं पि तुम्ह सीसइ सविसेसं जं ईमाओ इह जायं ।

ण कयत्थो एत्तिय-मेत्तिएण देवो^४ कएणमह ॥ ७३०

७२३) किं काण — [किं कासामपि कथमपि कुमारिकाणां कुलगृहनिवाससुखितानाम् ।

सिध्यन्ति देवताराधनैकचित्तानुसाराणि] ॥ ७२३ ॥ ७२४) इय जइ — [इति यदि

मरणमसत् मन्यसे एवंविधे अपि प्रियविरहे । मम मन्दभागिन्याः तावद्भवतु तपोवने

२० वासः] ॥ ७२४ ॥ ७२५) जह — [यथा तत् तृणमिव तुलित्वा सिद्धराष्ट्रे उज्झितं

राज्यम् । तथा कुलभवनसुखानां संकल्पः सखि मया अपि कृतः] ॥ ७२५ ॥ ७२६)

इय — [इति इह अनया कृतनिश्चयया निजगुरुजनं प्रबुध्य । अनिवृत्तमनसा कृतः सहसा

इति तपोवने वासः] ॥ ७२६ ॥ ७२७) एवं — [एवं श्रुत्वा चिरं निःशेषं कुवल्-

यावलिमुखात् । भणितं नरनाथ मया भगवति किं वः भवान्या] ॥ ७२७ ॥ ७२८)

२५ ण कओ — [न कृतः दुःस्वापगमः एवंविधानामपि युष्माकम् एवंविधे । वनवासकेश-

समपसरत्सौख्ये तपश्चरणे] ॥ ७२८ ॥ ७२९) भणियं — [भणितं च घट्टिसुतया

कृतः इह जन्मदुःखव्युच्छेदः । दृश्यते अशुभार्जितपूर्वकर्मोपवस्त्रितानामस्माकम्]

॥ ७२९ ॥ ७३०) अण्णं — [अन्यदपि युष्माकं कथ्यते सविशेषं यदस्मादिह

१)=तृणमिव. २)=मलयानिलेन. ३)=वने (something like लः is written before वने.)

४) P शुरयणी. ५)=अनिवृत्तमनसा. ६) P पुव्वजियअसुहकम्मउव, J as above. ७)=पूर्वकथितात् अस्मात्. ८) P देवो, J देवा.

एत्थेक्कदिवस-भाए णिसुओ गोला-णईएँ पर-तीरे ।
पडिराव-पूरियासो णराण गरुओ हलबोलो ॥ ७३१

जहा ।

एत्थुत्तर-पुव-पलोद्व-भूमि-भाए खिवेह पत्तोली ।
विच्छिण्णं कीरउ राउलस्स रायंगणुद्देसं ॥ ७३२
पर-हुत्तं सारेज्जसु हट्ट-वहो जेण एत्थ संमाई ।
इयरो वि हट्ट-णिवहो वेयडिय-वणिद्धुरा-लग्गो ॥ ७३३
इह होउ पिंड-वासो एत्थ णिओई हवंतु आसण्णे ।
इह वासो वार-करेणुयाण एसो अणुंगीण ॥ ७३४
मोत्तुं भंडार-महाणसाण गोरी-हरस्स पइरेके^१ ।
मग्गो सुणट्ट-सालाएँ होउ जो जत्थ सो तत्थ ॥ ७३५
कलुसिज्जइ जा ण जलं करेणु-करि-तुरय-णर-समूहेहिं ।
ता भरसु मज्जाणावालि-मज्जन^{१०}कणय-दोणीओ^{११} ॥ ७३६
इय जा सुवइ एसो हलबोलो ताण एकमेकाण ।
ता दू^{१३}स-पट्ट-साला-सएहिं आवासिओ लोओ ॥ ७३७
एत्थंतरम्मि वर-वार-र^{१५}मणि-संघाय-सिट्ठ-सिरि-विहवा^{१६} ।
विविधा^{१७}यवत्त-परिपिहिय-णहयल^{१८}रुद्ध-रवि-किरणा ॥ ७३८

जातम् । न कृतार्थः एतावन्मात्रेण दैवः कृतेन अस्माकम् ॥ ७३० ॥ ७३१)
एत्थेक्क — [अत्र एकदिवसभागे निश्रुतः गोदानद्याः परतीरे । प्रतिरावपूरिताशः नराणां
गुरुकः कोलाहलः] ॥ ७३१ ॥ यथा । ७३२) एत्थुत्तर — [अत्रोत्तरपूर्वपर्यस्त-
भूमिभागे क्षिपत प्रतोलीः । विच्छिन्नः क्रियतां राजकुलस्य राजाङ्गणुद्देशः] ॥ ७३२ ॥
७३३) परहुत्तं — [पराभिमुखं सौर्यताम् आपणपथः येन अत्र संमाति । इतरः अपि
आपणनिवहः सुवर्णकारवणिग्धुरालम्भः] ॥ ७३३ ॥ ७३४) इह होउ — [इह
भवतु पिण्डवासः अत्र नियोगिनः भवन्तु आसन्ने । इह वासः द्वारकरेणूनाम् एष अङ्ग-
रक्षकाणाम्] ॥ ७३४ ॥ ७३५) मोत्तुं — [मुक्त्वा भाण्डागारमहानसयोः गौरी-
गृहस्य एकान्ते । मार्गः सुनाय्यशालायाः भवतु यः यत्र स तत्र] ॥ ७३५ ॥ ७३६)
कलुसिज्जइ — [कलुषीक्रियते यावत् न जलं करेणुकरितुरगनरसमूहैः । तावत् भरसु मध्याह्न-
विलासमज्जनकनकद्रोणीः] ॥ ७३६ ॥ ७३७) इय जा — [इति यावत् श्रूयते एष
कोलाहलः तेषाम् एकैकानाम् । तावत् दूष्यपट्टशालाशतैः आवासितः लोकः] ॥ ७३७ ॥
७३८) एत्थंतरम्मि — [अत्रान्तरे वरवाररमणीसंघातशिष्टश्रीविभवा । विविधातपत्रपरि-^{२०}

1) P एत्थेक्क, J एत्थेक्क. 2) = प्रवर्त्तमान. 3) = परस्थित. 4) [सारेज्जउ]. 5) P संमाइ, J संमाई [= ई]. 6) = सुवर्णकारवणिक् ओलिलम्भः, P वणिद्धुरा, J something like वणिद्धुरा. 7) P पिंडावासो. 8) = अङ्गरक्षकाणां. 9) = एकांते. 10) P मज्जनकं, J मज्जनं कं. 11) [ता भरसु मज्जाणावालि-मज्जनकणय-दोणीओ]. 12) P हेल, J हल. 13) = तेडुर [?]. 14) = गुणुणीयतेषु. 15) P वारकरणि, J वाररमणि. 16) = श्रीविभवा. 17) = विविधान [= त] पत्रपिहित. 18) [लोखं].^{३१}

रमणि-यण-समूहगुह-मंगलाराव-पूरिय-दियंता ।

कंचुइ-अणुमग-गया राय-कुमारी तहिं पत्ता ॥ ७३९

अह एत्थम्ह-तवोवण-कुसुमामोयावलंबिय-मणाए ।

भणियाओं गिय-वयंसीओं कुणह कुसुमोच्चयं एत्थ ॥ ७४०

तो खिण्ण-करेणु-समोसरंत-दर-दाविओरु-वेढाओं ।

परितलिणं-णियंसण-सिद्धिलं-गंठि-संजमण-सीलाओ ॥ ७४१

वियलंबल-पाउरणग-खलिय-चरणारविंद-गमणाओ ।

वियलंत-मेहलावलि-गुण-कलण-क्खलिय-हत्थाओ ॥ ७४२

असमंजस-पय-णिकखेवं-वस-वियंभंत-णेउर-रवाओ ।

रंखोलिर-हार-विमूढ-कणय-वलयावलि-भुयाओ ॥ ७४३

इय विविह-कुसुम-परिमल-गंधवहुक्खित्त-हियय-भावाओ ।

एत्थम्ह समीव-समागयाउ वर-पुप्फलाईओ ॥ ७४४

पारद्धं च सयण्णाहिं ताहिं कुसुमोच्चयं वणे काउं ।

एक्केकम-जय-कंखिय-मणाहिं परिउट्ट-वयणाहिं ॥ ७४५

तो सहसायंद्दिय-तरुण-विडव-पालंव-चुंविय-थणाहिं ।

कर-कमल-कोमलगुलि-णह-किरणारुणिय-गोच्छाहिं ॥ ७४६

पिहितनभस्तलवैरुद्धरविकिरणाः] ॥ ७३८ ॥ ७३९) रमणियण — [रमणीजन-समूहोद्धृष्टमङ्गलारावपूरितदिगन्ता । कञ्चुकि-अनुमार्गगता राजकुमारी तत्र प्राप्ता] ॥ ७३९ ॥

७४०) अह — [अथ अत्र अस्मत्तपोवनकुसुमामोदावलम्बितमनसा । भणिताः निजवयस्याः

२० कुरुत कुसुमोच्चयमत्र] ॥ ७४० ॥ ७४१) तो खिण्ण — [ततः खिन्नकरेणुसमपसर-

दीर्घदर्शितोरुवैष्टाः । परितलिननिवसनशिथिलग्रन्थिसंयमनशीलाः] ॥ ७४१ ॥ ७४२)

वियलंबल — [दीर्घप्रावरणाग्रस्वलितचरणारविन्दगमनाः । विगलन्मेखलावलीगुणकलन-

स्वलितहस्ताः] ॥ ७४२ ॥ ७४३) असमंजस — [असमञ्जसपदनिक्षेपवशविजृम्भ-

माननूपुरवाः । दोलायमानहारविमूढकनकवलयावलिभुजाः] ॥ ७४३ ॥ ७४४) इय —

२५ [इति विविधकुसुमपरिमलगन्धवहोक्षितहृदयभावाः । अत्र अस्मत्समीपसमागताः वर-

पुष्पलव्यः] ॥ ७४४ ॥ ७४५) पारद्धं च — [प्रारब्धः च सतृष्णाभिः ताभिः

कुसुमोच्चयः वने कर्तुम् । अन्योन्यजयकांक्षितमानसीभिः परितुष्टवदनाभिः] ॥ ७४५ ॥

७४६) तो — [ततः सहसाकृष्टतरुणविटपपालम्बचुम्बितस्तनाभिः । करकमलकोमलाङ्गुली-

1) P समयं, J समोसं. 2) = ऊरुवेदः. 3) = अतिसूक्ष्म. 4) P सद्धिल, J सिद्धिल. 5) =

३० लंबमानप्रावरणाग्र, P वियलंबलण, J वियलंबल पा. 6) P क्खलिय, J क्खणीय. 7) P puts the same number, 39, for this and the earlier gāthā; but subsequently the slip is corrected. 8) P निक्खव, J णेक्खेव. 9) = सतृष्णाभिः. 10) P वयणाहिं, J वयणेहिं. 11) P यद्धिय, r यद्धिय.

दूरुच्चाइय-भुय-जुयल-वस-विरायंत-तिवलि-वलयाहिं ।
 चलण^१ ललगा-द्विय-थरहरंत-थोरोरु-वेढाहिं ॥ ७४७
 णीसास-समीरुच्छित्त^२-कुसुम-रय-तरलियच्छि-जुयलाहिं ।
 अल^३ ।वाले-विवर-विणित-सेय^४-तण्णाय-तिलयाहिं ॥ ७४८
 णिविड^५-लयाहर-संचरण-विलुलियालय-विढत्त-सोहाहिं ।
 बंधु^६ज्जिय-कुसुम-विमूढ-भमर-डक्काहरिल्लाहिं ॥ ७४९
 इय सुइरेण समीणवि ताहिं सुरयं व कुसुम-परियम्मं ।
 पारब्धं गोला-सलिल-मज्जणं जणिय-खेयाहिं ॥ ७५०
 तो वियडासोय-तले संठवि^७ ।हरण-कुसुम-वासाहिं ।
 सच्चवियं विमल-गंहीर-मणहरं वर-सरी-सलिलं ॥ ७५१
 ता विमल-सलिल-दंसण-णिंवि^८वियारत्त-भा-वरच्छीण ।
 ण्ह-कोडि-विरलिय-चिहुर-भार-रुद्धावरोहाण ॥ ७५२
 आमुक्काहरण-पलहुइयंग-परिहत्थ^९-पय-णिवेसाण ।
 सविसेस-गंठि-संजमिय-विउण^{१०}-कच्छडय^{११}-वेढाण ॥ ७५३
 इय पढम-मज्जणारंभ-रहस^{१२}-संचालियंबु-णिवहाण ।
 अण्ण च्चिय का वि वरंगणाण सोहा समुल्लसिया ॥ ७५४

नखकिरणारुणितगुच्छाभिः] ॥ ७४६ ॥ ७४७) दूरुच्चाइय - [दूरोत्थापितभुज-
 युगलवशविराजमानत्रिवलिवलयाभिः । चरणतलाग्रस्थितथरथरायमानस्थूलोरुवेष्टाभिः]
 ॥ ७४७ ॥ ७४८) णीसास - [निःश्वाससमीरोत्क्षिप्तकुसुमरजस्तरलिताक्षियुगलभिः ।
 अलकावलिविवरविनिर्गच्छत्वेदार्द्रयिततिलकाभिः] ॥ ७४८ ॥ ७४९) णिविड -
 [निविडलतागृहसंचरणविलुलितालकार्जितशोभाभिः । बन्धोज्जितकुसुमविमूढभ्रमरदद्या-
 धराभिः] ॥ ७४९ ॥ ७५०) इय - [इति सुचिरेण समाप्य ताभिः सुरतमिव कुसुम-
 परिकर्म । प्रारब्धं गोदासलिलमज्जनं जनितखेदाभिः] ॥ ७५० ॥ ७५१) तो -
 [ततः विकटाशोकतले संस्थापिताभरणकुसुमवासोभिः । दृष्टं विमलगभीरमनोहरं वर-
 सरित्सलिलम्] ॥ ७५१ ॥ ७५२) ता विमल - [तावद्विमलसलिलदर्शननिर्वापिता-
 रक्तभावराक्षीणाम् । नखकोटीविरलीकृतचिकुरभाररुद्धावरोधानाम्] ॥ ७५२ ॥ ७५३)
 आमुक्क - [आमुक्ताभरणप्रलघूकृताङ्गनिपुणपदनिवेशानाम् । सविशेषग्रन्थिसंयमितद्वि-
 गुणकक्षापटवेष्टानाम्] ॥ ७५३ ॥ ७५४) इय - [इति प्रथममज्जनारम्भरभससं-

1)=उद्विय । उल्लत. 2)=पीठ. 3) P °ज्ञ, J not specified. 4)=निमित्त. 5) P निवड, J
 णिविड. 6)=बंधुतो ज्जित, P बंधुज्जितिय, J बंधुज्जिज्जिय. 7)=ह[=द]द्याधराभिः. 8) P समा-
 णिय, J समाणवि. 9)=गंभीर. 10)=नखकोटीविरलीकृत. 11) P °हत्थ, J °हच्छ. 12)=वेउण.
 13) P कत्थडय, J कच्छडय. 14) P रहसं, J रहस.

कीए वि णिबुडुंतोरु-मूल-वस-पसरिओ सरीरम्मि ।
 रोमचो जोवण-कंद-कुहर-करणिं समुद्धहइ ॥ ७५५
 कीए वि जल-परिगगहिय-णाहि-विवरुगया समारुहइ ।
 थण-मूलासाइय-तंतु-कसण-वलि व रोम-लया ॥ ७५६
 ५ कीए वि विसम-तिवली-तरंग-पक्खलण-वस-सः च्छलियं ।
 णिमिसद्धं सिय-पट्टंसुयं व सिहिणोवरे सलिलं ॥ ७५७
 कीए वि समंतायंत-सलिल-मज्झ-द्वियं रमंतीए ।
 पवणाहय-सरसंबुरुह-विब्भमं होइ मुह-कमलं ॥ ७५८
 रत्तुप्पल-महु-सद्धालुएण कीए वि मुद्ध-भसलेण ।
 १० परिमाणंतीए जलं डक्को उद्ध-द्विओ हत्थो ॥ ७५९
 सो तीए तरलियंगुलि-विहुओ कर-पल्लवो रुयंतीए ।
 तो से सहीहिं मुह-मारुएण कह कह वि णिवविओ ॥ ७६०
 इय वयण-णयण-थणहर-करयल-परिचुंबिरालि-वाउलिओ ।
 उत्तिण्णो सो गोला-दहाहि वर-कामिणी-सत्थो ॥ ७६१
 १५ मज्झम्मि ताण सा वर-कुमारिया मणहरेहिं अंगेहिं ।
 महणुत्तिण्णाहिं वं अच्छराहिं परिवालिया लच्छी ॥ ७६२

चालिताम्बुनिवहानाम् । अन्या एव का अपि वराङ्गनानां शोभा समुल्लसिता ॥ ७५४ ॥
 ७५५) कीए वि - [कस्याः अपि निमज्जदूरुमूलवशप्रसृतः शरीरे । रोमाश्चः यौवन-
 कन्दकुहरसमानतां समुद्रहति ॥ ७५५ ॥ ७५६) कीए वि - [कस्याः अपि जल-
 २० परिगृहीतनाभिविवरोद्धता समारोहति । स्तनमूलासादिततन्तुकृष्णवल्ली इव रोमलता ॥
 ७५६ ॥ ७५७) कीए वि - [कस्याः अपि विषमत्रिवलीतरङ्गप्रस्खलनवशसमु-
 च्छलितम् । निमिषार्धं सितपट्टांशुकमिव स्तनोपरि सलिलम् ॥ ७५७ ॥ ७५८)
 कीए वि - [कस्याः अपि समन्तात्-आगच्छत्सलिलमध्यस्थितं रमन्त्याः पवनाहतसरसा-
 म्बुरुहविभ्रमं भवति मुखकमलम् ॥ ७५८ ॥ ७५९) रत्तुप्पल - [रत्नतल्पस्थु-
 २५ श्रद्धालुकेन कस्याः अपि मुग्धभ्रमरेण । परिमायमानायाः जलं दष्टः ऊर्ध्वस्थितः हस्तः]
 ॥ ७५९ ॥ ७६०) सो तीए - [स तस्याः तरलिताङ्गुलिविधूतः करपल्लवः रुदत्याः ।
 ततः तस्याः सखीभिः सुखमारुतेन कथंकथमपि निर्वापितः ॥ ७६० ॥ ७६१)
 इय - [इति वदननयनस्तनभरकरतलपरिचुम्बनशीलालिव्याकुलितः । उत्तीर्णः स गोदा-
 हृदात् वरकामिनीसार्थः ॥ ७६१ ॥ ७६२) मज्झम्मि - [मध्ये तासां सा वर-
 ३० कुमारी मनोहरैः अङ्गैः । मथनोत्तीर्णाभिः इव* अप्सरोभिः परिवारिता लक्ष्मीः ॥ ७६२ ॥

१) = बुद्धत्, P निबुडुंतो, J णिबुडुंतो. २) P साइय. ३) = परिमाणं कुर्वत्या. ४) = दष्टः.
 ५) = ऊर्ध्वस्थितः. ६) PJ नयण. ७) = व्याकुलितः. ८) = हृदात्. ९) P हि व, J हि व.

तो सा अम्हेहिं चिरं भाउय णिवाण्णं । पयसेण ।
 सुर-बहु-दंसण-दूसिक्खिण्हिं अच्छीहिं पुणरुत्तं ॥ ७६३
 णह-मणि-किरण-कोमलंगुली-दल-विराड्यावयवं ।
 णिगूढ-गुल्फ-सुपरिद्वियं च चरणारविन्द-जुयं ॥ ७६४
 पविरल-तणु-रोम-सुवद्वियंग-सम-संधि-बंधणं सहइ ।
 लायण-सुवण-वेणिमिळं च वर-जंघिया-जुयलं ॥ ७६५
 रमण-भर-भंग-भीयं व संगयं सिरिस-कुसुम-सोमालं ।
 करि-कलह-करायारं हरइ कुमारीए ऊरु-जुयं ॥ ७६६
 गंभीर-णाहि-तणु-तिवलि-भंगुरं दर-विसद-रोम-लयं ।
 तुच्छं संसार-सुहं व मणहरं मज्झएसं से ॥ ७६७
 णिविञ्चु-कुण्डल-ककसं पिक-सिरिहल-सरिच्छं ।
 होंति-परिणाह-गरुयं अग्घइ णव-थणहरुच्छंगं ॥ ७६८
 कंकेलि-पल्लवायंब-करयलालंकियं समुबहइ ।
 मंदाइणि-कयण-मुणालियाणुसरिसं भुया-जुयलं ॥ ७६९
 सुविसुद्ध-तिरेहावरण-विरइओ मडह-परियराबंधो ।
 कलहोय-कलस-कंठावसार्यणो कंधर-णिवेसो ॥ ७७०

७६३) तो सा — [ततः सा अस्माभिः चिरं भ्रातृक निर्वर्णिता प्रयत्नेन । सुरबधूदर्शन-
 दुःशिक्षिताभ्यामक्षिभ्यां पुनरुक्तम्] ॥ ७६३ ॥ ७६४) णहमणि — [नखमणि-
 किरणारुणकोमलाङ्गुलीदलविराजितावयवम् । निगूढगुल्फसुप्रतिष्ठितं च चरणारविन्द-
 युगम्] ॥ ७६४ ॥ ७६५) पविरल — [पविरलतनुरोमसुवृत्ताङ्गसमसंधिवन्धनं शोभते ।
 लावण्यसुवर्णविनिर्मितं च वरजङ्घायुगलम्] ॥ ७६५ ॥ ७६६) रमण — [रमण-
 भरभङ्गभीतमिव संगतं शिरीषकुसुमसुकुमारम् । करिकलभकराकारं हरति कुमार्याः
 ऊरुयुगम्] ॥ ७६६ ॥ ७६७) गंभीर — [गम्भीरनाभितनुत्रिवलिभङ्गुरम् ईषद्विजस्ति-
 रोमलतम् । तुच्छः संसारसुखमिव मनोहरः मध्यदेशः अस्याः] ॥ ७६७ ॥ ७६८)
 णिविञ्चु — [निरन्तरोत्तुङ्गाभोगकर्कशः पक्वश्रीफलसदृशः । भवत्परिणाहगुरुकः अर्धति 25
 नवस्तनभरोत्संगः] ॥ ७६८ ॥ ७६९) कंकेलि — [कङ्केलिपल्लवाताम्रकरतलालंकृतं
 समुद्रहति । मन्दाकिनीकनकमृणालिकानुसदृशं भुजायुगलम्] ॥ ७६९ ॥ ७७०)
 सुविसुद्ध — [सुविशुद्धतिरेखावरणविरचितः सूक्ष्मपरिकराबन्धः । कलधौतकलशकण्ठा-

1) P रोम, J रोमं. 2) P च, J व. 3) = भीतं सत् मिलित. 4) P एसं से, J एसेसं. 5) =
 निभिच [?] 6) = आताम्बु [= ताम्र]. 7) [कणय]. 8) P तिरेहा, J तिरेही. 9) P होय, J होड 30
 10) = जयी.

रइ-कणइ-कुसुम-गोच्छो व ईसि-मञ्जुणओ सुहावेइ ।

सणावलिन्मीदसो बिहुम तयारुणा अहरो ॥ ७७१

अविसट्ट-पुंड-जुयाए भडुल्लुओ वयण-कमल-कय-सोहो ।

णिण्ण पण्यं-मञ्जुत्थो विहरइ से णासिया-वंसो ॥ ७७२

चिर-मज्जण-सलिल-कसार्य-पाडलावंग-देस-दीहाइ ।

णयणाइ बाल-रवि-यर-छित्ताइदीवराइ वं ॥ ७७३

सज्जीव-काम-कोयंड-सच्छहं सवण-पत्तं-पेरंतं ।

णयए प्पल-णाल-जुयं वं सहइ भुमयावली-जुयलं ॥ ७७४

अद्धेदु-बिंब-सरिसं णिडाल-फलयं विहाइ णिप्पकं ।

जोवण-सिरीए मुह-दप्पणं व विहिणा विणिम्भविं ॥ ७७५

तणु-कसण-सिणिद्धायाम-मंणहरो दूर-देस-कय-सोहो ।

पट्ठि-णिसण्णो से हरइ भंगुरो केस-पम्भारो ॥ ७७६

इय जो जो से दीसइ अंगावयवाणं को वि उद्देसो ।

सो सो णं देइ चलिउं अणिमिस-पेच्छीण अच्छीणि ॥ ७७७

तं तह सुइरं णिव्विणिऊण परिचितियम्हि हियएण ।

अण्णो सो को वि विही जस्सेयं रूव-विण्णाणं ॥ ७७८

वसादनः कंधरनिवेशः] ॥ ७७० ॥ ७७१) रइ- [रतिलताकुसुमगुच्छः इव ईष-

न्मध्योन्नतः सुखयति । दशनावलिपरिवेषः विद्रुमरागारुणः अधरः] ॥ ७७१ ॥

७७२) अविसट्ट- [अविकसितपुटयुगानुद्भट-ऋजुकः वदनकमलकृतशोभः । निम्नोन्नत-

मध्यस्थः विहरति तस्याः नासिकावंशः] ॥ ७७२ ॥ ७७३) चिर- [चिरमज्जन-

सलिलकषायपाटलापाङ्गदेशदीर्घे । नयने बालरविकरस्पृष्टे इन्दीवरे इव] ॥ ७७३ ॥

७७४) सज्जीव- [सजीवकामकोदण्डसच्छायं श्रवणप्राप्तपर्यन्तम् । नयनोत्पलनालयुग-

मिव शोभते झूलतायुगलम् ॥ ७७४ ॥ ७७५) अद्धेदु- [अर्धेन्दुबिम्बसदृशं ललाट-

फलकं विभाति निःपङ्कम् । यौवनश्रियः मुखदर्पणमिव विधिना विनिर्मितम्] ॥ ७७५ ॥

७७६) तणु- [तनुकृष्णस्निग्धायाममनोहरः दूरदेशकृतशोभः । पृष्ठनिषण्णः तस्याः

हरति (=शोभते) भङ्गुरः केशप्राग्भारः] ॥ ७७६ ॥ ७७७) इय- [इति यः यः

तस्याः दृश्यते अङ्गावयवानां कः अपि उद्देशः । स स न ददाति चलितुम् अनिमिषप्रेक्षिणाम्

अक्षीणि] ॥ ७७७ ॥ ७७८) तं तह- [तां तथा सुचिरं निर्वर्ण्य परिचिन्तितस्मिन्

1)=ईषत् मध्योन्नतः. 2) P पुड, J फुड. 3)=अवुम्भट । रज्जु[?], P 'णुम्भट', J 'णुम्भट'.

4)=निम्नोन्नतमध्यस्थः. 5) P कसायपाडलावंग, J कसायाइ यवंग. 6)=तथावीर्या[=दीर्घा]नि.

7)=स्पृष्टानि. 8) P च, J व. 9)=प्राप्तपर्यन्तं. 10) P च, J व. 11) P जोवणमिरा मुहं (The

copyist writes ए on गं which was perhaps a doubtful symbol.), J जोवणसिरीमुहं.

12)=मनो हरति, P 'यागम', J 'यामम'. 13) P has lacuna here, but it is filled by J.

14) P म, J ण. 15) 'पेच्छीण अच्छाणी, J 'पेच्छाण अच्छीण. 16)=तां तथा. 17)=विकोष्य,

P णिव्विणि, J णिव्विणि.

अण्णह कह वेय-जडस्स तस्स विसयाहिलास-विहस्स ।
 णिप्पज्ज लोय-पियामहस्स एवं-विहं रूढं ॥ ७७९
 मण्णे चन्दम-पारियाय-वम्मह-वसंत-मइराए ।
 कोत्थुह-सिरि-सार-सच्चयाहिँ एसा विणिम्मविया ॥ ७८०
 किं एसा णाय-वहू णु होज्ज विज्जाहरी णु देवी णु ।
 असुर-जुयाणी^१ सिद्धंगणा णु मैच्चं समोइण्णा ॥ ७८१
 तावय से णाम-णिवास-जम्म-कोऊहलावियाणम्ह ।
 भणिया विचित्तेलेहा णामेण वयंसिया तीए ॥ ७८२
 हल सहि विचित्तेलेहे अणुगमसु इमं तवोवणं ताव ।
 जाव णिवत्तेमि अहं पूया-यम्मं भवाणीए ॥ ७८३
 जो सा^२ विचित्तेलेहा भाउय सहसा समागया प्रत्थ ।
 अब्बीयं पिव हिययं तिस्सा उवलक्खियं अम्हि ॥ ७८४
 सा दूर-कय-पणामा भणिया अम्हेहि तुज्झ का एसा ।
 सुन्दरि वयंस-भावानुसंगया अणुवम-कुमारी ॥ ७८५
 कस्स व एसा धूया केण व कजेण आगया एत्थ ।
 कत्थ व जाही साहसु किं णामं कत्थ व णिवासी ॥ ७८६

हृदयेन । अन्यः स कः अपि विधिः यस्य इदं रूपविज्ञानम् ॥ ७७८ ॥ ७७९)
 अण्णह—[अन्यथा कथं वेदजडस्य तस्य विषयाभिलाषविमुखस्य । निष्पद्यते लोकपिता-
 महस्य एवंविधं रूपम्] ॥ ७७९ ॥ ७८०) मण्णे—[मन्ये चन्द्रामृतपारिजात-
 मन्मथवसन्तमदिरायाः । कौस्तुभश्रीसारसमुच्चयात् एषा विनिर्मिता] ॥ ७८० ॥
 ७८१) किं एसा—[किमेषा नागवधू नु भवेत् विद्याधरी नु देवी नु । असुरयुवती
 सिद्धाङ्गना नु मर्त्य समवतीर्णा] ॥ ७८१ ॥ ७८२) तावय—[तावत्तस्याः नाम-
 निवासजन्मकुतूहलितानामस्माकम् । भणिता विचित्रलेखा नाम्ना वयस्या तया] ॥ ७८२ ॥
 ७८३) हल—[हला सखि विचित्रलेखे अनुगच्छ इमां तपोवनं तावत् । यावत्
 निर्वर्तयामि अहं पूजाकर्म भवान्याः] ॥ ७८३ ॥ ७८४) जो सा—[यत् सा^३
 विचित्रलेखा भ्रातृक सहसा समागता अत्र । अद्वितीयमिव हृदयं तस्याः उपलक्षित-
 मस्माभिः] ॥ ७८४ ॥ ७८५) सा दूर—[सा दूरकृतप्रणामा भणिता अस्माभिः
 तव का एषा । सुन्दरि वयस्यभावानुसंगता अनुपमकुमारी] ॥ ७८५ ॥ ७८६)
 कस्स—[कस्य वा एषा दुहिता केन वा कार्येण आगता अत्र । कुत्र वा यास्यति कथय

१) P अह, J अण्णह. २) P वस्सह, J वम्मह. ३) P सिद्धगणा, J not specified. ४) P मच्च, J मच्च. ५) P चित्तेलेहा, [=विचिं]. ६) P भावय, J भाउआ. ७)=अद्वितीयमिव, P अब्बीयं, J अब्बीयं. ८) P वा, J व.

भणियं च तीए भयवइ एयं जइ अत्थि तुम्ह कोहलं ।
 ता साहेमि णिसामे वित्थरत्थं कहेयबं ॥ ७८७
 अत्थि ति-समुह-पुहई-विकखाय-जसो अखंडिय-पयावो ।
 णामेण सिलामेहो सिंहल-देहि-णारिंदो ॥ ७८८
 सो एकम्मि सुदियहे पारंझि-विणिग्गओ महारण्ये ।
 रमिऊण चिरं रण्णाउ पडिणियत्तो पुराहुत्तं ॥ ७८९
 तो तत्थ एक पाइक्क-तुरय-गय-साहणेण संचलिओ ।
 सहस त्ति वियड-दाढो पुरओ कोलो समुच्छलिओ ॥ ७९०
 तो एक-हय-सहाओ तस्स वराहस्स मग्ग-संलग्गो ।
 णरणाहो ताव गओ जा तरु-विडवाउलं रण्णं ॥ ७९१^१
 ता तत्थ कुरर-कारंड-चक्क-कलहंस-कंक-संकिण्णं ।
 भमर-भरोणय-पंकय-रय-रंजिय-पिच्चं-पेरंतं ॥ ७९२
 एव-विहं सो भयवइ कमल-सरं राईणा णियंतस्स ।
 सहस त्ति संपईट्ठो अत्थाह-जलं महाकोलो ॥ ७९३
 ता गंभीर-सरोवर-पवेस-विसमं गए वराहम्मि ।
 सच्छरिओ सविलक्खो मुहुत्त-मेत्तं ठिओ राया ॥ ७९४

किं नाम कुत्र वा निवासः] ॥ ७८६ ॥ ७८७) भणियं—[भणितं च तथा भग-
 वति एतत् यदि अस्ति युष्माकं कुतूहलम् । तत् कथयामि निशामयस्व विस्तरार्थं कथ-
 यितव्यम्] ॥ ७८७ ॥ ७८८) अत्थि—[अस्ति त्रिसमुद्रपृथिवीविरुद्धातयशाः
 २० अखण्डितप्रतापः । नाम्ना शिलामेषः सिंहलद्वीपाधिपनरेन्द्रः] ॥ ७८८ ॥ ७८९) सो
 एकम्मि—[स एकस्मिन् सुदिवसे पापङ्गिविनिर्गतः महारण्ये । रमित्वा चिरमरण्यात्प्रति-
 निवृत्तः पुराभिमुखम्] ॥ ७८९ ॥ ७९०) तो तत्थ—[ततः तत्र एकः पादिक-
 तुरगगजसाधनेन संचलितः । सहसा इति विकटदंष्ट्रः पुरतः कोलः समुच्चलितः] ॥ ७९० ॥
 ७९१) तो एक—[तदा एकहयसहायः तस्य वराहस्य मार्गसंलग्नः । नरनाथः तावद्गतः
 २५ यावत्तरुविटपाकुलमरण्यम्] ॥ ७९१ ॥ ७९२) ता तत्थ—[ततः तत्र कुररकारण्ड-
 चक्ककलहंसकङ्कसंकीर्णम् । भ्रमरभरावनतपङ्कजरजोरञ्जितसुकुमारपर्यन्तम्] ॥ ७९२ ॥
 ७९३) एवविहं—[एवंविधं स (= तत्) भगवति कमलसरः राज्ञः पश्यतः । सहसा इति
 संप्रविष्टः अस्तावजलं महाकोलः] ॥ ७९३ ॥ ७९४) ता गंभीर—[तदा गम्भीरसरोवर-
 प्रवेशविषमं गते वराहे । साश्चर्यः सविलक्षः मुहूर्तमात्रं स्थितः राजा] ॥ ७९४ ॥

२० 1) P तो साहिमि, J ता साहेमि. 2)=आखेटक. 3)=पुराभिमुखं. 4)=राज्ञि[?]. 5) [समुच्च-
 लिओ]. 6) P skips over one number here. 7) P जा, J ता. 8)=पंकजरजःरंजितं.
 9)=पोषा सुकुमारं. 10) [राहणो]. 11)=अस्तावजलं. 12) P 'ममए, J 'मं गए.

तो परिसुद्विध-तुरंगो सो सहसा विम्वह्यावहिय-हियओ ।

७९५) वणं सिसिर-च्छायं समलीणो ॥ ७९५

ता तत्थ उभय-कर-गहिय-कुसुम-माला मनोहरावयवा ।

७९६) कसारयाइ पहुणो पुरओ परिसंस्थिता बाला ॥ ७९६

राएण तओ भणिया कासि तुमं एरिसे महारण्ये ।

७९७) सच्छंदा वर-मालं अप्पसि मह केण कज्जेण ॥ ७९७

भणियं च तीए णरवइ किं इमिणा पुच्छिएण तुह ताव ।

७९८) परिणेषु मं णिसंको जाणिहिसि गएहिं दियहेहिं ॥ ७९८

तं तह सोऊण णराहिवेण सा बालिया पुणो भणिया ।

७९९) सुंदरि णराहियाणं एसो मग्गो च्चिय ण होइ ॥ ७९९

अपरिगंहा कुमारी अमुणिय-गोत्त-कमा अइइ-सुया ।

८००) कह परिणीयसि बाले कहसु तुमं चेय मह एयं ॥ ८००

भणियं च तीए णरवइ एसो च्चिय सुपुरिसाण सद्धम्मो ।

८०१) ता साहेमि णिसामेसु कुल-हरं जं म्हा एत्ताहे ॥ ८०१

अत्थि कणयायलुच्छंग-संगया तियस-लोय-विक्खाया ।

८०२) सुलसा णामेण पुरी अच्चंत-मणोहरा रम्मा ॥ ८०२

७९५) तो परि—[ततः परिश्रान्ततुरङ्गः स सहसा विस्मयापहतहृदयः । आसन्नमशोक-

वनं शिशिरच्छायं समालीनः] ॥ ७९५ ॥ ७९६) ता तत्थ—[तदा तत्र उभयकर-

गृहीतकुसुममाला मनोहरावयवा । जगिति प्रभोः पुरतः परिसंस्थिता बाला] ॥ ७९६ ॥

७९७) राएण—[राज्ञा ततः भणिता कासि त्वमीदृशे महारण्ये । स्वच्छन्दा वरमालाम्

अर्पयसि मम केन कार्येण] ॥ ७९७ ॥ ७९८) भणियं—[भणितं च तया नरपते

किमनेन पृष्टेन तव तावत् । परिणयस्व मां निःशङ्कः ज्ञास्यसि गतैः दिवसैः] ॥ ७९८ ॥

७९९) तं तह—[तत्तथा श्रुत्वा नराधिपेन सा बालिका पुनर्भणिता । सुन्दरि नराधिपानाम्

एष मार्गः एव न भवति] ॥ ७९९ ॥ ८००) अपरिगंहा—अपरिग्रहा कुमारी

अज्ञातगोत्रकमा अदृष्टश्रुता । कथं परिणीयसे बाले कथय त्वमेव मम एतत्] ॥ ८०० ॥ २५

८०१) भणियं—[भणितं च तया नरपते एष एव सुपुरुषाणां सद्धर्मः । तत्कथयामि

निशामय कुलगृहं यत् मम इदानीम्] ॥ ८०१ ॥ ८०२) अत्थि—[अस्ति कनका-

चलात्संगसंगता त्रिदशलोकविख्याता । सुलसा नाम्ना पुरी अत्यन्तमनोहरा रम्या]

1) P °विहिय, J °वहिय. 2) P जाणिहिसि, J जाणिहसि. 3) =परिजनरहिता. 4) =अदृष्टश्रुता,

P अइइ, J यइइ. 5) P परिणीयसि, J परिणिहिसि. 6) P 799, J perhaps 799. 7) P जग्ग- 26

[=जं म्हा].

तत्थ वेज्जाहर^१दो हंसो णामेण तियस-विकखाओ ।
 तस्सम्हे हि^२ णराहिव दो च्चिय धूयाओ जायाओ ॥ ८०३
 एक्काए^३ वसंतसिरी मज्झ महल्लाए^४ णाम णरणाह ।
 वाहिता^५ सरयसिरी अहं पि णिय-गुरु-यणेण तंहिं ॥ ८०४
 एवं णे दो वि पहाय-समय-संगीय^६य-प्पसंगेण ।
 देवी-हराण पुरओ केलास-गिरिं पवण्णाओ ॥ ८०५
 तत्थम्हेहि णराहिव हरिस-वसुप्फुल्ल-लोयणो दिट्ठो ।
 गोरी-हराण पुरओ पणच्चमाणो गणाहिंवई ॥ ८०६
 अह सो मए गणेशो चिरं-परिचय-विम्हयाए^७ सामि^८ तंहिं ।
 उवहसिओ तेणाहं पक्खित्ता मच्च-लोयम्मि ॥ ८०७
 एसो मह तेणं चिय सूयर-वेसो दयालुणा दिण्णो ।
 णियं-दूओ जेण तुमं अणुग्गहत्थं^९ म्हे उवणीओ ॥ ८०८
 ता तेणं चिय दिण्णो तं सि वरो भयवया गणेशेण ।
 परिणेषु^{१०} णिरासंको एव-विहं तुम्ह अवरुद्धं ॥ ८०९

- १५ ॥ ८०२ ॥ ८०३) तत्थ—[तत्र विद्याधरेन्द्रः हंसः नाम्ना त्रिदशविख्यातः । तस्य
 आवां हि नराधिप द्वे एव दुहितरौ जाते] ॥ ८०३ ॥ ८०४) एक्काए—
 [एकायाः वसन्तश्रीः मम महत्याः नाम नरनाथ । व्याहृता शरच्छ्रीः अहमपि निजगुरु-
 जनेन तत्र] ॥ ८०४ ॥ ८०५) एवं—[एवमावां द्वे अपि प्रभातसमयसंगीतप्रसंगेन ।
 देवीहरयोः पुरतः कैलासगिरिं प्रपन्ने] ॥ ८०५ ॥ ८०६) तत्थ—तत्रावाभ्यां नरा-
 २० धिप हर्षवशोत्फुल्ललोचनो गणाधिपतिः गौरीहरयोः पुरतः नृत्यन् दृष्टः ॥ ८०६ ॥
 ८०७) अह—अथ लब्ध्वावनतं नयनदृष्टमुख्या मया गणेशो विनायकः उपहसितः
 तेनाहं मृत्युलोके प्रक्षिप्ता ॥ ८०७ ॥ ८०८) एसो मह—तेनैव दयालुना संजात-
 रूपेण मम शूकरवेशो निजदूतो दत्तः । येन वराहेणास्माकमनुग्रहार्थं त्वमुपनीतः ॥ ८०८ ॥
 ८०९) ता तेणं—तस्मात्तेनैव भगवता गणेशेन त्वमेव वरो दत्तः । हे नराधिप एत-
 २३ सात् परिणय माम् उभययोरप्युभयलोकशुभमित्यर्थः ॥ ८०९ ॥ ८१०) एवं
 सोऊण—एवं श्रुत्वा परितोषविकसितमुखेन नराधिपेन तत्कालोचितविधिना सा तत्र तेन

1) P उ, J हि. 2)=महती. 3)=व्याहृता. 4) P एवं मे [=एवं म्हे (or मे)], J एवं मे.
 5) P संगीद, J संगीयय. 6) P पवणाह, J पवण्णाओ. 7) This gāthā is missing in B due
 to the big gap in B. After the gap, B begins with तत्रावभ्यां etc. which is the
 २० commentary on this gāthā. 8) B लब्धो[=द्वो]णयनयणदावि[यो]मुहीए. for चिर etc.
 9)=हे स्वामिन्. 10)=निजदूतः. 11) P गहत्थम्ह, J not specified, B corrupt. 12) P
 परिणसु, JB परिणेषु. 13) B मा [=मं] णराहिव उव[=ह]याण सि[=वि] उवलोचसुहं.
 for णिरासंको etc.

एवं सोऊण णराहिवेण परिओस-दिशसि-मुहेण ।

तक्काला य-विहिणा पीणोरा तेण सा तत्थ ॥ ८१०

ताव य तुरंगे-खुर-खोज-पवह-लग्गेणं साहणेण तहिं ।

सच्चविओ णरणाहो सरयसिरी-लंभ-परितुट्ठो ॥ ८११

तो स-दिशसि-दंसण-पहिट्ठ-परिवार-परिलिओ राया ।

संपत्तो णिय-भंवणं बंदिण-जर्य-सह-लबालं ॥ ८१२

अह तिस्सा तेण तहिं एसा लीलावइ त्ति णामेण ।

उप्पण्णा पिय-तणया किं भणह इहागया कीस ॥ ८१३

तं तुम्ह सीसइ च्चिय इमीअ जं जम्म-वासराहिंतो ।

अज्ज-दियसंतरं जाव वित्थरत्थं कहेयवं ॥ ८१४

केणावि जम्म-दियहे इमीअ असरांरिया वायाए ।

दिवेण समाइट्ठं सिट्ठं देवण्ण एहिं पि ॥ ८१५

जह जो इमीअ वर-बालियाअ होही वरो त्ति वर-समए ।

सो सयल-पुहइ-णाहो लहिही दिवाओ सिद्धीओ ॥ ८१६

एवं सोऊण कयं वच्चावणयं म्हं राइणा तत्थ ।

पहयाइ संख-काहल-रव-संवलियाइ तूराइ ॥ ८१७

परिणीता गन्धर्वविवाहेन पाणौ गृहीता ॥ ८१० ॥ ८११) ताव य—[तावच्च
तुरगखुरक्षोदप्रपथलमेन साधनेन तत्र । दृष्टः नरनाथः शरच्छ्रीलम्भपरितुष्टः ।] खुज्जं
चरणन्यासाङ्कनम् ॥ ८११ ॥ ८१२) तो सरय—ततः शरच्छ्रीदर्शनप्रहृष्टपरिवार-
परिगतो राजा बन्दीजनकृतजयशब्दकलकलं निजभवनं संप्राप्तः ॥ ८१२ ॥ ८१३) 20
अह तिस्सा—अथ तस्याः सकाशात् तेन लीलावतीति नाम्ना एषा प्रियतनया उत्पन्ना ।
किं पृच्छत किमत्रागता तत्कर्त्ता अतः परम् इत्यर्थः ॥ ८१३ ॥ ८१४) तं तुम्ह—
अस्याः जन्मवासरदद्यदिवसान्तरं यावद्यद्विस्तारार्थः कथयितव्यः इत्यादि तद्भवतां
शिष्यते कथ्यते ॥ ८१४ ॥ ८१५) केणावि—अस्या जन्मदिवसे केनापि देवेन
अशरीरया वाचा समादिष्टम् । दैवज्ञैः ज्योतिषिकैश्च कथितम् ॥ ८१५ ॥ ८१६) 25
जह जो—यथा योऽमुष्याः वरबालिकाया वरणसमये वरो भविष्यति स सकलपृथिवी-
नाथो दिव्याः सिद्धीः लप्स्यते ॥ ८१६ ॥ ८१७) एवं सोऊण—एवं श्रुत्वा अस-

1) P तुरग, B तुरंग. 2) =प्रपथ. 3) B खोजवहविलगणेण. 4) P परिलिओ, B परिमिओ,
[परिविओ]. 5) P निययभं, B णियभुं. 6) P जण, J जय. 7) P हलबोळो, B वंदीयणसह-
हलबोळं. 8) PJB नामेण. 9) P पुहइ, B पुहवि. 10) P यं म्ह, JB यम्ह. 11) P राइणा तत्थ, 30
B राय राण. 12) B भुवनं. 13) B किमन्यत्रागत. 14) B तत्कर्त्तामतं. 15) B कथयत वा.

उब्भीकयाउ वर-गुडियाओ हट्टेहि^१ हट्ट-सोहाओ ।

देवालएहि देवंग-धय-वडाओ य लोएहि ॥ ८१८

परम^३-परिओस-मुइओ पणच्चिओ वर-वि^४णिणां-णिबहो ।

दिण्णाई विप्प-बंदिण बहु-विहयाई^५ च दाणाई ॥ ८१९

एवं णिवत्तासेस-गामकरणाई मंगलीएहि ।

तदियसं^६ कीरंतेहि बाल-भावाउ उत्तिण्णा ॥ ८२०

णिबडियासेस-विलास-सोह-सुपसाहिणहि^७ अंगेहि ।

आरंभो णव-जोवण-सिरीए गहिओ अयालेण ॥ ८२१

तावय लावण्णामय-पूरिज्जंताई से णि^८ज्जण ।

अंगाई सिलामेहेण चित्तियं को वरो होज्ज ॥ ८२२

अण्णम्मि दिणे बहु-सिक्खियाण सुमईण विद्धं^९-कुसलाण ।

णिय-णयर^{१०}-चित्तियाराण अप्पिओ राइणा नियमो^{११} ॥ ८२३

जह वच्चह हे^{१२} उज्झाय-सीसहा एत्थ पुहइ-विक्खाया ।

वसुहाहिवा लिहेऊण मन्झ दावेह^{१३} जे के वि ॥ ८२४

१५ तैतेन राज्ञा वर्धापनकं कृतम् । शंखकाहलारवसंवलितास्तूर्याश्च प्रहताः ॥ ८१७ ॥

८१८) उब्भीकयाउ - लोकेन वरगुडिकाः सज्जीकृताः हट्टेषु हट्टशोभाः कृताः देवाल-
येषु देवाङ्गध्वजपटाः ऊर्ध्वीकृताः लोकेन ॥ ८१८ ॥ ८१९) परम - परमपरितोष-
मुदितो वरविलासिनीनिबहः प्रनर्तितः । बन्दिविप्राणां बहुकानि कनकदानानि दत्तानि
॥ ८१९ ॥ ८२०) एवं - एवं निवृत्ताशेषनामकरणादि माङ्गलिकैः तद्विवसं क्रिय-

२० माणैः बालभावादुत्तीर्णा ॥ ८२० ॥ ८२१) णिवडियासेस - निर्वर्तिताशेषविलास-
शोभासुप्रसाधिताङ्गैः तथा नवयौवनश्रियः आरम्भ इवाकालेन गृहीतः ॥ ८२१ ॥

८२२) तावय - तावता लावण्यामृतपूर्यमाणानि तस्या अङ्गानि दृष्ट्वा शिलामेघेन चिन्ति-
तम् । को वरो भविष्यति ॥ ८२२ ॥ ८२३) अण्णम्मि - अन्यस्मिन् दिने बहु-

शिक्षितानां सुमतीनां विद्याकुशलानां विचित्रकर्मनिपुणानां निजनगरविचित्रकरणानां

२५ राज्ञा नियमः आदेशो दत्तः ॥ ८२३ ॥ ८२४) जह वच्चह - यथा व्रजतोपाध्यायाः ।
आमन्त्रणं चित्रकृताम् । ये केऽपि पृथिवीविख्याता वसुधाधिपाः तान् दृष्ट्वा लिखित्वा

१) B हट्टेसु. २)=देवाङ्गध्वजपटाः, B वडायाउ लोएण. ३) P पउम, JB परम. ४) B दिक्काह ऊ[=क]णयदाणाहं वंदियवि[वंदिवि]प्पाण वद्ध[=बहु]याई १. ५) P विहयाई, J विहयाई.
६)=क्रियमाणैः. ७)=अकालेन. ८) B perhaps विज्ज. ९) P नियर, J णि, B णयर. १०) P अप्पिओ,
११) J उप्पिउ. १२)=निश्चयः. १३)=उपाध्यायशिष्याकाः, P वच्चह हे उज्झायसीसहा एत्थ,
J not specified, B perhaps वच्चह उज्झाया पिच्छेउ ह्थ. १४)=चतुर्धा चित्रं वर्तितं ।
रोमितं सारितं । विद्धं । चित्रे विद्धं विज्जानीहि । १५) P दावेह, J दावेय, B हं=दं. सिंह.

तो तेहिं चित्तथारिं ते णरेदा बहूहिं दियहेहिं ।
 लिहिऊण जहाइद्वा सुह-दियहे^१ दावियां पहुणो ॥ ८२५
 तेणाविं^२ चिरं णिबणिऊण लीलावर्ग^३ वास-हरे ।
 संठविया सुपइत्तेण किं पि हियए धरेऊण ॥ ८२६
 तो जहियसाहितो दिद्वा वसुहाहिवा इमीग्र तहिं ।
 तहियसाओ दीसइ दियहे दियहे^४ किसायंती^५ ॥ ८२७
 ण रमइ सहीहिं समयं ण देइ सुय-सारियाण परिवार्डिं ।
 णाहरणं पडिवज्जइ ण सुणइ गेयं पि गिज्जंतं ॥ ८२८
 कुसुमोच्चयं पि ण कुणइ भवणुज्जाणम्मि वियसिय-लयम्मि ।
 ण य भवण-दीहिया-मज्जणम्मि चित्तं समप्पेइ ॥ ८२९
 ण य रज्जं बहु मण्णइ ण रमइ वाउल्लियाहिं अविण्हं ।
 णिहं विणा वि सयणं ण य मुंचइ अज्झ-णिमिसं^{११} पि ॥ ८३०
 ण य विसइ णट्ट-सालं ण य कीला-पव्वयं समारुहइ ।
 धारा^{१३}हरे वि ण रमइ णाहारे आयरं कुणइ ॥ ८३१
 इय एव^{१४} मए उवलक्खिऊण एकम्मि वासर-विरामे ।
 काऊण रहस्सं णवर पुच्छिया सहि णिसामेसु ॥ ८३२

मम दर्शयत ॥ ८२४ ॥ ८२५) तो तेहिं—ततस्तैश्चित्रकारैर्बहुभिः दिवसैः यथादृष्ट्वा
 नरेन्द्रा लिखित्वा शुभदिवसे प्रभोर्दर्शिताः ॥ ८२५ ॥ ८२६) तेणावि—ततस्तेन
 नरेन्द्रेण चिरं निर्वर्ण्य दृष्ट्वा किमपि हृदये धृत्वा सुप्रयत्नेन लीलावत्याः वासगृहे चित्र-
 पट्टिका संस्थापिता ॥ ८२६ ॥ ८२७) तो—ततो यद्विवसाद्वसुधाधिपाः अनया^{२०}
 दृष्ट्वास्तत्र पठे तद्विवसाद्दिने दिने कृशायमाना दृश्यते ॥ ८२७ ॥ ८२८) ण रमइ—
^{११}न रमते सखीभिः समकं सह न ददाति शुकसारिकाणां परिपाटीं वाचनिकां नाभरणं
 प्रतिपद्यते सरसमपि गेयरूपं गीयमानं न [शृणोति] ॥ ८२८ ॥ ८२९) कुसुमो-
 च्चयं—कुसुमोच्चयं पुष्पावचयं न कुरुते । कस्मिन् । विकसितलते भवनोद्याने । न च
 भवनदीर्घिकामज्जने चित्तं समर्पयति ॥ ८२९ ॥ ८३०) ण य रज्जं—न च राज्यं^{२५}
 बहु मन्यते । अविषण्णं विषादरहितं यथा भवति । वाउल्लियाहिं पुत्तलिकाभिर्न रमते ।
 अर्धनिमेषमपि निद्रां विनैव शयनं न मुञ्चति^{२०} शय्यां न परित्यजति ॥ ८३० ॥ ८३१)
 ण य विसइ—न च विशति नाट्यशालाम् । न च क्रीडापर्वतं समारोहति । धारा-
 गृहेऽपि न रमते । आहारेऽप्यादरं न कुरुते ॥ ८३१ ॥ ८३२) इय एव—इत्येवं

१) P दिवहे, J दियहे. २) B दंसिया. ३) B ता तेण चिरं. ४) P इत्तेण, B यत्तेण. ५) B दिवहा
 दियहं. ६) = कृशीभवती. ७) = डेलुया. ८) = अवितृष्णं, B अविसन्नं. ९) PB मुंचइ, J मुञ्चइ.
 १०) P अट्ट, B अद्ध. ११) P निमिसं, J णिविसं, B णिमिसं. १२) PB पव्वयं, J पल्लवं. १३) = धारागृहे.
 १४) PB रमइ, J रसइ. १५) PB एव, J एवम्. १६) P नवर, B नवरि. १७) P न साहेसि, J णिसामेसु,
 B णिसामहिं [= मेहि]. १८) B नरपते. १९) B शंका.

कीस तुमं तद्वियसं जोयाभासं गया इव दुपेच्छं ।
 संकप्पालिहियं पिव पेच्छंती णालसं जासि ॥ ८३३
 ण रमसि केणावि समं दिट्ठं पि ण परियणं समालवसि ।
 अम्हं पि ण वेसंभसि अलमहवा पुच्छियाँए तए ॥ ८३४
 तं तह सोऊण ममाहिं पणय-परिकोय-कक्कसं वयणं ।
 लीलावईग्र भणियं पिय-सहि कह तुज्झं ण कहेमि ॥ ८३५
 ण तहा जणंति सोक्खं कज्ज-विसेसा विसेस-रमणीया ।
 दीसंता वि हु प्रकेहिं^६ जह वयंसेसु सीसंता ॥ ८३६
 अणुहूयाण वि प्रकेहिं दइय-दंसण-विसेस-सोक्खाण ।
 पच्छा वयंसि-सिट्ठाणं पल्लवा ताण पसरंति ॥ ८३७
 ता साहेमि णिसामेसु तुज्झ एयाण पुहंइ-वालाण ।
 मज्झम्मि इमो जो तविय-कणय-सरिसप्पहो लिहिओ ॥ ८३८
 दीसइ तणु-कसण-सिणिद्ध-केस-वल्लरि-पसाहि^{१०}एएए ।
 विउलाणणारविंदो आरत्त-तिहाय-णयण-जुओ ॥ ८३९
 उण्णय-णासा-वंसो सुपरिट्ठिय-मडह-कंधरा-बंधो ।
 विर्यंडोरत्थल-देसो आजाणु-पलंब^{१३}-दीह-भुओ ॥ ८४०

मयोपलक्ष्यैकस्मिन् वासरविरामे रहस्यमेकान्तं कृत्वा नवरं पृष्टा सखि शृणु ॥ ८३२ ॥
 ८३३) कीस तुमं—किमिति त्वं तं दिवसमारभ्य योगाभ्यासं गतेव योगमार्गे प्रपन्नेव
 दुःप्रेक्ष्यं^{१४} संकल्पालिखितमिव चित्तलिखितमिव पश्यन्ती आलस्यं न यासि न निर्विण्णा
 ३० भवसि ॥ ८३३ ॥ ८३४) ण रमसि—न रमसे केनापि समम् । दृष्टमपि प्रत्यक्षं
 सखीजनं न समालपसि । अस्माकमपि न विश्रम्भं विश्वासं करोषि । अलमथवा पृष्टया
 त्वया मामद्यापि न विश्वसिषि ॥ ८३४ ॥ ८३५) तं तह—तत्तथा मत्तः प्रणयकोप-
 कर्कशं वचनं श्रुत्वा लीलावत्या भणितम् । प्रियसखि कथं तैव कथयामि ॥ ८३५ ॥
 ८३६) ण तहा—विशेषरमणीया कार्यविशेषा दृश्यमाना अपि न तथा सौख्यं जन-
 २५ यन्ति यथा वयस्येषु कथ्यमाना^{१५} सुखं कुर्वन्ति ॥ ८३६ ॥ ८३७) अणुहूयाण—
 दयितदर्शनविशेषसौख्यानामेकैरनुभूतानामपि पश्चाद्वयस्यकथितानां तेषां पल्लवा इव प्र-
 सरन्ति । अनुभावात्सख्या निर्दिष्टं विशिष्टसुखावहमित्यर्थः ॥ ८३७ ॥ ८३८-४२)
 ता साहेमि—तत्कथयामि शृणु । एतेषां पृथिवीपालानां मध्ये य एष तत्सकनकसदृशप्रभः
 लिखितोऽस्ति । [दीसइ—] तनुकृष्णस्निग्धकेशवल्लरीप्रसाधितशरीरः विपुलाननारविन्दः
 ३० आरक्तत्रिभागनयनयुगः । [उण्णय—] उन्नतनासावंशः सुपरिस्थितमटभकन्धराबन्धः ।

1) B दुप्पिच्छ. 2)=मंथरं न यासि. 3) B सहियणं. 4) B पुच्छिएण. 5) B तुज्झ साहेमि.
 6) B इकेण हि for एकेहिं of P. 7)=स्निग्धानां, P सिद्धाण, J सिद्धाण, B looks like सिद्धाण.
 8)=पृथिवीपालानां. 9) B सिणिद्ध. 10) B हियसरीरो. 11)=विपुल. 12) B पिहुलोरं.
 13) P बलंब, JB पलंब. 14) B दुःप्रेक्ष्या. 15) B सुखा.

मच्छंकुस-जव-चकंक-करयलो पीण-पीवर-पओट्टो ।
 तणु-मज्झो सीह-कडी करि-कर-जंघोरु सुह-चलणो ॥ ८४१
 एयं दट्ठण मंह जायं कोऊहलं परं हियए ।
 धण्णाओ ताउ जाणं दइओ एसो णराहिवई ॥ ८४२
 धण्णाण वि धण्णयराओ ताओ दइयाओ जाओ एयस्स ।
 पेच्छंति मुहं णिच्चं ताणं पि णमो पुरंधीणं ॥ ८४३
 इय एवं चिंतंतीएँ सो^१ मए पुच्छिओ सुचित्तयरो ।
 सिट्ठं च तेण एसो राया सालाहणो णाम ॥ ८४४
 अखलिय-पयाव-पसरो उईओइय-वंस-संभवो सुयणो ।
 सब-कला-पत्तट्टो चाई सूरु सुहाराहो ॥ ८४५
 अह तस्स मुहाहि णिसामिऊण सविसेसु-कोउहलाए ।
 जाया मण-डोहलया जइ एसो मह वरो होइ ॥ ८४६
 एवं तद्वियस-पवित्थरंत-चिंता-भरोत्थय-मणाए ।
 बहुएहि णवर दियहेहिं मज्झ सहि आगया णिदा ॥ ८४७

विपुलोरःस्थलदेशः । आजानुप्रलम्बदीर्घभुजः । [मच्छंकुस-] मत्स्याङ्कुशयवचक्राङ्क-
 करतलः पीनपीवरप्रकोष्ठः । तनुमध्यः सिंहकटिः करिकरजङ्घोरुः शुभचरणः [एयं
 दट्ठण-] एतं दृष्ट्वा मम हृदये परं कौतूहलं जातम् । धन्यास्ता वनिता यासामेष
 नराधिपतिर्दयितः^१ । ^१कुलकम् ॥ ८३८-४२ ॥ ८४३) धण्णाण-धन्यानामपि
 धन्यतरास्ता अङ्गना या एतस्य दयिताः मनोऽभीष्टाः या नित्यं [मुखं] पश्यन्ति
 ताम्योऽपि पुरंध्रीभ्यो नमः ॥ ८४३ ॥ ८४४) इय एवं-इत्येवं चिन्तयन्त्या मया
 चित्रकरः पृष्टः । शिष्टं च तेन चित्रकृता । एष राजा सातवाहनो नाम ॥ ८४४ ॥
 ८४५) अखलिय-अस्खलितप्रतापप्रसरः उदितोदितवंशो हरिवंशसंभवः सुजनः
 सकलकलाप्राप्तार्थः त्यागी दाता सुभैंगः हृदयंगमः सुखाराध्यः विवेकपात्रत्वात् । यदुक्तम् ।

अज्ञः सुखमाराध्यः सुखतरमाराध्यते विशेषज्ञः ।

ज्ञानलवदुर्विदग्धं ब्रह्मापि नरं न रञ्जयति ॥

॥ ८४५ ॥ ८४६) अह तस्स-अथ तस्य मुखान्निशम्य सविशेषकुतूहलायाः मनो-
 दोहदा जाता । कथमित्याह । यद्येष मम वरः परिणेता भवति ॥ ८४६ ॥ ८४७)
 एवं-एवं तद्वियसप्रविस्तरणशीलचिन्ताभराच्छादितमनसो मम नवरं बहुभिर्दिवसैः सखि

1) P जंघोरु, B जंघास. 2) PB ताउ, J ताण. 3) B पुच्छिउ सो मए for सो मए पुच्छिओ of P.
 4)=उदितोदित, P उहओइय, J उइओइय, B उइउहरिवंस. 5) B सुहउ for सूरु of P. 6)= ३०
 सुखाराध्यः. 7)=अवस्तुत. 8) B दर्शितः. 9) B this term is put at the close of the
 Prākṛit gāthās.

- तां सो जह-संभाविय-रूवाइसओ णराहिवो तत्थ ।
जाणामि समासीणो आगंतूणम्हं सयणां ॥ ८४८
ता सहि पच्चखणं पिव तहंसण-सज्झसावहियं-हियया ।
सहस त्ति समुट्ठंती हत्थे धेत्तूण णे^४ भणिया ॥ ८४९
एएहिं अवंगेहु^५ण्ण-भुमयावलंत-^६विसमेहिं ।
हरिऊण मज्झ हिययं णयणेहिं कहिं खु चलिया सि ॥ ८५०
ता तक्खणं पकंपंत-हियय-पडिवण्ण-पणय-पसरा वि ।
लज्जाएँ अहं पिय-सहि ण-इंचि पडिजंपिया तस्स ॥ ८५१
तो तेण मज्झ सहसा थिमियालस-लोयणुण्णय-मुहेण ।
दिण्णो पओहरोवरि ससेयं-विरलंगुली-हत्थो ॥ ८५२
अवगूहिऊण धणियं^८ णवरं णिसण्णो पुणो तहिं चेर्यं ।
परिउंबियम्हि वयणे णयणेसु कवोल-पासेसु ॥ ८५३
एवं च चाटुयारेण तेणं लज्जा अलज्जिरेणम्ह ।
अवहरिया हिययाओ समं^{१५} कोमार-भावेण ॥ ८५४
प्रत्थुप्परं ण-याणामि किं पि जं तुह कहेमि वायाए ।
हिययं चिय जइ जाणइ केत्तिर्यमेत्तं ण विम्हरइ ॥ ८५५

- निद्रा आगता ॥ ८४७ ॥ ८४८) ता सो जह-ततः स यथासंभावितरूपादि-
शयस्तत्र नराधिपः आगत्यासच्छयनीये समासीनः उपविष्टः इत्यहं जाने ॥ ८४८ ॥
८४९) ता सहि-ततः सखि प्रत्यक्षमिव तद्दर्शनसाध्वसावहितहृदया सहसा समुत्ति-
^{२०}ष्ठन्ती हस्ते गृहीत्वा णं अहं भणिता ॥ ८४९ ॥ ८५०) एएहिं-एतैर्विषमैस्ती-
^{११}त्रैरपाक्रान्तमत्तभूमयाञ्चलैर्नयनैर्मम हृदयं हत्वा खलु कुत्र चलितासि ॥ ८५० ॥ ८५१)
ता तक्खणं-तावता तत्क्षणं प्रकम्पमानहृदयप्रतिपन्नप्रणयप्रसरापि अहं लज्जया तस्य
पुरो न किमपि प्रतिजल्पितक्ती नोत्तरं दत्तवती ॥ ८५१ ॥ ८५२) तो तेण-
ततस्तेन सहसा ^{१२}स्तिमितालसलोचनोन्नतमुखेन मम पयोधरोपरि सखेदविरलाङ्गुलिहस्तो
^{२५}दत्तः ॥ ८५२ ॥ ८५३) अवगूहिऊण-शनैरवगूह्य समाश्लिष्य नवरं पुनस्तत्रैव
निषण्णः । अथ नयनयोः वदने कपोलपार्श्वयोः परिचुम्बितासि ॥ ८५३ ॥ ८५४)
एवं च-एवं तेन चाटुकारेण अलज्जाशीलेन निर्लज्जेन कौमारभावेन समं सहसा मम
लज्जापहता ॥ ८५४ ॥ ८५५) एत्थुप्परं-अत्रोपरि अतः परं किमपि न जानामि यत्तव

1) B तो. 2) B "तूणं अम्ह. 3) PB "वहिय, J "विहिय. 4) B णं. 5) P अवंगहु" (हु
^{२०}looks like कु), J अवंगे, B एएहिं अवकंतमत्तभुमयंचलहिं विसमेहिं । 6) P नहं वि, J नहंवि, B
न किं पि. 7) =सखेद. 8) =अतिशयेन । देश्यः, B सणियं. 9) B नवरं. 10) B चेव. 11) B
परिचुम्बियंम्हि. 12) P चाटु, JB चाटु. 13) B तत्थ for तेण. 14) PB अ, J थ. 15) B समं
खु कुमाइ. 16) B जित्थि. 17) B "रपाक्रान्त. 18) B स्तिमितायतलोचं.

तावय पहाय-पडिहय-तूर-णिणाएण पडिविज्झाए ॥

सञ्चावे^१ स^२णांयं जा सो ण-यणंमिह कथं गओ ॥ ८५६

तद्वियसाओ पिय-सहि तं चिय खलु^३ सिविणयं सरंतीए^४ ।

पञ्चख-सोक्ख-तण्हालुयाए^५ परिवड्डिया चिंता ॥ ८५७

ता सुक्क-पार्यवब्भंत^६रुग्गओ हुयवहो व मह मयणो ।

चिंता-समांरए^७ दीविओ व हिययम्मि पज्जलिओ ॥ ८५८

ता ण सुहं सयणीए ण य धरंणियले ण बाहिरे ण धरे ।

ण य दिण-समए ण णिसासु कह वि पावंति अंगाइ^८ ॥ ८५९

एयाइ मि रमणीयाइं जाइं भणियाइं तुमिह पुणरुत्तं ।

विवरीयाइं असेसाइं ताइं जायाइं मह इण्हिं ॥ ८६०

अह किं पुणरुत्त-पर्यपिण^९ण बहुणण तुज्झ सहि पुरओ ।

उद्देसियं पि जाणसि हियय-णिहिं^{१०} म्हे सबभावं ॥ ८६१

जइ सो प्रत्थ ण एही ताओ ण य पेसिही ममं तत्थ ।

ता दूसहं सहंती मरणे वि सुहं ण पाविस्सं ॥ ८६२

तं तह सोऊण चिरं भयवइ भणियमिह तह वि णूमेसि ।

एमं^{११}-विहो अणुराओ एमं-विहे वि हु वरे जाओ ॥ ८६३

वाचा कथयामि । हृदयमेव यदि जानाति यावन्मात्रं न विस्सरति ॥ ८५५ ॥ ८५६)

तावय — तावता प्रभातप्रतिहततूर्यनिनादेन प्रतिबुद्धया जागरितया शयनीयं दृष्टं यावन्न

जानामि कुत्र गतः ॥ ८५६ ॥ ८५७) तद्वियसाओ — तद्वियसात् प्रियसखि खलु तमेव

सविनयं स्मरन्त्याः प्रत्यक्षसौख्यतृष्णालुतया चिन्ता परिवर्धिता ॥ ८५७ ॥ ८५८)

ता सुक्क — तावता शुष्कपादपाभ्यन्तरोद्गतो हुतवह इव चिन्तासमीरोदीपितो मदनः कामो

मम हृदये प्रज्वलितः । हुतवहो वह्निः ॥ ८५८ ॥ ८५९) ता ण सुहं — तावता

न शयनीये न च धरण्यां न बहिर् न गृहे । न च दिनसमये न च निशासु कथमपि

सुखम् अङ्गानि न प्राप्नुवन्ति ॥ ८५९ ॥ ८६०) एयाइ मि — एतानि [अपि] यानि

रमणीयानि भवतां पुनरुक्तं भणितानि तान्यशेषानि ममेदानीं विपरीतानि जातानि ॥

८६० ॥ ८६१) अह किं — अथ किं पुनरुक्तप्रजल्पितेन बहुना सखि तव पुरतः

यतः उद्देशिकमपि हृदयनिहितमस्मत्सद्भावं जानासि ॥ ८६१ ॥ ८६२) जइ सो —

यदि सोऽत्र नेष्यति तातश्च मां तत्र न प्रेषयिष्यति । तदा दुःसहं सहमाना मरणमपि

यथासुखं न प्राप्स्यामि ॥ ८६२ ॥ ८६३) तं तह — तत्तथा श्रुत्वा भगवति चिरं

1) B जाव न याणामि कथं. 2) = न जानामि. 3) P खलं सि°, B खलु स. 4) = घ[=स्म]रंत्या. ॥

5) B 'लुइए. 6) P पायबुद्धंतं, J omits बु, B पावयज्जंतं. 7) P धरणी°, B धरणि°. 8) P नयरे,

J perhaps णयरे, B न धरे. 9) Both P and B read एयाइ मि. 10) P निहिंमिह, J निहतमिह,

B निहत्तंमि. 11) P मरणा पि, J मरणे वि, B मरणं पि. 12) = आच्छादयसि. 13) B एवविहो.

14) P एम, J एम्ब, B एव. 15) P जाओ, J जाओ, B जाऊ. 16) B निहत°.

अंबाए इमं सीसउ सं चिय तायस्स कहउ जं संतं ।
 सो विहु सुद्ध-सहावो काही हियईच्छियं तुज्ज ॥ ८६४
 भणियं पुणो वि लीलावईए किमहं ण-याणिमो एयं ।
 सिविणय-दिट्ठम्मि जणे अणुबंधो पडइ उवहासे ॥ ८६५
 तह वि हु जह ण हसिज्जइ लक्खिज्जइ जह ण पोढिमा मज्ज ॥
 तह साहेज्जसु पिय-सहि अंबाए णिज्जणम्मि तुमं ॥ ८६६
 एवं भणियाई मए भयवइ गंतूण णिज्जणुदेसे ।
 सिट्ठं माया-पिउणो ण विरुज्जइ जह सलज्जाण ॥ ८६७
 तो गुरुयणेण एसा तं चिय बहु मणिज्जण मह भणियं ।
 सवायरेण हालस्स पेसिया वच्चउं पहाए ॥ ८६८
 इय एम-विहं भाउय विचित्तलहत्थण्णहि सोऊण ।
 सहस त्ति महाणुमईए पभणियं सहसिंसंगो ॥ ८६९
 पिय-सहि विचित्तलेहे एसाहं इह वसंतसिरि-तणया ।
 तुम्हं माउस-भइणी साहसु लीलावईए लहुं ॥ ८७०

- 15 भणितवत्यस्मि । एवंविधेऽपि वरे एवंविधोऽनुरागः जातः । तथाच्छादयसि गुप्तं करोषि । युक्त एवायं न गोपनार्हः¹³ ॥ ८६३ ॥ ८६४) अंबाए — अम्बायै इदं¹⁴ कथ्यताम् सापि तातस्य कथयतु यत्सद् युक्तम् । तव हृदयेऽपि स्थितं विशुद्धसद्भावो राजा करिष्यति ॥ ८६४ ॥ ८६५) भणियं — [भणितं पुनरपि] लीलावत्या किमहमेतन्न जानामि । अहमपि ताताग्रे वक्तुं क्षमैवेति । तथापि स्वप्नदृष्टे जनेऽनुरागः उपहासे पतति ॥ ८६५ ॥
 20 ८६६) तह वि — तथापि यथा न हस्यतेऽयं मल्लक्षणो जनो नोपहासास्पदं भवति यथा च मम प्रौढिमा न लक्ष्यते प्रियसखि अम्बायाः पुरतो निर्जने त्वं तथा कथय ॥ ८६६ ॥ ८६७) एवं — एवं भणितया मया भगवति निर्जनेऽपि गत्वा तथा मातापित्रोः शिष्टं कथितं यथा¹⁵ सलज्जानां न विरुध्यते ॥ ८६७ ॥ ८६८) तो गुरुयणेण — ततो गुरुजने-नैतस्यास्तमेव मदुक्तं वरं बहुमत्य ममाग्रे भणितम् । सर्वादरेणैषा हालस्य सातवाहनस्य
 25 प्रेषिता प्रभाते व्रजतु ॥ ८६८ ॥ ८६९) इय एमविहं — इत्येवंविधं विचित्रलेखा-ननाच्छ्रुत्वा सहर्षाङ्गया महानुमत्या सहसा प्रभणितः ॥ ८६९ ॥ ८७०) पियसहि —

1) = सैव अम्बा. 2) = यत् शोभनं. 3) = यथेप्सितं; P would read काहीहि यइच्छियं, and the marginal gloss यथेप्सितं is on the second word. The gloss presupposes the reading जहिच्छियं. 4) B reads भणियं पुणो वि and begins the commentary लीलावत्या etc.

5) P 'हसि', J 'हासे', B lacuna. 6) P 'याह', B 'याय'. 7) B 'णुदेसं'. 8) = न विरुध्यते. 9) P 'गुरुवयं', J 'गुरुयं', B 'गरुयं'. 10) = व्रजतु प्रभाते. 11) = मातृष्वसुताभगिनी, P तुम्ह मउच्छावहिणी, J तुम्ह स[=सु]माउसभयणी, B तुम्हं माउसभइणी. 12) B लीलावई तुमं. 13) B is corrupt; the actual letters stand thus: युक्तयुक्त एवाय अथइयति न गोपनार्हः. 14) B अम्बायै इदं कथिते. 15) B सलज्जानां.

तो सा विचित्रल . एवं सोऊण पाडेगा . तुरियं ।
 लालावई पासं हियेण ण-मायंत-परिओसं ॥ ८७१
 ता तीए^३ समं कंचुई-पुरस्सरा पियणेण परियरिया ।
 लीलावई वि सहसा अम्ह सयासं समलीणा ॥ ८७२
 अह सरिसाए भाउय सहसा समइच्छिया मए पढमं ।
 तह य महाणुमईए पुल्लय-सणाहेहि अंगेहिं ॥ ८७३
 तो सा अम्हेहिं तहिं अणिच्छमाणा वि कट्टिऊण करे ।
 उववेसिया सलज्जा प्रक्कासण-मज्झ-देसम्मि ॥ ८७४
 अह प्रकैकम-कुल-हर-कुसल-सुहालाव-दिण्ण-हिययाण ।
 गलियं णिरुंभमाणं पि बाह-सलिलं कवोलेसु ॥ ८७५
 पुंसिऊण कवंडल-चारिणा मुहं मह मुहं^४ णियंतीए ।
 लालावई^५ भणियं अज्जे एयं म्ह अच्छरियं ॥ ८७६
 एसो जडा-कलावो इमाई तरु-वक्कलाई इह वासो ।
 वय-विहवायार-कुल-कमस्स दूरं विरुद्धाई ॥ ८७७
 सिट्ठं च मए तिस्सा एयं जं तुम्ह साहियं पढमं ।
 अमुणिय-मणाइ भाउय णीसेसं सायरं तीए^{१२} ॥ ८७८

प्रियसखि विचित्रलेखे एषाहमिह वसन्तश्रीतनया युष्माकं मातृस्वस्त्रीयभगिनी । लघु
 शीघ्रं लीलावत्याः कथय ज्ञापय ॥ ८७० ॥ ८७१) तो सा—ततः सा विचित्र-
 लेखा एवं श्रुत्वा त्वरितं तूर्णं लीलावत्याः पार्श्वं प्रतिगता । किंविशिष्टा । हृदयामात्परि-
 तोषा हृदये न मान् न संमान् परितोषो यस्याः सा ॥ ८७१ ॥ ८७२) ता तीए—
 ततः तया समं विचित्रलेखया सार्धं कञ्चुकपुरस्सरा सोविदल्लयुक्ता परिजनेन परिकरिता
 लीलावत्यपि सहसा अस्मत्सकाशं समालीना ॥ ८७२ ॥ ८७३) अह—अथ हे आतः
 सहर्षया समाश्लिष्टा पुलकसनाथैरङ्गैः तथा पश्चान्महानुमत्या समालिङ्गिता ॥ ८७३ ॥
 ८७४) तो सा—ततः सा अस्माभिस्तत्रानिच्छन्त्यपि करे कृत्वा गृहीत्वा सलज्जा सती
 कासनमध्यदेशे उपवेशिता ॥ ८७४ ॥ ८७५) अह—अथैकैकं परस्परमेकैक-
 कुलगृहकुशलसुखालापदत्तहृदययोस्तयोः कपोलेषु निरुध्यमानमपि बाष्पसलिलं गलितम् ।
 सुलासुखकथां कुर्वाणे साश्रुमुख्यौ जाते इति ॥ ८७५ ॥ ८७६) पुंसिऊण—कम-
 ष्डलुवारिणा मुखमुत्पुंस मम मुखं पश्यन्त्या लीलावत्या भणितम् आर्यं कुवल्यावलि
 पुंसिऊण^७ अर्थं विचित्रं न युक्तमित्यर्थः ॥ ८७६ ॥ ८७७) एसो जडा—एष
 जटाकलापो अमी तरुवल्कला वृक्षत्वचावस्त्राणीति । इह तपोवने वासः । एतानि
 वयोविभवाचारकुलकमाणां दूरमत्यर्थं^{१२} विरुद्धानीति प्रश्नः ॥ ७७ ॥ ८७८) सिट्ठं च—

1) P हिहय, J not specified, B हियय. 2) P °ओसं, JB °ओसा. 3) P तीए, J तीह, B तीय.
 4) P कंचुइ, J कंचुय. 5) B सहरिसाइ. 6) =आलिङ्गिता. 7) =पुलकसनाथैः. J °णाहिहि. 8) PB
 फुसि, J पुसि. 9) PJB निय. 10) B °बइए. 11) PJB एयम्ह. 12) B तहया. 13) B विरुध्यतीति.

तं तह सोऊण ममाहि तक्खणं चेय तीर्ये^१ उल्लवियं ।

अज्ज-दिवसाउ अज्जे ममावि वासो इह ज्ञेय ॥ ८७९

सो हियय-समीहिय-वर-समागमो जेच्चिरेणं संपडइ ।

तेच्चिर-यालं तुम्हाण चलण-संवाहिया होमि ॥ ८८०

एवं च समुल्लविए भणियं अम्हेहिं पडिहियं वयणं ।

एयं तुह बाल-मयच्छि कण्ण-कडुयं सुणंताण ॥ ८८१

असुहज्जिय-कम्माण वि हवंतु अम्हाण संपइ सुहाइ ।

तुह हियय-समीहिय-वर-क्वाह-दंसण-महग्घाइ ॥ ८८२

भणियं पुणो वि लीलावईए मा एरिसं समुल्लवसु ।

किं तुम्हे हि^२ ण-याणह जह भणियं पुव-पुरिसेहिं ॥ ८८३

इयं जेट्ठाणुक्कम-बाहिराइं कज्जाइं जाइं कीरंति ।

असुहाइं ताइं लोए पडंति उवहास-पयवीए ॥ ८८४

जइ कहं व अपेच्छंती^{११} वसणमिणं^{१२} ववगया गया णाम ।

संपइ लोय-विरुद्धं गमणं मा^{१३} भणसु एत्ताहे ॥ ८८५

- ^{१५} शिष्टं च मया तस्याः लीलावत्याः पुरः । किमित्याह । यदेतत्प्रथमं तवाग्रे कथितम् । माधवानिलपाणिग्रहणतद्विरहादिस्वरूपं तन्निःशेषं समस्तं तदानीं सादरमज्ञातमन-सस्तस्या निवेदितं हे आतः ॥ ८७८ ॥ ८७९) तं तह—^{१४}[तत्तथा श्रुत्वा मत्तः तत्क्षणमेव तया उल्लपितम् । अद्यदिवसादार्ये] ममापि वासोऽजैव ॥ ८७९ ॥ ८८०) सो हियय—स हृदयसमीहितवरसमागमो यावच्चिरेण संपद्यते तावत्कालमत्र तपोवने
- ^{२०} भवतां चरणसंवाहका शुश्रूषापरायणा भविष्यामि ॥ ८८० ॥ ८८१) एवं च— एवं च समुल्लपिते भणितम् अस्माभिः प्रतिहतमेतत् हे बालमृगाक्षि कर्णकटु तव वचनं शृण्वतीनां मा भूयादिस्थमित्यर्थः ॥ ८८१ ॥ ८८२) असुहज्जिय—अशुभाजित-कर्मणाम् अप्यस्माकं संप्रति तव हृदयसमीहितवरविवाहदर्शनमहार्घाणि सुखानि भवन्तु संपद्यन्तामिति । त्वत्सुखेनापि संतुष्टा भवाम इत्यर्थः ॥ ८८२ ॥ ८८३) भणियं—
- ^{२५} भणितं च पुनर्लीलावत्या मेदृशं समुल्लपत कथयत । किं यूयं न जानीत यथा भणितं पूर्वपुरुषैः ॥ ८८३ ॥ ८८४) इय—इह ज्येष्ठानुक्रमबाह्यानि यानि कार्याणि क्रियन्ते अशुभानि अयुक्तानि तानि उपहासपदव्यां पतन्ति । परिणामे न शुभावहानि भवन्ती-त्यर्थः ॥ ८८४ ॥ ८८५) जइ—यदि कथमपि व्यसनमिदम् अपश्यन्ती व्यपगता

1) P तीए, B तीय. 2) B skips over the fourth pāda and a portion of the com-
mentary. 3) P जेच्चि, B जजि. 4) B does not properly preserve the second line.
5) P पडिहियं. 6) B has a lacuna here. 7) B समुल्लवह. 8) P would read तुम्हेहि. 9) B इह.
10) B कहवि. 11) = यदि भवत्योर्व्यसनं अप्रेक्ष्यमाना व्यपगता । तदा नाम गतैव । 12) P 'मिणं,
B 'मिमं. 13) B मा मह भणिज्जासु. 14) B omits some portion here.

अह किं बहुणा तुह पिणिएण सा कह वि कह वि अम्हेहिं ।
 विणियसिउं ण तिण्णा इमाउ णिय-णिच्छयाहिंतो ॥ ८८६
 इय एवं वसण-परंपराए ओवगियाओ अम्हे हि ।
 ता किं पुच्छसि ण कओ तुम्ह पसाओ भवानीए ॥ ८८७
 एवमसेसं सोऊण तत्थ तं कुवल्यावलि-मुहाओ ।
 णरणाह मए भणियं हियंए ण-मायंत-तोसेण ॥ ८८८
 एसो हं भयवइ तस्स राइणो पणइयाण मज्झमि ।
 आबाल-सेवओ वर-पसीय-सुह-संग-संतुट्ठो ॥ ८८९
 ता कहसु कथ सा अम्ह सामिणी वसइ जं णिएऊण ।
 साहामि सहरिसं सुकय-कम्म-फलमप्पणं पेहुणो ॥ ८९०
 भणियं च ¹²इसि-सुयाए हरिस-भरिज्जंत-लोयण-मुहीए ।
 अमय-वरिसो व भाउय अज्ज तुमं आगओ अम्ह ॥ ८९१
 एथम्ह तवोवण-तरु-विणास-संका-णिरुद्ध-परिवारा ।
 लीलावई इमाओ णिवसइ अद्धोयंणद्धमि ॥ ८९२
 अह एवं जा पिसुणेइ मज्झ सा कुवल्यावली देव ।
 ता तत्थ महाणुमई वि आगया एक-देसाओ ॥ ८९३

तदा गता नाम । संप्रति अधुना किं लोकविरुद्धं गमनं मा मां भण ॥ ८८५ ॥ ८८६)
 अह किं—अथ किं बहुना तव पिशुनितेन निवेदितेन कथं कथमप्यस्माभिः सा अस्-
 तूतनिश्चयाद्विनिवर्तितुं न तीर्णा न शक्ता ॥ ८८६ ॥ ८८७) इय एवं—इत्येवं
 व्यसनपरंपरया वयं ¹¹व्याप्ताः । ‘व्यापेरोवंगः’ [हैम० ८-४-१४१] इति ओवगिया । ¹⁰
 तत्किं भवान्या भवतां प्रसादः न कृतः इति पृच्छसि ॥ ८८७ ॥ ८८८) एवम-
 सेसं—एवं कुवल्यावलिमुखादशेषं श्रुत्वा हृदयामात्तोषेण मया हे नरनाथ भणितम्
 ॥ ८८८ ॥ ८८९) एसो हं—एषोऽहं भगवति तस्य प्रणयिनां मध्ये परंप्रसाद-
 सुखलाभसंतुष्टः आबालसेवकः तस्य राज्ञः ॥ ८८९ ॥ ८९०) ता कहसु—तत्
 कथय सास्मत्त्वामिनी [कुत्र] वसति यां दृष्ट्वा सहर्षमात्मनः प्रभोः सुकृतकर्मफलं ¹⁵
 कथयामि ॥ ८९० ॥ ८९१) भणियं च—भणितं च हर्षभ्रियमाणलोचनमुख्या ऋषि-
 सुतया भ्रातरघ त्वमस्माकम् अमृतवर्षः इवागतः ॥ ८९१ ॥ ८९२) एथम्ह—
 इहास्मत्तपोवनतरुविनाशशङ्कानिरुद्धपरिवारा वृक्षरक्षणनियुक्तसेवका लीलावती इतः
 स्थानादर्धयोजनार्धे निवसति द्विक्रोशमात्रे तिष्ठति ॥ ८९२ ॥ ८९३) अह एवं—

1) B कहवि नेय अम्हेहिं. 2) B कह[=य] निच्छया°. 3) PB उव°, J not specified. 4) P ४०
 अम्हेहिं, JB अम्हेहिं [=अम्हे हि]. 5) PJB न. 6) P हिययं, JB हियय[=हियय]. 7)=सेवक. 8) B
 वर. 9) B परितुट्ठो. 10) B साहमि. 11) P णय°, J णय, B णा प°. 12) B रिसि°. 13) P परिवारो,
 J परिवारा. 14)=अर्धयोजनार्धे. 15) B पिसुणह. 16) P omits ता given by JB. 17) B प्राप्ताः.

सिद्धं से^१ सहि सालाहणस्स पिय-पणइयाण मज्झम्मि ।

एसो विजयाणंदो आबाल-वयंसओ पेच्छ ॥ ८९४

तो तं सोऊण ससंभमाए जक्खाहिस्स तणयाए ।

भणियं अज्ज सुदियसो भाउय तुम्हागमेणम्ह ॥ ८९५

तो गोसग्गे पेच्छसु तत्तो च्चिय कुवल्यावलीए समं ।

गंतूण सामि-जायं अमय-रसोल्लेहिं अच्छीहिं ॥ ८९६

भणियं च मए भयवइ जं सि तुमं आणवेसि एत्ताहे ।

मह उण हिययं असंहीरणाए णीयं तहिं चेव ॥ ८९७

एवं सा तुम्ह कहा-विणोय-सुह-णिम्भराण वोलीणा ।

सखाण विणिहाणम्ह देव अइ-दीहरा राई ॥ ८९८

तो गोस-समाहि-सुहावसाण-समयम्मि पेसिया ताहिं ।

तावस-कुमरी लीलावईए^२ परिओसिरी पुरओ ॥ ८९९

अणुमग्गमुवगया से अम्हे वि हु कुवल्यावलीए समं ।

पत्ता य करि-करेणू-समाउलं राउलं तत्थ ॥ ९००^३

- ^{१५} अथैवं देव यावत् सा कुवल्यावली मम पिशुनयति ज्ञापयति तावदेकदेशान्महानुमती तत्रागता ॥ ८९३ ॥ ८९४) सिद्धं से—शिष्टं कथितं से तस्याः महानुमत्याः सखि शातवाहनस्य प्रियप्रणयिनां मध्ये आबालवयस्यः एष विजयानन्दः पश्य ॥ ८९४ ॥ ८९५) तो तं सोऊण—तावत्तच्छ्रुत्वा ससंभ्रमया यक्षाधिपस्य तनयया भणितं महानुमत्या प्रोक्तम् । आतर्युष्मदागमनेनाद्यास्माकं सुदिवसः । स्वागतम् ॥ ८९५ ॥ ८९६) ^{२०} तो गोसग्गे—तावता गोसग्गे^{१०} प्रभाते तत एव कुवल्यावल्या समं गत्वा स्वामिजायां पश्य । काभ्याम् । अमृतरसार्द्राभ्याम् आनन्दाश्रुपूर्णलोचनाभ्याम् इत्यर्थः । 'उदोद्वाद्धे' [हैम० ८-१-८२] इति उल्लः ॥ ८९६ ॥ ८९७) भणियं—भणितं च मया भगवति यत्त्वमिदानीम् आज्ञापयसि मम पुनर्हृदयमसहिष्णुतया तत्रैव च नीतम् ॥ ८९७ ॥ ८९८) एवं सा—एवं युष्मत्कथाविनोदसुखनिर्भराणामस्माकमपि दीर्घापि रजनी वि-
^{२५} निद्राणां जागरूकाणां व्यतिक्रान्ता ॥ ८९८ ॥ ८९९) तो गोस—ततो ^{११}गोसग्गे [प्रभाते] समाधिसुखावसानसमये सा तापसकुमारी परितुष्टा सती लीलावल्याः सकाशे पुरतः प्रथमं प्रेषिता ॥ ८९९ ॥ ९००) अणुमग्गमुवगया—वयमपि कुवल्यावल्या समं तस्यास्तापसकुमार्याः अनुमार्गमुपगता यत्रानेककरिकरेणुसमाकुलं राजकुल-

1) J omits से. 2) P सालावाह°, JB सालाह°. 3) = स्वामिजाया [= जाया]. 4) = असखी-

५) रतया । उत्सुकतया । ६) B रयणी. ७) = परितोषयुक्ता. ८) B वलीय. ९) B अन्नेय for पत्ता य. १०) P 899, J not specified near about, B 905. ११) B गोसग्गे. १२) B गोसग्गे.

दिट्टं च मए पढमं गहियाउह-भड-णिहाय-णिबिच्चं ।
 वीयं पडिहार-णिहंभमाण-जण-संकुलं दारं ॥ ९०१
 तइयं च महु-मदल-वेणुं-पणिज्जंत-मंगल-णिहोसं ।
 रमणि-र्यणाहरणं-मऊह-जाल-बज्झंतं-सुर-चावं ॥ ९०२
 एवमहं तं तइयं कमेण कच्छंतं कमेऊण ।
 अब्भंतर-कय-कुसुमोवयार-मणि-कुट्टिमं^१ विसिओ ॥ ९०३
 तां तत्थ फलिह-मणि-कुट्टिममि विरइय-पिसंडि^२-पलंके ।
 सहस त्ति समासीणा सच्चविया सा मए कुमरी ॥ ९०४
 णाणा-विह-गहिय-पसाहणेण सहिया-यणेण परियरिया ।
 विमलमि सरय-समए स-रिक्ख-णव-चंद-लेह व ॥ ९०५
 अह सा सब्भुट्ठाणं णमिऊण पुणो वि तत्थ सयणीए ।
 कुवलयमालाए समं जेट्ट-कणिट्टं समासीणा ॥ ९०६
 तावं अहं पि णराहिव कय-संत्थी-वायणो समासीणो ।
 सवायरोवणीए पुरओ कणयासणुच्छंगे ॥ ९०७
 अह तत्थ सुहासण-कय-परिग्गहो सायरं सलज्जेहिं ।
 अच्छीहिं चियं^३ लीलावईए संमाणिओ त्ति अहं ॥ ९०८

मस्ति ॥ ९०० ॥ ९०१) दिट्टं च मए—मया गृहीतायुधभटनिघातनिरन्तरम्^१ ।
 प्रतीहारनिरुध्यमानजनसंकुलं द्वितीयं द्वारं प्रथमं दृष्टम् ॥ ९०१ ॥ ९०२) तइयं
 च—तृतीयं च द्वारं मधुरमर्दलवेणुप्रगीयमानमङ्गलनिर्घोषम् । रमणीयाभरणमयूखजाल-
 बध्यमानसुरचापं दृष्टमित्यर्थः ॥ ९०२ ॥ ९०३) एवमहं तं—एवमहं तत्तृतीयकक्षा-
 न्तरं क्रमेणाक्रम्याभ्यन्तरं कृतकुसुमोपचारमणिकुट्टिमं प्रविष्टः ॥ ९०३ ॥ ९०४) ता
 तत्थ—ततस्तत्र विरचितसुवर्णपल्यङ्के स्फटिकमणिकुट्टिमे समासीना सा कुमारी सहसा
 मया दृष्टा ॥ ९०४ ॥ ९०५) णाणाविह—नानाविधगृहीतप्रसाधनेन सखीजनेन
 परिकरिता । विमले शरत्समये सनक्षत्रचन्द्रलेखेव सा दृष्टेति । युग्मम् ॥ ९०५ ॥
 ९०६) अह सा—अथ सा साभ्युत्थानं नत्वा कुवलयमालया समं तत्र शयनीये पुन-
 रपि ज्येष्ठकनिष्ठं समासीना ॥ ९०६ ॥ ९०७) ताव अहं—तावदहमपि नराधिप
 कृतस्वस्तिवाचनः सर्वादरोपनीते पुरतः कनकासने समासीनः ॥ ९०७ ॥ ९०८)
 अह तत्थ—अथ तत्र सुखासनकृतपरिग्रहः सादरं सलज्जाभ्यामक्षिभ्यामेव लीलावत्याहं

१) = गृहीतायुधभटनिघातनिभिच्चं. २) = तृतीयं. ३) P वेणुव[=प]णिं, B वि[=वी]णुगिज्जंत.
 ४) B रमणीयाहरण. ५) = निष्पाद्यमान. ६) B वसिओ. ७) B तो. ८) = सुवर्ण, B सुवण्ण for २०
 पिसंडि. ९) = सनक्षत्र. १०) B तावदहं. ११) = कृतस्वस्तिवाद[=च]नः. १२) P चिय, JB चिय.
 १३) B निरंतलं.

ता णिहुय-णिवारिय-परियणाप्र पट्टि-द्वियाप्र बालाए ।
 प्रकाप्र कणय-कलसो सिसिरो पल्हत्थिओ सीसे ॥ ९०९
 अण्णाए कंठ-मज्जे संजमिओ णियय-उत्तरिज्जेणं ।
 अण्णाप्र सिचय-वट्ठीए कट्ठिओ मज्जणाहुत्तं ॥ ९१०
 अण्णाहिं परम-परिहास-पहरिसुप्पण-गरुय-थामाहिं ।
 हं^६खुविउं उज्जला खित्तो हं कणय-दोणीए ॥ ९११
 तां तुम्ह संकहालाव-पमुइयाहिं पसण-वयणाहिं ।
 ण्हावेऊण जहेच्छं भोयण-सालं समुवणीओ ॥ ९१२
 तत्थ मणोज्जं सरसं विविहाहारं कमेण भोत्तूण ।
 तंबोल-कर-विलेवण-^९संपत्तुक्किट्ट-संमाणो ॥ ९१३
 परियरिओ वर-रमणी-यणेण उर्वसप्पिओ पुणो वि तहिं ।
 जायाप्र तुम्ह णरवइ सप्परिहासं हसिज्जंतो ॥ ९१४
 अज्जेत्थ तुम्ह गरुओ सेंउण-विसेसेण केण वि किलेसो ।
 जाओ अविणय-सीलां^{१०}ओ दुट्ठ-जुवई-यणाहितो ॥ ९१५
 भणियं च मए सामिणि एयं एएहिं जं कयं अम्ह ।
 तं सविसेसं होही दूणं^{१३} तिउणं ममाहितो ॥ ९१६

संमानितः ॥ ९०८ ॥ ९०९) ता णिहुयणिवारिय-तावता निभृतनिवारित-
 परिजनया पृष्टस्थितैकया बालिकया शीर्षे शिशिरः कनककलशः पर्यस्तः । ममेत्यव-
 सेयम् । ^{१४}‘पर्यस्तः पल्लोट्टपल्लट्ठपल्लः’ [हैम० ८-४-२००] इति पल्लत्थिओ ॥ ९०९ ॥
 ११०) अण्णाए कंठ-अन्यया कण्ठमध्ये निजोत्तरीयेण संयतो निबद्धः । अन्यया
 सिचयवर्त्या मज्जनं प्रति कर्षितः । बलात्कारेणेति शेषः । सिचयं वल्लम् । वर्तिः
 बलनम् ॥ ९१० ॥ ९११) अण्णाहि-अन्याभिः परमपरिहासप्रकर्षोत्पन्नगुरुक-
 स्थामाभिरुत्क्षिप्य ऋजुं^{१५}काभिः कनकद्रोण्यां क्षिप्तः । अथवा उज्जुला ^{१६}हठेन ॥ ९११ ॥
 ९१२) ता तुम्ह-ततो युष्मत्संकथालापमुदिताभिः प्रसन्नवदनाभिः यथेच्छं कथयित्वा
 २५ स्नानं कारयित्वा भोजनशालां समुपनीतः ॥ ९१२ ॥ ९१३-१५) तत्थ मणोज्जं-
 तत्र मनोज्ञं सुरसं विविधाहारं भुक्त्वा ताम्बूलकरविलेपनसंप्राप्तोत्कृष्टसंमानः ॥ [परि-
 यरिओ-] वररमणीजनेन परिकरितोऽद्यात्र युष्माकमविनयशीलादुष्टयुवतीजनात्केनापि
 शकुनविशेषेण गुरुकः क्लेशो जातः इति स्वामिन् सपरिहासं युष्मज्जायया हस्यमानः पुन-
 स्तत्र लीलावतीसमीपमुपसर्पितः । ^{१६}विशेषकम् ॥ ९१३-१५ ॥ ९१६) भणियं च-

१) = बालितः. २) P अन्नाइ, J अण्णाय, B अन्नाइ. ३) = प्रहर्षोत्पन्न, PJB °ज्ञ. ४) B गुरुयवामाहिं.
 ५) = बल. ६) = हा धिक् क्षिप्त्वा, P हंखुविउं, J not specified, B हस्सविउं. ७) = बलात्कारेण,
 P उज्जुला, B उच्चुला. ८) B तो. ९) = संपन्नोत्कृष्टसन्मानो. १०) P °सिप्पिओ, B °सप्पिओ.
 ११) = शकुनविशेषेण क्लेशो जातः. १२) B सीलाण. १३) B दुउणं. १४) B पत्त्यस्त. १५) B हवेन.
 १६) B put at the close of the gāthās.

अम्हेहिं पि ण भद्दा जं जेण कयं कमेणं तं तस्स ।
 अकयं होही किं जंपिएण बहुएण प्रत्ताहे ॥ ९१७
 एवमवराइँ बहुसो परिहास-पयंपियाइँ सोऊण ।
 संपरिओसा सा कुवलयवाली ववगया देव ॥ ९१८
 एवमहं पि णराहिव तत्थ सुहं अच्छिऊण तद्वियहं ।
 गोसे धरेज्जमाणो वि ताहिं तुरियं समुच्चलिओ ॥ ९१९
 पत्तो अविहाविय-पह-परिस्समो अगणिएहिं दिर्यसेहिं ।
 गरुएण मंहत्तोसेण तुम्ह पय-पंकय-च्छायं ॥ ९२०
 एवमसेसं कुवलय-दलच्छि सोऊण राइणा तत्थ ।
 विहायंते तं चेय पुच्छिओ फुल्लियच्छेण ॥ ९२१
 हंहो सच्चं एयं सच्चवियं किं तए सयच्छीहिं ।
 णिसुयं वा कत्थ वि सिविणयं वं दिट्ठं णिसा-समए ॥ ९२२
 भणियं च तेण णरवइ सच्चं मोत्तूण सामिणो पुरओ ।
 उल्लवइ को अलज्जो एदह-मेत्तं फलं कज्जं ॥ ९२३

भणितं च मया स्वामिनि यदेतदस्माकमेताभिः कृतं तन्मत्तो द्विगुणं त्रिगुणं सविशेषो ॥
 भविष्यति ॥ ९१६ ॥ ९१७) अम्हेहिं—सोपहासकमाह । वयमेव न भद्राः ।
 यच्च येन कृतं पुनस्तस्य भविष्यतीत्यर्थः । अकृतं किं भविष्यति । अपि तु न । किम-
 धुना बहुना जल्पितेन ॥ ९१७ ॥ ९१८) एवमवराइँ—एवमपराण्यपि बहुशः
 परिहासप्रजल्पितानि श्रुत्वा सपरिहासा सा [कुवल्यावली व्यपगता देव] ॥ ९१८ ॥
 ९१९) एवमहं पि—एवमहमपि नराधिप तद्वियसं तत्र सुखं स्थित्वा गोसे प्रभाते ॥
 धार्यमाणोऽपि ताभिस्त्वरितं समुच्चलितः ॥ ९१९ ॥ ९२०) पत्तो अविहाविय—
 अविभावितपथपरिश्रमोऽगणितदिवसैर्गुरुकेन महातोषेण युष्मत्पदपङ्कजं प्राप्तः ॥ ९२० ॥
 ९२१) एवमसेसं—हे कुवलयदलाक्षि । कुतूहलो महाकविर्निजभार्या संबोधयति ।
 एवमशेषं श्रुत्वा राज्ञा प्रमुदिताक्षेण विजयानन्दः तदेव पृष्ठः ॥ ९२१ ॥ ९२२)
 हंहो सच्चं—हंहो इति कोमलालापे । सत्यमेतत्त्वया स्वाक्षिभ्यां दृष्टं श्रुतं वा कापि ॥
 निशासमये स्वप्नं दृष्टम् ॥ ९२२ ॥ ९२३) भणियं च—भणितं च तेन ॥ नरपते
 सत्यं मुक्त्वा स्वामिनः पुरतः को नाम निर्लेज्जः एतावन्मात्रं फलं कार्यं वा उल्लपति

1) B पुणो वि for कमेण. 2) P सोप्प°, JB सप्प°. 3) P कुवलाव°, JB कुवल्याव°. 4) B has a lacuna. 5) P देवसेहिं, J दिव gap, B दिवसेहिं. 6) PB महातो°, J महत्तो°. 7)=
 कुक्षिताक्षेण, B perhaps प्रमुदयच्छेण. 8) B ते सयं सयक्खीहिं for किं तए etc. 9) PB च, J व. 10)=
 निर्लेज्जः. 11) P एदह[=एदह], B इदह. 12) B नरपते:

तं तह सोऊण णराहिवेण उबिंबं-बाल-हरिणच्छि ।
 भणियं अज्ज वि अच्छइ ता किं सो पोडिसो तत्थ ॥ ९२४
 णूणं चं सिलामेहो वि जेण दुच्चित्तिमा परिच्चयइ ।
 आ जम्मं तेण समं एत्ताहे घर-कुडुंबं म्ह ॥ ९२५
 ५ अण्णं च पुणो पुच्छामि साह जइ तं तए तहा दिट्ठं ।
 ता सो सिद्धकुमारो कह उण ताणं समावडइ ॥ ९२६
 जइ होइ महारुमईएँ सो वरो ता ममं पि पडिबण्णं ।
 विहिणा जं तं लीलावईएँ सिविणंतरे दिट्ठं ॥ ९२७
 जइ सो तिस्सा ता सा वि अम्ह लीलावई सराया वि ।
 १० पत्थेज्ज अहं ता पिय-वयंस बच्चेज्ज से पासं ॥ ९२८
 विसमा खलु कज्ज-गई णेसा दाणेण णेय बुद्धीए ।
 ण य पोरिसेण सिज्झइ एकं देव^{१२} पमोत्तूण ॥ ९२९
 जं जीएण वि दुलहं दूरत्थं जं मणोरहाणं पि ।
 तं मह विहिणा सवायरेण सोक्खं समाइट्ठं ॥ ९३०
 १५ तह वि दुरासा एसा जीएण समं म्ह संपइ णिवद्धा ।
 वच्चेज्जसु विजयाणंद तं सि जा पोडिसो एइ ॥ ९३१

वक्ति ॥ ९२३ ॥ ९२४) तं तह सोऊण-हे उत्रस्तबालहरिणाक्षि तत्तथा श्रुत्वा
 नराधिपेन भणितम् । तत्किं स पोडिसोऽद्यापि तत्रास्ति ॥ ९२४ ॥ ९२५) णूणं च-
^{१०}[नूतं च शिलामेघोऽपि दैश्चिन्तितं परित्यजति । आ जन्म तेन] सार्धं गृहकुटुम्ब-
 २० मेवास्माकं मा भवतु ॥ ९२५ ॥ ९२६) अण्णं च-अन्यच्च पुनः पृच्छामि । कथय
 यदि यत्त्वया तथा दृष्टम् । ततः स सिद्धकुमारः कथं पुनः तासां समापतति मिलति
 ॥ ९२६ ॥ ९२७) जइ होइ-विधिना दैवेन लीलावत्याः स्वप्ने यो दर्शितो यदि
 महानुमत्याः स एव वरो भवति तदा ममापि प्रतिपन्नमङ्गीकृतमिदमित्यर्थः ॥ ९२७ ॥
 ९२८) जइ सो तिस्सा-यदि स माधवानिलस्तस्या महानुमत्या वरः । मिलतीति
 २५ दोषः । तदा सा सरागापि लीलावती अत्रागच्छेत् । अहं वापि प्रियवयस्य तस्याः पार्श्व
 ब्रजेयम् ॥ ९२८ ॥ ९२९) विसमा खलु-विषमा खलु कार्यगतिः नैषा दानेन
 नैव बुद्ध्या । एकं देव* विमुच्य न च पौरुषेणापि सिद्ध्यति ॥ ९२९ ॥ ९३०) जं
 जीएण वि-यज्जीवितेनापि दुर्लभं यन्मनोरथानामपि दूरस्थं तन्मम विधिना सर्व
 सर्वदरेण समादिष्टं वितीर्णमित्यर्थः ॥ ९३० ॥ ९३१) तह वि-तथाप्येषा दुराशा

^{३०} १) B जह. २) = उद्धिप्त. ३) B बाहरह[=रह ?] for णूणं च. ४) P दोच्चित्तिमा, J दुच्चित्तिमा, B दुच्चित्तिमा. ५) P परिच्छयइ, BJ परिच्छयइ. ६) P 'कुडुंबम्ह [= 'बं म्ह], J रस for म्ह, B lacuna. ७) P omits तए found in B. ८) B 'मइए. ९) PJB 'जं. १०) B 'वइए. ११) = प्रार्थ-
 याम्यहं, P पत्थेज्ज, B पत्थज्ज. १२) P दिव्वं, B देव. १३) = जीवितव्येनापि, P जीएण वि, B जीविएण. १४) PB 'रहाणं, J 'हराणं. १५) P समं म्ह, B समम्ह. १६) B has a gap here.

जं तं णिसुयं सिद्धं च तेण खल्लए^१ जम्मदिणे ।
 असरोरिया^२ वायाए किं पि केणावि किर भणियं ॥ ९३२
 तं पुच्छिज्जइ सो^३ च्चिय पुणो वि एवंविहे समावडिए ।
 कह होज्ज अम्ह जाया कह वा सिद्धाहिवो तिस्सा ॥ ९३३^४
 एवं जा तेण समं विजयाणंदेण अच्छइ णरिंदो ।
 मंततो तावय कुवलयच्छि सो पोडिसो^५ पत्तो ॥ ९३३*१॥
 तो^६ से विजयाणंदेण किं पि जं पावियं दिसा-विजए ।
 तं उवणीयं पहुणो कस्सिरयण-सुवण्ण-संघायं ॥ ९३४
 तो तम्मि महाकोसे सच्चविओ राइणा अणग्घेओ ।
 पाहुड-जोग्गो लीलावईए थूलामलो हारो ॥ ९३५
 अह तं घेत्तूण णराहिवेण ससि-सोह-णिम्मलं हारं ।
 भणिओ विजयाणंदो एयं चिय पाहुडं तिस्सा ॥ ९३६
 वच्चसु घेत्तूण लहुं कज्जगई जाणिऊण तं तत्थ ।
 अविलंबं विजयाणंद पडिवहं सच्चविज्जासु ॥ ९३७

सांप्रतमस्माकं जीवेन सह निबद्धा । व्रज त्वं विजयानन्द यावत्स पोदिस एति । मा स १५
 शिलामेघेन विगृह्य कार्यमिदं विसंहशं कुर्यादिति भावः ॥ ९३१ ॥ ९३२-३३)
 जं तं णिसुयं—लीलावत्या जन्मदिने यत्तच्छिष्टं श्रुतं च तेनाशरीरया वाचा किमपि
 केनापि किल भणितम् । [तं पुच्छिज्जइ—] तत् स एव पोदिसः^{१२} पुनरथैवंविधे कस्मि-
 श्चिन्मनोगतेऽनिष्टे समापतिते सा कथमस्मज्जयाया भवेत् कथं वा तस्या महानुमत्याः
 सिद्धाधिपो भर्ता भवेत् तान्प्रति^{१३} रागरोषसिक्येनेष्टानिष्टशङ्कया । कथासांकर्यमिदं पुर- २०
 स्तात्संबन्धेन व्यक्तीभविष्यति ॥ ९३२-३ ॥ ९३३*१) एवं जा—एवं यावत्तेन
 विजयानन्देन समं किमपि मन्त्रयन्त्रेन्द्रस्तिष्ठति तावता हे कुवल्याक्षि स पोदिसस्तत्र
 प्राप्तः ॥ ९३३*१ ॥ ९३४) तो से—ततो विजयानन्देन दिग्विजये यत्किमपि
 करिरत्नसुवर्णसंघातादिकं प्राप्तं तत्सर्वं प्रभोरुपनीतं दौकितम् ॥ ९३४ ॥ ९३५) तो
 तम्मि—ततस्तस्मिन्महाकोशे राज्ञान्मध्ये लीलावत्याः प्राभृतयोग्यः स्थूलामलो हारो २५
 दृष्टः ॥ ९३५ ॥ ९३६) अह तं—अथ तं शशिशोभानिर्मलं हारं गृहीत्वा नरा-
 धिपेन विजयानन्दो भणितः । इदमेव प्राभृतं तस्या लीलावत्याः ॥ ९३६ ॥ ९३७)
 वच्चसु—लघु शीघ्रं गृहीत्वा व्रज तत्र तां कार्यगतिं ज्ञात्वा विजयानन्द अविलम्बं शीघ्रं

1) B वि हु for चिय. 2) P numbers this gāthā 932, and the gāthā तो से etc. 934, though they are not intervened by any other verse in it. 3) This gāthā is found. 38 in B only, and not in P. 4) B ता for तावय emended. 5) B पुडिसो. 6) B तो विजया-
 णंदेणं समं किं. 7) P कहा, B महा. 8) = अनर्घ्यः. 9) = गृहीत्वा. 10) P गई, B गयं. 11) B
 विशरास. 12) B often writes पुदिस also. 13) B रागरोल.

एवं भणिऊण णराहिवेण उड्ढिब-बाल-हरिणच्छि ।
 विजयाणंदो लीलावईए संपेसिओ पासं ॥ ९३८
 अह ववगयम्मि कुवल्लय-दलच्छि सो साल्वा ण-णरिंदो ।
 विजयाणंदम्मि दिणं णिसं च^१ अप्पा वि^२ विम्हरिओ ॥ ९३९
 अकय-सुकव-विणोओ अवहत्थिय-रज्ज-कज्ज-वावारो ।
 अणिसामिय-सुहि-वयणो अपसाहिय-विग्गहावयवो ॥ ९४०
 णिद्दा-सुह-परिहरिओ असमीहिय-मज्जणो अणिवाणो ।
 असुय-सुई-उवएसो अदिट्ठ-सुविलासिणी-विसओ ॥ ९४१
 पोट्टिस-मीसेहिं समं णिच्चं लीलावई-कहासत्तो ।
 विजयाणंदागमणं ज्ञायंतो अच्छइ^३ दिणम्मि ॥ ९४२
 अण्णम्मि वासरे^४ वित्तिएण सहस त्ति वियसिय-मुहेण ।
 विजयाणंदो दारे विण्णत्तं पुहइ-णाहस्स ॥ ९४३
 अह तेण सहरिसं कुवल्लयच्छि हक्कारिऊण आइट्ठं ।
 विजयाणंदस्स णराहिवेण कणयासणं पुरओ ॥ ९४४
 तो तत्थ कय-पसाओ आसीणो पुच्छिओ णेरंदेण ।
 कुसलं तुह विजयाणंदं अइ-च्चिरं चेय आगमणं ॥ ९४५

प्रतिपथं पश्येः खगृहं प्रति व्यावर्तेथाः ॥ ९३७ ॥ ९३८) एवं भणिऊण — उड्ढिब बालहरिणाक्षि एवं नराधिपेन भणित्वा स विजयानन्दो लीलावत्याः पार्श्वे प्रेषितः ॥ ९३८ ॥ ९३९) अह ववगयम्मि — हे कुवल्लयदलाक्षि सावित्रि स सातवाहन-
 नरेन्द्रो विजयानन्दे व्यपगते सति राजा दिनं निशां चात्मानमात्मनि विस्मृतवान् । तदेकाग्रचेता आत्मानमपि न सस्मारेत्यर्थः ॥ ९३९ ॥ ९४०-४२) अकय — अकृत-
 स्वकर्मविनोदो अपहस्तितः त्यक्तः राजकार्यव्यापारो येनेति सः । अश्रुतसुधावचनोऽ-
 प्रसाधितविग्रहावयवः । [णिद्दासुह —] निद्रासुखपरिहृतोऽसमीहितमज्जनोऽनिर्वाणोऽश्रुत-
 श्रुतोपदेशोऽदृष्टसुविलासिनीविषयः । [पोट्टिस —] पोट्टिसमिश्रैः सार्धं नित्यं लीलावती-
 कथासक्तो विजयानन्दागमनं ध्यायन् दिने तिष्ठति ।^{१२} विशेषकम् ॥ ९४०-४२ ॥ ९४३) अण्णम्मि — अन्यस्मिन् वासरे वेत्रिणा सहसा विकसितमुखेन विजयानन्दो
 द्वारेऽस्तीति पृथिवीपालस्य विज्ञप्तम् ॥ ९४३ ॥ ९४४) अह तेण — हे कुवल्लयाक्षि सावित्रि अथ तेन सहर्षमाहूय नराधिपेन विजयानन्दस्य पुरः कनकासनं मूढकाथादि-
 दम् ॥ ९४४ ॥ ९४५) तो तत्थ — ततः कृतप्रणामस्तत्रासीमो नरेन्द्रेण पृष्टः ।

१) P व. 2) P अप्पे वि वि°, J अप्पा वि°, B अप्पहि वि. 3) B perhaps सकम्म for सुकव्व.
 4) = सुहत्त[=त्] वचनः, PB सुहि, J सुह. 5) P 'हो', JB 'हा'. 6) = सुधी. 7) P मीसेहिं, B मेसे, B मिस्सेहि. 8) P दिणं पि, J दिणंमि. 9) = प्रतीहारेण, J वित्तेएण. 10) B वारे. 11) B पणामे. 12) B 'णंदा अइच्चिरं किं समागमणं. 13) B विशेषकम् put at the close of gāthās

अविसद्वं ते वयणं विच^३ विगहं किंसा वाणी ।
 कीसं कएण गिरोज्जा^१ तुम्हं जयणा^२ प्रत्ताहे ॥ ९४६
 भणियं च तेण णरवइ किं कीरइ वि^४हेण हय-विहिणा ।
 अण्णाहुत्तं कीरइ अण्णह परिचिंतियं कज्जं ॥ ९४७
 तं तह प्रक्केणं चिय तुरय-सहस्सेण देव सुजवेण ।
 संपत्तो हं लीलावई^५ पासम्मि^६ संतुट्ठो ॥ ९४८
 दिट्ठा सा तत्थ मए महंसण-हरिस-पप्पुयच्छि^७ जुया ।
 लीलाव^८ णरावि पमुइय-परिवार-परिया^९ या ॥ ९४९
 तो से कय-संमाणो अल्लीणो तीए पाय-मूलम्मि ।
 सवायरोवणीयासणम्मि समुयं समासीणो ॥ ९५०
 अह सो मए णराहिव तुह जस-धवलो समप्पिओ हारो ।
 तीए वि तक्खणं चिय पओहरोवरि परिट्ठविओ ॥ ९५१
 अह तत्थ मए भणिया विचिंतलेह^{१०} वि तुम्ह वयणेण ।
 सुयणु णिसामह सीसइ जं^{११} म्हाहियं पहुणा^{१२} ॥ ९५२
 अण्णेसियाइ बहुसो लब्धाइ ण ताइ मज्झ हियएण ।
 अप्पाहणक्खराइ इह तुम्हं जाइ सीसंति ॥ ९५३

विजयानन्द कुशलं तव अतिचिरेणागमनं च । किमर्थमिति विशेषः ॥ ९४५ ॥
 ९४६) अविसद्वं—अविकसितं ते वदनं विच्छाद्यो विग्रहः कृशा वाणी । इदानीं
 कस्म कृते किमर्थं त्वन्नयने निरोजसी तेजोरहिते ॥ ९४६ ॥ ९४७) भणियं च—
 भणितं च तेन हे नरपते स्वामिन् किं क्रियते । विमुखेन हतविधिनान्यथा परिचिन्तितं^{२०}
 कार्यमन्यथा क्रियते ॥ ९४७ ॥ ९४८) तं तह—[तत्तथा] एकेन चैव सुजवेन
 तुरगसहसेण देव सुसंतुष्टोऽहं लीलावत्याः पार्श्वं सुसंप्राप्तः ॥ ९४८ ॥ ९४९) दिट्ठा
 सा—महर्शनहर्षात् फुल्लक्षियुगा प्रमुदितपरिवारपरिकरिता सा लीलावती हे नराधिप
 मया दृष्टा ॥ ९४९ ॥ ९५०) तो से कय—ततः कृतसंमानः तस्याः पादमूले
 आसीनः समुत्सर्वादरोपनीतासने समासीनः ॥ ९५० ॥ ९५१) अह सो—अथ^{२१}
 स मया नराधिप तव यशोधवलो हारः समर्पितः । तथापि तत्क्षणमेव पयोधरोपरि
 स्थापितः ॥ ९५१ ॥ ९५२) अह तत्थ—अथ तत्र मया युष्मद्वचसा विचित्रलेखापि
 भणिता । सुतनु शृणु शिष्यते यत्प्रभुणा तव संदिष्टम् ॥ ९५२ ॥ ९५३) अण्णेसि-
 याइ—अन्वेषितानि बहुशो लब्धानि न तानि मम हृदयेन यानि संदेशाक्षराणि युष्मा-

1) B कस्स. 2) = च तेजोयुक्तानि. 3) B तुज्झ. 4) B पासं सुसं. 5) P perhaps पप्पुं, J १०
 पुप्पुं, B हरिसकुल्लियच्छि. 6) B तीय. 7) = प्राभृतं, P 'प्पाडियं, JB 'प्पाहियं. 8) P पहुणा,
 JB पहुणा. 9) = संदेशाक्षराणि.

भणियं च तीएँ भाडय एवं एयं भणंति ते जं म्ह ।

सवाण वि साणुभवं णेह-णिबद्धाण सुयणाण ॥ ९५४

दिजंति जाइँ पिय-माणुसम्मि अविहत्त-हियय-भावम्मि ।

दुलहाइँ ताइँ णिक्कइयवाइँ अप्पाहण-वयाइँ ॥ ९५५

५ एवम्ह सप्पसायस्स संपयं केण सुह-विणोएण ।

वच्चंति तुम्ह पहुणो दियहा तहियहँ-रमणीया ॥ ९५६

भणियं च मए सुंदरि इमाएँ तुम्हंचियइ चिंताए ।

अविहाविय-णिसि-दियहं पेच्छइँ जोइ व ज्ञाण-गओ ॥ ९५७

णो संभरइँ पँलत्तं पेच्छइँ ण समीव-संठियं पि जणं ।

१० ण य मज्जणं पवज्जइँ ण त्थाणं देइँ णिविसं^९ पि ॥ ९५८

चिंतेइँ पुहँइँ-दाणेण होज्ज जइँ पिययम सि ता सुलहा ।

खग्गेण व होज्ज तहाँ वि णेय दूरंतरं किं पि ॥ ९५९

इय चिंतोयहि-पडिओ परिसेसिय-रज्ज^{१३}-कज्ज-वावारो ।

किं-कायव-विमूढो अप्पा वि हु णेय लक्खेइँ ॥ ९६०

१५ कमिह शिष्यते । भवादृशीनां संदेष्टव्यं किमपि नास्तीत्यर्थः ॥ ९५३ ॥ ९५४)

भणियं च — भणितं च तथा भ्रातरेवमेवं स्नेहनिबद्धानां सर्वेषां सुजनानां खानुभवमेतत् इत्येवमन्येऽपि भणन्ति ॥ ९५४ ॥ ९५५) दिजंति — अविभक्तहृदयभावे एकचित्ते प्रियमानुषे यानि दीयन्ते तानि निःकैतवानि संदेशपदानि दुर्लभानि ॥ ९५५ ॥

९५६) एवम्ह — एवमस्मासु सप्रसादस्य युष्मत्प्रभोस्तद्विवसरमणीयाः दिवसाः सांप्रतं

२० केन सुखविनोदेन व्रजन्ति ॥ ९५६ ॥ ९५७) भणियं च — भणितं च मया सुन्दरि

अनया युष्माकमेव चिन्तया । अविभावितनिशादिवसं योगीव ध्यानगतः तिष्ठति ॥ ९५७ ॥

९५८) णो संभरइ — [न^{१४} संस्मरति प्रलपितं प्रेक्षते न समीपसंस्थितमपि जनम् । न च

मज्जनं प्रपद्यते] न स्थानं ददाति । स्थिरो न तिष्ठतीत्यर्थः ॥ ९५८ ॥ ९५९)

चिंतेइ — [चिन्तयति पृथ्वीदानेन भवेत् यदि प्रियतमा इति तावत् सुलभा । खञ्जेनापि

२५ भवेत्] तथापि न किमपि दूरान्तरम् ॥ ९५९ ॥ ९६०) इय चिंतोयहि — इति

चिन्तोदधिपतितः परिशेषितसकलराज्यव्यापारः किं-कर्तव्यविमूढः प्रभुरात्मानमपि न

• 1) P ते जम्ह, B अञ्जे वि. 2) B तहियस. 3) = यस्मात् दिवसात् लीलावतीप्रबंधः lacuna.

4) P तुम्हं चि[=म्हञ्चि]याइँ, J 'इ for 'इँ, B तुम्हं वियाइ. 5) B अच्छइ. 6) = प्रजल्पितं. 7) P सम्मिदुयं, J समीवसंठियं, B समीवसट्ठियं. 8) B न ट्ठाण. 9) = निमेषमपि. 10) = पृथ्वीदानेन,

२० B पुहवि. 11) B a gap here. 12) B चिंतोवहि. 13) B सयलरज्ज for रज्जकज्ज. 14) B has missed some portion here. 15) B some portion missed. 16) B 'न्यतो मूढः'.

तं तह सोऊण चिरं देवीए देव मेज्झ वयणाओ ।
 आमुको जिंभालस-मिसेण हिययाहि णीसासो ॥ ९६१
 भणियं च अलं पिय-सहि केत्तिय-मेत्तेण चित्त-खेएण ।
 दे ण्हावंह ताव इमो दीहर-पह-लंघणुञ्चाओ ॥ ९६२
 जेणम्हेहिं समं चिय सज्जण-मुह-यंद-दंसणेच्छाण ।
 जक्ख-महेसि-सुयाणं वच्चइ पासं अणत्थमिए ॥ ९६३
 अह तक्खणेण णरवइ णिवत्तासेस-मज्जणाहारो ।
 बहु-संमाण-पइट्ठो देवीए समं समुच्चलिओ ॥ ९६४
 पुरओ चिय संपत्तो ताणं च तवोवणं सुयम्माण ।
 परं-परिओस-पहिट्ठो अल्लीणो ताण पासम्मि ॥ ९६५
 तो दूर-कय-पणामो उवविट्ठो विमल-मणि-सिला-वट्ठे ।
 देवी वि ताहिं समयं अविरिक्क-सुखासनासो ॥ ९६६
 भणियं च ताहिं कुसलं तुह विजयाणंद सामिणो तत्थ ।
 किं पडिवज्जइ सो अम्ह दंसणं जह तए सिट्ठं ॥ ९६७
 भणियं च मए भयवइ सुवउ जं तेहिं तुम्हं विण्णत्तं ।
 थोयक्खर-बहु-अत्थं सब्भाव-समप्पियं वयणं ॥ ९६८

लक्षयति । अयमहमसीत्यपि न वेद ॥ ९६० ॥ ९६१) तं तह — तत्तथा मम वच-
 नेन चिरं श्रुत्वा देव्या जृम्भालस्यमिषेण हृदयान्निःश्वासो मुक्तः ॥ ९६१ ॥ ९६२)
 भणियं च — भणितं च प्रियसखि एतावन्मात्रेण चित्तखेदेनालम् । देव तावत्स्नापयत
 तावदहं दीर्घपथलङ्घनश्रान्तोऽस्मि ॥ ९६२ ॥ ९६३) जेणम्हेहिं — येन कारणेना- 20
 स्माभिः एव सज्जनमुखचन्द्रदर्शनेच्छयोर्यक्षमहर्षिसुतयोः पार्श्वेऽनस्तमिते व्रजति ॥ ९६३ ॥
 ९६४) अह तक्खणेण — अथ तत्क्षणेन नरपते निवृत्ताशेषमज्जनाहारो बहुसंमानप्रहृष्टो
 देव्या समं समुच्चलितः ॥ ९६४ ॥ ९६५) पुरओ चिय — तासां सुकर्मणां तपोवने
 पुरतः एव संप्राप्तः ताभिरेव परिकरितस्तासां पार्श्वे समालीनः ॥ ९६५ ॥ ९६६) तो
 दूरकय — ततो दूरकृतप्रणामो विमलमणिशिलापट्टे उपविष्टः । देव्यपि ताभिः सममन्य- 25
 तिरिक्तसुखासनासीना जातेति । अव्यतिरिक्तमेवमद्वितीयमित्यर्थः ॥ ९६६ ॥ ९६७)
 भणियं च — भणितं च ताभिः हे विजयानन्द तव स्वामिनः तत्र राज्ये कुशलं किम् ।
 सोऽस्मद्दर्शनं यथा त्वया शिष्टं तथा प्रतिपद्यतेऽङ्गीकुरुते ॥ ९६७ ॥ ९६८) भणियं
 च मए — भणितं च मया भगवति श्रूयतां यत्तेन स्तोकाक्षरबह्वर्थं सद्भावसमर्पितं वचनं

1) J मज्झ-म च. 2) B ण्हाणह. 3) = दीर्घपद [= थ] लंघनश्रान्तः. 4) P सुयाणं, JB सुयाणं. 30
 5) PB पडिट्ठो, J पडिट्ठो. 6) B परियरिओ स पडिट्ठो. 7) PB वट्ठे, J वट्ठे. 8) B तुम्ह संविट्ठं.

- कइया सो सुह-दियहो चिंता-वस-गणणिजेस-इ दियाइं ।
 अच्छीणि तुम्ह दंसण-णिवाण-सुहं गामेस्संति ॥ ९६९
 भणियं च ताहिं भाउय जियउ चिरं होउ तस्स सो दियहो ।
 लीलाव-इ कर-कर्मल-सिरि-समागम-सुहं जत्थ ॥ ९७०
 पिययम-संपेसिय-णिय-सरीर-वत्ता-पसाय-लंभेण ।
 व-वेज्जसि पिय-सहि भणिया लाल-इ ताहिं ॥ ९७१
 परिओस-पमुइयाणंद-णिब्भर-मणाहिं ।
 सच्चविओ सो लीलावईए कंठ-ट्टिओ हारो ॥ ९७२
 तो झत्ति पयंपिय-हियय-वेयणा-वस-विसण-वयणाहिं ।
 भणियं सहि लीलावइ रेहई थणएसु ते हारो ॥ ९७३
 सिट्ठं देवीए इमो विजयाणंदेण उवणिओ प्रत्थ ।
 इय सोऊण पलत्तं मह वयण-णिवेसियच्छीहिं ॥ ९७४
 एसो तुह विजयाणंद सामिणा कत्थ पाविओ हारो ।
 केच्चिरयालं च इमो कोसे हालस्स परिवसिओ ॥ ९७५
 सिट्ठं च मए तिस्सा णराहिवो वारवाहणे णाम ।
 सो मलय-सेल-णाहो गहिओ अम्हेहि दिविज ॥ ९७६

- तव संदिष्टम् ॥ ९६८ ॥ ९६९) कइया सो—कदा स दिवसो यदा चिन्तावश-
 निर्निष्ठसुखि अक्षिणी युष्मद्दर्शननिर्वाणसुखं गमिष्यतः ॥ ९६९ ॥ ९७०) भणियं
 च—भणितं च ताभिः आतर्जिवतु चिरं स भवतु स्पर्शदिवसः यत्र लीलावत्याः करकमल-
 संगसुखनिर्वृत्तिर्भवतीत्यर्थः ॥ ९७० ॥ ९७१) पिययम—प्रियतमसंग्रेषितनिजशरी-
 वार्ताप्रसादलम्भेन प्रियसखि वर्धाप्यसे इति लीलावती ताभिर्भणिता ॥ ९७१ ॥ ९७२)
 एकैकमेक—एकैकमेकपरितोषप्रमुदितानन्दनिर्भरमनोभिः सखीभिः स लीलावत्याः कण्ठ-
 स्थितो हारो दृष्टः ॥ ९७२ ॥ ९७३) तो झत्ति—तावज्जटिति कथितहृदयवेदना-
 वशविषण्णवदनाभिः भणितम् । सखि तव स्तनयोः शोभते हारः ॥ ९७३ ॥ ९७४)
 सिट्ठं देवीए—शिष्टं देव्याः लीलावत्याः एष हारः इह विजयानन्देनोपनीतः आनीतः
 इति श्रुत्वा मम वदननिवेशिताक्षिभिः प्रलपितम् ॥ ९७४ ॥ ९७५) एसो तुह—
 विजयानन्द एष हारस्तव स्वामिना कुत्र प्राप्तः । कियत्कालं चैष हालस्य शातवाहनस्य कोशे
 पर्युषितः स्थितः ॥ ९७५ ॥ ९७६) सिट्ठं च—शिष्टं च मया भगवति दिग्विजये
 वीरवानो नाम मलयानिलनामौ मलयशैलनाथो नराधिपः सोऽस्माभिः गृहीतः आत्म-

1) = जीवतु, PB जियउ, J जियओ. 2) B कमलसंगसु. णिवुओ जत्थ. 3) P omits सो given by JB. 4) P वियसिहय, JB पयंपिय. 5) P वयणेहि, JB वयणाहिं. 6) The last quarter of the gāthā is the same in all the three mss. P, however, records in the footnote a reading: केण तुह एस अप्पिओ हारो, and calls it पाठांतरं. 7) P निवेसे, J agrees with P excepting for णि, B निवेस. 8) B भयवह for तिस्सा. 9) = माधवानिलः 10) [?].

तस्स महा-भंडारे^१ उवाणिज्जे^२ णराविण सयं ।
 संपेसिओ णि^३ वज्ज सायरं एस वर-हारो ॥ ९७७
 तं वज्ज-वडण-सविसेस-दूसहं णि^४ णिज्ज दोहिं पि ।
 तह रुणं जह लोलाव^५ वि मोहं च संपत्ता ॥ ९७८
 हा किं अविवण्णे तम्मि जाइ एवं-विहं गइं हारो ।
 जो तेण दुसह-वम्मह-पजाले^६ विणिहिओ हियए ॥ ९७९
 हा कीस मए एवं प्रच्चिर-यालं दुरास-गाडिया^७ ।
 पा^८ ए^९ विखयं हयासाए जीवियं पाव-कम्माए ॥ ९८०
 एसो किर अविसारो हियए परि^{१०} विज्ज तस्स मए ।
 माहविलयाए हत्थम्मि उप्पिओ कह णु विच्छुडिओ ॥ ९८१
 हा वज्ज-कठिण-हियवय हारस्सेयस्स दंसणे अज्ज ।
 तुडिया कुमार-संगमयासा रे फुडसु एत्ताहे ॥ ९८२
 तक्कालं जं ण मेया एयं तं कुवल्यावलि फलं^{११} म्ह ।
 संपत्तं सविसेसं लीलावट-वसण-संजुत्तं ॥ ९८३
 दे वच्चसु भइणि तुमं दुसहं सहियं इमं^{१२} म्ह दोसेण ।
 एवं चिय अवसाणं अमहं पि इह त्थियं^{१३} वस्स ॥ ९८४

साकृतः ॥९७६॥ ९७७) तस्स महा-तस्य महाभाण्डारागारे उपनीयमाने दौक्य-
 माने नराधिपेन स्वयं दृष्ट्वा एष वरहारः प्रेषितः ॥ ९७७ ॥ ९७८) तं वज्जवडण -
 तद्वज्रपतनसविशेषदुःसहं निशम्य द्वाभ्यामपि तथा रुदितं यथा लीलावत्यपि मोहं गता
 ॥ ९७८ ॥ ९७९) हा किं-हा इति कष्टे । तस्मिन्नविपन्ने एष हारः एवंविधां^{१४}
 गतिं याति यः तेन दुःसहमन्मथप्रज्वलिते हृदये विनिहितो न्यस्तः ॥९७९॥ ९८०)
 हा कीस-हा किमिति मया प्रियसखि इयच्चिरकालं दुराशानटितया हताशया पापकर्मणा
 जीवितं प्रतिरक्षितम् ॥ ९८० ॥ ९८१) एसो किर-एष किल स हारः हृदये
 परिभाव्य माधवीलतायाः तस्य हस्ते मया समर्पितः कथं नु विच्छुटितः ॥९८१॥ ९८२)
 हा वज्ज-[हा वज्रकठिणहृदय हारस्य एतस्य दर्शने अद्य । त्रुटिता कुमारसंगमाशा रे^{१५}
 स्फुटस्व इदानीम्] ॥ ९८२ ॥ ९८३) तक्कालं जं-तत्कालं यत्र मृता हे कुवल्या-
 वलि तदिदानीं लीलावतीव्यसनसंयुक्तं सविशेषं फलं संप्राप्तम् ॥ ९८३ ॥ ९८४) दे
 वच्चसु-तावद्वज्र त्वं भगिनि लीलावति अस्मद्वेषेण दुःसहं त्वयापि सोढम् । अतःपरं

1)=उपदौक्यमाने. 2) B मोहं समझीणा. 3) P गइं, J गइं, B गयं. 4)=आधारः, B सो
 हारो for अविसारो. 5) B अप्पिओ. 6)=विच्छुटः. 7) This gāthā is found in PJ and M
 not in B. 8) P वज्ज, J वज्ज. 9) P हयविय, J हियवय. 10) P हारस्सेयस्स, J हारं सोयस्स.
 11) B मेया ता इहिं कुवलावलीय फलं l. 12) P फलम्, J फलम्ह[=फलं म्ह]. 13) PB
 इमम्ह[=इमं म्ह]. 14) B इयं. 15)=इह, स्वातन्त्र्यस्व, B corrupt. 16) [7].

विजयाणंद० पुरस्तरण तुह सहइ बाल-हरिणच्छि ।
 गमणं अणुराय-रसूसुयस्स पासं महीवईणो ॥ ९८५
 तं कुलिस-घाय-सविसेस-दूसहं णिमुण्डिण० णरणाह ।
 लीलावई विमुञ्जंत-सास-पसरा चिरं जाया ॥ ९८६
 परिचितियमिह हियए हंहो हय-देव तुज्झ किं जुत्तं ।
 सवाण वि समयं चिय संहारे आयरं काउं ॥ ९८७
 ता भणियं जक्ख-कुमारियाए तुह जेण पेसिओ हारो ।
 तस्सेसो पडिपाहुड-कएण पेसेमि अंगुलिओ ॥ ९८८
 जं^१ तेण मज्झ तं तह हत्थाहत्थं समप्पिओ तइया ।
 तस्सेस च्चेय गई संपइ अंगुलिय-रयणस्स ॥ ९८९
 एवं भणिऊण सयं एसो णरणाह जक्ख-तणया ।
 पयत्तेण पेसिओ तुम्ह अंगुलिओ ॥ ९९०
 भणियं च कण्ण-मूलम्मि मज्झ विणिवेसिऊण मुह-कर्मलं ।
 अइरा पेसेज्जसु सालवाहणं मह सयासम्मि ॥ ९९१
 चित्तं चित्त-गएणावि जेण तिस्सा णिरगलं हरियं ।
 सा कह णु तस्स पच्चक्ख-दंसणे मरणमहिलसइ ॥ ९९२

त्वं स्निहितं साधयेत्यर्थः । अस्माकमप्यत्र स्थातव्यस्येदंमेवावसानं प्रान्तम् ॥ ९८४ ॥
 ९८५) विजयाणंदेण—हे बालहरिणाक्षि विजयानन्देन पुरःसरेण अग्रे गामिना अनु-
 रागसमुत्सुकस्य महीपतेः शातवाहनस्य पार्श्वे तव गमनं शोभते नानुचितमित्यर्थः ॥ ९८५ ॥
 २० ९८६) तं कुलिस—तत्कुलिशघातसविशेषदुःसहं निशम्य श्रुत्वा नरनाथं लीलावती
 विमुञ्चच्छ्वासप्रसरा चिरं जाता ॥ ९८६ ॥ ९८७) परिचितियमिह—परिचिन्तित-
 वानस्मि हृदये हंहो हंतदैव तव किं समकं समकालमेव सर्वेषामपि संहारे आदरः कर्तुं
 युक्तः ॥ ९८७ ॥ ९८८) ता भणियं—ततो भणितं यक्षकुमार्या तव कृते येन
 राज्ञा हारः प्रेषितः । तस्य प्रतिप्राभृतकृते एषोऽङ्गुलीयकः प्रेष्यताम् ॥ ९८८ ॥ ९८९)
 २५ जं तेण—यैस्तेन मम तदानीं हस्ताहस्तं समर्पितो न्यस्तो हस्ते । तस्याङ्गुलीयकरत्नस्य
 संप्रत्येषैव गतिः प्रधानेत्यर्थः ॥ ९८९ ॥ ९९०) एवं भणिऊण—एवं भणित्वा स्वर्गं
 यक्षतनयया नरनाथ एषोऽङ्गुलीयकः प्रयत्नेन युष्माकं प्रतिप्राभृतं प्रेषितः ॥ ९९० ॥
 ९९१) भणियं च—भणितं च मम कर्णमूले मुखकर्मलं विनिवेश्य तदेवाह । अचिरेण
 शातवाहनो मम समीपे प्रेष्यताम् ॥ ९९१ ॥ ९९२) चित्तं चित्त—येन त्वया

२० १)=रसोत्सुकस्य, P रसुसुयस्स, J रसुसुयस्स, B perhaps रसुसुयस्स. २) PB 'वईणो, J वयणो. ३) B परि. ४) P अंगुलिउं, J अंगुलिओ, B अंगुलिओ. ५) B जो. ६) B कर्मलं. ७) B पेसिज्जड सालवाहणो. ८) B गएण वि जेण. ९) B दइय for तस्स. १०) B हंत दैव.

ताहं तस्स सहस्रेण प्रत्य लीलाव-समप्येडं ।
 पच्छा हियय-समी-य-क-अणुद्विस्सं ॥ ९९३
 एवं भणिऊण तहिं सहसा संपेसिओ अहं तीए ।
 लोलाव-प्र पच्छा उल्लवियं सुयणु णिसुणेसु ॥ ९९४
 णिय-सामिणो भणिज्जः तुह चलणंबुरुह-दंसण-सुहाण ।
 एवं अभायणाहं अण्णम्मि वि होज्ज मा जम्मे ॥ ९९५
 एवं सव्वाणं चिय कय-प्पणामो विसाय-परिगहिओ ।
 संपत्तो तुह चलणारविंदं-मूलम्मि एत्ताहे ॥ ९९६
 इय जं जुज्जइ एवं-विहम्मि कज्जम्मि तुम्ह णरणाह ।
 तं अविलंबं कीरउ कज्जं अप्पाहणाणुगयं ॥ ९९७
 तं तह सोऊण चिरं सो राया कुवलयच्छि तवेलं ।
 झाण-द्विओ व मइ-मोहिओ व छलिओ व संजाओ ॥ ९९८
 णिप्फंद-गय-णिरालोय-लोयणो णट्ट-चेट्ट-णित्थामो ।
 भणिओ विजयाणंदेण देव अलमिह विलंबेण ॥ ९९९

चित्तगतेनापि तस्याश्चित्तमपहृतं सा कथं नु दयित^१प्रत्यक्षदर्शने मरणमभिलषति । कुंसुमा-
 लियं अपहृतं 'तक्ष्यादीनां छोल्लादयः' [हैम० ८-४-३९५] इति सिद्धम् ॥ ९९२ ॥
 ९९३) ताहं तस्स - ततोऽहं तस्य स्वहस्तेनात्र लीलावतीं समर्प्य पश्चाद् हृदयसमी-
 दित्वा दृष्ट्वा तस्यास्यामि ॥ ९९३ ॥ ९९४) एवं भणिऊण - एवं भणित्वा तत-
 स्तयाहं सहसा प्रेषितः । लीलावत्या च पश्चादुल्लपितम् । किमित्याह । सुतनु सावित्रि
 शृणु । कवेः स्वभार्यासंबोधनमिदम् ॥ ९९४ ॥ ९९५) णियसामिणो - निजस्वामिनः^२
 पुरतो भणेदं ब्रूयाः । तव चरणाम्बुरुहदर्शनसुखानामेवमहमभाजनमयोभ्या जातेत्यर्थः ।
 परमार्थसिद्धिर्निजन्मनि मा भूवम् ॥ ९९५ ॥ ९९६) एवं सव्वाणं - एवं सर्वासामपि
 कृतप्रणामो विषादपरिगृहीतोऽधुना त्वच्चरणारविन्दमूले संप्राप्तः ॥ ९९६ ॥ ९९७)
 इय जं जुज्जइ - इत्येवंविधे काले युष्माकं यद्युज्यते तत् अप्पाहणाणुगयं संदेशकानु-
 गतं कार्यं क्रियताम् । कथमविलंबं शीघ्रम् ॥ ९९७ ॥ ९९८) तं तह सोऊण -
 तत्तथा श्रुत्वा राजा चिरं हे कुवल्याक्षि सावित्रि तद्वेलं तत्कालं ध्यानस्थित इव मति-
 मोहित इव छलित इव संजातः ॥ ९९८ ॥ ९९९) णिप्फंद - निष्पन्दगतिर्निरा-
 लोकलोचनो नष्टचेष्टो निःस्थामा राजा विजयानन्देन भणितः देव अलमिह विलम्बेन

1) = समर्प्य. 2) B अभावणाहं. 3) B मूलमित्ताहे. 4) B कालमि. 5) B हिय इव. 6) B
 मोहिय इव. 7) B छलिय इव. 8) P निप्फंदनिच्छलालोय, J निप्फंदगयणिरालोय, B निप्फंदगह-
 णिरालोय. 9) Possibly the last sentence should belong to the commentary on
 verse No. 1001 below.

जं तुम्ह म^१ण्डल^२ पि^३णयं तं करेह चित्त^४त्थं ।
 को जाणइ कज्ज-गई एम-विहा कह वि परिणमं ॥ १०००^३
 चित्तं चित्त-गणावे देव कु^५ण्डालि^६ तए जिस्सा ।
 सा कह ण तुज्झ दंसण-सुह-वडिया मरणमा^७लसइ ॥ १००१
 भणियं च तओ पुहइ^८रेण मा एरिसं स^९ल्लवसु ।
 ण हु सामण्ण-जणाणं सरिस्स-चित्ता पिया अम्ह ॥ १००२
 एवं-विहाण पत्तिर्यं परिहास-पर्यपियं पि णिवहइ ।
 जं पुण स^{१०}म्भाव-गयं तं भणियं णण्णह्मा होइ ॥ १००३
 स च्चेय मं ण मण्णइ अहं पि णेच्छामि अज्ज तं जायं ।
 मरणेणं महाणुमई^{११} मरणम^{१२}म्हं पि रमणीयं ॥ १००४
 तत्थ वि गयाण मरणं ताहिं समं ता वरं इह च्चेय ।
 जाणिज्जइ तेणं^{१३} चिय णिकइयव-णेह-परिणमं ॥ १००५
 अहि-मुह-जीहा-जुय-चंच^{१४} ण जइ जीविण जिय-लोए ।
 लब्भइ म णावसरो ता को अणओ मरंताण ॥ १००६
 जं तं केण वि असरीरिया^{१५} वाया^{१६} से समीइ^{१७}टं ।
 तं इह लोए अलियं करोमि सच्चं च पर-लोए ॥ १००७

- ॥ ९९९ ॥ १०००) जं तुम्ह—यत्तव महानुमत्या पिशुनितं तच्चित्तार्थं मनीषितं कुरु । को जानात्येवंविधा कार्यगतिः कथमपि परिणमते ॥ १००० ॥ १००१)
 चित्तं—चित्रगतेनापि त्वया देव तस्याश्चित्तमपहृतम् । सा कथं नु युष्मद्दर्शनसुखपतित
 २० मरणमभिलषति ॥ १००१ ॥ १००२) भणियं च—भणितं च ततः पृथ्वीश्वरेण
 मेदृशं समुल्लपस्य । न खलु सामान्यजनानां सदृशी सास्माकं प्रियतमा ॥ १००२ ॥
 १००३) एवंविहाण—प्रतीहि जानीहि । एवंविधानां लीलवतीसदृशीनां परिहास-
 प्रजल्पितमपि निर्वहति प्रतिपन्नं न चलति । यत्पुनः सद्भावगतं भणितं नान्यथा भवति
 ॥ १००३ ॥ १००४) स च्चेय मं—सा चैव मां न मन्यते चेदहमपि नेच्छामि
 २५ अथ ततो महानुमत्या मरणेऽस्माकमपि मरणं रमणीयं जातम् ॥ १००४ ॥ १००५)
 तत्थ वि—तत्रापि गतानां ताभिः समं मरणं कार्यमित्यर्थः । वरमिहैव तत्कुर्म इति
 विशेषः । येनाकैतवस्वेहपरिणीमः ज्ञायते ॥ १००५ ॥ १००६) अहिमुह—अहि-
 मुखजिह्वाचञ्चलेन जीवितेन यदि जीवलोके मरणावसरो लभ्यते तस्मान्निश्रयमाणानां
 कोऽन्यो न्यायो युक्तमेवायमर्थः ॥ १००६ ॥ १००७) जं तं केण वि—यत्तत्केनापि
 ३० तेनैशरीरया वाचा आदिष्टम् । तदिह लोके अलीकं तत्परलोके सत्यं करोमि ॥ १००७ ॥

1) B चित्तदी. 2) P 1000, J not specified nearabout, B 1006. 3)=अपहृतं. 4) B सरिसा चित्ता वियाणम्ह. 5)=जानीहि. 6) B omits जं. 7) B perhaps जं (for तं) भणियं तं ण अण्णहा. 8)=नान्यथा. 9) B नेय for अज्ज. 10) B मरणं पि [= 'णं' मि]. 11) B 'महाण रमं'. 12) B अणं. 13)=अनयः. 14) B तेण आइटं for से etc. 15) B 'णामं'.

इय सो तिलोय-सुन्दरि-समागम-शा-विओय-विसर्मत्थो ।
 गायज्जुण-गुरुणा जाणिऊण पुहईसरो भणिओ ॥ १००८
 हंहो सिरि-सालाहण कीस तुमं एरिसं समुल्लवसि ।
 पायय-पुरिसो व महाणुभाव-गुण-वज्जियं वयणं ॥ १००९
 जे धम्माय ण कामाय णेय मोक्खाय प्रथ संसारे ।
 ताणुप्पत्ति-विणासो होइ तणाणं व पुरिसाण ॥ १०१०
 जम्मं मरणस्स कए मरणं जम्मस्स केवलं चेय ।
 णण्णं कुमईण फलं संसारे संसरंताण ॥ १०११
 सुमईण पुणो णरवइ अण्णाओ अणोवमाओ सिद्धीओ ।
 लब्भंति अणुज्झिय-जाविण्ण^८ इह जीव-लोयम्मि ॥ १०१२
 किं ण गणसि संसारे पंचत्तं जो गओ गओ च्चेय^{१०} ।
 पत्तिय सुवल्लहेहि मि^{११} समयं मेलावयं कत्तो ॥ १०१३
 ता किं पायय-पुरिसाणुसारिणा निष्फलेण मरणेण ।
 जइ णेच्छसि इह रज्जं ता एहि विसम्ह पायालं ॥ १०१४
 तत्थट्ठ-उणो^{१६} भोगो सग्गाहितो णराण धीराण ।
 वास-सहस्साइं अलक्खियाइं जेर-वाहि^{१७} रहियाइं ॥ १०१५

१००८) इय सो—त्रैलोक्यसुन्दरीसमागमाशावियोगासमर्थः स पृथ्वीश्वरो नागार्जुन-
 गुरुणा ज्ञात्वेति भणितः । त्रिलोकसुन्दरी लीलावती ॥ १००८ ॥ १००९) हंहो
 सिरि—हंहो श्रीशतवाहन महानुभाव प्राकृतपुरुष इव किमितीदृशं गुणवर्जितमज्ञानोचितं
 वचनं समुल्लवसि ॥ १००९ ॥ १०१०) जे धम्माय—ये पुरुषा न धर्माय न^{२०}
 कामाय च न मोक्षार्थाय इह संसारे भवन्ति तेषां तृणानामिवोत्पत्तिविनाशावैव स्तः ।
 जन्ममरणफलमेव न पुरुषार्थसाधकमिति ॥ १०१० ॥ १०११) जम्मं—केवलमेव
 जन्ममरणकृते मरणं पुनर्जन्मकृते संसारे संसरतां भ्रमतामेतत्कुमतीनां फलम् ॥ १०११ ॥
 १०१२) सुमईण—हे नरपते सुमतिभिः पुनरनुज्झितजीवितैरिह^८ जीवल्लोके अन्या
 अपूर्वा अनुपमाः सिद्धयो लभ्यन्ते ॥ १०१२ ॥ १०१३) किं ण गणसि—किं न^{२५}
 जानासि संसारे पञ्चत्वं मरणं यो गतः स गत एव प्रतीहि जानीहि सुवल्लभैरपि समं
 विपन्नानां कुतो मेलापकम् ॥ १०१३ ॥ १०१४) ता किं—तर्हि प्राकृतपुरुषानु-
 सारिणा निष्फलेन मरणेन । यदि राज्यमिह लोके नेच्छसि तदैहि आगच्छ विशाव
 पातालम् ॥ १०१४ ॥ १०१५) तत्थट्ठउणो—यतस्तत्र जराव्याधिरहितानां ।

१)=समागमाशावियोगविषमस्थः. २) B असमत्थो. ३)=नागार्जुन. ४) B पायव. ५) B तणाणेव. ६) B एवं for णण्णं. ७) PB °इहि, J °ईण ८) P °एहि, J °एण, B °एहि. ९) P गणसि, J यणसि, P मुणसि. १०) B च्चेव. ११) B वि. १२) B पायव. १३) PJB निष्फ°. १४)=महाराज्यं, P महरज्जं, JB इह रज्जं. १५)=अट्ठगुणः. १६)=वर्ष. १७)=जराव्याधिरहितानि. १८) B रहियाण.

एवं सुणिऊणं णराहिवेण उब्बिब-बाल-हरिणच्छि ।
 परिचितिऊण सुइरं पडिवण्णं भिक्खुणो वयणं ॥ १०१६
 अह अण्णम्मि पहाए सुयम्मि संकामिऊण णिय-रज्जं ।
 संचलिओ लोला-इ-सलंभ-णिंरालसो राया ॥ १०१७
 बहु मण्णंतो तं चिय मरणमसंतोस-दिण्ण-णिर्य-हियओ ।
 णायज्जुणोवरोहेण णिग्गओ णिय-पुराहिंतो ॥ १०१८
 सामंतामच्च-सुभिच्च-बंधु-सुहि-जणवर्याण दुब्बिसहं ।
 दुक्खं उप्पायंतो गोला-सरि-कच्छमल्लीणो ॥ १०१९
 णियडोलग्गाण सएहिं दोहिं दोहिं मि णेरंद-उत्ताण ।
 राया प्रक्केण कई-सएण समयं समुच्चलिओ ॥ १०२०
 णायज्जुण-भिक्खु-पुरस्सरेण णई-तीर-संठिओ राया ।
 विजयाणंदेण समं विवराहुत्तं परिकंतो ॥ १०२१
 अह सो पसंयच्छि सुवल्लहेहिं समयं सुधीर-पुरिसेहिं ।
 संपत्तो विवर-मुहं मंड-पडिरिक्खिय-दुवारं ॥ १०२२

- 15 धीराणां सत्पुरुषाणां नराणामलक्षितान्यगणितानि वाससहस्राणि यावदष्टगुणो भोगो
 भुक्तिफलं तत्राधोलोके ॥ १०१५ ॥ १०१६) एवं सुणिऊण—उब्बिबबालहरि-
 णाक्षि सावित्रि नराधिपेनैवं श्रुत्वा सुचिरं परिचिन्त्य तद्विक्षोर्वचनं प्रतिपन्नमभ्युपगतम्
 ॥ १०१६ ॥ १०१७) अह अण्णम्मि—अथान्यस्मिन् प्रभाते निजराज्यं सुते
 संक्रम्य पुत्रस्य दत्त्वा लीलावतीरसलाभनिरालस्यो राजा संचलितः प्रस्थितः ॥ १०१७ ॥
 20 १०१८) बहु मण्णंतो—तदेव मरणं बहु मन्यमानो असंतोषदत्तहर्तृदयो नृपो नागार्जुनो-
 परोधेन निजपुरान्निर्गतः ॥ १०१८ ॥ १०१९) सामंतामच्च—सामन्तामात्यसुभृत्य-
 बन्धुसुहृज्जनपदानां दुर्विषहं दुःखमुत्पादयन् गोलासरित्कच्छं प्राप्तः ॥ १०१९ ॥
 १०२०) णियडोलग्गाण—निकटावल^३कानामासन्नसेवकानां शतद्वयेन राजपुत्रशत-
 द्वयेन एकेन कविशतेन राजा समुच्चलितः ॥ १०२० ॥ १०२१) णायज्जुण—
 25 नागार्जुनेन गुरुणा पुरस्सरेण नदीतीरसंस्थितो राजा विजयानन्देन सह विवरं पातालं
 प्रति समक्रान्तः उपचक्राम ॥ १०२१ ॥ १०२२) अह सो—अथ प्रसृताक्षि
 प्रसृतिप्रमाणेनेत्रे, सुवल्लभैर्वीरपुरुषैः सह मृगेन्द्रप्रतिरक्षितद्वारं राजा विवरमुखं संप्राप्तः ।

1) B सोऊण. 2) = नागार्जुनस्य. 3) P records in the foot-note a पाठांतरं, namely,
 निरासओ । आशारहितः; P सलंभं निरालसो, J सलंभणिंरालसो, B वईरसलंभनिरालसो.

30 4) B हय. 5) = जनपदानां. 6) = निकटअवलगाकारक [?]. 7) P सएहिं, J सहिहहिं, B सएहि.
 8) B गुरुणा for भिक्खु. 9) P सरि for णइ of J, B नदीतीरसंस्थितो. 10) = प्रसृताक्षि. 11) =
 मृगेन्द्र, B मयंद. 12) B पादानां. 13) B लंग. 14) B प्रमाणं.

तो तं वियड-विडिंचियं-वयण-विमुक्काहिराव-बीहच्छं ।
 अवगणिऊण सवे वि संपइट्ठा महासीहं ॥ १०२३
 ता अद्धोयण-मेत्ते सच्चवि- पिहु-सिला-समोत्थइयं ।
 हेरंब-गण-सणाहं बीयं दारंतरुद्देसं ॥ १०२४
 तं पि तिदोसा^{१)}पमे कयं-पुर-चलणस्स मोक्कलं जायं ।
 तत्तोहितो अद्धोयणेण दिट्ठं भवाययणं ॥ १०२५
 अइउंतासोय-विसाल-साल-पीयाल-ताल-संछणं ।
 वण-परिमल-परिवासिय-पायव-णिउंजं ॥ १०२६
 पुंणाय-णायकेसर-केयइ-कंकेलि-कुरवय-सणाहं ।
 कुंद-कुरुटय-कुज्जय-कंचण-कणवीर-संपुण्णं ॥ १०२७
 णव-चूय-चारु-चंपय-चंदण-वण-देवदारु-दुम-गहणं ।
 मंदार-मुद्ध-मालइ-मिलंत-णव-मल्लियामोयं ॥ १०२८
 सिय-सिंदुवार-पाडल-पियंगु-णोमालिया-सुयंध-वहं ।
 वियंसिय-कमल-दलोवयार-चिंचइय-धरणि-यलं ॥ १०२९
 महु-मत्त-महुयरावलि-झंकारुग्गीय-पायव-णिउंजं ।
 कलयंठि-कलयलीराव-मुहलियासेस-पेरंतं ॥ १०३०

प्रसूतिः प्रसूतः पाणिः । मृगेन्द्रः सिंहः पातालरक्षकः ॥ १०२२ ॥ १०२३) तो
 तं वियड — ततस्तं विकटविरलीकृतवदनविमुक्ताभिरावबीभत्सं महासिंहमवगणय्य सर्वे-
 ऽपि संप्रविष्टाः पातालमिति ॥ १०२३ ॥ १०२४) ता अद्धोयण — ततोऽर्धयोजन-
 मात्रे पृथुलशिलासमाच्छादितो हेरम्बगणसनाथो द्वितीयो द्वारान्तरोद्देशो दृष्टः ॥ १०२४ ॥ २०
 १०२५) तं पि — तमपि त्रिदोषापगमे कृततपश्चरणस्य मुक्तलनं स्वलितं जातम् । ततो-
 ऽर्धयोजनेन भवायतनं दृष्टम् । त्रिदोषा त्रियामिनी ॥ १०२५ ॥ १०२६-३२)
 अइउंतासोय — अतिरक्ताशोकविशालशालप्रियालतालसंछन्नम् । वकुलैलावनपरिमलपरि-
 वासितपादपनिकुञ्जम् ॥ [पुंणाय —] पुंणागनागकेसरकेतकीकंकेलिकुरुवैकसनाथम् ।
 कुन्दकुरण्टककुब्जकर्णिकारकरवीरसंपूर्णम् ॥ [णवचूय —] नवचूतचारुचम्पकचन्दन- २५
 वनदेवदारुद्रुमगहनम् । मन्दारमुग्धमालतिमिलन्नवमल्लिकामोदम् ॥ [सिय —] सित-
 सिन्दुवारपाटलप्रियङ्गुनवमालिकासुगन्धपथम् । विकसितकमलदलोपचारमण्डितधरणि-
 तलम् ॥ [महुमत्त —] मधुमत्तमधुकरावलिझंकारोद्गीतपादपनिकुञ्जम् । कलकण्ठी-

1) J विड. 2) = प्रसारितं, P विडिंवि [= चि]य, J not specified, B विरल्लिय. 3) = अभिराव;
 P बीभच्छं, J बीहच्छं, B बीहर्थं. 4) B पिहुलसिल. 5) = आच्छादितं. 6) = द्वारं [= रां]तरोद्देशं. २०
 7) = प्रभाते, P विदोसा, JB तिदोसा. 8) = कृतपूर्वकर्मणः, B कयतवचरणस्स. 9) = अतिमुक्तक,
 B अहरतासोय. 10) P वाल, JB ताल. 11) PB संछन्नं, J सच्छणं. 12) PB वण, J धण,
 13) B कुरुवय. 14) B कुरुटय. 15) PB मालइ, J मालय. 16) B सुयंध. 17) B विहसिय,
 [सिय-सिय-कमल]. 18) = महुयराव.

अस्सत्थ-वर-वदुंबर-फणस-फलुहाम-रिद्धि-रमणीयं ।

सुह-माहुलिंग-णालेरि-केलि-दक्खाहिरामयरं ॥ १०३१

इय एरिसं कुरंगच्छि देवदेवस्स मङ्गल्लापं ।

जं पेच्छिऊ पावंति णरवारिदा महा-सिद्धि ॥ १०३२

तो तं भवाणि-दइयं भव-भूय-भयावहं धुणेऊण ।

धोयंतरं कुरंगच्छि जाव पुरओ वसप्पंति ॥ १०३३

ताव तइयं दुवारं कणय-कवाडग्गला-दुरुग्घाडं ।

सच्चवियं भीम-भुयंग-णिवह-णिविच्च-संचारं ॥ १०३४

तत्थेक्को वर-पुरिसो सच्चविओ राज्ञा कुरंगच्छि ।

संजमिओ भीम-भुयंग-पास-णिवहेण णित्थामो^१ ॥ १०३५

भणियं च अहो पेच्छह पायाल-पवेस-कंखिरो एसो ।

संजमिओ दुड्ड-भुयंगमेहिं अच्छइ महा-पुरिसो ॥ १०३६

एवं भणिरस्स णराहिवस्स ते सुयणु विसहरा सब्बे ।

मोत्तूण तं जुयाणं पलीइया दस-दिसाहुत्तं ॥ १०३७

- ^{१५} कलकलारावमुखरिताशेषपर्यन्तम् ॥ [अस्सत्थ -] अश्वत्थवरोदुम्बरपनसफलोद्दामक्रद्धि-संपूर्णम् । रमणीयमणिशिलातलपतत्कुसुमौघशोभाढ्यम् ॥ [इय एरिसं -] इतीदृशं कुरङ्गाक्षि सावित्रि देवदेवस्येश्वरस्य मन्दिरोद्यानम् । यदृष्ट्वा नरवरेन्द्रा महासिद्धिं प्राप्नुवन्ति ॥ 'करवीरे णः' [हैम० ८-१-२५३] इति कणवीरो । 'ओत्पूतरबदरनवमालिकानवफलिकापूगफले' [हैम० ८-१-१७०] इति नोमालिया । 'मण्डेश्चिचचिचअचिचिल्ल-
^{२०} रीडटिविडिकाः' [हैम० ८-४-११५] इति चिचइयं मधुमकरन्दैः । 'डिल्लडुल्लौ भवे' [हैम० ८-२-१६३] इति सोहिल्लं । कुलकम् ॥ १०२६-३२ ॥ १०३३) तो तं - ततस्तं भवानीदयितं भवभूतिभयावहं संसारसंभवसंहारकं [स्तुत्वा] हे कुरङ्गाक्षि यावत्पुरतः स्तोक्रान्तरं विसर्पति ॥ १०३३ ॥ १०३४) ताव तइयं - तावता कनकपाटार्गल-दुरुद्धाटं भीमभुजगनिवहनिरन्तरालसंचारं तृतीयं द्वारं दृष्टम् ॥ १०३४ ॥ १०३५) तत्थेक्को - तत्रैकः कुरङ्गाक्षि राज्ञा भीमभुजगपाशनिवहेन संयतो बद्धः निःस्थामा निर्बलो वरपुरुषो दृष्टः ॥ १०३५ ॥ १०३६) भणियं च - अहो पश्यत पातालप्रवेशाकांक्षी एष महापुरुषो दृष्टः भुजंगमैः संयतोऽस्ति बद्धोऽस्ति ॥ १०३६ ॥ १०३७) एवं भणिरस्स - एवं भणनशीलस्य नराधिपस्य ते सर्वे विषधराः सुतनु तं युवानं मुक्त्वा

1) [वड]. 2) P वदुंबर, J वदुंबर, B उदुंबर. 3) B रिद्धिसंपुञ्जं. 4) B reads the second line thus: रमणीयमणिसिलायलपडंतकुसुमामो[=सुमो]हसोहिल्लं. 5) P 'लिंग, J 'लिङ्ग. 6) P दक्खाभिं, J दक्खाहिं. 7)=अवसर्पति, B पसप्पंति. 8)=अवलः. 9) B somehow omits this gāthā, though the Sanskrit commentary is given. 10) P पिलाइया, J पलोइया. 11) B कुलकम् is put at the close of the gāthās.

तो तेण वर-जुयाणेण प्रभणियं साहु साहु णरणाह ।
 को इह तुम्हाहिंतो पर-वसण-विणासणो अण्णो ॥ १०३८
 ण तुमाहि जए धीरो^१ परोवयारी तुमाओ ण य को वि ।
 णेय तइंतो^२ दीसइ णिक्कारण-वच्छलो ग्रथ ॥ १०३९
 ता किं भणामि एवं-विहाण अम्हाण मुक्क-वसणाण ।
 जं अत्थि जं च होही तमसेसं तुम्ह साहीणं ॥ १०४०
 भणियं च राइणा सुकण्ठ-कम्म कं तं ण जं तुमाहिंतो ।
 संपज्जइ ता साहेह अम्ह किं^३ अत्थ तुम्हे वि ॥ १०४१
 भणियं च तेण णरवइ उवविसह सुवित्थरं पि^४ साहेमि ।
 कस्स व अण्णस्स मए अण्णणप्पं कहेयव्वं ॥ १०४२
 अत्थि बहु-विह-विहंग-उल-राव-संगीय-मणहर-णियंबो ।
 लवलि-लवंगेला-वण-परिमल-परिवासिय-दियंतो ॥ १०४३
 सुर-वहु-चलणालत्तय-चिंचिल्लिय-मणिसिलायलुच्छंगो ।
 मलओ णामेण महा-महीहरो सिद्ध-सुह-वासो ॥ १०४४
 तत्थ मलयाणिलो णाम वसइ सिद्धाहिवो सुविक्खाओ ।
 तस्स सुओ हं पहु माहवाणिलो णाम जीय-समो ॥ १०४५

दशदिक्संमुखं पलायिताः ॥ १०३७ ॥ १०३८) तो तेण—ततस्तेन वरयूना प्रभणितं
 साधु साधु नरनाथ कोऽन्यो भवतः परव्यसनविनाशनः ॥ १०३८ ॥ १०३९) ण
 तुमाहि—न त्वत्तो जगति वीरो^१ न च त्वत्तः कोऽपि परोपकारी न च त्वत्तो निःकारण-
 वत्सलः कोऽप्यत्र दृश्यते ॥ १०३९ ॥ १०४०) ता किं—तत्किं भणामः एवं-
 विधानामस्माकं मुक्तव्यसनानां यदस्ति यद्विप्यति तदशेषं युष्मत्स्वाधीनम् ॥ १०४० ॥
 १०४१) भणियं च—भणितं च राज्ञा तत्किं यत्त्वत्तो हे सुकृतकर्मन् न संपद्यते ।
 तत्कथयास्माकं किमर्थमत्र यूयमिति ॥ १०४१ ॥ १०४२) भणियं च तेण—भणितं
 च तेन [नरपते] उपविशत येन सविस्तरमपि कथयामि । कस्यान्यस्य मयात्मात्मनैव
 कथयितव्यः ॥ १०४२ ॥ १०४३-४५) अत्थि बहुविह—विविधविहंगमकुलराव-
 संगीतमनोहरनितम्बः । लवलीलवङ्गैलावनपरिमलपरिवासितदिगन्तः ॥ [सुरवहु—]
 सुरवहुचरणालक्तकमण्डितमनःशिलातलोत्संगः । नाम्ना मलयः सिद्धसुखवासो महामही-
 धरोऽस्ति ॥ [तत्थ—] तत्र च मलयाणिलो नाम सुविख्यातः सिद्धाधिपो वसति ।

1) = जगति. 2) B वीरो. 3) P तयंतो, J तइंतो, B तइंदो. 4) B भणिमो. 5) P के, J not specified, B किं. 6) = उपविशत. 7) B मि. 8) B कए. 9) = आत्मानं. 10) B अत्थि त्ति १० बहुविहंग. 11) B लवनी.

अह तं सोऊण णराहिवेण उब्बिब-बाल-हरिणच्छि ।
 अप्पाणं तिहुयण-सिरि-पसंग-सुंहियं वं परितुलियं ॥ १०४६
 भणियं च इमो सो अंगुलीयओ जस्स दंसणेण तुमं ।
 मुक्को वर-वीर इमाउ झंत्ति अहि-बंधणाहिंतो ॥ १०४७
 तो तं णिययंगुलियं सहसा दट्ठण सिद्ध-कुमरेण ।
 हरिस-विसाय-विमुज्झंत-हियय-भावं समुलवियं ॥ १०४८
 कथ इमो पुहईसरं लद्धो तुम्हेहिं इयं वरंगुलिओ ।
 साहेह म्हेहिं कथ एसो इहं पत्तो ॥ १०४९
 सिद्धं च तस्स पुहईसरेण कुवलय-दलच्छि णीसेसं ।
 सबं पि महाणुमईण वडयरं सीयरं तेणं ॥ १०५०
 तो तेण ण-माइय-हियय-पहरिसुप्फुल-लोयण-मुहेण ।
 भणियं तथा वि अज्ज वि कीस तुमं इह विलंबेसि ॥ १०५१
 जं एच्चिरं पि कालं पुव-विरुद्धेहिं हय-भुयंगेहिं ।
 बद्धो हं इह वसिओ तं चेवं महागुणे पडियं ॥ १०५२
 अह सो वि हु वइरासंकिण्हिं^{१३} णाण्हिं मह सयासाओ ।
 दूर-णिहत्तो^{१४} हारो सो वि गुणाणं धुरे जाओ ॥ १०५३

प्रभो तस्य माधवानिलो नाम जीवसमोऽहं सुतः । कुलकर्म ॥ १०४३-४५ ॥ १०४६)
 अह तं—अथ तच्छ्रुत्वा नराधिपेन उन्नतबालहरिणाक्षि आत्मा त्रिभुवनश्रीप्रसंगसुखित
 इव परितुलितः ॥ १०४६ ॥ १०४७) भणियं च—भणितं चायं सोऽङ्गुलीयकः
 १० यस्य दर्शनेन हे वरवीर त्वं झटिति अस्मादहिबन्धनान्मुक्तः ॥ १०४७ ॥ १०४८)
 तो तं—ततः सिद्धकुमारेण सहसा तमङ्गुलीयकं दृष्ट्वा हर्षविषादविमुह्यमानहृदयभावं
 समुलपितम् ॥ १०४८ ॥ १०४९) कथ इमो—हे पृथ्वीश्वर एष वराङ्गुलीयकोऽत्र
 युष्माभिः कुतो लब्धः कथय महाश्रयमस्माकं कुतः एषोऽत्र प्राप्तः ॥ १०४९ ॥
 १०५०) सिद्धं च—हे कुवलयदलाक्षि पृथ्वीश्वरेणाद्रियमानेन निःशेषो महानुमत्याः
 १० व्यतिकरः सर्वोऽपि शिष्टः कथितः ॥ १०५० ॥ १०५१) तो तेण—ततस्तेनामात-
 हृदयप्रहर्षोत्फुल्लोचनमुखेन भणितं तथाप्यद्यापि किमिति त्वं विलम्बसे ॥ १०५१ ॥
 १०५२) जं एच्चिरं—पूर्वविरुद्धैर्बद्धैर्हृतभुजंगैर्बद्धो यदि यच्चिरं कालमत्रैव स्थितः तदेव
 महागुणे पतितं गुणकारणे जातम् ॥ १०५२ ॥ १०५३) अह सो—अथ सोऽपि

१) B सुहियव्व. २) P च, J व. ३) P इमो अंगुलिं, J इमो सो अंगुलीं, B इमासो अंगुलीं.
 ४) = झटिति. ५) PB णियअं, J णिययं. ६) B पुहवीसर. ७) B इह. ८) P यम्ह, B वं म्हः.
 ९) B पुहवीसरेण. १०) = सादरं. ११) B आयरंतेण for सायरं तेण. १२) PB चेव, J च. १३) P
 किण्हि, J किण्हि, B किण्हि. १४) P निहत्तो, J निहत्तो, B निहत्तो. १५) B puts this at
 the close of the gāthās.

दे वच्चह प्रत्ताहे अहं पि मलयायलाओं तुह पासं ।
 विसमत्थं^१ संठविऊ^२ गुरु-यणं संमिलिस्सामो ॥ १०५४
 एवं भणिऊण मयच्छि राइणो मलय-महिहराहुत्तं ।
 परमाणंद-पहिड्डो सिद्ध-कुमारो गओ सहसा ॥ १०५५
 अहं तं कणय-कवाडं उग्घाडेऊण चंद-वयणाओ ।
 अल्लीणाओ^३ किसोयरि पहु-पुरओ दो पुरंघीओ ॥ १०५६
 ताहिं भणियं णराहिव एयं रयणप्पहाइ वर-भवणं ।
 विसह विसूरइ सा अम्हं सामिणी तुम्ह दोसेण ॥ १०५७
 एवं सोऊण णराहिवेण णायज्जुणस्स णिय-वयणं ।
 वयणम्मि समप्पेऊण सायरं ताण उल्लवियं ॥ १०५८
 एवं एयं जं भणह तुम्हि रयणप्पहाए वर-भवणं ।
 दुल्लहलंभं किं पुण प्रक्कं भणियवयं अत्थि ॥ १०५९
 एसोम्हं सुमित्तो माहवाणिलो जा णं होइ सुविसत्थो ।
 तावम्हं पि ण जुज्जइ एव-विहं अच्छिउं प्रत्थ ॥ १०६०
 एवं भणिऊण विसज्जियाओ ताओ दुवे वि दूईओ ।
 णमिऊण भवं णायज्जुणेण समयं गओ राया ॥ १०६१

द्विवैराशङ्किभिर्नागैः सर्पैः मम सकाशाद्यो हारो दूरे निहितः क्षिप्तः स एव गुणानां धुरि
 जातः ॥ १०५३ ॥ १०५४) दे वच्चह—देव इदानीं तावद्भजावः अहमपि मल-
 याचलान्द्रुज्जनं संस्थाप्य मातापितरौ संतोष्य तव पार्श्वे संगम्ये संमिलिष्यामि ॥ १०५४ ॥
 १०५५) एवं भणिऊण—एवं राज्ञः अग्रे भणित्वा मृगाक्षि परमानन्दप्रहृष्टः सिद्धकुमारः^{२०}
 सहसा मलयमहीधरं प्रति गतः ॥ १०५५ ॥ १०५६) अहं तं—चन्द्रवदनादथ
 माधवानिलानन्दनन्तरं प्रभोः नरेन्द्रस्य पुरतो हे कृशोदरि द्वे पुरन्ध्यौ कनककपाटमुद्गाढ्य
 आलीने आगते ॥ १०५६ ॥ १०५७) ताहिं भणियं—ताभ्यां नायिकाभ्यां भणितं
 हे नराधिप एतद्रत्नप्रभाया वरभवनं विशत प्रविशत सास्त्रस्वामिनी युष्मद्दोषेण खिद्यते ।
 'खिदेर्जूरविसूरौ' [हैम० ८-४-१३२] इति विसूरइ ॥ १०५७ ॥ १०५८) एवं^{२६}
 सोऊण—तत्तथा नराधिपेन श्रुत्वा नागार्जुनस्य वदने निजवदनं समर्प्य तयोः पुरन्ध्योः
 सादरमुल्लपितम् ॥ १०५८ ॥ १०५९) एवं एयं—एवमेतच्चद्वणत युवां रत्नप्रभाया
 वरभवनं दुर्लभलभं किं पुनरेकं भणितव्यमस्ति ॥ १०५९ ॥ १०६०) एसोम्हं—
 एषोऽस्माकं सुमित्रं माधवानिलो यावद् विश्वस्तो न भवति तावदस्माकमप्येवमत्र स्थातुं न
 युज्यते ॥ १०६० ॥ १०६१) एवं भणिऊण—एवं भणित्वा ते द्वेपि दूती वि-^{३०}

१) P संठविं, JB संठिं. २) P संगलिं [=संगमिं], J not specified, B संमिलिं. ३) P
 किसोवरि, JB किसोयरि. ४) B तं तह for एवं. ५) P सुमित्तो, B सुपुत्तो. ६) P म, JB ण. ७) B
 बीसत्थो for सुविसत्थो. ८) B निहितः.

संपत्तो णियय-पुरं सबेहि मि^१ पणइएहिं परियरिओ ।
 गोला-णइ-सलिल-का^२ट्ठाहणो भवणमन्नीणो ॥ १०६२
 जायं वद्धावणयं सव्वाण वि घर-हरं णरिंदाण ।
 दिट्ठमि पुहइ-णाहे जहिच्छियत्थे समावडिए ॥ १०६३
 अह सबत्थाण-परिट्ठिएण सहस त्ति कडय-वालस्स ।
 गोस-पयाणय-णियमो दिण्णो पहुणा सतोसेण ॥ १०६४
 ता झत्ति पओस-समुच्छलंत-पडिराव-पूरिय-दियंतो ।
 परिवड्ढिओ पवहुंत-पहरिसो कडय-हलबोलो ॥ १०६५
 सज्जेह पड-उडीओ सीवह गोणीओ करह मलवाओ ।
 १० णीसल्लह पल्लाणाइं मंदुराइं तुरंगाण ॥ १०६६
 णिद्धाडिजंतु करेणुयाण पक्काण पंच वं सयाइं ।
 अच्छंतु के वि इह समय-वारणा के वि वचंतु ॥ १०६७
 अग्गिम-याणे रट्टउड-साहणं^{१२} पच्छिमे सुलुंकीण ।
 तलवगो सह पहुणा वच्चेज्जउ मज्झ-हारीए ॥ १०६८

- १५ सर्जिते । नत्वा भवं नरेन्द्रोऽपि नागार्जुनेन सह स्वैभवानं गतः ॥१०६१॥ १०६२) संपत्तो — सर्वैरपि प्रणयिभिः परिकरितो राजा निजकपुरं संप्राप्तो गोलानदीसलिलकृताव-गाहनो भवनं प्रविष्टः ॥ १०६२ ॥ १०६३) जायं — यथेप्सितार्थं वाञ्छितं समा-पतिते समागते पृथिवीनाथे दृष्टे सर्वासामपि प्रजानां गृहे गृहे वर्धापनकं जातम् ॥ १०६३ ॥ १०६४) अह सबत्थाण — अथ प्रभाते सर्वस्थानपरिस्थितेन सतोषेण
 २० प्रभुना स्वामिना सहसा कटकपालस्य सेनापतेः प्रयाणनियमः प्रस्थानादेशो दत्तः ॥१०६४॥ १०६५) ता झत्ति — तावता झगति प्रदोषसमुच्छलत्प्रतिरावपूरितदिगन्तः प्रवर्धमान-प्रहर्षः कटककलकलः परिवर्धितः ॥ १०६५ ॥ १०६६) सज्जेह — सज्जीकुरुत पट्ट-कुटीः । सीव्यत गोणी ठशाणीः । कुरुत मलविकाः । पर्याणानि पल्ययनानि निःश-ल्यानि कुरुत तुरङ्गानामश्वानां मन्दुरा वाजिशालाः सज्जीकुरुतेति शेषः ॥ १०६६ ॥
 २५ १०६७) णिद्धाडिजंतु — करेणुकानां हस्तिनीनां प्रवराणां पञ्च शतानि निर्धाव्यन्ताम् । केऽप्यत्र तिष्ठन्तु केऽपि समदवारणाः सह व्रजन्तु ॥ १०६७ ॥ १०६८) अग्गिम-याणे — अग्रप्रयाणे रट्टउड-साधनं पश्चिमे सोलङ्कीनाम् । मध्यहारी मध्यकटकसमवायः ।

* 1) B वि. 2) B पणयएहि. 3) P मणहरं, J घरहरं, B घरहरे. 4) B °यत्थं. 5) B गोसे पयाणणि°. 6) P मंदराइं, J मंदुरा, B मंदुराउ. 7) B निधाडि°. 8) P पक्काण, J पक्काण, B पवराण. 9) P च[=छ], J च, B य. 10) =समदवार[=र]णा, P वारिणा, JB वारणा. 11) B perhaps अग-पयाणे. 12) B mixes up bits of the commentary with the verse. 13) P सुलं, J सुलं°, B सोलंकीण. 14) B corrected into स्वगृहं. 15) B पह्या.

जो जस्स णिबद्धो हय-गओ य सो तस्स पेसह पँहाए ।
 करहाण सँह सुसारीहिँ अत्थरा णिम्मविज्जासु ॥ १०६९
 इय जा पसरइ पयडो हलबोलो ताव अत्थ-सेलम्मि ।
 अवर-दिसा-बहु-बद्धाणुराय तुरियं गओ सूरु ॥ १०७०
 दीव-सिहोहाँ रेहंति णयर-भवणोयरेसु दिप्पंता ।
 मुक्का रविणा किरण व तिमिर-परिमाणमवणुं ॥ १०७१
 तो उयय-सेल-चूडामणि व तम-णिवह-वारण-मइंदो ।
 आसा-बहु-वयण-विसेसओ व दूरुगओ चंदो ॥ १०७२
 ता चिर-जंगर-सुद्धिओ णीसेस-णिओइ-दिण्ण-गम-णियमो ।
 कामि-यणो वास-हराई णियय-णिययाई अल्लीणो ॥ १०७३
 मण्णु-विलक्खो अल्लियइ को वि माणंसिणीय संकंतो ।
 पास-द्विय-चित्तंणुय-सहि-भुमया-संणिओ दइओ ॥ १०७४
 सोहइ वियलिय-माणं वियसंतुवत्त-घोलिरच्छि-जुयं ।
 संरुद्ध-हास-मासल-पसण्ण-गंड-त्थलं वयणं ॥ १०७५

सह प्रमुणा तलवर्गो व्रजतु ॥ १०६८ ॥ १०६९) जो जस्स—यो यस्य हय- 15
 गजानां चारकः तं तस्य प्रेषयत प्रभाते सारिभिः सह करभाणामुष्टाणामस्तुरा निर्मिमीयन्तां
 क्रियन्ताम् ॥ १०६९ ॥ १०७०) इय जा—इति यावत्प्रकटो हलबोलः प्रसरति
 तावदस्तशैले अपरदिग्बधूबद्धानुरागं त्वरितं गतः सूर्यः ॥ १०७० ॥ १०७१) दीव-
 सिहोहा—नगरभवनोदरेषु दीप्यमाना दीपशिखौघाः शोभन्ते । असोत्प्रेक्षते । तिमिर-
 परिमाणमवगन्तुं ज्ञातुं रविणा मुक्ताः किरणा इव ॥ १०७१ ॥ १०७२) तो उयय— 20
 ततः उदयशैलचूडामणिरिव तमोनिवहवारणमृगेन्द्रः आशावधूवदनविशेषक इव चन्द्रो
 दूरोद्गतः उदयं प्राप्तः । वारणो गजः ॥ १०७२ ॥ १०७३) ता चिर—ततश्चिर-
 जागरसुस्थितो निःशेषनियोगिदत्तगमनियमः गृहव्यापारभृत्यादीनां दत्तगमनादेशः कामिजनो
 निजकनिजकानि प्रवासगृहाणि प्रविष्टः ॥ १०७३ ॥ १०७४) मण्णुविलक्खो—
 पार्श्वस्थितचित्तज्ञसखीभ्रूसंज्ञितो दयितो मन्तुविलक्षः सापराधः शङ्कमानः कोऽपि मनस्विन्यां 25
 मानिन्यामालीयते । स्वापराधमभ्युपगम्य प्रविशतीत्यर्थः । मन्तुरपराधः । 'भ्रुवो मया
 डमया' [हैम० ८-२-१६७] इति भुमया ॥ १०७४ ॥ १०७५) सोहइ—विग-
 लितमानं विकसच्छ्रान्तपूर्णताक्षियुगं संरुद्धहास्यमांसलप्रसन्नगण्डस्थलं वदनं शोभते ।

1) B जोजस्स वा[=चा]रओ हयं. 2)=प्रभाते. 3)=हस्तिकोटक (the referential number on सारीहिं); P समं सारीहिं, J सुहसारीहिं, B सह सुसारीहिं. 4) P अच्छरा निम्मविज्जासु, J अच्छरा निम्मविज्जासु. 5) J alone reads तुरियतुरियं. 6)=दीप-शिखौघाः. 7) B जागर. 8) P मनु, J मण्णु, B मंतु. 9)=दैन्येन विलक्षः. 10)=चित्तज्ञः. 11)=भमइ [?]. 12) P सँतुद्धत्तघोलिरच्छिं, J संतुद्धत्तघोलिरच्छिं, B संतुद्धत्तघोलिरच्छिं. 13) B परिणामं.

उज्जलालिंगण-लालसाप्र दइए गिरावराहे वि ।

अविलंबिज्जइ कीए वि पेम्मं-गयं दुहमं माणं ॥ १०७६

अविरय-रइ-केलि-पसंग-सोक्ख-पब्भार-ईसि-कुंठइयं ।

माण-णिसाणय-णिसियं होइ पुणो अहिणवं पेम्मं ॥ १०७७

णियम-ट्टिओ वि कीए वि को वि बलालिंगिऊण हसिरीए ।

हुंकार-वारणोणयं-मुहो वि परिचुंबिओ दइओ ॥ १०७८

अण्ण-हियओ वि कीए वि को वि समुलसिय-गंड-वासाए ।

वोच्चत्थ-रय-समत्थो हीरइ विवरीय-सुरएण ॥ १०७९

आणेक्क-रय-सयण्हा णेच्छंती णायरं पिया का वि ।

अद्भुट्टियं पि दइयं धरइ बलालिंगण-मिसेण ॥ १०८०

अवि य ।

तत्काल-समुड्डयालाव-वइयराबद्ध-वम्महर-साइं ।

प्रक्केकमंग-परिमांस-सोक्ख-पसरंत-पुलयाइं ॥ १०८१

कामिनीनामित्यर्थः ॥ १०७५ ॥ १०७६) उज्जल्ला—निरपराधेऽपि दयिते हठा-

लिङ्गनलालसया कयाचित् प्रेमगजेन्द्रोद्दामो* मानोऽवलम्ब्यते समाश्रियते ॥ १०७६ ॥

१०७७) अविरय—अविरतरत्केलिप्रसंगसौख्यप्राग्भाषेत्कुण्ठीकृतं माननिशानपट्टे निशितं गर्वशाणोत्तेजितं प्रेम पुनरभिनवं भवति ॥ १०७७ ॥ १०७८) नियम-

ट्टिओ—नियमस्थितः आदेशपरायणोऽपि दयितो बल्लभः कोऽपि हुंकारवारणावनतमुखो-
ऽपि बलादालिङ्ग्य हसन्त्या कयाचित् परिचुम्बितः ॥ १०७८ ॥ १०७९) अण्ण-

हियओ—विषमं समुलसितगण्डवासया कयाचित् प्राञ्जलरतसमर्थोऽन्यहृदयोऽपि पति-
र्विपरीतसुरते गृह्यते ॥ १०७९ ॥ १०८०) आणेक्क—आणिक्यरतसतृष्णा पार्श्व-
वर्तिविधिक्रीडालोलुपा । यदुक्तम् ।

आणिक्येन प्रसिद्धेन विपरीतरतेन च ।

रमते पाशवेनापि कामिनीमतकोविदः ॥

२५ कापि प्रिया नागरं विदग्धं सुरतं करणविशेषं नेच्छन्ती अर्धोत्थितं दयितं बलालिङ्गनमिषेण
धरति स्थापयति ॥ १०८० ॥ अपि च । १०८१-८४) तत्काल—तत्कालप्रमुदिता-
लापन्यतिकराबद्धमन्मथरसानि । एकैकमन्योन्यमङ्गस्पर्शसौख्यप्रसरत्पुलकानि ॥ [निमि-
सेक्क—] निमिषैकविमुक्ताधरपुलकितवदनारविन्दशोभानि । पक्ष्मान्तरपरिघूर्णमाननखन-

1) = गाढ, P उज्जलां, J उज्जणां, B उज्जलां. 2) B निरावराहंमि. 3) P येम [= पेम] गयं दुहमं,
J पिम्मगइहुहमं, B पिम्मगइहुहमो माणो. 4) With referential number on 'दुहमं', P
gives कए as a पाठान्तर in the footnotes. 5) = अवनतमुखोपि. 6) P अण्णहियओ वि कीए
वि, J अण्णहियओ कीए वि, B अण्णहियओ वि कीए वि. 7) B विसम for को वि. 8) = प्राञ्जलं, B
पञ्जलनय. 9) = हियते । गृह्यते. 10) B रहसहण्हा. 11) P को वि, J not specified, B का वि.
12) B पमुइ. 13) = स्पर्श.

निमिसेक-वेः काहर-पुलइय-वयणारविंद-सोहाइ ।
 पम्हंतर-परिघोलिर-णयण-णिसम्मंत-वयणाइं ॥ १०८२
 अण्णोण्ण-णह-मुहुलिहण-मुक्-सिक्कार-मणहरिलाइं ।
 सेय-जलोहियं-बहलंग-राय-तण्णाय-तलिणाइं ॥ १०८३
 इय गियं-मइ-मेत्त-मुणिज्जमाण-णिरुवम-सुहाणुबंधाईं^० ।
 वड्डिय-रसाईं मिहुणाण मोहणाइं समप्पंति ॥ १०८४
 तो णिहय-रय-रहसावसाणं-परिसुद्धियं-अंगमंगेहिं ।
 सुप्पइ णिसावसेसं विथैलिय-माणेहिं मिहुणेहिं ॥ १०८५
 णिब्भर-णिदा-संमिह-पम्ह-जुयलाईं हांति मिहुणाण ।
 अंतो-सुह-परिरक्खण-घडिय-कवाडाईं अच्छीणि ॥ १०८६
 अह बंदि-यणुच्चरिओ पाहाउय-गीय-पिसुणिओ पत्तो ।
 चिर-कंखिय-गमण-पइण्ण-पहरिसो राइणो गोसो ॥ १०८७
 ईसीसि-पुव-भाउगमंत-थोवीरुण-प्पहालिद्धं^{२०} ।
 जायं पारावय-पक्ख-पंडुरं णह-यलाहोयं ॥ १०८८
 गियं-णीडुड्डीण-विहंगं-णिवह-कोलाहलाउलिहाइं ।
 दिण-सिरि-मुह-दंसणं-लालसाईं उट्ठंति व वणाइं ॥ १०८९

ताम्यद्वदनानि ॥ [अण्णोण्ण —] अन्योन्यनखमुखोल्लिखितं मुक्तसीत्कारमनोहराणि ।
 स्वेदजलाद्रितबहलाङ्गरागस्विन्नतिलकानि ॥ [इय गिय —] इति निजमतिमात्रज्ञाय-
 माननिरुपमसुखानुबद्धानि । वर्धितरसानि सुरतक्रीडितानि मिथुनैः दम्पतीभिः समाप्यन्ते
 समाप्तिं नीयन्ते । कलापकर्म ॥ १०८१-८४ ॥ १०८५) तो णिहय — ततो निर्दय-^{२०}
 रतिरभसावसानपरिशिथिलताङ्गोपाङ्गैर्विगलितमन्दनैर्मिथुनैर्निशावशेषः सुप्यते ॥ १०८५ ॥
 १०८६) णिब्भर — निर्भरनिद्रासंमीलपक्ष्मयुगलानि मिथुनानां नयनान्यन्तःसुखपरि-
 रक्षणघटितकपाटानि भवन्ति । सुरतजमन्तःसुखं रक्षितुकामानीव संमीलन्तीति ॥ १०८६ ॥
 १०८७) अह — अथ बन्दिजनोच्चरितः प्रभातोचितगीतपिशुनितो राजश्चिरकांक्षितगमन-
 प्रतिज्ञाप्रहर्षो गोसः प्राप्तः । प्रभातमित्यर्थः ॥ १०८७ ॥ १०८८) ईसीसि — ईषदी-^{२५}
 षत्पूर्वभागोद्गच्छत्स्तोकारुणप्रभालीढो नभस्तलाभोगः पारापतपक्षपाण्डुरो जातः ॥ १०८८ ॥
 १०८९) गिय — निजनीडोड्डीनविहङ्गनिवहकोलाहलाकुलितानि दिनश्रीसुखसंगमलाल-

1) P निम्बेसेक, J निम्बिसेक, B निमिसिक्क. 2) = निशाम्यंत, B तिमन्ते for णिसम्मंत. 3) P
 नयणाइं, J वयणाइं. 4) B मुहुलिहंत. 5) = आर्द्र. 6) B रातेन्नयतिलयाईं. 7) = आर्द्रशि [=श]च्या.
 8) = निजमतिमात्र. 9) B °वद्धाईं. 10) B मिहुणाह मेहुणेहिं. 11) B रइ. 12) = निर्दयरतरहस्यावसान. 39
 13) B परिसिद्धिलियंग°. 14) = विगलितमानैः. 15) B स[=म]यणेहिं for माणेहिं. 16) PB
 संमिह, J संमिह. 17) B णयणाह. 18) = प्राभातिक, P पाहाउय, J पाहाभोय, B पहाउचिय.
 19) = स्तोकारुण. 20) = मिश्रं, P °लिद्धं, JB °लिद्धं. 21) P °भोयं, JB °होयं. 22) P मियनीडुड्डीण,
 J गियणियडीण, B निवनीड°. 23) P विहग, JB विहंग. 24) = अनुकूलानि. 25) B सुहसंगम
 for मुहदंसण. 26) B कलापकम्, is put, at the close of the gāthās.

पसरिय-पञ्चस-समीर-विलुलिओ गयण-पायवाहितो ।
 अवसाय-जल-लवोहो ब गलइ तणु-तारया-णिवहो ॥ १०९०
 पञ्चस-गय-वरुम्मूलियाएँ उड्डीण^३-ससि-विहंगाए ।
 धवलाइँ गलंति णिसा-ल्याएँ णक्खत्त-कुसुमाइँ ॥ १०९१
 पाउं जुण्हा-मइरं जामिणि-विलयाए फलिह-चंसओ ब ।
 मुक्को णहाहि णिवडइ णिलीण-मय-महुयरो चंदो ॥ १०९२
 संमिलंति सुहासाय-जणिय-परिओस-दुवियड्ढाइँ ।
 इंत-खर-दिणयरार्यव-संकाएँ यं कुमुय-गहणाइँ ॥ १०९३
 पिययम-वोच्छिण्ण-विणितं-रमणि-णीसास-पवण-पहुओ ब ।
 उवभुत्त-णेह-तणुओ विज्झायइ दीवय-णिहाओ ॥ १०९४
 चउ-जामालिंगण-सुह-पसुत्त-पञ्चुट्टियाण मिहुणाण ।
 णिहा-विरमालस-मंथराइँ अग्घंति दिट्ठाइँ ॥ १०९५
 णिहा-णिहसालस-विवलियंग-मासल-विमुक्क-सासाहिं ।
 सयणाइँ कामिणीहिं पिय ब सुइरेण मुच्चंति ॥ १०९६

- ¹⁵ सानि वनानि उत्तिष्ठन्तीव ॥ १०८९ ॥ १०९०) पसरिय—गगनपादपात्प्रसृत-प्रत्यूषसमीरविलुलितस्तनुतारकानिकरो अवश्यायसलिलनिर्वह इव गलति ॥ १०९० ॥ १०९१) पञ्चस—[प्रत्यूषगजवरोन्मूलितायाः उड्डीनशशिविहङ्गायाः धवलानि गलन्ति निशालतायाः नक्षत्रकुसुमानि] ॥ १०९१ ॥ १०९२) पाउं—यामिनीवनितया रात्रिस्त्रिया ज्योत्स्नामदिरां पीत्वा मुक्तः स्फटिकचपकः इव निलीनमृगमधुकरश्चन्द्रो नभसो गगनान्निपतति ॥ १०९२ ॥ १०९३) संमिलंति—सुखास्वादजनितपरितोषदुर्विदग्धानि कुमुदगहनानि एष्यत्खरदिनकरातपशङ्कया संमीलन्ति ॥ १०९३ ॥ १०९४) पिययम—उय पश्य । प्रियतमविच्छिन्नविनिर्गच्छद्रमणीनिःश्वासपवननिधूत इव विप्रियविमुक्तभार्यानिःश्वासवायुकम्पित इवोपभुक्तस्नेहतनुको दीपकनिघातो विध्यायति ॥ १०९४ ॥ १०९५) चउ—चतुर्यामालिङ्गनसुखप्रसुप्तप्रत्युत्थितानां मिथुनानां निद्रा-
²⁵ विरामालसमन्थराणि दृष्टानि राजन्ते । ‘राजेरग्घज्ज[सहरीरेहाः]’ इति अग्घइ [हैम० ८-४-१००] ॥ १०९५ ॥ १०९६) णिहा—निद्रानिघर्षालसविवलिताङ्ग-मांसलविमुक्तश्वासाभिः कामिनीभिः शयनानि प्रियः इव सुचिरेण मुच्यन्ते ॥ १०९६ ॥

1) B नियरो for णिवहो. 2) This gāthā is not given by B, but is found only in PJ.

3) P उड्डीण, J उड्डीणे. 4) P माइँ, J माई. 5)=चपक इव. 6) P नहाहि, J णेहाहि, B णहाहि.

7) P रायव, J रायंव, B राइव. 8) PB omit य given by J. 9)=विनिर्यत्. 10) P रमणि-नीसास, J रमणीणीसास, B रमणीनिसास. 11) P पहुउच्च, J पहुओच्च, B विहुय इव. 12) P तणुओ, J तणुओ, B तणुड. 13)=समूहः. 14) P निहाविरमालस, J णिहाणिहसालस, B निहा-निहसालस. 15) B कुमुदानि.

का वि कर-कलिय-पसढिल-कडिल-दर-दाविओरु-लायण्णा ।

सिचयंचले धरिज्जइ पिण सयणं विमुंचंती ॥ १०९७

सोहंति कामिणीणं णिहालस-सोसियंत-णयणाण ।

उवयार-कमल-पक्खलि^१ -गमण-मसिणा^२ पय-क्खेवा ॥ १०९८

सोहइ जह मलिय-पसाहणालयं कामिणीण गोसम्मि ।

वयणं सवायर-विरइयं पि ण तहा णिसारंभे ॥ १०९९

गोसग्गे गुरु-णिहालसेण अद्धच्छि-पेच्छियव्वेण ।

तुण्हिकेण^३ वि वयणेण उहइ अज्झा^४ सवत्ति-यणं ॥ ११००^{१२}

छउअंगि विमुक्काहरण-णीसहं विलुलियालय-विसेसं ।

हरियाहर-रायं परिसवंति वयणं सवत्तीओ ॥ ११०१

अह एरिसे पहाए पहायए पयाणयस्स ढक्काए ।

विणेतो जोइसिएहिं देव सुहयं इमं लगं ॥ ११०२

तो दिय-वर-वेय-णिहोस^५-दिण्ण-पुण्णाह-मंगलो राया ।

णीसरिओ वंदिण-सय-समूह-कय-जय-जयासहो ॥ ११०३

१०९७) का वि - करकलितप्रशिथिलकटीवल्लदरदर्शितोरुलावण्या शयनं विमुञ्चन्ती ॥

कापि प्रियेण सिचयाञ्चले वल्लपल्लवे ध्रियते ॥ १०९७ ॥ १०९८) सोहंति - निद्रा-

लसशोषितनयनानां कामिनीनां पदक्षेपा उपचारकमलप्रस्वलितगमनमसृणाः शोभन्ते ।

मसृणाः घृष्टाः ॥ १०९८ ॥ १०९९) सोहइ - मलितप्रसाधनालकं कामिनीनां वदनं

यथा गोसे प्रभाते शोभते । सर्वादरविरचितमपि निशारम्भे तथा न भाति ॥ १०९९ ॥

११००) गोसग्गे - गोसाग्रे गुरुनिद्रालसेन अर्धाक्षिप्रेक्षितेन वक्रनिरीक्षितेन तूष्णीके-

नापि वदनेन अज्झा नवपरिणीता सपत्नीजनं दहति । अथवा अज्झा प्रौढमहिला वैद-

ग्ध्येन सपत्नीं क्लेशयति ॥ ११०० ॥ ११०१) छउअंगि - सपत्न्यः कस्याः अपि

विमुक्ताभरणनिःशोभं विलुलितालकविशेषं हताधरारागं परिसवंति स्पर्धन्ते ॥ ११०१ ॥

११०२) अह एरिसे - अथेदृशे प्रभाते प्रहतायां प्रयाणकस्य ढक्कायां भेर्या ज्योतिषि-

केन्द्रैर्पश्यन्तम् । देव शुभदमिदं लग्नमंशकः ॥ ११०२ ॥ ११०३) तो दिय - ततो २५

द्विजवरवेदनिर्घोषदत्तपुण्याहमङ्गलो बन्दिजनशतसमूहकृतजयजयशब्दो राजा निःसृतः

1)=उपचार. 2) PB,मसिणा, J मिसणा. 3)=पदक्षेपाः. 4)=प्रसाधनं। अलकं च. 5) B तह नो for ण तहा. 6) PB °लसेण, J °लसएण. 7)=तूष्णीकृतेनापि. 8) P वयणेणं, JB वयणेण. 9)=दहति. 10)=प्रौढयुवति, P अज्जा, JB अज्झा. 11) P सवत्तियणं, J सवित्तियणं, B सवत्तियणं. 12) P 1100, J not specified, B 1104. 13)=मृदंगि, B कीट वि विमुं. 14) B विवत्तं २० जोइसिएण. 15) B निघोस. 16) B शोषितीतनयं.

तूर-सय-संख-काहल-ढक्का-रव-भरिय-दस-दिसा-यक्को ।

करि-तुरय-रहर-उग्घाय-पिहिय-णह-मंडलाहोओ ॥ ११०४

सुर-सुंदरि-कर-कमलघ-कुसुम-संदोह-सित्त-सिर-कमलो ।

णिय-णयर-समासण्णे सुयणु समावासिओ राया ॥ ११०५

6 अण्णम्मि दिणे णीसेस-बल-णिवज्जंत-हारि-णिवहेण ।

संचलिओ णिण्णुणय-समेण सरिसं चिय पहेण ॥ ११०६

जण-णिवह-कलयलाराव-तासिओ ताण संठिओ गोंठो ।

जा वियलियं-णीवि-वरिल्ल-विंभला पाडिया वेसा ॥ ११०७

मय-वारण-भय-भजंत-णव-बइलेण बल्लि-करहस्स ।

10 विरस-रसिरस्स सह खोणियाँ उल्लूरियं णक्कं ॥ ११०८

अण्णाए को वि भण्णइ मा णोल्लसु किं ण पेच्छसि बइलं ।

पाडिहिसि कोहलं पिव लयडाहि इमं म्हं लिंक-रुयं ॥ ११०९

भिण्णम्मि करंवय-डेरयम्मि कं सवसि एत्थ हारीए ।

ण णियसि संदण-संचूरियाँ घयं-भंडय-सयाँ ॥ १११०

13 ॥ ११०३ ॥ ११०४-५) तूरसय — तूर्यशतसंख्यकाहलढक्कारवभरितदिक्चक्रः ।

करितुरगरथरजोउद्धातपिहितनभोमण्डलाभोगः ॥ [सुरसुंदरि —] पुरसुन्दरीकरकमलार्घ्य-कुसुमसंदोहसित्तशिरःकमलो राजा सुतनु सावित्रि निजनगरसमासन्नं समावासितः ।

युग्मम् ॥ ११०४-५ ॥ ११०६) अण्णम्मि — अन्यस्मिन् दिने निःशेषबलविमुक्त-मानहारिनिवहेन । निम्नोन्नतसमेन पथेन मार्गेण सदृशमेव संचलितः । अगणयित्वा

20 समविषमं प्रस्थितः । हारिः श्रेणिः ॥ ११०६ ॥ ११०७) जणणिवह — जननिवह-

कलकलारावत्रासितः गुंठो वेसरः तावन्न संस्थितः यावद्विगलितनीविवरोत्तरीयवस्त्रविह्वला वेद्या निपतिता ॥ ११०७ ॥ ११०८) मयवारण — मदमत्तवारणभज्यमाननव-

वृषभेण विरसं रसतो बलवत्करभस्य खोणियाँ अस्थिसत्कनस्य रक्ष्या सह नक्रं त्रोटितम् । 'चुंटेस्त्रोडतुडुवुडुडोक्कुडोडुल्लुक्कुल्लुक्कुल्लु' [हैम० ८-४-११६] इति उल्लूरियं ॥ ११०८ ॥

25 ११०९) अण्णाए — अन्यया कयाचिद्वर्ण्यते कोऽपि मा प्रेरय किं वृषभं न पश्यसि ।

कूष्माण्डफलमिव लगटकात् इष्टकामयस्थानविशेषात् अस्मद् डिम्भरूपं बालापत्यं पात-यिष्यसि ॥ ११०९ ॥ १११०) भिण्णम्मि — इह करंभ्वकदोहनके भाण्डे भग्ने सति

1) P भोओ, JB होओ. 2) B पुर for सुर. 3) P निवज्जंत, J निवज्जंत, B विमुज्जंत. 4) =

निम्नोन्नतसमेन. 5) = विगलितनीवि. 6) P भिभला, J विंभला, B विह ॥ ला. 7) = लाजया, P

20 खाणि, JB खोणि. 8) = मा प्रेरय, P णोल्लसु, B पिल्लसु. 9) P लयडाहि इमम्ह डिंभरुयं, J लीक

for डिंभ of P, B लषडाहिवम्ह डिंभरुयं. 10) P भिज्जंमि करंवयडेरयंमि किं, J भिण्णंमि करं-

वयडेरयंमि किं, B भजंमि करंवयदोहणंमि किं. 11) = घटे. 12) = घृत. 13) B युग्मम् is put at

the close of the gāthās. 14) B अगणि सम. 15) B भिभला. 16) खेणियाए. 17) obscure.

18) B कववक.

एकैकमकय-हृत्थावलंबं जाइ को वि वंठ-जुया ।
 खोरेण समं सोहग-चाय-विहवेण भजंतो ॥ ११११
 रे णिय-छाया-गबिर मा धुणसु मुहा भुयंग जर-फलयं ।
 ण णियसि दुप्पळाणो एसो णव-वेसरो अम्ह ॥ १११२
 अण्णाए उद्ध-कर-रोविरीए विणियसिऊण पोक्करियं ।
 सुय-मरणेण व ओणकिरीए ओणकिराण पुरो ॥ १११३
 पेच्छह वप्पो वण्ण-वसिएण सुणएण सोणहीएण ।
 विरसरसिरो हयासेण खाविओ अम्ह कुकुडओ ॥ १११४
 अण्णेण को वि भण्णइ कीस मुहा णीसवेसि^{१२} वर-तुरयं ।
 एसो मह सेल-पहार-विंभलो वच्चइ वराहो ॥ १११५
 एवं अण्णेणालाव-वावडो कह वि वासरद्धंते ।
 संपत्तो खंधारो सेल-णियंवेक्क-भूभाए ॥ १११६

अत्र हार्यो श्रेणौ किं* शपसि गालीं ददासि । स्यन्दनसंचूर्णितानि रथभग्नानि घृतभाण्ड-
 शतानि न पश्यसि । कस्यापि इत्थमुक्तिरिति संबन्धः ॥ १११० ॥ ११११) एकैक- 18
 सौभाग्यवातविभवेन भज्यमानः कोऽपि वण्ठयुवा खोरेण अधमस्त्रिया वेश्यया वा सम-
 मेकैकमन्योन्यं कृतहस्तालम्बनं याति । वण्ठयुवा भृत्यतरुणः ॥ ११११ ॥ १११२)
 रे णिय-रे णिजच्छायागर्वशील भुजङ्ग वेश्यापते जीर्णफलकं मा धुनः मा कम्पय । न
 पश्यस्येषोऽस्माकं नववेसरो दुःपर्याणो दुःखारोप्यपत्न्याणः । जीर्णफालनं जीर्णवस्त्रम् । ते
 हि बाह्याडम्बरेण भवन्ति । अतो निजगर्वं दर्शयामुं मात्राशयः ॥ १११२ ॥ १११३) 20
 अण्णाए-अन्यया ऊर्ध्वकरं यथा भवति रुदन्याः ओणिकिरीए वृषवाहकभार्यया नष्ट-
 गवेषिकया वा वृषभवाहकानां पुरतो विनिवृत्य व्याघुत्र्य सुतमरणेनेव पूकृतम् ॥ १११३ ॥
 १११४) पेच्छह-अवो दुःखसूचने । पश्यत वन्नवसियेण राजप्रसादगर्वितेन सोहणी-
 एण श्रानपालकेन हताशेन शुनकेन कृत्वा एषोऽस्माकं कुकुटः खादितः ॥ १११४ ॥
 १११५) अण्णेण-अन्यया कोऽपि भण्यते किमिति मुधा निजतुरङ्गं नीसवेसि त्वर- 23
 थसि । एषोऽमे मम शल्यप्रहारमूर्च्छितो वराहो व्रजति ॥ १११५ ॥ १११६) एवं-
 इत्येवमन्योन्यापल्याप्तः स्कन्धावारः कथमपि वासरार्धान्ते प्रहरद्वयादनन्तरं शैल-

1) B °लंबणो. 2) = बहुप्रस्तरिकया. 3) P धुणसु दुमा, J धणसु मुहा, B धुणसु तुमं. 4) = दुःखेन प्रयानयितुं. 5) P व ओणकिरीए, JB व ओणिकिरीए. 6) = कोरिकाणां, P ओणकिराण, J omits ओ and रा, B उणिक्कराण. 7) B वणविसिएण पिच्छह अवो सुणएण. 8) = राजप्रसादगर्वितेन. 9) = सारमेयपालकेन, P सोणभीएण, J सिण्णहीएण, B सोहणीएण. 10) P विरसरसिरो, J विरसरसिरो, B विरसरसिरो. 11) B अण्णाइ. 12) = त्वरयसि. 13) P विंभलो, JB विंभलो. 14) P वृष एवमण्णेणालाव. 15) P नियंवेक्कभूयाए, J नियंवेक्कभूभाए, B नियंवेक्कभूताए. 16) B पलायनः.

तावय खिण्ण-तुरंगम-मसिण-वलिज्जंत-संदण-णिहायं ।

आसण्ण-घास-लुणणाणुबंध-धावंत-कम्मयरं ॥ १११७

आवास-झंभणारंभ-मुक्क-णीसेस-भिच्च-पहु-णिवहं ।

करि-कलुसण-भय-पूरिज्जमाण-जल-^८दोणि-संधायं ॥ १११८

विणिविट्ठ-विरसं-विरसंत-करह-सदालं ।

बहु-विहं-कच्छंतर-णिवडंत-वसुहाहिव-णिवेसं ॥ १११९

दीहर-पह-परिखेइय-सुह-णियलिज्जंतं-मत्त-मायंगं ।

आवासिउमाढत्तं सेल-णियंबम्मि तं कडयं ॥ ११२०

आवासिय-बल-सिज्जंत-रेणु-पयडा स^{१०}रे^{११}हंति व ।

आवास-समूहोवास-दाण-कज्जे दिसाहोयां ॥ ११२१

फणिणो मय-करि-संचरण-मग्गं-भय-तरलिया वलंगंति ।

णीसेस-बलालोयण-कज्जेण व तुंग-सिहराइं ॥ ११२२

मुच्चंति रहा रहिएहिं दीह-पह-णिहसं-मडहियं-रहंगा ।

उम्मग्ग-गमण-णिहलिय-सल्ल-सिढिलक्ख-संधाणा ॥ ११२३

तुरया दरं-हिय-पल्लाण-चंचला कह वि संठविज्जंति ।

सखलिणं-मुह-कडियं-थोर^{१८}-घास-वलिया णिओईहिं^{१९} ॥ ११२४

नित्तैकभूभागे संप्राप्तः ॥ १११६ ॥ १११७-२०) तावय — तावता खिन्नतुरङ्गम-

सृष्ट्याघुष्यमानस्यन्दननिघातः । आसन्नघासलवनानुबन्धधावत्कर्मकरः ॥ [आवास —]

आवासरोधनारम्भमुक्तनिःशेषभृत्यवधूनिवहः । करिकलुषणभयपूर्यमाणजलद्रोणिसंघातः ॥

20 [भारोया —] भारावरोपणविनिविष्टविरसरसत्करभशब्दाकुलः । बहुविधकक्षान्तरपृथक्-

क्रियमाणवसुधाधिपनिवेशः ॥ [दीहर —] दीर्घपथपरिखेदितसुखबध्यमान[मत्तमातङ्गः] ।

आवासितुमारब्धः शैलनितम्बे स कटकः] । कलपकम् ॥ १११७-२० ॥ ११२१)

आवासिय — [आवासितबलखिद्यमान -] रेणुप्रकटा दिगाभोगा आवास्यसमूहावासदान-

कार्ये समपसरन्तीव दूरतो व्रजन्तीव ॥ ११२१ ॥ ११२२) फणिणो — फणिनः

25 शेषाहेस्तुङ्गशिखराणि फणाग्राणि माद्यत्करिसंचरणमार्गभयतरलितानीव निःशेषबलालोकन-

कार्येण वलगन्ति ॥ ११२२ ॥ ११२३) मुच्चंति — रथिकैः सारथिभिः दीर्घपथनिर्घर्ष-

लघूकृतरथाङ्गाः उन्मार्गगमननिर्देतितशल्यशिथिलाक्षसंधानाः रथाः मुच्यन्ते । अक्षं धुरा

॥ ११२३ ॥ ११२४) तुरया — नियोगिभिः सारिभिः दरहत्पर्याणचञ्चलाः स-

1) P तवेय खिन्न तुरंगमसिण, J तावय खिण्णतुरंगमसिण, B तुरंगमसिण. 2) P झंभणां B रुभं हंभणां. 3) B दोलि. 4) B विरसि. 5) PB विह, J विट्ठ. 6) = निगडक्षेप्यमाण, B, सुविल-
निलिज्जंत. 7) This gāthā is missing, along with some portion of the commentary,
in B. 8) = शाम्यंत. 9) = पश्चात् व्रजंति इव. 10) P भोया, J होया. 11) P सगभग्गतरं,
J मग्गभयतरं, B मग्ग[=ग]भयतरं. 12) = चटंति. 13) = जर्जर. 14) = घृष्ट, PB मडहिय, J
मडहियं. 15) = ईषत् हत. 16) = सकविक [?]. 17) PB कडिय, J कडिय. 18) B perhaps
थूल for थोर. 19) = स्थानपालिः. 20) B मसुणे. 21) B some portion missing here,
22) B puts this at the close of the gāthās. 23) B मय for मार्ग. 24) B साविं.

आयास-पेलण् गय-सेय-जल-लग-फेण-पुंजाइ ।
 हिय-पल्लाणा वि हया वहंति गरुयाइ अंगाइ ॥ ११२५
 कवलेंति मत्त-करिणो चिरेण कलियं पि पल्लवुप्पीलं ।
 कर-रंखोलण-पसरंत-पवण-परिमास-सत्तण्हा ॥ ११२६
 संठाणं कह वि लहंति तालविंटाणिलेण छिप्पंता ।
 उबंत्त-परत्तण-गलिय-सेय-पसरा पहू सयणे ॥ ११२७
 गमणायास-समुगय-सेय-दरुप्फुसिय-विसम-तिलयाइ ।
 अग्घंति कामिणीणं मउलिय-णयणाइ वयणाइ ॥ ११२८
 एत्थंतरम्मि पारद्विण्हिं सिरि-सालवाहण-णरिंदो ।
 विण्णत्तो परिगहियं तं देव^{११} सुसावयं रण्णं ॥ ११२९
 बहु-विह-तरु-तुंग-समास-संकुला सेल-कडय-पडिलग्गा ।
 पुव-दिसा पडिरुद्धा णिविच्चं^{१४} वारण-सएहिं ॥ ११३०
 इयरा वि गिरि-सरीयड-समीव-विडवोलि-वेणु-संकिण्णा ।
 सहस त्ति उत्तरासा परिगहिया धम्मवालेहिं ॥ ११३१

खलिनमुखकर्षितस्थूलघासवलितास्तुरगाः कथमपि संस्थाप्यन्ते । खलीनं वलगां ॥ ११२४ ॥^{१५}
 ११२५) आयास — आयासप्रणोत्थितस्वेदजलालग्नफेनपुञ्जैर्गुरुकाण्येवाङ्गानि वहन्ति ।
 के ते । हृतपर्याणा अपि हयास्तुरगाः ॥ ११२५ ॥ ११२६) कवलेंति — कराधूनन-
 प्रसरत्पवनपरामर्शसत्पृष्णा मत्तकरिणः कलितमप्यग्रे धृतमपि पल्लवोत्पीडं किसलयसमूहं
 चिरेण कवल्यन्ति ॥ ११२६ ॥ ११२७) संठाणं — शयने शय्यायाम् उद्धृतपरावर्तन-
 गलितस्वेदप्रसरास्तालवृन्तानिलेन स्पृश्यमानाः प्रभवः कथमपि संस्थानं लभन्ते । तालवृन्तं^{२०}
 व्यजनम् ॥ ११२७ ॥ ११२८) गमणायास — गमनायाससमुद्भूतस्वेददरोन्मृष्टतिल-
 कानि । कामि[नी]नां मुकुलितनयनानि वदनानि शोभन्ते ॥ ११२८ ॥ ११२९)
 एत्थंतरम्मि — अत्रान्तरे पापद्विकैराखेटिकैः श्रीशालिवाहननरेन्द्रो विज्ञप्तः । देव परि-
 गृहीतं युष्मदलंकृतमिदमरण्यं सुधापदं दुष्टवन्यजीवाकुलम् ॥ ११२९ ॥ ११३०)
 बहुविह — बहुविधतरुतुङ्गतमालसंकुला शैलकटकप्रतिलम्भा पूर्वदिक् निरन्तरालं वारण-^{२५}
 शतैः प्रतिरुद्धा । गजेन्द्राः पूर्वदिशि स्थापिताः इत्यर्थः ॥ ११३० ॥ ११३१)
 इयरा — इतरा उत्तराशा गिरिसरित्तसमीपविटपालिवेणुसंकीर्णा सहसा धर्मपालैः धनुर्धरैः

१) P रेणु, JB फेण. २) B अवहिय for हिय. ३) B कवलेंति. ४) B करखोलण. ५) = चालन.
 ६) = स्पर्शसामिलाषाः, P परिमाससत्तण्हा, J परिमाससत्तण्हा, B परिफससत्तण्हा. ७) PB संठाणं,
 J संठाणां. ८) = उद्धर्तन. ९) = परिवर्त्तन, B परित्तण. १०) P सयरा, JB पसरा. ११) B देविस्थ
 for तं देव. १२) P ससावयं, JB सुसावयं. १३) B तमाल for समास of P. १४) P निव्विच्चं,
 J णिव्विच्चं, B निव्विच्चे. १५) P सरीयड, J सरीयड, B सिरितड. १६) P वडवोरि, J विडवोलि,
 B विडवाल्लि. १७) B संगहिया. १८) = धनुर्धरैः. १९) [?]. २०) B something like श्रीत
 for उद्धत्त.

पच्छिम-दिसाए सुह-संचराए वर-तुरय-साहणं दिण्णं ।

दाहिण-दिसाइ णिमियं लल्लकं कविलं-संघायं ॥ ११३२

एवं चिय सीसंते संपत्तो णरवई तमुहेसं ।

संचालियाइँ आहेडिएहिँ सावय-समूहाइँ ॥ ११३३

तावय हय-हिँसा-रव-संखो-य-रण-सावउप्पेच्छा ।

पहरेण विणा वि मया मय-मरणासंकिरी हरिणी ॥ ११३४

ओसप्पइ पुल्ली रोहिणं तह सो वि अच्छहलेण ।

सो वि कुरंगेण ण होइ कस्स मरणम्मि मइ-मोहो ॥ ११३५

ण चलइ णव-सूय-सिलिंब-णेह-संदाण-णियलिया हरिणी ।

हरिणो वि पिययमाए समयं तत्तो चिय विसंणो ॥ ११३६

तिक्ख-खुरुप्पालुप्पंत-जीवियं सहयरिं मुयंतेण ।

णिय-णाम-सरिच्छं चित्तलेण कम्मं समायरियं ॥ ११३७

दूरुड्डीणो वि सिही परिलंघिय-करि-तुरंग-णर-णिवहो ।

पडिओ सुणयाण मुहे मरणं पि सुहं ण देवाहिं ॥ ११३८

११) परिगृहीता संगृहीता ॥ ११३१ ॥ ११३२) पच्छिम—सुखसंचारायां पश्चिमदिशि वरतुरगसाधनं दत्तमश्ववाराः स्थापिताः । दक्षिणदिशि लल्लको रौद्रः कपिलसंघातः श्वान-

समूहो न्यस्तः ॥ ११३२ ॥ ११३३) एवं चिय—एवं कथिते सति नरपतिस्तमु-
द्देशं संप्राप्तः । आखेटकैः श्वापदसमूहाः संचालिताः ॥ ११३३ ॥ ११३४) तावय—

[तावता हत-] हिंसारवसंक्षोभितारण्यश्वापदोत्प्रेक्ष्यमाणा हरिणी मृगी मृगमरणाश-

२०) क्लिनी प्रहारेण विनापि मृता ॥ ११३४ ॥ ११३५) ओसप्पइ—पुल्ली व्याघ्री
रोहितेन गोकर्णेनाश्रीयते तथा स रोहितो अच्छहलेण ऋक्षेणाश्रीयते सोऽपि ऋक्षः

कुरङ्गेणाश्रीयते । यद्वार्थान्तर[न्यास]माह । मरणे कस्य मतिमोहो न भवति चित्तं

कस्य न चलतीत्यर्थः ॥ ११३५ ॥ ११३६) ण चलइ—नवप्रसूतबालकस्नेहसंदान-

निगडिता न चलति हरिणी नापसरति मृगी हे मृगाक्षि सावित्रि तत एव कारणात्

२१) प्रियतमया सह हरिणोऽपि न चलति तिष्ठतीत्यर्थः ॥ ११३६ ॥ ११३७) तिक्ख—

तीक्ष्णक्षुरप्रालुप्यमानजीवितां सहचरीं भार्या मुञ्चता चित्तलेन निजनामसदृशं कर्म समा-

चीर्णम् । चित्तं लातीति चित्तलः । अथवा चित्रको द्वीपी । क्षुरप्रो जटालः शरः । लोके

कनियालः प्रसिद्धः ॥ ११३७ ॥ ११३८) दूरुड्डीणो—दूरमत्यर्थमुड्डीनोऽपि परि-

लङ्घितकरितुरङ्गनरनिवहः शिखी मयूरः शुनकानां मुखे पतितः यद्वा दैवान्मरणेऽपि न

२१) १)=रौद्रं. २)=श्वन्. ३) PB एवं सिट्ठे संते, J एवं चिय सीसंते. ४) B omits a portion of this gāthā. ५)=डिभ, P सावउप्पिच्छा, J सावउप्पेच्छा. ६) B उयसप्पइ. ७)=व्याघ्र. ८)=चित्रकेण. ९) B सिलिंधनेहसिंदाण. १०) B विवणो. ११)=लुब्धकैः समं युद्धं कृतं. १२) PJ दूरं, B दूरं. १३) J देवाहि. १४) B गोपरेणा. १५) B दूरुड्डीणो.

कोकंतासक्त-मुहो वि मंडलो धाइ भल्लुयाँहि^१ हं ।
 दो-कंखिरस्स समयं प्रकं पि ण से समावडियं ॥ ११३९
 वावल्लुडूरिय-कंधरस्स पढमं मयस्स हरिणीए ।
 फुडिय-हिययाएँ जीयं कयावराहं व पम्मुकं ॥ ११४०
 पँहरेण मओ विरहेण तह मई घरिणि-णयण-संभरिओ ।
 वाहो वियलि^२ बाहो तिणिण वि समयं चिय मयाइं ॥ ११४१
 केसरि-गुंजारव-विहडमाण-करि^३-विवर-णीहरंताइं ।
 घेपंति^४ वराह-उलाइं दरिय^५-सोरट्ट-मुणएहिं ॥ ११४२
 तावय णिय-कुल-पच्चक्ख-परिहवामरिस-^{११}तंबिरच्छि-जुओ ।
 विणिवाइय-णर-तुरओ अल्लीणो राइणो कोलो ॥ ११४३
 तो तेण दरिय-कोलेण दच्छ^{१३}-परिहच्छ^{१४}-वलण^{१५}-सीलेण ।
 पढओ तुरओ पुहईसरस्स तेणावि सो कोलो ॥ ११४४
 एव-सावयमविहंगमं च रणं खणेण काऊण ।
 देवसाण-समए राया कडयम्मि संपत्तो ॥ ११४५

सुखम् ॥ ११३८ ॥ ११३९) कोकंत-कोके उत्रासासक्तमुखोऽपि शशकसंमुख-
 लभोऽपि मण्डलः श्वा भल्लूकाभिमुखं शृगालीसंमुखं धावति । द्विकांक्षिणस्तस्य समकमेक-
 वारः एकमपि न समापतितम् ॥ ११३९ ॥ ११४०) वावल्ल-प्रथमं मृगस्य
 वावल्लच्छिन्नकन्धरस्य ततो हरिण्या स्फुटितहृदयया कृतापराधमिव जीवं जीवितव्यं प्रमु-
 क्तम् । मृते भर्तारि भार्यायाः प्राणधारणमपराधः इति । वावल्लः षट्त्रिंशद्दण्डयुधेषु प्रह-
 रणविशेषः ॥ ११४० ॥ ११४१) पहरेण-[प्रहारेण मृगः विरहेण तथा मृगी ।
 गृहिणीनयनसंस्मृतः व्याधः विगलितबाष्पः त्रीणि अपि समकमेव मृतानि] ॥ ११४१ ॥
 ११४२) केसरि-दत्तसौराष्ट्रशुनकैः केसरिगुञ्जारवविघटमानैर्गिरिविवरनिर्गच्छन्ति
 वराहकुलानि गृह्यन्ते निगृह्यन्ते इत्यर्थः ॥ ११४२ ॥ ११४३) तावय-तावता
 निजकुलप्रत्यक्षपरिभ्रमवर्षतांभ्रिताक्षियुगः । विनिपातितनरतुरगः कोलः शूकरः राज्ञः
 पुरतः आश्रितः ॥ ११४३ ॥ ११४४) तो तेण-ततस्तेन दत्तकोलकेन दच्छ शीघ्रं
 पडिहच्छो अमर्षस्तद्वशाद्वलनशीलेन व्यावर्तमानेन पृथ्वीश्वरस्य नरेन्द्रस्य तुरगः प्रहत-
 स्तेनाप्यश्वेन स कोलो हतः ॥ ११४४ ॥ ११४५) एवमसावय-एवमश्वापदमवि-
 हंगमं चारण्यं क्षणेन कृत्वा दिवसावसानसमये राजा कटकं संप्राप्तः ॥ ११४५ ॥

1) B काकुत्ता. 2)=शृगाली. 3) P° भिसुहं, J° हिमुहं, B° हिमुहो. 4)=योषाच्छिन्नकंधरस्य [?].
 5) B has not got this gāthā which is given by PJ. 6)=गलितबाष्प. 7) P कर, J
 करि, B गिरि. 8)=निसरंति. 9)=गृह्यन्ते. 10)=दत्त. 11)=ताम्र. 12) PB तुरओ, J तुरय.
 13)=शीघ्रं. 14)=अमर्ष. 15) P चलण, JB वलण. 16) B पुहवी°. 17) B प्रथममृग°. 18) B तावता°.

भणिओ विजयाणंदेण देव इह मा मुहा विलंबेह ।

को जाणइ केरिसिया कज्ज-गई होइ प्रत्ताहे ॥ ११४६

एवं भणिओ सो तेण णरवई अगणिएहिं दियहेहिं ।

संपत्तो कमल-दलच्छि सत्त-गोयावरी-भीमं ॥ ११४७

5 तत्थावासिय-णीसेस-कडय-णिब्वत्त-मज्जणाहारो ।

परिवड्डिय-परिओसो विजयाणंदेण विण्णत्तो ॥ ११४८

सो देव इह महेसी णिक्कारण-णिद्ध-बंधवो^१ अम्ह ।

परिवसइ महानुमई-तवोवणं जेण णे^२ णीया ॥ ११४९

वयं-परिणयं तवस्सि विज्जा-विहवोवलक्खिय-सुजम्मं ।

10 पर-लोय-पह-पवण्णं दट्ठं तुम्हं पि तं होइ^{११} ॥ ११५०

भणियं च^३ राइणा पिय-वयंसं^४ जं भणह एहि वच्चम्ह ।

किं अम्ह^५ ण तेण कयं प्रत्तिय-मेत्तं कुणंतेण ॥ ११५१

एवं भणिऊण णराहिवेण उब्बिब-बाल-हरिणच्छि ।

विजयाणंदो पढमं मुणिणो संपेसिओ पासं ॥ ११५२

15 तो^{१५} दूर-कय-पणामो सच्चविओ सायरं मुणिंदेण ।

आसण्ण-समासीणो बहुसो संपुच्छिओ कुसलं ॥ ११५३

११४६) भणिओ — भणितश्च विजयानन्देन देव अत्र मुधा मा विलम्बस्व अधुना को जानाति कीदृशी कार्यगतिर्भवति^{१०} ॥ ११४६ ॥ ११४७) एवं — एवं स राजा तेन भणितः सन्नगणितैर[न]ल्पैर्दिवसैः कमलदलाक्षि सावित्रि सप्तगोदावरीभीमं संप्राप्तः ।

20 सप्तप्रवाहसंगतगोदावर्या भीमं भीमेश्वरतीर्थं प्राप्तः ॥ ११४७ ॥ ११४८) तत्थावा-सिय — तत्रावासितानिःशेषकटकनिर्वृत्तमज्जनाहारः परिवर्धितपरितोषः स नरपतिः विजया-नन्देन विज्ञप्तः ॥ ११४८ ॥ ११४९) सो देव — हे देव हे राजन् सोऽस्माकं निःका-रणस्निग्धवान्धवो महर्षिरिह परिवसति येन मुनिना वयं महानुमत्यास्तपोवनमाश्रमं नीताः प्रापिताः ॥ ११४९ ॥ ११५०) वयपरिणयं — तस्माद्विद्याविभवोपलक्षितसुकर्माणं 25 परलोकपथप्रपन्नं परिणतं वृद्धं तपस्विनं मुनीन्द्रं द्रष्टुं भवतामपि युज्यते युक्तं स्यात् ॥ ११५० ॥ ११५१) भणियं — भणितं च राज्ञा प्रियवयस्य यद्वणत एहि आगच्छ ब्रजामः एतावन्मात्रं कुर्वता तेन किं तद् यदस्माकं न कृतम् ॥ ११५१ ॥ ११५२) एवं — एवमुक्त्वा नराधिपेन प्रथमं विजयानन्दः उब्बिबवालहरिणाक्षि मुनेः पार्श्वं प्रेषितः ॥ ११५२ ॥ ११५३) तो दूर — [ततः] दूरकृतप्रणामः सादरं मुनीन्द्रेण दृष्टः

30 1) B भणियं. 2) = मुधा. 3) P कमलदलच्छि, J कम्बलच्छि, B कमलदच्छि. 4) B गोदावरी. 5) PJB निव्वत्त. 6) B बंधवो. 7) = वयं, P ण, J not specified, B णे. 8) B ता for वय. 9) B सुयम्मं. 10) B निसण्णं for पवण्णं. 11) B दट्ठं जुज्जं च तुम्हं पि । 12) J omits च. 13) B वयस्स. 14) P किं अम्ह न तेण, J किं म्ह ण तेण, B कं जम्ह न तेण. 15) P omits तो given by JB. 16) B भैवित्री. 17) B writes also नृपो between the lines.

भणियं च तेण कुशलं राया सिरि-सालवाहणो प्रथ ।
 तुह दंसण-सुह-संपत्ति-लालसो एइ अणुमगं ॥ ११५४
 तो तेण समुल्लवियं एसो सो सालवाहण-णारिंदो ।
 सुर-सुंदरीहिं गिज्जइ जस्स जसो दस-दियंतेहिं ॥ ११५५
 ता एयस्स ण दीसइ पडि^३ खो को वि प्रथ पुहवीए ।
 कैवणेण व इह कजेण आगओ णिय-पुराहिंतो ॥ ११५६
 सिट्ठं च तेण सव्वं तं तह सोऊण सो वि परिउट्ठो ।
 भणइ महेसी वज्जावणं मेह एयं तए सिट्ठं ॥ ११५७
 जं कह वि महाणुमईए अज्ज हियइच्छियं समावडिं^४ ।
 लीलावई वि^{१०} णिवूढ-णियम-सुह-भार्यणा जाया ॥ ११५८
 इय एरिसे सँमुल्लाव-वइयरे णरवई वि संपत्तो ।
 तत्थेसिणो सयासं परिमिय-परिवार-परियरिओ ॥ ११५९
 तो तेण महामुणिणा सो राया अग्घ-वत्त-सलिलेण ।
 अहिसिंचिऊण भणिओ उवविसह सुहासणुच्छंगे ॥ ११६०
 अह सो^{१५} सिंहासण-कय-परिगहो मुणिवरेण संलत्तो ।
 अज्जमेहि^{१०} कयत्था णरणाह तुमम्मि सच्चविए ॥ ११६१

आसन्नसमासीनश्च कुशलं परिपृष्टः ॥ ११५३ ॥ ११५४) भणियं — भणितं च तेन
 कुशलं महात्मन् राजा श्रीशातवाहनस्त्वद्दर्शनसुखसंपत्तिसुखलालसोऽत्रानुमार्गमेति
 ॥ ११५४ ॥ ११५५) तो तेण — ततस्तेन मुनिनोक्तम् एष श्रीशातवाहननरेन्द्रः सुर-
 सुन्दरीभिः देवाङ्गनाभिः दशदिगन्तैर्यस्य यशो गीयते ॥ ११५५ ॥ ११५६) ता
 एयस्स — तावदेतस्यात्र पृथिव्यां कोऽपि प्रतिपक्षो^{११} न दृश्यते केन वा कार्येण निजपुरा-
 दत्रागतः ॥ ११५६ ॥ ११५७) सिट्ठं च — तेन विजयानन्देन सर्वं कथितं तच्चथा
 श्रुत्वा सोऽपि मुनिः परिपृष्टः भणति महर्षिरेतदस्माकं त्वया वर्धापनमुक्तम् ॥ ११५७ ॥
 ११५८) जं कह वि — यत्कथमपि महानुमत्या अद्य हृदयेऽपि संप्राप्तं समापतितं लीलावत्यपि
 विनिर्व्यूढनियमसुखभागिनी जाता ॥ ११५८ ॥ ११५९) इय —^{१२} इतीदृशो उल्लाप-
 व्यतिकरे नरपतिरपि परिमितपरिवारपरिकरितस्तत्र ऋषेः सकाशं समीपं प्राप्तः ॥ ११५९ ॥
 ११६०) तो तेण — ततस्तेन महामुनिना स राजा अर्घ्यपात्रसलिलेनाभिषिञ्च्य भणितः
 उपविशत सुखासनोत्सङ्गे ॥ ११६० ॥ ११६१) अह सो — अथ स सिंहासन-
 ज्ञेयः

1) B यणुमगं. 2) PJ omit तो given by B. 3) P °वक्खो, JB °वक्खो. 4) = चित्तवृत्तिः, B केण व कजेण इहं. 5) PB पुरो°, J पुरा°. 6) B परितुट्ठो. 7) PJB वज्जावणम्. 8) = त्वया हेतुना. 9) P °मइए, JB °मइए. 10) J omits वि given by PB. 11) B भाइणी. 12) B एरिसम्मि उल्लाव. 13) P मुणिणो, J not specified, B मुणिणा. 14) P omits सो, J सो राया, B नरनाहो. 15) B अह तथ सुहासण. 16) P ह, J हि[=हि], B वि. 17) B पक्षे. 18) B इतीदृशमुल्लाप°.

प्रच्चिरयालं एवं-विहे वि अम्हेहि^१ इह भवाय^२ णे ।
 असहाया परिवसिया ससहाया कुणह प्रत्ताहे ॥ ११६२
 प्रत्थ दिवसम्मि देवा कुणंति संगीययं उमावइणो ।
 तेहिं गएहिं णराहिव रमंति रयणीसुं रयणियरा ॥ ११६३
 ताण वि पमुहो प्रक्को रयणियरो भण्णायणो णाम ।
 तस्स भएण ण णिवसइ दिवसं प्रक्कं पि मुणि-लोओ ॥ ११६४
 तो^४ तेण समं जुज्झं अज्जं चिय होइ तुहं णिसा-समए ।
 इय जाणिऊण चिप्पउ एसो मंतो ममाहिंतो ॥ ११६५
 माया-छण्ण-सरीरं पि रक्खसं जेण पेच्छसि णिसासु ।
 तुह दंसण-वह-पडिओ पंचत्तं पावउ अहम्मो ॥ ११६६
 एवं^{१०} भणिएण णराहिवेण हसिऊण से समुल्लवियं ।
 भयवं अपच्छिमो अज्ज तस्स एसो णिसा-समओ ॥ ११६७
 एवं भणिऊण णराहिवेण वियसंत-लोयण-मुहेण ।
 गहिओ मंतो आसंधियं च तं णिसि-एणीए^{११} ॥ ११६८
 अह सो^{१२} तेण किसोयरि बहुसो पडिवज्जिऊण वर-मुणिणा ।
 संपेसिओ दिणंते णिययावासं गओ राया ॥ ११६९

परिग्रहो मुनिवरेण संलसः । हे नरनाथ त्वयि दृष्टेऽद्य वयं कृतार्थाः ॥ ११६१ ॥ ११६२)
 प्रच्चिरयालं—एवंविधा वयमियच्चिरकालमिह भवायतनेऽसहाया एकाकिनः पर्युषिताः
 इदानीं ससहायान् कुरुत ॥ ११६२ ॥ ११६३) एत्थ—अत्र दिवसे देवा उमापते-
 २० मर्हेश्वरस्य पुरतः संगीतकं कुर्वन्ति । तैर्गतैः नराधिप रजनीषु रजनीचरा राक्षसाः संप्रे-
 क्षणीयकं कुर्वन्ते ॥ ११६३ ॥ ११६४) ताण वि—तेषामप्येको मुख्यः प्रधानो
 नाम्ना भीषणाननः तस्य भयेन मुनिलोकोऽत्र एकं दिवसमपि न वसति ॥ ११६४ ॥
 ११६५) तो तेण—ततस्तेन समं निशासमयेऽद्य तव युद्धं भविष्यति । इति ज्ञात्वा
 मत्सकाशादेश मन्त्रो गृह्यताम् ॥ ११६५ ॥ ११६६) माया—तेन हेतुना मायाच्छन्न-
 २५ शरीरमपि राक्षसं निशासमये पश्यसि । तव दर्शनपथपतितः सोऽधमः पञ्चत्वं विनाशं
 प्राप्नोतु ॥ ११६६ ॥ ११६७) एवं भणिएण—[एवं भणितेन नराधिपेन हसित्वा
 तस्य समुल्लपितम् । भगवन् अपश्चिमोऽद्य तस्य एष निशासमयः] ॥ ११६७ ॥
 ११६८) एवं भणिऊण—एवं भणितेन^{*} विकसलोचनमुखेन नराधिपेन मन्त्रो गृहीतः ।
 आकलितं च तन्निशाचरानीकम् ॥ ११६८ ॥ ११६९) अह सो—अथ स राजा

१) P अम्हेहि, B अम्हे वि. २) B रयणीह. ३) B मज्झ [= मज्जे or मुखसो] for पमुहो. ४) P ता, B तो. ५) B सज्जं. ६) B तुहं णिसिसमए. ७) P पिच्छसि, J पेच्छसि, B पिच्छसि. ८) PB पावओ, J पावउ. ९)=असौ पापः, P अहम्मो, B अहमो. १०) This gāthā is not given by B, but found in PV. ११)=अंगीकृतं. १२) B सो तिलोयसुंदरि.

ताव य ।

विमुक्त-कर-बंधणं गयण-पायवाहिं तओ
सरेसु रहवाहिणी-विरह-काथरालोइ^३ ।
पडेइ लवणोयहे घुसिण-बिंदुमायंबयं
फलं वं परिपक्कयं घण-तमारिणो बिंबयं ॥ ११७०

तओ ।

जइ अत्थमिय-मियंके तम-णियरोरुद्ध-दस-दिसा-यके ।
सुह-सुत्ते जण-णिवहे अल्लीणे अद्ध-रत्तम्मि ॥ ११७१
तेण णिसायर-वड्ढणा णिय-बल-गबुब्भडं वहंतेण ।
संपेसिया णरिंदस्स दोणिं दोसायरा दूया ॥ ११७२
तेहिं भणियं णराहिव दूया णे^४ पेसिया णिसामेह ।
कज्जं सवित्थरत्थं जं तेणप्पाहियं तुम्ह ॥ ११७३
जह एए दो जामा पच्छिम-रयणीए मज्झ उवभोगा ।
जं वसंइ प्रत्थ भूयं आहारं होइ तं मज्झ^५ ॥ ११७४
ता देसु सएण णराहिवाण समएण कुंजर-सएण ।
णर-तुरय-पसुं-सहस्सेण मह बलिं जइ सुहं महसि ॥ ११७५
तं सोऊण सरोसं भणिया पुहईसरेण ते दूया ।
जह वच्चह तुम्हे च्चिय पडिदूया तस्स णिय-पहुणो ॥ ११७६

तेन वरमुनिना हे कृशोदरि बहुशः प्रतिपद्य दिनान्ते संप्रेषितो निजकावासं गतः ॥ ११६९ ॥
तावता । ११७०) विमुक्त — विमुक्तकरबन्धनं सरोवरैरथाङ्गकामिनीविरहकातरालोकम् । २०
घुसृणविद्विमाताग्रं गगनपादपात्परिपक्वं फलमिव घनतमोऽरेः रवेर्बिम्बं सूर्यमण्डलं [लवणोदधौ]
पतति । पृथ्वीच्छन्दः ॥ ११७० ॥ ११७१-७२) जइ — उदयास्तमिते मृगाङ्के तमोनिकरा-
वरुद्धदशदिक्चक्रे सुप्तमात्रे जननिवहे अर्धरात्रे समायाते । [तेण —] निजबलगर्वोद्धृतां
वहता तेन निशाचरपतिना नरेन्द्रस्य द्वौ दोषाचरौ राक्षसौ दूतौ संप्रेषितौ ॥ ११७१-२ ॥
११७३) तेहिं — ताभ्यां भणितं नराधिप आवां तव दूतौ प्रेषितौ शृणु कार्यं सविस्त- २५
रार्थं यत् तेन भवता संदिष्टम् ॥ ११७३ ॥ ११७४) जह — यथा एतौ पश्चिमरज्ज्यां
द्वौ यामौ ममोपभोग्यौ यदत्र भूतं चरति तदस्माकमाहारो भवति ॥ ११७४ ॥ ११७५)
ता देसु — तस्मान्नराधिपानां शतेन समदेन कुञ्जरशतेन नरतुरगसहस्रेण मम बलिं देहि
यदि सुखं वाञ्छसि ॥ ११७५ ॥ ११७६) तं सोऊण — तच्छ्रुत्वा पृथ्वीश्वरेण सरोवं

1) J अवि य. 2) P सरोसरहवाहिणी, J सरेसु रहवाहिणी, B सरोसरणं ह कामिणी. 3) PB ३६
लोइयं, J लोइं. 4) P बिंदुमा, B विदुमा. 5) P व्व, JB व. 6) B omits तओ. 7) P
उत्तयत्थमि, J जहयत्थमिय, B उयत्थमिय. 8) P दोज्जि, J दो वि, B दुव्वज्जि. 9) = वयं, B ते.
10) = संदिष्टं, P तेणप्पाहियं, B तेण पसाहियं. 11) P उवभोगा, J उवभोगा [= म्मा], B उवहुज्जा.
12) P जं विसह, जं वसह, B संचरह. 13) B अग्ग. 14) B दस. 15) B सुणिऊण.

भण्णइ रे रक्खस एहि जेण सुणयाण बुक्कणां च ।
 णिय-कडय-णिवासीणं देमि बलिं तुज्झ पिसिएण ॥ ११७७
 एवमवरं पि बहुसो णिब्भच्छेऊण पुहइ-गाहेण ।
 पडिपेसिया सरोसेण दो वि दोसायरा दूया ॥ ११७८
 तो तेहिं गणहिं णिसा^१ रेहिं राएण कडय-वालस्स ।
 आइडुं अपहाए मा को वि चलिज्ज कडयाहि ॥ ११७९
 प्रकेण सहस्सेणम्ह सरइ णरवइ-सुयाण वीराण ।
 दस-साहस्सं सुवइ ताण बलं णिसियराणं पि ॥ ११८०
 एवं भणिऊण तहिं वीर-सहस्सेण परिगओ राया ।
 दूरंतरं सकडयाओं णिगओ णिसियराहुत्तं ॥ ११८१
 तावय वियड-विडिंचिय^{११}-वयण-विणिंतिंगि-जाल-दुप्पेच्छं ।
 लल्ल^{१२}क-कत्तियाणल-फुलिंग-पिंगलिय-गयण-यलं ॥ ११८२
 पम्मुक्क-फार-फेक्कार-राव-पडिसइ-पूरिय-दियंतं ।
 णयण-हुयास-समोसरिय-तिमिर-पायडिय-णिय-रूवं ॥ ११८३

- ^{११} तौ दूतौ भणितौ । यथा व्रजतं युवामेव प्रतिदूतौ तस्य निजप्रभोः । भणितमित्युत्तरगाथ-
 याथ^{१०} संबन्धः ॥ ११७६ ॥ ११७७) भण्णइ — भणितं रे राक्षस एहि आगच्छ येन
 शुनां बुक्कणां काकानां च निजकटकसमासं तव पिशितेन मांसेन बलिं ददामि
 ॥ ११७७ ॥ ११७८) एवमवरं — एवमपरमपि बहुशो निर्भर्त्य सरोषेण पृथ्वी-
 नाथेन तौ दोषाचरौ दूतौ प्रेषितौ ॥ ११७८ ॥ ११७९) तो तेहिं — ततस्ताभ्यां
^{१२} निशाचराभ्यां [गताभ्यां] राज्ञा कटकपालस्यादिष्टम् अप्रभाते कटकात् कोऽपि मा चलेत्
 ॥ ११७९ ॥ ११८०) एकेण — नरपतिसुतानां वीराणामेकेन सहस्सेणास्माकं पूर्यते ।
 तेषां निशाचराणां दशसाहस्रीबलं श्रूयते ॥ ११८० ॥ ११८१) एवं भणिऊण —
 एवं तत्र भणित्वा वीरसहस्त्रेण परिगतो राजा स्वकटकान्निशाचरं प्रति दूरंतरं निर्गतः
 ॥ ११८१ ॥ ११८२-८५) तावय — तावता विकटप्रसारितवदनविनिर्गच्छदग्नि-
^{१३} ज्वालादुःप्रेक्ष्यम् । रौद्रकार्तिकानलस्फुल्लिङ्गपिङ्गलितगगनतलम् ॥ [पम्मुक्क-] प्रमुक्क-
 स्फारफेक्कारावप्रतिशब्दपूरितदिगन्तम् । नयनहुताशनसमुत्सारिततिमिरप्रकटीकृतनिज-

1) B भण[=णि]यं. 2)=भिल्लानां । शृगालानां वा. 3) PB निवसीणं, J समासीणं. 4) PB निब्भं, J णेब्भं. 5) PB रायेण, J राएण. 6) B कडयाहि. 7) B धीराणां [=णं]. 8) B निसीयं. 9) B writes some portion on the margin, and omits this gāthā, though its com-
^{१०} mentary is preserved. 10) P निसायराहुत्त, J णिसियराहुत्तं. 11) P विडिंचियं, J विडिंचियं.
 B वियं विय. 12) P विणित्त[=णिंति], J विण्णत्त, B विणित्ति. 13)=रौद्र. 14) PB गायण, J गयणि. 15)=प्रकटित. 16) B गाय यथा. 17) B कार्तिका.

सरसंतमयाइ-णिबद्ध-थोर-खर-कविल-केस-पढभारं ।
 णर-सिर-माला-मंडलिय-वियंड-विणियंसण-णियंवं ॥ ११८४
 अलि-गवल-सजल-जलहर-तमाल-कलयंठि-कज्जल-च्छायं ।
 ओत्थरियं रयणि-यराण तं वलं णरवराहुत्तं ॥ ११८५
 ललक-हक-फेकार-मुक्क-णीसंक-कोक्किय-भडोहं ।
 संलग्गं णरवर-रक्खसाण णिसि दारुणं जुज्झं ॥ ११८६
 केणावि को वि कुविण्ण णरवरो णिसियरेण तह पहओ ।
 जह दोहाइय-देहो वि णिवडिओ पडिय-पडिवक्खो ॥ ११८७
 फरुसासि-पहारुक्खुडिय-कंधरो को वि अमरिस-वसेण ।
 आभामइ अणलक्खं पि मंडलग्गं महा-सुहडो ॥ ११८८
 मुच्छा-विराम-संभरिय-सामि-संभावणा-परिग्गहिओ ।
 अविणिज्जिय-वेरि-बलो हीरइ लज्जाए को वि भडो ॥ ११८९
 पहर-वडियस्स कस्स वि रयणि-यरो रोस-हुयवह-पलित्तं ।
 वप्फायंतं फुक्कारयं व^१ उर-सोणियं पियइ ॥ ११९०

बिम्बम् ॥ [सरसंत -] सरसान्नमपातिनिबद्धस्थूलकरकपिलकेशप्राग्भारम् । नरशिरोमाला-
 मण्डितविकटनिवसननितम्बम् ॥ [अलि-] अलिगवलसजलजलधरतमालकलकण्ठी-
 कज्जलच्छायम् । रजनीचराणां तद्वलं नरवरं प्रति दौकितम् ॥ ^१विडंचियं प्रसारितम् ।
 कर्तिका शस्त्रिका । गवलं माहिषं शृङ्गम् । ^२कलापकम् ॥ ११८२-८५ ॥ ततः । ११८६)
 ललक - [रौद्राह्वानफेकारमुक्तनिःशङ्क -] व्याहृतभटौघम् । नरवरराक्षसयोर्निशि दारुणं
 युद्धं संलग्गम् । 'व्याहृते कोकपोक्कौ' [हैम० ८-४-७६] इति कोक्किय ॥ ११८६ ॥ २०
 ११८७) केणावि - केनापि कुपितेन राक्षसेन कोऽपि नरस्तथा प्रहतो यथा द्विधाकृत-
 देहोऽपि पातितः प्रतिपक्षो निपातितः ॥ ११८७ ॥ ११८८) फरुसासि - परुषासि-
 प्रहारव्रुटितकंधरः कोऽपि महासुभटोऽमर्षवशेनालक्ष्यं मोघं मण्डलाग्रं खड्गं भ्रमयति
 ॥ ११८८ ॥ ११८९) मुच्छा - मूर्च्छाविरामसंस्मृतस्वामिसंभावनापरिगृहीतोऽविनिर्जित-
 वैरिबलः कोऽपि भटो लज्जया गृह्यते ॥ ११८९ ॥ ११९०) पहर - प्रहारपतितस्य २५
 कस्यापि रोषहुतवहर्षज्वलितमुरःशोणितं रक्तं रजनीचरो बाष्पायमानं फुक्कारयं

1) = अन्नमाला, P सरसत्तमाइमिबद्ध, J सरसंतमयाइणिबद्ध, B सरसंतमयाइमिबद्ध. 2) P मंडि-
 यवियडणियंसण, J मंडलियवियडणियंसण, B मंडियवियडविणियंसण. 3) B omits a por-
 tion of this gāthā. 4) = आहूत. 5) P दोभाइय, JB दोहाइय. 6) P वडियस्स, J वियडि-
 यस्स, B पडियस्स. 7) = फोकरडउ. 8) P च, B व. 9) B विडंचित्तं. 10) B puts कलापकम् at
 the close of gāthas. 11) B प्रक्षुल्लि. -

दूरेण परिहरिज्जइ दढ-मुट्ठि-णिवीडियासि-वीहच्छो ।

रयणीयरेण सुहडो विमुक्क-जीओ^१ वि सभएण ॥ ११९१

माया-छण्ण-सरीरेहिं^२ तेहिं दोसायरेहिं^३ हम्मंतं ।

दडूण बलं पुहईसरेण सो सुमरिओ मंतो ॥ ११९२

जो जत्तो च्चिय दिट्ठो तत्तो च्चिय सो सियासि-पहरेण ।

दोहाइओ णरिंदेण णिसियरो झत्ति कुविएण ॥ ११९३

तो सो अतुलिय-थामो वि तेण भीमाणणो णरिंदेण ।

वज्जधरेण व सेलो णिप्पक्खो तक्खणेण कओ ॥ ११९४

णिछूण-चलण^{१०}-कर-टंक-खंड^{११}-खंडिय^{१२}-पिसाय-संघाए ।

संज्जुणह-सोणिय-प्पवह-पंक-खुप्पंत-वेयाले ॥ ११९५

अल्लीण-डाईणी-सय-समूह-परिवेस-रसिय^{१७}-सिव-णिवहे ।

पडिउंछ-गिद्ध-मंडलि-मिलंत-विलसंत-गोमाए ॥ ११९६

इय एरिसम्मि सुंदरि णीसेसे^{२०} सुद्ध-सुहड-संघाए ।

मय-उव्वरिय^{२१}-पलायंत-कायरे रक्खसाणीए ॥ ११९७

णिय-बल-विणास-दंसण-जायामरिसेण तेण वाहित्तो ।

णरणाहो रयणि^{२३}-चरेण णिसिय-करवाल-हत्थेण ॥ ११९८

[फूत्कारयन्] उष्णं दुग्धमिव पिबति ॥ ११९० ॥ ११९१) दूरेण - दृढमुष्टिनि-

विष्टासिर्बामस्तो विमुक्तर्जावोऽपि सुमटः सभयेन रजनीचरेण दूरेण प्रहियते ॥ ११९१ ॥

११९२) मायाछण्ण - मायाच्छन्नशरीरैः तदोषाचौरान्हन्यमानं बलं दृष्ट्वा पृथ्वीश्वरेण

२०) स मन्त्रः स्मृतः ॥ ११९२ ॥ ११९३) जो जत्तो - यो निशाचरो यत्रैव दृष्टः स

ततः एव सितासिप्रहारेण नरेन्द्रेण कुपितेन झटिति द्विधाकृतो विनाशितः ॥ ११९३ ॥

११९४) तो सो - ततः सोऽतुलितस्थामापि भीमाननो रक्षःपतिः वज्रधरेण इन्द्रेण

शैलः पर्वतः इवार्धक्षणेन नरेन्द्रेण निष्पक्षः कृतः ॥ ११९४ ॥ ततः । ११९५-९८)

णिछूण - हे सुन्दरि सावित्रि छिन्नचरणकरटंकखण्डखण्डितपिशाचसंघाते । सद्यस्कोष्ण-

२५) शोणितप्रवाहपङ्कमज्ज्वेताले ॥ [अल्लीण -] आलीनडाकिनीशतसमूहपरिवेपरसितशिव-

निवहे । पतितोर्ध्वगृद्धमण्डलमिलद्रवसुखितगोमायुनि ॥ [इय -] इतीदृशे निःशेषे शुद्ध-

सुमटसंघाते मृतोद्धृतपलायमानकातरे राक्षसानीके निशिचरकटके सति ॥ [णियबल -]

१) P वीभच्छो, JB वीहच्छो. 2) PB जीओ, J जीण. 3) PB छल्ल, J not specified. 4) =

हन्यमानं. 5) B दलं. 6) B जित्तो. 7) P दोहाइओ, J दोहाईओ, B दोहायिओ. 8) B वज्ज-

२०) हरेण. 9) B has the word तओ at the beginning of this gāthā. 10) P निछूणवकण-

करयंक, J णिछूणवलणकरटंक, B निछूरचरणकरटंक. 11) = मस्तक. 12) B खंडिय. 13) = सद्योष्ण.

14) P पवाह, JB पपवह. 15) PB वेयालो, J वेयाले. 16) PB डाइणी, J डायणी. 17) P रमिय,

JB रसिय. 18) = प्रतिलुब्ध. 19) B रक्खसिय for त्रिलसंत. 20) P नीसेस, J णीसेसे, B नीसेसे.

21) P उव्वरिय, J उव्वरिय, B उव्वरिय. 22) P वाहित्तो, J वाहिन्तो. 23) P रयणी, JB रयणि.

24) B दुग्धह.

णरणाह इमो सो तुज्झ अज्ज सुर-वहु-सुहागम-मुहुत्तो ।
 आसण्ण-मञ्जु-संकेय-वासरो पहर एत्ताहे ॥ ११९९
 भणियं च राइणा णिसियरेस पहरेहि पोरिसांसंधो ।
 णिहडइ समासण्णेकमेक-करवाल-धाराए ॥ १२००^४
 ता भरसु को वि जइ अत्थि तुज्झ एवं-विहे समावडिए ।
 रक्खइ मुहुत्त-मेत्तं^६ पि जीवियं सुरवराणं पि ॥ १२०१^७
 एवं भणिरस्स णराहिवस्स भीमाणणेण पहर-समं ।
 दोहाइयं सरोसेण^{१०} चम्म-रयणं^{११} कुरंगच्छि ॥ १२०२
 राएण वि सो फरुसांसि-पहर-णिहण-कंधरा-बंधो ।
 अइ-विरसं विरसंतो धरणियले पाडिओ सहसा ॥ १२०३
 तो तक्खण-संपुण्णेंदु-विंव-सविसेस-पसरिय-पहोहो ।
 जाओ अण्णण-रूवो पुरिसो पज्जुण-सारिच्छो ॥ १२०४
 तो तेण सो णारिंदो साहुकारक्खरेहि पुणरुत्तं ।
 अहिणंदिऊण भणिओ ण तुमाओ पियंकरो अम्ह ॥ १२०५

निजबलनिर्नाशनदर्शनेन कृत्वा रोषारुणेन रजनिचरेण निशितकरवालहस्तेन नरनाथो^{१६}
 व्याहृतः आकारितः हाक्षितः इत्यर्थः । टंकः टंकिका सारमयी । सुहिताः सृष्टाः गोमा-
 यवः शिवाः श्वाशृगालाः ।^{१६}कलापकम् ॥ ११९५-९८ ॥ ११९९) णरणाह—नर-
 नाथ एष स तावदद्य सुरवधूसमागममुहूर्तः । आसन्नमृत्युसङ्केतवासरः मृत्योः सङ्केतस्थानं
 तवाद्य इदानीं प्रहर अपूर्व प्रहारं देहि ॥ ११९९ ॥ १२००) भणियं—भणितं च
 राज्ञा निशाचरेश प्रहर त्वमेव पूर्व प्रहारं देहि समासन्नमेकैककरवालधाराभिः पौरुषसं-^{२०}
 भावना निर्वटिप्यति प्रकटो भविष्यतीत्यर्थः ॥ १२०० ॥ १२०१) ता भरसु—संस्मर
 कोऽप्यस्ति चेद्यस्तवैवंविधे निशासमये मुहूर्तमात्रं सुरवराणामपि जीवितं रक्षति ॥ १२०१ ॥
 १२०२) एवं—एवं भणतो नराधिपस्य भीमाननेन सरोषेण प्रहारसमं चर्मरत्नं फलकं
 द्विधाकृतम् । हे कुरङ्गाक्षि सावित्रि ॥ १२०२ ॥ १२०३) राएण—राज्ञा सोऽपि
 पुरुषासिप्रहारच्छिन्नकंधराबन्धः । अतिविरसं रसन् सहसा धरणितले पातितः ॥ १२०३ ॥^{२५}
 १२०४) तो तक्खण—ततः प्रहारानन्तरं तत्क्षणसंपूर्णेन्दुबिम्बसविशेषप्रसृतप्रभौघो-
 ऽनन्तरूपः प्रद्युम्नसदृशः साक्षात्कामदेवपुरुषो जातः ॥ १२०४ ॥ १२०५) तो
 तेण—ततस्तेन पुरुषेण नरेन्द्रः साधुकाराक्षरैः साधु साधु इति पुनरुक्तमभिनन्दितः

1) B समागम. 2) P पहरेहि, B पहरेहि. 3) B पुरिससंवाण. 4) P 1200, J 1199, B 1202.
 5) B निसासमण् for समावडिए. 6) P मेकं, J मेत्तं, B मित्तं. 7) P numbers this verse 30
 also 1200, and the following verses are numbered 1201, 2, etc. 8) P भीमाणं, B
 भीमाण. 9) = प्रहारेण समं. 10) B नरिंदस्स for सरोसेण. 11) PB धम्म, J चम्म. 12) = करिकां
 [= फरिका]. 13) P फरसां, J फरसां, B पुजसां [?]. 14) PJB निहण. 15) B अणत्तं.
 16) B puts this at the close of gāthā. 17) B भणितो.

ता केत्तियं च भण्णइ एसो हं तुहं णरेदं साहीणो ।
 जं महसि किंचि दुलहं पिं देमि जं अम्ह साहीणं ॥ १२०६
 तं^३ सोऊण सविभ्रम-हियय-ण-मायंत-कोउहलेण ।
 राएणं समुलवियं किं चं ण लब्भइ तुमाहितो ॥ १२०७
 ता साहिज्जउ के तुम्हि एत्थ एवं-विहा वि एयाण ।
 पाव-मईणं हय-रक्खसाण मज्झम्मि संवसिया ॥ १२०८
 भणियं च तेण णरवइ एयं खलु वित्थरेण कहियवं ।
 तुम्हेहि मिं परिसुद्धिया रक्खस-वहं-दुप्पसंगेण ॥ १२०९
 तह वि णिसामह सीसइ गंधव-सुओहमेत्थ पुहईए ।
 अवयरिओ सुर-सरि-मज्जणेक्क-हियंओ दिवाहितो ॥ १२१०
 ता तत्थ मए हिमगिरि-णियं-व-तरु-मणहरे वणुहेसे ।
 सच्चविया तेलोक्केक्क-सुंदरी कुसुम-वाञ्छिणिया ॥ १२११
 अह सा मए सकोऊहलेण उवमप्पिऊण पासम्मि ।
 सहस त्ति साहिलासेण पुच्छिया सुयणु का तं सि ॥ १२१२^{१६}
 तो तं सोऊण ममाहि तीण णरणाह णेहलं वयणं ।
 भणियं अहमेत्थ च्चिय वणवासि-महेसिणो धूया ॥ १२१३

भणितश्च तेन [न त्वत्तः] प्रियंकरोऽस्माकम् ॥ १२०५ ॥ १२०६) ता केत्तियं—तस्मा-
 किमियद्गण्यते एषोऽहं तव नरेन्द्र स्वाधीनः यत्किमपि दुर्लभमपि कांक्षसि तत्तवाद्य
 ददामि तावद्गण ॥ १२०६ ॥ १२०७) तं सोऊण—ततः श्रुत्वा सविभ्रमहृदया-
 २० मातकौतूहलेन राज्ञा समुलपितं किं न लभ्यते वा त्वत्तः ॥ १२०७ ॥ १२०८) ता
 साहिज्जउ—ततः कथ्यतां के यूयमत्रैवविधा अप्येतेषां पापमतीनां हतराक्षसानां मध्ये
 संस्थिताः ॥ १२०८ ॥ १२०९) भणियं—भणितं च तेन नरपते एतत्खलु सुवि-
 स्तरेण कथयितव्यम् । राक्षसवधदुःप्रसंगेन यूयमपि क्लेशिताः ॥ १२०९ ॥ १२१०)
 तह वि—तथापि श्रुत शिष्यते अत्र पृथिव्यां सुरसरिन्मज्जनैकसुहृदयोऽहं गन्धर्वसुतो
 २५ दिवः स्वर्गादत्रावतीर्णः ॥ १२१० ॥ १२११) ता तत्थ—ततः तत्र मया हिम-
 गिरिनितम्बतरुमनोहरे वनोद्देशे त्रैलोक्यसुन्दरी कुसुमावचायिका दृष्टा ॥ १२११ ॥
 १२१२) अह सा—अथ सा कौतूहलेन मया समीपमुपसर्प्य साभिलषेण सहसा पृष्टा
 सुतनु का त्वमसि ॥ १२१२ ॥ १२१३) तो तं—ततो मत्तः तच्छ्रुत्वा तया नर-

1) P omits तुहं given by JB. 2) PJB किं पि; B तं देमि तुहज्ज दे भणसु [= भणसु] for पि
 30 etc. 3) B तो. 4) PB रायेण, J राएण. 5) P कं च न, J कं च ण, B किं न. 6) P ता साहिज्जउ,
 B तो साहिज्जउ. 7) B तुम्हे वि य परिसुद्धिया. 8) = श्रान्ता. 9) = वध. 10) B चित्तो for हिययो.
 11) B तो. 12) P सच्चरिय, JB सच्चविया. 13) P तिलोक्केक्क, J तेलोक्केक्क, B तइलुक. 14) P
 उच्चिं, J वोच्चिं, B बुच्चिं. 15) B सा वि मए कोऊ. 16) P numbers this verse 1211
 and the next 1213, 14 etc; perhaps a scribal error.

भणियं च मए सुंदरि अविरुद्धं दंसणं म्हा ता इण्हि ।
 गंधवेसाण कुले अहं पि विजले समुप्पण्णो ॥ १२१४
 चित्तंगयाभिहाणो तुह दंसण-कोहलेण अवयरिओ ।
 जह होसि सप्पसाया ता जुत्तं वम्महेण कयं ॥ १२१५
 एवं भणिऊण मए मा णरवइ तत्थ णिज्जणे रण्णे ।
 परिणीया णिय-विहिणा अञ्जुग-महेसिणो धूया ॥ १२१६^३
 तो तं तिहुयण-रज्जाहिसेय-सरिसं सुहं विहावंतो ।
 ताव द्विओ णराहिव जा सो वि रिसी तहिं पत्तो ॥ १२१७
 भणियं च तेण कुसुमाल सहइ तुह अम्ह परिहवं काउं ।
 एत्ति-मेत्तेणं चिय विहवुम्माएण मत्तो सि ॥ १२१८
 ता पावेक्क-मईणं मज्झे रयणीयरण ग्यणि-यरो ।
 बारह वरिसाई अणज्ज होसि पिसियागणो तं सि^४ ॥ १२१९
 एवं बारह-वरिसावहीए पुण्णाए णरवराहिंतो ।
 पाविहिसि सिर-च्छेयं तइया मुच्चिहसि^५ सावेण ॥ १२२०
 ता एसो सो समओ संपइ दिट्ठम्मि जं तए होइ ।
 तं संपडियं दे भणह किं पि जं अम्ह कायवं ॥ १२२१

नाथ स्नेहयुक्तं वचनं भणितम् । अहमत्र वनेषु वनवासिनः धूया पुत्र्यसि ॥ १२१३ ॥
 १२१४) भणियं च — भणितं च मया सुन्दरि तावदिदानीमावयोर्दर्शनमविरुद्धं युक्त-
 मित्यर्थः । यतोऽहमपि विमले गन्धर्वेशानां कुले समुत्पन्नः ॥ १२१४ ॥ १२१५)
 चित्तंगय — चित्राङ्गदाभिधानस्त्वदर्शनकौतूहलेनावतीर्णः । यदि सप्रसादा भवसि तद्युक्तं^१
 मन्मथेन कृतम् ॥ १२१५ ॥ १२१६) एवं भणिऊण — एवं भणित्वा नरपते निर्ज-
 नेऽरण्ये सा अत्युग्रमहर्षेः पुत्री निजविधिना परिणीता ॥ १२१६ ॥ १२१७) तो
 तं — ततस्त्रिभुवनराज्याभिषेकसदृशं सुखं भुञ्जानो नराधिप तावत्स्थितो यावत् स ऋषिः
 तत्र प्राप्तः ॥ १२१७ ॥ १२१८) भणियं — भणितं च तेन ऋषिणा रे कुसुमाल
 चौर किमस्माकं पराभवं कर्तुं कश्चित्सहते क्षमते । एतावन्मात्रेणापि विभवोन्मादेन^२
 मत्तोऽसि युक्तायुक्तं न विचारयसि ॥ १२१८ ॥ १२१९) ता पावेक्क — तस्माद-
 नार्य पापैकमतीनां रजनीचराणां मध्ये द्वादश वर्षाणि पिशिताशनो रजनीचरो भविष्यसि
 ॥ १२१९ ॥ १२२०) एवं — एवं द्वादशवर्षावधौ पूर्णे नरवराच्छीर्षच्छेदं प्राप्स्यसि
 तदानीं शापेन मोक्ष्यसे ॥ १२२० ॥ १२२१) ता एसो — ततः एष समयो यस्त्वयि

1) PJB दंसणम्ह. 2) B नरवइ निज्जणे महारणे [=रणे]. 3) P numbers this as well as the 30
 next verse 1216, and then 17 etc. 4) B सुहं च अञ्जंतो. 5) B तावच्छिओ. 6) =चौर, PB
 कुसुमाल, J सुकुमाल. 7) B अम्ह for तुह अम्ह. 8) P omits सि given by JB. 9) B वहिप.
 10) P मुच्चिहिसि, JB मुच्चिहसि. 11) B दिट्ठेण.

तं तह सोऊण णराहिवेण सहस त्ति वियसिय-मुहेण ।

भणियमहो दूरयरं णीया णे^१ सुकइ-परिणइए ॥ १२२२

णणं इमाउ अहियं भणियवं अत्थि जं भणामि अहं ।

दीसउं सा संपइ कुवल्यावली विरह-किसियंगी ॥ १२२३

५ भणियं च तेण सहसा सबंगुबूढ-वहल-पुलएण ।

परिहास-समुल्लवियं पि जणइ णरवइ परं हरिसं ॥ १२२४

कत्तो पुण्णेहिं विणा कस्स वि एवं-विहं समावडइ ।

तह वि हु पुच्छामि फुडं सब्भावं कहसु प्रत्ताहे ॥ १२२५

अह तस्स तेण कुवलय-दलच्छि गंधव-राय-तणयस्स ।

१० णीसेसं वज्जरियं णरवइणा सहरिसासेणं ॥ १२२६

तो तेण ण-माइय-हियय-पहरिसुप्फुल-लोयण-मुहेण ।

भणियं ता किं अच्छइ अज्ज वि मलयाणिलस्स सुओ ॥ १२२७

प्रत्थावसरे कुवलय-दलच्छि परिओस-पूरिय-सरीरो ।

विजयाणंदो लीलावईए तुरियं गओ पासं ॥ १२२८

१५ अह सो वि^२ चिंतिओ च्चिय संपत्तो माहवाणिलो तत्थ ।

सिद्धंगणा-सहस्सेण आंगओ मलय-सेल्लहि ॥ १२२९

दृष्टे भवति हे नरनाथ तत्संप्राप्तम् । तावद्गण यदस्माकं किमपि कर्तव्यं यत्कर्तव्यं तदा-

दिश्यतामित्यर्थः ॥ १२२१ ॥ १२२२) तं तह — तत्तथा श्रुत्वा विकसितमुखेन नरा-

धिपेन सहसेति भणितम् अहो वयं सुकृतपरिणत्या दूरतरं नीताः । सुकृतमेव परिपक्व-

२० मित्यर्थः ॥ १२२२ ॥ १२२३) णणं — णमिति वाक्यालङ्कारे । नेतोऽधिकं भणित-

व्यमस्ति यदहं भणामि । तथापि विरहकृशाङ्गी दृश्यतां संप्रति सा कुवल्यावली ॥ १२२३ ॥

१२२४) भणियं — सर्वाङ्गोद्बुद्धवहलपुलकेन तेन गन्धर्वसुतेन भणितं च हे नरपते

परिहाससमुल्लपितमपि परं हर्षं जनयति ॥ १२२४ ॥ १२२५) कत्तो — कुतः पुण्यै-

र्विना कस्याप्येवंविधं समापतितं तथापि पृच्छामि स्फुटं सद्भावमिदानीं कथय ॥ १२२५ ॥

२५ १२२६) अह तस्स — अथ हे कुवलयदलाक्षि सहर्षाङ्गेन^३ नरपतिना तस्य गन्धर्वराज-

तनयस्य चित्राङ्गदस्य निःशेषं कथितम् ॥ १२२६ ॥ १२२७) तो तेण — अथ^४ तेना-

मातृहृदयप्रहर्षोत्फुल्लोचनमुखेन भणितं तत्किमद्यापि मलयानिलस्य सुतोऽस्ति ॥ १२२७ ॥

१२२८) एत्थावसरे — अत्रावसरे कुवलयदलाक्षि परितोषपूरितशरीरो विजयानन्दस्त्व-

रितं लीलावत्याः पार्श्वं गतः ॥ १२२८ ॥ १२२९) अह सो — अथ सोऽपि वि-

३० स्मितो माधवानिलस्तत्र संप्राप्तः । कीदृशः सन् । सिद्धाङ्गनासहस्रेण परिगतः । कस्मात् ।

१) = वयं. २) P °णइए, B °णइए. ३) = नान्यन्, B णं जे. ४) B दीसइ. ५) P °सासेणे, J सासेणे, B संगेण. ६) P ण माइय, J ण माइय, B अमाइय. ७) B वि विंमिहो. ८) B परिगओ for आगओ. ९) PB °हि, J °हि.

सच्चविओ सो गंधव-गंदणो सिद्ध-राय-तणएण ।
 अमय-वरिसो व हियए पवरिसिओ प्रक्रमेक्काण ॥ १२३०
 समइच्छिऊण भणियं तेहिं मिं अण्णोण्ण-हरिसियंगेहिं ।
 अंहिणंदिऊण देवं चिरं च बहु मण्णिओ अप्पा ॥ १२३१
 एरिसए पत्थावे विजयाणंदो वि वियसियच्छि-मुहो ।
 वद्धाविऊण कुमरीओ तक्खणं आगओ सहसा ॥ १२३२
 तो^१ दूर-कय-पणामो तिण्हं पि हु ताण हाल-पमुहाण ।
 सवायरोवणीयासणम्मि पुरओ समासीणो ॥ १२३३
 भणियं च राइणा पिय-वयंस दिट्ठा मए महानुमई ।
 वद्धाविया फुडं कुवल्यावली विरह-किसियंगी ॥ १२३४
 भणियं च तेण णरवइ प्रक्कासण-संठियाओ दिट्ठाओ ।
 तिहुयण-सिरीउ णज्जइ णज्जइ अह तिण्णि संज्ञाओ ॥ १२३५
 वद्धाविऊण सिट्ठं^{११} चित्तंगय-माहवाणिलेण समं ।
 संपत्तो णरणाहो जायं हियइच्छियं तुम्ह ॥ १२३६
 चिरंयाल-संचिओवड्डियाइँ एयाइँ ताइँ तव-तरुणो ।
 भुंजह फलाइँ भयवइ संपइ जिय-लोय-साराइँ ॥ १२३७

मलयशैलात् ॥ १२२९ ॥ १२३०) सच्चविओ — सिद्धराजतनयेन स गन्धर्वनन्दनो
 दृष्टः । एकैकेषां हृदये अमृतवर्ष इव पर्युषितः ॥ १२३० ॥ १२३१) समइच्छि-
 ऊण — अन्योन्यहर्षिताङ्गैस्तेः समर्थ्य संपाद्य भणितम् । देवमभिनन्द्य चिरं चात्मा बहु
 मेने* । साधु दैवेन सुघटं संघटितमित्यर्थः ॥ १२३१ ॥ १२३२) एरिसए — ईदृशे
 प्रस्तावे सर्वेषां समागमावसरे विकसिताक्षिमुखो विजयानन्दोऽपि कुमारी वर्धयित्वा तत्क्षणं
 सहसा तत्रागतः ॥ १२३२ ॥ १२३३) तो दूर-^१तावता कृतदूरप्रणामो हालप्रमु-
 खानां त्रयाणामपि पुरतः सर्वादरोपनीतासने उपविष्टः ॥ १२३३ ॥ १२३४) भणियं —
 भणितं च राज्ञा प्रियवयस्य दृष्टा त्वया महानुमती विरहकृशाङ्गी कुवल्यावली स्फुटं
 वर्धिता ॥ १२३४ ॥ १२३५) भणियं च — भणितं च तेन एकपदे संस्थिता एकत्र
 स्थाने संभूय संगतास्त्रिभुवनश्रियः इव । अथवा तिस्रः संध्या इव ताः दृष्टाः ॥ १२३५ ॥
 १२३६) वद्धाविऊण — वर्धयित्वा कथितं चित्राङ्गदमाधवानिलाभ्यां सह नरनाथः सं-
 प्राप्तो जातं हृदयेऽप्यसितं भवतः ॥ १२३६ ॥ १२३७) चिरयाल — एतानि तानि

1) PB °विओ, J °विय. 2) P समइच्छिऊण, J समयच्छिऊण, B समइ[त्थि]ऊण. 3) P तेहि
 मि, J तेहि मि, B तीहि वि. 4) PB अहिं, J अह. 5) B कुमरिं तस्स आगउ सहसा. 6) B ता. 30
 7) J omits this gotha, but it is given by PB. 8) P मण, B तण. 9) P इक्कपण संठि[या]उ
 दिट्ठाओ. 10) = ज्ञायते. 11) B व. हयं for सिट्ठं. 12) P चिरयालकंखिओवड्डि[त्थि]याइ.

तो ताहिं तं सुणेऊण इत्ति रोमंच-कंचुइलीहिं ।

एकेकर्म-वयण-पुलोइरीहिं बहु मणिओ अप्पां ॥ १२३८

परिसिटुं^४ पि ण सदहइ ताण हियप्रच्छिए समावडिए ।

सवाण वि मेलावे^५ गंधव-णारिंद-सिद्धाण ॥ १२३९

पुणरुत्तं^६ पेच्छिरीणं अण्णाण वि परिसराण जां सिटुं ।

ता इत्ति धावियाओ अलयाहिमुहं वयंसीओ ॥ १२४०

मगो च्चिय ण पहुत्तो अलयाहिमुहं पर्यत्त-चित्ताण ।

वद्धावियाणं^७ णलकूवरस्स परिउट्ट-वयणाणं ॥ १२४१

तो^८ सो दइयाए समं समयं विज्जाहरंद-हंसेण ।

णलकूवरो तहिं चिय संपत्तो समय-परिवारो ॥ १२४२

तो तेहिं मज्झ विज्जाहरिंद-जक्खाहिवेहिं दोहिं पि ।

वद्धाविहिं^९ णरवइ एकेयिखय-णिहि-वरो दिण्णो ॥ १२४३

भणियं च वज्जरज्जसु एयं सालाहणस्स पुणरुत्तं ।

भण्णइ ण तुमाहितो अण्णो पिय-बंधवो अम्ह ॥ १२४४

- १५ जीवलोकसाराणि चिरकालकाक्षितोपस्थितानि तपस्तराः फलानि हे भगवत्यः संप्रति भुञ्ज-
ध्वम् ॥ १२३७॥ १२३८) तो ताहिं—ततस्ताभिस्तद् ज्ञात्वा इदिति रोमाञ्चकञ्चुकी-
वतीभिः परस्परं वदनदृश्वरीभिर्देवं* बहु मेने ॥ १२३८॥ १२३९) परिसिटुं—सर्वेषां
गन्धर्वनरेन्द्रसिद्धानां मेलापकं हृदयेप्सिते समापतिते तासां कुमारीणां परिशिष्टमपि न
श्रद्धाति उद्धृतमपि कश्चिन्नावधारयति ॥ १२३९॥ १२४०) पुणरुत्तं—पुनः पुनः पश्य-
२० न्तीनां परिसरस्थितानामन्यासामपि यच्छिष्टं तावद्वयस्यो इदिति अलकाभिमुखं धाविताः
॥ १२४० ॥ १२४१) मगो—नलकूवरस्य वैधियित्रीभिः परितुष्टवदनाभिः अलका-
भिमुखं प्रवृत्तचित्ताभिर्मागींऽपि न लेभे इदिति गताः ॥ १२४१॥ १२४२) तो सो—
ततः स दयितया समं विद्याधरेन्द्रहंसेन च समं सहर्षपरिवारो नलकूवरस्तत्रैव संप्राप्तः
॥ १२४२ ॥ १२४३) तो तेहिं—ततस्ताभ्यां विद्याधरेन्द्रयक्षाधिपाभ्यां वधिताभ्यां
२५ द्वाभ्यामपि नरपते ममैको [अक्षय-]निर्धवरो दत्तः ॥ १२४३ ॥ १२४४) भणियं
च—भणितं च कथयेस्त्वं शातवाहनस्य पुरतः एतत्पुनरुक्तं भण्यते न त्वत्तोऽन्यः प्रिय-

1) B इच्छिक्कं व°. 2) = अन्योन्यवदनं विलोकयन्तीभिः, B पलोइ°. 3) P देवो, J अप्पा, B

• दिवो. 4) P° सिटुं, B° सिटुं. 5) P मेणावे, J मेलावे, B मलाव[=मेलावे]. 6) P पेच्छिरीणं, J पेच्छरीणं, B पुच्छिरीणं. 7) B जं. 8) P° हिमुहं, B° भिमुहं. 9) B पयइचित्ताहिं. 10) B

११) विद्याहि. 12) = परितुष्ट-वेष्ट[=वद-]=नानां, B वयणाहि. 13) P ता, JB तो. 14) P दयाए, J दइयाए, B दइयाइ. 15) P नर, J णल, B नल. 16) P एक्को खय, B इच्छुक्खय. 17) B तुमाहे तुय. 18) P तुमाहितो, JB तुमाहितो.

ता पेसिज्ज^३ चित्तंग ग्ग सह माहवाणिलो अज्ज ।
 अविलंबं वीवाहो भणिओ देवेहिं जक्खाण ॥ १२४५
 जेणणम्मि सुदियहे^५ वीवाहो णरवराण जह भणिओ ।
 लीलावईए^६ तह उण तुम्ह पत्ते सिलामेहे ॥ १२४६
 तं तह सोऊण णराहिवेण उब्बिब-वाल-हरिणच्छि ।
 विजयाणंदाहिंतो सिद्धाहिर्वणंदणो भणिओ ॥ १२४७
 णिसुयं भो^{११} जं णलकूवरेण अप्पाहियं म्ह सहेण^{१३} ।
 दे वच्चह सह चित्तंगएणं हियइच्छियं ठाणं ॥ १२४८
 तो ते छउअंगि महारवेहिं मंगल-णिहोस-मुहलेहिं ।
 तूरेहिं संख-काहल-मुइंग-घोसेहिं संचलि^{१६} ॥ १२४९
 विजयाणंदेण पुरस्सरेण रमणी-यणोवगिज्जंता ।
 तद्देस-णिवेसिय-सहरिसच्छि-जुयला समल्लीणा ॥ १२५०
 समुहागयस्स णलकूवरस्स कय-चलण-वंदणा दो वि ।
 उवसप्पिया पिया-मुह-पच्चुगय-दंसणुकंठा ॥ १२५१
 दिट्ठा ते ताहिं पिया तेहि वि णिय-पिययमाओ दोहिं पि ।
 एकेकम-वयण-णिवेसियच्छि-जुयलेहिं पुणरुत्तं ॥ १२५२

बान्धवोऽस्माकम् ॥ १२४४ ॥ १२४५) ता पेसिज्जउ - तावत्प्रेम्यतां चित्राङ्गदेन
 सह माधवानिलः । देवैः^{२१} यक्षाणामविलम्बो विवाहो भणितः ॥ १२४५ ॥ १२४६)
 जेणणम्मि - येनान्यस्मिन्सुदिवसे सांप्रतं शिलामेघे प्राप्ते नरवरस्य लीलावत्या सह
 विवाहो भवति ॥ १२४६ ॥ १२४७) तं तह - तत्तथा विजयानन्दाच्छ्रुत्वा धर्माधिपेन^{२०}
 उन्नतबालहरिणाक्षि सिद्धाधिपनन्दनो भणितः ॥ १२४७ ॥ १२४८) णिसुयं -
 निश्चुतं तत् यन्नरकूवरेणादिष्टं तस्मात्त्वं चित्राङ्गदेन सह हृदयेप्सितं स्थानं व्रज ॥ १२४८ ॥
 १२४९) तो ते - हे क्षामोदरि ततस्तौ महारवैर्मङ्गलनिर्घोषमुखैः तूर्यैः शङ्ख-
 घोषैः संचलितौ ॥ १२४९ ॥ १२५०) विजयाणंदेण - विजयानन्देन पुरः-
 सरेणाग्रगेन स्मणीजनोपगीयमानौ तद्देशे निवेशितसहर्षाक्षियुगलौ समायातौ ॥ १२५० ॥^{२५}
 १२५१) समुहा - समुखागतस्य नलकूवरस्य कृतचरणवन्दनौ द्वावपि प्रत्युद्गतदर्शनोत्क-
 ण्ठावुपसर्पितौ ॥ १२५१ ॥ १२५२) दिट्ठा ते - दृष्टौ तौ ताभ्यां चान्योन्यं वदन-

1) P पेसिज्जउ, J पेसिज्जउ, B पेसिज्जउ. 2) B अविलंबो. 3) P देवेहिं, JB देवेहिं. 4) =
 अन्धस्मिन्. 5) B सुहलगो. 6) PB वइए, J वइए. 7) B तुह उण अहं. 8) P मेहे, JB मेहे.
 9) P omits व given by JB. 10) B पत्ते for भणिओ. 11) B हो. 12) B आइट्टमम्ह. 13) P
 सवएण, J सहेण, B सदयेण. 14) = यूयं. 15) B पां [= खा] मोयरि सह रवेहिं. 16) B काहलनिहो-
 सघोसेहिं. 17) B समासीणा. 18) B omits this gathā, though the Sanskrit commentary
 is given. 19) P एकेकव, J एकेकव, B इकेकमव. 20) B युगलेण. 21) B दिव्यै यं.
 22) B धाराधिपेन.

तो हिययद्ध-वह-विलंबि^१हिं अप्पत्त-सुह-पसंगेहिं ।

अणुणय-वएहिं णिय-पिययमाओ किं जं ण भणियाओ ॥ १२५३

दे पसियह कं तं जं भणम्ह गरुयावराह-पंकम्मि ।

विच्छूढा हय-दिब्वेण णच्चिरं तेण तवियाओ ॥ १२५४

अह एवं उवलक्खाविऊण सा माहवाणिलेण तहिं ।

गहिया जक्खेस-सुया हत्थाहत्थेण पसयच्छि ॥ १२५५

तो सा सवेविरंगुलि-णह-मुह-सिप्पंत-सेय-सलिलेण ।

अग्घं व देइ पिय-संगमस्स हत्थुल्लेण पिया ॥ १२५६

तो पिययमा-कर-ग्गह-फंसुगय-पुलय-पूरिय-सरीरो ।

सप्परिओसो सो^{११} माहवाणिलो वेइमारूढो ॥ १२५७

अच्छीहिं चिय सा तेण पिययमा णेह-णिब्भरं-मणेण ।

आलिंगिय व परिउंविय व रमिय व पीय व ॥ १२५८

चित्तंगओ वि पुरओ रयणावलि-विरइयम्मि पलंके ।

आसीणो पिय-जाया-मुह-कमल-णिवेसियच्छि-जुओ ॥ १२५९

१५ विनिवेशिताक्षियुगलाभ्याम् । कथम् । पुनरुक्तम् ॥ १२५२ ॥ १२५३) तो हिययद्ध —

ततो हृदयार्धविलम्बितैरप्राप्तसुखप्रसंगैरनुनयवचनैस्ताभ्यां प्रियतमो भणितः ॥ १२५३ ॥

१२५४) दे पसियह — तावत्प्रसीदतं किं तद्यद्गणावो यतो हतदैवेन गुरुकापराधपङ्के

क्षिसौ । तेन कारणेन यच्चिरं तापिते युवाम् ॥ १२५४ ॥ १२५५) अह एवं —

अथैवं माधवानिलेन तत्रोपलक्ष्य हरिणाक्षि यक्षेशपुत्रिका महानुमती हस्ताहस्तेन गृहीता

२० ॥ १२५५ ॥ १२५६) तो सा — ततः सा प्रवेपमानाङ्गुलिनखमुखसिच्यमानस्वेद-

सलिलेन हस्ताद्रेण प्रिया प्रियसंगमस्यार्थमिव ददाति । सात्त्विकविकारेण प्रस्विन्नतया

हस्ताद्रता ॥ १२५६ ॥ १२५७) तो पिय — ततः प्रियतमाकरग्रहस्पशोद्गतपुलकपूरित-

शरीरः सपरितोषः स माधवानिलो वेदिं समारूढः ॥ १२५७ ॥ १२५८) अच्छीहिं

चिय — स्नेहनिर्भरमनसा तेन माधवानिलेन सा प्रियतमा अक्षिभ्यामेव आलिङ्गितेव परि-

२५ चुम्बितेव पीतेव । लावण्यरसस्य पेयत्वात् । रतेव क्रीडां नियोजितेव ॥ १२५८ ॥

१२५९) चित्तंगओ — चित्राङ्गदोऽपि पुरतः प्रियजायामुखकमलनिवेशिताक्षियुगो

१) PB विलंबि°, J विलिंब°. 2) B तेहिं for जं ण. 3) P कं तं जं भणम्ह, J कं तं जण भहह[?], B कं तं जणम्ह. 4) = क्षिसौ, B निव्वूढा. 5) B ता. 6) = हस्तोहस्ता. 7) B हरिणच्छि. 8) P

विविरंगुलि, J वेवि°, B विवरंगुणि. 9) P नहसेप्पंत, J णहमुहसिप्पंत, B नहमुहसिप्पंत. 10) =

२० हस्ताद्रेण, B हत्थुल्ल[=ल]गुहिं 11) P omits सो given by B. 12) B वेइं समा°. 13) B gives the gāthā चित्तंगओ वि etc. (No. 1259) first and then अच्छीहिं चिय etc. (No. 1258).

I have adjusted the commentary according to the text. 14) B नेहविब्भरसेण.

15) P परिउंविय, J परिउंविय, B परिउंविय.

प्रथावसरे कुवलय-दलच्छि सुजवेण जाण-वत्तेण ।
लीलावई^१ णिय-कुल-हरम्मि संपेसिओ दूओ ॥ १२६०
तो उग्गए मियंके णिवत्त-विवाह-मंगल-मुहुत्ते ।
सज्जीकयाओ जक्खंगणाहिं आवाण-भूमीओ ॥ १२६१
अमय-रस-भेय-तण्णाय-पल्लवोत्थइय-वियड-पेरंता ।
णिम्मविया वर-कुसुमोवयार-रयं-पिंजरा वसुहा ॥ १२६२
तो णिय-णिययापिय-पणइ-परिगया पत्त-परम-परिओसा ।
छिण्ण-च्छिण्णासु मणोहरासु भूमीसु आसीणा ॥ १२६३
विविहाइं विविह-वण्णज्जलाइं सहयार-सुरहि-वासाइं ।
णीलुप्पल-परिमल-वासियाइं दिज्जंति पाणाइं ॥ १२६४
दिट्ठेहिं चिय मइरा-परिमल-मिलियालि-मुहलिय-मुहेहिं ।
चसएहिं विलासवईण होइ मयणालंसा दिट्ठी ॥ १२६५
पढमं चिय जुण्ण-सुरा-पसंग-परियट्ठियाणुभावेण ।
चसएण कर-वलग्गेण वल्लइयं वम्महेण धणुं ॥ १२६६
जह जह पिज्जइ मइरा तह तह सणियं मओ समलियइ ।
जह जह अलियइ मओ तह तह सोहा समारुहइ ॥ १२६७

रत्नावलिरचिते पल्यङ्के समासीनः ॥ १२५९ ॥ १२६०) एत्थावसरे—अत्रावसरे
कुवलयदलाक्षि लीलावत्या सुजवेन यानपात्रेण दूतो निजकुलगृहे संप्रेषितः ॥ १२६० ॥
१२६१) तो उग्गए—ततो मृगाङ्के उद्गते निर्वृत्ते विवाहमङ्गलारम्भे यक्षाङ्गनाभिरापान-
भूमयः सज्जीकृताः ॥ १२६१ ॥ १२६२) अमय—पवनपल्लवास्तृतविकटपर्यन्ता
वसुधा वरकुसुमोपचाररजःपिञ्जरा निर्मिता । किंतूत्प्रेक्षते । अमृतरसमयीव विहिता
समारचिता ॥ १२६२ ॥ १२६३) तो णिय—ततो निजनिजया प्रियप्रणयिन्या परि-
गताः प्राप्तपरमपरितोषाः छिन्नाः छिन्नाः पृथक् पृथग्भूताः सुमनोहरासु भूमिष्वासीनाः
॥ १२६३ ॥ १२६४) विविहाइं—विविधानि विविधवर्णोज्ज्वलानि सहकारभङ्ग-
वासानि नीलोत्पलपरिमलवासितानि हृद्यमानानि पानानि मदिरादिपानकानि जातानि
॥ १२६४ ॥ १२६५) दिट्ठेहिं—मदिरापरिमलमिलितालिमुखरितमुखैश्चषकैः दृष्टैरपि
विलासवतीनां मदनातुरा दृष्टिर्भवति ॥ १२६५ ॥ १२६६) पढमं—प्रथममेव
जीर्णसुरापरिवधितानुभावेन करावलम्बेन चषकेन मन्मथेन धनुर्वलितमिव कुण्डलीकृतमिव
कन्दर्पेण कार्मुकं ज्यारूढं कृतमिव ॥ १२६६ ॥ १२६७) जह जह—यथा यथा

1) P °वईवि नि°, J °वई णि°, B °वहए नि°. 2) P अमयरसभेयतञ्जायप°, J अमयरसायपइ-
णायप°, B अमयरसइवसपवणपल्लवउन्नविडवपेरंता. 3) =रजःपिंजरा वसुधा. 4) [-णिययप्पिय-].
5) B आरूढा. 6) P वासाहिं, B वासाइं. 7) B मुहन्निह. 8) P मइणां, J not specified, B
मयणां. 9) P परियट्ठियां, B परिट्ठियां. 10) B सज्जियं for वल्लइयं. 11) P मवरा, B मइरा.

चिर-जंपियं भरिज्जइ तक्खण-भणियं पि झत्ति पम्हुसइ ।
 असमंजसं पि भणियं छज्जइ महु-मय-विंयारेण ॥ १२६८
 महु-मय-वस-पम्हुट्ठावराह-परिउंविंयां वि दइएण ।
 अणुणिज्जइ पच्छा भरिय-मण्णु-वल्लियाणणा कां वि ॥ १२६९
 कीए वि महु-मयारुण-कवोल-विणिओय-वज्जियं^{११} दट्ठुं ।
 अवणिज्जइ सयणासोय-पल्लवं पिययमेण तहिं ॥ १२७०
 अवराह-समुप्फुसणं माण-तरुम्मूलणं पिया पियइ ।
 पिययम-करगहुत्ताण-वयण-विणिवेसियं मइरं ॥ १२७१
 अण्णोण्णाहर-रस-पाण-सुह-पसुत्तेहि सिद्ध-मिहुणेहिं ।
 धिप्पइ चिरेण चसयं विलक्ख-भावागय-मुहेहिं ॥ १२७२
 पिय-मुह-पीउव्वरियं थोवं थोवं चिरेण का वि पिया ।
 अमयं व पियइ सरयं सरोस-पडिवक्ख-सच्चवियं ॥ १२७३
 गेयं सहत्थ-तालं मुह-महल-गच्चियं प्हसियं च ।
 सहइ विलासवईणं सुपसण्ण-पसाहियं वयणं ॥ १२७४

- १५ मदिरा पीयते तथा तथा शनैः शनैः उन्मादकत्वमालीयते जायते । यथा यथा मदः आली-
 यते तथा तथा शोभा समारोहति ॥ १२६७ ॥ १२६८) चिरजंपियं — चिरजल्पितं
 स्मर्यते तत्क्षणभणितं स्फुटं न स्मरति । मधुमदविकारेणासमञ्जसमपि भणितं राजते
 ॥ १२६८ ॥ १२६९) महुमय — मधुमदवशप्रसृष्टापराधपरिचुम्बितापि पश्चात्स्मृतमन्यु-
 वलिताननापि कापि दयितेनानुनीयते । प्रथमं मदवशात् विस्मृत्यापराधं संमुखीभूय स्मृत्वा
 २० पुना रोषपराध्मुखीभूता कान्तेन प्रसाद्यते ॥ १२६९ ॥ १२७०) कीए वि — कयाचि-
 न्मधुमदारुणकपोलविनियोगवर्जितो दृष्ट्वा शयनाशोकपल्लवः प्रियतमेनापनीयते । मधुमदि-
 रामद्यवशादेव कपोलस्य स्वभावजमरुणत्वं जातं किमशोकपल्लवेनेत्युत्सारितम् ॥ १२७० ॥
 १२७१) अवराह — अपराधसंमार्जनीं मानतरुन्मूलनीं प्रियतमकरोत्क्षिप्तैवदनविनि-
 वेक्षितां मदिरां प्रिया पिबति ॥ १२७१ ॥ १२७२) अण्णोण्णाहर — अन्योन्याधर-
 २५ रसपानसुखप्रसक्तैः विलक्षभावागतमनोभिः सिद्धमिथुनैश्चिरेण चषकं गृह्यते ॥ १२७२ ॥
 १२७३) पियमुह — कापि प्रिया प्रियमुखपीतोदृतं सरोपप्रतिपक्षदृष्टं सरकं मयं काचित्
 स्तोकं स्तोकममृतमिव पिबति । कथम् । चिरेण ॥ १२७३ ॥ १२७४) गेयं — सहस्त-

१) P भरि, B सरि. २) B भणियं फुसिज्जइ फुट्ठं l. ३) B रेहइ for छज्जइ. ४) = विकारेण.
 ५) P पम्हु, B पम्ह. ६) P उंविंया, J उंविंया, B चुंविंया. ७) PB मल्लु which is omitted
 ८) by J. ८) P वल्लिया, B वल्लिया. ९) P को, JB का. १०) P कवोलकंतीए निजियं, J कवोल-
 विणिओयवज्जियं, B कवोलविणियोगवज्जिया. ११) = निजितं. १२) P अवि, JB अव. १३) P
 सवणासोय, J सवणासोअ, B सयणासोअ. १४) B पुसणि. १५) B म्मूलणि. १६) B पसत्तेहि.
 १७) B मणेहिं for मुहेहिं. १८) B पिययमपीयुव्वरियं. १९) B गिज्जइ सहत्थयालं. २०) B च ह
 for प्ह, २१) P व, JB च. २२) = वदनं.

दर-विहडंत-कडिलं वियलिय-रसणं पडंत-पाररणं ।
 दर-लुलियालय-तिलयं^१ दर-भत्तं सहइ रमणि-यणं ॥ १२७५
 इय महु-मय-मुइयासेस-सिद्ध-गंधव-जक्ख-जण-णिवहे ।
 संपत्तो तइय-दिणावसाण-समए सिलामेहो ॥ १२७६
 तो सो पियाए समयं सवाण वि ण्क-देस-मिलियाण ।
 विजाहरेद-पमुहाण झत्ति पुरओ समसीणो ॥ १२७७
 समइच्छिऊण सुंदरि सबेहि मि^२ तेहिं सो सिलामेहो ।
 भणिओ पिय-तणयाए दंसण-सुहमणुहवेत्ताहे ॥ १२७८
 ता सरयसिरीए समं संपत्तो पिय-सुयाए वर-भवणं ।
 सच्चविया सा कुवलय-दलच्छि लीलावई तेण^३ ॥ १२७९
 अग्घाइऊण सीसे पणाम-पञ्चुट्टिया समासत्ता^४ ।
 सासीसं ससणेहं गहिया जणणीए उच्छंगे ॥ १२८०
 तावय विजाहर-सिद्ध-जक्ख-गंधव-माणुसाणं च ।
 वयणाइ^५ णियच्छंती मुक्का सावेण सरयसिरी ॥ १२८१
 तक्कालं बंधु-समागमेण परितोसियाए संभरिओ ।
 एसो वि साव^६-समओ जो सो भणिओ गणेसेण ॥ १२८२

तालं गीयते विलासवतीनां मुखमर्दलनतिंतं हसितं च सुप्रसन्नप्रसाधितं वदनं च शोभते
 ॥ १२७४ ॥ १२७५) दर — ईषद्विघटितकटीवस्त्रं विघटितरसनं पतत्प्रावरणम् ईष-
 ल्लुलितालकतिलकम् ईषन्मत्तमुन्मत्तत्वं रमणीनां शोभते ॥ १२७५ ॥ १२७६) इय —
 इति मधुमदमुदिताशेषसिद्धगन्धर्वयक्षजननिवहे । तृतीयदिनावसानसमये शिलामेघः संप्राप्तः^७
 ॥ १२७६ ॥ १२७७) तो सो — ततः स प्रियया समं सर्वेषामप्येकदेशे गच्छितायां
 विद्याधरेन्द्रप्रमुखाणां पुरतो झटिति समालीनः ॥ १२७७ ॥ १२७८) समइच्छिऊण —
 सुन्दरि तैः सर्वैरपि समाश्लिष्य स शिलामेघो भणितः । अधुना निजैतनयामुखदर्शन-
 सुखमनुभव ॥ १२७८ ॥ १२७९) ता सरय — तावता शरच्छ्रया समं निजैसुताया
 वरभवनं संप्राप्तः । कुवलयदलाक्षि सा लीलावती तेन दृष्टा ॥ १२७९ ॥ १२८०)^८
 अग्घाइऊण — प्रणामप्रत्युत्थिता शीर्षे आप्राय साशीर्वादं सखेहं जनन्या उत्सङ्गे गृहीता
 ॥ १२८० ॥ १२८१) तावय — ततः सा विद्याधरसिद्धयक्षगन्धर्वमानुषाणां वदनानि
 प्रश्यन्ती सा शरच्छ्रीः शापेन मुक्ता ॥ १२८१ ॥ १२८२) तक्कालं — तत्कालं

1) B वियडिय. 2) B पंगुरणं. 3) P विलयं, JB तिलयं. 4) P रमणियणं, J रमणियरं, B रमणीणं.
 5) P तइया, JB तइय. 6) B समु[=म]लीणो. 7) =समवेक्ष्य, B समइत्थिऊण. 8) B वि. 9) B 20
 ता भणियो पियतणयामुहदंसणसुहमणुभवेहि । 10) B तेहिं. 11) =आश्लिष्टा, P समासत्ता, J
 समसत्तो, B समोसत्ता. 12) B तो सा for तावय. 13) P माणुसजणं च, JB माणुसाणं च.
 14) P विसाय, J वि साव, B समाव.

अह सा कर्मसो गुरु-बंधवेहिं परियाणिऊण ओसंत्ता ।
सविसेसं पडिवणं वद्धावणयं असेसेहिं ॥ १२८३

तावाणंद-परंपर-परितुट्टुगुट्ट-मंगल-रवाइ ।

पह्याइ पणच्चिय-परियणाइ परिओस-तूराइ ॥ १२८४

अण्णम्मि दिणे^४ णीसेस-बल-पहाणम्मि वासरारंभे ।

धेत्तूण ण्हवणयं कुवल्यावली राइणो पत्ता ॥ १२८५

तो सो सिरि-मंडव-मज्झ-देस-विरइय-चउक्क-चिंचइए ।

चउ-पास-णिदेहि^७-कणय-कलस-कय-चारु-परिवेसे ॥ १२८६

णव-हडिण-पाउया-रयण-कंति-विच्छुरिय-वियड-पेरंते ।

वज्जेदणील-मरगय-मणि-चच्चिय^{१०}-पिहुल-वित्थारे ॥ १२८७

पज्जालिय-कणय-पईव-पयड-परिवट्टमाण-सिरि-विहवे ।

आसीणो णरणाहो समुयं सुह-मज्जणावीडे ॥ १२८८

शुबंतो गंधवच्छराहिं सिद्धंगणाहिं गिजंतो ।

विज्जाहर-जक्ख-विलासिणीहिं णिम्मज्जिओ पढमं ॥ १२८९

- 15 बन्धुसमागमेन परितोषितया संस्मृतः । एष स शापावसानसमयो यो भणितो गणेशेन ॥ १२८२॥ १२८३) अह सा — अथ सा गुरुबान्धवैः क्रमशः परिज्ञायाश्वासिता । अशेषैः सविशेषं वर्धापनकं प्रतिपन्नं कृतमित्यर्थः ॥ १२८३ ॥ १२८४) तावाणंद — ततः आनन्दपरंपरापरितुष्टुष्टमङ्गलरवाणि प्रनृत्यत्परिजनानि परितोषतूर्याणि प्रहतानि ॥ १२८४ ॥ १२८५) अण्णम्मि — अन्यस्मिन् दिने निःशेषबलप्रधाने वासरारम्भे स्नपनं स्नपनोपकरणं 20 गृहीत्वा कुवल्यावली राज्ञः समीपं प्राप्ता ॥ १२८५ ॥ १२८६-८८) तो सो — ततः श्रीमण्डपमध्यदेशविरचितचतुष्कमण्डिते । चतुर्द्वारनिवेशितकनककलशकृतगुरुपरितोषे ॥ [णव-] नवघटितपादुकारत्नकान्तिविच्छुरितविकटपर्यङ्के । वज्जेन्द्रनीलमरकतमणिसंचयपृथुलविस्तारे ॥ [पज्जालिय-] प्रज्वालितकनकप्रदीपप्रकटवर्धमानश्रीविभवे । सुप्रशस्तमज्जनपीठे नरनाथः आसीनः । विशेषकम् ॥ १२८६-८८ ॥ १२८९) शुबंतो — 25 गन्धर्वाप्सरोभिः स्तूयमानः सिद्धाङ्गनाभिः गीयमानः प्रथमं विद्याधरयक्षविलासिनीभिः

1) B कमेण. 2)=आश्लिष्टा, P ओसत्ता, J ओसत्तो, B आससिया. 3) P परितुट्टुगुट्टं, J परिचितुट्टुगुट्टं, B ता आणंदपरंपरपरितुमु[=ओसु]गुट्टं. 4) PB दिणे, J दिणि. 5)=प्रहवल [१]. 6) B दार for पास. 7) P परिवेसे, J परिविओसे, B परिओसे. 8) B घडिय. 9)=नवघटितपादुकारत्नः. 10) P चच्चिय, J वच्चिय, B संचय. 11) P समुयं, J समुयं, B सुवसथे 30 मज्जणा for समुयं etc. 12)=गीयमानं. 13)=उद्धर्तः. 14) B प्रक्षालित. 15) P puts this at the close of gāthās.

तावय तूरेहिँ महा-रवेहिँ विविहेहिँ मंगलीएहिँ ।
 णहविओ परिहासुलोपनिषिँ रंभुभँवाप्र तहिँ ॥ १२९०
 तो सो सिय-वारण-पट्टि-संठिओ सेय-वास-सिय-कुसुमो ।
 सेओहँस-विलित्तो सियार्यवत्तो समुच्चलिओ ॥ १२९१
 समुहागएहिँ विजाहारिंद-णलकूवराइ-पमुहेहिँ ।
 दिट्ठो अद्ध-पहे चिय सबेहि मि स-प्पणाम-सिरो ॥ १२९२
 तो तेहिँ चिय पुरस्सरेहिँ उब्बिब-बाल-हरिणच्छि ।
 संपत्तो णरणाहो आवासं सिंघलेस्स ॥ १२९३
 जं तं रंगावलि-रइय-विविह-सयवत्त-सत्थिय-सणाहं ।
 रमणि-यणाहरण-मऊह-जाल-वज्झंतं-सुर-चावं ॥ १२९४
 बहु-विह-विचित्तं-कुसुमोवयार-चिंचइय-चारु-धरणि-यलं ।
 देवंगुल्लोय-पलंबमाण-मोत्ताहल-त्थवयं ॥ १२९५
 पडुं-पडह-संखँ-काहल-मुयंग-संवलिय-मंगल-णिहोसं^{१४} ।
 जुवई-यण-कय-परिहास-मणहरं मंडव-द्वारं ॥ १२९६
 खित्तो से दहियक्खय-वोमीसो^{१५} अविहवाहिँ मंगलिओ ।
 बलि-भायणो णरेंदस्स कणय-तलिया-परिट्ठविओ ॥ १२९७

निर्माजितः स्थापितः ॥ १२८९ ॥ १२९०) तावय — तावता महारवैस्तूर्यैः विविधैः
 माङ्गलिकैः परिहासोलोपनशीलया रम्भोद्धवया कुवल्यावल्या प्रभुः स्थापितः ॥ १२९० ॥
 १२९१) तो सो — ततः स सितवारणपट्टसंस्थितः श्वेतवासाः सितकुसुमः श्वेतश्रीखण्ड-
 विलिप्तः श्वेतातपत्रः समुच्चलितः ॥ १२९१ ॥ १२९२) समुहागएहिँ — संसुखागतैः
 विद्याधरेन्द्रनलकूवरराजप्रमुखैः सर्वैरपि सप्रणामशिरा नृपोऽर्धपथ एव दृष्टः ॥ १२९२ ॥
 १२९३) तो तेहिँ — ततस्तैर्विद्याधरेन्द्रपुरःसरैर्नरनाथः उब्बिबबालहरिणाक्षि सिंहलेश-
 स्यावासं प्राप्तः ॥ १२९३ ॥ १२९४-९७) जं तं — यन्मण्डपद्वारं वररङ्गावलि-
 तीर्णसुप्रशस्तस्वस्तिकसनाथम् । रमणीजनाभरणमयूखजालबध्यमानसुरचापम् ॥ [बहुविह-]
 बहुविधविचित्रकुसुमोपचारमण्डितचारुधरणितलम् । दिव्यङ्गोलोचप्रलम्बमानमुक्ताफल-
 स्थगितम् ॥ [पडु-] पटुपटहशंखकाहलामृदङ्गसंवलितमङ्गलनिर्घोषम् । युवतीजनकृतपरि-
 हासमनोहरम् ॥ तत्रैवंविधे मण्डपद्वारे [खित्तो-] तस्य नरेन्द्रस्य चरणकमलयोरुपरि
 अविधवाभिर्दध्यक्षविमिश्रो बलिभाजनं माङ्गलिकः क्षिप्तः । कलापकम् ॥ १२९४-९७ ॥

1) P ° विरीहिँ, J ° विरीए, B विरीहिह. 2) = कुवल्यावल्या, P ° डभवाण, J ° डभवाहि, B ° डभवाह.
 3) B पुट्टि. 4) P सियओहँस, JB सेओहँस. 5) = श्वेतातपत्र. 6) P सियं, J सिंघ, B सिंह. 7) B
 रंगावलि विहँसुपसत्थसत्थिय. 8) P वज्जंतं, J वज्झंतं, B वज्झंत. 9) B विचित्त. 10) B दिवंगुल्लोय. 11) B त्थवयं. 12) P पडु, B पडु. 13) B मुइंग. 14) PB निहोसं, J णिघोसं. 15) = व्यामिश्र,
 B विमीसिओ for वोमीसो. 16) = माङ्गलिकपात्रं, PB भायणो, J भायणे. 17) = आरात्रिकपात्रं,
 B तिलए for तलिया. 18) B देवीगुल्लोयप्र. 19) B puts कलापकम् at the close of gāthās.

तावच्छिऊण दारं दइया-कोऊहलेण णरणा १ ।

सुइरेण संपइट्ठो आसीणो पट्ट-तूलीए ॥ १२९८

दिट्ठा विरल-सियंसुय-संपाउय-वयण-कमल-लंयण्णा ।

लीलावई णरिंदेण सायरं सहरिसंगेण ॥ १२९९

सप्परिहासं जुवई-यणेण संतोस-तोसविजंतो ८ ।

तत्थच्छिऊण सुइरं णरणाहो वेइमारूढो ॥ १३००¹⁰

तो जायवेय-कय-चउ-पयाहिणो पत्त-परम-परिओसो ।

गुरु-विप्प-कय-पणामो पुणो वि तत्तो समासीणो ॥ १३०१

अह वेइ-समुत्तिण्णस्स राइणो सिंघलंगणा ण्णा ।

१० आरत्तिय-तलियासत्त-करयला उवगया पुरओ ॥ १३०२

तावय विज्जाहर-बंदिणेण सहस त्ति वियसिय-मुहेण १७ ।

सालंकारं सुमणोहरं च गाहाउलं पढियं ॥ १३०३

देव १८ णियच्छसु ।

अण्णोण-समीव-णिवेस-णिच्चलं समिय-सद-संलावं ।

११ णेउर-कलहंस-जुयं सुयइ व पय-पंकय-णिसंणं ॥ १३०४

१२९८) तावच्छिऊण - वर्धितकोलाहलो नरवरेन्द्रः कौतुकगृहे संप्राप्तः । सुचिरेण संप्रविष्टः अनर्घ्यतूल्यां प्रशस्ततूलिकायां समासीनः ॥ १२९८ ॥ १२९९) दिट्ठा - सहर्षाङ्गेन नरेन्द्रेण शातवाहनेन विरलश्वेतांशुकसंप्रावृतवदनकमललावण्या लीलावती सादरं सबहुमानं दृष्टा । तलिनवस्त्रावृतत्वेन दर्शनीयस्पर्शा साभिलाषं विलोकितेत्यर्थः

२० ॥ १२९९ ॥ १३००) सप्परिहासं - सपरिहासो युवतीजनेन संतोषतोष्यमानः सुचिरं स्थित्वा महीपतिर्वेदीं विवाहस्थलकमारूढः ॥ १३०० ॥ १३०१) तो जायवेय- ततो जातवेदः कृतचतुःप्रदक्षिणो जातपरमपरितोषः गुरुविप्रकृतप्रणामो राजा पुनः तत्रैवासीनः उपविष्टः । जातवेदा वहिः ॥ १३०१ ॥ १३०२) अह वेइ - वेदीमुत्तीर्णस्य राज्ञः पुरतः आरात्रिकासक्तकरतला एका सिंहलाङ्गना शिलामेघनृपभार्या उपगता आगता । २१ श्वश्रूजामातुरारात्रिकावतरणाद्योपगता इत्यर्थः ॥ १३०२ ॥ १३०३) तावय - तावता विद्याधरबन्दिजनैः सहसा विकसितमुखैः सालंकारं चित्रवक्रोक्त्यानुप्रासादिसुभगं सुमनोहरं हृद्यं गाथाकुलं पठितम् ॥ १३०३ ॥ देव पश्य । तदेवाह । १३०४) अण्णोण -

१) P तावच्छिऊण दारदइया, J तावच्छिऊण दारं, B reads the first line thus: कोऊहरे संपत्तो वड्डियकोलाहलो नरवरिंदो । २) PB विरलसियंसुय, J विरलसुयंसुय. ३) B संस्थाइय- २० [=संस्थाइय]. ४) B कवललावण्णा. ५) B साहिलासत्थि[=च्छि]विच्छोहा for सायरं etc. ६) P सहरि, J सहर. ७) B सप्परिहाओ. ८) =तोप्यमाणः. ९) PJB नरनाहो. १०) P 1298, J not specified, B 1301. ११) =चतुःप्रदक्षिणा, P चउप्प, B चउप. १२) P तत्तो वेइं समुत्तिओ, JB पुणो वि तत्तो समासीणो. १३) B सिंहलि[-लं]गणा. १४) B तिलया. १५) =शय्यागृह, P सिज्जाहर, JB विज्जाहर. १६) B बंदिण्हि. १७) B मुहेहि. १८) P दिव, J देव, B नरनाथ[=ह]. १९) =श्रांत. २०) B संलावो. २१) B जुओ. २२) B निसणो. २३) B स्पर्शत्. २४) B looks like कुवं

थोरोरु-जुयम्भंतर-संदाणिय-सिचय-पर्यडिय-पहोहो ।
 रसणा-दल-संकतो रमणे रमइ व जोइक्खो ॥ १३०५
 तंसोणय-विसम-विसंघडंत-तिवली-तरंग-परितए ॥
 धुय-संचया वि' अहियं रेहइ रोमावली उयरे ॥ १३०६
 कम-पसरिय-भुय-जुयलुच्छलंत-लायण-जणिय-परिवेसो ।
 पसरइ अलङ्क-थामो दूरयरं दीव-उज्जोओ ॥ १३०७
 वेल्लहल-१ वोवगण-विसम-स-लसण-संगलिजंतो ।
 परिभमइ णाहि-मंडल-विओय-विर-उरो हारो ॥ १३०८
 [भुय-भामिय-तलिय-पईव-पयडिओ थणहरे सहइ हारो ।
 मेरुय-सिंग-जुए णं चलंत-गंगा-पवाहो व ॥ १३०८*१]

अन्योन्यसमीपनिवेशनिश्चलो नूपुरकलहंसयुवा चरुणाभरणराजहंसतरुणः । शमितशब्द-
 संलापः संकोचितादकलकलः पदपङ्कजनिषण्णः स्वपितीव । सात्त्विकभावेनाङ्गोपाङ्ग-
 स्तम्भान्नपुरारावाभावान्निद्रायत इवोत्प्रेक्षा । यदाहुः प्रभुश्रीहेमसूरयः अलङ्कारचूडामणौ
 'स्तम्भस्वेदरोमाञ्चस्वरभेदकम्पवैवर्ण्याश्रुप्रलया अष्टौ सात्त्विकाः' [काव्यानु० २-५३]
 इति ॥ १३०४ ॥ १३०५) थोरोरु-स्थूलोरुज्ज्वान्तरसंदानितसिचयप्रकटिताव-
 यवः सूक्ष्मवस्त्रत्वादन्तर्लनितेजसा प्रकाशिताङ्गोपाङ्गो अत एव रसनावलिसंक्रान्तः
 काञ्चीलम्बो ज्योतिष्को दीपो रमणे स्मरमन्दिरे रमत इव क्रीडतीव ॥ १३०५ ॥
 १३०६) तंसोणय-ततः सोन्नतविषमविसंघटमानत्रिवलीतरङ्गप्रतितनुके¹⁴ तस्या उदरे
 तदानीं कुचसंचयात् वक्षोजकोशात् हारावली शोभते । ज्योतिःप्रतिबिम्बेन हारो रोमा-
 वली च सविशेषं राजते इत्यर्थः ॥ १३०६ ॥ १३०७) कमपसरिय-क्रमप्रसा-
 रितभुजगुणल्लल्लावण्यजनितपरितोषो दीपोऽव्योतो लब्धार्थः सिद्धकार्य इव दूरतरं
 प्रसरति । लोभप्रस्तो हि यथालाभमग्रे धावति । आरात्रिकदीपोऽप्ययं बाहुप्रसारणेन ऊर्ध्व-
 मुत्पाद्यमानो विशिष्टाङ्गोपाङ्गलावण्यरसलाभान्नाभीकक्षावक्षोजादिषु प्रविशति इति भावः
 ॥ १३०७ ॥ १३०८) वेल्लहल-ऊर्ध्वप्रसरणशीलभुजवल्गनस्तनकलशसंसनसं-
 कलीक्रियमाणः नाभिमण्डलवियोगविधुरातुरो हारः परिभ्रमति इतस्ततो लुठति । आरा-
 त्रिकस्योर्ध्वमुत्पाटनेन नाभिमण्डलाद्वरीभवन् वक्षोजयोश्च परितः पतित्वोभयतटाभ्यां
 मिलंस्तदुभयवियुक्त इव भ्रमतीत्युत्प्रेक्षते । 'संसेलईसडिंमौ' [हैम० ८-४-१९७] इति
 ल्हसणं । विल्लहलं स्फूर्तिमत् ॥ १३०८ ॥ १३०८*१) भुय-भुजभ्रामिततिलक-

1) B जंभंतर for जुयम्भंतर. 2) B पर्यडियावयवो l. 3) B रसणावलिसं. 4) P रमण, JB रमणे. 5) B तो सोन्नख[=य]. 6) B कुय for धुय of P. 7) B हि. 8) P अहियं, J यहियं, B corrupt. 9) PB जणिय, J पंक for जणिय. 10) = दीर्घभुजनंतन. 11) B थणयलसल्लहसण for विसम etc. 12) = श्रंसनेन पिंडीभवन्. 13) This gāthā is not found in any ms.; but it is tentatively reconstructed from the Sanskrit commentary found in B which gives only भुयः, perhaps standing for the first two letters of the gāthā. 14) B तनुको.

णिम्मज्जिय-विउल-कवोल-कंति-मासलिय-पम्ह-वित्थारो' ।

तलियाग्र समं परिभमइ तरुण-मय-वाउरा दिट्ठी ॥ १३०९

इय तुह इमीग्र णरवर वास-सहस्सं अलक्खिय-जराए ।

भामिज्जउ कय-कोऊहलाग्र आरत्तिय-पईवो ॥ १३१०

अह सो तत्थ णेरंदो रइ-त्तणहुत्तावलो निसारंमे ।

अलीणो वासहरं णरणाहो पियथमा समं ॥ १३११

एत्ताहे तुह कुवलय-दलच्छि किं जंपिण्ण बहुएण ।

सा राई तस्स णराहिवस्स उज्जगिरस्स गया ॥ १३१२

एव पहाए संते सबेहि मिं तेहिं दिव्व-पुरिसेहिं ।

बहु मणिज्जण दिण्णाओ णियय-णिययाओ सिद्धीओ ॥ १३१३

अंतद्वाणं सिद्धाहिवेण जक्खेण अक्खयं कोसं ।

गंधवेण य दिण्णं दिवम्मि गमणं महीवइणो ॥ १३१४

प्रदीपप्रकटितो हारः स्तनभरे शोभते । णं इति प्रश्नोत्प्रेक्षायाम् । मेरुशृङ्गयुगे चलद्गङ्गा-
प्रवाहः इव । स्वभावनिकामगौरै वक्षोजुगले विशिष्य दीपप्रभोदीप्यमानतेजसि हारं

सुवर्णाचलशिखरद्वयप्रवहत्स्वर्गगङ्गाप्रवाहतयोत्प्रेक्षितवान् ॥ १३०८*१ ॥ १३०९)

णिम्मज्जिय — निर्माजितविमलकपोलकान्तिमांसलितपक्षमविस्तारं¹⁾ उद्वर्तनादिना निर्मली-
कृतगल्लरुचिप्रवर्धितनेत्ररोममण्डला तरुणमृगवागुरा दृष्टिः तलिकया हस्ततलेन आरात्रिक-
पात्रेण वा समं परिभ्रमति । वागुरा मृगबन्धनजालिका । नेत्राभ्यामपि अवतारणकं
स्नेहात्करोति इत्यर्थः ॥ १३०९ ॥ अथ बन्दिनः उपसंहारमाहुः । १३१०) इय —

हे नरपते राजन्निति पूर्वप्रकारेण अलक्षितजरया अतिरसादज्ञातवृद्धभावया कृतकौतूहल्या
अनया नायिकया वर्षसहस्रं तव त्वदुपरि आरात्रिकप्रदीपो भ्रायते । सौभाग्यातिरेकेण
तवोपरि वर्धमानस्नेहया अनया वर्षसहस्रमपि माङ्गलिक्यं क्रियते इति कृतमतिविस्तरेण
॥ १३१० ॥ १३११) अह — अथ स नरपतिः निशांसमये सहसालिङ्गनरसाक्षिसो
लीलावत्या समं वासगृहे संप्रविष्टः क्रीडामन्दिरमाविशत् ॥ १३११ ॥ अथ कुतूहल-

कविः स्वभार्या प्रति वक्तव्यसंक्षेपमाह । १३१२) एत्ताहे — हे कुवलयदलाक्षि सावित्रि
अधुना तवाग्रे बहुना जल्पितेन किम् । अनिर्वाच्यं किं निर्वचि चतुरशीतिनिबन्धा-
दिव्यक्तं किमधुना प्रकटयामि निर्व्यासार्थमाह । सा रात्रिस्तस्य श्रीशातवाहननराधिपस्य
उज्जागरूकत्वेन अनिद्राणतयैव विभातेत्यर्थः ॥ १३१२ ॥ १३१३) एव पहाए —
तावता प्रभाते सूर्योदये सति सर्वैस्तैर्दिव्यपुरुषैः गन्धर्वयक्षविद्याधरैः बहुमान्य निज-
निजकाः सिद्धयो दत्ताः ॥ १३१३ ॥ १३१४) अंतद्वाणं — सिद्धाधिपेन मलयाधिपेन

1) B विमल. 2) [-वित्थारा]. 3) = तरुणमृगवागुरा, P वाउला, JB वाउरा. 4) B भामिज्जइ.
5) B reads first line thus: अह सो सहसालिङ्गणरसिओ सालाहणो निसासमए । 6) B
वासहरे. 7) B ताव. 8) P मि, J मि, B वि. 9) P अन्तद्वाणं, J अंतद्वाणं, B अन्तद्वाणं. 10) B
reads second line thus: स्नेगमणं तह गंधाहिवेण दिणो[=दिण्णं]महीवइणो. 11) = स्वर्गोपि.
12) P वृयणो, JB वइणो. 13) B विस्तारो. 14) ५ अनिर्वाणेतयैव.

हंसेण वि से देणं वय-थंभ-रसायणोसहं मंतं ।
 पडिवण्णं जं अण्णं पि किं पि तं तुज्झ साहीणं ॥ १३१५
 एवं बहुसो पडिवज्जिऊण सो सुयणु णिय-पुराहुत्तो ।
 संपेसिओ सहरिसो^४ राया लोलावई^५ समं ॥ १३१६
 इहं तुह इमीए^६ णरवर वास-सहस्सं अलक्खिय-जराए ।
 लीलावई^७ समयं वच्चंतु अलक्खिया दियहा ॥ १३१७
 इय विविह-पयारं जक्ख-गणा आसीसिऊण^८ णरणहं ।
 णिय-णिय-वासाहुत्तं सवे ते उवगया झत्ति ॥ १३१८
 पूयं काऊण तिलोयणस्स भत्तीए^९ णंग-पासुवयं ।
 णमिऊण सलीलं कुवलयच्छि सालाहणो चलिओ ॥ १३१९
 इत्थंतरम्मि ते वि हु विज्जाहर-सिद्ध-जक्ख-गंधवा ।
 संपत्ता सहस च्चिय साणंदा^{१०} णियय-ठाणेसु ॥ १३१९*१
 तह सो वि सिलामेहो दो-तिणिण पयाणयाइं गंतूण ।
 विणियत्तो तणयाए रयणाहरणाइं दाऊण ॥ १३२०

महीपतेरन्तर्धानम् अदृश्यीकरणं दत्तम् । यक्षेण नलकूबरेण सदैवाक्षीणः कोशो भाण्डा-
 गारो दत्तः । अक्षयस्ते निधिर्भवतु । अनुगृहीत इत्यर्थः । तथा गन्धाधिपेन गन्धर्वराज-
 पुत्रेण चित्राङ्गदेन व्योमनि गमनं संचरणं दत्तमिति । स्वस्वविद्यापारितोषिकं त्रिभिरपि सुरैः
 परोपकारिणे नृपाय वितीर्णम् ॥ १३१४ ॥ १३१५) हंसेण—हंसेनापि नरेन्द्रेण
 श्रीशातवाहनाय वयःस्तम्भरसायनं महातन्त्रं दत्तम् । तन्त्रमौषधादि । अन्यच्च । प्रतिपन्नं
 हंसेन राज्ञाभ्युपगतम् । यदस्माकं कोशकोष्ठागारशुद्धान्तादि तद् युष्मत्स्वाधीनं भवदायत्तं^{१०}
 सर्वमिति ॥ १३१५ ॥ १३१६) एवं बहुसो—हे सुतनु सावित्रि एवमित्थं बहुशः
 प्रतिपद्य स शातवाहनो राजा लीलावत्या समं निजपुरं प्रति सहर्षं संप्रेषितः ॥ १३१६ ॥
 १३१७) इह—[इह तव अनया नरवर वर्षसहस्रमलक्षितजरया लीलावत्या समं व्रजन्तु
 अलक्षिताः दिवसाः] ॥ १३१७ ॥ १३१८) इय—[इति विविधप्रकारं यक्षगणाः
 हि^{*} आशास्य नरनाथम् । निजनिजवासाभिमुखं सर्वे ते उपगताः झटिति] ॥ १३१८ ॥^{२५}
 १३१९) पूयं—[पूजां कृत्वा त्रिलोचनस्य भक्त्या नम्रपाशुपतम् । नत्वा सलीलं कुव-
 लाक्षि शातवाहनः चलितः] ॥ १३१९ ॥ १३१९*१) इत्थंतरम्मि—अत्रान्तरे
 तेऽपि विद्याधरसिद्धयक्षगन्धर्वाः सानन्दाः प्रमोदपरायणाः सन्तः सहसैव निजकस्थानेषु
 संप्राप्ताः ॥ १३१९*१ ॥ १३२०) तह सो—ततः सोऽपि शिलामेघो द्वे त्रीणि

1) P दिच्च, J देणं. 2) B reads second line thus: पडिवन्नं अन्नं पि हु जं अग्हं तुग्ग साहीणं।^{२०}
 (with minor corrections). 3) B पुराहुत्तं. 4) B सहरिसं. 5) These verses, Nos.
 1317-19, are found in PJ, not in B. 6) P जक्खगणाहिं, J जक्खगणीहिं, [जक्खगणा].
 7) P नाह, J णाहं. 8) PJ णंग. 9) This gāthā is found only in B, but not in PJ.
 10) B नियय. 11) ता for तह.

सिंहल-दीवम्मि गओ सह सरयसिरीइ भिच्च-परियरिओ ।

णिबत्तिर्य-लीलाव-विवाह-सुह-वड्डियाणंदो ॥ १३२०*१

अह सुयणुं सो णरिंदो लीलावइ-लंभ-जणिय-परिओसो ।

णिर्य-ठाणे संपत्तो णव-णव-वहुंत-कल्लाणो ॥ १३२०*२

पुंहुईसरो सतोसं लीला-इ-वयण-पेसियच्छि-जुओ ।

विजयाणंदेणाणंदिओ परं वट्टइ सलीलं ॥ १३२१

सामंत-महंतासण्ण-दिण्ण-भय-भीम-भेसिय-दियंतो ।

सिग्घयरं संपत्तो सभुत्ति-विसए पइट्ठाणं ॥ १३२२

जं तं तोरण-तुंगयर-गुड्डिया-हट्ट-सोह-सोहिल्लं ।

सोहिल्ल-देउलारीम-संकुलं तुंग-पायारं ॥ १३२३

पायार-दार-थिर-रयण-विब्भमाराम-रंजियावणं ।

अवगय-विच्छुरियासण्ण-दीहियापडिम-संकंतं ॥ १३२४

संकंत-सुंदरी-रुंद-मंद-समइ-सोहणाउण्णं ।

उण्णय-घण-चकल-थणहरेसु भेसविय-पहिय-यणं ॥ १३२५

१५ प्रयाणकानि गत्वा तनयायाः लीलावत्याः रत्नाभरणानि दत्त्वा विनिवृत्तः स्वगृहं प्रस्थितः ।

रत्नाभरणं नागोदरादि । आदिशब्दाच्छुरकुलोचितशिक्षाः ॥ १३२० ॥ १३२०*१)

सिंहल — निर्वर्तितलीलावतीविवाहसुखवर्धितानन्दः । भृत्यपरिकरितः शरच्छ्रया सह

सिंहलद्वीपं गतः ॥ १३२०*१ ॥ अथ कथासंग्रहप्रथां पर्याप्य समङ्गलमुपसंहारमाह ।

१३२०*२) अह — अथानन्तरं सुतनु सावित्रि लीलावतीलाभजनितपरितोषस्तत्पाणिग्रहण-

२० संपन्नेप्सितार्थप्रत्याशावर्धितानन्दः नवनववर्धमानकल्याणो निजभवनं संप्राप्तः । श्रीलीला-

वतीपाणिग्रहणानन्तरं कल्याणं श्रेयःपर्यायं सुवर्णपर्यायं च प्रवर्धमानं जातमित्यर्थः । अथवा

तत्कालं नगरप्रवेशावसरे सकलप्रजानां महोत्सवारम्भैर्वर्धमानकल्याणः स्वगृहं प्राप्तः इति ।

प्रान्ते च कल्याणपदं ग्रन्थकर्तृश्रोतृपाठकानामा परिसमाप्तेः मङ्गलार्थमिति ॥ १३२०*२ ॥

१३२१) पुहुईसरो — [पृथ्वीश्वरः सतोषं लीलावतीवदनप्रेषिताक्षियुगः । विजयानन्दे-

२५ नानन्दितः परं वर्तते सलीलम् ॥ १३२१ ॥ १३२२) सामंत — [सामन्तमहदा-

संनद्धभयभीमभीषितदिगन्तः । शीघ्रतरं संप्राप्तः स्वभुक्तिविषये प्रतिष्ठानम् ॥ १३२२ ॥

१३२३) जं तं — [यत्तत् तोरणतुङ्गतरगुड्डिकाहट्टशोभाशोभितम् । शोभावदेवकुलाराम-

संकुलं तुङ्गप्राकारम् ॥ १३२३ ॥ १३२४) पायार — [प्राकारद्वारस्थिररत्नविभ्रमाराम-

रञ्जितावयवम् । अवगतविच्छुरितासन्नदीर्घिकाप्रतिमसंक्रान्तम् ॥ १३२४ ॥ १३२५)

३० संकंत — [संक्रान्तसुन्दरीवाचालमन्दसमर्दशोभनापूर्णम् । उन्नतधनवर्तुलस्तनभरैः भीषित-

1) This gāthā is found in B, and not in PJ. 2) B निव्व°. 3) This gāthā is found only in B, but not in PJ. 4) = सुअणु. 5) B निय°. 6) B नवनव. 7) B 1322. 8) Gāthās 1321-33 are found in PJ, but not in B. 9) P तुंगगुड्डियाहट्टसोहसोहिल्लं, J तुंगयरगुड्डियाहट्टसोहिल्लं. 10) P देउला°, J देउरा°. 11) P मरग for अवगय of J. 12) B सह गत्वा.

पहिय-यण-कलयलार-वाहरिय-भग-भग-दिट्ठि-वंह ।

दिट्ठि-वह-णिहित्त-सुविहिय-विचित्त-यम्मसु जण-णिवहं ॥ १३२६

एयस्स मज्झयारे सुवण्ण-कय-थंभ-रयण-चिंचइए ।

संपत्तो राया तक्खणम्मि देवी-महा-भवणं ॥ १३२७

सा वंदिय चिट्ठाइय-चलणा हय-सयल-कलि-मल्लुप्पंको ।

रंगावलीए सक्खं णिययावासं गओ राया ॥ १३२८

एत्थ समप्पइ एयं संखेबुप्फालियं कहा-वत्थुं ।

अइ-वित्थरेण कहियं मयच्छि को भाविउं तरइ ॥ १३२९

भणियं च पिययमाए रइयं मरहट्ट-देसि-भासाए ।

अंगाई इमीए कहाए सज्जणासंग-जोगाई ॥ १३३०

एयं जं अम्हं पिययमाए हियएण किं पि पडिवण्णं ।

तं ण तहा जह-संतं सुयणा गेण्हह पयत्तेण ॥ १३३१

सुयण-खलेहि अलं चिय गुण-दोसे जे णियंति किं तेहिं ।

गुण-दोस-रया जाणंति मज्झिमा कव-परमत्थं ॥ १३३२

अट्टारह-सय-संखा अणुट्ठु-संखाए विरइय-पमाणा ।

एस समप्पइ ग्रण्हिं कह त्ति लीलावई णाम ॥ १३३३¹⁴

पथिकजनम्] ॥ १३२५ ॥ १३२५) पहिय - [पथिकजनकलकलारावल्याहृत-
मार्गभग्नदृष्टिपथम् । दृष्टिपथनिहितमुविहितविचित्रकर्मसुजननिवहम्] ॥ १३२६ ॥

१३२७) एयस्स - [एतस्य मध्ये सुवर्णकृतस्तम्भरत्नमण्डिते । संप्राप्तः राजा तत्क्षणे
देवीमहाभवनम्] ॥ १३२७ ॥ १३२८) सा वंदिय - [तां वन्दित्वा स्थापितचरणां

हृतसकलकलमलसमूहः । रङ्गावल्या साक्षात् [प्रकटं] निजकावासं गतो राजा]

॥ १३२८ ॥ १३२९) एत्थ - [अत्र समाप्यते एतत् संक्षेपकथितं कथावस्तु ।

अतिविस्तरेण कथितं मृगाक्षि कः भावयितुं शक्नोति] ॥ १३२९ ॥ १३३०) भणियं -

[भणितं च प्रियतमायाः रचितं महाराष्ट्रदेशीभाषायाम् । अङ्गानि अस्याः कथायाः सज्ज-

नासंगयोग्यानि] ॥ १३३० ॥ १३३१) एयं जं - [एतद् यदस्माकं प्रियतमायै

हृदयेन किमपि प्रतिपन्नम् । तन्न तथा यथा-सत् सुजनाः गृहीत प्रयत्नेन] ॥ १३३१ ॥

१३३२) सुयण - [सुजनखलैः अलमेव गुणदोषान् ये पश्यन्ति किं तैः । गुणदोषरताः

जानन्ति मध्यमाः काव्यपरमार्थम्] ॥ १३३२ ॥ १३३३) अट्टारह - [अष्टादश-

1) P पहिययण, J पहियण. 2) P वहिरिय, J वहरिय. 3) P दिट्ठि, J दिट्ठ. 4) = विचित्र-
कर्मसु, [यम्मसुजणं]. 5) P सो, J सा. 6) P चिट्ठाइ, J चिट्ठाइय. 7) P प्पंको, J प्पंका. 8)
8) = समाप्यते. 9) = अनया रीत्या भावयितुं कः शक्नोति. 10) P इमी, J इमीए. 11) P जं, J
जह. 12) P खलेहि, J खल्लिहि. 13) P अणुट्ठु, J अणुट्ठ. 14) P 1331, J 1332.

दीहच्छि कहा एसा अणुदियहं जे पढंति णिसुणंति ।

तार्ण पिय-विरह-दुखं ण होइ कइया वि तणुअंगि ॥ १३३३*१^३

[॥ इय लीलावई णाम कहा समस्ता ॥]

शतसंख्या अनुष्टुप्-संख्यया विरचितप्रमाणा । एषा समाप्यते इदानीं कथा इति लीला-
वती नाम] ॥ १३३३ ॥ १३३३*१) दीहच्छि — [दीर्घाक्षि कथामेताम् अनुदिवसं
ये पठन्ति निश्च्यवन्ति । तेषां प्रियविरहदुःखं न भवति कदापि तन्वज्जि] ॥ १३३३*१॥.

॥ समाप्ता चेयं लीलावतीकथावृत्तिः ॥

1) This gāthā is found only in P, but not in JB. It may be noted that it is written on the lower margin of the palm-leaf ms. and in a hand-writing different from that of the text. 2) P ताय. 3) P ends thus; लीलावतीकथानकं समाप्तं ॥ छ ॥ मंगलं महाश्रीः ॥ छ ॥; J ends thus: ग्रंथाग्रं श्लोक १८०० ॥ छ ॥ संवत् १२६५ वर्षे पौषसुदि द्वादश्यां शनौ लीलावती नाम कथा समाप्तेयम् ॥ छ ॥ * ॥ छ ॥ भद्रमस्तु । छ ॥; B ends thus: ॥ श्रीः ॥ समाप्ता चेयं लीलावतीकथावृत्तिः ॥ श्रीविक्रमार्कनरैः संवत् १४६१ वर्षे शुभमंगलं ॥ श्रीः ॥

पञ्च सूत्रे

अह अलमलमिमिणा	६५४	अण्णहियओ वि कीएँ वि	१०७९
अहउतासोय विसालसाल	१०२६	अण्णं च एत्थ एवं	१६०
अहगरुओ अवराहो	६३१	अण्णं च एत्थ सुवह	५३९
अहगरुयसज्जसूसास	६१६	अण्णं च पुणो पुच्छामि	९२६
अह चंदलेहे ण गियसि	९३	अण्णं तं णूमिज्जह	४९९
अहरमणीया रयणी	३२	अण्णं पि तुम्ह सीसह	७३०
अहसुहियपाणआवाण	४६	अण्णं सकयपाययसंकिण्ण	३६
अकयकुसुमोवयारं	६८३	अण्णाए उद्धकरोविरीए	१११३
अकयसुकवविणोओ	९४०	अण्णाए को वि भण्णह	११०९
अकुलीणे वि सुयम्मे	१७७	अण्णाएँ कंठमज्जे संजमिओ	९१०
अखलियपयावपसरो	८४५	अण्णाहिँ परमपरिहास	९११
अगिमयाणे रट्टउडसाहणं	१०६८	अण्णेण को वि भण्णह	१११५
अग्घाह्णुण सीसे	१२८०	अण्णेसियाहँ बहुसो	९५३
अच्छउ ता गियछेत्तं	५१	अण्णोण्णणहमुहुल्लिहण	१०८३
अच्छंतु ताव ते वोम	४१८	अण्णोण्णमउडसंघट्टसुखिय	१२०
अच्छीहिँ चिय सा तेण	१२५८	अण्णोण्णसमीवणिवेस	१३०४
अज्जदियसाउ रज्जं	६१२	अण्णोण्णाहररसपाण	१२७२
अज्ज वि तडवियसिय	१७३	अत्थायंतो वि हु अत्थ	४३८
अज्ज वि महग्गिपसरिय	१९	अत्थि कणयायलुच्छंगसंगया	८०२
अज्जं चिय सिट्ठं हेरिपहिँ	१०७	अत्थि तिसमुदुपुहईविकखाय	७८८
अज्जेत्थ तुम्ह गरुओ	९१५	अत्थि बहुविहविहगउल	१०४३
अजे अज्ज कयत्था	३९०	अहंसणाए णरवह	२१३
अट्टारहसयसंखा	१३३३	अद्धक्खित्तविंसंतुलबाहु	४८३
अणवेलं साहिज्जसु एयं	११२	अद्धेदुबिबसरिसं	७७५
अणिमिसणयणालोओ	२५२	अपरिग्गहा कुमारी	८००
अणुमग्गमुवगया से	९००	अपहुत्तवियासुड्डीण	८१
अणुह्णयण वि एक्केहिँ	८३७	अप्पाणमप्पण चिय दिज्जह	५७८
अण्णणवणलयागहिय	८७	अमयरसमेयतणाय	१२६२
अण्णम्मि णिसाविरमे ताहिँ	२८६	अम्हारिसेहिँ कत्तो णय	१९१
अण्णम्मि णिसाविरमे बहु	५९३	अम्हेहिँ पि ण भद्दा	९१७
अण्णम्मि णिसाविरमे भणिया	३३५	अलमवरेणासंबंधालाव	१७
अण्णम्मि दिणे णीसेसबलणिबज्जंत	११०६	अलमहवा इह दुच्चित्तिण	६८६
अण्णम्मि दिणे णीसेसबलपहाणम्मि	१२८५	अलिगवलसजलजलहर	११८५
अण्णम्मि दिणे बहुविह	३२७	अल्लियह जा विमाणं अह	४३४
अण्णम्मि दिणे बहुसिक्खियाण	८२३	अल्लीणडाहणीसयसमूह	११९६
अण्णम्मि वासरे वित्तिण	९४३	अल्लीणो एक्कं एक्कदेस	२०३
अण्णह कह वेयजडस्स तस्स	७७९	अवगूह्णण धणियं णवर	८५३

अवयरह भयवईओ	३६१	अह तं सहस त्ति णिसामिऊण	७०५
अवराहसमुप्फुसणं	१२७१	अह तं सोऊण णराहिवेण	१०४६
अविरयरइकेलिपसंग	१०७७	अह ताएण वि पियसहि	५८८
अविरुज्झंतं जं गुरुयणम्मि	६८०	अह ताण दोसरहियं	३००
अविसट्टपुडुजुयाणुडभडुजुओ	७७२	अह तिस्सा तेण तर्हिं	८१३
अविसट्टं ते वयणं	९४६	अह तेण पुच्छियाहं	६०६
असमंजसपयणिकखेववस	७४३	अह तेण समं णरवइ	२३५
असुरो वि सया मत्तो मत्तो	१७०	अह तेण सहसिं	९४४
असुहजियकम्माण वि	८८२	अह तेणाहं णरवइ	२१४
अस्सत्थवरवटुंबर	१०३१	अह दीसिउं पयत्ता	४५४
अह अण्णम्मि पहाए	१०१७	अह बंदियणुच्चरिओ	१०८७
अह अयसमहासीहेण	६३७	अहमेत्थ तस्स उज्जाण	३७४
अह एकेकमकुलहर	८७५	अह ववगयम्मि कुवलय	९३९
अह एत्थम्हत्तवोवण	७४०	अहवा किं बहुणा झरिण	२२३
अह एरिसे पहाए	११०२	अहवा ण को वि दोसो	१५
अह एरिसे समुल्लाववइयरे	६३४	अहवा ण तस्स दोसो	३०९
अह एवं उवलक्खाविऊण	१२५५	अहवा सयं पबोहेमि तत्थ	६६४
अह एवं गहियत्था	५६१	अह वेइसमुत्तिणस्स	१३०२
अह एवं जा पिसुणेइ	८९३	अह सरिसाए भाउय	८७३
अह एवं बहुसो मंतिऊण	१६४	अह सत्त्वत्थाणपरिट्ठिण	१०६४
अह एवं विम्भयगयमणस्स	२५६	अह सा कमसो गुरु	१२८३
अह एवं सप्परिहास	१०४	अह सा मए णराहिव	२६६
अह किं पुणरुत्तपयंपिण	८६१	अह सा मए सकोऊहलेण	१२१२
अह किं बहुणा तुह	८८६	अह सायरेण बहुसो	४२७
अह णवर तत्थ दोसो जं गिग्ग	६२	अह सा सत्त्वत्थाणं णमिऊण	९०६
अह णवर तत्थ दोसो जं फलिह	६२*१	अह सुयणु सो णरिंदो	१३२०*२
अह णवर तत्थ दोसो जं विय	६३	अह सो चिय जोइक्खो	१४०
अह णहयलट्टभायट्टियम्मि	२१५	अह सो इमीए पिययम	५०६
अह णिग्गत्तविवाहो	३२९	अह सो एक्काए समं	९२
अह तक्खणेण णरवइ	९६४	अह सो तत्थ णरेंदो	१३११
अह तत्थ मए भणिया	९५२	अह सो तेण किसोयरि	११६९
अह तत्थ सुहासणकयपरिग्गहं	३६३	अह सो पसयच्छि सुवल्लहेहिं	१०२२
अह तत्थ सुहासणकयपरिग्गहो णिज्जणं	१४३	अह सो मए गणेसो	८७७
अह तत्थ सुहासणकयपरिग्गहो सायरं	९०८	अह सो मए णराहिव	९५१
अह तस्स तेण कुवलय	१२२६	अह सो मए वि भणिओ	४०८
अह तस्स महागिरिणो	३५२	अह सो मए वि सहसा	५०७
अह तस्स सुहाहि	८४६	अह सो वि चित्तिओ	१२२९
अह तं इमीए सुययुय	५०४	अह सो विसज्जिवासेस	११६
अह तं कणयक्काडं	१०५६	अह सो वि हु वहरासंकिण्हिं	१०५३
अह तं धेत्तूण णराहिवेण	९३६	अह सो सिंहासणकय	११६१
अह तं दट्टण मए सज्ज	६४३	अहिमुहउरहाजुयचंचलेण	१००६

अंगं पविर्बभियपुलयजाल	३९९	इय एवं चिंतनीएँ सो	८४४
अंगोहिँ सि अणवत्थट्टिएहिँ	६१७	इय एवं बहुसो पलविऊण	७१२
अंतद्वाणं सिद्धाहिवेण	१३१४	इय एवं बहुसो विलविऊण	६४८
अंतोरमंतसुरसिद्ध	३४६	इय एवं भणिरीए	४२९
अंबाए हंमं सीसठ स	८६४	इय एवं वसणपरंपराए	८८७
आ		इय कीस तुमं णुमेसि	४८५
आणंदबाहपडिपूरिएहिँ	६१५	इय केण निययविण्णाण	१००
आणंद	३९५	इय गुरुज्जमणरहियं	६६२*१
आणेकरयसयणहा	१०८०	इय चिंतोयहिपडिओ	९६०
आणेमि कंदमूलप्फलाहँ	५९२	इय जह मरणमसंतं	७२४
आबजंतफलुप्पंक	८२	इय जं जुज्जह एवंविहम्मि	९९७
आमुक्कगयणमगो	४३७	इय जं महसि महाणुभाव	६२२
आमुक्काहरणपलहुइयंग	७५३	इय जा पसरइ पयडो	१०७०
आयासपेळणुगयसेय	११२५	इय जा ममाहिँ सोडं	६७२
आलाववइयराणंतं च	५४१	इय जा सुब्बइ एसो	७३७
आलिहियइ जो वम्मह	७१	इय जेट्ठाणुक्कमबाहिराहँ	८८४
आवासअंभणारंभमुक्क	१११८	इय जो जो से दीसइ	७७७
आवासियबलसिजंत	११२१	इय नियमइमेत्तमुणिजभाण	१०८४
आसण्णपरियणालावसंकिरी	४८१	इय तस्स कणयदेवालयस्स	२४३
आ-सायरेक्कत्तंक	५८१	इय तस्स महापुहईसरस्स	७३
आसि तिवेयतिहोमणि	१८	इय तुह इमीएँ णरवर	१३१०
आसि पसाहियचउज्जलहि	५८०	इय तेण भणामि तुमं	२२४
इ		इय पढममज्जणारंभरहस	७५४
इत्थंतरम्मि ते वि हु	१३१९*१	इय महुमयमुइयासेस	१२७६
इमिणा असुहज्जियकम्म	७१५	इयरा वि गिरिसरीयड	११३१
इमिणा णिसायरेण व	५३४	इयरा वि भयवया गयमुहेण	३०४
इमिणा वि णवपओहर	५०९	इय वम्महबाणवसीकयम्मि	८९
इमिणा सरएण ससी	२५	इय वयणणयणथणहर	७६१
इय इह इमीएँ कयणिच्छयाएँ	७२६	इय वारोसारंदोलिरीहिँ	३८३
इय एमविहं पोरत्थिएहिँ	६१९	इय विविहकुसुमपरिमल	७४४
इय एमविहं भाउय दुस्सोयअं	७००	इय विविहपयारं जक्ख	१३१८
इय एमविहं भाउय विषित्त	८६९	इय विविहमणहरुज्जाण	३५१
इय एरिसम्मि सुंदरि	११९७	इय विविहवेळिवेळहल	३५६
इय एरिसस्स सुंदरि	५२	इय सण्णावाहिप्पंतपरिचणो	१२५
इय एरिसं कुरंगच्छि	१०३२	इय सुइरेण समाणवि	७५०
इय एरिसे समुल्लाववइयरे	११५५	इय सो तिलोयसुंदरि	१००८
इय एव मए उवलक्खिऊण प्रक्कम्मि	८३२	इह तुह इमीएँ णरवर	१३१७
इय एव मए उवलक्खिऊण भणिया	४०६	इह भट्टउत्त णिवसइ	२१६
इय एवमहं भणिऊण	५५२	इह होउ पिंडवासो प्रत्थ	७३४
इय एवविहं पिबसहि	५९७	ई	
इय एवविहो धम्मो दिट्ठो	६६५	ईसीसिपुब्बभाउगमंत	१०८८

उ
उभ अम्महे इमाए
उज्झाकिंगणलालसाए
उण्णयणासावंसो
उप्पयइ व पवणुदुय
उड्डीकयाउ वरगुडियाओ
उरुरंतपाविरलससि
उम्भूकंतो थलतरुवणाई
उवळभवाओ तिस्सा
उवळभइ जेण फुडं
उवविट्ठं दिट्ठं तावसीयणं
उवसप्पिऊण पासं
उवहइ अत्थसेलो परिसर

ए
एकं विय सलहिजइ
एकेकमवयणमुणाल
एकेकमेकपरिओस
एकेण सहस्सेणम्ह
एधिरयाळं एवंविहे
एत्ताहे तुह कुवलय
एत्थस्थि मलयमहिहर
एत्थ दिवसम्मि देवा
एत्थम्ह समासणं
एत्थम्हे हि महामइ
एत्थंतरम्मि पारदिएहिं
एत्थंतरम्मि वरवाररमणि
एत्थावसरे कुवलयदळ्ळि परिओस
एत्थावसरे कुवलयदळ्ळि सुजवेण
एत्थुप्परं णयाणासि
एत्थेकदेसवसिओ तुम्ह

ए
एएहिं अवंगेहुणमंत
एक्काए वसंतसिरी मज्झ
एक्केकमकयहत्थावलंबणं
एत्थम्ह तवोवणतहविणास
एत्थम्ह महादिट्ठीविसेहिं
एत्थ समप्पइ एयं
एत्थं विय कुलभवणे
एत्थंतरम्मि एसा गीसेलं
एत्थुत्तरपुण्वपलोदुभूमि
एत्थेकदिवसभाए गिसुओ

एमेव एत्थयईमणाहरं
एम्भविहे वयविहवे
एवस्स मज्झयारे सुवण्ण
एयं उय वियसिय
एयं जं अम्हं पिययमाए
एयं दट्ठण महं जायं
एयाइ मि रमणीयाई जाई
एयाई दियससंभावणेक
एयाओ चंदकिरणेहिं
एरिसए परथावे
एलावणलवल्लिकवंग
एव पहाए संते
एवमवरं पि बहुसो णिडभञ्जेऊण
एवमवरं पि बहुसो रोचूण
एवमवराई बहुसो
एवमसावयमविहंगमं
एवमसेसं कुवलयदळ्ळि
एवमसेसं सोऊण तत्थ
एवमहं आढत्ता भाडव
एवमहं तं तहयं कमेण
एवमहं पि णराहिव तत्थ
एवमहं पि णराहिव बाबा
एवम्ह सप्पसायस्स
एवविहं सो भयवइ
एवविहा एवविहं अच्छंति
एवं अण्णोण्णालाववावडो
एवं एयं जं भणह
एवं केलासमहीहरम्मि
एवं च चाटुयारेण तेण
एवं च समुल्लविए भणिं
एवं विय सीसंते
एवं जा तेण समं
एवं णरणाह गिसामिऊण
एवं णिवत्तासेसणाम
एवं णे दो वि पहाय
एवं तहियसपवित्थरंत
एवं तं चात्तुसबाणुसंभियं
एवं तं तत्थ विसजिऊण
एवं तेण भणंतेण तत्थ
एवं बहुसो पडिबळ्ळिऊण
एवं बहुसो परिजपिऊण

एवं बार बरिसावदीर्घ	१२२०
एवं अणिऊण गया समाहि	२६५
एवं अणिऊण चिरं अंबाप्र	६५९
एवं अणिऊण चिरं सच्चविअ	३१०
एवं अणिऊण णराहिवेण उब्बिब	९३८
एवं अणिऊण णराहिवेण उब्बिब	११५२
एवं अणिऊण णराहिवेण वियसंत	११६८
एवं अणिऊण णराहिवेण सच्चाण	११३
एवं अणिऊण तहिं वीर	११८१
एवं अणिऊण तहिं सहसा	९९४
एवं अणिऊण मए उवबद्धो	६५३
एवं अणिऊण मए भाउय	५००
एवं अणिऊण मए सा	१२१६
एवं अणिऊण मयच्छि	१०५५
एवं अणिऊण वयंसि तेण	६२५
एवं अणिऊण विंचितियं	४०७
एवं अणिऊण विसजियाओ	१०६१
एवं अणिऊण सयं	९९०
एवं अणिएण णराहिवेण	११६७
एवं अणिमो सो तेण	११४७
एवं अणियाह मए भयवइ	८६७
एवं अणियाए ह्मीए	६६६
एवं अणिरस्स णराहिवस्स	१०३७
एवं अणिरस्स णराहिवस्स	१२०२
एवं विच्छुडविसायणिच्चलं	१९५
एवंविहाण पत्तिय परिहास	१००३
एवं वोत्तूण गओ	२१२
एवं सच्चाणं चिय कय	९९६
एवं सा तुम्ह कहाविणोच	८९८
एवं सा लद्धवरा वि	३०५
एवं सुणिऊण णराहिवेण	१०१६
एवं सोऊण अहं अंबाप्र	४६३
एवं सोऊण कयं	८१७
एवं सोऊण चिरं णीसेसं	७२७
एवं सोऊण णराहिवेण	१०५८
एवं सोऊण णराहिवेण	८१०
एवं सोऊण मए भणिया	३७५
एवं सोऊण ममाहि	२७०
एवं सोऊण सलज्ज	४२०
एवं हियए परिभाविऊण	६५०
एस ति महाणुमई एसा	२४७

एसा वि दसादिसाव	२८
एसा वि महानुमई जम्मि	५५५
एसा वि सुयणु घरदीहियाए	६७०
एसो किर अविसारो हियए	९८१
एसो खु पुरा भयवइ	४१५
एसो गुणरयणमहा	२५७
एसो जहाकलावो इमाइ	८७७
एसो तुह विजयाणंद	९७५
एसो मह तेणं चिय सुयइ	८०८
एसोमह सुमितो माहवाणिळो	१०६०
एसो वि सयलभुवणंतराळ	२१८
एसो सो सूरायवसंग	६७८
एसो हं भयवइ तस्स	८८९
ओ	
ओ गरुयसिणेहोसरिय	३१८
ओसप्पइ पुष्ठी रोहिण्ण	११३५
ओसहिसिहापिसंगाण	७७
ओहुत्तगरुयदिवसयर	४४५
क	
कहणिवइविहं चियपउर	३५५
कइया सो सुहदियहो	९६९
कक्कसभुयकोप्पर	७
कणयकविलम्मि सहसा	६७७
कणयसिलायडपक्खलिय	३७४
कत्तो पुण्णेहिं विणा	१२२५
कत्तोहितो तुम्हे समागया	२०७
कथ इमो पुहईसर	१०७९
कमपसरियभुय	१३०७
कलहोयविणिम्मियवसह	२६६
कलुसिजइ जा ण जलं	७३६
कवलेंति मत्तकरिणो	११२६
कस्स तुमं उवहासो	२९८
कस्स व इमाइ दरिचारि	३६६
कस्स व एसा भूया	७८६
कस्स व एसो दीसइ	३६७
कस्स व णीसेसकलाकलाव	३६५
कस्सेसो विविहविचित्त	३६४
कंकेलिपल्लवायंब	७६९
कं जं ण सेयपुलउग्गमेण	६१८
काळपरिणामसिठिलस्स	४४३
काळंतरपरिवसिए अवक्क	६३४

का वि करकलियपसविल	१०९७	गहिरुण चयमंजरि	७४*१
किं एसा नायवहू णु	७८१	गंभीरणाहितं तिवलि	७६७
किं काण वि कह वि	७२३	गंधवहपरिमलालिङ्ग	३५४
किं कीरह ह्यदेव्वाहि	१८५	गिरिणो दिणपरिणह	२२०
किं जह मए वि एयं	५७९	गुणकिंत्तणाणुराओ	५४४
किं ण गणसि संसारे	१०१३	गुरुसिहरावडणविसह	३४५
किंतु अजुत्तं कीरह	३१२	गेयं सहस्यतालं सुह	१२७४
किं भणह धणयकुल	३३१	गोरीप्र गुरुभरकंत	९
किं भणिमो सहि सव्वोवयार	४२६	गोसग्गे गुरुणिहालसेण	११००
किं वए एयं उज्जाण	४७७	घ	
किं वा बहुकुसुमासव	४७८	घरसिरपत्तकामिण	६०
कीए वि जलपरिगगहिय	७५६	विप्पह कणयमयं पिव	७७
कीए वि णिबुद्धुतोरूमूल	७५५	च	
कीए वि पढमसंगम	३८१	चउजलहिवलयरसणा	४३
कीए वि मयमयामोय	१२४	चउजामालिगणसुह	१०९५
कीए वि महासंमहसेय	१२२	चंडीए कठिणकोयंड	१०
कीए वि महुमयारुण	१२७०	चंदणकप्परलवंगसंग	३४४
कीए वि विसमतिवलीतरंग	७५७	चंदणतरुसिहरारूढ	३३६
कीए वि समंतायंतसलिल	७५८	चंदुज्जुयावयंसं पवियंमिय	३१
कीस तुमं अप्पाणं	५३८	चित्तंगओ वि पुरओ	१२५९
कीस तुमं तहियसं	८३३	चित्तंगयाभिहाणो	१२१५
कीस तुमं सहि एयं	४७६	चित्तंगयाहिहाणो तुह	६११
आमकाहिआहि मि	१९३	चित्तं चित्तगएणावि जेण	९९२
कुवई वि वल्लहो	६६	चित्तं चित्तगएणावि देव	१००१
कुसुमोच्चयं पि ण कुणह	८२९	चिरजंपियं भरिज्जह	१२६८
केत्तियमेत्तं संग्गायवस्स	२६२	चिरपवसिओ वि आवह	७१६*१
केणज्ज तुज्ज तवणिज्ज	९८	चिरमज्जणसलिलकसाय	७७३
केण व कह्या सहयार	९७	चिरयालसंचिओवड्डियाई	१२३७
केण वि महच्चमयणाहि	९६	चित्तेह पुहइदाणेण होज	९५९
केणावि को वि कुविण	११८७	छ	
केणावि जम्मदियहे इमीप्र	८१५	छउअंमि विमुक्काहरण	११०१
केसरिगुंजारवविहडमाण	११४२	छम्मुहसिंहडितंडव	२७७
केहि वि वरवारविलासिणीहिं	१२१	ज	
को एयं ण पंससह	६२१	जह अत्थमियमियंके	११७१
कोकंतासत्तमुहो वि मंडलो	११३९	जह णिच्छएण एयं तुह	६६३
को हसह को व गायह	३२०	जह बहुगुणं च मरणं ण	७१९
ख		जहया विज्जाहरसिद्ध	३०२
खित्तो से दहियक्खयवोमीसो	१२९७	जह सो प्रथ ण पही	८६२
ग		जह सो तिससा ता सा	९२८
गमणायाससमुग्गय	११२८	जह सो तेणं विय	१५५
गणपतिपुत्रपुत्रपुत्रपुत्र	२७६	जह होइ महाशुभईए	९२७

ज्जळंढमज्जणुजिखय	२००	जाणंती वि हु पियसहि	४९०
जणणिवहकलयकाराव	११०७	जाणामि तेण मुणिणा	६५५
जणणिगि-मसामालेय	५५	जामिणिवयणं वसुयाय	४४७
जत्थ वरकामिणीचलण	५४	जायं पविरलतिमिराणुबिद्ध	४४४
जम्मं मरणत्स कए	१०११	जायं वद्धावणयं सम्वाण	१०६३
जर्यंति ते सज्जणभाणुणो	१२	जाया सिहरसमारुद्ध	५१७
जलहरजलविच्छोलिय	३५०	जीयं तिवग्गसिद्धीए कारणं	७१७
जत्स कए पालिज्जह रज्जं	६९७	जीवियमरणेण मणे	७०१
जरस पियबंधवेहि व	२१	जुत्तिणुओ सहम्मो	१५०
जह एए दो जामा	११७४	जेणणम्मि सुदियहे	१२४६
जह एवं विवससरीर	४६५	जेणणे वि महामंडलाहिवा	१११
जह कह व अपेच्छंती	८८५	जेणम्हेहिं समं थिय	९६३
जह जह पिज्जह महरा	१२६७	जेणेसा वि जहिच्छं	३३४
जह जो इमीए वर	१५८	जे धम्माय ण कामाय	१०१०
जह जो इमीए वर	८१६	जेहिं दइयं ण णायं	५७१
जह णम्ह भावदोसो	२९९	जो जत्तो थिय दिट्ठो	११९३
जह तं तणं व तुलिऊण	७२५	जो जत्स णिवद्धो ह्यगओ	१०६९
जह वच्च दुक्खिणीए	२९४	जोणहाऊरियकोसकंति	२४
जह वच्च मच्चलोए वि	३०१	जो सा जियेच्छेहि	७८४
जह वच्चह हे उज्झाय	८२४	जो सो अविउत्तो कय	४७
जहसंठिय जहपरिभसिय	३३३	जो सो अविग्गहो वि	६५
जह संबज्जंति गुणा	५७४	ण	
जं प्रच्चिरं पि कालं	१०५२	ण उणो धूयाए समं	३१५
जं कह वि महाणुमईए	११५८	ण कओ दुक्खावगमो	७२८
जं जह कमेण भणियं	१५३	ण चळह णवसूयसिलिब	११३६
जं जीएण वि दुलहं	९३०	णणं इमाउ अहियं	१२२३
जं ण पटुत्तं से अवयवेहिं	२५५	ण तरिज्जह घरमणि	५६
जं तं केण वि असरीरियाए	१००७	ण तहा जणंति सोक्खं	८३६
जं तंगुलियाहरणच्छलेण	७१०	ण तहा पहाणपरियण	१८९
जं तं णिसुयं सिट्ठं च	९३२	ण तुमाहि जए पीरो	१०३९
जं तं तहया भणियं	३२२	ण तुयं उवयारप्पाहणाण	५१२
जं तं तोरणतुंगयर	१३२३	णमह सरोससुयरिसण	१
जं तं रंगावलिरइय	१२९४	ण य भिष्सा णेह करी ण	१३६*१
जं तीए बालभावाविसट्ठ	३०८	ण य रज्जं बहु मण्णह	८३०
जं तीए तुज्झ भणियं	५५१	ण य लज्जा ण य विणओ	७१४
जं तुम्ह पायमूलं प्रणिह	४६२	णयविक्रमोवहोजा	१५१
जं तुम्ह महाणुमईए	१०००	णरणाह इमो सो	११९९
जं तेण मज्झ तं तह	९८९	ण रमह सहीहिं समयं	८२८
जं तेण मज्झ सहि एरिसो	४९१	ण रमसि केणावि समं	८३४
जं पढमदंसणाणंदबाह	७०९	ण य विसह णट्टसाकं	८३१
जा हर मुहुत्तमेत्तं	३८५	णलकूवरत्स भूवा	५७७

जलिनोयरपरिवसियाई
 जवचंपयकुसुम
 जवचूपचारुचंपय
 जवचारियायपल्लवपसूज
 जवाचसकसायसं दु
 जवरि य कमेज जलनिहि
 जवहृणपाउयारयण
 ज सहहृ कालस्त्रेवो हिययं
 जहमणिकिरणारुणकोमल
 जाणाविहृगहियपसाहणेण
 जायजुणमिन्तपुरस्सरण
 जिजहृ गिसाए चंदो
 जिण्णासियसयलासामुहेण
 जिहृयरयरहसकिलंत
 जिहृणिहसालस
 जिहृसुहपरिहरिओ
 जिहृदिजं करेणुयाण
 जिहृदंगयगिरालोयलोयणो
 जिहृभरणिहसंमिल्लपम्ह
 जिमिओ कणिट्ठजेट्ठगुलीए
 जिमिसेक्कविमुक्काहर
 जिम्मज्जियविउलकवोल
 जिम्मलताराकुसुमोवसोहियं
 जियडोलग्गाण सएहिं
 जियणीडु णिविहंगणिवह
 जियतेयपसायिमंडलस्स
 जियवलविणासदंसण
 जियमट्ठिओ वि कीए वि
 जिययावेयफ्णोल्लणविसम
 जिवसाभिणो भणिजसु
 जिल्लूणचलणकरटंकखंड
 जिविडलयाहरसंचरण
 जिव्वडियासेसविलास
 जिव्वणिगल्लण दोणिण वि
 जिव्ववहृ व वरसरिजळ
 जिव्विचलयापल्लवणिंतर
 जिव्विचल्लिगणलालसाए
 जिव्विचल्लुंगाहोयकक्कसं
 जिसुणिजहृ जयथ विरिंवि
 जिसुयं भो जं णलकूवरेण
 जिसुयं मए वि जह

६७५
 ९५
 १०२८
 २८९
 २६
 ४४१
 १२८७
 ५६७
 ७६४
 ९०५
 १०२१
 ५३२
 ५१९
 ५९
 १०९६
 ९४१
 १०६७
 ९९९
 १०८६
 ४२२
 १०८२
 १३०९
 ४६९
 १०२०
 १०८९
 ६९
 ११९८
 १०७८
 ३९८
 ९९५
 ११९५
 ७४९
 ८२१
 २५१
 २४२
 ६२८
 १२३
 ७६८
 २७८
 १२४८
 १५६

गियसुह हगुणदासं
 गिहृयं गुरुयणसंकालुईए
 गितच्छरो वि रामाणुलंविओ
 गीसाससमीरुच्छित्त
 गीसेसणीहृसत्थयवत्थु
 गीसेससस्ससंपत्ति
 गूणं च सिलामेहो वि
 गेत्थम्ह भावदोसो
 गो संभरहृ पलत्तं
 त
 तहृयं च महुरमहलवेणु
 तहृवा विमुक्कसावा पुणो
 तक्कालमंथणुत्तिण्णसिंधु
 तक्कालसमुह्यालाव
 तक्कालं जं ण मया एयं
 तक्कालं बंधुसमागमेण
 तक्कालुकंठाणिडभरेहिं
 तडुवियकण्णपल्लव
 तणुकसणसिणिद्धायाम
 तत्तो सुहुत्तमेत्तं गिरुद्ध
 तत्थट्टउणो भोगो सग्गाहिंवे
 तत्थ मणोजं सरसं
 तत्थ मलयणिओ णाम
 तत्थम्हेहि णराहिव
 तत्थ लवणंडुणिडभर
 तत्थ वि गयाण मरणं
 तत्थ वि गोभूमिसुवण्ण
 तत्थ विजाहरेदो हंसो जामेज
 तत्थ विजाहरेदो हंसो जामेज
 तत्थ वि विसमसिलायड
 तत्थ सुरसिद्धकिंणर
 तत्थ सुरासुरासिरमउड
 तत्थ सुराहिवई विव
 तत्थावासियणीसेस
 तत्थासंखं कालं मूल
 तत्थासीणो सहिएहिं
 तत्थुक्कफलिहपरिवेस
 तत्थक्को वरपुरिसो
 तत्थेरिसम्मि णयरे
 तहियसाओ पियसहि
 तहियसासण्णपरुडहियय

२७९
 ७०७
 १६९
 ७४८
 १३६
 ४५
 ९२५
 २९७
 ९५८
 ९०२
 ३०३
 २५४
 १०८१
 ९८३
 १२८२
 ५४२
 २९०
 ७७६
 ५६३
 १०१५
 ९१३
 १०४५
 ८०६
 १८३
 १००५
 १२८
 २८२
 ८०३
 १८१
 ३२८
 १७६
 ३७१
 ११४८
 ५८४
 १३१
 २३६
 १०३५
 ६४
 ८५७
 ३३८

पणईहिं
सममयमिव गयणवलं
तस्स कडयाड जज्ज वि
तस्स तणएण एयं
तस्स भवणस्स पुरओ
तस्स महाभंडारे उवणिज्जेते
तस्स य गुणरयण
तस्स वि चित्ताणुगया
तस्स वि मज्झइसे
तस्स समप्पेमि सुहेण जेण
तस्सिं च विविहवरकुसुम
तस्सिं पसंडिसेले
तस्सेय पुणो पणमह
तस्सेयं उज्जाणं विज्जा
तह तत्तो चिय पियसहि
तह वि जह महसि गंतुं
तह वि जह महसि सोडं
तह वि णिसामह सीसह
तह वि दुरासा एसा
तह वि हु भपवसाओ
तह वि हु जह ण हसिज्जह
तह वि हु तुवरेइ
तह वि हु मा तम्म तुमं
तह वि हु सुहुत्तमेळं
तह सयणाओ भूमी
तह संभोयसुहाहि मि
तह संमाणिय णिसेसपणह
तह सो वि सिकामेहो
तह सो वि सिंघलेसो
तं अणुहयं कुमारीयणस्स
तं कह णु तुम्ह सीसह
तं कुलिसघायसविसेस
तं च पिए वरणयरं
तं च सविलासकोमळ
तं चेष तस्स पियसहि
तं जह दिव्वा तह दिव्व
तं जह मियंककेसरि
तं जाणिसि चिय तुमं
तं णमह जस्स तइया
तं तह प्रेकेणं चिय
तं तह सुहरं णिवणिऊण

१२९
४५३
१०६*२
२२
३५८
९७७
२०
३७२
३५७
६५८
२४४
२८१
३
३७३
३२७
३३९
२७३
१२१०
९३१
३२१
८६६
२६८
५७३
२११
४६६
५४७
११४
१३२०
१०८
४८७
४८८
९८६
५३
३९३
४९२
३५
२३
३३२
२
९४८
७७८

तं तह सोऊण चिरं देवीए
तं तह सोऊण चिरं भयवइ
तं तह सोऊण चिरं सो
तं तह सोऊण णराहिवाहि
तं तह सोऊण णराहिवेण डडिबव
तं तह सोऊण णराहिवेण डडिबव
तं तह सोऊण णराहिवेण सहस
तं तह सोऊण णराहिवेण सा
तं तह सोऊण पुण्णे
तं तह सोऊण मए अमच्च
तं तह सोऊण मए भणियं
तं तह सोऊण ममाहि तक्खणं
तं तह सोऊण ममाहि तीए
तं तह सोऊण ममाहि पणय
तं तह सोऊण विमुक्क
तं तारिसं दुपेच्छं दट्टण
तं तिउणतिवेयतिमंततह
तं तुम्ह सीसह चिय
तं पि तिदोसावगमे कय
तं पुच्छिज्जह सो चिय
तं सुद्धमुहंभुरुहाहि
तं वज्जवडणसविसेसदूसहं गय
तं वज्जवडणसविसेसदूसहं णिसुणिं
तं वम्महवाणणिसाण
तं सत्तमुहविहत्तंभुणिवह
तं सत्थेसु ण सुव्वइ
तं सि उणो इह दंसण
तं सिद्धकुमारं पेच्छिऊण
तं सोऊण इमीए
तं सोऊण सरोसं
तं सोऊण सविग्गमहिचय
तंसोणयविसम
ता अण्णम्मि वि जग्गे
ता अत्थसेलसंकयसंग
ता अद्धोयणमेत्ते सच्चचियं
ता अम्हेहिं वि भाउय
ता अलमवरण पयंपिएण
ता अलमिमिणा मरणाहिकास
ता इह तुम्हं पि असाहिऊण
ता उययसेलचूडामणि व्व
ता डयहिणिमज्जंतह

९६१
८९३
९९८
१०१
९२४
१२४७
१२२२
७९९
४२
१६१
५३७
८७९
३६८
८३५
३०७
६८४
२०२
८१४
१०२५
९३३
३४
२९५
९७८
४७३
१९८
५४६
५४९
४८९
५१०
११७३
१२०७
१३०६
६५२
५१६
१०२४
३८४
४१४
७२०
४९४
१०७२
५२०

ता प्रकमेक तुम्हम्ह	४१०	ता तत्थ मं गिलुकं	६३८
ता एएहिं दुपेच्छेहिं	४९५	ता तत्थ सियजडाहार	२०४
ता एयस्स ण वीसइ	११५६	ता तत्थ सुरहिकुसुमोच्चवावहिय	५९८
ता एसो अण्णोण्णाणुसरिस	५५६	ता तीप्र समं कंचुइ	८७३
ता एसो सो समओ	१२२१	ता तुज्झ सो अगम्मो	६५६
ता एहि जा ण रुज्झइ	२३३	ता तुम्ह संकहालाव	९१२
ता कहसु कथ सा अम्ह	८९०	ता तुम्हे हि महामइ	२६४
ता किं इमिणा दुत्तमोहि	३१९	ता तेण समं पियसहि	६३५
ता किं पाययपुरिसाणुसारिणा	१०१४	ता तेण समं बहुसो	२०८
ता किं पि पओसविणोय	३३	ता तेणं विय दिण्णो	८०९
ता किं पुण्णेहिं विणा	२१७	ता तेणाहं भणिया मा	६३२
ता किं बहुएहिं वि	३२३	ता तोरवियविमाणाउ	३४१
ता किं भणामि एवं	१०४०	ता दुल्लहलंभजणाणुराय	५२९
ता किं मं उवहासेसि	३८	ता देमि वसंतसिरी	३१४
ता कीस तुमं केणावि	९४	ता देसु सएण णराहिवाण	११७५
ता केत्तियं च अण्णइ	१२०६	ता दोण्हं पि परोप्पर	४०४
ता गंतूण सकडयं पुणो	१९४	ता पसिय देहि मे पाणि	६१३
ता गंभीरसरोवरपवेस	७९४	ता पावेकमईणं	१२१९
ता विरज्जगरसुदिओ	१०७३	ता पेसिज्जउ चित्तंगएण	१२४५
ता जइ कहावि एसो	१३९	ता पेसिज्जउ दूओ	१५४
ता जइ कहावि सो अम्ह	१५९	ता भणियं जक्खकुमारियाप्र	९८८
ता जा ण सुरेसदिसा	३४०	ता भणियं णरवइणा	१०६*१
ता जीवियं विय वरं	७०२	ता भरसु को वि जइ अस्थि	१२०१
ता जुत्तमजुत्तं किं पि जं	७१३	ता रविरहवडणविसट्ट	६४०
ता झत्ति णहयलाओ	६५४*१	ताव अहं पि चिरागमण	४५९
ता झत्ति णहयलागमण	५०२	ताव अहं पि णराहिव	९०७
ता झत्ति पओससमुच्छलंत	१०६५	ता वच्च मलयसेलं	६७९
ता ण पिओ ण विमाणं	६४२	ता वच्च सरीरघणाण	१८६
ताण वि पमुहो प्रक्को	११६४	तावच्छिऊण दारं	१२९८
ता ण सुहं सयणीए ण	८५९	ताव तइयं दुवारं	१०३४
ताणं मज्झे अम्हारिसेहिं	३७	ताव मए से गुरुयण	७०६
ता गियतायं पडिबोहिल्लण	५५७	ताव महाणुमईए सहसा	३७९
ता गिहुयणिवारियपरियणाप्र	९०९	ताव य उययधराहर	४६८
ताणेकमेक दोण्हं पि	२३२	तावय खिण्णतुरंगममस्सिण	१११७
ता तक्खणं पकंपंतहियय	८५१	ताव य णहंगणद्धवह	२०९
ता तत्थ उभयकरगहिय	७९६	तावय गियकुलपच्चक्ख	११४३
ता तत्थ कुररकारंडचक्क	७९२	ताव य तुरंगखुरखोज्ज	८११
ता तत्थ पढमजोडवण	६०१	तावय सुरेहिं महारवेहिं	१२९०
ता तत्थ फलिहमणिकुट्टिमम्मि	९०४	तावय पहायपडिहयत्तर	८५६
ता तत्थ मए हिमगिरि	१२११	तावय रुमं पि माहवि	५११
ता तत्थ महाणुमई णामं	२३०	तावय लावणामय	८२२

तावय विज्जाहरबंदिणेण	१३०३	तेहिं भणियं णराहिव	११७३
तावय विज्जाहरसिद्ध	१२८१	तो अणुयं पाणुगयं वयणं	१४५
ताव य वियडणहंगण	४३६	तो अलयागमणसुहंकरेहिं	४३०
तावय वियडविडिंघिय	११८२	तो उग्गए मियंके	१२६१
ताव य संचलियमहा	११७	तो एक्कहयसहाओ	७९१
ताव य सियजरढायंतससि	५२५	तो खिण्णकरेणुसमोसरंत	७४१
तावय से णामणिवासजम्म	७८२	तो गुरुयणेण एसा तं	८६८
तावय हयहिंसारव	११३४	तो गोसग्गे पेच्छसु	८९६
तावाणंदपरंपर	१२८४	तो गोससमाहिसुहावसाण	८९९
ता विमलसलिलदंसण	७५२	तो जहियसाहिंतो	८२७
ता सरयसिरीए समं	१२७९	तो जायवेयकयचउ	१३०१
ता सहि पच्चक्खं पिब	८४९	तो जाया उययंतरिय	४५७
ता सामणए संते संते	१५२	तो ज्ञत्ति पयंपियहियय	९७३
ता साहसु संतावो कम्मि	४९७	तो णिहययरहसावसाण	१०८५
ता साहिज्जउ के तुमिह	१२०८	तो णियणिययापियपणह	१२६३
ता साहेमि णिसामेसु	८३८	तो णिवडियहिययविहीरणाए	६८८
ता सुक्कपायवढ्भंतस्सगाओ	८५८	तो तक्खणरायाणत्त	१४१
ता सुरवहुदंसणचालियम्मि	५८५*३	तो तक्खणविबिहविलास	४२४
ता सो जहसंभाविय	८४८	तो तक्खणसंपुण्णेदु	१२०४
ता सोयमज्जियविसह	६३५*४	तो तत्थ एक्कपाइक्कतुरय	७९०
ता हं कणहवियाणाओ	६४१	तो तत्थ कयपसाओ	९४५
ताहं तस्स सहत्थेण प्रथ	९९३	तो तत्थ मए एसा	४७४
ताहिं भणियं णराहिव	१०५७	तो तहियसाहिंतो तुम्हं	६६०
तिक्खखुरूपालुप्पंत	११३७	तो तम्मि महाकोसे	९३५
तिस्सा सुजम्मदियहे	१५७	तो तस्स मियंकरस व	४२३
तिस्साहं तिहुयणसुंदरीए	५८७	तो तं इमीए आयण्णिऊण	४८६
तुरया दरहियपह्माण	११२४	तो तं णिययंगुलियं	१०४८
तुह भाउणो समप्पेमि	६९८	तो तं तहा मुणिदं सहसा	२४८
तुह सुहसुहिया तुह दुक्ख	६६२	तो तं तिहुयणरज्जाहिसेय	१२१७
तूरसयसंखकाहल	११०४	तो तं दट्ठण मए सच्छरियं	६०४
तेण णिसायरवड्ढणा	११७२	तो तं पणट्ठसोहं	६८२
तेणत्तियं पि कालं तुह	६६१	तो तं भवाणिदइयं	१०३३
तेण भयं मह हियए	४१२	तो तं वियडविडिंघियवयण	१०२३
तेण वि से संताओ	५०१	तो तं विसण्णवयणं	३१७
तेण हि भणामि पियसहि	५७६	तो तं सव्वायरसुहपणच्चिरं	२९१
तेणं च परिगयाओ	२४६	तो तं सहस त्ति णिसामिऊण	१३४
तेणावि चिरं णिव्वणिऊण	८२६	तो तं सिरिकुलभवणं	१६५
तेणावि तस्स पिउणा	३२६	तो तं सोऊण मए पिय	६०८
तेणाहं पज्जाडलियमाणसा	५६६	तो तं सोऊण ममाहि तीए	१२१३
तेणेसो मह पिउणो	४१७	तो तं सोऊण ससंभमाए	८९५

तो तार्हि तं सुणेऊण	१२३८	तो भित्तबंधुपरियण	३२५
तो तार्हि फलरसामयरसेण	५८९	तो मे झस सि पडियं	६३६
तो तार्हि समं बहुसो	२६१	तो ववगयाइ तीए	५६२
तो तीए वयणपरिओस	३६२	तो वामपयंगुट्टेण तत्थ	६२०
तो तीए सरहसुफुल्ल	३७८	तो वियडासोयतले	७५१
तो ते छउअणि महारवेहिं	१२४९	तो सजलजलहराहिं व	४५२
तो तेण कयपणामस्स	२०६	तो सज्जसवसपरिवेजिरीए	४२५
तो तेण णमाइयहियय	१०५१	तो सरयसिरीदंसणपहिट्ठ	८१२
तो तेण णमाइयहियय	१२२७	तो सरहसाए वद्धाविऊण	५०३
तो तेण दरियकोलेण	११४४	तो सुव्वाहिं वि सव्वायरेण	३८६
तो तेण पुणो भणियं...केचिरं	६२३	तो सहसायद्वियतरुण	७४६
तो तेण पुणो भणियं...जंपिण	२२६	तो सा अग्हेहिं चिरं भाउय	७६३
तो तेण मज्झ पियसहि	६२६	तो सा अग्हेहिं तहिं	८७४
तो तेण मज्झ सहसा	८५२	तो सा विचित्तलेहा	८७१
तो तेण महासुणिणा	११६०	तो सा सवेविहंगुलिणह	१२५६
तो तेण वरजुयाणेण	१०३८	तो से कयसंमाणो	९५०
तो तेण समं जुज्झं	११६५	तो से विजयाणंदेण किं	९३४
तो तेण समुल्लवियं	११५५	तो सो अणिमिसियच्छं	५३५
तो तेण साहिलासं	६०९	तो सो अतुलियथामो	११९४
तो तेण सो णरिंदो	१२०५	तो सो इमीए मुहयंद	४०३
तो तेण सोवहासं	२९३	तो सो तुंगयराणिळ	१८०
तो तेणाहं भणिया बहु	५५०	तो सो दइयाए समं	१२४२
तो तेहिं गएहिं	११७९	तो सो दिण्णासीसो	२६०
तो तेहिं चित्तयारेहिं	८२५	तो सो पियाए समयं	१२७७
तो तेहिं मज्झ विजाहरिंद	१२४३	तो सो विसट्टवरकुसुम	५३०
तो तेहिं चिय पुरस्सरेहिं	१२९३	तो सो सियवारणपट्ठि	१२९१
तो दियवरवेयणिहोस	११०३	तो सो सिरिमंडवमज्झ	१२८६
तो दूरकयपणामो उवविट्ठो	९६६	तो सो सेवावाएण	११९
तो दूरकयपणामो तिण्हं	१२३३	तो सो हेरंबवरप्पभाव	३२४
तो दूरकयपणामो भाउय	३८८	तो हत्थफंससुहलालसेण	४२१
तो दूरकयपणामो सच्चविओ	११५३	तो हिययद्धवहविलंबिण्हिं	१२५३
तो पढमपरोक्खणुराइरीहिं	३८७	थ	
तो पढमयरंदोलणदोहल	३८०	थुव्वंतो गंधवच्छराहिं	१२८९
तो परिमियपरिवारो	१७८	थोऊससंतपंकयमुहीए	८३
तो परिमुदियतुरंगो	७९५	थोरोरुजुयठभंतरसंदाणिय	१३०५
तो परिसेसियरजे राए	६९९	द	
तो पिययमाकरग्गह	१२५७	दट्ठं तमंबुरासिं णरवइ	१६७
तो फुरियविलासं सुंदरं	३९४	दरविहटंतकडिल्लं	१२७५
तो बाहजलोल्लियलोयणाए	७०३	दरविहट्टियवयणविणिंत	५२६
तो मह इमीए भणियं	६७३	दंसणजोगं पि रहंगं	४४०

दिज्जन्ति जाह् पियमाणुसम्मि
दिट्ठं च मए पढमं
दिट्ठा ते ताहिं पिया
दिट्ठा विरलसियंसुय
दिट्ठा सा तत्थ मए
दिट्ठेहिं चिय महरा
दिणयरपुरियणियं
दिण्णाह् जाह् माहविलयाह्
दिण्णाण अदिण्णाण य
दियसावसाणसिसिरत्तणेण
दियहेहिं केत्तिएहिं
दीवसिहोहा रेहंति
दीसह् उययधराहरसिहर
दीसह् तणुकसणसणिद्ध
दीसह् पडुपवणुग्गय
दीसह् परिकोमलससि
दीसह् पलासवणवीहियासु
दीसह् पसरंतणवारुणप्पहा
दीसह् पेरेते तमभरस्स
दीसहसि पुणो वि मए
दीसंति फुरियरवियर
दीसंति सिरिसुवासहर
दीहच्छि कहा एसा
दीहमुणालेहिं व पसरिएहिं
दीहरपहपरिखेइय
दुक्खवडिराण खणविहडिराण
दुक्खावगमोवाओ णण्णो
दुज्जणसंगेण वि सज्जणस्स
दुज्जणसुयणाण णमो
दुप्परिहोजाह् विहाविऊण
दुल्लहसमागमुहूमियाण
दूहसमागमसंतुट्ठहियय
दूराओ चिय दट्ठूण
दूरुवाइयभुयसुयल
दूरुणीणो वि सिही
दूरुणयगरुयपओहराओ
दूरेण परिहरिज्जह्
दूरेणयसिरकमळाहिं
दूसहसंतावपरव्वसो वि
दे पसियह कं तं जं भणह्

९५५
९०१
१२५२
१२९९
९४९
१२६५
३४३
७११
६३३
२२१
५९१
१०७१
५२४
८३९
१६८
५२३
८५
६६९
४५५
६९५
६७७
१७२
१३३३*१
४७०
११२०
५७२
६४९
१६*१
१४
४१६
५७०
५४३
३०६
७४७
११३८
५०
११९१
२४९
५३१
१२५४

दे वच्चसु भइणि तुमं
दे वच्चह प्रत्ताहे अहं पि
देव दिसाविजयाओ
देव मंहंती खु कहा
देव सुमज्झणसमओ
दोणहं पि पढमदंसण
दोणहं पि ताण गुरुयण
ध
धण्णाण वि धण्णयराओ
धण्णा ते जाण तुमं
धुवंतधयवडाडोयडंबरं
प
पच्चसगयवरुम्मूलियाए
पच्छा सुरपायवकुसुम
पच्छिमदिसाए सुह
पज्जत्तवियासुव्वेल्लगुंदि
पज्जालियकणयपईव
पडिछंदं पिव गयणंगणस्स
पडिलक्खभग्गपसरं
पडुपडहसंलकाहल
पढमण्णोण्णालोयण
पढमं चिय कामियणस्स
पढमं चिय जुणसुर
पणयम्मि पमाणपवट्ठियम्मि
पत्तहरकयणिवासो
पत्ताओ णिययपरिणाह
पत्तो अविहावियपह
पत्थाणं पढमागय
पम्मुक्कफारफेकाराव
परमपरिओसमुहओ
परहुत्तं सारेजसु हट्ठवहो
परिचित्तिऊण एयं
परिचित्तियम्मि अच्चो
परिचित्तियम्मि हियए अज्ज
परिचित्तियम्मि हियए हंहो
परिचित्तियं हि णो ते
परिभाविऊण एयं
परिभाविऊण तह वि हु
परियरिओ रयणियरो
परियरिओ वररमणीयणेण

९८४
१०५४
१३३
१४६
११५
४०५
२८४
८४३
४०९
५९९
१०९१
५०५
११३२
८०
१२८८
१६६
४०२
१२९६
५४०
७९
१२६६
५४८
५८५
३४२
९२०
७४
११८३
८१९
७३३
४६७
४६४
६०५
९८७
१८८
६८७
१९२
२२७
९१४

परियरिओ वारबिलासिणीहि

९१

बहुलंतदिनेसु ससि इव

६८

परिवद्ध चयवणेसु

८६

बहुविहतरुंगसमास

११३०

परिवद्धयपहुसंभावणाण

१३८

बहुविहमहग्वमाणि

२३८

परिसरपरिसंठियसहि

४०१

बहुविहविचित्तकुसुमोवयार

१२९५

परिसिद्धं पि ण सहह

१२३९

बहुविहवियप्पकिता

४८२

पलयवराहसमुद्धरण

४४

बालायवो ण णिबिडह

६७६

पविरलतणुरोमसुवट्टियंग

७६५

वीया वि तारिसि चिय

२३१

पविरलदं सपत्तिले

४७२

भ

पसरह विसट्टपम्हंतराल

३९६

भणिऊण तीप्र भणियं

२७१*१

पसरियपच्चससमीरविलुलिओ

१०९०

भणिओ विजयाणंदेण देव

११४६

पहरवडियस्स कस्स

११९०

भणियं भमच्चसिरिपोट्टिसेण

१४८

पहरेण भओ विरहेण

११४१

भणियं च अलं पियसहि

९६२

पहिययणकलयलाराव

१३२६

भणियं च अहो पेच्छह

१०३६

पहुपेसणपत्तट्टा पारद्ध

१९०

भणियं च इमो सो

१०४७

पाठं जुण्हामहरं जामिणि

१०९२

भणियं च इसिसुयाए कत्तो

७२९

पायारदारधिररण

१३२४

भणियं च इसिसुयाए हरिस

८९१

पारद्धं च सयण्हारि

७४५

भणियं च कण्णमूलस्मि

९९१

पियमुहपीडव्वरियं

१२७३

भणियं च णिबद्धं जलिपणामपडि^०

६५१

पिययमवोच्छिण्णविणित

१०९४

भणियं च णिबद्धं जलिपणामपुव्वं

३६०

पिययमसंपेसियणिय

९७१

भणियं च तओ इसिणा

६३५*३

पियविरहे जलणायंति

४७१

भणियं च तओ पुहईसरेण

१००२

पियसहि विचित्तलेहे

८७०

भणियं च तओ माहवि

५५८

पुणरुत्तपेच्छरीणं

१२४०

भणियं च ताहिं कुसलं

९६७

पुणरुत्तमुम्महा होति

३९७

भणियं च ताहिं भयवं

२५९

पुप्फलाइणवकणहवियाण

६०७

भणियं च ताहिं भाउय

९७०

पुरओ चिय संपत्तो

९६५

भणियं च तीप्र सामिणि

४२८

पुसिऊण कवंडलवारिणा

८७६

भणियं च तीए णरवइ एसो

८०१

पुहईसरो सतोसं

१३२१

भणियं च तीए णरवइ किं

७९८

पुंणायणायकेसरकेयइ

१०२७

भणियं च तीए भयवइ एयं

७८७

पूयं काऊण तिलोयणस्स

१३१९

भणियं च तीए भयवइ जेण

५१५

पेच्छह बप्पो वण्णवसिएण

१११४

भणियं च तीए भाउय

९५४

पेच्छेयं सुहमारुएण पहयं

६६८

भणियं च तेण अज्जे

६९०

पेरिजंतो पुव्वक्कएहिं

५६९

भणियं च तेण कुसलं

११५४

पोट्टिसमीसेहिं समं

९४२

भणियं च तेण कुसुमाल

१२१८

फ

फणिणो मयकरिसंचरण

११२२

भणियं च तेण णरवइ उवविसह

१०४२

फरुसासिपहाइक्खुडिय

११८८

भणियं च तेण णरवइ प्रक्का

१२३५

ब

बहुएहि वि किं परिवट्टिएहिं

७६

भणियं च तेण णरवइ एयं

१२०३

बहु मण्णंतो तं पिय

१०१८

भणियं च तेण णरवइ किं

९४७

भणियं च तेण णरवइ सच्चं

९२३

भणियं च तेण भयवइ जं

३८९

भणियं च तेण भयवइ तुम्हेहिं
 भणियं च तेण सहसा
 भणियं च पिण् किं
 भणियं च पिययमाए पिय
 भणियं च पिययमाए रइयं
 भणियं च मए ओप्पह
 भणियं च मए पिययम
 भणियं च मए पियसहि इमाउ
 भणियं च मए पियसहि कीस
 भणियं च मए पियसहि णिसुयं
 भणियं च मए पियसहि मा
 भणियं च मए पियसहि सव्वं
 भणियं च मए भयवइ जं
 भणियं च मए भयवइ सुव्वइ
 भणियं च मए भयवं
 भणियं च मए सहि
 भणियं च मए सामिणि
 भणियं च मए सुंदरि अवि
 भणियं च मए सुंदरि इमाए
 भणियं च मए सुंदरि एव
 भणियं च महाणुमईए ण्हेसि
 भणियं च महाणुमईए तं
 भणियं च महाणुणिणा
 भणियं च राइणा णिसियरेस
 भणियं च राइणा पियवयंस जं
 भणियं च राइणा पियवयंस दिट्ठा
 भणियं च राइणा पियवयंस सो
 भणियं च राइणा सुकय
 भणियं च वज्जेज्जसु
 भणियं पुणो वि माहविलयाए
 भणियं पुणो वि लीलावईए किमहं
 भणियं पुणो वि लीलावईए मा
 भणियं पुणो वि सिरि
 भणियं भट्टकुमारिलेण देव
 भणियं म्हा महाणुमईए
 भणिया य पुत्ति किं तुम्ह
 भण्णइ रे रक्खस एहि
 भण्णसि णीसेसपसिद्ध
 भइ किमेसो सुव्वइ जण
 भयवइ विरुद्धमेयंविहं म्हा

४१३
 १२२४
 ३११
 ३९
 १३३०
 ४१९
 ६३०
 ३३७
 ६६७
 ५६८
 ७१६
 ४९८
 ८९७
 ९६८
 २२५
 ५१४
 ९१६
 १२१४
 ९५७
 ५५३
 ५५९
 ७२२
 ६३५*१
 १२००
 ११५१
 १२३४
 ११०
 १०४१
 १२४४
 ३७६
 ८६५
 ८८३
 १६३
 १३७
 २६३
 ४६०
 ११७७
 ५५४
 ६८९
 ३६७

भयवं तिलोयपूह्य मा
 भाउय किं तुह इमिणा
 भारोयारणविणिविट्ठ
 भिण्णम्मि करंभयडेरयम्मि
 भिण्णम्मि तम्मि पोए
 भुयइंदफणामणिकिरण
 भुयभामियतलिय
 भोत्तुं तक्कालोइयपरियण

२९६
 २७१
 १११९
 १११०
 १८२
 २८७
 १३०८*१
 १३०

म

मउलंतमउलिणसुं
 मग्गो च्चिय ण पट्ठत्तो
 मच्छंकुसजवचक्क
 मज्जेतेरावणदाणगंध
 मज्झम्मि ताण सा वर
 मण्णुविलक्खो अल्लियइ
 मण्णे चंदाभयपारियाय
 मयवारणभयभजंत
 मरगयकडयविणिग्गय
 मरहट्टियापओहरहलिइ
 मलयसमीरसमागम
 मलयाणिलो वि पियसुय
 मलयायलाहिचे वसिकयम्मि
 मह दुक्खदुक्खियाहिं व
 महुमत्तमहुयरावलि
 महुमत्तमहुयरावलि
 महुमयवसपम्हुट्ठावराह
 महुमहवलणुप्पीडिय
 मंदूरधुयजलणिहिफेण
 मंदाणिलवसपसरिय
 मा गम्मउ त्ति उवयार
 मा मह हयाए दोसेण
 मायाछण्णसरिं पि
 मायाछण्णसरिरेहिं
 मुच्चंति रहा रहिएहिं
 मुच्छाविरामसंभरियगुण
 मुच्छाविरामसंभरियसामि
 मुहघडियवियडरवि
 मूलपरिमिलियरवियर
 मोत्तुं भंडारमहाणसाण

७५
 १२४१
 ८४१
 २८०
 ७६२
 १०७४
 ७८०
 ११०८
 ३४९
 ६१
 ८४
 ६९२
 १४७
 ६३९
 ५९४
 १०३०
 १२६९
 ५*१
 ५२२
 ६०२
 ४३३
 ५६५
 ११६६
 ११९२
 ११२३
 ६९३
 ११८९
 ४४६
 २१९
 ७३५

र	
रङ्गणहकुसुमगोच्छो इव	७७१
रक्खंतु वो महोवहि	५
रत्तुपलमहुसखालुएण	७५९
रमणभरभंगमीयं व	७६६
रमणियणसमूहुघुट्ट	७३९
रयणियरकरोवग्गण	५२७
रविकणियम्मि वियडे	४४८
रविणिवडणविहडिय...पायडिय	४४२
रविणिवडणविहडिय...मग्गुग्गएण	४५१
रंमे वणगहणपरिट्ठियस्स	५८५*१
राएण तओ भणिया कासि	७९७
राएण वि सो फरुसासि	१२०३
राया वि पवजंतेहिं	१२६
रे णियछायागव्विर मा	१११२
ल	
लक्खिज्जह अज्ज वि गुंजिरालि	१७४
लल्लहहक्कफेकारमुक्क	११८६
लीलाकमलणिवारिय	६०३
व	
वक्कलकुप्पासाववरियविग्गहा	५९०
वच्चसु वेत्तूण लहुं	९३७
वद्धाविऊण सिट्ठं	१२३६
वयपरिणयं तवस्सि	११५०
ववएस्सविवत्तंतेक्कणत्त	३९२
वसिऊण जेण वच्चसि	२३४
वामकरोवगिगयवेत्त	१३२
वावल्लुलूरियकंधरस्स	११४०
वाहरइ व पियसहयरि	२४१
विजयाणंदेण पुरस्सरेण तुह	९८५
विजयाणंदेण पुरस्सरेण रमणी	१२५०
वित्ताहिवस्स तणओ	६५७
विप्पुरियविहिववररयण	६००
विमुक्ककरबंधणं गयण	११७०
वियलंबलपाउरणग्ग	७४२
वियसंतविहिववणराइ	७८
वियसियणीसेसवणंतराल	८८
विरसाइ जाइ पमुहे	५७५
विविहतरुक्कणइकिसलय	२२९

विविहाइ विविहवणुज्जला	१२६४
विसमा खलु कज्जगाइ	९२९
विसमीकरेइ उयहीतडाइ	१०९
विसरिसकिरणवसुक्खित्त	२८८
वीणाविणोयवसवलिय	३५९
वुत्तं च तओ तेण वि	६३५*२
वेल्लहलभुवोवग्गण	१३०८
वेढिज्जह णियडोसहि	४४९
वेरुलियखंभतोरण	२३७
स	
सच्चविओ सयलसुरासुरंद	२०१
सच्चविओ सो गंधव्व	१२३०
स च्छेय मं ण मण्णह	१००४
सज्जनसंगेण वि दुज्जनस्स	१६
सज्जीवकामकोयंडसच्छइं	७७४
सज्जेह पडउडीओ	१०६६
सत्तच्छयसुहपायवतलम्मि	६२९
सत्तासासाइयसायराए	१९९
सत्थि मलयायलाओ	५०८
सप्परिहासं जुवईयणेण	१३००
समइच्छिऊण भणियं तेहिं	१२३१
समइच्छिऊण सुंदरि आणत्तं	१४२
समइच्छिऊण सुंदरि सव्वेहि	१२७८
समुहागएहिं विज्जाहरिंद	१२९२
समुहागयस्स णलक्कवरस्स	१२५१
सयलेण भुवणपरिपायडेण	५२८
सरसंतमयाइणिबद्ध	११८४
सरसारविंदकेसरपराय	४८४
सरसावराहपरिकुविय	५८
सव्वंगणिव्वुइयरो सो	५४५
सव्वाउ च्छिय कुमरीओ	३१३
सव्वाहिं च्छिय सव्वोसहीहिं	१२७
ससहरकरणियरालुंखियाइ	४७९
ससहरकरसंवलिया	११
सहसुट्ठियणरसंमइ	११८
सहियणतोरवियाएँ वि	४३२
सहि सिट्ठं जं माहवि	५६४
संकंतसुंदरीरुंदमंद	१३२५
संचरइ सीयलायंतसल्लि	२७
संभायवदवद्धं पलित्त	५१८

संठाणं कह वि लहंति	११२७	सुरसुंदरि करकमलवध	११०५
संपत्तो णिययपुरं सव्वेहि	१०६२	सुरसुंदरिसमयकवोल	५२१
संपत्तो णियवसइं तत्थ	३३०	सुविसट्टपरियायय	२७९
संपत्तो सरलतमालताल	१९७	सुविसुद्धतिरेहावरण	७७०
संमिलंति सुहासायजणिय	५७१	सुसणिद्धघाससंतुट्ट	४९
संमिलंति सुहासायजणिय	१०९३	सुस्सायफलभरोणमिय	५९५
सा कियथिरं पि कालं	५८६	सुंदरि ता अविरुद्धं	६१०
साणूरथूहियाधय	५७	सूरायवकमलवणम्मि	४५०
सा दूरकयपणामा	७८५	सूरो वि ण सत्तासो	६७
सामण्णो वि ण तीरइ	१४९	सेयकणोहो रेहइ भंगुर	४००
सामंतमहंतासण्णविण्ण	१३२२	सेवागयसयसामंत	९०
सामंतामच्चसुभिच्चबंधु	१०१९	सेविज्जइ सरसोहंसकणइ	१७५
सारयमियंकजोणहा	२५३	सेविज्जंति वियंभिय	३४७
सा वंदिय चिट्ठाइय	१३२८	सो अम्ह अउण्णाणं	६९१
सासणमिव पुण्णाणं	४८	सो एक्कम्मि सुदियहे	७८९
सासंकमुक्कणीसास	४८०	सोक्खाइं तुमाहितो तत्तो	५६०
साहेइ जम्मि अज्ज वि	१७१	सो ज्ञेय पुणो संपइ	१०३
सिट्ठं च तस्स पुहइंसरेण	१०५०	सो जयउ जस्स पत्तो	४
सिट्ठं च तेण सव्वं तं	११५७	सो जयउ जेण तयलोय	८
सिट्ठं च तेहिं णरवइ	१८४	सो जयउ जेण सुयणा वि	१३
सिट्ठं च मए अंबम्मि	४६१	सो जेण मज्झं संसणसिणेह	१६२
सिट्ठं च मए तिस्सा एयं	८७८	सो तीए सुरयरसलालसाए	३८२
सिट्ठं च मए तिस्सा णराहिवो	९७६	सो तीए असंतुट्टो णर	५८२
सिट्ठं च मए तिस्सा सुंदरि	३७७	सो तीए तरलियंगुलि	७६०
सिट्ठं तं किं पि मए	७०४	सो तुज्झ पिओ पियसहि	७१८
सिट्ठं देवीए इमो	९७४	सो देव इह महेसी	११४९
सिट्ठं से सहि सालाहणस्स	८९४	सो देव चारपुरिसो सिंवल	१०५
सिद्धंगणाणणंभुरुहसिरि	३७०	सो देव विद्धकुसलो	१०२
सियसिंदुवारपाडल	१०२९	सो वम्महसरपसराउरम्मि	५३३
सिंहलदीवम्मि गओ	१३२०*१	सो सुपएसो सो बिय	५१३
सीलं कुलं सहावं	४९३	सोहइ जह मलियपसाहण	१०९९
सुपसत्थविबिहविहगउल	३५३	सोहइ वियलियमाणं	१०७५
सुग्गमग्गधवलभूई	२०५	सोहंति कामिणीणं	१०९८
सुमईण पुणो णरवइ	१०१२	सो हिययसमीहियवर	८८०
सुयणखलेहि अलं चिय	१३३२	ह	
सुरवइलद्धाएसा वरवयणा	५८५*२	हयबंभरवलसुव्वासियं	६८५
सुरवहुकड्डियहियकुसुम	३४८	हरवसहसिंगविलिहण	२७५
सुरवहुचलणालत्तय	५९६	हरिणो जमलजुणरिट्ट	६
सुरवहुचलणालत्तय	१०४४	हल सहि विचित्तलेहे	७८३
सुरसरिजलसिसिरितुसार	५८३	हंसेण वि से दिण्णं	१३१५

हंहो तुह विजयाणंद
 हंहो भट्टकुमारिक
 हंहो मियंक हो पवण
 हंहो सच्चं एयं सच्चवियं
 हंहो सिरिसालाहण
 हा अज्जउत्त तुह णेह
 हा अब तए वि अहं
 हा किं अबिवण्णे तम्मि

१४४	हा कीस मए एवं प्रखिर	९८०
१३५	हा जीविएस हा सुयणु हा	७०८
५३६	हा ताय गयसिणेहो कीस	६४४
९२२	हा भयवइओ वणदेवयाओ	६४७
१००९	हा वच्छ माहवाणिल	६९४
६४५	हा वज्जकटिणहियवय	९८२
६४६	हियए स्येय विरायंति	७२
९७९	हिययाणुवालणाघाविएहिं	४३५

GLOSSARY

This Glossary is an alphabetical Register of all the words occurring in the text of the *Lilāvati*, critically edited here, as well as of important various readings connected with them. The words are noted as they are found in their nominal and verbal formations in a certain context. The words in a compound expression, which are phonetically intact, are noted individually as they stand; a non-initial member of a compound expression, however, is prefixed with a head-line zero, if its first syllable shows some phonetic change not ordinarily allowed for an initial syllable. Though every word is separately noted, some expressions containing two or three words are allowed to remain now and then especially to illustrate *samīhi* or vowel combination. The non-initial member of a coalesced group of words is prefixed with a sign of addition (+) to indicate that it has been taken out of a joint expression. Expressions like *sahariso* are noted as they are; in some cases words like *hariso* are separately indexed as well. The last member of a *bahuvrihi* compound is likely to show, when noted by itself, some strange formations which need not bewilder an intelligent student.

References are to verse-numbers. If a word belongs to foot-notes, then the verse-number along with the number of the *reading* is given, for instance, १०० १ ६. If a word comes from the prose passage, then the reference is to page-number, dash and line-number; and the variant of the same is indicated by a further addition of the number of the reading, for instance, १३-५ १ १६.

Though this Glossary is prepared primarily to facilitate a grammarian's study of the Prākṛit dialect, a Prākṛit lexicographer can also utilise the material presented here with great advantage. In most cases Prākṛit words are separately shown, if they represent different Sanskrit words.

अ	अहरत् १०२६१७.	+अकंद ६८९.
अ १७०१६, ६१९११६.	+अहरम् २३९.	अकंदिय ६८७.
अह (अति) ३२, ३४१२५,	अहरा ९९१.	+अकस् ११२३.
४६, २१८, ५५९, ६१६,	+अहसओ ८४८.	अकस्मालिया २०५.
६३१, ६३५*१, ६३५*३,	अठणार्ण ६९१.	+अकस्व १२९७.
६८९, ८९८, ९४५,	अठम् ३३.	अकस्वयं १३१४.
१३०३, १३२९.	अठम्बो ३३५.	+अकस्वर ९६८.
अह (अयि) ९३, ३१८१६,	अकय ६८३, ९४०.	+अकस्वरार्थं ४८१.
६५४.	अकयस्थिण ४०.	+अकस्वरं २६७, ३६०.
अहत्त १०२६.	अकयं ९१७.	+अकस्वराह् ७११, °ह् ९५३.
अहत्ति २३२, २८४.	अकुण्ती ५२८.	+अकस्वरेहिं ६०६, १२०५.
अह्द १२, १३-४, ८००.	अकुलीणे १७७.	+अकस्वीहिं ९२२१८.
अह्दम् २१२, २३९.	अकम्प्रीह ३८१.	अकलिय ८४५.
अह ४८३.	अकृत ६९, +९, ५२६.	अकलिय ७८८.

अगणिएहिं ९२०, ११४७.
 अगम्मो ६५६.
 अगोयरं ५४६.
 +अग ७१, ४४६, ४४६११२,
 ५९८, ७४२, ७४७;
 १०६८१११.
 +अगाला १०३४.
 +अगगा २२०१११.
 +अगिग १८, १९, ५५, ११८२.
 अगिगम १०६८.
 +अगगी ५०९, ५८५*३.
 +अगो ८९६, ११००.
 +अगघ २३८, ११०५.
 अगघइ ७६८.
 अगघवत्त ११६०.
 अगघं १२५६.
 अगवंति १०९५, ११२८.
 अगवाहूण १२८०.
 अगवायंती ४७७.
 अगवो २४९.
 +अगवरियं २१२१७.
 अगवंत २२८, ३५१, ८०२.
 अगवासणोसु २१२.
 अगुग १२१६.
 अगुह ४६४, ९२४, ९३३*१,
 ९४२, ९५७१५, १०३६,
 १२२७.
 अगुउ ५१.
 अगुउराहिं ७६२, +१२८९.
 +अगुवरियं १४३, २१२,
 १०४९; ८७६.
 +अगुवरो १६९.
 अगुह २६४.
 अगुहलेण ११३५.
 +अगुं ४८२, ५३५, ६२०,
 ७०७.
 अगुंति १०६.
 अगुंती ५८६.
 अगुंतु ४१८, १०६७.
 अगुहयं ४५११३.

+अच्छि ३४, ३४१२५, ३७,
 ४२, १४२, ३५९, ३९१,
 ४८६, ५५०, ६०३, ६२४,
 ६६३, ७४८, ९२१,
 ९४९, १०१६, १०२२,
 १०४६, १०७५, ११००,
 ११४३, १२०२, १२२६,
 १२२८, १२३२, १२५०,
 १२५२, १२५९, १२९९१५,
 १३१२, १३१९, १३२१,
 १३२९, +१३३३*१.
 अच्छिउं १०६०.
 अच्छिऊण ६२९, ९१९,
 +१२९८, १३००.
 अच्छिओ ५१५.
 +अच्छिणा १३४, ३९१.
 +अच्छीए १२४, ५६३.
 अच्छीण २३३, ६८३, ७७७
 ११५, +७५२.
 अच्छीणि ७७७, ९६९, १०८६.
 अच्छीहिं ७६३, ०हिं ६१५,
 ७०९, ८९६, ९०८, १२५८,
 +९२२, ९७४.
 +अच्छेण ९२१.
 अछुत्तं ३१२, +७१३.
 अज (अय) १९, ९४, १०६*२,
 १७१, १७३, १७४, ३१२,
 ३९०, ४०९, ४६०-६१,
 ४९६, ५३४, ६०५, ६१२,
 ७१०, ८१४, ८७९, ८९१,
 ८९५, ९२४, ९८२,
 १००४, १०५१, ११५८,
 ११६१, ११६७, ११९९,
 १२२७, १२४५, +९८,
 ५३४, १२०६१२.
 अज (आर्य) ६९०.
 अजउत्त ६४५.
 अजम्ह ३८९.
 अजं १०७, ४०९१५, ३१६५.
 अजा ११००११०.

अजिय ७१५, +७२९१६,
 ८८२.
 अजु १०६*२११५.
 +अजुण ६.
 अजेत्थ ९१५.
 अजे ३९०, ६९०, ८७६,
 ८७९.
 अजेयं ६८५.
 अज्जा ११००.
 +अट्टहास ११.
 +अट्ट २१५.
 +अट्टउणो १०१५.
 +अट्टा १९०.
 अट्टारह १३३३.
 +अट्टि १, ९, ५३४.
 +अट्टो ११०, १५४, ६५७,
 ८४५.
 +अट्टं ४३९.
 अणओ १००६.
 अणकूल ३२११२.
 अणग्घओ ९३५.
 अणज ६९०, १२१९.
 अणजेहिं ४८९.
 अणट्ट १३-५११६.
 अणट्टु १३३३११३.
 अणण १२०४.
 अणत्थमिए ९६३.
 अणमिस २५२११८, ४०९१४.
 +अणल ७०, ७४११२, ४९७,
 ५४९, ११८२.
 अणलक्खं ११८८.
 अणवहूण १३-४.
 अणवत्थं ६१७.
 अणवेलं ११२.
 अणहिय २७१.
 अणंग ५६२, +४७४.
 अणंगगी ५०९.
 +अणंगं ३५५.
 अणंगो ५१४, ५३२, ५७०.
 अणंत ७०८, १२०४११५.

+अणंतरं ५४१.
 अणाय ५७१.
 +अणायारे २.
 अणाहा ६४७.
 अणिच्छमाणा ८७४.
 अणिट्ठो ५४३.
 अणिमज्जिय ६८२.
 अणिमिस २५२, ७७७.
 अणिमिसच्छं ४८२.
 अणिमिसियच्छं ५३५.
 अणियत्त ७२६.
 अणियत्तं ४३२.
 +अणिल ७४, ९३, १८०,
 ४९४, ६०२.
 +अणिलेण ८७, ११२७.
 अणिब्बाणो ९४१.
 अणिसामिय ५०७, ९४०.
 +अणीए ११९७.
 अणीयं ११६८.
 अणुहयं ४८७.
 +अणुऊलं १२९१७.
 अणुकंपा १४५१४.
 अणुकूल ३२.
 अणुकूलो ६३०.
 +अणुकूम ८८४.
 अणुगमसु ७८३.
 अणुगमंतो ३२७११३.
 +अणुगयं १४५, ९९७.
 अणुगया ४३२, +२८२, ३७२.
 +अणुगहणे ५६१.
 अणुगहात्थ ८०८१११.
 अणुगहारथं ८०८.
 अणुगगीण ७३४.
 अणुच्च ६२०.
 अणुज्झिय १०१२.
 अणुट्ठाणं ७१४.
 अणुट्ठिसं ९९३.
 अणुट्ठु १३३३.
 अणुणय ६२, ४९३१७.
 अणुणयवएहिं १२५३.

अणुणिज्झ १२६९.
 अणुवियहं १३३३*१.
 +अणुवद्धा १२१७.
 +अणुवद्धाहं १०८४१७.
 अणुबंध १११७.
 +अणुबंधा १२.
 +अणुबंधाह १०८४.
 +अणुबंधेण १७.
 अणुबंधो ८६५.
 +अणुढंभड ७७२.
 अणुढमर ७७२१३.
 अणुब्भियवद्धायं ६८२.
 +अणुमवेहिं १२७८१७.
 +अणुमावेण २४२, १२६६.
 अणुमगा ७३९, +१४१.
 अणुमगां ९००, ११५४.
 +अणुमेयं ४५३.
 अणुयंपा १४५.
 +अणुयंपो २९९.
 अणुरज्झ ५७४.
 +अणुराए ५६९.
 अणुराओ ८६३, +५४४.
 अणुराय ५१६, ९८५, +५२९,
 १०७०.
 +अणुराया ४९२.
 +अणुरूयं १२९.
 +अणुरूया ६१९.
 +अणुरूवं १२९ १७.
 अणुलगां २४३.
 +अणुलंघिओ १६९.
 अणुवजाय १३-५.
 +अणुवत्तिएहिं १३१.
 अणुवद्ध ४४४१७.
 अणुवम ७८५.
 अणुवलक्खिय १३-५.
 +अणुवाळणाधाविएहिं ४३५.
 +अणुविद्ध ४४४.
 अणुसज्जिय ६८२११२.
 अणुसप्पंतो ३२७.
 +अणुसरंतेहिं ५४.

अणुसरियं २४८.
 +अणुसरिस ५५६.
 अणुसरिसं ५६४, +७६९.
 +अणुसंगया ७८५.
 +अणुसंघियं ६१४.
 +अणुसाराहं ७२३.
 +अणुसारिणा १०१४.
 अणुसीलिओ ४१०.
 अणुसीलियं ३१२.
 +अणुहव १२७८.
 अणुहवह ३३१.
 अणुहयं ५६८, ५७९.
 अणुहयाण ८३७.
 अणूणय ४९३.
 +अणूय २३६.
 अणोवमाओ १०१२.
 अणोवमायार ६९४.
 अण ७५४, १०७९.
 अणणण ८७, ६४१.
 अणणमयं ४२४.
 अणणम्मि २८६, ३२७, ३३५,
 ५९३, ६५२, ८३३, ९४३,
 ९९५, १०१७, ११०६,
 १२८५, +१२४६.
 अणणस्स २१६, १०४२.
 अणणह ७७९, ९४७.
 +अणणहा १००३.
 अणणं ८-5१1, ३६, १६०,
 ४०७, ४६४, ४९९, ५३९,
 ५६५, ६१२, ६३३, ६७९,
 ७३०, ९२६, १३१५,
 +५५३, १०११, १२२३.
 अणणाह १११५११.
 अणणाए ११०९, १११३.
 अणणाए ९१०.
 अणणाओ १०१२.
 अणणाण ३८२, १२४०.
 अणणाहिं ९११.
 अणणाहुत्तं ९४७.
 अणो १४, १९०, ४९८, +१११.

अण्जेण १११५.
 +अण्जेसण ६३४.
 अण्जेसिऊण ६९२.
 अण्जेसियाई ९५३.
 अण्जेहिं १९४.
 अण्णेण १२०, ४०७, १०८३,
 १२३१.
 अण्णेण्णाहर १२७२.
 अण्णो ३३७, ५४५, ७७८,
 १०३८, १२४४, +५१२,
 ६४९.
 अण्णेण १२०११९, ५५६,
 १११६, १३०४, +५४०.
 अणुलिय ११९४.
 अत्तट्ठाणं १३१४१९.
 अत्ताणं (आत्मानम्) ५७३.
 अत्थ (अत्र) १०४१.
 +अत्थ (अर्थ) १३६, २०८,
 ८१४.
 अत्थ (अस्त) ४३८-४३९,
 ५१६, १०७०.
 अत्थहरिं ४४३.
 +अत्थहरिं २१८, २६१.
 अत्थगिरिं २६१११५.
 अत्थमणं ६३८.
 अत्थमहीहरंमि ४३६१६.
 अत्थमिय ११७१.
 +अत्थम्मि ११७११७.
 अत्थरा १०६९.
 अत्थवणं ६३८१११.
 अत्थसत्थम्मि १५३११६.
 अत्थसत्थेहिं १५३.
 अत्थं ९६८, +३९७, ३९८,
 ४८१, ५०८, ७८७, ९६८,
 १०६३१४, ११७३, १३३२.
 अत्थंगाए ४११.
 +अत्था ५६१.
 अत्थाण ११७, +८९.
 अत्थाणहरं १३०.
 अत्थायंतो ४३८.
 अत्थाह ७९३.

अत्थि ११-५, २७३, ३३७,
 ६५६, ७८७, ८०२, १०४०,
 १०४३, १०५९, १२०१,
 १२२३, +११४, ३२, ३६९,
 ६९७, १२९९१५.
 +अत्थुरणं ५३१.
 +अत्थे १०६३.
 अत्थो ४०, +२५७.
 अदयं २९३.
 अदिट्ठ २३९१९, ९४१.
 अदिण्णाण ६३३.
 अदिसिवत्तं ६८३११७.
 अदिहिवत्तं ६८३.
 अहंसणं ३०३.
 अहंसणाग्र २१३.
 अद्ध ५२०, ८३०, ११७१,
 १२९२, +९९, २१५११४,
 ५२०, ५५०.
 अद्धच्छि ११००.
 +अद्धम्मि ८९२.
 +अद्धवह ३, २०९, १२५३.
 +अद्धं ७५७.
 +अद्धते १११६.
 अद्धुक्खित्त ४८३.
 अद्धुग्गय ५२०.
 अद्धुद्धियं १०८०.
 अद्धुद्धिणे ६५३.
 अद्धेदु ७७५.
 अद्धोयण ८९२, १०२४.
 अद्धोयणेण १०२५.
 +अन्नल ७०११३.
 +अन्निल ७४११२, ९३११९.
 +अन्निलेण ८७११६.
 अन्न १०७९१६.
 अन्नं १२०११९.
 अन्नं ५९३१६, १३१५१२.
 अन्नाह ९१०१२.
 अन्नाणं ५७३१७.
 अन्ने ४९९१२, ९५४११.
 अन्नेय ९००१८.

+अन्नेसण ३३४१७.
 अन्नेसह ८२४११२.
 अन्नेहिं १९४११२.
 अन्ने ३३७१७.
 अपच्छिमाए ४३८
 अपच्छिमो ११६७.
 +अपच्छिम १३२४.
 अपणट्ठ १३-५.
 अपत्त ६८३११६.
 अपरिग्गहा ८००.
 अपरिग्गहाहिं ५७८.
 अपरिचत्त १३-४.
 अपरिचित्त १३-४११४.
 अपरिमिय १३-५.
 अपसाहिय ६८२, ९४०.
 अपसाहियं ६८२११४.
 अपहाए ११७९.
 अपहुत्त ३, ८१.
 अपेच्छंती ८८५.
 अपेच्छणिज्जं ६८३.
 अप्प २९२, ३२१, +२.
 अप्पडियारेण ६४८.
 +अप्पण ५७८.
 अप्पणमप्प २०.
 +अप्पणं ८९०.
 अप्पणा ८९०१११.
 +अप्पणो ५६६.
 अप्पत्त ६८३, १२५३.
 अप्पत्ति ७९७.
 अप्पा २१, १८७, १९७, ७२१,
 ६२९, ६५३, ९३९, ९६०,
 १२३१, १२३८.
 अप्पाणप्यं १०४२.
 अप्पाणमप्पण ५७८.
 अप्पाणमप्पणो ५६६.
 अप्पाणं ५३८, १०४६.
 अप्पाहण ९५३, ९५५, ९९७,
 अप्पाहियं ५६४, १२४८,
 +९५२, ११७३.
 अप्पिओ ५०५, ६१७, ८२३,
 ९७३१६, ९८११५.

अज्ये २३९१३.
 अकुडिय ७००.
 अकुहेहिं ३७.
 अक्षीयं ७८४.
 +अक्षय २०५, ६७८.
 अक्षय्यालो ५८८.
 अक्षय्येह ५३५.
 अक्षय्य ७७.
 +अक्षय्या १५६.
 +अक्षयंतर २४१, ४८२, ८५८,
 ९०३, १३०५.
 अक्षय्युद्गण ३६०११, +९०६.
 अक्षय्याहं ९९५.
 अक्षय्या ९९५१२.
 +अक्षय्युहं ११३९१३, १२४०
 १४.
 अक्षिरामयर् १०३११६.
 +अक्षिहाणाओ १२१५.
 +अक्षिहाणो ३७११९, ६११
 ११०.
 अक्षय १३४, १४८, १६१,
 +१०१९.
 अक्षय ५७५, ७११, ८९१,
 ८९६, १२३०, १२६२,
 +५८९, ७८०, ८२२.
 अक्षयमय ४२४ १९.
 अक्षयस्त ४०८.
 अक्षयं १२७३.
 अक्षर ३७०.
 अक्षरि ११८८, +११४३.
 +अक्षरिसेण ११९८.
 +अक्षर १२३.
 +अक्षलो ४३०, ९३५.
 अक्षय्य १२२७१६.
 अक्षु १७०.
 अक्षुण्य २७२, ५९७, ८००,
 ८७८.
 अक्षहे २९२.
 अक्षेह ८८७१५.
 अक्ष १५९, १६०, २२५१६,

२६३, ३०९, ३७८, ४०७,
 ४०९१४, ५१२, ५६१,
 ६९१, ८७२, ८९०-१,
 ९१६, ९२८, ९३३, ९६७,
 १००२, १०४१, १०५७,
 १११२, १११४, ११४९,
 ११५१, ११७४१३, १२०५
 १२०६, १२१८, १२२१,
 १२४४, +१७१३, ४०,
 २२८, २९७, २९९, ३०९,
 ३१४, ३१९, ३२०, ३७९,
 ३८९, ४०७-८, ४१०,
 ४११, ५५८, ५६४, ६३०,
 ६५४*१, ७०११३, ७१४,
 ७१५, ७२९-३०, ७४०,
 ७४४, ७८२, ८०८११,
 ८४८, ८५४, ८६१११०,
 ८९२, ८९५, ८९८, ९३१
 ११५, ९५६, १००२१५,
 १०६०, ११०९१९, ११८०,
 १२१४११, १२४८११२.
 +अक्षविहाओ २९८.
 अक्षं ३८३, ४०९, १०६*२,
 १४८, ८३४, ९८४, १२४६
 ११, १३१५१२, १३३१,
 +१००४, १०६०.
 अक्षान २५६११, ३३५, ४९७,
 ८८२, १०४०, +२७१,
 १००४१११.
 अक्षानं १४४१२, ४७१, +३७६.
 अक्षारि ३९.
 अक्षारिसेहिं ३७, १९१.
 अक्षि ४६१, ४८९, ७८४.
 अक्षे ३७७, ४३५, ५६१,
 ८८७, ९००, ११६२११,
 +२१०, ८०३, ११६१.
 अक्षेहि ३८४१९, ४२२१३,
 ७८५, ९७६, ११६२, +
 ८०६; °हिं ३१२, ३८४,

४२२, ४६४, ७६३, ८७४;
 ८८१, +९६३; °हिं ३६३,
 ८८६, ९१७.
 +अक्ष ३३४, ८०२.
 +अक्षमि ४६१.
 +अक्षस्त ५८३.
 +अक्षल ५०८१९.
 +अक्षलो ५०८.
 +अक्षलहि १४७.
 +अक्षलो ३३५.
 अक्ष ६३७.
 +अक्ष ९९१५.
 +अक्षले ७१३.
 अक्षलेण ८२१.
 अक्षि १००१६.
 अक्षय ६८२.
 +अक्षणे ७८९.
 +अक्षिंद २१, ४८४, ७४२,
 ७६४, ९९६, १०८२.
 +अक्षिंदो ८३९.
 +अक्षि १३-५ ११५, ३६६.
 +अक्षि ११७०.
 +अक्षिखलो ५८०.
 अक्ष ६६७, +४५७, ५२१,
 ६६९, ७६४, १०८८,
 १२७०,
 +अक्ष ४४०, ४४४, ५२०,
 ६६९, ६७२.
 अक्षणाक्ष ६७२.
 +अक्षि ७१, ७४६.
 +अक्षो ६७५, ७७१.
 +अक्षि १३१०, १३१७.
 अक्षि ६५८, १३१७.
 अक्षि १०१५.
 अक्षि ४९०.
 अक्षि ४९०११३.
 अक्षि ८५४.
 अक्षो ९२३.
 +अक्ष ५९६, १०४४.
 अक्ष ४८२, ५३५, १३०७,

अलमचरेण ४१४.

अलमहवा ३२१.

अलमिमिणा २२६, ५३७.

अलम्ह १६१११६.

+अलय ३४१, ११०१, १२७५;
७४८.

अलयं ४३५, +१०९९.

अलया ४१२११२, ४३०,
१२४०-१.

अलयाउरी ३३७.

+अलस ८५२, १०९५, १०९६,
१०९८.

+अलसपुण ११००१६.

+अलसं ८३३.

+अलसा १२६५.

+अलसेण ११००.

अलं १७, १६१, ६२३, ६५४,
६८६, ७२०, ८३४, ९६२,
९९९, १३३२.

+अलंकियं ७६९.

+अलंकियाप्रा ४४.

अलंघिओ १५०.

अलंघिय ३७१.

+अलि १२४, २८०, २८७,
३५३, ४७८, ५२६, ६०३,
७६१, १२६५; ११८५.

+अलिउल १७४, ६०७.

अलिउलाहं ६७५.

अलिउलाहिं ४५२.

अलियं १००७.

अलियह ४३४, १०७४, १२६७,
+१३९.

अलीण ११९६.

अलीणाओ १०५६.

अलीणे ११७१.

अलीणो २००, २०३, २४७,
३८७, ९५०, ९६५, १०७१,
११४३, १३११, +१२७,
१०१९, १०६२.

अवहृण १३-४.

अवहृण ८५० १ ५.

अवगाणिऊण १०२३.

+अवगम ६४९.

+अवगमे १०२५.

+अवगमो ७२८.

अवगाय १३२४.

+अवगातुं १०७१.

+अवगाह १२-८.

अवगाहण १२-८११७.

+अवगाहणो १०६२.

अवगूहिऊण ८५३.

अवगूहिओ ५१६.

+अवगूहिय ६४.

अवघे ६४४.

अवणिजह १२७०.

अवणीया ६१९.

+अवत्यंतरं १३५.

+अवत्या १३६*१, ५३९.

+अवत्यो ५४९.

अवयरह ३६१.

अवयरतं ६००.

अवयरिऊण ६५४*१.

अवयरिओ ६११, ६९११७१,
१२१०, १२१५.

अवयरियं ३६२.

+अवयव ६५.

+अवयवं ७६४, १३२४.

+अवयवा ४५८, ५८५*२,
७९६.

+अवयवाण ७७७.

अवयवेहिं २५५.

+अवयवो २०४, २८६, ५४९,
६०१, ८३९, ९४०, १३०५
१२.

+अवयसं २८८.

+अवयसं ३१.

अवर ४३६, १०७०.

+अवरं ६९६, ११७८.

+अवराहं ९१८.

अवराह १२७१, + ५८, १२६,

१२५४, १२७१.

+अवराहं ११४०.

+अवराहे १०७६.

अवराहो ६३१.

अवरुजह २११.

+अवरेण १७, ४१४,

+अवरोह १६६.

+अवरोहाण ७५२.

+अवलंबणं ११११.

+अवलंबणो ११११११.

+अवलंबत्तणं १९३.

अवलंबिऊण १०२, ४२५.

+अवलंबिय ७४०.

+अवल्लोहऊण ५०१११०.

अवल्लोह्यं ५०१.

अवसर ६२४.

अवसरवळियं ५७९.

+अवसरं १०४.

+अवसरे १२२८, १२६०.

+अवसरो १२४, १००६.

+अवसाण २२१, ५७२, ६२९,
८९९, १०८५, ११४५,
१२७६.

अवसाणं ९८४.

अवसाय ३९५, १०९०.

+अवसायणो ७७०.

+अवसारिओ ६२५.

+अवसेस ४४७.

+अवसेसं १०८५.

अवहृत्थिय ९४०.

+अवहरं २००.

अवहरिओ ६९१.

अवहरिया ६३५ * १, ८५४.

+अवहिण् १२२०१७.

अवहिओ १९९.

अवहिय १४६, ५७९, ११२५
१२, +५९८, ७९५, ८४९.

+अवहीण् १२२०.

+अवहो (अपहः) ४१९.

+अवंगा ७७३.

अवंगोहणमंत ८५०.

अवङ्गाओ १३-७.

अवि १२-५, ६४-३, १६२-११,

१७५-१११, ३२६, +९४,

१५९, ३०८, ५३२, ५४८;

६३५*२, ८१५, ८२६,

८३४, ८७९, ९३२, ९९२,

१००१, ११४४, ११८७.

अविठतो ४७.

अविगाहो ६५.

अविण्य ४८९, ४९३, ६३६,

६९४, ८१५.

अविणिज्जह १२७०११२.

अविणिज्जिय ११८९.

अविणीए ६४४.

अविणीयं ६३८.

अविमरसियं ६३१.

+अविमहरिय ३६०.

अवियणहं ८३०.

अविरय १०७७.

अविरिक्क ९६६.

अविरिक्कासण २४६.

अविरुज्झंतं ६८०.

अविरुज्झंतो ६६५.

अविरुद्धं ६१०, ८०९, १२१४.

अविलंबं ९३७, ९९७, १२४५.

अविलंबिऊण ४२५११०.

अविलंबिज्जह १०७६.

अविलंबो १२४५१२.

अविवण ७००.

अविवणो ९७९.

अविसट्ट ३०८, ७७२, + ३०८.

अविसट्टं ९४६.

अविसण्णो १०८.

अविसन्नं ८३०१४.

अविसारो ९८१.

अविहत्त ९५५.

अविहवंत ६८३११७.

अविहवार्हि १२९७.

+अविहंगमं ११४५.

अविहाविप्रक्रमेकं २७५.

अविहाविय ३०, १००, ४८१,

६८३, ९२०, ९५७.

+अविहिय ५९८११, ७९५११;

८४९१३.

अव्वो ४७३१७, ४६४,

१११४१७.

असर्णिघण १०८१२३.

+असणो १२१९.

असमत्त १३८, ४०४,

असमत्था ७१२.

असमत्थो १००८१२.

असमंजस १८१, ७४३.

असमंजसं १२६८.

असमंजसेण ५३७.

असमीहिय ९४१.

असरण ६४६.

असरिरियाए १५७१७.

असरीरियाए १५७, ८१५,

९३२, १००७.

असहाओ १३६, ६९०.

असहाया ११६२.

असहीरणा ६१७.

असहीरणाए ८९७.

असंक्रिय ४१३.

असंक्रि ६०७.

असंकिरो ६३१.

+असंखं ५८४.

असंतं ५३८, +४८६, ७२४.

असंतुटो ५८२.

+असंतोस १०१८.

असंबद्धं ४८१.

+असंबंध १७.

+असंभरतीए ६१५.

+असंभवंतीए ६१५१७.

असामन्नं ५७७११.

असार २२.

असावणं ५७७.

+असावयं ११४५.

असाहणिजं ४८८.

असाहिऊण ४९४.

अस्ति ७९७, +३७५, ४७६,

५५९, ६०७, ७१३, ११८८,

११९१, ११९३, १२०३.

असीसंतं ४८५.

असुएण ३८.

असुय ९४१.

असुर ७८१, +९, १७६, २०१,

२९९.

+असुरस्स ४.

+असुरिंद ६.

असुरो १७०.

असुह ७१५, ७२९१७, ८८२.

+असुहं ५७३.

+असुहाई १९२.

असुहाई ८८४.

असुहजिय ७२९.

+असेस ४५, ११६, ३६९,

६२६, ८२०, ८२१, ९६४,

१०३०, १२७६.

असेसं ६१२, ८८८, +९२१,

१०४०.

असेसाई ८६०.

असेसेहिं १२८३.

+असोअ १२७०११३.

+असोग १२७०११३.

+असोय ४४०, ७५१, ७९५,

१०२६, १२७०.

असोयणिजेण ३१११७.

असोयणीएण ३११.

असोयव्वी ६८७.

अस्सत्थ १०३१.

अह ६२, ६२*१, ६३, ९२,

१०४, ११६, १४०, १४३,

१६४, २०६, २१४-५,

२३५, २५६, २६६, ३००,

३२९, ३५२, ३६३, ४०८,

४२७, ४५४, ५०४, ५०६-७

५६१, ५८८, ६०६, ६३४,

६३७, ६४३, ७०५, ७४०,

७७९११, ८०७, ८१३,
८४६, ८६१, ८७३, ८७५,
८८६, ८९३, ९०६, ९०८,
९३६, ९३९, ९४४, ९५१-
२, ९६४, १०१७, १०२२,
१०४६, १०५३, १०५६,
१०६४, १०८७, ११०२,
११६१, ११६९, १२१२,
१२२६, १२२९, १२३५,
१२५५, १२८३, १३०२,
१३११, १३२०*२.

अहणिसि ४०९.

अहणिसि ४०९१४.

अहमेत्थ ३७४, १२१३.

अहमो ११६६११.

अहम्म १८५.

अहम्मो ११६६.

+अहरिल्लहि ७४९.

+अहर १०८२, ११०१, १२७२.

अहरो १६*१, ७७१.

अहव ४६४.

अहवा ५-१, १५, २२३,

३०९, ६६४, ७२०,

+३२१, ६८६, ८३४.

अहवाए ७०३.

अहं १८२, २६०, ४२९, ४३४,

४५९, ४६३, ५८९, ६१०,

६४६, ६५४, ७८३, ८०४,

८५१, ९०७-८, ९२८,

९९४, १००४, १०५४,

१२१४, १२२३, +२१४,

२५०, ३३५, ४६७, ५५०,

५५२, ५५९, ५६६, ५८७,

५९१, ६०६, ६०९, ६३२,

६५४*१, ६८०, ६८१,

७००, ७१२, ८०७, ८६५,

८७०, ९०३, ९१९, ९९३,

९९५, १२१०.

अहि २९८, ४१६, १००६,

१०४४, +४९१.

अहिण्हि १५०.

अहिण्वं १०७७.

अहिण्विऊण १२०५, १२३१.

+अहिमुहं ११३९, १२४०-१.

अहिययरो २९८.

अहियं १४४, ४२८११, १२२३,

१३०६, + ५६४.

+अहिरामयं १०३१.

+अहिराव १०२३.

+अहिलसह ९९२, १००१.

+अहिलससि ७२१.

अहिलसिजह ६०.

+अहिलास ३९६, ७२०, ७७९.

+अहिलासं ६२५.

+अहिलासेण १२१२.

+अहिव १६३, ७८८, १११९,

११७३, १२१७.

+अहिवइं २९१.

+अहिवई १३३, ३१६, ३७१,

८४२.

+अहिवस्स २३०, ६५७, ८९५,

१२०२.

+अहिवा १११, ८२४, ८२७.

+अहिवाण ११७५.

+अहिवाणं ७९९.

+अहिवे १४७.

+अहिचेण ११३, ७९९, ८१०,

११६७-८, १२२२, १३१४.

+अहिचेहिं १२४३.

+अहिवो १०६ * २.

अहिसरिया ५६११६, +४५७.

अहिसरियाहिं ५६.

अहिसिचिऊण ११६०.

+अहिसेय १२१७.

अहिहाणो ३७१, +६११.

अहो ११८, १८४, ३०७,

१०३६, +१२२२.

अहोमुहच्छं ६२०.

+अंक ४३, ५८१, ८४१.१

+अंक १७६, ४८३, ५९५.

+अंकिया ३९०.

+अंकुर ५.

अंकुरिओ ४०३.

+अंकुरेण ७६.

+अंकुस ८४१.

+अंग ७-५, ४३, ६५, २०१,

३९९, ४७६, ५०९, ५४५,

६०२, ७५३, ७६५, १०८१,

१०८३, १०९६, १२२४,

७७७.

+अंगण २०९, ३४१, ३५०,

४३६, ७३२.

+अंगणस्स १६६.

+अंगणं ३५७.

+अंगणा ३७०, ५८१, ७८१,

१२२९, १३०२.

+अंगणाण ७५४.

+अंगणाहिं १२६१, १२८९.

+अंगणे ६७८.

अंगमंगेहिं १०८५.

अंगं ३९९, ४७८, +३९४, ४०३.

+अंगा २२०.

अंगाई ५३४, ५३६, ८२२,

१३३०, ई ४६२, ४७५,

४७९, ८५९, ११२५.

+अंगि १३३३*१.

+अंगियं ५३१.

+अंगी ४६४, ४७४, ४८०,

१२२३, १२३४.

+अंगीए ८६९.

+अंगुट्टेण ६२०.

+अंगुलि ७४६, ७६०, १२५६.

अंगुलिओ ४१७, ४२२, ९८६,

९९०, +१०४९.

अंगुलिय ७१०, ९८९.

अंगुलियओ १०४७१३.

+अंगुलियं १०४८.

+अंगुली ७६४, ८५२.

+अंगुलीए ४२२.

अंगुलीओ १०४७.

अंगो ५३९.
 +अंगेण १८३, १२९९.
 अंगेहि ६१७r11, °हिं ६१७,
 ६१९, °हिं ५०३, ७६२,
 ८२१, ८७३, +२७४, १०८५,
 १२३१.
 +अंबिजुयं २०२.
 + अंचलहिं ८५०r5.
 +अंचले १०९७.
 अंजण ४५३.
 +अंजलि ३६०, ६५१.
 +अंजली ६०४.
 +अंजलीए ५१०.
 +अंजलीहि ५९.
 +अंत १३-5r11, ६८.
 अंतएण ५१९.
 अंतगओ ६१६.
 अंतद्धाणं १३१४.
 +अंतमयाह ११८४.
 +अंतर ६२४, ६४१, १०२४,
 १०८२, १११९, १३०५r1.
 +अंतरमिम १३१९*१.
 +अंतरं १३५, ४०२, ८१४,
 ९०३, १०३३, ११८१.
 +अंतराई १७९.
 +अंतराल ८८, २१८, ३९६,
 ४७०.
 +अंतरालो १३-४.
 +अंतरिय ५७, २२०, २२९,
 ३५०, ३५६, ४५७, ५९४,
 ६२८.
 +अंतरियस्स ४५४.
 +अंतरे ९२७.
 अंतरेसु ४६८.
 +अंतं २२८, ५९३, ११८३.
 + अंता ७३९.
 +अंते ५८३, ११६९.
 अंतेउरं २४५.
 अंतो १३०, ३४६, ३९९, +४५,
 १०४३, १०८६.

अंदोलण ३७७, +३४८, ३८०,
 ४६२.
 अंदोलह ३७९.
 +अंदोलिरीहिं ३८३.
 +अंदोले ३३६.
 +अंधय २०१.
 अंधारियाई ६३९.
 अंब ५११, ६४६, +१९७, ३५४.
 अंबम्ह, ५५८.
 अंबम्हि ४६१.
 अंबर ८५, ३२७.
 अंबाए ४५९, ४६३, ६५९,
 ६६०, ८६४.
 अंबाए ६६३, ८६६.
 +अंबु १८३, १९८, ७५४.
 +अंबुरासि १६७.
 +अंबुरुह ३७०, ७५८, ९९५.
 +अंबुरुहाहि ३४.
 +अंबुवाहीए ६१.
 अंबं ५५८r10.
 +अंसु ४३६, ४८२.
 +अंसुएहिं ८७.
 +अंसुय ७५७, १२९९.
 +अंहिजुयं २०२r12.

आ

आ २२२, ३७४, ९२५; ५८१,
 ६१४.
 +आह ४०६r11, १२९२.
 आहट्टमम्ह १२४८r12.
 आहट्टं ९४४, १००७r14,
 ११७९.
 +आहट्टा ८२५.
 आउच्छिऊण ४३४.
 +आउणं १३२५.
 +आडय ७१८.
 +आउर ४५८.
 +आउरमिम ५३३.
 +आउरो १३०८.
 +आऊल ४६, ३२७.
 +आउलं ७९१.

+आउलिह्माई १०८९.
 आउस्स ६३५*२.
 +आउह ७३, ९०१.
 +आउहस्स २४५, ५६८.
 +आउहाई ३६६.
 +आऊय ७१८r5.
 +आऊरिय ५*१, २४.
 +आएसा ५८५*२.
 आगउ १२३२r5.
 +आगएहिं १२९२.
 आगओ ७३, १०३, ३८५,
 ६३४, ८९१, ११५६,
 १२२९, १२३२, +१३६.
 +आगच्छइ १०६*२.
 +आगम ११९९.
 +आगमण ४५९, ५०२,
 आगमणं ९४५, +९४२.
 +आगमणेण ४०९.
 +आगमेण ४१०, ८९५.
 +आगय ७४, ९०, १२७२.
 +आगयस्स १२५१.
 आगया २०७r9, ७८६, ८४७,
 ८९३, +८१३.
 +आगयाई ५२७.
 आगतूण ८४८, °णं ८४८r2.
 आजाणु ८४०.
 +आडोय ५९९.
 +आढत्तं ११२०.
 आढत्ता ६८१.
 +आढत्तो ५८३.
 +आणण २८८, ३७०, ८३९.
 +आणत्त १४१.
 आणत्तं १४२.
 आणत्ता ५८५.
 +आणणा १२६r8, १२६९.
 +आणणाए ७०३.
 +आणणाहि ८६९.
 +आणणेण १२०२.
 +आणणो ७, ९५, ११८,
 ११९४.

आणवेसि ८९७.

आणंद ३९५, ६१५, +६५,
७०९, ९७२, १०५५,
१२८४, द्वा १३१९*१.

+आणंदिओ १३२१.

+आणंदो १३-३, १३२०*१.

आणामि ५९२१३.

+आणिऊण ६५९.

आणेक १०८०.

आणेमि २११, ५९२.

आणेह १४०.

आतवत्तं ५७१४.

+आधाविण्हि ४३५.

आपुच्छिऊण ४३४११३.

आबज्झंत ८२.

+आबद्ध १०८१.

+आबंघो ७७०.

आबाल ८८९, ८९४.

आभामह ११८८.

+आभासं ८३३.

+आभोउ ४१५१३.

+आभोओ २८८१११, २९०१
१५, ६०२१६, ६४०१५,
११०४११.

+आभोयं ३३९११२, ३४२१३,
३५०११२, ५२०११२, ५९९
१३, ६७२१८, १०८८१२१.

+आभोया ३९६१३, ४४५१११,
११२१११०.

आमुक्क २९, ५६, २२१, ४३७,
७५३, +२८९.

+आमुक्का ३४७.

आमुक्कासण २४८.

आमुक्को ९६१.

+आमोओ ६२, ७८, ७९.

+आमोय १३-३, ३०१५,
१२४, २३६, ३५२, ३६९,
६०२, ७४०.

आमोयं ६६८, +३१, १०२८.

+आयद्विय ७४६१११.

+आयद्विय ७४६.

आयणिऊण ४८६.

+आयत्तं ६१२.

+आययणं २०३, २४३, १०२५.

+आययणे २१७, ११६२.

+आयर १४७, २९१, ९०७,
९५०, १०९९, १२३३.

आयरं १५२, ८३१, ९८७,
+५५७.

आयरंतेण १०५०१११.

+आयरा ११७२, ११७८.

+आयरिण्हि १५३.

आयरिसो ४८.

+आयरेण ९४, २१४, ३८६,
५८८, ८६८, ९३०.

+आयव २२०, ३४७, ४५०,
५१८, ६६८, ६७१, ६७८,
१०९३.

+आयवत्तं ७३८.

+आयवत्तं ५७.

+आयवत्तो १२९१.

+आयवत्स २६२.

+आयवं ६६८.

+आयवो ६७६.

+आयंत ७५८.

+आयंब ४५७, ७६९.

+आयंबवं ११७०.

+आयाम ७७६.

+आयार (आकार) ६९४.

+आयार (आचार) ३३१-२,
५५५, ८७७.

+आयारं ७६६.

+आयारा ५.

आयाराण ४८.

+आयास १०, ४३६, ६१६१७,
११२८; ११२५.

+आयासियं ८१.

आरत्त ८३९, +७५२.

आरत्तिय १३०२, १३१९.

+आरव ४९, ५१.

+आरंभ ८, ६०१, ७५४,
१११८.

+आरंभे ३१३, १०९९, १२८५,
१३११.

+आरंभो ११६, ८२१.

+आराम १३२३-४, ०मो ४६.

+आराव ६२७, ७३९, १०३०,
११०७, १३२६.

+आरावं ५४.

+आराहण २४१, २८४, ०ण
७२३.

+आराहणम्मि ५९१.

आराहसु ७२०.

आराहिउं ४१६१६,

आराहिओ ४१६.

+आराहो ८४५.

+आरुद्ध ७३८.

+आरुद्ध ३३६, ४६१.

आरुद्धा २६२, १२६३१५,
+४३४, ४६६, ४९४१३.
आरुद्धो १७८, +१२५७,
१३००.

+आलग्ग ११२५.

+आलग्गोहि ४३३.

+आलत्ती २७८.

+आलय ७४८.

+आलयस्स २४३.

+आलस ५५०, ९६१.

आलाव ५४१, ६१४१३, +१७,
१५४, ४८१, ८७५, ९१२,
१०८१, १११६.

+आलावयं २६१.

आलावो ५४०, +२०८, ४१३.

+आलि ३५१, ११३११६.

आलिक्ख ६६८.

आलिक्खज्झ ७१११.

आलिहं १०८८१२०.

+आलिद्ध १९६, ३५४.

+आलिद्धयं ६६८.

+आलिद्धं १०८८.

+आलिङ्गण ४५६.
 आलिहियइ ७१.
 +आलिहियं ६६८, ८३३.
 +आलिङ्गण १२३, १०७६,
 १०८०, १०९५, १३१११५.
 +आलिङ्गिऊण १०७८.
 आलिङ्गिओ ४२९.
 आलिङ्गिय १२५८.
 आलिङ्गिया ५०३.
 +आलीओ ३४१.
 +आलुप्यंत ११३७.
 आलुखिप्रक ३८०.
 +आलुखियाई ४७९.
 +आलुखियाएँ ५३०.
 +आलोइयं ११७०.
 +आलोओ २५२, ४५५, ५१३.
 +आलोय ४९, ९९९१४.
 +आलोयण ५५, ४०४, ५४०,
 ११२२.
 +आलोयं ३१, ६००.
 +आलोया ३९६१३.
 आवइ ७१६*१.
 आवईइ १९३१७.
 +आवईसु १९३.
 आवङ्गंत ८२१०.
 +आवङ्गण ३४५.
 +आवरण ७७०.
 +आवरिय ५९०.
 +आवलि २८.
 +आवलि ५९४, ७४२-३,
 ७४८, ७७१, १०३०,
 १२५९, १२९४, १३०५१३.
 +आवली १, २४, २४४, ७७४,
 १३०६.
 +आवलीएँ १३२८.
 +आवलीसु ८६.
 आवाण ४६, १२६१.
 आवास १११८, ११२१.
 आवासं १२९३, +१२५, ११६९,
 १३२८.

आवासिडं ११२०.
 आवासिओ ७३७.
 +आवासिय १३-१, ११४८;
 ११२१.
 आवासो ४७, +७३४१७.
 +आवीढे १२८८.
 +आवेढो ७१६.
 +आवेय ३९८, ४०२.
 +आवेयुं ४८५.
 +आवेसो ७.
 +आस १९९.
 +आसओ १२-८.
 +आसण १४३, २०५-६,
 २४६, २४८, ३६३, ८७४,
 ९०७-८, ११६०, १२३५.
 +आसणत्थस्स २४९.
 +आसणम्मि ९५०, १२३३.
 +आसणस्स ५८५*१.
 +आसणं २०६, ९४४.
 आसण ३४७, ४८१, १११७,
 ११५३, ११९९, +२३९,
 २५०, ३३८, ३५४, १३२२,
 १३२४.
 +आसणं १९६; ७९५.
 आसण्णे ७३४.
 +आसण्णसु २१२.
 +आसत्त ५१५, ५८५*१,
 ११३९, १३०२.
 +आसत्तेण ६३५*१.
 +आसत्तो ६९९, ९४२.
 +आसद्दो ११६.
 आसय ४६.
 +आसयं २६८.
 +आसया ६४४.
 +आसव ४७८, ६२७, °वं २४.
 २७६.
 आससिया १२८३१२,
 +आसं ३५२, ५१८.
 +आसक ४२०.
 +आसकिण्हिं १०५३,

+आसकिरी ११३४.
 +आसकिरीएँ ७०६.
 +आसंग १३३०.
 +आसंघं ६०९.
 आसंघियं ११६८.
 +आसंघो १२००.
 आसा ९१, १७९, १०७२,
 +१३-१, २३६, ५१९, ९८२,
 १००८, ११३१.
 +आसाइ ५९७१११, ६७११४.
 आसाइज्जइ ५४५.
 +आसाइय १९९, ७६५.
 +आसाईय १९९१३, ७५६१२.
 +आसाए ५९७, ६६१, ६८४,
 ७०७.
 आसाएइ २४.
 +आसाय ३०, ६७१, १०९३.
 +आसार ३५५.
 +आसासिय १२५.
 +आसासिया ७०६.
 +आसाहिं ९१.
 आसि १८, ४१५, ५८०.
 आसिय ३९.
 आसीणा १२६३, +६३५, ९६६.
 आसीणाउ ३८४.
 आसीणाए ७-५.
 आसीणो ९४५, १२५९,
 १२८८, १२९८, +१३१,
 २६०.
 +आसीसं १२८०.
 आसीसिऊण १३१८.
 +आसीसो २६०.
 +आसेण १२२६.
 +आसेहिं १७३.
 +आसो ६७, ७३१.
 +आहएहिं ८२ ११४, °हिं ८२.
 +आहत्थ ४१९.
 +आहय ६६७, ७५८.
 +आहया ७०५.

+आहरण ७१०, ७५१, ७५३,
९०२, ११०१, १२९४.
+आहरणं ८२८.
+आहरणा ५९०.
+आहरणाई १३२०.
+आहरणो २०५, ६०१.
आहव ६३३.
+आहवं १०९.
+आहार ५८४.
+आहारं १२९, ९१३; ११७४.
+आहारिणो २१०.
+आहारे ८३१.
आहारो २१०, +९६४, ११४८.
+आहुत्तं १६३, ४३१, ४३५,
५०१, ७८९, ९१०, ९४७,
१०२१, १०३७, १०५५,
११८१, ११८५, १३१६
१३, १३१८.
+आहुत्तो १३१६.
आहेचिण्हि ११३३.
+आहोओ २८८, २९०, ४१५५
६०२, ६४०, ११०४.
+आहोत्तं ४३११७.
+आहोय ७६८.
+आहोयं २३६, ३३९, ३४२,
३५०, ५२०, ५९९, ६७२,
१०८८.
+आहोया ३९६, ४४५, ११२१.
इ
इ २९२११८.
इक १३१११८, ३८०११५,
+२८९११३.
इकपण १२३५१९.
इकमिकंमि ३७४११.
इकमेकं २७५१४.
इकं २१६११७.
इकिकम ९९१२. १२५२११९.
इकिकं १२३८११.
इक्रेण ८३६११६.
+इच्छा ५३१.

+इच्छसि ७२२, १७१४.
+इच्छं ३३०, ३३३-४, ९१२.
+इच्छंती १०८०.
+इच्छंतो ५६९.
इच्छा ७३, +३३२.
+इच्छाई ६०५.
इच्छाए ६२९.
+इच्छाए २२५.
+इच्छाण ९६३.
+इच्छामि १००४.
+इच्छिण १२३, ६२४, १२३९.
+इच्छिओ ३१५.
+इच्छिय २३४१११, २७६,
३८८, १०६३.
+इच्छियं २१७, २३४, २५८,
३०४, ८६४, ११५८,
१२३६, १२४८.
+इच्छिया ६५०, ७१७.
+इच्छियाई २२३, ३०१,
७२१.
+इच्छिल २७६११८.
इटो ४०११३.
+इणं ४८१, ८८५.
इण्हि ६४६, ७०९, ७११-२,
८६०, ९८३१११, १२१४.
+इत्ताहे ९९६१३.
इत्तो १३०१११.
+इत्थ २६४११३, ११२९१११.
इत्थं १३६११९, २२५११७,
२२८११३.
इत्थंतरम्मि १३१९*१.
इहह ९२३१११.
इमस्स ६३५*२.
इमं ३३१, ३७६११३, ६६२,
७८३, ८६४, ८८५११२,
९८४, ११०२, ११०९.
इमाइ २११११२, २९२११७,
०ई ३६६, ८७७.
इमाउ २११११२, ३३७, ३६४,
८८६, १०४७, १२२३.

इमाए ९५७.
इमाए २९२.
इमाओ २११, ७३०.
इमाओ २११११२, ५६५, ८९२.
इमाण २३३, २५२.
इमाहितो २५८.
इमिणा २५, १०५, २७१,
३११, ३१९, ४७२, ५०९,
५३४, ६२१, ६४८, ६९६-
७, ७१५, +२२६, ५३७,
६२३, ६५४, ७२०, ७९८.
इमीइ ५६२११४.
इमीइ १५८, ४०३, ४१९,
४२५, ५०३, ५६२-३,
८१४-६, ८२७, १३१०,
+३३५.
इमीए ४३०, ४८६, ५०४,
५०६, ६६६, ६७३, ७१२,
७२६, १३१७, १३३०.
इमीए ५१०.
इमेणमह ११०.
इमेणं ११०११४.
इमो २२४, ४०९, ४७३,
८३८, ९६२, ९७४-५,
१०४७, १०४९, ११९९.
इमोहितो २५८११८.
इय ५२, ७३, ८९, १००,
१२५, १६०, २२४, २४३,
२४७, ३५१, ३५६, ३८३,
४०६, ४२४११७, ४२९,
४७१-२, ४८५, ५५२,
५९७, ६१९, ६२२, ६३८,
६४८, ६६२*१, ६६५,
६७२, ७००, ७१२, ७२४,
७२६, ७३७, ७४४, ७५०,
७५४, ७६१, ७७७, ८३२,
८४४, ८६९, ८८४, ८८७,
९६०, ९७४, ९९७, १००८,
१०३२, १०४९, १०७०,

१०८४, १११५, ११५९,
११६५, ११९७, १२७६,
१३१०, १३१८.

ह्यरा ३०४, ११३१.

ह्यरो ७३३.

+ह्यं ९९, १०३, २६८, ६६८;
९८४, ११४.

हर ३८५, ५३९.

०ह्रि ०रि see अथह्रि.

ह्र १२, २६, ४८, ३७१, ११८,
४४५, ५२७, ११५, ५३०,
७०५, ८३३, +४५१, ११२,
४५३, १०१०, १०१५.

+ह्रिणा ६५४, १०१५.

+ह्रि २२९, २४६, २५२,
७२९, ८९१.

+ह्रिणा २०९, २१५; ६३५*३.

+ह्रिणि ११५९.

+ह्रि ११४९, ११५७.

+ह्रिहिं ६६५.

ह्र १३, २१६-७, ४०९,
४१३, ४७६, ४९४, ५४९,
५५६, ६४९, ६८६, ७२६,
७२९, ७३०, ७३४, ८१३,
८७०, ८७७, ८७९,
८८४, ९५३, ९८४,
१००५, १००७, १०१२,
१०१४, १०३८, १०५१-
२, १०६७, ११४६, ११४९,
११५६, ११६२, १३१७,
+९९९.

ह्रं १०४९, ११५६, ११५८.

०ह्रि ८५९, see णह्रि.

ह्रं ६७१, १०९३.

+ह्रं ११७, २०१, २८७,
२९९, ४३६, ६६९, १२०६,
१२४२-३, १२७७, १२९२.

+ह्रंणी २३७, १२८७.

+ह्रंस् ११७२.

+ह्रं २४८.

+ह्रंदा १०३२.

+ह्रंदीवराहं ७७३.

+ह्रंद् ७७५, १२०४.

+ह्रंदेण ३२५, ११९३-४.

+ह्रंदो २३५, २८२, ७८८,
८०३, ९३९, ११२९,
११५५, १२०५.

+ह्रंघण १०८.

ह्रंहि ४६२, ११.

ह्रं

+ह्रंस २२२, २८१, ७०८,
१२००.

+ह्रंसरस् ७३, ३९०, ११४४.

+ह्रंसरं १७६.

+ह्रंसराण १०६.

+ह्रंसरेण १००२, ११७६,
११९२.

+ह्रंसरो १००८, १३२१.

+ह्रंसस् १०६*१.

+ह्रंसा ५८६.

+ह्रंसाण ६१०, १२१४.

ह्रंसि ५५९, ७७१, १०७७,
१०८८.

ह्रंसिं २९९.

ह्रंसिसि १०८८.

+ह्रंसेण १११.

ह्रंसेहिं ६६४.

+ह्रंसो १०६*२, १०८, २९२.

ह्रंसियं १८८.

उ

उ २२९, ८०३, ११.

उअ २९२.

उअय ४६९, ११३, ५२४, ११.

+उअरि ६७०, ११.

+उअहि ४५५, ११; ५२०, ११.

उअही ८१३.

उअउ ८४५, ११.

उअओह्य ८४५.

+उअइ १३०, २६१, ८१०,
८४५.

उअयं ६८७, +७१४.

+उअयाहं १८५, ३६६.

+उअडे २४.

+उअसिय ६६९.

+उअकंठं ६७०.

+उअकंठा ५४२, १२५१.

+उअकंठिणहिं ६९३.

+उअकंठियाहं ३८१.

+उअकंठि ९१३.

उअखणह ६७५.

+उअखय १२४३.

+उअखित्त २८८, ४८३, ७४४.

उअखित्तो ११९.

+उअखुडिय ११८८.

+उअखित्त २८८, ११.

उअग ५८५*१, +१२१६.

उअग १२६१.

+उअगएण ४५१, ६४०.

+उअगओ ८५८, १०७२.

+उअगमंत १०८८.

+उअगमेण ६१८.

+उअगय १६८, ४८२-३,
५२०, ११२५, १२५७.

+उअगया ७५६.

+उअगजंत ९०२, ११.

+उअगीए ६२७.

+उअगीय ५९४, १०३०.

+उअगाओ १६९, ५४३, ११.

उअगाडेण १०५६.

+उअगाय ११०४.

+उअगाया ५१७.

+उअगुह ७३९, १२८४.

उअचिय १०८७, ११.

+उअच २३६.

+उअचत्त १०८५, ११.

+उअचय ५९८.

+उअचयं ७४०, ७४५, ८२९.

+उअचाइय ७४७.

+उअचाओ ९६२.

+उअचारिओ १०८७.

+उच्छलंत ४४३, १३०७.	+उद्धमेयं ८१.	उत्तिमंगाओ २५६.
+उच्छंग २७०, ४७४, ८०२.	उद्धीण ४४८, १०९१, +८१,	उत्सेण १०४, see मंतिउत्सेण.
+उच्छंगं ५९६, ७६८.	१०८९.	+उत्तुंग ७६८.
+उच्छंगा १७२.	उद्धीणे १०९११३, +६५३.	+उत्थय १३२.
+उच्छंगो ९८, ३८४, ४८४,	+उद्धीणो ११३८.	+उत्थया २५४.
६५४*१, ७०६, ९०७,	उद्ध ४३५१२.	+उत्थाहं ५२७.
११६०, १२८०.	उण १४९, ३१३, ४८२, ७०९	उदय ४६९११३, ११७११७.
+उच्छंगो १०४४.	११, ८९७, ९२६, १२४६.	+उदहि ४५५.
+उच्छाह १५०.	उणिकराण १११३१६.	उदुंबर १०३११२.
+उच्छाहं ९९३.	उणेक १५१.	उद्दाम २८७, १०३१.
+उच्छित्त ७४८.	उणेत्य २१०.	+उद्दीविओ ८५८.
+उच्छिन्न ७४८१३.	उणो ३१५, ५४९.	+उद्दुमियाण ५७०.
उज्जगिरस्स १३१२.	उणो १०१५, see अट्टउणो.	उद्देसं ५३११०, ८६१, +१९६,
+उज्जमो ७.	+उणणओ ७७१.	७३२, ८६७१७, १०२४,
+उज्जलाई १२६४.	+उणणमंत ८५०.	११३३.
+उज्जले २३.	+उणणय ५०, ३९९, ७७२,	उद्देसियं ८६१.
उज्जल १०७६.	८५२, ११०६; ८४०,	+उद्देसे ३५७, ८६७, १२११.
उज्जला ९११.	१३२५.	उद्देसो ५३, ३३७, ७७७.
उजाण ५९, ३५८, ३६१,	उणणामणःथं ३९७.	उद्ध ७५९, १११३, +३५९.
४७७, ४९६११६, +१२-४,	+उणह ११९५.	+उद्धय २४०११३.
२७७, ३५१, ५३६.	उत्त, see भट्टउत्त.	+उद्धरियं ९.
+उजाणमि ८२९.	+उत्तमंग ७-५, १४१.	उद्धाह १७९१२.
उजाणवालिया ३७४.	उत्तमंगाउ २५६१२.	उद्धाहो १७९.
उजाणं ३७३, ५३५, +२२९,	+उत्तर ७३२.	उद्धाहैउ १७९१२.
२३५, ३५२, ३५६, १०३२.	+उत्तरण १४४११.	+उद्धय २४०.
उजाणे ४९६.	उत्तरासा ११३१.	+उद्धुरो २७.
उज्जाल १०७६११.	उत्तरिजेणं ९१८.	+उद्धय ३९९११२, १३०६१५.
+उज्जओ ७७२.	+उत्तं (उत्तम्) १२५२.	उद्धामण ३९७१४.
उज्जुय ३१.	उत्ताण १०२०, see गेरेंद-	उद्धावण ३९७१४.
+उज्जुयाण ४०७.	उत्ताण.	+उत्पण्ण १००, ९११.
उज्जुयासि ५५९.	+उत्ताण १२७१.	उत्पण्णा ८१३.
उज्जो १३०७.	+उत्तार १४७.	उत्पण्णो ४५२.
उज्ज्वाय ८२४.	+उत्तारो १६७.	+उत्पत्ति ४८, १०१०.
उज्ज्वाय १२२, +२००, ७४९.	+उत्ताबलो १३११.	उत्पन्न ९१११३.
उज्ज्वायं ७२५.	+उत्तिण २५४.	उत्पन्नो ४५२११६.
उज्ज्वाति १०८९.	उत्तिण्णा ८२०.	उत्पयह २४०.
+उज्ज्वि ११८.	+उत्तिण्णाहिं ७६२.	+उत्पयं ८५५.
+उज्ज्विं १०८०.	+उत्तिण्णेरावण १७४.	+उत्पल ५१०, ७५९, ७७४,
उज्जो १०६६, see पड-	उत्तिणो ७६१.	१२६४.
उज्जो.	+उत्तिमंग ७-५१४.	उत्पह ४१९११०.

+उप्यंक ८२.
 +उप्यंक १९८.
 +उप्यंका ११२८ १७.
 +उप्यंको ११२८.
 उप्पाय ४, +२७४.
 उप्पायंतो १०१९.
 उप्पिओ ९८१.
 +उप्पीडिय ५*१.
 +उप्पीलं ४७०, ११२६.
 +उप्पीला ११.
 +उप्पीलो १०.
 उप्पुट्ट ४३५.
 +उप्पेच्छा ११३४.
 उप्पेच्छा ६४११२.
 +उप्पेत्था ६४१
 +उप्फालियं १३२९.
 +उप्फालो १७१.
 उप्फुल्ल ३७८, ५०७, ८०६,
 १०५१, १२२७.
 +उप्फुसणा ५९.
 उप्फुसिय ५१९, +५२५, ११२८.
 उब्बिब ४२, ९२४, ९३८,
 १०१६, १०४६, ११५२,
 १२४७, १२९३.
 +उब्भडं ११७२.
 +उब्भवाह १२९०१२.
 +उब्भवाप्रा १२९०.
 +उब्भवाओ २८३.
 +उब्भवाहि १२९०१२.
 उब्भीकयाउ ८१८.
 +उब्भेयं ८१.
 उभय ७९६.
 उभावइणो ११६३.
 उम्मग ११२३.
 +उम्मत्थिय ११८.
 +उम्माएण १२१८.
 +उम्माओ ४९८.
 +उम्माय २९४.
 उम्मिलंत २४.
 उम्मुह ४५६.

उम्मुहा ३९७.
 +उम्मुलणं १२७१.
 उम्मुलंतो १७९.
 +उम्मुलियाएँ १०९१.
 उय ३०.
 उयणमेह १५५.
 उयय ४६८-९, ५२४, ६७२-३,
 १०७२.
 उययंतरिय ४५७.
 उयर ५७७, ५८७, +६७५.
 उयरवहँ ५८६.
 +उयरं २६५.
 उयरुभवाओ २८३.
 उयरे १३०६.
 +उयरेसु १०७१.
 उयसप्पह ११३५१७.
 उयहि ५२०, +१८०१७, ६९४,
 ९६०.
 उयहिं १७८.
 उयही ८, १०७, १०९, १७८
 ११८, +२५७.
 +उयहीए २०११४.
 +उयहे ११७०.
 उर ११९०.
 +उरत्थल १, ८४०.
 +उरयड ६०१.
 °उल १६८, १७४, ३५३, ५१७,
 ५८४, ६०७, १०४३, ८००
 अलिउल etc.
 °उलं २५, ३०, ५८, १३०३.
 °उलाहँ ११४२, °हँ ६७५.
 °उलाहिं ४५२.
 +उल्लएण १२५६.
 +उल्ललिओ १८०.
 उल्लवह ९२३.
 उल्लवसु ५५१.
 उल्लविडं ३८.
 उल्लवियं ३८११०, १०४,
 ३७०, ३७८, ८७९, ९९४,
 १०५८, + ३०६.

+उल्लसंत ४५४.
 +उल्लसिओ १८०१४.
 उल्लाव ११५९ ११२.
 +उल्लावं ३३.
 +उल्लाविरीएँ १२९०.
 +उल्लाविरीहिं १२९०११.
 उल्लावो २६१७.
 +उल्लिय ७०३.
 +उल्लिहण १०८३.
 +उल्लरिय ११४०.
 उल्लरियं ११०८.
 +उल्लहिं ८९६.
 +उल्लोय १२९५.
 +उल्लोलो १६८.
 +उल्लहसिओ १८०१४.
 उव २९२११७.
 +उवइट्टेण १९५.
 उवइट्टो १४२११३.
 +उवएस २८४.
 उवएसो १९३, ९४१.
 उवगओ ८९.
 +उवगया ३०३, ४५८, ९००;
 १३०२, १३१८.
 +उवगिजंता १२५०.
 +उवगिया १३२.
 उवगियाओ ८८७१३.
 उवगियाण ७२९१७.
 उवट्ठिओ ३२४, +३२२.
 +उवट्ठियाहँ १२३७.
 उवणिओ ९७४.
 उवणिजंते ९७७.
 +उवणीए ९०७.
 +उवणीओ १८२, ४१९, ८०८.
 +उवणीय ९५०, १२३३.
 उवणीयं ९३४.
 उवणेह १५९.
 +उवत्थियाह १२३७११२.
 उववहो ६५३.
 उवमुत्त १०९४.
 उवभोगा ११७४.

+उचयट्टेण १९५११७.
 +उचयार १७२, २४२, ३४२,
 ३६१, ३९०, ४२६, ४६५,
 ६५७, ९०३, १०२९,
 १२६२, १२९५; ४३३, ४९२,
 ५१२, १०९८.
 +उचयारं ६८३.
 उचयारे ४९२१३.
 +उचयारेहिं ४२७.
 उचरिं ३०८, +१०६*१, ३६९,
 ५०६, ६७०, ८५२, ९५१.
 उचरुज्झह २११११.
 +उचरुद्ध ४१५.
 +उचरे ७५७.
 +उचरोह ४३.
 +उचरोहेण १०१८.
 +उचलक्खाविऊण १२५५.
 उचलक्खासंक ४२०.
 उचलक्खिऊण २९३, ३००,
 ४०६, ८३२.
 +उचलक्खिय १३-५, ११५०.
 उचलक्खियं ७८४.
 +उचलगा ७२०.
 +उचलद्ध २८५.
 उचलब्भह ४०.
 +उचलेवण ५९२.
 उचविट्ठं २४५.
 उचविट्ठो १४२, २५०, ९६६.
 उचविसह १०४२, ११६०.
 उचवेसिया ८७४.
 +उचसग्ग १३-२.
 उचसप्पिऊण ११४, ४७५,
 ६८८, १२१२, +६०६.
 उचसप्पिओ ९१४.
 उचसप्पियमिह ५९७११०.
 उचसप्पियं ५९७.
 उचसप्पिया ५९१, १२५१.
 +उचसम ६४९११.
 उचसमं ५०१.
 +उचसोहिय १३-३, ३७०.

+उचसोहियं ४६९.
 उचहसणिज्जो २९७.
 उचहसिसि ३८१७.
 उचहास ८८४.
 उचहासं २९३, +२६७.
 उचहसिओ ८०७.
 उचहसियं २९१.
 उचहासे ८६५.
 उचहासेसि ३८.
 उचहासो २९८.
 +उचहि ५, १८०, ९६०११२.
 +उचहिस्स २०११४.
 उचही ८११३, १०७११९.
 +उचहीणं २०.
 उचहुज्जा ११७४१११.
 उचहुत्त ४४५११८.
 +उचहोज्जा १५१.
 उचहोगा ११७४१११.
 +उचाओ ६४९.
 +उचाय ३१६-७.
 +उचेंति १९३.
 +उचेंति ४३७.
 उचवत्तं १०७५, ११२.
 +उचवत्त १०७५, ११२७.
 +उचवत्तं १८३.
 उचवरिय ११९७, +५२७.
 उचवरियं २५५११९, +१२७३.
 उचवला ९१११७.
 उचवहह १९, ३१८१७, ४३९,
 +३४०.
 +उचवहसि ४८३.
 उचवं २१२, २३९, ८००
 अट्टउचवं.
 +उचवाय २७४११.
 +उचवासियं ६८५.
 उचविव ४२१५.
 +उचवेल् ८०, १६८.
 +उचवूढ २२१११४, +४३,
 १२२४.
 उचायणि ८१११,

उहई १०७११९, १०९११.
 उहउ २४०११६.
 उहओवास २४०.
 उहय ५५७, ६०५, ६६५,
 ८०९११३.
 उहयाण ५४०, ५५७, ६६५.
 उंजिरालि १७४१५, ८००
 गुंजिरालि.

ऊ

ऊरु ६१८, ७६६, +७४१, ७४७,
 ७५५, ८४१, १०९७,
 १३०५.
 ऊरु ६१८११४.
 +ऊसव १३-२.
 +ऊसवियाई ११३.
 +ऊससंत ८३, ३४८.
 ऊससियवं ४७७.
 +ऊसास ३९७, ६१६.
 +ऊसुयस्स ९८५.

ए

एक २१, १७८, २०३, ८९३,
 १२७७, +२९, ५५, ६६,
 ११५, १५१, १५४, १९०,
 २१८, २४१, २८९, २९०,
 ३२९, ३५२, ३८०, ३९२,
 ५८१, ७३१, १०८२, १११६,
 १२१०, १२१९, १२४३.

प्रकत्तो ३०२.

+प्रक्रम ९९.

प्रक्रमेक ४१०, ४२२.

प्रक्रमेकाण १२३०.

प्रक्रमेकेहिं २२२.

प्रक्रमेकं ४२२, +२७५.

प्रक्रमि ८३२.

प्रक्रमरियाण १३१, १७८.

प्रक्रसि ४२६.

प्रकं २०३, २१६-७, २२२,

९२९, १०५९, ११३९,

११६४, +२११.

प्रक्रो १३०२.

प्रकाश ९२, ९०९.
 प्रकाशण ८७४, १२३५.
 प्रकेकम् ९९, ८७५, १०८१,
 १२५२.
 प्रके १४.
 प्रकेक १२०.
 प्रकेकम् १२३८.
 प्रकेकमेक ९७२.
 प्रकेण १०४, १०२०, ११८०.
 प्रकेणं ७६, ९४८.
 प्रकेहिं ८३६-७, +२२२.
 प्रको ३७२.
 प्रको २०, १०३५, ११६४.
 प्रक्षिरयालं ९८०, ११६२.
 प्रक्षिरं १०५२, १२५४.
 प्रणिह ३७८, ४६२, १३३३.
 प्रत्ताहे ४१०, ४१४, ८९७,
 ९१७, ९४६, १०५४,
 ११४६, ११६२, ११९९,
 १२२५, १३१२.
 प्रतियमेत्तं ११५१.
 प्रत्य १०३, १३६, १३९,
 १४४, १५९, १६०, २२५,
 ३६९, ७३४, ७८४, ८२४,
 ८६२, ९७४, ९९३, १०१०,
 १०३९, १०६०, १११०,
 ११५४, ११५६, ११६३,
 ११७४, १२०८, १२२८,
 +२९७, ३७४, ३७६,
 ३७९, ९१५, १२१०,
 १२१३.
 प्रत्यम्ह २२८.
 प्रत्यम्हे २१०.
 प्रत्यंतरमि २७-11, ७३८,
 ११२९.
 प्रत्यावसरे १२६०.
 प्रत्युत्परं ८५५.
 प्रत्येक २५८.
 प्रवह १९१, ९२३.

ए
 एभम्ह १२१८१७.
 एह ९३१, ११५४.
 एए २५९, ११७४.
 एएहिं ४८९, ४९५, ८५०,
 ९१६.
 एको ६८८१६.
 एक १८२, २५३-४, ३५८,
 ५८२, ६३५, ७९०-१,
 +१२०, २५८, ३७४, ६५७,
 ६९८, ७२३, १२११.
 एकमिक ४२२१४.
 +एकमेक २३२, ९७२, १२००.
 एकमेकाण ५४७, ७३७.
 एकमि ७८९.
 एकसरियाह ७९६.
 एकसरियाए ६३४.
 एकसरियाण ६३४१६.
 एक ६३७, +१२०११६.
 एकाप्र २८३, ८०४.
 एकेकम् ११११.
 एकेक ९९१२, ७३१११,
 १२५२११९.
 एकेकम् ९९१२, ६१०, ६६४,
 ७४५.
 एको ६८८.
 एचिरं ६६०.
 एत्ताहे ५५१, ५५८, ६१३,
 ६३०, ६९६, ८०१, ८८५,
 ९२५, ९८२, ९९६, १२७८.
 एतिय ७३०.
 एतियमेत्तं १२१८.
 +एतियं ६६१.
 एय २४७, २५१, २५४, ३८३,
 ४६५, ५३७, ५३९, ५५२,
 ६५९, ७०१, ७३३, ७४०,
 ७४४, ७८६, १३२९,
 +२१०.
 एयम्ह ४११, ७४०, ८९२.
 एयं ३४, ७२१.

एयंतरमि ४५८.
 एयुत्तर ७३२.
 एय्येक ७३१.
 एमविहं ६१९, ७००, ८६९,
 १०००.
 एमविहाणं ७२८.
 एमविहे ८६३.
 एमविहो ८६३.
 एमं ६१९११५.
 एमीए ५०६१४.
 एमेय ४१.
 एमेव ४१११.
 एम्ब १०६१५, २६९, ८६२
 ११५, ८६३११४.
 +एम्बविहं २२६.
 एम्बविहे २६९.
 +एय ४१.
 एयम्ह ४१४११५.
 एयस्स ८४३, ११५६, १३२७,
 +९८२.
 एयं २२, ३०, ११२, २६८
 ११६, ३०९, ३६१, ३६८,
 ४१४, ४९९, ४६५१७,
 ४६७, ४७६-७, ४९४,
 ४९८, ५५७, ५७९, ६२१,
 ६६३, ६८४, ६८६-७,
 ७८७, ८००, ८४२, ८६५,
 ८७६, ८७८, ८८१, ९१६,
 ९२२, ९३६, ९५४, ९८३,
 १०५७, १०५९, ११५७,
 १२०९, १२४४, १३२९,
 १३३१, +३६७, ३७३,
 ६८५, ७०५, ७७८.
 +एयंविहं २६७.
 एयाह ८६०, ९९२९, १२३७,
 ९९३६५.
 एयाओ ४९६.
 एयाण ८३८, १२०८.
 एयावत्तरं १३५.
 एरसा १३६*१११०.

+परावण १७४, २८०.
 एरिसए १२३२, +६४१७.
 एरिसमिम १७८, ११५९११२,
 ११९७, +६४.
 एरिसस्स ५२.
 एरिसं ५७४, ६६७, ८८३,
 १००२, १००९, १०३२,
 +६८४.
 एरिसा १३६*१.
 एरिसावथो ५४९.
 एरिसी ३७५.
 एरिसे ५७१४, ६३४, ७९७,
 ११०२, ११५९.
 एरिसो ४९१, +४७५, ५४५१२.
 एला १९६, +१७५, ३३९,
 १०२६, १०४३.
 एव २४७, २६९११, ३१९,
 ४०६, ८३२, ८६३११३-४,
 १३१३, +४१११, ४११९,
 २२६१०.
 एवमहं २५०, ६८१.
 एवमाह ४०६१११.
 एवम्ह ९५६.
 एवविहं ५९७, ७९३, ८०९,
 १०६०.
 एवविहा १०६.
 एवविहे १०६१७.
 एवविहो ६६५.
 एवं ४२, १०४, ११३, १६३-
 ४, १८७, १९५, २१२,
 २५६, २६५, २६९१२,
 २७०, २८५, ३०३, ३०५,
 ३१०, ३१२, ३१६, ३७५,
 ३७७, ३९१, ४०७, ४२०,
 ४२८-९, ४३१, ४६३, ४६५,
 ५००, ५५२-३, ५६१,
 ६१४, ६२५, ६४८, ६५०,
 ६५३, ६५९, ६६६, ६८६,
 ६९६, ७१२, ७१६, ७२७,
 ८०५, ८१०, ८१७, ८२०,

८४४, ८४७, ८५४, ८६७,
 ८७१, ८८१, ८८७-८, ८९३,
 ८९८, ९०३, ९१८-९,
 ९२१, ९३३*१, ९३८, ९५४,
 ९८०, ९८४, ९९०, ९९४-
 ६, १०१११७, १०१६,
 १०३७, १०५५, १०५८-९,
 १०६१-२, १११६, ११३३,
 ११४५, ११४७, ११५२,
 ११६७-८, ११७८, ११८१,
 १२०२, १२१६, १२२०,
 १२५५, १३१६.
 एवंविह १४४११.
 एवंविहमिम १६३, ९९७.
 एवंविहं १४४, ४८६, ७७९,
 ९७९, १२२५.
 एवंविहा १२०८.
 एवंविहाई ५५१.
 एवंविहाण १६०, ६५२, १००३,
 १०४०.
 एवंविहे १३८, ३३१, ७२४,
 ९३३, १२०१.
 एस् १५१, १५९११२, २४७,
 ३२०, ३३०, ३८६११६,
 ६६५१७, ९७३१७, ९७७,
 १३३३, +९८९.
 एस्मह ४०८११.
 एस्सं ७६७, see मज्झएस्सं.
 एसा २८, ११२, १४६, २४७,
 ३९०, ४५८, ४६३, ४७४,
 ५५५, ६७०, ७०३, ७०६,
 ७८०-१, ७८५-६, ८१३,
 ८६८, ८७०, ९३१,
 १३३३*१, +३३४, ९२९.
 एसो २८११२, १३७, १३९,
 १६७, २१८, २५७, २६३,
 ३६७, ३७८, ३८६, ४१५,
 ४१८-९, ४९१११, ४९८,
 ५५६, ६३०, ६७३, ६७८,
 ७३४, ७३७, ७९९, ८०१,

८०८, ८४२, ८४४, ८४६,
 ८७७, ८८९, ८९४, ९७५,
 ९८१, ९९०, १०३६,
 १०४९, १११२, १११५,
 ११५५, ११६५, ११६७,
 १२०६, १२२१, १२८२,
 +३२२, ३६४, ४१७, ६८९,
 ९८८.
 एसोम्ह ४०८, १०६०.
 एहि २३३, ५६६, ६३२, ६९६,
 १०१४, ११५१, ११७७.
 एही ८६२.
 एति ४९६.
 ओ
 +ओत्थय ५, ८४७.
 ओत्थरियं ११८५.
 ओप्पह ४१९.
 ओ
 ओ ३१८.
 ओअद्धा ५२९.
 +ओणएण ६१७.
 ओणकिराण १११३.
 ओणकिरीए १११३.
 ओणिक्किरीए १११३१५.
 +ओणमिय १३-१, ५९५.
 +ओणय १३-११३, १०१,
 २४९, २५६, २६६, ३९७,
 ४८६, ७९२, ८०७१८,
 १०७८, १३०६.
 +ओणयग्ग ४४६.
 +ओत्थइय १२६२.
 +ओबद्ध ६४५.
 +ओमुक्क २८९११३.
 +ओयण १०२४.
 +ओयणेण १०२५.
 +ओयारण १११९.
 +ओरुण ७०२.
 +ओरुद्ध ११७१.
 ओळग ६६८.
 +ओळगण १०२०.

+ओलि ११३१.
 +ओलुं पियस्स ६७७.
 +ओलिय १०८३.
 +ओवग ५२७१४.
 +ओवगण ५२७, १३०८.
 ओवगियाओ ८८७.
 ओवगियाण ७२९.
 +ओवास ११२१.
 ओवासं २१६.
 ओवासो २१७.
 ओसत्ता १२८३.
 ओसत्तो १२८३१२.
 ओसप्पइ ११३५.
 ओसरइ ६७४.
 ओसरसु ७४*१.
 +ओसरंत ६८५.
 +ओसरिय ३१८, ४५६.
 +ओसहं १३१५.
 ओसहि ७०, +४४९.
 +ओसहीहिं १२७.
 ओसायणि ८१११.
 ओसावणि ८.
 +ओह १०३११४.
 ओहओवास २४०११६.
 +ओहं ५२३, ११८६.
 +ओहंस १७५, ३४७, ५००,
 १२९१, १२९११४.
 +ओहा ५१७, १०७१.
 +ओहामिय २०४.
 ओहुत्त ४४५.
 +ओहेण २४२.
 +ओहो १०९०.
 +ओहो ४५, २९०, ४००,
 १२०४, १३०५.

क

कअ २६७११.
 कइ (कवि) ३६.
 कइ (कपि) ३५४-५.
 कइच्छाई ६०५.

कइया ९७, ६३५*२, ९६९,
 १३३३*१.
 कहहि ३४१२६, °हिं ३५११.
 कई ३५४१७, १०२०.
 कईण ७२१८, °णं ५४६.
 कईहि ३४, °हिं ३५.
 कए ६९७, १०११, १०४२१८,
 १०७६१४.
 कएण ७३०, ९४६, ९८८.
 कएहिं ५६९११.
 कओ ७२५-६, ७२८, ८८७,
 ११९४.
 ककस ७.
 ककसं ७६८, ८३५.
 कच्छडय ७५३.
 कच्छं १०१९.
 कच्छंतर १११९.
 कच्छंतरं ९०३.
 कज १४, १३७, १४०, १८१,
 १८९, १९४, ५४२, ६९८,
 ८३६, ९२९, ९४०, ९६०,
 १०००, ११४६.
 कजगई ९३७.
 कजगयं ९३७११०.
 कजमि १६३, ९९७.
 कजल ११८५.
 कजं ७६, १८८, ५७४, ६३१,
 ६६२, ६६२*१, ६८६,
 ९२३, ९४७, ९९७, ११७३.
 कजाई ५७५, ८८४, °ई १९१.
 कजागइ १३७११३.
 कजावि १३९११.
 कजुच्छाहं ९९३.
 कजुजुयाण ४०७.
 कजे १३८, ६२४, ११२१.
 कजेण १३३, १३७, २३०,
 ५१४, ७८६, ७९७, ११२२,
 ११५६.
 कटियु ३४८१२.
 कटए १०६, ५८३.

कटक्ख ८३११७.
 कडय ३४९, १०६५, ११३०,
 ११४८, ११७७.
 कडयमि ११४५.
 कडयवालस्स १०६४, ११७९.
 कडयं १९४, ११२०.
 कडयाउ १०६*२.
 कडयाओ १६४.
 कडयाहि ११७९, °हिं ११७९१८.
 कडिल्ल १०९७.
 कडिल्लं १२७५.
 कडी ८४१.
 कडुयं ८८१.
 कडुण ६, १०.
 कडुज्जण ८७४.
 कडुओ ९१०.
 कडुय ३४८, ११२४.
 कडुया ४४५.
 कटिण ७, १०, ७०४, ९८२.
 कणइ १७५, २२९, ३५७, ४६१,
 ५९४, ५९८, ६०७, ६४१,
 ७७१.
 कणई ५९८१२, ६३७.
 कणय १७५११९, २२९११६,
 ३५१११३, ४६१११८,
 ६४११११.
 कणय (कनक) २२०, २४३,
 २७४-६, ४४६, ६७४,
 ७४३, ८०२, ८३८, ९०७,
 ९०९, ९११, ९४४, १०३४,
 १०५६, १२८६, १२८८,
 १२९७.
 कणयमयं ७७.
 कणयायल ३३४.
 कणयायल्लु ९१११२.
 कणयायलो ९१.
 कणयावल्लो ९१११२.
 कणवीर १०२७.
 कणिट्ट ४२२.
 कणिट्टं ९०६.

कणिवार ७७.

कणिवारि ७७११०.

कणोहो ४००.

कण २९०, ८८१, ९९१.

कण ५७६.

कण २२९.

कणियमि ४४८.

कति ११८२.

कत्तो १९१, ४६४, ७९९,

१०१३, १२२५.

कत्तोहि २०७.

कथ १८३, २०७, ४६०, ५३७,

६९१, ६९४, ७०८, ७८६,

८५६, ८९०, ९२२, ९७५,

१०४९.

कथय ७५३११३.

कप १३३.

कप ५९४.

कप ४५५.

कप ३४८.

कप ३४४.

कप ५००.

कप ५२२.

कप ४५६.

कम १३०७.

कम १२-८, ३६१, ३९०,

३९७, ४२८, ४३३, ४५०,

४७१, ५०६, ६०३, ६७६,

७४६, ७७२, ७९३, ९७०,

१०२९, १०९८, ११४७,

१२५९, १२९९.

कमल ११०५.

कमल ४३९, ७५८, ९९१.

कमल ३७२.

कमल ३०२.

कमल ५०५.

कमल २५३.

कमल २४९.

कमल १२.

कमल २४९.

कमल ९९.

कमल २८०.

कमल १४१, ११०५.

कमल २४२.

कमल १२८३.

कमल २०३.

कमल १५३, ४४१, ५३९,

९०३, ९१३, ९१७,

१२८३११.

कमल ३०९, ५९२, ७१५,

७२९, ८९०, १०४१.

कमल १११७.

कमल ११३७.

कमल ९८०.

कमल ४९७, ८८२.

कमल २७१.

कमल ४९७.

कमल २१८.

कमल ५६९.

कमल १२१०.

कमल ४७, ११६, १४३,

२०५-६, २१४, २६८११४,

२७७१०, २८४, ३४२,

३५२, ३६१, ३६३, ३८८,

५८५, ५८५*२, ६०१,

७२६, ७७२, ७७६, ७८५,

८८६१२, ९०३, ९०७-८,

९४५, ९५०, ९६६, १०२५,

११०३, ११११, ११४०,

११५३, ११६१, १२३३,

१२५१, १२८६, १२९६,

१३०१, १३१०, १३२७.

कमल ७६९.

कमल ४७१३.

कमल ७.

कमल ३९०, ११६१.

कमल २५१, ७३०.

कमल ९९६.

कमल २८५१०.

कमल ६३५*२.

कमल ३५, ३०७, ४१४, ६११,

६५१, ७१३, ९१६, ९१७,

११५१, १२१५.

कमल १९७१२०.

कमल १९७.

कमल १५९११२.

कमल ५३४.

कमल १०६२.

कमल ७.

कमल ७, ११, २३, ५७, ९७,

२२९, २८८, ३४८१२,

३५६, ४२३, ४७९, ५०६,

५२२, ५९४, ६२८, ७४६,

७६०, ७९६, ८४१, ९१३,

९७०, १०९७, ११०५,

१११३, ११२६, ११७०,

११९५, १२६६.

कमल १२५७.

कमल १२७१.

कमल ३६८१४.

कमल ८२०.

कमल ७३८११५.

कमल ७५५.

कमल ४.

कमल २१४.

कमल ७६१, ७६९.

कमल १३०२.

कमल ८४१.

कमल १.

कमल ४१५.

कमल ६७७, ११९८, १२००.

कमल १०६६, १११९.

कमल ११०८.

कमल १०६९.

कमल १११०.

कमल ७६६.

कमल ६६७.

कमल ८४.

कमल २३, १६९, ७३६, ७६६,

८४१, ९००, ९३४, ११०४,

१११८, ११२२, ११३८,

१२४२.

करिजासु ४१०१८.
 करिणी ४११.
 करिणो ११२६.
 करी १३६*१.
 करुण ६७४११.
 करे ८७४.
 करेणु ७३६, ७४१.
 करेणुयाण ७३४, १०६७.
 करेणू ९००.
 करेमि ३२१, १००७.
 करेयब्बो ४१०.
 करेह १४८, १०००.
 करेहिं ६७५.
 करोत्थय १३२.
 करोवगण ५२७.
 करोवगिय १३२.
 कल २६.
 कलण ७४२.
 कलयल १०३०, ११०७,
 १३२६.
 कलयलाराव ६२७.
 कलयंठि ४५२, ६२७, १०३०,
 ११८५.
 कलयंठिउलं ५८.
 कलरव ३२९.
 कलस ७७०, १२८६.
 कलसाणं ४००११६.
 कलसो ९०९.
 कलह ७६६.
 कलहंस ७९२, १३०४.
 कलहोय २३९, ५२३, ७७०.
 कलंक ६७.
 कलंकच्छलेण १९.
 कला ६०, ३६५, ८४५.
 कलाव ३६५.
 कलावो ८७७.
 १३-४, १९८, १३२८.
 कलिऊण ४७२, ६३८.
 कलिय २८८, १०९७.
 कलियं ११२६.

कलुणासपा ६४४.
 कलुसण १११८.
 कलुसा ४४५.
 कलुसिएण ७१५.
 कलुसिज्ज ७३६.
 कलुसिमा १६.
 कलुसियं १९.
 कलेऊण ५८८.
 कल्लाणो १३२०*२.
 कल्लोकं २७.
 कवणेण ११५६.
 कवल १२९९१४.
 कवलणारंभ ८.
 कवलं ९९११६.
 कवलंति ११२६१३.
 कवलियाणं ७००.
 कवल्लेति ११२६.
 कवंडल ८७६.
 कवाडगाला १०३४.
 कवाडं १०५६.
 कवाडाई १०८६.
 कवि ३५५१८.
 कविल ११३२, ११८४.
 कविलमि ६७४.
 कविसासु ६७६.
 कवोल ६०, ९७, ८५३,
 १२७०, १३०९.
 कवोलवास ५२१.
 कवोलं ३१०.
 कवोलेसु ९६, ८७५.
 कव ७२.
 कवुरं ५२२१४.
 कसण ४४६, ४४९, ५२४,
 ६७४, ७५६, ७७६, ८३९.
 कसणारुणं ४४४.
 कसणो १६.
 कसणो ४, ४५२.
 कसाय २६, ७७३.
 कसायाई ७७३१५.
 कसिणो ४१५.

कस्स २७१*१, २९८, ३१४,
 ३६४-७, ५४४, ६२१,
 ७८६, ९४६११, १०४२,
 ११३५, ११९०, १२२५.
 कस्सेयं ३६७.
 कस्सेव ३६४१११.
 कह ११९, १२४-५, १३६*१,
 १८७, १८९११४, १९८,
 २१०११७, २७२, ४३५,
 ४८८, ४९८, ५७७, ६२१,
 ६३१, ७०२, ७१५, ७२३,
 ७६०, ७७९, ८००, ८३५,
 ८५९, ८८५-६, ९२६,
 ९३३, ९८१, ९९२,
 १०००-१, १११६, ११२४,
 ११२७, ११५८, १३३३.
 कहइउं १०६*२.
 कहउ ८६४.
 कहकहवि ११९११५.
 कहवि ८८५११०.
 कहसु ४१, २६८, ४६०, ५१४,
 ८००, ८९०, १२२५.
 कहं ३३, ४१, १३६, १३६*१,
 ४३५१२.
 कहा २२, ३४, ३६१*२, ३८,
 १४६, २६४, २७१, ७१६*१,
 ८९८, १३२९, १३३३*१.
 कहाए १३३०.
 कहाओ ३७.
 कहाणुबंधा १२.
 कहायणं ४२१६.
 कहावत्थुं ४२.
 कहावि १३९, १५९.
 कहासत्तो ९४२.
 कहिं २७१*१.
 कहिंजंति २७२.
 कहिवत्तं ४८८, १२०९.
 कहियं १२३६१११, १३२९.
 कहिं ६४९, ८५०.
 कहेइ ४७१.

कहेमि ८३५, ८५५.

कहेयव्वं ७८७, ८१४, १०४२.

कं ५५५, ६१८, ६२११, १११०,

६४६, १०४१, १११०,

११५१११४, १२०७१५,

१२५४.

कंक ७९२.

कंकलि ८६, ७६९.

कंकलि ८६११३, १०२७.

कंसिय ७४५, १०८७,

१२३७११२.

कंसिरस्स ११३९.

कंसिरो १०३६.

कंसण २८०, ४३९, १०२७.

कंसुह ७३९, ८७२.

कंसुहलीहिं १२३८.

कंसुओ १०.

कंसुय ८७२१४.

कंठ २६, ४५२, ७७०, ९१०,
९७२.

कंठम्मि ४२५, ४२९.

कंठे ४.

कंति २४, ७०, ४४२, ६००,
१२८७, १३०९.

कंतीए १२७०११०.

कंद ५९२, ७५५.

कंदराहोयं ३३९.

कंदकुयाया ५.

कंधर ३५९, ७७०.

कंधरस्स ११४०.

कंधरा ९९, २०४, ८४०,
१२०३.

कंधरो ११८८.

कंपेण ६१८.

कंस ६.

का ३६३, ७५४, ७८५, १०८०,
१०९७, १२१२, १२६९,
१२७३.

काड ७४५, ९८७, १२१८.

काऊण ८३९, ११४५, १३१९.

काण ४१३, ५५६, ७२३.

काणण ६०२.

काणणम्मि ६०७.

काणणोवसोहिय १३-३.

काम १३-६, ५३९, ६३५*१,
७७४.

कामाय १०१०.

कामिणि ६०.

कामिणियणे ६६८.

कामिणी ५४, ५८-९, ७६१,
११७०१२.

कामिणीण १०९९, ०णं १०९८,
११२८.

कामिणीहिं १०९६.

कामियणस्स ७९.

कामियणो ८८, १०७३.

कामीण ५७०.

कामीयणस्स ५३९.

कामेण ८८, ९३.

कामो ३८८, ५४१.

कायर ११७०.

कायरे ११९७.

कायरेण ३१८, ४६७, ६९२.

कायव्व ९६०.

कायव्वं १२२१.

कारणं ७१७.

कारंड ७९२.

काल ४४३, ४४९.

कालक्खेवो ५६७, ६१३.

कालणुओ १५४.

कालवास ४.

कालं ५८४, ५८६, ६६१,
१०५२.

कालंतर ६२४.

कालंमि ९९७१४.

कालाणुरूयं १२९.

कालेण १८४, ५३८, ६३२.

कालो १३-४, ३२२, ४१२.

कासि ६०७, ७९७.

काहल ८१७, ११०४, १२४९,
१२९६.

काहलाहि १९३१४.

काहिलाहि १९३.

काहिसि ५७७.

काही २२५, ८६४.

किचिरं ६२३१३.

किचिरं ५८६१४.

किणा १३३११.

कित्तण ५४४.

कित्ति २५३.

कित्तियमित्तं ६६६.

किमहं ५५९, ६८०, ८६५.

किमसो ६८९.

किय १४३११४.

कियचिरं ५८६.

किर ३५, २७२११७, २९६,
३८५११०, ५४४, ७०९११,
४९४, ९३२, ९८१.

किरण ५६, ७१, ९०, २३८,
२८७-८, ७४६, १०७१.

किरणा १३, ३४६, ७३८.

किरणारुण ७६४.

किरणालिहण ४५६.

किरणेहिं ४७०, ४९६,
०हिं ४९५.

किरिण ९०१५.

किलम्मह ४०१.

किलंत ५९.

किलेस ७२८.

किलेसो ९१५.

किसणु १६११५.

किसणो ४५२१७.

किसलय ८४, २२९, ३९४,
५९४.

किसलयं ५४.

किसा ९४६.

किसायंती ८२७.

किसिबंगी १२२३, १२३४.

किसोयरी १०५६, ११६९.

किसोर ७.

किसोवरी १०५६१३.

किं ३०-१३, ३३, ३५, ३८-
४०, ५३, ७६, ७६*७, ७८,
९-५, १०६*२, ११०-११,
१३५, १४०, १५५, १५९,
१६१*१७, १८५, २११,
२१३, २१७, २२३, २२५,
२६८, २७१-२, ३११,
३१९, ३२३, ३३१, ३३५,
३८९, ४०६, ४२६, ४६०,
४६४, ४७५*११, ४७७-८,
४७९-८१, ४८३, ४८६,
४८९, ५०८, ५४६, ५५१,
५५८, ५६८, ५७९, ६१०,
६४२, ६४८, ६५१, ६७९,
६८४-५, ६९६-७, ७०१,
७०४-५, ७०९, ७१३-६,
७२२-३, ७२७, ७८१, ७८६,
७९८, ८१३, ८२६, ८५५,
८६१, ८८३, ८८६-७,
९१७, ९२२, ९२४, ९३२,
९३४, ९४५*१२, ९४७,
९५९, ९६७, ९७९, ९८७,
१०१३-४, १०४०-१,
१०५९, ११०९, ११५१,
१२०६*२, १२०७, १२२१,
१२२७, १२५३, १३१२,
१३१५, १३३१-२.

किंकायव ९६०.

किंकिणि ३२९, ५९९.

किंकिलि ८६*१३.

किंचि ५६४, १२०६.

किंणर २७७, ३२८.

किंतु ३१२.

किंपि ५६५, ६१२, ८५०*७.

कीष्ट १२३.

कीष्ट १०७६, १०७८-९.

कीष्ट १२२, १२४, ३८१, ७५५-

५९, ११०१*१३, १२७०.

कीय १०७९*७.

कीरह १८५, २७४, ३१२,

४०६, ९४७.

कीरउ ५७४, ७३२, ९९७.

कीरंति ५४२, ८८४.

कीरंतेहिं ८२०.

कीरो ७४*१.

कीलंतो ६९५.

कीला ८३१.

कीलिऊण ३८४.

कीलिया ३७४*१.

कीस ९४, २९७, ४२८, ४७६,

४८२, ४८४-५, ५३८,

६४४, ६६७, ७२१, ८१३,

८३३, ९४६, ९८०, १००९,

१०५१, १११५.

कीसेरिसो ४७५.

कु १४१, ४६५.

कुकुडओ १११४.

कुगाम १९३.

कुजय १०२७.

कुट्टिम ३५७, ३८४, ४७४,

४७६, ५२३.

कुट्टिमम्मि ९०४.

कुट्टिमं ६८२, ९०३.

कुट्टिमंमि ४७६*१२.

कुट्टिमे ३५८.

कुडिलेण २९६.

कुडुंबस्स ९२५*७.

कुडुंबं ९२५.

कुणह ५८, ७८-९, १०८,

१५२, ३४४, ५४६,

६६२*१, ८२९, ८३१.

कुणसि ४८०.

कुणसु ५८५*१, ६७९.

कुणह ७४०, ११६२.

कुणंति ११६३.

कुणंतेण ११५१.

कुणिज्जामु ५६०.

कुप्पउ २९६*४.

कुप्पसु २९६.

कुप्पास ५९०.

कुमईण १०११.

कुमरी ८९९, ९०४.

कुमरीए ३०८, ४१९.

कुमरीओ ३१३, ओ १२३२.

कुमरीण २३४, ५७८.

कुमरेण १०४८.

कुमरो ६०३*७.

कुमार ४०८, ४१२, ४१९,

४९०, ५११, ५३७, ८५४*१

१५, ९८२. .

कुमारस्स ५२९.

कुमारं ४३४, ४८९, ६६४.

कुमारि ७१४.

कुमारिया १५९, १६२, ५५७,

७६२.

कुमारियाष्ट ९८८.

कुमारियाओ ३२१.

कुमारियाण ७२३.

कुमारियाहिं ३८६.

कुमारिल १३५.

कुमारिलस्स १४२.

कुमारिलेण १३७.

कुमारी ७३९, ७८५, ८००.

कुमारीए ७६६.

कुमारीण ६३३.

कुमारीणं ३१५.

कुमारीयणस्स ४८७.

कुमारीहि ३३६.

कुमारो ३८५, ५१५, ५३०,

६०३, ६९०, १०५५.

कुमुय २५, ६७१, १०९३.

कुमुयं ४५०.

कुमुयाई ५२६.

कुय १३०६*७.

कुरर ७९२.

कुरवय १०२७.

कुरंगच्छि ६६३, १०३२-३,

१०३५, १२०२.

कुरंगेण ११३५.

कुरंगो १६.

कुरुवय १०२७*१३.

कुसुम १०२७.

कुसुम १०२७११४.

कुसुम २०, २०११५, १६५,

२७३, ३३१, ५७८, ७२१,

७२५, ८७७, ११४३.

कुसुमार्णव ६२६.

कुसुम ४८७.

कुसुम ६६४, ७२३, ८७५.

कुसुम १२६०.

कुसुम ३०५, ८०१.

कुसुम ३१३, ३३२.

कुसुम ४९३, ६०८.

कुसुम २७६, ६३६, ९८६.

कुसुम ५५५, ६१०, १२१४.

कुसुम ६६.

कुसुम ३४, ३४१२५, ९२१,

९३९, १०५०, १२२६,

१२२८, १२६०, १२७९,

१३१२.

कुसुम ९३३*१, ९४४,

९९८, १३१९.

कुसुम ९०६.

कुसुम ३९५.

कुसुम ३१.

कुसुम ७२७, ८८८,

९८३.

कुसुम २३१, २४७,

८९३, ९१८, १२२३,

१२३४, १२८५.

कुसुम ८९६, ९२६४,

९००.

कुसुम ९००१७, ९८३१

११.

कुसुम २९३, ११८७, ११९३.

कुसुम ४५७.

कुसुम ८७५.

कुसुम २०६, ९४५, ९६७,

११५३-४.

कुसुम ८२३.

कुसुम १३२.

कुसुम १०२, १५४.

कुसुम ६३, ७५, ७८-९, ८५,

८८, ९३, ९५, ९७, १७३,

२३६, २४४, ३२६, ३४८,

३५३, ३६९, ४४०, ४६९,

४७७, ५०५, ५२९-३०,

५८३, ५९३, ५९७-८,

६०१, ७४०, ७४४,

७४८-५१, ७६६, ७७१,

७९६, ११०५, १२११.

कुसुम ७६.

कुसुम २२८१४.

कुसुम ७३.

कुसुम ८१.

कुसुम ६०४.

कुसुम ८७.

कुसुम १०९१.

कुसुम २४५, ५६८.

कुसुम १३-३, ३०१५,

३५२.

कुसुम १२१८.

कुसुम १००१.

कुसुम ४७८, ६२७.

कुसुम ३०.

कुसुम ३९४१६.

कुसुम ७४५, ८२९.

कुसुम १२९१.

कुसुम ७४०.

कुसुम १७२, ४६५, ९०३,

१२६२, १२९५.

कुसुम ६८३.

कुसुम १०३१४.

कुसुम १०.

कुसुम ७५५.

कुसुम ४४७.

कुसुम ११७५.

कुसुम १०७७.

कुसुम ८१, १०२७.

कुसुम ५२०.

कुसुम २८९.

कुसुम २३.

कुसुम १९६.

कुसुम ९७५.

कुसुम ५९१.

कुसुम २६२, ९६२.

कुसुम १२०६.

कुसुम १९०, ३७६, ८२४, १०४१

१५, १०६७, १२०८.

कुसुम ६२३.

कुसुम ९४१, ९५-७, १००,

१३३, १३७, १५७, २३०,

२९२, ५१४, ७८६, ७९७,

८१५, ८३४, ९१५, ९५६,

९७३१६, १००७, ११५६१

४, ११८७.

कुसुम ९८.

कुसुम ९९४.

कुसुम ९४, १३३१, ५४८,

९३२.

कुसुम ९९.

कुसुम ८५५.

कुसुम १०२७.

कुसुम ६८६.

कुसुम ३७०.

कुसुम ६८७.

कुसुम ११४६.

कुसुम २८५, ८०५.

कुसुम १०३१, १०७७.

कुसुम १०११.

कुसुम ७७६, ८३९, ११८४.

कुसुम ४८४.

कुसुम ४३९.

कुसुम २३, ११४२.

कुसुम १७३.

कुसुम ६, ७.

कुसुम १२१, ५६९, ११९,

११९.

कुसुम ५.

कुसुम ७.

को १५, १५२, १८३, १९३,
२१०, २९८, ३२०, ४०८,
४१२, ५४०, ५४५, ५७३,
६२१, ७७७-८, ८२२, ९२३,
१०००, १००६, १०३८-९,
१०७४, १०७८-९, १०८०
१११, ११०९, ११११,
१११५, ११४६, ११५६,
११७९, ११८७-९, १२०१,
१३२९.
कोइ १०६*२.
कोइल ७४.
कोउएण ३९२.
कोउहरे १२९८११.
कोउहलाए ८४६.
कोउहलेण १२०७.
कोऊहलं ३६८, ८४२.
कोऊहलाप्र १३१०.
कोऊहलावियाण ७८२.
कोऊहलेण २२, १४६, ३७७,
३८६, १२१२, १२९८.
कोकंत ११३९.
कोक्किय ११८६.
कोडि १७६, २८९, ७५२.
कोस्थुह ७८०.
कोमल ५०, ३९३, ४०५, ७६४.
कोमलंगुलि ७४६.
कोमार ८५४.
कोय (कोप) ८३५.
कोयंड १०, ७७४.
कोलाहल १०८९.
कोलाहलो १२९८११.
कोलेण ११४४.
कोलो ७९०, ७९३, ११४३-४.
कोवि ३३७.
कोस २४.
कोसं ६१२, १३१४.
कोसि ४५३*११.
कोसिब ४५३.
कोसे ९७५.

कोहलं ११०९.
कोहलिणा ६०६.
कोहलेण ६११, १२१५.
कोहलं ७८७.
कोहलि ५६९.
कोहण ७३६.
कोमस्त ८७७.
कोमा ८००.
कोडा ५९०*१२.
कोला ५९०.
कोखणएण ५९२.
कोखणयं ३१५.
कोखलिय ७४२.
कोखवणं ३१५*१३.
कोखलो ५३३*१९.
कोखु २९६*१५.
कोखेवा १०९८.
कोखेवो ५६७, ६१३.

ख

खग्ग ५८१.
खग्गेण ९५९.
खण १४३, ५७२.
खणएण ५९२*१५.
खणं ४३३, ६५४.
खणेण ११४५.
खणणुयं ५१८.
खर ६७१, १०९३, ११८४.
खलिण ११२४.
खलिय ७४२.
खलु ८५७, ९२९, १२०९.
खलेहि १३३२, ०हिं ४९५.
खवियस्त २४५.
खंड १८१, ११९५.
खंडिय ११९५*१२.
खंधारो १११६.
खंभ २३७.
खामोयदि १२४९*१५.
खाविओ १११४.
खिणं ७४१, १११७.

खित्तो ५३३, ६०४, ९११,
१२९७.
खिन्न १११७*१.
खिवेह ७३२.
खु १४६, २९६, ४१५, ५०८,
६५४, ६६२*१, ८५०,
८५४*१५.
खुडिओ १२३*१८.
खुडिय १२०.
खुप्पंत ११९५.
खुर ८११.
खुरूपालुप्पंत ११३७.
खुहिय २७०.
खे १३१४*१०.
खेएण ९६२.
खेओ १९९.
खेय ४६२, ५०२.
खेयं २६८.
खेयहिं ७५०.
खोज्ज ८११.
खोणियाए ११०८.
खोरेण ११११.
खोलण ११२६*१४.

ग

गह ९९९*१८, १०७६*१३.
गहं ५४२, ९७९.
गहंद १०७६*१३.
गई १३७, ९२९, ९८९,
१०००, ११४६.
गईप्र १४०.
गईहि १४०*१७.
गड ११९१*१७, ५०९*११.
गए ६९५*१३, ७९४.
गएण ९९२.
गएणावि १००१.
गएहिं ६९३, ७९८, ११६३,
११७९.
गओ ११९.
गओ ११९, १२५, २१२,
२६०-१, ४३६, ५०१,

५०९, ५८२, ६९२,
 ७१६*१, ७९१, ८५६,
 ९५७, १०१३, १०५५,
 १०६१, १०६९-७०, ११६९,
 १२२८, १३२०*१, १३२८.
 गण १३-६, ५२६, ५६१,
 ६९३, १०२४.
 गणणाहं २९१*१६.
 गणवद्गुणा ३०८.
 गणसि १०१३.
 गणा १३१८.
 गणाहिवहं २९१.
 गणाहिवहं ८०६.
 गणाहिं १३१८*१६.
 गणीहिं १३१८*१६.
 गणेसेण २९३, ३२२, ८०९,
 १२८२.
 गणेलो २९२, ८७७.
 गणेहिं २७७.
 गणोहो २९०.
 गडिभर्ण १.
 गडिभय ८.
 गम १०७३.
 गमण ४३०, ४३६, ६९९,
 १०८७, १०९८, ११२३,
 ११२८.
 गमणस्मि ४०६.
 गमणं १६३, २०७, ८८५,
 ९८५, १३१४, १३१४*१०.
 गमणाओ ७४२.
 गमणागमेण ४१०.
 गमणेक ३२९.
 गमणे १७७.
 गमिस्संति ९६९.
 गम्मइ ५७, २७९.
 गम्मउ ४३३.
 गम्मय ५७*१५.
 गय २०१, २२४, २५६, २८०,
 ५२०, ६४४, ६६२, ७९०,
 ९९९

गयण ४३७, ६१४, ६३५*४,
 १०९०, ११७०.
 गयणतलं ४५३*२२.
 गयणयलं ४५३, ५१८, ११८२.
 गयणवहो ५२४.
 गयणं ४४४, ४५०-१, ५२३,
 ६६७, ६६९.
 गयणंगणस्स १६६.
 गयणंगणे ६७८.
 गयणाहिं ६००.
 गयणे ४१७, ४४६, ६५३.
 गयमुह ३०६, ३२३.
 गयमुहाहिं २९५.
 गयमुहेण ३०४.
 गयवर १०९१.
 गयं ५६७, ९७९*३, १००३.
 गयं (गजं) १०७६.
 गया २६५, ३०५, ५५०, ५६१,
 ७३९, ८३३, ८८५, १३१२.
 गयाण ४९७, १००५.
 गयाहिं २८६.
 गरुण १९९.
 गरुण ९२०.
 गरुणसि ४२८.
 गरुओ ६३१, ७३१, ९१५.
 गरुय ४४, ५०, ३१८, ४४५,
 ६१६, ६३६, ६८९, ९११,
 १२५४.
 गरुयं ४८५, ७६८.
 गरुया ४३७.
 गरुयाई ११२५.
 गरल २७६, ४९१.
 गरले ६७४.
 गरलो ४१६.
 गरलइ १०९०.
 गरलंति १०९१.
 गरलिय ११२७.
 गरलियं ८७५.
 गरल ११८५.
 गरलिया २९२.

गहिवर १११२.
 गहिवरभं ११७२.
 गहण ३३९, ५८५*१, ६९९*१०.
 गहणं ४५३, ५२२, ६३७,
 १०२८.
 गहणाहं ८७, ६७१, १०९३.
 गहणे ५८५*२.
 गहिकण ७४*१.
 गहियो ३१६, ६२५, ८२१,
 ९७६, ११६८.
 गहिय ८७, २४५, ६९९, ७९६,
 ९०१, ९०५.
 गहियथा ५६१.
 गहिया १२५५, १२८०.
 गहियाहं ५४२.
 गहियाण ६३३.
 गहियाहं ६५४*१.
 गहीर ७५१.
 गंगा १३०८*१.
 गंठि ७४१, ७५३.
 गंडथलं १०७५.
 गंडथल २८७.
 गंडवास ४४४.
 गंडवासाण १०७९.
 गंतुं ३३९.
 गंतूण ११४, ५८५*१, ६६४,
 ८६७, ८९६, १३२०.
 गंतूणं ६२२.
 गंध २८०, ५२६, ५३०.
 गंधवह ३५४, ७४४.
 गंधवहं ३५३.
 गंधवहा ५९, ४९६.
 गंधव ३०२, ५९६, ६१०,
 १२१०, १२२६, १२३०,
 १२३९, १२७६, १२८१.
 गंधवच्छराहिं १२८९.
 गंधवराय ६३५.
 गंधवा १३१९*१.
 गंधवेण ६३५*२, १३१४.
 गंधवेसाण १२१४.

गंधाहिवेण १३१४११०.
 गंधिय ३३२.
 गंधुक्कडे २४.
 गंधुदुरो २७.
 गंभीर ७६७, ७९४,
 गाम ४५.
 गायइ ३२०.
 गाहाडल १३०३.
 गिजइ २७७, ११५५,
 १२७४११९.
 गिजंत ८२८.
 गिजंतो १२८९.
 गिद्ध ११९६.
 गिम्ह ६२.
 गिरि ७०, ६३६, ११३१,
 ११४२१७.
 गिरिणो २२०, ३५२.
 गिरिसुआ २०१.
 गिरिं ८०५.
 गिलियं ५१९.
 गिंभ ६२११६.
 गीय १०८७.
 गुच्छ ८०१२.
 गुच्छेहिं ७११४.
 गुज्झाई २७२.
 गुज्झाई २७२११६.
 गुडियाओ ८१८.
 गुड्डिया १३२३.
 गुण १३-६, २०, ५२१६,
 १००, २५७, २७२, ३१४,
 ३३७, ५१५, ५४४, ५६१,
 ६९३-४, ७०८, ७४२,
 १००९, १३३२.
 गुणग्वाओ ५४३.
 गुणमई ६१९.
 गुणमण १७७.
 गुणं ३९९, ४९३, ६७९, ७०१,
 ७१९.
 गुणा ५७४.
 गुणाण ४८१२.

गुणाण ४८, १०५३.
 गुणावगूहिय ६४.
 गुणिजइ ५४३.
 गुणेण १०५, २९२.
 गुणोवलद्ध २८५.
 गुत्थ ४४०११४.
 गुप्पंत ४९९.
 गुप्फ ७६४.
 गुरओ २६०.
 गुरु ९, २२१, ३४५, ६६२,
 ६६२*१, ११००, १२८३,
 १३०१.
 गुरुणा १००८, १०२११४.
 गुरुय ९१११४.
 गुरुयण २६७, २८४, ७०६-७.
 गुरुयणम्मि ६८०.
 गुरुयणं ३०६, ७२६, १०५४.
 गुरुयणु २८४१७.
 गुरुयणे २९६.
 गुरुयणेण ८०४, ८६८.
 गुरुयणो ५७४.
 गुहा ४६८.
 गुहासु ७०.
 गुहाहर ५२७.
 गुंछारुणं ४४०.
 गुंजारव ११४२.
 गुंजिय २४.
 गुंजिर ६०७.
 गुंजिरालि १७४.
 गुंदि ८०.
 गेणहह ४१७, १३३१.
 गेय ५९६.
 गेयं ८२८, १२७४.
 गेयारव ४९, ५१.
 गोच्छो ७७१.
 गोद्धि १०४.
 गोठो ११०७.
 गो १२८, ४४५.
 गोभाला ४९११५.
 गोच्छाहिं ७४६.

गोणीओ १०६६.
 गोत्त ८००.
 गोदावरी १९८, ११४७१४.
 गोमाए ११९६.
 गोयालो ४९.
 गोयावरी ११४७.
 गोरी २८५, ७३५, ८०६.
 गोरीए ९.
 गोला ६१, १८०, १८२, २४३,
 ७३१, ७५०, ७६१, १०१९,
 १०६२.
 गोलाइ १९९१४.
 गोलाए १९९.
 गोवालो ४९११५.
 गोस ८९९, १०६४.
 गोसग्मो ८९६, ११००.
 गोसम्मि १६४, १०९९.
 गोसे ९१९.
 गोसो १०८७.
 गोहग ४५.
 गोहणालोय ४९.
 गगह १२५७.
 गगहिओ ७१६*१.
 घ
 घड ३१०१६.
 घडइ ४०२.
 घडंत १४१, ३९३.
 घडंति २९.
 घडिय २०१, ३१०, ४४६,
 ५५४, १०८६, १२८७१४.
 घडियं ४२४.
 घडिया १७२, ४२३.
 घडिराण ५७२.
 घण ४, ३१०, ११७०, १३२५.
 घय ५८५*३, १११०.
 घर २४, ५५-६, ६०, ६३,
 ४७१, ६७०, ९२५.
 घरहरं १०६३.
 घरहरे १०६३१३.
 चराणं ३५७.

धरिणि ११४१.

घरे १०५, ८५९.

घाय ९८६.

घारिओ ५३०.

घास ४९, १११७, ११२४.

घिण्ड ७७, १२७२.

घिण्ड ११६५.

घुसिण ११७०.

घेत्तूण ८४९, ९३६, १२८५.

घेत्तूण ७०६, ९३७.

घेप्पति ११४२.

घोर २८८१८.

घोलिर १०७५.

घोलिरो ३४५.

घोसेहिं १२४९.

च

च ८-५११, १३-६, १३-८,

१९११२, ३२, ३९, ५३,

८३११८, ९२, ११०, ११३,

१२९, १३१, १५११७,

१५६१४, १६०, १६६१११,

१८४, १९७१२०, २०३१

१७, २०७, २२५, २४४,

२४५११३, २४६, २५९,

२६२११८, ३०२, ३०६,

३११, ३३७, ३६०, ३७३,

३७७, ३८९, ३९३, ३९९१

१२, ४१३, ४१९, ४२८,

४६१, ४६५, ४९३, ४९८,

५१४-५, ५३९, ५४१,

५५३, ५५८, ५५८११०,

५५९, ५६८, ६०४, ६१२,

६१४१३, ६२०, ६३०-१,

६३३, ६३५*१, ६३५*२,

६३५*३, ६५१, ६६७,

६७९१७, ६८०, ६८३,

६८५, ६९०, ६९७-८,

७१६-७, ७१९, ७२२,

७२९, ७४५, ७६४-५,

७६६१२, ७७३१८, ७७४१

१०, ७८७, ७९८, ८०१,

८१९, ८४४, ८५४, ८७८,

८८१, ८९१, ८९७, ९०१-

२, ९१६, ९२२१७, ९२३,

९२५-७, ९३२, ९३९,

९४७, ९५४, ९५७, ९६२,

९६५, ९६७-८, ९७०,

९७५-६, ९७८, ९९१,

१००२, १००७, १०३६,

१०४०-२, १०४६१२,

१०४७, १०५०, १०५२१

१२, [=छ] १०६७१९,

११४४, ११५१, ११५४,

११५७, ११६८, ११७७,

११९०१८, १२००, १२०६,

१२०९, १२१४, १२१७१

४, १२१८, १२२४, १२३१,

१२३४-५, १२४४, १२७४,

१२७४१२०, १२७७, १२८१,

१३०३, १३३०.

चउ ४३, ५८०, १०९५, १२८६,

१३०१.

चउक १२८६.

चउकं ५५२.

चउवयण २१.

चक ७९२, ८४१.

चकल २५३११३, १३२५.

चकवाई ६७०.

चकवाएसु ६७६.

चकवायाई २९.

चक्रो १३-४१११, ५८०१४.

चक्षरी ४६, ११२.

चक्षिक ३६६.

चक्षिय १२८७.

चम्म १२०२.

चम्मट्टि ५३४.

चम्ह ५६४.

चर १०६, २०३११८, २६२.

चरइ ५८५.

चरण ७४२, ७६४.

चरणस्स १०२५१८.

चरणं २६९.

चरिउमावत्तो ५८३.

चरियाई १७१.

चलइ ४३२, ११३६.

चलण २६, ५४, ९९, १७७,

२०१, २४९, २९९, ३९०,

४२८, ४६५, ५९६, ८८०,

९९५-६, १०४४, ११४४१

१५, ११९५, १२५१.

चलणयल ७४७.

चलणस्स ५५४, १०२५.

चलणं ३, ९.

चलणा १३२८.

चलणालगोहिं ४३३.

चलणो ८४१.

चलंत १३०८*१.

चलिउं ७७७.

चलिओ १३१९.

चलिज ११७९.

चलिया ८५०.

चसएण १२६६.

चसएहिं १२६५.

चसओ १०९२.

चसयं १२७२.

चंचला ११२४.

चंचलेण १००६.

चंचिलिया ९४१३.

चंडीए १०.

चंद १३, ४६६, ४८३, ४९५-

६, ७८०, ९०५, १०५६.

चंदण ३३६, ३४४, ३४८,

३६६, ४१५-६, ४४९,

४६१, १०२८.

चंदलेहणामाए ९२.

चंदलेहा १०५.

चंदलेहाए १०१.

चंदलेहि ९३११६.

चंदलेहे ९३.

चंदलेहे ९३११६.

चंदाणिल ४९४.
 चंदायवं ६६८.
 चंदिमा ४०३, ६७८.
 चंदुजुए २४.
 चंदुजुयावयंसं ३१.
 चंदेण ५३२.
 चंदो ३१, ५३२, ६७८, १०७२,
 १०९२.
 चंदुजुयावयंसं ३१७.
 चंदुजुए २४११७.
 चंपय ९५, १०२८.
 चाई १४९, ८४५.
 चाउवण १३-२.
 चाटुयारेण ८५४.
 चाड्ड ६१४.
 चार १०५.
 चारिणी ५८९.
 चारिणो ४१८.
 चारीहिं ४११.
 चारु १०२८, १२८६, १२९५.
 चालियमि ५८५*३.
 चाव ८९१२.
 चावस्स ७६.
 चावं ९०२, १२९४.
 चिट्ठाइय १३२८.
 चिण्हं ६४२.
 चित्त ६३, १०२११२, २८२,
 ३१५, ३७२, ९६२, ९९२,
 १००१.
 चित्तट्टी १०००११.
 चित्तणुय १०७४.
 चित्तार्थ १०००.
 चित्तयरो १०२.
 चित्तयाराण ८२३.
 चित्तयारेहिं ८२५.
 चित्तलेण ११३७.
 चित्तं ४३२, ८२९, ९९२,
 १००१.
 चित्तंगण १२४५, १२४८.
 चित्तंगओ १२५९.

चित्तंगय ६११, १२१५, १२३६.
 चित्ता १००२.
 चित्ताइं ६३१७.
 चित्ताण १२४१.
 चित्ताणुसाराइं ७२३.
 चित्ताहिं १२४११७.
 चित्तो १२१०११०.
 चिय १५१८, ५८, ७५-६,
 ७९, १०७, ११५, १२७,
 १३८, १५५, २२२, २४६१
 १५, २५४११७, ३१२, ३६२,
 ३७२११४, ३८४, ३८५१
 १४, ५१०, ५३४, ५४९१
 ८, ५६७, ५७१, ५७८१२-
 ३, ६१६, ६२२, ६२७,
 ६६१, ६६४, ६७३१७, ६८८,
 ७०२, ७२१, ८०८-९,
 ८५५, ८५७, ८६८, ९०८,
 ९३६, ९४८, ९५१, ९६३,
 ९८४, ९८७, ९९६, १००५,
 १०१८, ११०६, ११३३,
 ११४१, ११६५, १२१८,
 १२४२, १२५८, १२६५-६,
 १२९३, १३३२.
 चिर १८६, २०८, २२१,
 ४८८, ६४३, ६७०, ६८३,
 ६८५, ७१६*१, ७७३,
 ८०७, १०७३, १०८७,
 १११४११०, १२६८.
 चिरयाल १२३७.
 चिरं १२७, ३१०, ३८४,
 ३८६, ३८८, ४६०, ५३५,
 ५८१, ६२९, ६४३, ६५९,
 ६६०१८, ६९६, ७२७, ७६३,
 ७८९, ८२६, ८६३, ९४५,
 ९६१, ९७०, ९८६, ९९८,
 १२३१.
 चिरागमण ४५९.
 चिरेण १२४, ३८३, ११२६,
 १२७२-३.

चिहुर ७५२.
 चिचइए १२८६, १३२७.
 चिचइय १०२९, १२९५.
 चिचिल्लिय ५९६, १०४४.
 चिचिल्लिया ९४.
 चितंती ७०१.
 चितंतीपुं ८४४.
 चिता ३१८, ४८२, ५४१,
 ५६२, ८४७, ८५७-८,
 ९६९, १००२१४.
 चिताए ३१६, ९५७.
 चितिण्हिं ३२३.
 चितिओ १२२९.
 चित्तिजंतो ५४१.
 चित्तिं २०७, ३१७, ८२२.
 चित्तेइ ९५९.
 चित्तोयहि ९६०.
 चुक्कमि ६२४.
 चुलअट्टिया ८११२.
 चुल्लयट्टिया ८.
 चुंबिय ५९५, ७४६.
 चूडामणि १०७२.
 चूय ७४*१, ८६-७, १०२८.
 चूयंकुरेण ७६.
 चेट्ट ९९९.
 चेय ४०, १०८, १६१, १८६,
 २००, २८६, २९९, ३९५,
 ४२८, ४६३, ४९२, ५२८,
 ५४९, ५७९, ६७९, ६८१,
 ८००, ८५३, ८७९, ९२१,
 ९४५, १०११.
 चेव १०२, १०२११५, १७०१
 ७, १८६१७, २९९११५,
 ३९५१२, ५३५, ८५३११०,
 ८९७, १०५२.
 चोर १३-५.
 क्षिय २, १५, १६, १६११५,
 ६२, ७२१५, १४०, १६२,
 १९०, २२२, २२५, २३१,
 २५९, ३०६, ३१३, ३३२,

३३८, ३५८, ३७२, ३८५,
४३४, ५१३, ५५५, ५७८,
६३४, ६५२, ६६३, ६७३,
६८०, ६८६, ७०३, ७१०,
७१५, ७५४, ७९९, ८०१,
८०३, ८१४, ८६४, ८९६,
९३३, ९६५, ११३६, ११७६,
११९३, १२१३, १२२९,
१२४१, १२९२, १३१९*१.
श्लोक ३५, ६६, ७२, १०३,
११०, २००१७, २५४, २७१
*१, ३९५१२, ५६६, ६९७,
८७९, ९८९, १००४-५,
१०१३.

श्लोक ४०११२, १७०, १०१३१
१०.

०८७३ २४२.

०८७३ ११९२१३.

०८७३ १९, ४०३, ७१०.

०८७३ ३०९.

०८७३ ३४५.

०८७३ २१९, ४४७, ७९५,
९२०, ११८५.

०८७३ १४०, ४५४, ५२१.

०८७३ ६६८.

०८७३ १२६३.

०८७३ ६६८१७.

०८७३ १९०.

०८७३ १२२०.

छ

छउर्ध्व ११०१, १२४९.

छज १२६८.

छण ३८०.

छण ११६६, ११९९.

छतंक ५८१.

छप्पओ २४.

छप्पय ८३१७.

छम्मुह २७७.

छलिओ ९९८.

छलि ९९८१७.

छलिओ ६७७.

छंद १३१.

छाय ६६८.

छाया १११२.

छायाओ ६७७.

छिण्णच्छिण्णसु १२६३.

छित्ताइंदीवराहं ७७३.

छिप्पंत १२५६१७.

छिप्पता ११२७.

छिप्पंती ८७.

छीरं १००.

छुपंती ८७१७.

छत्तं ५१.

छत्तं ४८.

ज

जह ४२, १३९, १५५, १५९,
२६८, ३३९, ५५१, ६११,
६२२, ६३०, ६५१, ६६३,
६६६, ७१९, ७२२, ७२४,
७८७, ८४६, ८५५, ८६२,
८८५, ९२६-८, ९५९,
१००६, १०१४, ११७१,
११७५, १२०१.

जहया ३०२.

जण ६९, ५७६, १०३९.

जक्ख १०६, २२९, ३०२,
३२८, ३८६, ९६३, ९८८,
९९०, १२७६, १२८१,
१२८९, १३१८, १३१९*१.

जक्खंगणाहिं १२६१.

जक्खाण १२४५.

जक्खाहिक्खस्स २३०, ८९५.

जक्खाहिक्खेहिं १२४३.

जक्खेण १३१४.

जक्खेस्स १२५५.

जक्खेस्सि २४६, २५२.

जक्खो ६५६.

जग्गर १०७३.

जग्गंद २००, ३३३.

जग्गस्स ७७९.

जहा २०४, ८७७.

जण १३-२, १७, १२१, २१९,
३५०११, ३७०, ४३८,
५२९, ५६९, ५७७,
६६२, ६६२*१, ६८९,
६९५, ७१४, ८१२ १८,
९०१, ११०७, ११७१,
१२७६, १३२६.

जणह १२२४.

जणणि ५८८.

जणणी ६५४, ७१९.

जणणी १२८०.

जणम्मि २७२.

जणवयाण १०१९.

जणस्स ३९, ३१५, ४३७.

जणं ९५८, १२८१ ११३.

जणंति ८३६.

जणाणं १००२.

जणिय १८ १७, ७७, २५०,
६७१, ७५०, १०९३,
१३०७, १३२०*२.

जणे ५७५, ६६८ ११५, ८६५.

जणेह ६६८.

जणेहिं ६२*१.

जणो १५१७, ६८, ५४६,
५६९, ५७४, ६९९.

जणोइयाहं १८५.

जणोहो ४५.

जणणि ५५.

जत्ता २०७.

जत्तो ११९३.

जत्थ ५१, ५४, ५८, ५९,
६१, २२४, २५९, २७६,
२७८, ३४५११, ३४६,
५१३, ५८५*२, ६५६,
६८१, ७३५, ९७०.

जदियसाहिं ८२७.

जमलजुण ६.

जमहर ६५०.

जम्म १६६, २२२, ३३८,
६४६, ७२९, ७८२,
८१४-५, ९३२.
जम्मस्स १०११.
जम्मं ३७४, ९२५, १०११.
जम्मि १७१, १७३, १७५,
४९७११७, ५५५.
जम्मुप्पत्ति ४८.
जम्मे २९९, ६५२, ९९५.
जम्मो ४०९, ७१५.
जम्ह २१११४.
जम्हि १७३१४.
जय ९०, ११६, ५८१, ७४५,
८१२, ११०३.
जयइ ७.
जयउ ४, ५*१, ७१४, ८, १३.
जयम्मि १३७.
जयस्स ६.
जयं ३४३.
जयंति १२.
जयासद्धो ११६, ११०३.
जर ११९, १३३, १०१५,
१११२.
जरहत्तण ३४९.
जरुत्तायंत ५२५.
जरहर ६९६.
जराए १३१०, १३१७.
जल ५९, १८०, १९६,
२४२, ३३९, ३४२, ३५०,
४४१, ५८३, ७५६,
१०९०, १११८, ११२५.
जलणं ३४३.
जलणायंति ४७१.
जलणिहि ४४१, ५२२.
जलयर ५*१.
जलहर ३५०, ११८५.
जलहराहिं ४५२.
जलहरेहि ४५२*१५.
जलहि ४३, ४४२, ४५१,
५८०, ६४०.

जलहिणो ३४४.
जलं ४५५, ४८२, ७३६,
७५९, ७९३.
जलासओ १२-४.
जलुप्पीलं ४७०.
जलुप्पीला ११.
जलेण २७०, ३४४*१४.
जलेहिं ३४४.
जलोच्छिय ७०३, १०८३.
जव ८४१.
जवसिंघण १०८*१२३.
जवसेंघण १०८.
जवसेंघण १०८*१२३.
जवा ४४१*१४.
जवेण ३२९.
जस ९५१.
जसो ६४, १८८, ७८८,
११५५.
जस्स २, ४, १९, २१, ६९,
७०, २७४, ५७३, ५८१,
६९७, ७१६, ७७८,
१०४७, १०६९, ११५५.
जह २३, ३५, १५३, १५६,
१५८, १६७, १८६, १८९,
२७३, २९४, २९९, ३०१,
३११, ३३३, ३६८, ३८२,
४१०, ४२२, ४६५,
४६६*१४, ४९९, ५११,
५५३, ५७४, ५७९,
६६२*१, ६९३, ७११,
७१५, ७२५, ८१६, ८२४,
८३६, ८४८, ८६६-७,
८८३, ९२४*११, ९६७,
९७८, १०९९, ११७४,
११७६, ११८७, १२१५,
१२४६, १२६७, १३३१.
जहा ३०-१३, ११७-३, ८२५.
जहिच्छं ३३०, ३३३, ३३४,
३८३.
जहिच्छाह ३७८.

जहिच्छाए ३८४.
जहिच्छाए २२५.
जहिच्छायार ३३२.
जहिच्छिय २७६, ३८८.
जहिच्छियारथे १०६३.
जहिच्छियं २१७.
जहिंथं ३३३ *१६.
जहिं १३-६, १३-८, ६०, २८०.
जहेच्छं ९१२.
जहोइय २६१.
जहोइयं २६१ *१४.
जं १५, ३२, ४७-७, ६२, ६२
*१, ६३, ७८, ११२, १३५,
१५३, १९२, २११, २३५,
२५५, ३०८, ३११, ३१८,
३२२, ३५७, ३८९,
३९०*१४, ४१४, ४२७,
४६२, ४८७, ४९१, ५४६,
५५१, ५५५, ५५८, ५६०,
५६४-५, ५७०, ५७३,
६१२, ६१८, ६४२, ६४६,
६७९-८०, ७०४, ७०९-
१०, ७१३, ७३०, ८०१,
८१४, ८५५, ८६४, ८७८,
८९०, ८९७, ९१६-७,
९२७, ९३०, ९३२, ९३४,
९५२, ९५४, ९६८, ९८३,
९८९, ९९७, १०००,
१००३, १००७, १०३२,
१०४०-१, १०५२, १०५९,
११५१, ११५८, ११७३-
४, १२०६, १२२१, १२२३,
१२४०*१७, १२४८, १२५३-
४, १२९४, १३१५, १३२३,
१३३१, १३३१*११.
जंघंतर १३०५*११.
जंघिया ७६५.
जंघोर ८४१.
जंते ३६७.
जंपसि ५३८,

जंघिण २२६, ९१७, १३१२.

जंघिय ३३३.

जंघियं १२६८.

जंघिरि ५५०.

जंघु १९७.

जा ५३, १७८, २११, २३३,

२६१११५, ३१३-४, ३४०,

३८५, ४२९, ४३४, ५०१,

५७६, ५८५, ५८९, ६४२१

३, ६५३, ६७२, ७३६-७,

७९१, ७९२ १७, ८५६,

८९३, ९३१, ९३३*१,

१०६०, १०७०, ११०७,

१२१७, १२४०.

जाअह ६६२*१११२.

जाह ९७९, ११११.

जाह् ५७५, ७११, ८६०, ८८४,

९५३, ९५५.

जाउ ३७.

जाओ ८४३.

जाओ ११७, १२२, २०८,

३८२, ५४९, ५८० १५,

६४४, ६७८, ८६३, ९१५,

१०५३, १२०४.

जागर १०७३१७.

जाण १२, ४०९.

जाणह ८५५, १०००, ११४६.

जाणवत्तं १७६.

जाणवत्तिह १८२,

जाणवत्तिया १८३.

जाणवत्तेण १२६०.

जाणसि ५५५, ५६०, ६८०,

८६१.

जाणसु ५७१.

जाणं ५७१, ८४२.

जाणंति १३३२.

जाणंती ४९०.

जाणंतेण ३०८.

जाणामि ५५९, ६५५, ८४८.

जाणिऊण १६०, ६७९, ९३७,

१००८, ११६५.

जाणिजह १००५.

जाणियं ४६४.

जाणिसि ३३२, ५५५१३, ६८०

१७.

जाणिस्सं ६८६.

जाणिहसि ७९८१२.

जाणिहिसि ७९८.

जाणु ८४०.

जाम १०९५.

जामा ११७४.

जामिणि ४४७, १०९२.

जाय ११९८.

जायह ४१३, ५४०, ५५६,

६६२*१.

जायवेय १३०१.

जायं ३९४, ४४०, ४४४, ४५०,

४५३, ५१८, ५२२, ६६८,

७३०, ८४२, ८९६, १००४,

१०२५, १०६३, १०८८,

१२३६.

जायंति ३३२.

जाया १३६*१, २८२, ३७२,

४२३, ४५७, ४७२, ५१७,

५८६, ५८९, ६६२*१,

८४६, ९३३, ९८६, ११५८,

१२५९.

जायाह ३९५, ८६०, ०६ ३८९.

जायाह ६९२, ९१४.

जायाओ ५२५.

जायाओ ८०३.

जाल ५६, २८७, ३९९, ९०२,

११८२, १२९४.

जाव १३१११८, २२४, ३४०

११३, ६३५*३, ६६०,

७८३, ८१४, ८५६११,

१०३३.

जावथह २६१.

जासि २२४, ८३३.

जाही ७८६.

जितियमेत्तं ८५५११६.

जित्तो ११९३१६.

जिय १५६, ३१५, ५८१११७,

७१७, १००६, १२३७.

जियह ७०१, ७१९.

जियउ ९७०.

जियसु ३८८.

जियंतस्स ७१६.

जियंतो ७१६.

जिस्सा ३७५, १००१.

जिंभालस ९६१.

जीए ११९१११२.

जीएण ९३०-१.

जीओ ११९१.

जीय १५, ५५६, १०४५.

जीयं ५६०, ५६७, ६१२, ६४२,

६९७, ७१७, ११४०.

जीयंतस्स ७१६११०.

जीयंतो १३९.

जीव १५११७, ८९, ३७६, ४१३,

५५६१७, १०१२.

जीवएस ७०८१११.

जीविउं ७१२.

जीविण ७०१, ७१४, ९३०१

१३, १००६, १०१२.

जीविएस ७०८.

जीविह १०१२१८.

जीविय ३७६११५, ५९०, ६७९,

७०१, ७०७.

जीवियकमहिया १५६.

जीवियम्मि ६५३.

जीवियं ७०२, ७१२११६, ९८०,

११३७, १२०१.

जीविया ६४५.

जीवियासाए ६६१.

जीवियाहं ७००.

जीहा १००६.

जुए १३०८*१.

जुह २५३.

जुओ १४२, २०१, ६०३, ८३९,
११४३, १२५९, १३०४
21, १३२१.
जुजइ ९९७, १०६०.
जुजं ११५० ११1.
जुज्ज १०९.
जुज्जं ११६५, ११८६.
जुण १२६६.
जुण्हा १०९२.
जुत्तं ३०७, ६११, ७१३, ९८७,
१२१५.
जुत्ता ४९०.
जुत्ति १४४.
जुत्तिण्णुओ १५०.
जुत्तिन्नुओ १५० ११1.
जुन्हाऊरिय २४ ११1.
जुय ५०४, ७१८, १००६.
जुयई ४१.
जुयम्भेतर १३०५.
जुयल ७४७, १३०७.
जुयलं १, ७६५, ७६९, ७७४.
जुयला १२५०.
जुयलाई १०८६.
जुयलाई ७४८.
जुयलेहिं १२५२.
जुयस्स ४७.
जुयं ९९, २०२, ३९८, ४०२,
४८६, ७६४, ७६६, ७७४,
१०७५, १३०४.
जुया ९४९, ११११.
जुयाण ५१०.
जुयाण ७७२.
जुयाणस्स ४०२.
जुयाणं १०३७.
जुयाणी ३६३, ७८१.
जुयाणेण १०३८.
जुवई ४१ ११४.
जुवईओ १३-७, ५०.
जुवईयण १२९६.
जुवईयणाहितो ९१५.

जुवईयणेण १३००.
जुवाणी ३६३ ११७.
जूह ५९६.
जूहं ६९३.
जेट्ट ८८४, ९०६.
जेट्टुगुली ४२२.
जे १०६, २५९, ४१८, ८२४,
१०१०, १३३२, १३३३*१.
जेत्तिरेण ८८०.
जेण ८, १३, ३९, ४०, ६८,
७२, १०२, १६२, १८५,
२३४, ३४०, ४१७, ४६०,
५१५, ५३८, ५७४ ११४,
६१०, ६५८, ६६४, ७३३,
८०८, ९१७, ९२५, ९६३,
९८८, ९९२, ११४९,
११६६, ११७७.
जेणणम्मि १२४६.
जेणणे १११.
जेणम्ह २९८, ३७९.
जेणं १००५ ११2.
जेणेसा ३३४.
जेहिं २२२, ५७१.
जोगां ४४०.
जोगोहिं १२१.
जोगो ९३५.
जोण्हा २५३.
जोण्हाऊरिय २४.
जोवण ३१३, ८२१.
जोवणुम्माय २९४.
जो ४७, ६४, ७१, १५५, १५८,
२९८, ३९०, ५४४-५,
५४८, ६६२*१, ७१६,
७३५, ७७७, ७८४, ८१६,
८३८, ९७९, ९८९ ११५,
१०१३, १०६९, ११९३,
१२८२.
जोइ ९५७.
जोइक्खो १४०, १३०५.
जोइसिएण ११०२ ११4.

जोइसिएहिं ११०२.
जोएइ १०९.
जोएण ९६, ३११, ५४८, ६९०
जोगाहं १३३०.
जोगो २१०.
जोण्हा ५२१.
जोय २०२.
जोयाभासं ८३३.
जोवण ६०१, ७५५, ७७५.
जोहिउ १४९ ११2.
जोहिउं १४९.
जोहिजइ १५०.
जीव ९५, ५४१.
झ
झत्ति १६५, ४७४, ४७८, ५०२,
५८५*२, ६४३, ६५४*१,
६७२, ९७३, १०४७, १०६५,
११९३, १२३८, १२४०,
१२६८, १२७७, १३१८.
झस ६३६.
झंकारं ४७८.
झंकारुग्गीय ५९४, १०३०.
झंभण १११८.
झाऊण ६५१.
झाण २६५, ९५७, ९९८.
झायंतो ९४२.
झीणा ७१६*१.
झीणो १८६.
झरसु ५७३.
झरिएण २२३.
ट
टंक ११९५.
ट्टाण ९५८ ११४.
ट्टिएहिं २१, ६१७.
ट्टिओ २६१, ७५९, ९७२,
९९८, १०७८, १२१७.
ट्टिय २९०, ४५५, ४६८, ५२४,
७४७, ९९८ ११५, १०७४.
ट्टियम्मि २१५.
ट्टियम्हि २१५ ११4.

०ट्रियं ७५८.

०ट्रिया ८, २६५.

०ट्रियाष्ट ९०९, ०ष्ट ७२१.

ठ

ठवह ७५.

ठविओ ६८.

ठविआउ २५३११५.

ठाणं ४७, १२४८.

ठाणे १३२०*२.

ठाणेसु १३१९*१.

ठिएहि ६२*१.

ठिओ ७९४.

ठियं ३१३.

ठियाओ २५३.

ठेर ११८११२.

ड

डक ७४९.

डकं ४७८.

डको ७५९.

डज्जउ ५७०.

डसणिक्क २८९११३.

डहइ ११००.

डहण ५८५*३.

डंवरं ५९९.

डाइणी ११९६.

डिंभरुयं ११०९१७.

डेरयम्मि १११०.

डोलहरे ४६१.

डोहलया ८४६.

ढ

ढका ११०४.

ढकाए ११०२.

ण

ण १३, १५-६, १६*१,

३७-८, ५६, ६२, ६७,

६९, ७६, ७८, ९३, १३६*१,

१४८-९, १५१, १५९,

१६३, १७८, १८८-९,

२१०, २१३, २१६, २२२-

३, २२६, २३३, २५५,

२६८, २९६-७, ३०७,

३०९, ३१३-५, ३२१,

३३४-५, ३४०, ३४६,

४१७, ४२७, ४३२, ४६२-३,

४८६, ४८८, ४९८-२,

५०१, ५०९, ५१२, ५४६,

५५०, ५६४, ५६७, ५७१-

२, ५७५, ५७८, ६१३,

६१८, ६२१, ६२३, ६३०-

१, ६४२, ६६१, ६६७-८,

६७६, ६९३, ७०९-१०,

७१४-९, ७२८, ७३०,

७३६, ७७७, ७९९, ८२८-

३१, ८३३-६, ८५५, ८५९,

८६२, ८६६-७, ८८६-८,

९१७, ९२९, ९५३, ९५८,

९८३, १००२, १००४,

१०१०, १०१३-४, १०३९,

१०४१, १०६०, १०९९,

११०९-१०, १११२, ११३५-

६, ११३८-९, ११५१,

११५६, ११६४, १२०५,

१२०७, १२३९, १२४१,

१२४४, १२५३, १३३१,

१३३३*१.

णइ २४३, ३४९, १०२१,

१०६२.

ण-इंवि ८५१.

णई २४३१५.

णईष्ट ६१.

णईए ७३१.

णए १५२.

णकं ११०८.

णकलत्त ५१८, १०९१.

णकलुकत्तिय ६६९.

णग २०५, १३१९.

णच्चइ २९२, ३२०.

णच्चिजइ ५५.

णच्चियं १२७४.

णजइ २५३-४, १२३५.

णह ८३१.

णह ४९४१११, ९९९.

णहिएहिं ६१९.

णडियाए ६२६, ९८०.

णडियाण ४९७१२२.

णणहा १००३.

णणं ५५३, १०११, १२२३.

णणो ५१२, ६४९.

णथि ३२, ४२७, ६३३, ६९७.

णथिह २९७१७.

णमह १, २, ६, ९.

णमंत ९, ५१०.

ण-माइय १०५१, १२२७.

ण-मायतं ८७१, ८८८, १२०७.

णमिऊण ९०६, १०६१, १३१९.

णमिओ ५१०.

णमेऊण १७६.

णमो १४, ३३३, ८४३.

णह २९९.

णय १५१, १९१, २५१, २९९.

णयण ३७८१८, ४०२, ५१०,

७६१, ८३९, १०८२, ११४१,

११८३.

ण-यणमिह (न जानामि) ८५६.

णयणाइ १०८६११७, ०ष्ट ७७३,

९४६, ११२८, ०ष्ट ३९५,

४०४.

णयणाष्ट ३७८.

णयणाए ८३११७.

णयणाण १०९८.

णयणालोओ २५२.

णयणुपल ७७४.

णयणेसु ८५३.

णयणेहिं ४३५, ८५०.

णयधरो ६६१११.

णयधरो ६६१११.

णयर ८२३, १०७१, ११०५.

णयरं ५२-३.

णयरीए ६८९.

णयोरे ६४.

जयवरो ६६.	जराहिवाण ११७५, ०० ७९९.	१०२८, ११०८, १११२,
ज-याणह ८८३.	जराहिवाहि १०१.	११३६, १३२०*२.
ज-याणामि ८५५.	जराहिवेण ११३, ७९९, ८१०,	जवर ६२, ६२*१, ६३, २८०,
ज-याणिमो २३०, ६३१, ८६५.	९२४, ९३६, ९३८, ९४४,	३७४, ४६३, ६३५, ८३२,
जर ११८, १३१, ७२७, ७३६,	९७७, १०१६, १०४६,	८४७, ८५३.
११३८, ११४३, ११७५,	१०५८, ११५२, ११६७-८,	जवरि ३७४*१, ४४१.
११८४.	१२२२, १२४७.	जवहडण १२८७.
जरणाह १८७, ८०४, ८८८,	जराहिवो ८४८, ९७६.	जवंब ३५४.
९८६, ९९०, ९९७, १०३८,	जरिंद १२३९.	जह (नख) २७६, ७५२, ७६४,
११६१, ११९९, १२१३.	जरिंदस्स ११७२.	१०८३, १२५६.
जरणाहं १३१८.	जरिंददाण १०६३.	जह (नभस्) २०१*१५, ७१,
जरणाहो ९२, ५८२, ७९१,	जरिंदेण १४१, ११९३-४,	३५९, ४४३, ४४७*१४,
८११, ११९८, १२३६,	१२९९.	४४९, ४६९, ७४६, ११०४.
१२८८, १२९३, १२९८,	जरिंदो ७८८, ९३३*१, ९३९,	जहयल २०, ५५, ५०२, ५९९,
१३००, १३११.	११२९, ११५५, १२०५,	६४०, १०८८.
जरवह ७४*१, १६७, १७८,	१३२०*२.	जहयलट्ट २१५.
१८४, २१३-४, २३५, २५१,	जरेंद ११७, १२०६.	जहयलमि ४४२.
७९८, ८०१, ९१४, ९२३,	जरेंदउत्ताण १०२०.	जहयलाओ ६५४*१.
९४७, ९६४, १०१२,	जरेंदस्स १२९७.	जहयलारुद्ध ७३८.
१०४२, ११८०, १२०९,	जरेंदा ८२५.	जहसरे ४६९*१६.
१२१६, १२२४, १२३५,	जरेंदेण ९४५.	जहंगाण ३४१, ३५०, ४३६.
१२४३.	जरेंदो १३११.	जहंगाणद्ध २०९.
जरवहणा १०६*१, १२२६.	जरेसराण १०६.	जहासोय ४४०.
जरवहणो १०४.	जलकूबरस्स ५७७, १२५१.	जहाहि ६७४, १०९२.
जरवहं ११३३, ११४७, ११५९.	जलकूबरो ६५६.	जहाहोयं ६७२.
जरवर ११८५-६, १३१०,	जलकूवरस्स ३२५, १२५१.	जहो ६६८.
१३१७.	जलकूवराह १२९२.	जं ८४९*१४, १२२३*१३, १३०८
जरवराण १२४६.	जलकूवरेण १२४८.	*१.
जरवरारिंतो १२२०.	जलकूवरो ३२३, ३२७, १२४२.	जंदण ३६१.
जरवरिंदा १०३२.	जलिण ५००*१६.	जंदणो १२३०, १२४७.
जरवरो ११८७.	जलिणिवत्तेहिं ५००.	जंदि २३९.
जराण ७३१, १०१५.	जलिणी ४७१-२, ५२८, ५३१.	जाऊण ६२२.
जराहिव २५०, २६१, २६६,	जलिणीए ८३, ८३*१९.	जाएहिं ४११, १०५३.
८०३, ८०६, ८०९*१३,	जलिणोयर ६७५.	जाओवरुद्ध ४१५.
९०७, ९१९, ९४९, ९५१,	जलिणोवरि ६७०.	जागच्छ १०६*२.
१०५७, ११६३, ११७३,	जलियह १३९.	जाणा ४४, ९०५.
१२१७.	जव २६, ८४-६, ९५, २८९,	जाम ६४, २१६, २३१, २८३,
जराहिवहं ८४२.	३१३, ५०९, ५४६, ६०७,	३७०, ३७२, ३७४, ४१७,
जराहिवस्स १०३७, १२०२,	६६९, ७६८, ८२१, ९०५,	५८०, ६५६, ७८२ ८०४,
१३१२.		८२०, ८४४, ८८५, ९७६,

१०४५, ११३७, ११६४,
 १३३३.
 नामं २२, ५२, २३०, २५७,
 ३३०, ६०८, ७८६.
 नामा १०६, ६४६.
 नामाए ९२.
 नामिय ८०१३, ४४६११२.
 नामे ३३०१५.
 नामेण १८, २०, १५६, २८१-२,
 ३७२, ७८२, ७८८, ८०२-३,
 ८१३, १०४४.
 नाय ७८१.
 नायकेसर १९७, १०२७.
 नायजुण १००८, १०१८,
 १०२१.
 नायजुणस्स १०५८.
 नायजुणेण १०६१.
 नायरं १०८०.
 नायं ५७१, ६६१.
 नाया ४१८.
 नायादि ४१७.
 नाल ७७४.
 नालेरि १०३१.
 नासणो २०१.
 नासं १६*१.
 नासंजलीहि ५९.
 नासंतु ११.
 नासा ८४०.
 नासिया ७७२.
 नाह ७२७.
 नाहम्मि २०९, २१५, ६७४.
 नाहरस ४५४, ९४३.
 नाहं २९१११६.
 नाहि ७५६, ७६७, १३०८.
 नाहे १०६३.
 नाहेण १३४, ११७८.
 नाहो १३१, १५८, २५१,
 ५८०, ५८२, ६७२, ८१६,
 ९७६.
 निभ २०११५.

निउहं १९७.
 निउंज ६३७.
 निउंजए ६०७.
 निउंजम्मि ६२८.
 निउंजं १९६, ५९४, १०२६,
 १०३०.
 निपुऊण ४७३, ८२२, ८९०,
 ९७७.
 निएसि ६६७.
 निओइ १०७३.
 निओई ७३४.
 निओईहिं ११२४.
 निकरे ५७१३.
 निकइयव १००५,
 निकइयवाई ९५५.
 निकरुण ६५५, ६९१.
 निकंपो १०९.
 निक्कारण ७०८, १०३९, ११४९.
 निक्कारणम्मि ४९११२.
 निक्कारणं ४९१.
 निक्खेव ७४३.
 निग्गाओ १०१८, ११८१.
 निग्गूह ७६४.
 निग्घोस २७८.
 निग्घोसं १२९६११४.
 निच्च ११५.
 निच्चलच्छीए ५६३.
 निच्चलं १९५, १३०४.
 निच्चं १०, १४, ४०११२, ६७,
 ७२१, ८४३, ९४२.
 निच्चित्तो ३२१.
 निच्चूसव १३-२.
 निच्चट्टाई ४७९.
 निच्चो ४०.
 निच्चए १९४.
 निच्चएण ६६३.
 निच्चयाए ७२६.
 निच्चयाण २८४.
 निच्चयाहिंतो ८८६.
 निच्चिएण ६६३११.

निजह ५३२.
 निजण ८६७.
 निजणम्मि ८६६.
 निजणं १४३.
 निजणे १२१६.
 निजत्तिओ ६२६१७.
 निज्झर ३४४-५, ५९५.
 निज्झरो ४५६.
 निडाल ७७५.
 निडालयले ९५.
 निणाएण ८५६.
 निणयाउ ५०.
 निण्णासिय ५१९, ५८०.
 निणिमेस ९६९.
 निण्णुणय ७७२, ११०६.
 निण्णुयाह १११४.
 निण्णुयाह ११.
 निणहविज्जह ४८६.
 निस्थम्ह २९७१७.
 निस्थामा ४०१.
 निस्थामो ४३६, ९९९, १०३५.
 निहय ५९, १०८५.
 निहलिय ११२३.
 निहं ८३०.
 निहा ५६०, ८४७, ९४१,
 १०८६, १०९५-६.
 निहालस १०९८.
 निहालसेण ११००.
 निह्म ११४९.
 निह्माडिजंतु १०६७.
 निह्मोय १९८.
 निपीडिओ ७१०.
 निप्पक्खो ११९४.
 निप्पज्जह ७७९.
 निप्परिहोजं २१९.
 निप्पकं ७७५.
 निप्पफलेण १०१४.
 निप्पफलो १८९.
 निप्पकंद ४८२, ९९९.
 निबुद्धंत ११०६.

गिबद्ध ४३, ३६०, ५१०,
 ६६१, ११८४.
 गिबद्धं १६५.
 गिबद्धजलि ६५१.
 गिबद्धा ९३१.
 गिबद्धाण ९५४.
 गिबद्धो १०६९.
 गिबंघिस्सं ६४९.
 गिबिडइ ६७६.
 गिबुडुंत ७५५.
 गिबवाहिरं ४२६.
 गिबमच्छेऊण ११७८.
 गिबभयं ६०७.
 गिबभया १११.
 गिबभर १८३, ४००, ४९२/३,
 ९७२, १०८६, १२५८.
 गिबभराण ८९८.
 गिबभरोहँ ५४२.
 गिबभरो ५१६.
 गिभेण ७१.
 गिमज्जंतद्ध ५२०.
 गिमज्जियाड ४५३/११०.
 गिमिओ ४२२.
 गिमियं ११३२.
 गिमिस ७५७.
 गिमिसं २५९, ८३०.
 गिमिसंतर् ४०२.
 गिमिसेक्क १०८२.
 गिम्मज्जिओ १२८९.
 गिम्मज्जिय १३०९.
 गिम्मज्जियाओ ४५३.
 गिम्मविज्जासु १०६९.
 गिम्मविद्या ९७, १२६२.
 गिम्मल १२-८, ३१, ४६९.
 गिम्मलं ९३६.
 गिम्मिआ १३१/२.
 गिम्मियं ३७३.
 गिम्मोओ ५२४.
 गिम्हविज्जसि ४८६/४.

गिय ७-५१७, ५१, ६९, ७१,
 ११०, १४०, १४५, १८८,
 १९२, १९४-५, २१९, २७२,
 २९७, ३०५, ३१७, ३२५-
 ११०, ३३०, ३३८, ३४१-२,
 ३५७, ३६१, ३७९, ४३७,
 ४६०, ४८५, ५५३, ५५७,
 ६३२, ७०२, ७०६, ७२६,
 ७४०, ८०४, ८०८, ८१२,
 ८२३, ८८६, ९७१, ९९५,
 १०१७-८, १०५८, १०८४,
 १०८९, ११०५, १११२,
 ११३७, ११४३, ११५६,
 ११७२, ११७६-७, ११८३,
 ११९८, १२१६, १२५२-३,
 १२६०, १२६३, १३१६,
 १३१८, १३२०*२.
 गियअ १०४८/५.
 गियच्छसु १९२-१३.
 गियच्छंती १२८१.
 गियच्छिस्सं ७०९.
 गियड ३४७.
 गियडोलग्गाण १०२०.
 गियडोसहि ४४९.
 गियत्त ३००, ६३५*३.
 गियम ७२१, १०७८, ११५८.
 गियमिऊण १९५.
 गियमो ५८५*२, ८२३, १०६४,
 १०७३.
 गियय २०, १००, १२५, १६२,
 १६४, १७०, २७२, ३३१,
 ३९८, ४३१, ५८२, ६०८,
 ९१०, १०४८, १०६२,
 १०७३, ११६९, १३१३,
 १३१९*१, १३२८.
 गिययं १६२/२.
 गिययाहँ १०७३.
 गिययाओ १३१३.
 गिययापिय १२६३.
 गियर ४७९, ८२३/७.

गियरम्मि ५६.
 गियरं २२९, ३५६, ५९४.
 गियरु ४४८/३.
 गियरे ५७, ६२८.
 गियरो ४४८.
 गियरो ३४५.
 गियरोरुद्ध ११७१.
 गियलिज्जंत ११२०.
 गियलिय २३२.
 गियलिया ११३६.
 गियमि ९३, १११०, १११२.
 गियं ४५८/४.
 गियंतस्स ७९३.
 गियंति १३३२.
 गियंतीण ८७६.
 गियंब १२२, ३५२, १२११.
 गियंबम्मि ११२०.
 गियंबं ३५३, ११८४.
 गियंबेक्क १११६.
 गियंबो १०४३.
 गियंसण ७४१.
 गिरग्गलं ९९२.
 गिरग्ग १७.
 गिरंतर ५९४, ६२८.
 गिरंतरंतरिय ५७, २२९.
 गिरालसेक्क १९०.
 गिरालसो १०८, १०१७.
 गिरालंबं ६३६.
 गिरालोय ९९९.
 गिरावराहा ६५५.
 गिरावराहे १०७६.
 गिरासंको ८०९.
 गिराहरणा २५४.
 गिरुद्ध ४२०, ५६३, ८९२.
 गिरुया ५८९.
 गिरुवम १०८४.
 गिरुंभमाण ४३३, ९०१.
 गिरुंभमाणं ८७५.
 गिरुविओ १०५.
 गिरोजाहँ ९४६.

निरोह ४०१.

निलयं १६५.

निलीण ६०३, १०९२.

निलुक्कमाणी ६४१.

निलुकं ६३८.

निलूण ११९५, १२०३.

निवचेहि ५०३*१४.

निवडह १०९२.

निवडण ४४२, ४५१.

निवडिओ ११८७.

निवडिय ६८८.

निवडियाओ ६७७.

निवत्तेमि ७८३.

निवसह २१६, ८९२, ११६४.

निवससु २१४.

निवसंति २५९*११.

निवसिजह २७५.

निवह १९८, ३५५, ६८९,

१०३४, १०७२, १०८९,

११०७.

निवहं २३७, ३४९, ३५४,

१११८, १३२६.

निवहाण ७५४.

निवहे ११७१, ११८६, १२७६.

निवहेण ८५, ३२८-९, १०३५,

११०६.

निवहेसु ४९, ७५, ८५*७.

निवहो ४५६, ६७४, ७३३,

८१९, १०९०, ११३८.

निवारिय ६०३, ९०९.

निवारेमि ६६२.

निवास ७२३, ७८२.

निवासम्मि ३७५.

निवासं ५२, ३५१, ६०८.

निवासीणं ११७७.

निवासेहिं २७७.

निवासो १३-७.

निवासो ४६, ५८५, ६५६, ७८६.

निविचेहिं ५०३.

निविड ७४९.

निविडण ४५१*७.

निविणिऊण ७७८*१७.

निविसं ८३०*११, ९५८.

निवीडिय ११९१.

निवेस ५९९, १३०४.

निवेसं २०३, १११९.

निवेसा ३७०.

निवेसाण ७५३.

निवेसिगृह ११५.

निवेसिय ९५, ९७४, १२५०,

१२८६.

निवेसियच्छि १२५२, १२५९.

निवेसु ४७*३.

निवेसो ६८, ७७०.

निवडडह १२००.

निवडडंत ३४९, १११९.

निवडडिय ८२१.

निवडडिऊण २५१, ७७८,

८२६.

निवडडिणपु ८३.

निवडडिणया ७६३.

निवडडत ३२९, ८२०, ११४८,

१२६१.

निवडडतसेस ९६४.

निवडडतिओ ६२६.

निवडडतिय १३२०*१.

निवडडवह २४२.

निवडडविओ २७, ७६०.

निवडडविय ५२८, ७५२.

निवडडहह १००३.

निवडडहण १९४.

निवडडहणं २२२.

निवडडहणा १९०.

निवडडहिज ६६६.

निवडडवाण ९६९.

निवडडवाहिऊण ५६३.

निवडडविघ २५२.

निवडडवघं २४.

निवडडव १२३, ६२८, ७६८,

१०३४.

निवडडव २०१, ११३०.

निवडडवसो १६९.

निवडडवुहयरो ५४५.

निवडडवुओ ७१६*१, ९७०*१२.

निवडडवुय २५८, ५८४.

निवडडवुड ५३३, ११५८.

निसणं २, १३०४.

निसणणा २३०, ७०५.

निसणणेहिं २७६.

निसणणो १८२, ५३१, ७७६,

८५३.

निसम्मंत १०८२.

निसं २१७, ९३९.

निसंको ७९८.

निसंसेण ५३४.

निसा २५, २८६, ३३५, ५३२,

५९३, ९२२, १०९१, ११६५,

११६७, १३११.

निसाग २५, ५३२, ६६६.

निसाण ४७३.

निसाणय १०७७.

निसामह ९५२, १२१०.

निसामिऊण १३४, १८७, ७०५,

८४६.

निसामेसु २६*७, ७८७, ८०१,

८३२, ८३८.

निसामेह १५, २६, १४६,

५७९, ११७३.

निसायरवडणा ११७२.

निसायरेण ५३४.

निसायरेहिं ११७९.

निसायरो २२५.

निसारंभे १०९९.

निसावसेसं १०८५.

निसासु ८५९, ११६६.

निसि २२७, ६९०, ९५७,

११८६.

निसिओ ४२२*१.

निसिय ११९८.

निसियर ११६८, ११८१,
१२००.

निसियराणं ११८०.

निसियरेण ११८७.

निसियरो ११९३.

निसियं १०७७.

निसिसमए ११६५१६.

निसुओ ६८७, ७३१.

निसुणंति १३३३*१.

निसुण्ण ३४, ९७८, ९८६.

निसुण्णइ २७८.

निसुणेषु ५३, २६३, ७२२,
९९४.

निसुयं १३५, १५६, ५६७-८,
९२२, ९३२, १२४८.

निहत्तम्ह ८६१११०.

निहत्तो ३०८१३, १०५३११४.

निहस १०९६, ११२३.

निहाओ ३६७, १०९४.

निहाय ९०१.

निहार्यं १११७.

निहि १९६, ३३९, ३४२,
१२४३.

निहित १३२६.

निहितं ८६१.

निहितो ३०८, १०५३.

निहियंमि १४७१७.

निहुय ५१०, ९०९.

निहुयं ३, ४२०, ४२२, ६८८,
७०७.

निहेण २५५.

निहोस १२६, ११०३, १२४९.

निहोसं ९०२, १२९६.

निंत १०.

निंतच्छरो १६९.

निंदणिजा ५७६.

णीइ १३६.

णीओ ६३८.

णीड १०८९.

णीडम्भंतर २४१.

णीयम्हि ४८९.

णीयं ८९७.

णीया ११४९, १२२२.

णीरप्पणए १७७.

णीलुप्पल १२६४.

णीवि १२२, ११०७.

णीसरिओ ११०३.

णीसल्लह १०६६.

णीसवेसि १११५.

णीसहं ११०१.

णीसंक ११८६.

णीसंगो ५८५.

णीसंदो ४००.

णीसास ४८०, ५६३, ७४८,
१०९४.

णीसासा ३९८.

णीसासेहिं ६१६.

णीसासो ९६१.

णीसेस ४५-६, ५२, ६४, ८८,
११४, १३६, १४४, ३६५,
४१९, ५५४, १०७३,
११०६, १११८, ११२२,
११४८, १२८५.

णीसेसं १६१, ३०६, ४५१,
४५८, ५८२, ७२७, ८७८,
१०५०, १२२६.

णीसेसे ११९७.

णीहरंताइं ११४२.

णु ४८८, ७८१, ९८१, ९९२,
१००१.

णुराइरीहिं ३८७, ०हिं ३८७
११७.

णूण ७१८.

णूणं १३९, ३८९, ९२५.

णूमिज्जइ ४९९.

णूमिय ८०.

णूमेसि ४८५, ८६३.

णेच्छंती १०८०.

णेच्छामि १००४.

णेत ३९२.

णैथम्ह २९७.

णे ३४, २०९११४, २१५, २९६;
४१२, ८०५, ८४९, ११४९,
११७३, १२२२, १२२३१३.

णेउर २६, ५४, ७४३, १३०४.

णेउरं ९.

णेच्छइ ५३१.

णेच्छसि ७२२.

णैय १३६*१, १८८, २७१*१,
६४२, ९२९, ९५९, ९६०,
१०१०, १०३९.

णैयं २६८, ७०५.

णैरिसं ६८४.

णैवच्छो ८५, १३३.

णैवत्थो १३३*२.

णैसा ९२९.

णैह १३६*१.

णैह (लेह) २२२, २३२, ६४५,
६६१, ९५४, १००५,
१०९४, ११३६, १२५८.

णैहलं १२१३.

णैहाओ ५४७.

णैहाओ ६३५*३.

णैहो ४०३.

णैहो ४१०, ५४७.

णैल्लण ११८.

णो १८८, ९५८.

णोमालिया १०२९.

णोल्लसु ११०९.

णहवणयं १२८५.

णहविओ १२९०.

णहणह ९६२*२.

णहावह ९६२.

णहावेज्जण ९१२.

त

तइ २०२.

तइय १२७६.

तइयवयं २.

तइयं ९०२-३, १०३४.

तइया २, १०२, ३०३, ३२२,
७१८, ९८९, १२२०.

तइलोय ८११०.

तइं ४२६, ६४२६१११.

तइंतो ५६०, १०३९.

तइंदो १०३९१३.

तइं २०२१११.

तइंअ २१६.

तए ४१४, ५१४, ५६४, ५६७,
६४६, ८३४, ९२२, ९२६,
९६७, १००१, ११५७,
१२२१, १२३४१८.

तओ १७५-६, ५५८, ६३५*२,
६३५*३, ७९७, १००२,
११७०, ११९५११).

तकाल २५४, ८१०, १०८१.

तकालं ३००, ९८३, १२८२.

तकालुकंठा ५४२.

तकालोइय १३०.

तकखण १४१, २००१७, ३००,
४२४, १२०४, १२६८.

तकखणमि १३२७.

तकखणं २००, २७०, ३४१,
३९५, ५३४, ८५१, ८७९,
९५१, १२३२.

तकखणेण ६४४, ९६४, ११९४.

तड १७३, ४४१.

तडमि १७७.

तडाई १०९, १०९११.

तडिवडण १८७.

तडुच्छंगा १७२.

तडुविय २९०.

तण ३४९.

तणएण २२, ६३५, १२३०.

तणओ ३२३-४, ३७२, ५५४,
६५७, १०९४११८.

तणयस १२२६.

तणया २३०, ३२५, ८१३,
८७०, १२७८१९.

तणयाए ८९५, ९९०, १२७८,
१३२०.

तणं ७२५.

तणाई १९३.

तणाण १०१०११, १०१०.

तणु ७६५, ७६७, ७७६, ८३९.
८४१, १०९०.

तणुअंगि १३३३*१.

तणुओ १०९४.

तणुयत्तण ६८.

तणुय १२२, ७४८, १०८३,
१२६२.

तणुहालुयाए ८५७.

तणुहालुवलो १३११.

तत्तो ३८५, ८९६, ११३६,
११९३.

तत्तो २३४११, ४३२, ५३०,
५६०, ५६३, ६२७, ६३४,
६८६, १३०१.

तत्तोहिंतो १०२५.

तत्थ ३५, ६२, ६२*१, ६३,
११०, १२८, १३१, १४३,

१७६, १८१, १८३, २०४,
२०६, २१२, २१४, २३०,
२६५, २८२, ३०११८,

३२८, ३३०, ३५७११८,
३६३, ३७१, ३८४, ३८८,
३९१, ४३१, ४६३, ४७४,

५८४, ५९८, ६०१, ६२०,
६३८, ६५९१७, ६६४,
६८७, ७३५, ७९०, ७९२,

७९६, ८०३, ८०६, ८१०,
८१७, ८४८, ८५४११३,
८६२, ८८८, ८९३, ९००,

९०४, ९०६, ९०८, ९१३,
९१९, ९२१, ९२४, ९३७,
९४५, ९४९, ९५२, ९६७,

१०८५, १०८५, ११४८,
११६१११५, १२११, १२१६,
१२२९, १३११.

तत्थच्छिऊण १३००.

तत्थट्टुणो १०१५.

तत्थुच्च २३६.

तत्थुक्को १०३५.

तत्थेरिसमि ६४.

तत्थेसिणो ११५९.

तहंसण ८४९.

तहियस १०८, ८४७, ९५६१८.

तहियसं ८२०, ८३३.

तहियसाओ ८२७, ८५७.

तहियसासण ३३८.

तहियसाहिंतो ६६०.

तहियसियं ६१, ५४३.

तहियह १०८१२२, ९५६.

तहियहं ९१९.

तद्विसियं ६११२.

तद्विसाहुत्तं ४३५.

तदेस १२५०.

तदेसयालिणहिं १२९.

तन्नाय १२६२१२.

तण्णो १२७.

तठभाव ६०४.

तठभूमि ५३१.

तम ३४३, ४५५-६, ४७०,
६७४-५, ६७७, १०७२,
११७१.

तममयं ४५३.

तमारिणो ११७०.

तमाल १९७, ५२२, ११३०
११३, ११८५.

तमेण १३, ४४६, ४४९, ४५१,
५१९, ६४०.

तमोहं ५२३.

तम्म ५७३.

तम्मंति ४०४.

तम्मि १८२, ५१५, ५८९,
९३५, ९७९.

तयलोअ ८११०.

तयलोय ८.

तयंतो १०३९१३.

तरह १३२९.
 तरणि ५७, २२९, ३५६, ५९४,
 ६२८.
 तरल १९७११९.
 तरलिय ७४८, ७६०.
 तरलिया ११२२.
 तरंग २८, ४००, ७५७,
 १३०६.
 तरिजह ५६, ४९८.
 तरु १७९, २२०, २२९, २३६,
 २६२, ३३६, ३५२, ३५५,
 ३६९, ३९६, ४४३, ४६१,
 ५८३, ५८५*३, ५९२,
 ६२८, ६४१, ७९१, ८७७,
 ८९२, ११३०, १२११.
 तरुघाया ५१७.
 तरुजाण १२-४.
 तरुण १२-४, ८७, ७४६,
 १३०९.
 तरुणीओ ३१३.
 तरुणीण ६२*१.
 तरुणो ७८, २१९, २९४, ६७७,
 १२३७.
 तरुमूलण १२७१.
 तरुवराह १७९१*१.
 तरुहिं १७४.
 तरेह २६८११३.
 तलमि ६२९.
 तलवगो १०६८.
 तलिणाहं १०८३.
 तलिणिय ५२३.
 तलिय १३०८*१.
 तलियाप्र १३०९.
 तले ७५१.
 तलेसु २१२.
 तव (तपस्) २६९, ५८५*१,
 ५८५*३, १०२५१४, १२३७.
 तववरणे ७२८.
 तवणिज ९८.
 तवस्सि ११५०.

तवं ५८३, ५८५.
 तवंग २४०.
 तवाहि २१३.
 तविय ८३८.
 तवियंगी ४६४, ४७४.
 तवियाओ १२५४.
 तवियाण ४९७.
 तवोवण २२९, २३५, ७४०,
 ८९२.
 तवोवणम्मि ५८९, ६२२.
 तवोवणं ७८३, ९६५, ११४९.
 तवोवणार्हितो २३४.
 तवोवणे २६९, ७२४, ७२६.
 तवेलं ९९८.
 तस्स २०, २२, ७३, १०६*२,
 १५५-६, २२६, २४३, २८२,
 ३०९, ३२५-६, ३५२,
 ३५७-८, ३७२, ३७४,
 ४०२, ४२३, ४९२, ५६४,
 ५६६-७, ६०८, ६१५,
 ६१८, ६२०, ६५८, ७१८,
 ७७९, ७९१, ८४६, ८५१,
 ८८९, ९१७, ९७०, ९७७,
 ९८१, ९९२-३, १०४५,
 १०५०, १०६९, ११६४,
 ११६७, ११७६, १२२६,
 १३१२.
 तस्सग्हे ८०३.
 तस्सा ३७२११३.
 तस्सि २४४, २८१.
 तस्सेय ३.
 तस्सेयं ३७३.
 तस्सेव ३११.
 तस्सेस ९८९.
 तस्सेसो ३२२, ९८८.
 तस्सेवदि १०६*१.
 तह १६*१, ३५, ४२, ६६,
 १०१, १०८, ११४, १५२*
 १०, १५३, १६१, १८६*६,
 १९२, २११, २४९, २६८,

२७२-३, २९९, ३०७;
 ३२१, ३३३, ३३९, ३६८;
 ३८२, ४१०, ४२२, ४३४,
 ४६६, ४८८, ४९०, ५१२,
 ५१४, ५१७, ५३७, ५४४,
 ५४७, ५७३-४, ६२७,
 ६६०, ६९३, ७१०, ७१५,
 ७२५, ७७८, ७९९, ८३५,
 ८६३, ८६६, ८७३, ८७९,
 ९२४, ९३१, ९४८, ९६१,
 ९७८, ९८९, ९९८,
 १०९९*५, ११३५, ११४१,
 ११५७, ११८७, १२१०,
 १२२२, १२२५, १२४६-७,
 १२६७, १३१४*१०, १३२०.
 तहा १८९, २४८, ३११, ४२६,
 ४९९, ७२२, ८३६, ९२६,
 ९५९, १०५१, १०९९,
 १३३१.
 तहावि १३७.
 तहिं ४३४*१२.
 तहिं २८६, ३३५, ३५९,
 ३८४, ४२५, ४३०, ४६३,
 ४७६, ५८५, ५८८, ६५५,
 ७००, ७३९, ८०४, ८०७,
 ८११, ८१३, ८२७, ८५३,
 ८७४, ८९७, ९१४, ९९४,
 ११८१, १२१७, १२४२,
 १२५५, १२७०, १२९०.
 तं २, १५, १५*१०, २३,
 ३२, ३४-५, ४२, ४७-७,
 ५३, १०१, १३४, १३५*४,
 १४८*११, १५३, १५९,
 १६१-२, १६५, १८४,
 १८६, १९२, १९८, २००,
 २०२, २२६, २३५, २४८,
 २५५, २७०*५, २९१,
 २९५, ३०४, ३०७, ३११-२,
 ३१७, ३२२, ३३२, ३६३,
 ३६८, ३८३*७, ३८९, ३९३,

४२७, ४३१, ४३४, ४६२,
४९२, ४९९, ५०४, ५१०,
५६०, ४७३, ४८६-९, ५३५,
५३७, ५४६, ५४९-५१,
५५४, ५६३१५, ५७७,
६०४, ६०७-८, ६१२, ६१४,
६४२-३, ६५४*१, ६६४,
६७९-८२, ६८४, ७०४-५,
७०८-९, ७१३, ७२२, ७२५,
७७८, ७९९, ८०९, ८१४,
८३५, ८५७, ८६३, ८६८,
८७९, ८८८, ८९५, ९०३,
९१६-७, ९२१, ९२४,
९२६-७, ९३०-३४,
९३६-७, ९४८, ९६१,
९७८, ९८३, ९८६, ९८९,
९९७-८, १०००, १००३-४,
१००७, १०१८, १०२३,
१०२५, १०३३, १०३७,
१०४०-१, १०४६, १०४८,
१०५२, १०५६, ११२०,
११२९, ११३३, ११५०,
११५७, ११६८, ११७४,
११७६, ११८५, १२०६१२,
१२०७, १२१२-३, १२१७,
१२१९, १२२१-२, १२३८,
१२४७, १२५४, १२९४,
१३१५, १३२३, १३३१.

तंगुलिय ७१०.

तंडव २७७.

तंडविय २९०११४.

तंतु ७५६.

तंभिरिच्छि ११४३.

तंभोल ९१३.

तंभूमि ५३११३.

तंस ३९११११, ४०१.

तंसं ३१३.

तंसि ३०१.

तंसोणय १३०६.

तंसोसरिय ४५६.

ता ९-५, १७१३, ३३, ३८,
४२, ५१, ५३, ९४, १०६*१,
११९११३, १३५, १३९-४०,
१४८, १५२, १५४-५,
१५९, १६१, १७८, १८६,
१९४, २०४, २०८, २१७,
२३०, २३३, २६४, २६८,
२७३, २९६, ३१४, ३१९,
३२३, ३२५१९, ३३५, ३४०,
३७८-९, ३८०११२, ३८४,
३८५११३, ३८६११५, ३८८
११, ३९४११५, ४०४, ४१०,
४१४, ४२९, ४५२११४,
४६०११२, ४८८, ४९४-५,
४९७, ५०२, ५१६, ५२०,
५२९, ५५१, ५५६-७,
५७७, ५८५, ५८५*३,
५९८, ६०१, ६१०-११,
६१३, ६२२, ६३२, ६३५*४,
६३५, ६३८, ६४०-२,
६४९, ६५२, ६५४*१,
६५६, ६६३, ६६६, ६७२,
६७९, ७०२, ७१३, ७१९-
२०, ७२२, ७२४, ७३६-७,
७५२, ७८७, ७९२, ७९४,
७९६, ८०१, ८०९, ८२६१३,
८३८, ८४८-९, ८५१,
८५८-९, ८६२, ८७२, ८८७,
८९०, ८९३, ९०४, ९०९,
९१२, ९२४, ९२६-२८,
९३३*११४, ९५९,
९८३१११, ९८८, १००५-६,
१०१४, १०२४, १०४०-१,
१०६५, १०७३, ११५०१८,
११५६, ११६५१४, ११७५,
१२०१, १२०६, १२०८,
१२११, १२१४-५, १२१९,
१२२१, १२२७, १२३३१६,
१२४०, १२४२११२, १२४५,
१२५५११५, १२७८१९,
१२७९, १३२०१११.

ताह २१४, ५७५, ८६०, ८८४,
९५३, ९५५, १२३७.

ताड ३७, ८४२.

ताण ४१६, ५८८, ६३५, ६६०.

ताओ २५६, ८४३.

ताओ ३१८, ३२१, ४७५,
६२१-२, ६३४, ६३८,
६४२, ८६२, १०६१.

ताडिय २७६१७.

ताडियं ६३६.

ताण २३३, २४७, २४८११८,
२६०, २८४, ३००, ४१८,
७३७, ७६२, ८३७, ९६५,
१०१०, १०५८, ११०७,
११६४, ११८०, १२३३,
१२३९, १३३३*१.

ताणं ३७, ८४३, ९२६, ९६५.

ताणु २८४१७.

ताणेमे २३२.

ताम ६८६.

तामरस ५३६.

तामरसा ५०२.

ताम्ब ११२१९, ४१८१७, ५०४
११५.

ताय ५९१, ६४४, १३३३*११२.

तायस्स ६५९, ८६४.

तायं ५५७, ६२२.

तारया ३४५, ४५०, १०९०.

तारयाहोया ३९६.

तारा ४६९,

तारायणं ६६८.

ताराळोयं ३१.

तारिसं ६८४.

ताळ १९७, १०२६.

ताळवत्त ५०५.

ताळवित ११२७.

ताळं १२७४.

ताळिया १२९७.

ताळियासत्त १३०२.

ताव ११२, ११७, १३१११९, तिक्ख ४९५, ११३७.
 १७५-१, २०९, २२४, तिण ३४९११६.
 २३३, २६१, २९७११८, तिणा ४६४११६.
 २९९११२, ३१३, ३१७, तिणाहं १९३११९.
 ३७९, ४१८, ४३६, ४५९, तिण्णा ८८६.
 ४६८, ५०४, ५२५, ५८९, तिण्णि २४८, ११४१, १२३५,
 ६३२, ७०६, ७८३, ७९१, १३२०.
 ७९८, ८११, ९०७, ९६२, तिण्हं १२३३.
 १०३४, १०७०, १२१७, तिस्था २१३११०.
 १३१३११७, तिदोस १०२५.
 तारिस्ति २३१, तिमत २०२.
 तावच्छिऊण १२९८, तिमिर २३, ५६, २६२, ४४५,
 तावद्धं ९०७११०, ४४७-८, ४५०, ४५२,
 तावम्हं १०६०, ४६८, ५१८, ५२६-७,
 तावय ५११, ७८२, ८२२, ६६९, १०७१, ११८३.
 ८५६, ९३३*१, १११७, तिमिरवड्डाओ ५२५.
 ११३४, ११४३, ११८२, तिमिरं ५२२, ६६७.
 १२८१, १२९०, १३०३, तिमिरा ५१७.
 तावस २३०, २४६, ८९९, तिमिराणुबिद्ध ४४४.
 तावसिं ६२२, तिमिरे ४४७११४.
 तावसी २३१, तिमिरेण २३३.
 तावसीओ २५६, तिम्मंति ४०४११९.
 तावसीयणं २४५, तिम्मंते १०८२११२.
 तावार्णद १२८४, तियस १८, २०२, २७३, २८२,
 तावो ४७५१११, ३९०, ५२०, ६०७, ८०२-३.
 तासिओ ११०७, तिरेह ७७०.
 तासिया ६३७, तिल १२८.
 ताहं ९९३, तिलए १२९७११७.
 ताहिं २४८-९, २५९, २६१, तिलय ७७.
 २८६, २९५, ५८९, ७४५, तिलयं १२७५.
 ९१९, ९६६-७, ९७०, तिलयाहं ११२८.
 १००५, १०५७, १२३८, तिलयासत्त १३०२११४.
 १२५२, ०हिं २४८११८, तिलयाहिं ७४८.
 ३८३११७, ७५०, ८९९, तिलोक्क १२११११३.
 ९७१, तिलोय २७३, २९६, ३७१,
 ति २१९, २६२, ५८८, ७८८, १००८, ११६९११२.
 ७९०, तिलोयणस्स १३१९.
 तिउण २०२, तिवग्गा १८, ७१७.
 तिउणं ९१६, तिवलि ७४७, ७६७.
 तिउरंभय २०१, तिवली ४००, ७५७, १३०६.

तिबिहा ३४, तिबेय १८, २०२.
 तिस्सा १५७, २८३, ३७२,
 ३७७, ४३०, ५६१, ७८४,
 ८१३, ८७८, ९२८, ९३३,
 ९३६, ९७६, ९९२.
 तिस्साहं ५८७.
 तिहाय ८३९.
 तिहुयण ५८७, १०४६, १२१७,
 १२३५.
 तिहुयणं २.
 तिहुयणंमि २९८११०.
 तिहुयणे २९८, ३१५.
 तिहुयणे ३१५११५.
 तिहोमग्गि १८.
 तिग्गिच्छि २४.
 तीह २७१*१११०.
 तीग्ग २७०, २७१*१, ३०८,
 ३६२, ३६८, ३७८, ३८२,
 ४२८, ८७२, १२१३.
 तीए (त्रियः) १६*१०.
 तीए ५१५, ५५१, ५८२,
 ७६०, ७८७, ७९८, ८०१,
 ८७९, ९५०, ९५४.
 तीए ३५९, ५६२, ७८२, ८७२१
 ३, ८७८, ९५१, ९६४.
 तीय ८७२१३, ८७९११, ९५०
 ११६.
 तीर १०२१.
 तीरइ ३८, १४९.
 तीरंति २७१*१.
 तीरे ७३१.
 तुच्छं ७६७.
 तुज्झ ९८, ४८८, ५५१, ५७९,
 ६५४, ६५६, ६५९, ६६२,
 ७१८, ७२०, ७८५, ८३५,
 ८३८, ८६१, ८६४, ९४६१
 ३, ९८७, १००१, ११७७,
 ११९९, १२०१, १३१५.
 तुडिओ १२३.

तुळिया ९८२.

तुणिकेण ११००.

तुमम्मि ११६१.

तुमं ३२११०, ३२, ९४, १०२,
२२४, २३३, २९७-९,
३३२, ३७६, ३८९, ४०९,
४७६, ४८५, ५३८, ५५५,
५७३, ६४४, ६६७, ६८०,
६९४, ७२१, ७९७, ८००,
८०८, ८३३, ८६६, ८७०१
१२, ८९१, ८९७, ९८४,
१००९, १०४७, १०५१,
१११२१३.

तुमाओ १०३९, ओ १२०५.

तुमायत्तं ६१२.

तुमाहि ५६०, १०३९.

तुमाहितो ५६०, ६२१, १०४१,
१२०७, १२४४.

तुमे २९७१९.

तुमोहितो १२४४११७.

तुम्ह १०२, १३९, १८४, २१०,
२५८-९, २६७, २९६, २९८,
३९०, ४०८, ४१७, ४६०,
४६२, ४८८, ५११, ५१५,
५३०, ५५२, ६२१, ६८९,
७०४, ७२८, ७३०, ७८७,
८०९, ८१४, ८७०१११,
८७८, ८८६-७, ८९५,
८९८, ९१२, ९१४-५,
९२०, ९४६, ९५२, ९५६,
९६८-९, ९९०, ९९७,
१०००, १०४०, १०५७,
११६५१६, ११७३, १२३६,
१३१५१२.

तुम्हपाडियं ९५२१७.

तुम्हपाहियं ९५२.

तुम्हम्ह ४१०.

तुम्हं ११, ४९४, ६४७, ६६०,
८७०, ९५३, ११५०, १२४६.

तुम्हंविवाह ९५७.

तुम्हंविवाह १८५.

तुम्हाण ५१२, ८८०.

तुम्हारिसा १८५११.

तुम्हारिसिया ५७६.

तुम्हाहिं ६६०.

तुम्हाहितो १०३८.

तुम्हि ५५८, ७१०, ८६०,
१०५९, १२०८.

तुम्हित्य २६४१३, ३७९११.

तुम्हे ११७६.

तुम्हेथ ३७९.

तुम्हेथम्हाणं ३७६.

तुम्हे २०७, २६४, ३८३,
५१३, ८८३, १०४१,
१२०९१७.

तुम्हेहि ४१३, ८८३१८, १२०९,
०हिं २१७, २२५, १०४९,
०हिं २६४१३, ३७९११.

तुय १६३१३.

तुयं ५१२.

तुरओ ११४३-४.

तुरग ८११११.

तुरय १६९, ७३६, ७९०,
९४८, ११०४, ११३२,
११४३११२, ११७५.

तुरयं १११५.

तुरया १३६*१, ११२४.

तुरंग ८११, ११३८.

तुरंगम १११७.

तुरंगण १०६६.

तुरंगेहिं २७४.

तुरंगो २१८, ७९५.

तुरियतुरियं १०७०१५.

तुरियं २७९, ८७१, ९१९,
१०७०, १२२८.

तुलंतस्स २.

तुला ४४६.

तुलिऊण ७२५.

तुव ११२१७.

तुवरेह २६८.

तुसार २४२, ५८३, ५९५.

तुसारीहिं १०६९१३.

तुह ९५-७, ११२, ११५,
१४४, १६३, २७१, ३२३,
३६८, ४२८, ५०८-९,
५५८११०, ६११, ६२३,
६३२, ६४५, ६५४, ६६१-
३, ६९८, ७११, ७९८,
८५५, ८८१-२, ९४५,
९५१, ९६७, ९७५, ९८५,
९८८, ९९५-६, १०५४,
११५४, ११६५-६, १२०६,
१२१५, १२१८, १२४६१७,
१३१०, १३१२, १३१७.

तुहज्ज १२०६१२.

तुहं ६५४१९, ९७३१६.

तुहिण ८३.

तुहिणायलस्स ५८३.

तुंग २९४, ६३६, ११२२,
११३०, १३२३.

तुंगयर १३२३.

तुंगयराणिल १८०.

तुंगवराणिल १८०१३.

तुंगो ६७.

तुंवर २७८११६.

तुंजालत्ती २७८.

तूर ८५६, ११०४.

तूराहं ८१७, १२८४.

तूरेहिं १२६, १२४९, १२९०.

तूलीण १२९८.

ते १२, १०६, १८३, १८८,
१९०, ३३३, ४०९, ४१७-८,
४२९, ५७१, ८२५, ९२२१८,
९४६, ९५४, ९७३, १०३७,
११७३१९, ११७६, १२४९,
१२५२, १३१८, १३१९*१.

तेखिरयाळं ८८०.

तेण ३९, १४५, १६०, २०६,
२०८-९, २१५, २२४,
२२६, २३५, २५६, २९३,

३०७, ३१२, ३२५-६,
३७४, ३८९, ३९१-२,
४१२-३, ४२२, ४६०^r15,
४९१, ४९९^r2, ५०१,
५५०, ५५२, ५६४, ५६६,
५७०, ५७६, ५८६, ५९१,
५९७, ६०६, ६०९, ६२३,
६२५-६, ६३२, ६३५,
६३५*२, ६५५, ६६२,
६९०, ७१२, ७१७, ८१०,
८१३, ८४४, ८५२, ८५४,
९२३, ९२५, ९३२, ९३३*१,
९४४, ९४७, ९७९, ९८९,
१००७^r14, १०३८, १०४२,
१०५०-१, ११४४, ११४७,
११५१, ११५४-५, ११५७,
११६०, ११६५, ११६९,
११७२-३, ११९४, ११९८,
१२०५, १२०९, १२१८,
१२२४, १२२६-७, १२३५,
१२५४, १२५८, १२७९.

तेणत्तियं ६६१.

तेणं १५५, २४६, ८०८-९,
१००५.

तेणावि ५३२, ८२६.

तेणाहं १४४, ८०७.

तेणेत्तियं ६६१^r9.

तेणेम्ब २२६.

तेणेयं १०३.

तेणेसो ४१७.

तेय ६९.

तेलुक्क ८^r10.

तेलोकैक १२११.

तेहि १२५२, १२३१^r3, हिं
१८४, ८२५, ९६८,
११६३, ११७३, ११७९,
११९२, १२३१, १२४३,
१२७८, १३१३, हिं
१२५३^r2, १२७९^r10,
१२९३, १३३२.

तो ११९, १३४, १४१, १४५,
१५९^r12, १६५, १७८,
१८०, २०६, २०८^r10,
२१५^r13, २२६, २४८,
२६०-१, २७०^r5, २९१,
२९३, ३१७, ३२४-५,
३४१, ३६२, ३७८, ३८०,
३८४^r9, ३८५-८, ३९४,
४०३, ४२१, ४२३-५,
४२९^r4, ४३०, ४५२,
४५७, ४६०, ४७४, ४८६,
५०१, ५०३, ५३०, ५३५,
५५०, ५५७^r8, ५६२,
५६३^r5, ५८९, ६०४,
६०८-९, ६२०, ६२३,
६२६, ६३६, ६५३, ६६०,
६७३, ६८२, ६८८, ६९९,
७०३, ७१४, ७४१, ७४६,
७५१, ७६०, ७६३, ७८७
१^r1, ७९०-१, ७९५, ८१२,
८२५, ८२७, ८४८^r1,
८५२, ८६८, ८७१, ८७४,
८९५-६, ८९९, ९०४^r7,
९१२^r8, ९३४-५, ९४५,
९५०, ९६६, ९७२, १०२३,
१०३३, १०३८, १०४८,
१०५१, १०७२, १०८५,
११०३, ११४४, ११५३,
११५५, ११६०, ११६५,
११७९, ११९४, १२०४-५,
१२०७^r3, १२०८^r6,
१२११^r11, १२१३,
१२१७, १२२७, १२३३,
१२३८, १२४२-३, १२४९,
१२५३, १२५६-७, १२६१,
१२६३, १२७७, १२८१^r12,
१२८६, १२९१, १२९३,
१३०१, १३०६^r5.

तोळिऊण ६५४*१.

तोरण २३७, १३२३.

तोरणं ६८२.

तोरविय २१८, ३४१.

तोरवियाणं ४३२.

तोसविजंतो १३००.

तोसियाण ४३०.

तोसेण ८८८, ९२०.

०त्तरेह २६८^r13.

त्ति १३-6-7, १८, २२, ४६,
१३४, १४८, १५६, १५८,
२१५, २१९^r8, २३४,
२४७, २६७, २७३, ३०९,
३२४, ३३०, ३८६, ३९१,
४२९, ४३३-४, ५०२,
५०६, ५१९, ५८८^r8,
६३६, ६३८, ६७३, ७०५,
७१६*१, ७२६, ७९३,
८१३, ८१६, ८४९, ८६९,
९०४, ९०८, ९४३, ९५९,
१०४३^r10, १०६४, ११३१,
१२१२, १२२२, १३०३,
१३३३.

थगियं १२९५^r11.

०थलं १०७५.

०थवयं १२९५.

०थंभिओ १२०.

०थान १०६४.

०थानं ९५८.

०थामो ३७१.

०थियव्वस्स ९८४.

०थुइहि २०२.

थ

थण २५५, ३९८, ४८४, ७५६.

थणणसु ९७३.

थणयल १३०८^r11.

थणयलसाणं ४००.

थणया ३९७.

थणहर २७०, ७६१, ७६८.

थणहरे १३०८*१.

थणहरेसु १३२५.

थणाहि ७४६.

थणेहिं १२१.
थरहरंत ७४७.
थल १७९.
थंभ १३१५, १३२७.
थामाहिं ९११.
थामो ११९४, १३०७.
थिमिय ५५०, ८५२.
थिर १३२४.
थुणेऊण १०३३.
थुवंतो १२८९.
थूमिया २३७१४.
थूल १२३.
थूलामलो ९३५.
थूहिया ५७, २३७.
थेर ११८.
थोऊण २०२.
थोऊससंत ८३.
थोय ८२, ४४७, ९६८, १०३३.
थोर २८८, ११२४, ११८४.
थोरोरु ७४७, १३०५.
थोव ५२१.
थोवं १२७३.
थोवारुण १०८८.

द

दइए १०७६.
दइएण १२६९.
दइओ २०१, ३८१, ५०५१३,
५४६, ६५६, ७१६, ८४२,
१०७४, १०७८.
दइय ३९९, ५०५, ७०८, ८३७,
९९२१७.
दइयं ५७१, ६७०, १०३३,
१०८०.
दइया १२९८.
दइयाए १२४२.
दइयाओ ८४३.
दईओ ५४६१५.
दकखा १०३१.
दकिलण ३४२.
दकिलणाहुतं ५०१.

दकलो १५४१२१.
दकळ १७७, ११४४.
दकळो १५४.
दहुं १६७, ११५०, १२७०.
दहूण २४८, ३०६, ३१७, ३९३,
५०४, ६०४, ६४३, ६८४,
८४२, १०४८, ११९२.
दहुं ५१८.
दह ११९१.
दहयरं ४२९.
दप्प ३६६.
दप्पणं ७७५.
दयालुणा ३२२, ८०८.
दर २७, १०१, ४५०, ५२४,
५२६, ७४१, ७६७, १०९७,
११२४, ११२८, १२७५.
दरिय ३६६, ११४२, ११४४.
दल १, ८६, ६७८, ७६४,
१३०५.
दलउड ८१.
दलच्छि ३४, ९२१, ९३९,
१०५०, ११४७, १२२६,
१२२८, १२६०, १२७९,
१३१२.
दलण ६१४.
दलणोइयाहं ३६६.
दलथुरणं ५३१.
दलं ११९२१७.
दलाई ८०.
दलावली २४.
दलिय २३, २३१३, २७.
दलोवचार १०२९.
दलोहा ५१७.
दव ५१८.
दग २८, ९३, १६८, २२७,
२९०, ३५०, ६२७, १०३७,
११०४, ११५५, ११७१,
११७५१४, ११८०.
दसण ७७१.
दसणे २८९.

दसाए ४३८.
दहिलण ३४३.
दहियकखय १२९७.
दहाहि ७६१.
दंड १३२, १४८.
दंडे १५२.
दंडेण ४४६.
दंतुरिय ५२३.
दंसण १६२, २७१*११११,
४०५, ४०८, ४२८, ४४०,
४७२, ५०९, ५४९,
५८५*३, ६११, ६२३, ७०९,
७५२, ७६३, ८१२, ८३७,
८८२, ९६९, ९९५, १००१,
१०८९, ११५४, ११९८,
१२१५, १२७८.
दंसणथं २६२, ३९८.
दंसणम्ह ६१०१७, १२१४११.
दंसणवह ४१८, ११६६.
दंसणं २५२, ४४०, ६१०,
९६७, १२१४.
दंसणीयाओ २८३.
दंसणुकेठा १२५१.
दंसणेच्छाण ९६३.
दंसणे २७१*१, ७०३, ९८२,
९९२.
दंसणेण १०४७.
दंसणो ४०९.
दंसिया ८२५१२.
दंसेमि २२४, २३३१८.
दंसेह ६४७.
दाऊण १२८, ५८२, १३२०.
दाढाड ३७६१४.
दाढो ७९०.
दाण ९९, २८०, २८७, ३७६१४,
११२१.
दाणाई १२८, ०ई ८१९.
दाणे १५२.
दाणेण ९२९, ९५९.
दार २३८, १०२४, १२८६१७,
१३२४.

दारमि १०२.
 दारवाल १४१.
 दारवालेण १३२.
 दारं १३९१३, १८२, ९०१, १२९८.
 दारुण ११८६.
 दारं ११५, १३९, ९४३.
 दाबिओरु ७४१, १०९७.
 दाबिय २६६.
 दाबिया ८२५.
 दाबेय ८२४११५.
 दावेह ८२४.
 दाह ३०७११.
 दाहिण १३२, २४३, २८१, ११३२.
 दाहिणं ४२१.
 दिग्गह्णं ६६९.
 दिग्गह्णं देहि २७५.
 दिज्जह ५७८.
 दिज्जसि ६६४.
 दिज्जंति ९५५, १२६४.
 दिट्ठ ४५०, १३२६१३.
 दिट्ठमि ८६५, १०६३, १२२१.
 दिट्ठं २३९, २४५, ३९१, ३९३, ५५२, ५६८, ८३४, ९०१, ९२२, ९२६-७, १०२५.
 दिट्ठा ३५८, ३९२, ४६३, ८२७, ९४९, १२३४, १२५२, १२९९.
 दिट्ठाहं १०९५.
 दिट्ठाओ २४६, १२३५.
 दिट्ठि २३३, ४५०१८, ४५७.
 दिट्ठिवह १३२६.
 दिट्ठिवहं ५५०, १३२६.
 दिट्ठी ३९६, ४०१, ४३२, १२६५.
 दिट्ठो २०५, २२२, २८६, ६६५, ६८१, ८०६, ११९३, १३०९.
 दिट्ठीय ४३७.

दिट्ठीविसेहि ४११.
 दिट्ठे ६०५, ६७४.
 दिट्ठेण १२२०१११.
 दिट्ठेहि १२६५.
 दिट्ठो १२९२.
 दिट्ठयं ४२९१३.
 दिण २२०, ६७२, ८५९, १०८९.
 दिणमि ९४२.
 दिणयर ३४३, ३४७, ६७१, १०९३.
 दिणवह्णो ४४३.
 दिणं ४०६, ९३९, ९४२१८.
 दिणंते ११६९.
 दिणावसाण १२७६.
 दिणि १२८५१४.
 दिणे ३२७, ८२३, ९३२, ११०६, १२८५.
 दिणेस २२२.
 दिणेषु ६८.
 दिण्ण ६७, ४८४, ५४२, ८७५, १०१८, १०७३, ११०३, १३२२.
 दिण्णयण ५९६.
 दिणं ११३२, १३१४.
 दिण्णा ३२५.
 दिण्णाहं ११३, ७११, ८१९.
 दिण्णाओ १३१३.
 दिण्णाण ६३३.
 दिण्णासीसो २६०.
 दिण्णुणय ३९९.
 दिण्णे ६९८.
 दिण्णेण १५५.
 दिण्णो २९३, ४१७, ४३०, ४९१, ६१६, ८०८-९, ८५२, १०६४, १२४३.
 दिण्ण ३९९११२, ४८४११९, १३१५११.
 दिण्णहो ६७१३.
 दिण्णाह ८१९१४.
 दिण्णो ६१६१९.

दिण्यंता १०७१.
 दिय ११५, १२६, १२८, २२७, ५८२, ६६५, ११०३.
 दियंत १३-४१११.
 दियंतरालो १३-४.
 दियंतं २२८, ५९३, ११८३.
 दियंता ७३९.
 दियंते ५८३.
 दियंतेहि ११५५.
 दियंतो ४५, ६०२, १०४३, १०६५, १३२२.
 दियस २९, २०९, २१५, २२४, ४४८, ५१६, ६७४.
 दियसयरो ४४१११८.
 दियसस्स ४१२.
 दियसं ५१५.
 दियसंतरं ८१४.
 दियसाउ ६१२.
 दियसावसाण २२१.
 दियसियं ६१.
 दिवसेहि ९२०.
 दियसो ४०८.
 दिवहं ३३४, ८२७१५, ९५७, १३३३*१.
 दिवहा २३२, २८४, ३३२, ६५८, ९५६, १३१७.
 दिवहाण २२२.
 दिवहे १५७, ८१५, ८२५, ८२७.
 दिवहेहि ५९१, ०हिं ८४७, ०हिं ७९८, ८२५, ९२०१५, ११४७.
 दिवहो ४०८१२, ९६९-७०.
 दिवण्णुएहि १५७१९.
 दिवमि १३१४.
 दिवस २०९११३, २२१११३, ४४८१२, ६२९, ७३१, ११४५.
 दिवसमि ११६३.
 दिवसयर ४४५.

दिवसयरो ४४१.

दिवसं ११६४.

दिवसाउ ८७९.

दिवहा ८२७१५.

दिवहे ८२५११.

दिवं ५८७.

दिवंगणा ५८१.

दिवाहिंतो १२१०.

दिव ३५, ४१, १९११२०,
५४८, ६००, ६०३, १३१३.

दिव्वं ९२९११२.

दिवा ३५.

दिवाउ १५८.

दिवाओ ८१६.

दिव्विजण ९७६.

दिव्वेण १५७१४, ८१५, १२५४.

दिव्वो ३१४११, १२३८१३.

दिसं ६६८.

दिसा २८, १३३, १६५, ३४०,
३४२, ४५७, ६२७, ६६७,
९३४, १०७०, ११३०.

दिसाह ४३८११०, ११३२.

दिसाउ ४५३१२०.

दिसाए २४३, ११३२.

दिसाओ ४५३, ४९६, ५२५.

दिसायकं ९३.

दिसायके ११७१.

दिसायको १६८, ११०४.

दिसावह २९०.

दिसाहिं ६३९.

दिसाहुत्तं १०३७.

दिसाहोयं ३५०.

दिसाहोया ४४५, ११२१.

दिसो ४९.

दीण ७०३.

दीव १०७१, १३०७.

दीवग्मि १३२०*१.

दीवय १०९४.

दीवंतराह १७९.

दीवाहि १०३.

दीवाहिव ७८८.

दीवाहिवाहुत्तं १६३.

दीसह १५, ८५, १४०१४,
१६८, ३६७, ४५५, ५२३-
४, ६२१, ६४९, ६६९,
७२९, ७७७, ८२७, ८३९,
१०३९, ११५६, १२२३१४.

दीसउ ८५१४, १४०, १२२३.

दीसहसि ६९५.

दीसंता ८३६.

दीसंति ६२*१, १७२, २२०,
२५३, ३६४, ३६६, ६७७.

दीसिउं ४५४.

दीसिहसि ७०८.

दीसिहह ५१३.

दीह ४७०, ८४०, ११२३.

दीहच्छि १३३३*१.

दीहर ९६२, ११२०.

दीहरा ८९८.

दीहाहं ७७३.

दीहाउय ७१८.

दीहिया ८२९.

दीहियाह २४११३.

दीहियाए २४, ४७१.

दीहियाए ६७०.

दीहियापडिम १३२४.

दीहियासु २४११३.

दु ६८४.

दुउणं ९१६११३.

दुकय ३०९, ४९७.

दुकय ४९७१२३.

दुक्ख ६८, १५०१४, २३२,
३०९, ४१५, ५७२, ६३९,
६४९, ६६२, ६६२*१,
६८९, ७२८-९.

दुक्खमइया ६५८.

दुक्खहरं ६६२*१.

दुक्खं १५०, १८९, ३३१,
६६१, ७१९, १०१९,
१३३३*१.

दुक्खा ५७१.

दुक्खाण ६५२.

दुक्खिया ६६२.

दुक्खियाहिं ६३९.

दुक्खीण ५७१.

दुक्खुत्तारो १६७.

दुक्खेण ५७०.

दुक्खेहिं २७४, ३०५.

दुग्गत्यो १४९.

दुग्गाह १०८.

दुच्चरियं ५६८.

दुच्चित्तिमा ९२५१४.

दुच्चित्तिण ६८६.

दुच्चित्तिमा ९२५.

दुज्जओ २२७.

दुज्जण १४, १६११२, १६*१.

दुज्जणस्स १६.

दुज्जणा १३.

दुज्जणो ६१९११६.

दुट्ट ५२५१११, ६९१, ९१५,
१०३६.

दुणणओ ६३०.

दुणि २८३१७.

दुहं १०७६.

दुहमो १०७६१३.

दुहंसणो ६५.

दुद्ध ३३२, ५२५.

दुद्धोदहि ४५५.

दुपवइया २१०.

दुपेच्छं ६८४.

दुपेच्छेहिं ४९५.

दुपेच्छं ६४३१५, ८३३.

दुप्परिभुज्जाह ४१६१४.

दुप्परिभोज्जाह ४१६१४.

दुप्परियल्लाण ५७२.

दुप्परिहोज्जाह ४१६.

दुप्पल्लाणो १११२.

दुप्पसंगेण १२०९.

दुप्पिच्छ ८३३११.

दुप्पेच्छं ११८२.

दुप्पेच्छं ६४३.
 दुम १०२८.
 दुमा १११२१३.
 दुमे ६५३.
 दुरालोयाहं ८०.
 दुरास ९८०.
 दुरासा ९३१.
 दुरुगघां १०३४.
 दुलहं ९३०, १२०६.
 दुलहाहं ९५५.
 दुलहो ३१५.
 दुलंघा ३९०.
 दुलम्ब ६६८.
 दुल्लह ५२९, ५३८, ५६९-७०,
 १०५९.
 दुल्लहं ७१७.
 दुल्लंघा ३९०१७.
 दुवारम्मि १३३.
 दुवारं ६८७, १०२२, १०३४.
 दुवे १०६१.
 दुव्वयणं २९५.
 दुव्विणीए २९४.
 दुव्वियङ्गाहं ६७११५, १०९३.
 दुव्विसट्ठाहं ६७१.
 दुव्विसह ४४०, ४७४.
 दुव्विसहं १०१९.
 दुव्वोजं ७०४.
 दुव्वोजो १२२१५.
 दुव्वोज्झो १२२.
 दुसमीहिण ३१९.
 दुसंपहं २१३.
 दुसह ६३५*३, ९७९.
 दुसहं ९८४.
 दुसहो ५४८.
 दुस्संचारो ४१११११.
 दुस्साहणिजं ४८८११९.
 दुस्सोयव्वं ७००.
 दुस्सोयव्वेण २७१.
 दुह २७२.
 दुहाओ १३-७.

दुहिया ६३५*१.
 दुहियाण ७२.
 दुह ५४२-३.
 दुह ५६१.
 दुह ५०५.
 दुहओ १०६१.
 दुहण १६१.
 दुहो ७३.
 दुहो १५४, ८०८, १२६०.
 दुह ९१६.
 दुहए १८९.
 दुमियाण ५७०१३.
 दुमेह १४४.
 दुया ११७२-३, ११७६, ११७८.
 दूर ३८८, ४९०, ६६८, ७७६,
 ७८५, ९६६, १०५३, ११५३,
 १२३३.
 दूरत्थं ९३०.
 दूरयरं १२२२, १३०७.
 दूरं २१८१३, ५३२, ६५५,
 ८७७.
 दूरंतरं ९५९, ११८१.
 दूराओ ३०६.
 दूराओ ७०३.
 दूरासण २५०.
 दूरुगओ १०७२.
 दूरुच्चाइय ७४७.
 दूरुङ्गीओ ११३८.
 दूरुणय ५०.
 दूरे ४१२११२.
 दूरेण ११९१.
 दूरोणय २४९.
 दूरोसरंत ६८५.
 दूस ७३७.
 दूसह ५३१.
 दूसहं १८७, २९५, ५६५,
 ८६२, ९७८, ९८६.
 दूसहो ६८९.
 दूसंचारो ४११.
 दूसिक्खिण्हिं ७६३.

देणं १३१५.
 देव १९१, ३११, ६९०, ९८७.
 देव ९२९, १२३१.
 देवाहि १८५, ०हिं ११३८.
 देवो ३१४.
 दे ३२१, ३३३१७, ३८३,
 ९६२, ९८४, १०५४,
 १२०६१२, १२२१, १२४८,
 १२५४.
 देह ६२, १६२, २१६, ५७३,
 ७७७, ८२८, ९५८, १२५६.
 देउ ५५८.
 देउल १३२३.
 देणं १३१५११.
 देणो ६१६१७.
 देमि ३१४, ५६६, ११७७,
 १२०६.
 देव १०२, १०५, ११५, १३३,
 १३७, १४६, १९२-१३,
 १९८, २०९, २१५११३,
 २८४, ८९३, ८९८, ९४८,
 ९६१, ९९९, १००१, ११०२,
 ११२९, ११४६, ११४९.
 देवणुएहिं १५७, ८१५.
 देवदाह १०२८.
 देवदेवस्स १०३२.
 देवया ७२३.
 देवयाओ ५८८, ६४७.
 देवं ९२९११२.
 देवंग ८१८.
 देवंगुल्लोय १२९५.
 देवा २९२, ३५७, ११६३.
 देवाह १२७.
 देवाण २२७, ४१५.
 देवाएहिं ८१८.
 देवालयस्स २४३.
 देवी ५५८, ७८१, ८०५, ९६६,
 १३२७.
 देवीए ९७४.
 देवीए ९६४.

देवीए ९६१.
 देवेण १५७, ३२२.
 देवेहिं ६६५, १२४५.
 देवो ३१४१, ६३०.
 देवा ७३०१८.
 देवाहि ११३८११३.
 देवेण १५७१८.
 देवेहिं १२४५१३.
 देवो ७३०, १२३८१३.
 देस २०३, २५८, २९०, ३५२,
 ७७३, ७७६, १२७७, १२८६.
 देसम्मि ८७४.
 देसयलं ४६५.
 देसाओ ८९३.
 देसि ४१, १३३०.
 देसीए ६१९११६.
 देसु ११७५.
 देसेमि २३३.
 देसेसु ३३४.
 देसो ८४०.
 देह ६६९.
 देहली ३.
 देहि ६१३.
 देहो ११८७.
 दोक्ष ५८.
 दोणि २८३, ११७२.
 दोणं २८४.
 दो २४६, २४८, ८०३, ८०५,
 १०५६, ११३९, ११७२१८,
 ११७४, ११७८, १२५१,
 १३२०.
 दोक्ख २३२१५.
 दोचितिमा ९२५१४.
 दोजीहो ६७.
 दोणि १११८.
 दोणीए ९११.
 दोणीओ ७३६.
 दोणि २५१.
 दोणं २३२, ४०४-५.
 दोन्नि ११७२१८.

दोभाइओ ११९३१७.
 दोभाइय ११८७१५.
 दोल ४६०११८.
 दोलहरो ३७८, ३८०-१.
 दोलंत २८.
 दोलायमाण ४०५.
 दोलि १११८१३.
 दोस १४, ३००, १३३२.
 दोसा १२, २७२.
 दोसायरा ११७२, ११७८.
 दोसायरेहिं ११९२.
 दोसे १३३२.
 दोसेण १००, ३१८, ५६५,
 ९८४, १०५७.
 दोसो १५, ६२, ६२*१, ६३,
 २९७, २९९, ३०९.
 दोहणम्मि १११०११०.
 दोहल ३८०.
 दोहलाई ४०४.
 दोहाइओ ११९३.
 दोहाइय ११८७.
 दोहाइयं १२०२.
 दोहाइया २५४.
 दोहि ५३२, ०हिं १०२०, ०हिं
 २४८, ४०४११७, ९७८,
 १२४३, १२५२.
 ०हारं ६८२, १२१६.
 दुहियाण ७२११०.
 ध
 धण १०२६११२, ३२४, ३३१.
 धणं ६९७.
 धणाण १८६.
 धणियं ८५३.
 धणु ६००.
 धणुद्धरो ५४१.
 धणुं १२६६.
 धणयराओ ८४३.
 धण्णा ४०९, ५७२.
 धण्णाओ ८४२.
 धण्णाण ८४३.

धण्णासि ३७५.
 धम्म २६४, १२०२१११.
 धम्मवालेहिं ११३१.
 धम्मस्स ४७.
 धम्माय १०१०.
 धम्मो १३-४, ६६५.
 धय ५७, ८१८.
 धयवद्ध २४०, ४५४, ५९९.
 धरइ १०८०.
 धरणियलं १०२९, १२९५.
 धरणियले ८५९, १२०३.
 धरणीयलं ६२०.
 धरणीयले ८५९११७.
 धरणीवट्टे ७०५.
 धरणे ६.
 धरं ५९५.
 धराहर ४६८, ५२४, ६७२.
 धराहरा ५२४११८.
 धरिऊण ७०२.
 धरिऊण १०९७.
 धरेज्जमाणो ९१९.
 धरेऊण ८२६.
 धवल ७-५, २०५, ४५४.
 धवलब्भ ६७८.
 धवलं ६६८.
 धवला ११.
 धवलाई १०९१.
 धवले २४.
 धवलो ९५१.
 धाइ ११३९.
 धारं ३०७.
 धाराए १२००.
 धाराहरे ८३१.
 धारिओ ४३८.
 धावंत १११७.
 धावियाओ १२४०.
 धीर ४०४.
 धीराण १०१५, ०णं ११८०११७.
 धीरो १५४, १०३९.
 धुणसु १११२.

धुय ५२२.
 धुयाणं ९६३१५.
 धुरा ७३३.
 धुरे ४९०, १०५३.
 धुवन्त ५९९.
 धुवन्ति ६१.
 धूआ २३११२.
 धूम १९, ५५.
 धूमं ३४३.
 धूमेण ४५१.
 धूय १३०६.
 धूया २३१, ३३०, ७८६,
 १२१३, १२१६.
 धूयाड २८३१६.
 धूयाप्र ३१५.
 धूयाओ ८०३.
 धूयाओ २४६.
 धूयाण २५२.
 धूयाहि ३१५१२.
 धूवा ५७७.
 धोयाओ ५२५.

न

न १५१६, ३७१५, ७६१६,
 १६१११७, ६४२१३, ७१९१७,
 ८३२११७, ८५११६, ८५६१
 १, ८५९१८, ८८७१५, ९५८
 १८, ११५१११४, १२०७१५.
 नक्ख ६६९१२२.
 नग्ग १३१९१८.
 नमह २१५.
 नमेऊण १७६११३.
 नमो १४१४.
 नयण ७६११६, ८०७१८.
 नयणाहं १०८२१३.
 नयणो २५२१९.
 नयरी ४१२११२.
 नयरे ८५९१८.
 नयवरो ६६१११.
 नरनाहो १३००१९, ११६०११४.
 नरवह १२१६१२.

नरवहणा १०६*१११०.
 नरवरिंदो १२९८११.
 नराहिवाड १०११८.
 नरिंदस्स १२०२११०.
 नरेसराण १०६१७.
 नलक्खवरो १२४२११४.
 नलिणि ५००११६.
 नव ८६११०, ६०७१२, १३२०
 *२११६.
 नवर ८३२११६.
 नवरि ८३२११६, ९११ ८५३११९.
 नह ५०२११२, ६५४*११११,
 ६६९१२३, १२५६१९.
 नहसेप्पंत १२५६१९.
 नहंगण ४३६११४.
 नहाहि ६७४११२, १०९२११६.
 नंदण ३६१११३.
 नाम ६८६११४.
 नामं २२१११.
 नामे २०१११५, ५२११७.
 नामेण २०१११५, ८१३११८.
 नासं १६*१११२.
 नाह १३१८११७.
 निउंजए ६०७११३.
 निक्कारणम्मि ४९१११२.
 निक्खव ७४३११८.
 निच्छयाहिंतो ८८६११२.
 निच्छल ९९९११८.
 निच्छित्तो ३२११११.
 निच्छं ७२१११११.
 निज्जणे १२१६११२.
 निज्जत्तिओ ६२६११७.
 निज्जियं १२७०१११०.
 निण्णयाड ५०१११२७.
 निण्णयाए १११११४.
 निहा १०९६१११४.
 निधाडिज्जंतु १०६४११७.
 निफलेण १०१४१११३.
 निभिच्च १२३११७.
 निमेण ७१११२.

निम्भच्छेऊण ११७८११४.
 निम्भरो ५१६११५.
 निमिस १०८२१११.
 निमिसं २५९११११, ८३०११११.
 निम्मयाह ११११४.
 निम्मविज्जासु १०६९११४.
 निम्मियं ३७३१११५.
 निय १०८९११२२, १३२०*२
 ११५.
 नियत्त ६३५*३११२.
 नियय २०१११५, २७२१११६,
 ८१२११५, १३१९*११११०.
 नियर ४७९११३, ८२३११९.
 नियरं ३५६११११.
 नियरो ३४५१११४, ४४८११३,
 १०९०१११.
 नियंतीए ८७६११९.
 नियंब १११६१११५.
 नियंसण ११८४११२.
 निरालसो १०१७११३.
 निरावराहंमि १०७६११२.
 निरासओ १०१७११३.
 निरुद्ध ४२०१११६.
 निरुविओ १०५११२.
 निरुज्जंत ११२०१११६.
 निरुक्तं ६३८११९.
 निरुण ११९५१११०, १२०३१११४.
 निवज्जंत ११०६११३.
 निवज्जंतं ११०६११३.
 निवड ७४९११५.
 निवडिय ४४११११५.
 निव्वत्त ११४८११५.
 निव्वत्तिय १३२०*१११२.
 निवद्ध ४३११९.
 निवसंगी ४८०११७.
 निवसंति ३४६१११६.
 निवसीणं ११७७११३.
 निवहो ११५११३.
 निवास ३५११११५.
 निवासो ४६११२२.

निबन्ध ११४८१५.
 निबन्धित्य १३२०*११२.
 निबिचं ११३०११४.
 निबिष्टाई ४७९१५.
 निबिच ३२९१२.
 निबुओ ७१६*१११.
 निबूढ १९५११४.
 निबूढा १२५४१४.
 निसर्ग २१८, ११५०११०.
 निसर्गो १३०४१२२.
 निसा १२०११५, १३१११५.
 निसासेह १५१११.
 निसायर ११८१११०.
 निसीयरारण ११८०१०८.
 निसुणिऊण ३४१२३.
 निसुयं ५५८११०.
 निहत्तो १०५३११४.
 निहस १०९६११४.
 निहितो १०५३११४.
 निहुयं ३१२.
 निहेण ७११२.
 निहोस १२४९११६.
 निहोसं १२९६११४.
 निदणिजा ५७६११०.
 नीड १०८९१२२.
 नीसास १०९४११०.
 नीसेस ४५११५, ४६११२२,
 ११९७१२०.
 नीसेसे ११९७१२०.
 नेय २७११११२, ८८६१११,
 १००४११०, ११३६११०.
 नेहाओ ६३५*३१३.
 नेहु ४०३११६.
 नेहो ४०३११६.
 नो १०९९११५.
 प
 पद्मार्ण ५२, १३२२.
 पद्मट्टिय ३५५.
 पद्मट्टो १३१११०, ९६४.
 पद्मणो ५५८.

पद्मण २४२, १०८७.
 पद्मत्तेण ८२६.
 पद्मरेको ७३५.
 पद्मसरह ४६८.
 पद्मेव १२८८, १३०८*१.
 पद्मेवा ५११०.
 पद्मेवो १३१०.
 पद्ममा २८२, ३७२११२.
 पद्मर ३५५.
 पद्मसे ४७९११५.
 पद्म १२३५११०.
 पद्मसम्मि ४९७.
 पद्मसं २३४, २५८.
 पद्मसो १२४.
 पद्मस (=से) ६३५*४.
 पद्मोट्ट ६२५.
 पद्मोट्टो ८४१.
 पद्मोलिवालो ६८८.
 पद्मोस ७-५, ३३, ६२, १०६५.
 पद्मोसे ४७९.
 पद्मोहर ६१, ५०९, ८५२,
 ९५१.
 पद्मोहराओ ५०.
 पद्मोहरुछंगे ९८.
 पद्मोहरोवरि ५०६.
 पद्मपंत ८५१.
 पद्मिलिया ३७४.
 पद्मकाण १०६७.
 पद्मख १०८८.
 पद्मखलण ७५७.
 पद्मखलिओ १२०.
 पद्मखलिय २७४, १०९८.
 पद्मखं २४०११७.
 पद्मखावियाणेणं २४०.
 पद्मखत्त ३२४.
 पद्मखत्ता ८०७.
 पद्मखत्तो २४९.
 पद्मजंत ३२८, ९०२.
 पद्मकख ४०९, ८५७, ९९२,
 ११४३.

पद्मकखं २६७, ८४९.
 पद्मंत २९४.
 पद्मगाय १२५१.
 पद्मट्टिया १२८०.
 पद्मट्टियाण १०९५.
 पद्मस १०९०-९१.
 पद्मछा ७९, ३६२, ५०३, ५०५,
 ८३७, ९९३, ९९४, १२६९.
 पद्मछाईय २९०, ३५०.
 पद्मछाईयं ४५१.
 पद्मछिम ११३२, ११७४.
 पद्मछिमाए ४३८१०.
 पद्मछिमे १०६८.
 पद्मजणो १३-६.
 पद्मजंत ८०.
 पद्मजंतं ७६.
 पद्मजलिण ९७९.
 पद्मजलिओ ५६२, ५८५*३,
 ८५८.
 पद्मजलियस्स ३४४.
 पद्मजंतो ६३५*२.
 पद्मजालिय ५६६.
 पद्मजालिय ५६६११०, १२८८.
 पद्मजालियाड ४९६११५.
 पद्मजालियाओ ४९६.
 पद्मजण १२०४.
 पद्मजणो १३-६१२१.
 पद्म ७३७, १२९८.
 पद्मसुयं ७५७.
 पद्मट्टिया ३६५११५.
 पद्मट्टि ७७६, ९०९, १२९१.
 पद्मट्टी ६.
 पद्मइ ५६९, ८६५.
 पद्मडडीओ १०६६.
 पद्मण २९५१२, ६४०११३.
 पद्मलेण ६३.
 पद्मह १२९६.
 पद्महत्थं ९३.
 पद्मंत १०३११४, १२७५.

पढंति ८८४.	पडिवज्जिऊण ३२६, ११६९,	पणईहिँ १२९.
पडाइय २३१११.	१३१६.	पणएण ७१३.
पडिउद्ध ११९६.	पडिवण ११६, ३६०, ६५७,	पणओ ५४७.
पडिओ ११८, ९६०, ११३८,	८५१.	पणञ्चमाणो २८६, ८०६.
११६६.	पडिवणं ९२७, १०१६, १२८३,	पणच्चरीहि ८४११.
पडिगउ २४११८.	१३१५, १३३१.	पणच्चिओ ८१९.
पडिगया ८७१.	पडिवण्णा २५९.	पणच्चिय १२८४.
पडिछंदं १६६.	पडिवन्नं ९२७११, १३१५११.	पणच्चिरं २९१.
पडिच्छंदं १६६१११.	पडिवयणं ४८१, ६१५.	पणच्चिराहिँ ८४.
पडिच्छिया ३२६.	पडिवहं ३२९१३.	पणट्टमाणो २८६११४.
पडिजंपिया ८५१.	पडिवहं २६०, ३८५, ९३७.	पणट्ट २६८, ४९४, ६८२.
पडिणियत्तो ७८९.	पडिवालह ४३२.	पणमह ३.
पडिदूया ११७६.	पडिविउद्धाए ८५६.	पणमिऊण २४९.
पडिपह ३२९.	पडिसद् ११८३.	पणय ८३५, ८५१.
पडिपाहुड ९८८.	पडिहत्थं ९३११८.	पणयएहि १०६२१२.
पडिपाहुडं ९९०.	पडिहय ८५६.	पणयम्मि ५४८.
पडिपुण १६८.	पडिहयं ८८१.	पणाम ३६०, ६५१, १२८०.
पडिपूरिएहिँ ६१५, ७०९.	पडिहार ९०१.	पणामस्स २०६.
पडिपूरियाह ३८५.	पडिहियं ८८१११०.	पणामा ७८५.
पडिपेल्लिया ४०१.	पडु १६८, १२९६.	पणामे ९४५१११.
पडिपेल्लिया ११७८.	पडेइ ११७०.	पणामो ३८८, ९६६, ११५३,
पडिबोहिऊण ५५७.	पढम ३७२, ३८१, ३८७,	१२३३, १३०१.
पडिय ११८७.	४०५, ४५४, ५४०, ५४५,	पणासह ४१८.
पडियजंता १५३११७.	६०१, ७०९, ७५४.	पणुल्लण १८०.
पडियस्स ११९०१०.	पढमम्मि २७१*१.	पणोल्लण ३९८.
पडियं ६३६, १०५२.	पढमयर ३८०.	पत्त (प्रात) २३४११०, ३६४,
पडिया ७०५.	पढमं ७९, ५०३, ६०८, ७१९,	१२६३, १३०१, (पत्र)
पडिरक्खिय १६९, ४०२, १०२२.	८७३, ८७८, ९०१, ११४०,	७७४.
पडिरव १६८.	११५२, १२६६, १२८९.	पत्तट्टा १९०.
पडिराव ७३१, १०६५.	पढमा ५४५११३, ५७१.	पत्तट्टो ११०, १५४, ६५७,
पडिराविज्जह ५४.	पढमागय ७४.	८४५.
पडिरुद्ध ५६.	पढमेहिँ ३५.	पत्तत्तं ९८.
पडिरुद्धा ११३०.	पढमो २७३.	पत्तल ३४६.
पडिलक्ख ३९३, ४०२.	पढंति १३३३*१.	पत्तलच्छि ९८.
पडिलग्गा ११३०.	पढंतेहिँ १२६.	पत्तला ७४*१.
पडिवक्को ११५६१३.	पढियं १३०३.	पत्तलेहाओ ९६.
पडिवक्ख १२७३.	पणह ११४, ११६, १२६३.	पत्तहर ५८५.
पडिवक्खो ११५६, ११८७.	पणहएहिँ १०६२.	पत्तं ९८, १०२, ३१२.
पडिवज्जह ८२८, ९६७.	पणहणीण ६६.	पत्तकं ४८३.
पडिवज्जंता १५३.	पणहयाण ६६११०, ८८९, ८९४.	

पक्षा ५९०, ६५४, ६८१, ७३९,
९००, १२८५.
पक्षाउ ४३५१२.
पक्षाओ ३४२.
पक्षाओ ४३५.
पक्षिय १००३, १०१३.
पक्षे १२४६.
पक्षो ४, १३५, १३९, ३२७,
९२०, ९३३*१, १०४९.
१०८७, १२१७, १२४७*१०.
पक्षोली ७३२.
पक्षाणं ७४.
पक्षावे १२३२.
पक्षिवाण १५१.
पक्षेज ९२८.
पक्षुयच्छि ९४९.
पक्षुय ९४९*१५.
पक्षुल ८५.
पक्षुलियं ६१४.
पक्षुल ८५*१५.
पक्षोहेउं ७२६.
पक्षोहेमि ६६४.
पक्षमार ८०, १०७७.
पक्षमारं ६६९, ११८४.
पक्षमारो ७७६.
पक्षमावं १३*१३.
पक्षणियं १०१, ३००, ६६६,
८६९, १०३८.
पक्षत्त ४७८.
पक्षाण ५४८.
पक्षाणं ४०८.
पक्षाणा १३३३.
पक्षुहय ४५, ९४९, ९७२,
१०८१*१२.
पक्षुहयच्छेण ९२१*१७.
पक्षुहयाहिं ९१२.
पक्षुहाण १२३३, १२७७.
पक्षुहे ५७५.
पक्षुहेहिं १२९२.
पक्षुहो ११६४.

पक्षोत्तूण ४७६.
पक्षोत्तूण ९२९.
पक्षुक्क ११८३.
पक्षुक्कं ११४०.
पक्ष ३९६, ५३६, १०८६,
१३०९.
पक्षट्ट १२६९*१५.
पक्षसह २३५*१३.
पक्षतर १०८२.
पक्षुट्टावराह १२६९.
पक्षुसह २३५, १२६८.
पक्षुसिय ६२६.
पक्ष १४२, १७७, २९०, ३६१,
५५२, ५८९, ५९१, ७४३,
७५३, ९२०, १०९८, १३०४.
पक्षिक्खणा २७४*१२.
पक्षट्ट १२४१*१९.
पक्षट्टेहिं ६१६.
पक्षड १२८८.
पक्षडणुपण १००.
पक्षडंति ३९८.
पक्षडा ११२१.
पक्षडिओ १३०८*१.
पक्षडिज्जंतं ४९९.
पक्षडिय ६०३, १३०५.
पक्षडीकया ६१८.
पक्षडो १७१, १०७०.
पक्षत्त १२४१.
पक्षत्ता ४५४.
पक्षत्ताओ ५६१.
पक्षत्तेण ७६३, ९९०, १३३१.
पक्षर १२०.
पक्षवीए ८८४.
पक्षं ७५, ६८४*२२.
पक्षंगुट्टेण ६२०.
पक्षंपसि ४८१.
पक्षंपनी ७०५.
पक्षंपतो २६१.
पक्षंपिण ९-५, १७*१३, ४१४,
८६१.

पक्षंपिय ९७३.
पक्षंपियं ६९६, १००३.
पक्षंपियाहिं ९१८.
पक्षंपेसि २२६.
पक्षाहिं २४८.
पक्षाण १०६४*१५.
पक्षाणय १०६४.
पक्षाणयस्स ११०२.
पक्षाणयाहिं १३२०.
पक्षाणे १०६८*११.
पक्षारं १३१८.
पक्षाव ७०, ८४५.
पक्षावह ६५१.
पक्षावहस्स ४७.
पक्षावो १३-५*१५, १३-५,
१०७, ७८८.
पक्षासेण १५५.
पक्षाहिणं २७४.
पक्षाहिणो १३०१.
पक्ष १४, १४७, १४९, १५४,
२०३, ५७०, ६९८, ७३१,
७३३, ८८९*१८, ९६५,
१००७, १०३८, ११५०.
पक्षत्तण ११२७.
पक्षत्तिय ५५९.
पक्षमायं ३७*१६.
पक्षम ८१९, ९११, १२६३,
१३०१.
पक्षमत्थं १३३२.
पक्षमाणंद १०५५.
पक्षमुही ८७*१९.
पक्षमेसर १६४.
पक्षमुहा १४.
पक्षमुही ८७, ४७२.
पक्षलोय ६६.
पक्षवसाण ३८१*१२.
पक्षवस ५४९.
पक्षवसाहिं ४७५.
पक्षवसाउ ३८१*१२.
पक्षवसाए ३८१.

परब्वसो ९५, ५३१.
 परसु २८८.
 परं ८४२, १२२४, १३२१.
 परंपर १२८४.
 परंपरा ८८७.
 परंमुहा १४१५.
 पराग ४८४.
 पराहवं ४३७.
 पराहविजंति ४३७१४.
 परिउट्ट ५०५, ७४५, १२४१.
 परिउट्टो ११५७.
 परिउंभिय १२५८.
 परिउंभियमिह ८५३.
 परिउंभिया १२६९.
 परिउंभिय १२५८१५.
 परिओस १४५, ३६२, ५०७,
 ६७१, ८१०, ८१६, ९६५,
 ९७२, १०९३, १२२८,
 १२८४.
 परिओसं ८७१.
 परिओसा ८७११२, १२६३.
 परिओसाहि ५४०.
 परिओसिय ५८६.
 परिओसिरी ८९९.
 परिओसुगुट्ट १२८४१३.
 परिओसे १२८६१७.
 परिओसो १८, २५०, ५४०,
 ६२१, ११४८, १३०१,
 १३२०*२.
 परिकसण ४४७.
 परिकुविय ५८, २४१.
 परिकोमल ५२३.
 परिकोमळा ३९६.
 परिकोय ८३५.
 परिकंतो १०२१.
 परिकिखत्तं ४४४.
 परिखेह्य ११२०.
 परिगओ २४११८, ११८१,
 १२२९१४.
 परिगया ७८, १२६३.

परिगयाओ २४६.
 परिगलियं ८२.
 परिगहिओ ९९६.
 परिगहियं ११२९.
 परिगहिया ११३१.
 परिगिलियं १८४.
 परिगगह १७.
 परिगगहं ३६३.
 परिगगहिओ १६२, ११८९.
 परिगगहिय ७५६.
 परिगगहो १४३, २०५-६,
 ९०८, ११६१.
 परिघोलिर १०८२.
 परिचय ८०७.
 परिचयंति २१९.
 परिचिओ २०८.
 परिचिय २०८१११.
 परिचितयमिह १६७१५, १८८
 १११, २५११५, ६०५.
 परिचितंती ४९३.
 परिचितिऊण ४६७, १०१६.
 परिचितियमिह १६७१५, १८८
 १११, २५१, ४६४, ४७३,
 ६०५१११, ६४८, ६८४१
 २०, ७७८, ९८७.
 परिचितियं १६७, १८८, ६८४,
 ९४७.
 परिचितियंमि ४७३१६.
 परिचितिया ७२.
 परिचुंभियो १०७८.
 परिचुंभिर ७६१.
 परिचुंभिय १२५८१५.
 परिचुंभिया १२६९१६.
 परिचयह ९२५.
 परिचयंति २१९१६.
 परिजंपिऊण ३१६.
 परिट्टविओ ५०६, ९५१, १२९७.
 परिट्टिण १०६४.
 परिट्टिओ १६.
 परिट्टिय ४३१११, ३५५१७.

परिट्टियस्स ५८५*१.
 परिट्टियं ३५९.
 परिणइ २२०.
 परिणहण १२२२.
 परिणइण १२२२१२.
 परिणओ ४०८.
 परिणमइ ४०६, १०००.
 परिणमिण ४४९.
 परिणमिओ ४१२.
 परिणमियं ३०९.
 परिणय २२०१७.
 परिणयं ११५०.
 परिणयाण २३३.
 परिणाम २०४, ४४३.
 परिणामं ५९७, १००५.
 परिणामे ५७५.
 परिणामो ५४८.
 परिणासु ८०९११२.
 परिणाह ३४२, ७६८.
 परिणिहिसि ८००१५.
 परिणीओ ३२८.
 परिणीयसि ८००.
 परिणीया ८१०, १२१६.
 परिणीयाण ६३३.
 परिणेषु ७९८, ८०९.
 परितणुण १३०६.
 परितलिण ४५५, ५१७, ७४१.
 परितुट्टुगुट्ट १२८४.
 परितुट्टो ८११, ८८९१७,
 ११५७१६.
 परितुलिउच्छुठ १९०११७.
 परितुलिय १९०.
 परितुलियं १०४६.
 परितोसिया १२८२.
 परित्तण ११२७१७.
 परिपक्कं ११७०.
 परिपायडेण ५२८.
 परिपाहुड ९८६१३.
 परिपिज्जइ २७६.

परिपिहिय ७३८.	परियणाए ३२.	परिवार १६४, ८१२, ९४९,
परिपिंग ४३९.	परियणु २९६१५.	१११९.
परिपिंजर ६१, ५२१.	परियणे २९६१५.	परिवारा ८९२.
परिपिंजरे ४८४.	परियणेण ४३१, ८७२.	परिवारिउ ९११८.
परिपुह्य ३५५.	परियणो १२५, १८४१२०,	परिवारिओ १३०१७, ३२८.
परिपूरियाई ३९५११.	२९६, ५७४.	परिवारो १७८, ८९२११३,
परिफंस ११२६१७.	परियम्मं १४८, ७५०.	१२४२.
परिभमइ ७४*१, १३०८-९.	परियम्मे १४७.	परिवालिया ७६२.
परिभमसि ६०७.	परियरं ३४२१४.	परिवासिओ १७५.
परिभमिय ३३३.	परियराचंधो ७७०.	परिवासिय ६२८, १०२६,
परिभमिर २४१.	परियरिओ ९१, १६४, २२७,	१०४३.
परिभायं २८०१३.	९१४, ९६५१७, १०६२,	परिवियड ४५४.
परिभावं ३७१७.	११५९, १३२०*१.	परिविविरीए ४२५.
परिभावंती ४६७, ४९३१८.	परियरिया ८७२, ९०५, ९४९.	परिविविरेण ४५९.
परिभाविऊण १९२, ६५०,	परियाए १३१११८.	परिवेस २३६, ११९६.
६८७, ९८१.	परियाणिऊण ५४२, १२८३.	परिवेसं ५९९.
परिभाविओ ५४३.	परियालिओ १३०.	परिवेसे १२८६.
परिभूय ६८९.	परियालिजइ ३८०.	परिवेसो ७७१, १३०७.
परिमल ३०, १७५, ३५४,	परिरक्खण १०८६.	परिसडिया १२०९१७.
६२८, ७४४, १०२६,	परिरक्खयं ९८०.	परिसर २३६, ४०१, ४३९.
१०४३, १२६४-५.	परिलंघिऊण १९६.	परिसरं ३४२.
परिमलालिद्ध १९६.	परिलंघिय ११३८.	परिसरंतेण २४०.
परिमलेण ८७.	परिलिओ ८१२.	परिसराण १२४०.
परिमाणं १०७१.	परिलुलिय ३९६.	परिसवंति ११०१.
परिमाणंतीए ७५९.	परिवड्डइ ८६.	परिसंठिएण ८८.
परिमास १०८१, ११२६.	परिवड्डमाण १२८८.	परिसंठिओ १२०१२२.
परिमासिऊण ४७५.	परिवड्डिहं ७६.	परिसंठिय २६६, ४०१.
परिमिओ ८१२१४.	परिवड्डिओ १०६५.	परिसंठिया ७९६.
परिमिय १६४, १७८, ११५९.	परिवड्डिय १०७, १३८, २६६	परिसिहं १२३९.
परिमिलिय २१९.	१७, ११४८.	परिसिडिलिय १०८५११३.
परियओ २४.	परिवड्डिया ८५७.	परिसित्त ५९५.
परियट्टइ ८६१८.	परिवसइ ११४९.	परिसिद्धं १२३९१४.
परियट्टिय २४२११, १२६६१७.	परिवसिए ६२४.	परिसुडिय ५०२, ७९५, १०८५.
परियट्टिय २४२११.	परिवसिओ ९७५.	परिसुडिया १२०९.
परियट्टिय २४२, १२६६.	परिवसिमो २२५.	परिसेस ४३९.
परियण १३०, १८९, ३२५,	परिवसिया ११६२.	परिसेसिय ५७, ६९९, ७०७,
४८१, ७०७.	परिवसियाई ६७५.	९६०.
परियणं १८४, ६९७-८, ८३४.	परिवहं २६०११२.	परिसेसियं ६८५.
परियणाई १२८४.	परिवाडिं ८२८.	परिसेसिया ६५५.
परियणाए ९०९.	परिवाडी ३७९.	परिस्समो २००, ९२०.

परिहृष्ट ७५३/11, ११४४.
 परिहृष्ट १७६.
 परिहृष्ट १७६/11.
 परिहृथ ७५३.
 परिहरिओ ९४१.
 परिहरिजह ११९१.
 परिहव ११४३.
 परिहवं १३९, १२१८.
 परिहा १६५.
 परिहारो १३१/19.
 परिहावं १३, ३७, २८०.
 परिहास ९११, ९१८, १००३,
 १२२४, १२९६.
 परिहासुलाविरीएँ १२९०.
 परिहिट्ट १७६/11.
 परूढ ३३८.
 परेण ६९/10.
 परेहि ६, ओहि १५०.
 परोक्खणुराहरीहि ३८७.
 परोप्पर ४०४.
 परो ४०.
 परोवयारी १०३९.
 परोवयारेक ६५७.
 पलहुऊण ६३७.
 पलत्तं ९५८, ९७४.
 पलय ४४, ३४३.
 पलयस्स १६६.
 पलविऊण ७१२.
 पलहुइय ७५३.
 पलहुओ ३६४.
 पलहुय ४३९.
 पलहुड ३३८/10.
 पलहुससंत ३४८.
 पलंब ८४०.
 पलंबमाण १२९५.
 पलाह्या १०३७.
 पलायंत ११९७.
 पलास ८५.
 पलित्त ५१८.
 पलित्तं ५६७, ११९०.
 ३५

पलोहृदाम २८७.
 पलोहृया १०३७/10.
 पलोहरीहि १२३८/2.
 पलोएसि ४८२.
 पलोहृ ७३२.
 पलोयंतो ५३५.
 पल्लव २८९-९०, ६२८,
 ७६९, ११२६.
 पल्लवं ५०४, ६१३, ८३१/12,
 १२७०.
 पल्लवंतरिय ३५६.
 पल्लवा ८३७.
 पल्लवो ७६०.
 पल्लवोत्थइय १२६२.
 पल्लंकं १३०.
 पल्लंके १३०/13, ९०४, १२५९.
 पल्लाण ११२४.
 पल्लाणा ११२५.
 पल्लाणाई १०६६.
 पल्लुत्थिओ ९०९.
 पवजह ९५८.
 पवजंती ७१९.
 पवजंतेहि १२६.
 पवज्जामो ३८५.
 पवट्ठिओ ४५२.
 पवड्डह ४१०.
 पवड्डए ४४७.
 पवड्डंत १०६५.
 पवड्डिड ४५२/18.
 पवड्डिय ४.
 पवड्डियम्मि ५४८.
 पवण ८२, ५३६, ५९९, ७५८,
 १०९४, ११२६.
 पवणच्छडोहेण २४२.
 पवणं ४७७, ५३५.
 पवणाऊरिय ५४१.
 पवणासासिय १२५.
 पवणुग्गय १६८.
 पवणुडुय २४०.
 पवणेण ६३५*४.

पवणो २७, १७५, १७९.
 पवणं ११५०.
 पवण्णा ६४७.
 पवण्णाओ ३७७, ८०५.
 पवण्णासि ४७६.
 पवत्तण ४८०.
 पवत्ता ४५४/24.
 पवड्डिओ ४५२/18.
 पवयवड्ड १७१.
 पवयवड्डे १७१/9.
 पवर ८४१.
 पवराण १०६७/8.
 पवरिसिओ १२३०.
 पवसिओ ७१६*१.
 पवह ८११.
 पवहि ४२६.
 पवाह ११९५/14.
 पवाहो १३०८*१.
 पविजंभिय ३१७८.
 पविजिस्सं ६४६.
 पविथरंत ८४७.
 पविथरिय ६४.
 पवियंभिय ३२, ३९९.
 पविरल ४१, ४४४, ४५६,
 ४७२, ५२२, ७६५.
 पवेस ७९४, १०३६.
 पवोच्छामि ६८०.
 पव्वह्या २१०.
 पव्वयं ८३१.
 पसठिल १०९७.
 पसण ११४, १२९, ९१२,
 १०७५.
 पसत्तेहि १२७२/16.
 पसप्पंति १०३३/7.
 पसयच्छि १०२२, १२५५.
 पसर ५३३.
 पसरह ३९६, ५२१, ५४१,
 १०७०, १३०७.
 पसरं ४०२.
 पसरंत ६६९, १०८१, ११२६.

पसरंति ८३७.

पसरंति ५६११६.

पसरा ८५१, ९८६, ११२७.

पसराए ५९८.

पसराओ २८५.

पसरिहं ४३०.

पसरिओ ४४८, ७५५.

पसरिय १९, ९३११८, २७५,

३४८-९, ४०५, ४६९,

६०२, १०९०, १२०४,

१३०७.

पसरेण ६३५*४.

पसरेहिं ८८.

पसरो २३३, ६७८, ८४५.

पसंग २२०, ५०६, ५०९,

१०४६, १०७७, १२६६.

पसंगेण १७, २०७.

पसंगेहिं १२५३.

पसंछि २८१.

पसंसह ५७४, ६२१.

पसाएण २५८, ३०४, ३२३.

पसाएणं ३०११४.

पसाओ ४९१, ८८७, ९४५.

पसाय ६९९, ८८९, ९७१.

पसाहणं ७७.

पसाहणालयं १०९९.

पसाहणेण ९०५.

पसाहिओ २०५.

पसाहिय ६९, ४८७, ५८०,

८३९.

पसाहियं ११७३११०, १२७४.

पसाहियाए ३९४.

पसिद्ध ५५४.

पसिय ३१३.

पसियह १२५४.

पसु ११७५.

पसुत्त ६०, १०९५.

पसुतेहि १२७२.

पसुह ५८७.

पसुण २७९११७, २८९, ४४१
११८.

पसुय २७९, २८९११२, ४४१,
५८७११६, ६२८.

पसुयाहं ५९२.

पह २०३, ४१८११८, ९२०,

९६२, ११२०, ११२३,

११५०.

पहओ ११४४, ११८७,

पहम्मि २७९.

पहय ६६९.

पहयं ६६८.

पहयाहं ८१७, १२८४.

पहयाहं ११०२.

पहर २३१३, ४५८, ११९९,

१२०२-३.

पहरण २३.

पहरवडियस्स ११९०.

पहरिस ९११, १२२७.

पहरिस्सुक्कुल १०५१.

पहरिसो १०६५, १०८७.

पहरेण ११३४, ११४१, ११९३.

पहरेहि १२००, हिं १२००१२.

पहल्लिर ५९९.

पहबंति ४१७.

पहसियं १२७४.

पहं ५५०११२.

पहा ४४४, ६०२, १०८७११८.

पहाइ ५३१९.

पहाए २५८, ७६८, १०१७,

१०६९, ११०२, १३१३.

पहाण १८९.

पहाणम्मि १२८५.

पहाणो १५०.

पहाओओ २९०११५.

पहाय ४४४११७, ८०५, ८५६.

पहार १११५, १२८८.

पहाबिउं ४३२१८.

पहाबिया ४३२.

पहिह ८१२.

पहिहणं ५२१८.

पहिहो ९६४११५, ९६५, १०५५.

पहिय १३-२.

पहियण १३२६११.

पहियण १३२६.

पहियणं १३२५.

पहियाण ८०.

पहु १३२, १३८, १९०,

१०४५, १०५६, १११८.

पहुओ १०९४.

पहुगा १४२-३, ३०७, ३७३,

६९६, ९५२, १०६४,

१०६८.

पहुणो १६२, ७९६, ८२५,

८९०, ९३४, ९५३१८,

९५६, ११७६.

पहुत्त ७३.

पहुत्तं २५५.

पहुत्तो १२४१.

पहुत्तंति ३४०.

पहु ११४, १६०, ११२७.

पहे १२९२.

पहेण ११०६.

पहोलंत ३४३, ६०१.

पहोलिरो ३४५११४.

पहोहो १२०४, १३०५.

पंक ९६, ११९, ११९५,

१३०७१९.

पंकम्मि १२५४.

पंकय ८३, ५५२, ५९१, ७९२,

९२०, १३०४.

पंका २२१.

पंगुरणं १२७५११२.

पंच १०६७.

पंचत्तं १०१३, ११६६.

पंचत्तरो ५०४, ५१०.

पंठिरायम्मि १४७.

पंहु १४७१८.

पंहुं ६६७, १०८८.

पंहु ३७४.

पंसूए ३७४११.

पाइक ७९०.

पाइय ३६१२.

पाइया १००.

पाइया १२८७.

पाउरण ७४२.

पाउरणा ३९८.

पाउं १०९२.

पाउल ७९, ७७३, १०२९.

पाउओ १२०३.

पाउिया ११०७.

पाउिहिसि ११०९.

पाण ४६, ९५, ४७८, १२७२.

पाणाहं १२६४.

पाणासवं २४.

पाणि ६१३.

पाणेसवं २४१७.

पासर ४५, ५१.

पाय ४५९, ४६२, ९५०.

पायडिय ४४२, ११८३.

पायय ३६, १००९, १०१४.

पाययाष्ट्र ४१.

पायव १९६, २१२, २१४,

५०५, ५९४, ६२९, ८५८,

१००९१४, १०१४११२,

१०२६, १०३०.

पायवमि ६४९.

पायवं २२८, ५९३.

पायवा २८, ३४७.

पायवाहिं ११७०.

पायवाहितो १०९०.

पायवीड १७६.

पायार १३२४.

पायारं १३२३.

पायारा ३६९.

पायाक १०३६.

पायाळं १०१४.

पायाळार्हि ६४०.

पायळ १९०, १९४, ६३५*३.

पायळं ४८७, ७४५, ७५०.

पायळि ७८९.

पायळिहिसि ११२९.

पायळे १४७.

पायावय २४१, १०८८.

पायावय २८९, ७८०.

पायावयय २७९.

पायावयव २७२१७.

पायतार १४७.

पायलं ५९५, ७४६.

पायिजह ६९७.

पाव ६३५*१, ९८०, १२०८.

पावह १८६.

पावउ ११६६.

पावओ ११६६१८.

पावरणं १२७५.

पावसु २२४१३, ६३५*१.

पावं ११, ६१.

पावंति १३, ३७, १८५, ८५९,
१०३२.

पाविऊण २५२.

पाविओ ९७५.

पाविय ३९७.

पावियं ९३४.

पाविस्तं ८६२.

पाविहिसि ३०१, ३०४.

पाविहिसि ३०४१०, १२२०.

पावेक १२१९.

पावे २९४.

पावेसु २९४.

पावो १३-४.

पास २४०११६, ४५६१३,
१०३५, १०७४, १२८६.

पासट्टियाण ४०७.

पासमि २४७, ६८८, ९४८,
९६५, १२१२.

पासकिय २९०.

पासं ४७५, ६४९, ६५४*१,
८७१, ९३८, ९३८, ९४८१.४, ९६३, ९८५, १०५४,
११५२, १२२८.

पासुवओ २०५.

पासुवयं २०३, १३१९.

पासेसु ८५३.

पासो ५३३.

पाहाउय १०८७.

पाहुड ९३५, ९८८, ९९०.

पाहुडं ९३६.

पि ३२१११, ३३, ३५, ३८,

५३, ५६, १५७, १८९,

२११, २१३, २१७, २२३,

२३२, २४८, २५०, २५९-

६०, २८४, २९९, ३०४,

३७६, ३८३, ३८९, ३९४,

४०४-५, ४०९, ४३४-५१

२, ४४०, ४५९-६०, ४७७,

४८८, ४९१, ४९४, ५११,

५४६, ५५१-११३, ५५५,

५५८, ५६५, ५८६, ५९३१

६, ६१०, ६१२, ६२२,

६४२, ६४९, ६५१, ६६१,

६६७, ६९१, ६९६, ७००,

७०४, ७१३, ७१८, ७२२,

७२८, ७३०, ८०४, ८१५,

८२६, ८२८-३०, ८३४,

८४३, ८५५, ८६१, ८६२१

११, ८७५, ९०७, ९१७,

९१९, ९२७, ९३०, ९३२,

९३४, ९४२१८, ९५८-९,

९७८, ९८४, १००३-४,

१०२५, १०४२, १०५०,

१०५२, १०५४, १०६०,

१०८०, १०९९, ११२६,

११३८-९, ११५०, ११६४,

११६६, ११७८, ११८०,

११८८, १२०१, १२०६,

१२१४, १२२१, १२२४,

१२३३, १२३९, १२४३,

१२५२, १२६८, १३१५,

१३३१.

पिडणा ३२६.
 पिडणो ३०६, ४१७, ८६७.
 पिण ५३, ३११, ६९६.
 पिण १०९७.
 पिओ ६४२, ७१४, ७१८.
 पिक ७६८.
 पिक्खिऊण २३५११२.
 पिक्ख ७९२.
 पिक्खह २९२११७, १११४१७.
 पिक्खा ७-५११.
 पिक्खिऊण २९१११६.
 पिक्खिरीए ३५९११७.
 पिक्खिस्ति ११६६१७.
 पिज्जह १२६७.
 पिज्जंति ५९.
 पिट्ठी ६९११९.
 पिणाहणो २००.
 पिम्म ५४८१६, १०७६१३.
 पिम्मं ४३२१३.
 पिय २१, ११०, १५६, २३०,
 २४१, २७९, २८२, ३२५,
 ३३५, ३३७, ३७२-३,
 ४७१, ४७५, ४७७, ४७९,
 ४८७, ४९०, ४९२११,
 ४९२, ४९४१११, ४९८,
 ५४५, ५५९-६०, ५६८,
 ५७१, ५७६-७, ५७९,
 ५८८, ५९७, ६०८, ६१८,
 ६२६-७, ६३५, ६५८-९,
 ६६५, ६६७, ६७९, ६९२,
 ७१२-३, ७१६-९, ७२१,
 ७२४, ८१३, ८३५, ८५१,
 ८५७, ८६६, ८७०, ८९४,
 ९२८, ९५५, ९६२, ९७१,
 १०९६, ११५१, १२३४,
 १२४४, १२५६, १२५९,
 १२६३, १२७३, १२७८-
 ९, १३३३*१.
 पियह ३१, ४७०, ११९०,
 १२७१, १२७३.

पियमाए ३९१११.
 पियम्ह ३९१११.
 पिययम ७-५, ७-५११०, ३९,
 ५०६, ६३०, ९५९, ९७१,
 १०९४, १२७१, १२७३११८.
 पिययमं ६४७.
 पिययमा ५३०, १२५७-८.
 पिययमाए १३११, ०९
 १३३१, ०९ ७-५११, ३९,
 ११३६, १३३०.
 पिययमाओ १२५२-३.
 पिययमे ६९८.
 पिययमेण १२७०.
 पिययमो ६५२.
 पियंकरं ६०८.
 पियंकरो ५१२, १२०५.
 पियंगु १०२९.
 पिया १००२, १०८०,
 १२५१-२, १२५६, १२७१,
 १२७३.
 पियाए १२७७.
 पियाए ३८१, ५३६.
 पियाण ५८.
 पियाभासी ६५७१२.
 पियामहस्स ७७९.
 पियाहासी ६५७.
 पियाहिं २७९.
 पिछसु ११०९१८.
 पिव ४८, ७०, ७७, १६६,
 ४२४, ४४९, ६३६, ७८४,
 ८३३, ८४९, ११०९.
 पिवि १२११३.
 पिसंगाण ७०.
 पिसंगोहिं २७५.
 पिसंदि ९०४.
 पिसाय ११९५.
 पिसिएण ११७७.
 पिसिज्ज १२४५११.
 पिसिब १२१९.
 पिसुणह ८९३११५.

पिसुणिण ८८६.
 पिसुणिओ १०८७.
 पिसुणियं ७४, ६१८, १०००.
 पिसुणेह ८९३.
 पिहिय ११०४,
 पिहियच्छं ७०७.
 पिहु १२१, १०२४.
 पिहुल ३४५११४, ८४०११२,
 १०२४१४, १२८७.
 पिंगलिय ११८२.
 पिंगंगा २२०.
 पिंजरा १२६२.
 पिंजरायव २२०.
 पिंङ ४४६, ७३४.
 पीउव्वरियं १२७३.
 पीए ९८.
 पीडिऊण ४२१.
 पीण ८४१.
 पीय १२५८.
 पीया ८.
 पीयाल १९७, १०२६.
 पीयुव्वरियं १२७३११८.
 पुकरोमुक्क २८९११३.
 पुच्छसि ८८७.
 पुच्छामि ९२६, १२२५.
 पुच्छिड ८४४१३.
 पुच्छिएण ७९८, ८३४१४.
 पुच्छिओ १४३, २०६, ६८८,
 ८४४, ९२१, ९४५.
 पुच्छिज्जह ९३३.
 पुच्छिय १८३.
 पुच्छियं २०६१७.
 पुच्छिया २६६, ३६३, ६०६,
 ८३२, १२१२.
 पुच्छियाए ८३४.
 पुट्टिसो ९३३*११५.
 पुट्टि १२९११३.
 पुड ७७२.
 पुण ३८, ७८, ४८६, ४९९,
 ७१५, १००३, १०५९.

पुनरिष्टि १८६१७.	पुरस्सरेहि १२९३.	पुष्पोवहि १८०.
पुनरुक्त ४८०, ८६१, १२४०.	पुरं १०६२.	पुसिऊण ८७६.
पुनरुक्तं ३९२, ३९७, ७६३, ८६०, १२०५, १२४४, १२५२.	पुरंभीओ १०५६.	पुहह १३४, १५८, ८१६, ८२४, ९४३, ९५९, १०६३, ११७८.
पुणो ३, ४२, १०३, १६३, १८६, १९४, २१५, २२६, ३०३, ३६८, ३७६, ३८४, ४६६, ५१३, ६०९, ६२३, ६५२, ६९५, ७०८, ७९९, ८५३, ८६५, ८८३, ९०६, ९१४, ९१७१, ९२६, ९३३, १०१२, १०७७, १३०१.	पुरा ४१५.	पुहहए १५९११३.
पुणमहयाई ६०५.	पुराहितो १०१८, ११५६.	पुहहवालाण ८३८.
पुणमहयाण ४१३, ५५६.	पुराहुत्तं ७८९, १३१६१३.	पुहई ७४*१, ७८८.
पुणमहयाण ५५६१६.	पुराहुत्तो १३१६.	पुहईए ४४, १२१०.
पुण्णाए १२२०.	पुरि ३२८११.	पुहईसर १०४९.
पुण्णाणं ४८.	पुरिस १०१४, १२००१३.	पुहईसरस्स ७३, ११४४.
पुण्णाह ११८३.	पुरिसा १०६, १५१, १५३, १९०.	पुहईसरेण १००२, १०५०, ११७६, ११९२.
पुण्णेहि २१७, २२३, १२२५.	पुरिसाण १३८, १५२, १०१०.	पुहईसरो १००८, १३२१.
पुत्ति ३०३, ४६०, ६३५*३, ६५४.	पुरिसेहि ११९, ८८३, १०२२, १३१३.	पुहवि ८१६१७९, ९५९११०.
पुन्नाणं ४८१६.	पुरिसो १०५, १००९, १०३५- ६, १२०४.	पुहवी ७३११०, ११४५१६.
पुप्फलाइ ३५५, ६०७.	पुरी २८१, ३७०, ८०२.	पुहवीसर १०४८१७.
पुप्फलाईओ ७४४.	पुरुसाणं २५२११०.	पुहवीसरेण १०५०१७.
पुप्फुय ९४९१५.	पुरो १११३.	पुंगवेहि ३६.
पुप्फुलियं ६१४१४.	पुरोहिण ११४.	पुंज ९८, ४४१११८, ५२२.
पुर १०२५, ११०५१२.	पुरोहितो ११५६१५.	पुंजइय ३४३.
पुरओ १२१, २४२, २४९, २६०, २८५, ३५८, ६०४, ७९०, ७९६, ८०५-६, ८६१, ८९९, ९०७, ९२३, ९४४, ९६५, १०३३, १०५६, १२३३, १२५९, १२७७, १३०२.	पुलइय ६२५, १०८२.	पुंजाई ११२५.
पुरस्सस ८७२.	पुलउगमेण ६१८.	पुंजीकयं २५५.
पुरस्सरेण ९८५, १०२१, १२५०.	पुलगण १२२४.	पुंजो ४४१.
	पुलय ३९९, ५०३, ८७३, १२५७.	पुंणाय १९७, १०२७.
	पुलयाई १०८१.	पूआ ४४१११८.
	पुलिणं २५.	पूइय २९६, ४४१.
	पुलिणेण २५.	पूग ३५४.
	पुलोहरीहि १२३८.	पूय ३५४१३.
	पुली ११३५.	पूयं १३१९.
	पुल्ल ४५७, ६६७, ७२९, ७३२, ८८३, १०५२, १०८८, ११३०.	पूयायम्मं ७८३.
	पुल्लवह ५६९.	पूरंतो १०९.
	पुल्लं ६५१.	पूरिजमाण १११८.
	पुल्लवारिणहि १५३.	पूरिजंताई ८२२.
	पुल्लवोवहि १८०१५.	पूरिय ७३९, १०६५, ११८३, १२२८, १२५७.
		पूरियाणणो ७.
		पूरियासो ७३१.

पेच्छह ९५८.
 पेच्छसि ११०९, ११६६.
 पेच्छसु ८९६.
 पेच्छह २९, ३६१, १०३६.
 पेच्छंति ८४३.
 पेच्छंती ८३३.
 पेच्छऊण २३५, ३५७, ४८९,
 १०३२.
 पेच्छियव्वेण ११००.
 पेच्छियव्वेहिं ३९२.
 पेच्छीए ३५९.
 पेच्छिरो २५१.
 पेच्छिहसि ३०२.
 पेम्म ३८१, ५४८, १०७६.
 पेम्मं ४७२, १०७७.
 पेम्माहं ५३८.
 पेण्ण ११२५.
 पेण्णिजंति १२१.
 पेच्छ ७-५, ७-६, ६७५, ८९४.
 पेच्छइ ६७२, ९५७.
 पेच्छउ ६३८.
 पेच्छथइरिं २१८.
 पेच्छमाणए ६३५*४.
 पेच्छरीए ३५९*१७.
 पेच्छरीणं १२४०*१६.
 पेच्छह १११४.
 पेच्छंतो ६०३.
 पेच्छाण ७७७*१५.
 पेच्छऊण ६४२.
 पेच्छियव्वेण ५५०.
 पेच्छीणं १२४०.
 पेच्छिरो ५७०.
 पेच्छिव्वेण ५५०*११.
 पेच्छीण ७७७.
 पेच्छेयं ६६८.
 पेम ३८१*२, ५४५.
 पेमं ४७२*३.
 पेम्म ५४५*४.
 पेम्माण ५७२.
 पेरंत २२०, ३९२.

पेरंतं ३५१ ५९५, ७७४,
 ७९२, १०३०.
 पेरंता ३६९, १२६२.
 पेरंते ९७, ४५५, १२८७.
 पेरिजंतो ५६९.
 पेसण १९०.
 पेसणाण १३८*१६.
 पेसणाणं १३८.
 पेसळं २६१*१४.
 पेसह १०६, १०६९.
 पेसिओ ९८८, ९९०.
 पेसिजउ १५४, ९९१*७,
 १२४५.
 पेसियच्छि १४२, १३२१.
 पेसियच्छिणा १३४.
 पेसिया ८६८, ८९९, ११७३.
 पेसिही ८६२.
 पेसिजसु ९९१.
 पेसेमि ९८८.
 पेहिउ १०६*१*१३.
 पेहिओ १०६*१.
 पेहुणय २४०.
 पोकरइ ११८.
 पोकरियं १११३.
 पोहिस १०६*१, ९४२.
 पोहिसाहि १६१.
 पोहिसेण १०७, १६३, १६७.
 पोहिसो ९२४, ९३१,
 ९३३*१.
 पोथय ३६७.
 पोए १८२.
 पोओ १८०.
 पोकर २८९.
 पोहिसेण १४८.
 पोहिसो १३६*१.
 पोठिमा ८६६.
 पोत्त ५९०.
 पोरथिएहिं ६१९.
 पोरथो ६१९*१६.
 पोरिस १९१.

पोरिसासंघो १२००.
 पोरिसेण ९२९.
 प्पणए १७७.
 प्पणामो ९९६.
 प्पभाव ३२४.
 प्पयाहिणो १३०१*११.
 प्परिओसेण ३२६.
 प्परिओसो १२५७.
 प्परिठिय ४३.
 प्परिहास १०४.
 प्परिहासं ९२, १३००.
 प्पवह ३४५, ११९५.
 प्पसरेहि ८८*२४.
 प्पसंणेण ८०५.
 प्पसाएणं ३०१.
 प्पसायस्स ९५६.
 प्पसाया ६११.
 प्पहं ४४७, ५२३.
 प्पहा ६६९.
 प्पहालिद्धं १०८८.
 प्पहाव ३२४*५.
 प्पहो ८३८.
 प्पाहणाइ ५०७*८.
 प्पाहणाए ५०७.
 प्पाहणाण ५१२.
 प्पुरिसा १९०*१९.
 प्फलाइ ५९२.
 प्फलिय २२८.
 प्फलिहो ४.

फ

फण ५.
 फणस १०३१.
 फणा २८७.
 फणि ५१७.
 फणिपो ११२२.
 फरस १२०३*१८.
 फरुस ११८८, १२०३.
 फरुसव्वरं २६७.
 फरु १३-२, २१०, ३५५,

३७६१४, ५८४, ५८९, ५९५.
 फलए १८२.
 फलयं ७७५, १११२.
 फलयाई ३६५.
 फलस ४४३.
 फलहरोणय १३-१४३.
 फलं २९४, ३०९, ३१२, ८९०, ९२३, ९८३, १०११, ११७०.
 फलाई २१४, १२३७.
 फलाओ १३-७.
 फलिह ६२*१, २३६, ३४९, ४७४, ४७६, ९०४, १०९२.
 फलिहो ४१४.
 फलुहाम १०३१.
 फलुप्यंक ८२.
 फलेहिं २१३.
 फलो १८, ६७.
 फंस ९७, ३४९, ४२१, ४२३, ५३१.
 फंसुगय १३५७.
 फार ११८३.
 फिट्ट ४९७.
 फुकारयं ११९०.
 फुकारा ५*१.
 फुड ७७२१२.
 फुडत्थं १२६८१२.
 फुडसु ९८२.
 फुडं ४०, ६०८, १२२५, १२३४.
 फुडंति ५२६.
 फुडिय ११४०.
 फुडीहोह ४९९.
 फुरंत ११, ४५६, ५२२.
 फुरति ५२६१३.
 फुरिय ३४३, ३९४, ४५०, ६७७.
 फुरिग ११८२.

फुलिय ९२१, ९४९१५.
 फुसिऊण ८७६१४.
 फुसिऊह १२६८१२.
 फुसिय ४८३.
 फुंकारो २८९१३.
 फेकार ११८६.
 फेकार ११८३.
 फेग ५२२, ११२५.
 फेणोत्थया २५४.
 व
 वहलं ११०९.
 वहलेण ११०८.
 वडलेला १०२६.
 वड्मतं ९०२, १२९४.
 वद्ध ३५४१४, ५१७.
 वद्धं २३७१५.
 वद्धाणुराय १०७०.
 वद्धो १०५२.
 वप्पो १११४.
 वप्फायंतं ११९०.
 वल ११०६, ११२१, ११७२, ११९८, १२८५.
 वलं ११८०, ११८५, ११९२.
 वलालिगण १०८०.
 वलालिगिऊण १०७८.
 वलालोयण ११२२.
 वलि १२९७.
 वलिं ११७५, ११७७.
 वलो ११८९.
 वलि ११०८.
 वहल ३४३, ४७८, १०८३, १२२४.
 वहलिय ५१७.
 वहिं ७००११२.
 बहु २१, १२३, १६०, १७७, १७९११, १९२, ३२७, ३३७, ३५२, ३६९, ४७८, ४८२, ५१४, ५५०, ५८३१, १, ५९३, ६२८, ६७९, ७०१, ७१९, ८१९, ८२३,

८३०, ८६८, ९६४, ९६८, १०१८, १०४३, १११९, ११३०, १२३१, १२३८, १२९५, १३१३.
 बहुएण ५०८, ८६१, ९१७, १३१२.
 बहुएहि ७६, ८४७.
 बहुएहिं ३२३.
 बहुगुण ७०११३.
 बहुणा ९-५, २२३, ८८६.
 बहुयाई ११३.
 बहुलच्छलंत ७४.
 बहुलंत ६८.
 बहुलाहणो १८.
 बहुविह २३८, ५६२.
 बहुविहा ५३९.
 बहुवेहिं ३२३१४.
 बहुसो १६४, २०८-९, २६१, ३१६, ३२६, ३८२, ४२७, ४६७, ४९३, ५५३, ६४८, ६९६, ७१२, ९१८, ९५३, ११५३, ११६९, ११७८, १३१६.
 बहुहिं ८२५.
 बंदिएहि १३०३११६.
 बंदिण ९०, ११६, १२६, ८१२, ८१९, ११०३.
 बंदिणार्णं ११३.
 बंदिणेण १३०३.
 बंदिण १०८७.
 बंदिण ८१२१७.
 बंध १८११७, ३६५११५, ७४९.
 बंधओ ११४९१६.
 बंधण ७१६*१.
 बंधणं ७६५, ११७०.
 बंधणाहिंतो १०४७.
 बंधणो १८१.
 बंधणोवद्ध ६४५.
 बंधवेदि २१, ०हिं ३८८, १२८३.

वंशवो ६८९, ११४९, १२४४.
 वंश ४२, ९९, २३७.
 वंशाए १२२.
 वंशु ३२५, १०१९, १२८२.
 वंशुणा ९४.
 वंशेहि ८२११३, ०हिं ८२.
 वंशो ३८, १८१, २०४,
 ८४०, १२०३.
 वंभ ६८५.
 बाण ८९, ४५८, ४६४,
 ४७३-४, ५२९.
 बाणेहिं ७६.
 बारह १२१९-२०.
 बारि ९४३११०.
 बाल १७, ४२, ३०८, ५९०-१,
 ६६८, ७७३, ८२०, ८८१,
 ९२४, ९३८, ९८५, १०१६,
 १०४६, ११५२, १२४७,
 १२९३.
 बालत्तण ३३३.
 बालय ६९४.
 बाला ३०३, ३०५, ४५८१७,
 ७९६.
 बालाए २५५, ०ए ९०९.
 बालाण २५५१२२.
 बालायवो ६७६.
 बालाहि ३८०, ०हिं ३८०.
 बालिया ३५८, ७९९.
 बालियाए १५८, ८१६.
 बालियाओ ३२८११.
 बाले ६५५, ८००.
 बाह ३०७, ३१०, ३९५,
 ६१५, ७०३, ७०७, ७०९,
 ८७५.
 बाहिर ६२*१.
 बाहिरं ६६२.
 बाहिराई ८८४.
 बाहिरि ८५९.
 बाहु ४८३.
 बाहो ११४१.

बिस २६.
 बिहु ११७०.
 बिब ३१०, ४४५, ४४९१६,
 ४८३, ७७५, १२०४.
 बिबयं ११७.
 बिबं ४३९, ४४०, ५२०.
 बीयं ९०१, १०२४.
 बीया २३१.
 बीयाई ६७५.
 बीयाए २८३.
 बीहच्छं १०२३.
 बीहच्छो २८८, ११९१.
 बुक्काणं ११७७.
 बुद्धताण १९३.
 बुद्धि १९१.
 बुद्धी ५९१, ६१९.
 बुद्धीए ३०८, ०ए ९२९.
 बोहिस्थिएहिं १९२.
 बोहिस्थिय १९५.
 बोहिये १७८.

भ

भइणि ९८४.
 भइणी ८७०.
 भउपेत्था ६४१.
 भएण ११६४.
 भओ १३-५.
 भग ४०२, ११२२१११,
 १३२६.
 भगो ३९.
 भजंत ११०८.
 भजंतो ११११.
 भजंमि १११०११०.
 भट ११७१८, १३५, १३७,
 १४२.
 भट्टत्त १८४, २१६, २६३,
 ३०५, ३६३, ३७५, ४२५,
 ५०१-२.
 भट्टपुत्त ३७५१२.
 भट्टो २०, ११८.
 भट्ट ११७, ९०१, ११८६.

भट्टाण २३७.
 भट्टेहिं १४९.
 भट्टो ११८९.
 भण ७६१६.
 भणह १०६*२, २६८११५,
 ११५७.
 भणह १२५४.
 भणसु ४२८, ५५०, ७१६,
 ८८५, १२०६१२.
 भणह ३३१, ५५८, ८१३,
 १०५९, ११५१, १२२१.
 भणंति ४९८, ९५४.
 भणंतीहिं ३८६.
 भणंतेण ३९१.
 भणामि २२४, २५६११, ३३८,
 ५१२, ५४४, ५७६, ७२२,
 १०४०, १२२३.
 भणिऊण ११३, २१२१५,
 २६५, २७१*१, ३१०,
 ४०७, ४२०११४, ५००,
 ५५२, ६२५, ६५३, ६५९,
 ९३८, ९९०, ९९४,
 १०५५, १०६१, ११५२,
 ११६८, ११८१, १२१६.
 भणिए ३०३.
 भणिएण ५३७, ११६७.
 भणिओ ७-५१७, १६७, २०९,
 २१५, ३८८, ४०८, ९३६,
 ९९९, १००८, ११४६-७,
 ११६०, १२०५, १२४५-७,
 १२७८, १२८९.
 भणिज्जसु ९९५.
 भणिजंति १०६.
 भणिज्जासु ५५३, ८८५११३.
 भणिमो १५, ४२६, ४८९,
 १०४०१४.
 भणियम्ह २६३११.
 भणियमिह ८६३.
 भणियव्वं २५६११, ३११११०,
 १०५९, १२२३.

भणियं ७-५, १५११०, ३४, ३९, ४२, १०६*१, ११०, १३४, १३७, १४८, १५३, १६१, १६३, २०७, २२५- ६, २५९, २६३, २६७, २७१*१, ३०७, ३११, ३२२, ३३७, ३६०, ३७६, ३८३, ३८८*२, ३८९, ४०६*१२, ४१३, ४१९, ४२८, ४७५*१०, ४८६, ४९८, ५१४-५, ५३७, ५५१, ५५३, ५५८-९, ५६८, ६२०, ६२३, ६३०, ६३५*१-३, ६५१, ६६७, ६७३, ६९०, ७१२, ७१६, ७२२, ७२७, ७२९, ७८७, ७९८, ८०१, ८३५, ८६५, ८६८, ८७६, ८८१, ८८३, ८८८, ८९१, ८९५, ८९७, ९१६, ९२३-४, ९३२, ९४७, ९५४, ९५७, ९६२, ९६७-८, ९७०, ९७३, ९८८, ९९१, १००२-३, १०३६, १०४१-२, १०४७, १०५१, १०५७, ११४६*१, ११५१, ११५४, ११७३, ११७७* १, १२००, १२०९, १२१३-४, १२१८, १२२२, १२२४, १२२७, १२३१, १२३४-५, १२४४, १२६८, १३३०.	भणियाओ ७४०. भणियाओ २५६, १२५३. भणियाय ८६७*१६. भणियो १२७८*१७. भणिरस्स १०३७, १२०२. भणिरीण ४२९. भणेयव्वं ६३३. भणेषु ६२२. भणण्ह ११०९, १११५, ११७७, १२०६, १२४४. भणणसि ४२६, ५५४. भत्तीण १३१९. भद्द ६८९. भद्दा ९१७. भद्दासण २०५. भमर ८१, ३५३, ४४८, ७४९, ७९२. भमरडलं ३०. भमरेहिं ४३३. भमरो ९५*१७. भमिऊण २११. भमियं ४६०. भमिया ४६०*१३. भय १३-२, २९५, ३४७, ६३६, ६३९, ११०८, १११८, ११२२, १३२२. भयवह २६७, ३६८, ३७६, ३८९, ४१३, ४१५, ५१५, ५५२, ७२७, ७८७, ७९३, ८६३, ८६७, ८८९, ८९७, ९६८, ९७६*१८, १२३७. भयवहू ४४. भयवहं २९१*१६. भयवहंओ ६४७. भयवहंओ ३६१. भयवयं २८९. भयवया ३०४, ८०९. भयवं १३-६, २०७, २२५, २५९, २९६, ६३५*२, ६५१, ११६७.	भयं ४१२. भयावहरं २००. भयावहं १०३३. भर ८३, २९०, ४४५, ५९५, ७६६. भरकंत ९. भरणामियग्ग ४४६*१२. भरसु ७३६, १२०१. भरस्स ४५५. भरं ३१८. भरंतीण ४९२. भरा १९०. भरिज्जह १२६८. भरिज्जंत ८९१. भरिय ४९, ३३९, ३४२, ११०४, १२६९. भरियं २१३. भरियाहं ५२६. भरोत्थय ८४७. भरो १२२, ४३६. भरोणमिय १३-१. भरोणय ७९२. भल्लुय ११३९. भव २००, २३९, १०२५, १०३३, ११६२. भवण ७१, २१८*१, ७२५, ८२९. भवणमि ४६३. भवणयं २३९*१०, ३६१, ६८४. भवणस्स ३५८. भवणं ९३*२१, १२७, १६५, २००, २३९, ३५७, ३६७, ३७३, ४६६-७, ४९४*१३, ६८१, ६८५, ८१२, १०५७, १०५९, १०६३, १२७९, १३२७. भवणालि ३५१. भवणाहि १२५. भवणुत्तमंग ७-५.
---	--	---

भवणे ६९०, ७२१.

भवणेषु १७५.

भवणेहि १२५१^{१२}.

भवणोयं २६५.

भवणोयरेसु १०७१.

भवं १०६१.

भवाणि २३९, १०३३.

भवाणी ७२०.

भवाणीए ७२७, ७८३, ८८७.

भवायणे २१७.

भविष्यत्वं ३११.

भसण १४.

भसलेण ७५९.

भंग ७६६.

भंगुर ४००.

भंगुरं ४६५, ७६७.

भंगुरो ७७६.

भंजण ६.

भंजणुद्धरियं ९.

भंड ११७.

भंडय १११०.

भंडार ७३५.

भंडारे ९७७.

भंसा ४५.

भा ७५२.

भाहणी ११५८^{११}.

भाहणीए ७२४.

भाहणो १५१.

भाहंमि २१५१^{१३}.भाउआ ७८४^{१६}.

भाउभगमंत १०८८.

भाउणो ६९८.

भाउय २७१, २७१*१, २८६,

३६८, ३८४, ३८८, ४३०,

५००, ५०३, ५६३, ६८१,

७००, ७६३, ७८४, ८६९,

८७३, ८७८, ८९१, ८९५,

९५४, ९७०.

भाप्रक ३५२.

भाए ७३१-२.

भाएण ४४६.

भाओ १३-३, ६१६^{११०}.

भाणुणो १२.

भाणू २१८.

भामिज्झ १३१०^{१४}.

भामिज्जउ १३१०.

भामिय १३०८*१.

भाय २१५.

भायणं १५११^{१४}, १६०^{१४}.

भायणा ११५८.

भायणे १२९७^{११६}.भायणो १५११^{१४}, १६०,

१२९७.

भायसु ६३२.

भार ७५२.

भारं ३१८^{१७}.

भारेण ६९७.

भारोणयग ४४६.

भारोयारण १११९.

भाव १३३, १५४, २६५,

२९७, २९९, ३६२, ४२०,

५९८.

भावमि ९५५.

भावय ७८४^{१६}.

भावयंतीए ४९२.

भावस्स ४९०.

भावं २०८, २९७, ४२२^{१५},

१०४८.

भावाह ३८०^{१४}.

भावाउ ८२०.

भावाए ४४.

भावाओ ३८०^{१४}, ७४४.

भावागय १२७२.

भावाणुसंगया ७८५.

भावाविसट्ट ३०८.

भावाहिं ३८०.

भाविउं १३२९.

भाविआए ६०४.

भावेज्जसु ५०८.

भावेण १००, २०२, ५९१,

७२०, ८५४.

भावो १२९, ६१६, ६९८.

भास ३६१^२.

भासाए ४१, १३३०.

भाह ४१४.

भिक्षवा २१३^{११०}.

भिक्षु १०२१.

भिक्षुणो १०१६.

भिच्च १०१९, १११८,

१३२०*१.

भिच्चा १३६*१.

भिच्छावत्तं २१३.

भिज्जंतुव्वरिय ५२७.

भिज्जंतो ४६८, ५२४.

भिण्ण ४४४, ४५७.

भिण्णमि १८२, १११०.

भिण्णं ५२२.

भित्ति ६३^{१६}.

भित्तीओ ६३.

भित्तीसु ७१.

भित्त ४५७^{१७}.भित्तमि १११०^{११०}.

भीएण ५८५.

भीम १०३४-५, १३२२.

भीमं १९८, ११४७.

भीमाणो ११९४.

भीमाणणेण १२०२.

भीयं ७६६.

भीयाह ५०१^{११०}, ०^{११} ६३९.

भीरु ६९४.

भीरुओ ६६.

भीसण १२०२^{१४}.

भीसणणो २१६, ११६४.

भुए ६.

भुओ ८४०.

भुत्ति १३२२.

भुत्तो १२९१^{१५}.भुमय ८५०^{१५}.

भुमया १०७४.

भुमयावलंत ८५०.
 भुमयावली ७७४.
 भुय ७, ५०४, ७४७, १३०७,
 १३०८*१.
 भुयइंद २८७.
 भुयण ९३, ४७०, ५८१.
 भुयणाण १६६११३.
 भुयणे १३.
 भुयण्फलिहो ४.
 भुयंग १०३४-५, १११२.
 भुयंगम ३४७.
 भुयंगमेहिं १०३६.
 भुयंगेण ५*१.
 भुयंगेहिं १०५२.
 भुयंगो ५२४.
 भुया ७६९.
 भुयाओ ७४३.
 भुवण ६४, १६५, ५२८, ५८२.
 भुवणयलं ४५३१२२, ५१९.
 भुवणं ९३१२१.
 भुवणंतराल २१८.
 भुवणाए ४३.
 भुवणाण १६६.
 भुवोवगण १३०८.
 भुंजह १२३७.
 भुंजंतो १२१७१४.
 भुंजाविओ २१४.
 भूई २०५.
 भूईए २०५१४.
 भूभाए १११६.
 भूमि १३-३, १२८, १६६११२,
 ५२३, ७०८, ७३२.
 भूमिं १६६.
 भूमी २५९, ३९०, ४६६.
 भूमीए ४६६, ५३०, ए ३३८.
 भूमीड ४६६१७.
 भूमीओ १०९, ४६६१७, १२६१.
 भूमीसु १२६३.
 भूय ८६१७, ८७१२०, २००,
 १०३३.

भूयं ११७४.
 भूयंकुरेण ७६१५.
 भूया २३११२.
 भूयाए १११६११५.
 भूसण २०११५, २९८.
 भूसणभट्टो २०.
 भूसियावयवो ६०१.
 भेय १५२, १२६२.
 भेसविय १३२५.
 भेसवियो १११.
 भेसिय १३२२.
 भोत्तुं ६२, १२९-३०.
 भो १२४८.
 भोईंद २८७११.
 भोई ६७.
 भोगो १०१५.
 भोत्तुण ९१३.
 भोय ११७.
 भोयण १२८, ९१२.
 भोयणं २११.
 भोया ७१७.

म

म (for व) २१११६.
 म ७७७११४, १०६०११५.
 मइ २१०, २२६, ९९८, १०८४,
 ११३५.
 मइणा २२.
 मइणालसा १२६५१८.
 मइरं १०९२, १२७१.
 मइरा १२६५, १२६७.
 मइराए ७८०.
 मइलिजंति ६३.
 मइलिय ३१०.
 मइलियासं ५१८.
 मइंद १०२२.
 मइंदो १०७२.
 मई १३६, ११४१.
 मईणं २३२, १२०८, १२१९.
 मउ ७१६*११२.
 मउइय २७९.

मउइयमि ५२९.
 मउएहिं ६०६.
 मउच्छा ८७०११.
 मउड ९०, १२०, १७६,
 २०१, ५५४.
 मउयाई ७९, ५३६.
 मउल २७, १२४११०.
 मउलंत ७५.
 मउलार्यंतमि ४४८.
 मउलिण ४५०.
 मउलिणसुं ७५.
 मउलिय ११२८.
 मउलियच्छीए १२४.
 मऊह ४५७, ४६६, ५२३-४,
 ९०२, १२९४.
 मऊहवयवो ४६९.
 मऊहं ४३९.
 मऊहा ५.
 मए १५६, १६१, १८७, २०७,
 २१२, २२५, २६६, ३३७,
 ३७५, ३७७, ३८८, ४०६,
 ४०८, ४१९, ४६१, ४६३,
 ४७४, ४९८, ५००-१,
 ५०३, ५०७, ५१४, ५३७,
 ५५३, ५५८११०, ५६८,
 ५७९, ६०४, ६०८,
 ६२९-३०, ६४३, ६५१,
 ६५३, ६६७, ६८७, ६९५,
 ७०३-४, ७०६, ७१३,
 ७१६, ७१८, ७२५, ७२७,
 ८०७, ८३२, ८४४, ८६७,
 ८७८, ८८३, ८८८, ८९७,
 ९०१, ९०४, ९१६, ९४९,
 ९५१-२, ९५७, ९६८,
 ९७६, ९८०-१, १०४२,
 १२११-२, १२१४, १२१६,
 १२३४.
 मएण ३२५.
 मओ ७१६*१.
 मओ ११४१, १२६७.

मगा १२०७²², ३५९, ६४०,
७९१, ११२२, १३२६.

मगाणा २२१७¹⁵.

मगां ४८९, ४९३, ५८१७⁸.

मगुगण ४५१.

मगो ५८१.

मगोण १९५.

मगो १२४१.

मगो ३९, १७४, ४११, ४३७,
५७८, ७३५, ७९९.

मघ ३०१, ७८१७⁴, ८०७.

मघं ७८१.

मघु १८७७¹⁰, ११९९.

मघू १८७.

मघ्छ ८४१.

मज्जण ७५४, ७७३, ९६४,
११४८.

मज्जणक्कणय ७३६.

मज्जणमि ८२९.

मज्जणं ११५, ७३६७¹⁰,
७५०, ९५८.

मज्जणा २२१.

मज्जणारंभो ११६,

मज्जणावीढे १२८८.

मज्जणाहुत्तं ९१०.

मज्जणुज्झय २००.

मज्जणक्क १२१०.

मज्जणो ९४१.

मज्जणोरावणं २८०७¹.

मज्जंतेरावण २८०.

मज्जाओ १७०.

मज्जाणावालि ७३६.

मज्जाय १७०.

मज्जाविऊण ३८२.

मज्जिभ ६३५*४.

मज्जिऊण १२७.

मज्ज १६२, २०६, २२५,
३१८, ४८५, ४९१, ४९६
७¹⁶, ५५३, ५६८, ५६८
७¹², ६१२, ६२६, ६४७,

८०४, ८२४, ८४७, ८५०,
८५२, ८६६, ९५३, ९६१,
९८९, ९९१, ११७४,
१२४३.

मज्झ (मध्य) १६, ४७०,
७५८, ८७४, ८९३ १०६८,
१२८६.

मज्झणसं ७६७.

मज्झण ११५७¹.

मज्झस्थो ७७२.

मज्झमि ५२, ७६२, ८३८,
८८९, ८९४, १२०८.

मज्झयारे १३२७.

मज्झं ५६८७¹².

मज्झि ६३५*४७⁵.

मज्झिमा १३३२.

मज्झुणओ ७७१.

मज्झुदेसे ३५७.

मज्झे ३७, ९१०, १२१९.

मज्झो ८४१.

मडह ७७०, ८४०.

मडहिय ११२३.

मढाययणं २०३, २४३.

मण १२९, ४०४, ६१५, ६२५,
६६२, ६६२*१, ६९८,
८४६.

मणमि २६८, ५४१, ५८५*३,
६५१, ७०२.

मणयमि ५५१.

मणयं ५५१७¹³.

मणस्त २५६, ३२४७⁷.

मणहर ३५१, ३५८, १०४३.

मणहरं २६७⁷, २०३, ३५६,
७५१, ७६७, १०६३७³,
१२९६.

मणहरा ३३२.

मणहरिछाईं १०८३.

मणहृल्लावं ३३.

मणहरे २४४, २५०, १२११.

मणहरेसु ३३४.

मणहरेहिं ७६२.

मणहरो ७७६.

मणहिलास ५४०.

मणाइ ८७८.

मणाए ५१४, ६५९, ७२६,
७४०, ८४७.

मणाण १४.

मणाहिं ७४५, ०हिं ९७२.

मणि ५, ५५-६, ७१, २३७,
२४४, २५०, २८७, ३५७-८,
३८४, ४६७, ४७४, ४७६,
५९६, ७६४, ९०३-४,
९६६, १०३१७⁴, १२८७.

मणिसिलायल १०४४.

मणे ४२०, ४२२, ६२३,
७०१.

मणेण १३४, २६६, ५८६,
१२५८.

मणेहिं १२७२७¹⁷.

मणोजं ३३.

मणोहरो २६.

मणो ११५, ४२८.

मणोजं ९१३.

मणोरह ३८१.

मणोरहं ४०५.

मणोरहा ७२.

मणोरहाणं ९३०.

मणोहर ५१, ३८१७¹, ६०७,
७९६.

मणोहरं ४१, २२८, ३३९,
३५१.

मणोहरा ८०२.

मणोहराणं ९३०७¹⁴.

मणोहरासु १२६३.

मणोहृल्लाण २७७.

मणोहरो ३२७¹⁰, ३३७.

मणहृ ४२९, ८३०, १००४.

मणसि ७२४.

मणंतो १०१८.

मणिऊण ८६८, १३१३.

मणिओ २१, ५१४, १२३१,
१२३८.
मणिजह् १२३.
मणियग्निह १९२१२.
मणियं १९२.
मणु १०७४, १२६९.
मणो ३२, १०५, १३७, ७८०.
मत्त ३३, ५९४, ६२७, ८५०१५,
१०३०, ११२०, ११२६.
मत्त (मात्र) १४३११६.
मत्त (मात्र) २६४१५, ३८५१११,
४८४, १२७५.
मत्तो १७०, १२१८.
महल ९०२, १२७४.
महंसण ९४९.
मन्त्रि २१११९.
मन्त्रियग्निह १९२१२.
मन्त्रे १०५१३.
मम ८७९.
ममं ५११, ८६२, ९२७.
ममाहि २७०, ३६८, ८७९,
१२१३, १६७२, ८३५.
ममाहितो ९१६, ११६५.
मम्म ७०५.
मय (मृग) १९, १२४, २७७,
५८४, ५९०, ५९६, ६२४,
१०९२, ११३४, १३०९.
मय (मद) १२४, २७७, ४४४,
११०८, ११२२, १२६८-९,
१२७६.
मय (मृत) ११९७.
मयच्छि ३७, ३०४, ४८१,
४८४, ८८१, १०५५,
१३२९.
मयण ६२*१, ९४, ९६, १०३,
११२, ४५८, ४६४, ४९७
-८, ५४९, ५६७, ५८५*३,
५८६, ६१९, ६२६.
मयर्णग २०१.
मयणालसा १२६५.

मयणाहि ९६.
मयणेण ४२४, ५३२.
मयणेहिं १०८५११५.
मयणो ६१३, ६२३, ६३१,
८५८.
मयरंद २७९.
मयरा १२६७११.
मयलंछणो १९.
मयलिज्जंति ६३१५.
मयस्स ११४०.
मयं (मत्तं) १६०.
मयं २०२.
मयंक ९४, २५३११२.
मयंको २०.
मयंद १०२२१११.
मया (मृता) ९८३, ११३४.
मया (मृगी) ११३४.
मयाइ ७११, ११४१.
मयामोय १२४.
मयारुण १२७०.
मयूरोहिं ५५.
मरह् ७०१.
मरगय २३७, ३४९, ५२३,
१२८७, १३२४११.
मरण ७२०, ११३४.
मरणम्मि ११३५.
मरणस्स १०११.
मरणं १३८, ७१३, ७१९,
७२१-२, ७२४, ८६२१११,
९९२, १००१, १००४-५,
१०११, १०१८, ११३८.
मरणंमि १००४११०.
मरणा ८६२१११.
मरणाउ ६४९.
मरणाण ६७९.
मरणावसरो १००६.
मरणाहितो ७०२.
मरणो ७०१, ८६२.
मरणेण ७०१, ७०११५, १००४,
१०१४, १११३.

मरहट्ट १३३०.
मरहट्टिया ६१.
मरंताणं १००६.
मरिसज्जसु ७१३१७.
मरिसेज्जसु ७१३.
मलओ ४१५, ५२७, १०४४.
मलय ८४, ३६९, ३७५, ५६६,
६७९, ६८१, ६९१, ६९३,
६९५, ९७६, १०५५, १२२९.
मलयम्मि ४४२१३.
मलयं ३३९, ३४२, ३५१, ३७७.
मलयाणिल ७४, ९३, ३७१.
मलयाणिलस्स ५५४, १२२७.
मलयाणिलेण ३७३.
मलयाणिलो ६९२, ७१९,
१०४५.
मलयायलम्मि ४६१.
मलयायलाओ १०५४.
मलयायलाओ ५०८.
मलयायलाहिंवे १४७.
मलयायलो ३३५.
मलवाओ १०६६.
मलिय १०९९.
मलियं ४६५.
मलुपंकं १९८.
मलुपंको १३२८.
मलियामोओ ६२, ७८.
मलियामोयं १०२८.
मसाणं ६४३.
मसि ५१८.
मसिण १११७.
मसिणा १०९८.
मसिणिय ९.
मह १६२, १८९, २५६, ३०१,
३०४, ३२३, ३८७, ४१२,
४१७, ४२८, ४८७, ५३६,
५६५, ५६७, ६०३, ६१३,
६२३, ६३९, ६४४, ६४८,
६५२, ६५६, ६७३, ७०१,
७१२, ७२२, ७२४, ७९७,

८००, ८०८, ८४६, ८५८, ८६०, ८६८, ८७६, ८८५१ १३, ८९७, ९३०, ९७४, ९९१, १०१४११४, १०५३, १११५, ११७५.	महाणल ४९७, ५४९. महाणसाण ७३५. महाणुभाव ६२२, १००९. महाणुमइ ४०६११२. महाणुमइ ९२७११८, ११५८११. महाणुमइ २३०, २४७, २६५, ३३०, ३९२, ४०६, ४६२, ५५१, ७०१, ८९३, ११४९, १२३४. महाणुमइ ३९१, ३९३, ४२७, १०००, १००४, १०५०, ११५९, ७२२, ८२०, ९२७, ११५८, १९२६३, ३७९, ८७३. महाणुमइ ५८३. महामंडलाहिवा १११. महामुणिणा ६३५०५, ११६०. महारणे ७८९, ७९७, १२१६०२. महारवेहि १२४९. महासि ३३९१११. महासीहि १०२३. महातन १०९. महि १७१. महिय ५८२११०. महिलाण ३३१२०. महिलायण ३२. महिले ६७७. महिम ५. महिहर ३५६, ३६९. महिहराण २७३. महिहराहुत्त १०५५. महिहराघाओ १६९. महिहराक २५०. मही १५१. महीवइणो १९१, ९८५, १३१४. महीवरमि २८५, ४३६१०, ६९५. महीहराहि ६९१. महीहरद ४३६. महीहरो १०४४.	महु ८४, ८९, ९५, ५९४, ७१२१४, ७५९, १०३०, १२६८-७०, १२७६. महुओ ९५. महुमह ५३१, १६५, ४५५. महुमहणो ७. महुमासो ७३, ८५-६. महुयरावलि ५९४, १०३०. महुयरागीण ६२७. महुयरो १०९२. महुर ५०, ३६०, ९०२. महुरेण २४१. महुं १६३१. महुसवमि १०३. महुसवियाहि ११३. महेसि २२९, ९६३. महेसिणा २०९, २१५. महेसिणो १२१३, १२१६. महेसी ११४९, ११५७. महेसीहि ६६५. महोयहि ६९४. महोयही २५७. महोयहीण २०११४. महोवहिस्स २०११४. महोवही ५. महोवहीण २०. महोसवियाहि ११३१११. मं ३८, १४८१११, २१६, ४२६, ५८७-८, ६२२, ६३८, ७९८, १००४. मंगण १२०. मंगल १२६, ७३९, ९०२, १२४९, १२६१, १२८४, १२९६. मंगलाहि १८९. मंगलिओ १२९७. मंगलीणहि ८२०, १२९०. मंगलेण ३१९. मंगलो ३२८, ११०३. मंगुण १२०१२२.
---	--	---

मंजरि ७४*१.
 मंजरी ९७.
 मंजु २४.
 मंङण १६*१४.
 मंङणाहिं ५६.
 मंङल १६, ६८, १११, ११०४,
 १३०८.
 मंङलग १७१.
 मंङलगं ११८८.
 मंङलस ६९, ५२१.
 मंङलं ६६८.
 मंङला ४७१.
 मंङलि ११९६.
 मंङलिय २८९, ११८४.
 मंङलो ११३९.
 मंङव १२८६, १२९६.
 मंङवं ८९.
 मंङवासण २३९.
 मंङिय २३७, ११८४*२.
 मंङियासा १३-१.
 मंतं १३१५.
 मंतंतो ९३३*१.
 मंतिउत्तेण १०४.
 मंतिऊण १६४.
 मंतिणा १०६*१.
 मंतिपुत्तेण १०४*२१.
 मंती १३६*१.
 मंतु १०७४*८.
 मंतुच्छाह १५०.
 मंतो ११६५, ११६८, ११९२.
 मंथणुत्तिण २५४.
 मंथराह १०९५.
 मंद ८२, ३५४, ७२४, १३२५.
 मंदर ५२२.
 मंदराह १०६४*६.
 मंदाहिणि ७६९.
 मंदाणिल ६०२.
 मंदार १०२८.
 मंदिरं ४६०.
 मंदिरुजाणं १०३२.

मंदुराह १०६६.
 मंदुराड १०६४*६.
 मा १४०, १४८, २९६, ३०४,
 ४१४, ४२८, ४३३, ५५१,
 ५६५, ५७३, ६१३, ६३२,
 ६३८, ६५२, ७०४, ७१६,
 ८०९*१३, ८८३, ८८५,
 ९०५, १००२, ११०९,
 १११२, ११४६, ११७९.
 माइय १०५०, १२२७.
 माउस ८७०.
 माण ५८, १०७७, १२७१.
 माणवं २७७, ५८५.
 माणसा २६६.
 माणसाह ६६१.
 माणसाण २६५*७.
 माणसो ५१५.
 माणं १०७१-६.
 माणंणिणीण १०७४.
 मांमंणिणीण ६२.
 माणिक्क ९०, १२०, १२८.
 माणी १५०.
 माणुसजणं १२८५*१३.
 माणुसस्मि १५५.
 माणुमाओ ३०१.
 माणुमाणं ३०२, १२८१.
 माणुसियं ६१.
 माणुसी ३१.
 माणुसे २१४.
 माणोहिं १०८५.
 माणो १०७६*३.
 मायेंग ११२०.
 मायंत ८७१, ८८८, १२०७.
 मायंद ८०.
 माया ३०६, ८६७, ११६६,
 ११९२.
 मारुअ २७७*१२.
 मारुएण ६६८, ७६०.
 माल ३२६, ६८२.
 मालह १०२८.

मालह २७.
 मालं ३२६*११, ७९७.
 माला ६०१, ७९६, ११८४.
 मालाडल १६८.
 मालाडलबर ३२७.
 मालियाहरणो २०५.
 मासल १०७५, १०९६.
 मासलं २४, ३९३.
 मासला २७८, ४४२.
 मासलिय १३०९.
 मासो ७३, ८५.
 माहणो ५०६.
 माहव २७७.
 माहवाणिल ६९४.
 माहवाणिलेण १२३६, १२५५.
 माहवाणिलो ३७२, ५०८,
 ५११, १०४५, १०६०,
 १२२९, १२४७, १२५७.
 माहवि २७४.
 माहविलवं ७३१.
 माहविलया ४३१*७.
 माहविलयाह ७११.
 माहविलयाण ३७६, ३८७,
 ५११, ९८१, ९८५, ५०४,
 ६८५, ९५५, ५६४.
 माहवी ८६, ३३६, ४६१.
 माहवीलण ५१४.
 माहवीलया ३७४, ४२५, ५०२.
 माहुलिंग १०३१.
 माहुलिं १०३१*५.
 मि १८२*१०, १९३, ३१९*८,
 ३८४*९, ३८६*१५, ३८९,
 ४१, ३८९, ५३२, ५४७,
 ५६९*२, ६१७, ८६०,
 १०१३, १०२०, १०४२*७.
 १०६२, १२०९, १२३१,
 १२७८, १२९२, १३१३.
 मिच्चु १८७*१०.
 मित्त (मात्र) १४३*१६.
 मित्त (मित्र) ३२५.

भित्तं (मात्रं) ४८४११०, ६६६,
१२०११७६.

भित्तकं २३, ९४१२, २५३,
३१०, ५२२, ५३६.

भित्तकस्त ४२३, ५२१.

भित्तकं ५३५.

भित्तके ११७१, १२६१.

भित्तको २०११५.

भित्तग २३१२.

भित्तह ७१६.

भित्तंत ४३३, १०२८, ११९६.

भित्तंति ४४५.

भित्तंतेसु ६७६.

भित्तिय १२४.

भित्तियाण १२७७.

भित्तियाणं ३०२१७.

भित्तियालि १२६५.

भित्तिएण ७११२, २५५१२१, ९६१,
१०८०.

भित्तिएहि ९४२१७.

भित्तुण ९९, ३४६, ४४०.

भित्तुणाह १०८४११०.

भित्तुणाण ५४४, १०८४,
१०८६, १०९५.

भित्तुणेहि १७५, २७६, ३४७,
१०८५, १२७२.

भित्तुज्जाह १२८१३.

भित्तुयाहि १२८.

भित्तुहि ९४२.

भित्तु ११७.

भित्तु ८६.

भित्तुओ ८१९.

भित्तु ४९, २७७.

भित्तुप्रसेस १२७६.

भित्तुंग १२४९, १२९६११३.

भित्तु ५*१, ५४, ३४८, ४८०,
५४४, ६५५, १०४०,
१०८३, १११८, ११८६.

भित्तुयंतं ६४३.

भित्तु ६४६, १०७१, १२८१.

भित्तु १०४७, १०९२.

भित्तुह ८३०१७.

भित्तुति १०९६, ११२३.

भित्तुहसि १२२०.

भित्तुहिसि १२२०११०.

भित्तुछा ६९३, ११८९.

भित्तुट्टि ११९१.

भित्तुसि १०१३१७.

भित्तुंति ५७२.

भित्तुल ५०, ६०, ९९, ५००.

भित्तुलिया ७६९.

भित्तुलोहि ४७०.

भित्तुणि ११६४.

भित्तुणिणा २५६, ६५५.

भित्तुणिणो २३१, ५८५*१, ६४४,
११५२, ११६९.

भित्तुज्जमाण १०८४.

भित्तुज्जंतं ३४९.

भित्तुय २७२, ६२५.

भित्तुयण ३५०.

भित्तुवर ५८५*३.

भित्तुवरेण ११६१.

भित्तुदं २४८.

भित्तुदेण ११५३.

भित्तुणी ५८५*२.

भित्तुहालुज्जले २३.

भित्तुं २१६११७.

भित्तु २७, ३४, ४१, ३०८,
६०६, ७५९, १०२८.

भित्तुयंग १२९६.

भित्तुयंतेण ११३७.

भित्तु ५४, १३१११७, १३४,
१४०, १९८, २३८, ३५३,
३९६, ४४६, ४७१, ६१६,
७५८, ७६०, ७७५, ९९१,

१००६, १०८३, १०८९,
११२४, १२५१, १२५६,
१२५९, १२७३-४,

१२७८१७.

भित्तुयं १८४.

भित्तुद्वारं १८२.

भित्तुहि १२६५१७.

भित्तुयंद ४०३, ९६३.

भित्तुहर ६०६.

भित्तुल १२४, १५४, ३२९.

भित्तुलं ३५३.

भित्तुलालि ३५३.

भित्तुलिण ६२७.

भित्तुलिय ४५, २२८, ५९३,
५९९, १०३०, १२६५.

भित्तुलेसु ३४६.

भित्तुलेहि १२६, २८०, ४३३,
१२४९.

भित्तुलो २८७.

भित्तुस्त ३२४.

भित्तुं ३१, १९८११, ३९१,
७७५१११, ८४३, ८७६,
१०२२.

भित्तुबुरुहाहि ३४.

भित्तु २९७, १११२, १११५,
११४६.

भित्तुहि १७९.

भित्तुओ ७२७, ८८८.

भित्तुसोहं २३६११८.

भित्तुहाहि १८७, २९५, ७२३,
८४६.

भित्तुहोयं २३६, ३४२.

भित्तु ९४.

भित्तुहि ९४१२.

भित्तुहि ९४१२, ७०२.

भित्तुहि ८३११७.

भित्तुड ४३५१२.

भित्तुग ८३.

भित्तुग १०१, ५०७, ५५९,
८९१.

भित्तुओ ४३५.

भित्तुण ३३२.

भित्तुहि ९१११४.

भित्तु २६४, ३८५, ५६६,
७९४, १२०१.

मुहुत्तमेकं २११.
मुहुत्तमेतं ६४२.
मुहुत्ते १२६१.
मुहुत्तो ११९९.
मुहे १६*१, ११३८.
मुहेण ८, १३२, ५१९, ८१०,
८५२, ९४३, १०५१,
११६८, १२२२, १२२७,
१३०३.
मुहेहिं १२६५, १२७२, १३०३
१७.
मुहो १३-१, ११४, १०७८,
११३९, १२३२.
मुंचइ ७१६*१, ८३०.
मूढ ३१२.
मूल २१०, २१९, ३५५, ४८३,
५८४, ५९२, ७५५-६.
मूलमि ९५०, ९९१, ९९६.
मूलं ३५५, ४५९, ४६२,
९९६*३.
मेत्त १४३, १०८४.
मेत्तं २६२, ७९४, ११५१,
१२०१.
मेत्तिण ७३०.
मेत्ते १०२४.
मेत्तेण ९६२.
मे २०८, ४२६*१४, ५६०,
६१३, ६२५, ६३५*१,
६३६, ७१०, ८०५*४.
मेत्त ३३*१६.
मेत्तं २६४, ३८५, ५६३, ६४२,
९२३.
मेत्ताहं १९१.
मेत्तेणं ५४९, १२१८.
मेह २७३, ३७१.
मेहय १३०८*१.
मेलावयं १०१३.
मेलावे १२३९.
मेहलावलि ७४२.

मेहलो १२२.
मेहुणयं ३२०.
मेहुणेहिं १०८४*१०.
मोक्कं १०२५.
मोत्ताहल १२९५.
मोत्तुं २१६.
मोत्तण ९२३.
मोक्खं ७१४.
मोक्खाय १०१०.
मोत्तुं ७३५.
मोत्तण ५८७, १०३७.
मोस ५८*१४.
मोह ५८, ४८०, ५८५*३,
६४३.
मोहणाहं १०८४.
मोहं ६९२, ९७८.
मोहिओ ९९८.
मोहिय ५८६, ९९८*१६.
मोहो ११३५.
मि १८३*१६.
म्ह ६४०*१४.
म्वि ८२*१४, १२१*१,
१३१३*४.
म्ह ३३, १४४, १५९, १६०-१,
१६७, २११, २६३, २६७,
३५२, ३६२, ३८९, ४१४,
४२६, ५५८*१०, ६१०,
६१४, ६२२, ६५६, ६६६,
६७९, ७०१, ८०१, ८०८,
८१७, ८६१, ८७६, ९२५,
९३१, ९५४, ९८३-४,
१०४९, ११०९, ११५७,
१२१४, १२४८.
मिह १८३.
य
य १२-५, २०, ३३*२०,
६४-३, ११७, १२६, १३६,
१३६*१, १४९, १५२*१२,
१६२-११, १८८, १७५-१,
२०९, २१०*१७, २४१*१९,

२७२, ३४५*११, ३७२*११,
३९०*१६, ४०८*१३, ४१९*१९,
४३६, ४४१, ४६०, ४६८,
४७२, ४९६*१५, ५०५,
५१३, ५१९*१९, ५२५,
५६१, ५७४, ६३३, ६३८,
१०, ६४२, ६५४, ६६०,
७१४, ८११, ८१८, ८२९,
-३१, ८५९, ८६२, ८७३,
९००, ९२९, ९५८, ९६१,
१०३९, १०६७*१९,
१०६९, १०९३, १२०९*१७,
१३१४.
यकं (चक्रम्) ९३.
यके ११७१.
यको १६८, ११०४.
यवो (अर्घ्यः) २४९*१३.
यड (तट) १८१, २७४, ६०१.
यण (जन) ३३, २६७, २८४,
३५०, ४३२, ७०६-७,
७३९, ९०२, १०८७,
१२५०, १२९४, १२९६,
१३२६.
यणमि ६८०.
यणमिह (जानामि) ८५६.
यणस्स (जनस्य) ७९, ४८७,
५३९.
यणसि (गणसि) १०१३*१९.
यणं (गणम्) ६६८.
यणं (जनम्) २४५, ३०६,
४५८, ७२६, १०५४,
११००, १२७५, १३२५.
यणहिंतो (जनात्) ९१५.
यणे (गणे) ६६८.
यणे (जने) २९६.
यणेण ३३४, ३४१, ८०४,
८६८, ९०५, ९१४, १३००.
यणो १५, ६८*१७, ८८, ५७४,
१०७३.
यणण (कर्णे) ५९६.

यम्भं (कर्म) ७८३.

यम्भेसु १३२६.

यम्भ (कर) २१९, ५२५, ६७७,
७७३.

यम्भ (चर) २२७.

यम्भ (कराः) ४७१, ५२९.

यम्भ (चराणाम्) ११८५.

यम्भ (तद्) ३३६, ५९८.

यम्भेण (चरेण) ११९१, ११९८.

यम्भो (करो) १३२, २०.

यम्भो (चरः) २१६, २२५,
२२७, ११९०, १२१९.

यम्भो (करः) ५४५.

यम्भ (चल) ३३६.

यम्भ (तल) १३-१, २४४,
२८७, ५९९, १०४४,
१०८८, १३०८, ११.

यम्भसाणं (कलशानाम्) ४००.

यम्भं (तलम्) ६२०, १०२९,
११८२, १२९५.

यम्भं (दलम्) २२८, १४.

यम्भ (तलात्) १३०२.

यम्भो ६५४*१.

यम्भे ९५, १२०३.

यम्भो २८७.

यम्भियं (अधिकम्) १३०६, १४.

यम्भं (कण्ठम्) ६४३.

यम्भं (चन्द्र) ४०३, ९६३.

यम्भं (चन्दनम्) ४८४.

यम्भान् ८८३.

यम्भानि ८५५, ८५६, ११.

यम्भानि ७१६.

यम्भानि २३०, ६३१, ८६५.

यम्भो १०६८.

यम्भ (काल) १२३७.

यम्भं ८८०, ९७५, ९८०,
११६२.

यम्भानि (कालिकैः) १३९.

र

रह ५९, १३, ३५६, ७७१,
१०७७, १०८०, १०,
१०८५, ११, १३११.

रह्य १७२, २०४, १, ३५१,
४४१, १८, १२९४.

रह्यं १३३०.

रह्या ९७, १२.

रह्याङ् ३६६.

रह्याओ ३६.

रह्याय ११०४.

रह्याय ५२७, १२०१.

रह्याय १०.

रह्याय ४०४.

रह्याय ११७७, ११९७, १२०९.

रह्याय ११६६.

रह्याय ११८६, १२०८.

रह्याय ६३५*१.

रह्याय ६८५.

रह्याय ५३६.

रह्याय ५.

रह्याय ४९८.

रह्याय ५१.

रह्याय ४८८.

रह्याय ६९७, ९४०, ९६०,
१२१७.

रह्याय ५८२, ६१२, ६९७-८,
७२५, ८३०, १०१४,
१०१७.

रह्याय ६९९.

रह्याय १०६८.

रह्याय ३२९.

रह्याय ११३४.

रह्याय ४५३, ५१८, ७९१,
११२९, ११४५.

रह्याय ७८९.

रह्याय १२१६.

रह्याय ११७१.

रह्याय ४५३*२२.

रह्याय ८५.

रह्याय २३४.

रह्याय ७५९.

रह्याय ६७३.

रह्याय ८२८, ८३०-१, १३०५.

रह्याय ७६६.

रह्याय ११७, ३२८, ७३८,
१०९४.

रह्याय ७३९, ९०२, १२९४.

रह्याय १२७५.

रह्याय ११७, १०, १०९४, १०.

रह्याय १२-४.

रह्याय १२७५, १४.

रह्याय ९०२, १०, १०३, १०, १४.

रह्याय १२५०.

रह्याय ९१४.

रह्याय ५२, १००४, १०३१.

रह्याय ३२, ११२, ८३६,
९५६.

रह्याय ८६०.

रह्याय १३०५.

रह्याय ८३४.

रह्याय ३७८, ३८३.

रह्याय ३४६.

रह्याय ११६३.

रह्याय ३३४.

रह्याय ७५८.

रह्याय ४६.

रह्याय ३३६, ७८९.

रह्याय ३८२.

रह्याय ३३३, ११९६, ११७,
१२५८.

रह्याय ३८२.

रह्याय ३८३, ४६०.

रह्याय ३४०.

रह्याय ४६१.

रह्याय २३९, १०, २४३.

रह्याय ८०२.

रह्याय (रह्याय) २७५, ७४८, ७९२,
११६२.

रय (रत) ५९, १०७९-८०, १०८५.	रविणा १०७१.	रहसं ७५४*14.
रयण (रत्न) २०, १३०, १७२, २३६, २५७, ३४२, ४४२, ६००, ६९४, ९३४, १२८७, १३२०, १३२४, १३२७.	रविणो ४४०.	रहसा ६३५*१.
रयणप्यहाह १०५७.	रविमि ४४९.	रहस्सं ४९९, ८३२.
रयणप्यहाए १०५९.	रवियर २१९, ६७७, ७७३.	रहस्साहं २७१*१.
रयणस्स ९८९.	रवी ४३८.	रहंगा ४४०.
रयणं २२, ४२*७, १५९, १६२, ५५७, १२०२.	रवेण ७४.	रहंगा ११२३.
रयणा ५८५*२*३.	रवेहिं १२४९, १२९०, १२४९*15.	रहा ११२३.
रयणाण १६०, १६६*13.	रवो २४.	रहिणहिं ११२३, ११९१.
रयणायर १४७.	रस ३८२, ४४३, ५२९, ५८९, ६७३, १२६२, १२७२.	रहिओ १३-२.
रयणावलि १२५९.	रसह ८३१*14.	रहियं १४४, ३००, ६६२*१.
रयणि २५८*5, ४५४.	रसणं १२७५.	६६८.
रयणियर २२७, ५२७.	रसणा ४३, ५८०, १३०५.	रहियाहं १०१५.
रयणियरा ११६३.	रसं ५७२.	रहियाण १०१५*18.
रयणियराण ११८५.	रसा १५१.	रंखोलण ११२६.
रयणियरेण ११९८.	रसाहं १०८४, १०८१.	रंखोलिर ७४३.
रयणियरो २१६, २२७, ११६४, ११९०, १२१९.	रसाए ३३८.	रंगतो ४००*14.
रयणी ३१-२, ५३, ८९८*5, ११९८*23.	रसायण १३१५.	रंगावलि १२९४.
रयणीह ११६३*2.	रसायलम्ह ६१४*2.	रंगावली २४४.
रयणीए ११७४, १९२३.	रसायलं ६१४.	रंगावलीए १३२८.
रयणीओ ७०.	रसायले ४१८.	रंजिय ७९२, १३२४.
रयणीयरारण १२१९.	रसायंति ५७५.	रंभा ४५, ५८५.
रयणीयरणे ११९१.	रसासार ३५५.	रंभाए ५८७.
रयणीसु ११६३.	रसिएहिं ५५.	रंभुवभवाए १२९०.
रया १३३२.	रसिओ १३११*5.	रंसे ५८५*१.
रय ४५-६, २८७, ३५३, ५९६, ५९९, ८१७, ११०४, ११३४, ११९६*19.	रसिय ५२३, ११९६.	राह ७८, २३८.
रवाहं १२८४.	रसिरस्स ११०८.	राहणा ११०, ७९३, ८१७, ८२३, ९२१, ९३५, १०३५, १०४१, ११५१, १२००, १२३४.
रवाओ ७४३-	रसिरो १११४.	राहणो ८८९, १०५५, १०८७, ११४३, १२८५, १३०२.
रवि २७४, ३४६, ४३९, ४४२, ४४६, ४४८, ४४९*७, ४५१, ६४०, ७३८.	रसीए ३३८*७.	राहलं २३६.
	रसुसुयस्स ९८५.	राहंकिना ३९०*10.
	रसेण ५८९, ६५४.	राहं(राजी) २८.
	रसो ६६, ५४५.	राहं(रात्री) ८९८, १३१२.
	रसोछेहिं ८९६.	राउलस्स ७३२.
	रसोवलं ६१४*3.	राउलं ९००.
	रह ४५४, ११०४.	राए ६९९.
	रहवण ६४०.	राएण ६९९*9, ७२५, ७९७, ८१७*11, ११७९, १२०३, १२०७.
	रहवाहिणी ११७०.	
	रहस ५९, ६७६, ७५४, १०८५.	

राजो २६.
 राम १७१.
 रामाणुलंघिओ १६९.
 रामेसरं १७६.
 राय १३-५, ११९, १२५,
 ७३९, ८१७११, १०८३,
 १२२६, १२३०.
 रायम्मि १४७.
 रयहंसेहिं ५४.
 रायं (रागम्) ३४०, ११०१.
 रायंकिया ३९०.
 रायंगणुदेसं ७३२.
 राया ६४, ८९, १२६, ५८०,
 ७९४, ८१२, ८४४, ९९८,
 १०१७, १०२०-१, १०६१,
 ११०३, ११०५, ११४५,
 ११५४, ११६०, ११६९,
 ११८१, १३१६, १३२७-८.
 रायाणत्त १४१.
 रायारुणो ७७१.
 रायाहि १३९.
 राव ३५३, १०४३, ११८३.
 रावए ६०७.
 रावो २६१४.
 रासिं १६७.
 रिउ ६८, ५८०१४.
 रिउयणो ६८१७.
 रिऊणं ७०.
 रिक्ख २३, ९०५.
 रिट्ट ४, ६.
 रिद्धि १२-४, १६६११, २८१,
 १०३१.
 रिद्धिं १६६, १८६.
 रिसि २७८, ८९१११२.
 रिसी १२१७.
 रिंगंतो ४००.
 रुहरी ३०५.
 रुहरीए ३०६.
 रुएण २४१.
 रुक्ख ६७७.

रुक्खो ४४९.
 रुज्झइ २३३.
 रुणं ६४३, ६९३, ७०८, ९७८.
 रुणेण ६४८.
 रुह ४४१.
 रुहट्टहास ११.
 रुद्ध ४५५, ७५२.
 रुभइ २३३१७.
 रुय २२८, ४५३, ५९३.
 रुयइ ८७, ६९९.
 रुयसु ३०४.
 रुयं ११०९.
 रुयंत ७०७.
 रुयंतीए ७६०.
 रुंडिय ११९५.
 रुंद १३२५.
 रुढ २२१११४.
 रुय २२०, २६९, ३९३.
 रुसु ५७३१६.
 रुव ३९३११४, ७७८, ८४८.
 रुवं ७७९, ११८३.
 रुवो १२०४.
 रुसेसि २९८१११.
 रे ६३५*१, ९८२, १११२,
 ११७७.
 रेणु ६३, ९३, २४४, ४४५,
 ६७६, ११२१, ११२५११.
 रेहइ ४००, ९७३, १२६८१३,
 १३०६.
 रेहंति १०७१.
 रोज्ज ६९६१७.
 रोज्ज ६९६.
 रोम ७५६, ७६५, ७६७.
 रोमं ७६५११.
 रोमं ४०३, १२२८.
 रोमंचो ७५५.
 रोमावली १३०६.
 रोविरीए १११३.
 रोस १, ६७५, ११९०.
 रोसा ६३२११.

रोसेण १२०२.
 रोसेण ३००, ६३५*३.
 रोसो ६३२.
 रोहिण ११३५.
 लं
 लइयाए ८१.
 लक्खं ४१, ४८२, ५३५.
 लक्खणं ३५, ७१८.
 लक्खणेणह ४०.
 लक्खा ६७३.
 लक्खिउं ६८१६.
 लक्खिओ ६८.
 लक्खिजइ १७४, ८६६.
 लक्खेइ ९६०.
 लगगइ ४२९.
 लगं ११०२.
 लगणेण ८११.
 लगो ७१०, ७३३.
 लच्छि ९८.
 लच्छी ७५, ८४, ५८१, ७६२.
 लच्छीए ५८२.
 लज्जा ४०१, ४८६-७, ४९४,
 ५५९, ६३६, ७१४, ८५४.
 लज्जाए ६३८, ११८९, ०६
 ८५१, ०६ ४९४१११.
 लज्जाणुया ६१९११७.
 लज्जालुय ६१९.
 लज्जायंति ३४६.
 लज्जोणएण ६१७.
 लज्जोणय १०१, ३९७.
 लडह ७१.
 लद्ध ८८, १२४, २३४, ३०५,
 ५०६, ५८५*२, ६४३.
 लद्धा ७४*१.
 लद्धाई ९५३.
 लद्धावसरं १०४.
 लद्धो १०४९.
 लद्धोणय ८०७१४.
 लद्धइ २१७, १००६, १२०७.
 लद्धंति १०१२.

लय ३३९, ३९६.

लयदाहि ११०९.

लयमि ८२९.

लयं २२८, ७६७.

लया ६०११०, ८७, २४४.

३४६, ४८३, ६२८, ७५६.

लयाप्र ३९४, ०६ १०९१, ०९

८११८.

लयायलंदोले ३३६.

लयाहर ७४९.

लयाहि १७४.

ललक ११८२, ११८६.

ललकं ११३२.

लवण ११७०.

लवणं १८३.

लवणुसणं ५९११५.

लवलि १९६, ३३९, १०४३.

लवंग १९६, ३४४.

लवंगोला १७५, ३३९, १०४३.

लवणुसणा ५९.

लवोहो १०९०.

लहइ १९३, २८०, ४०८.

लहरि १६८.

लहंति ११२७.

लहिहइ १५८११०.

लहिहसि ३०३१९.

लहिहसि ३०३.

लहिही १५८, ८१६.

लहु २६८११४.

लहुइय २६८.

लहुइया ६१८.

लहुई ४८५.

लहुए १७७.

लहुओ ३३८.

लहुय २९७.

लहुं ८७०, ९३७.

लंघणद्धवह ३.

लंघणुआओ ९६२.

लंघिओ ४३७.

लंघिमो १७८.

लंघियाई ४१६.

लंघियासि ७१३.

लंछणो १९.

लंपिकं ५८.

लंबंत ३५४.

लंभ ५२९, ८११, १३२०*२.

लंभं १०५९.

लंभाई ५३८.

लंभेण ९७१.

लंभोवायं ३१६-७.

लायण २०४, ४००, ६०२,

७६५, १३०७.

लायणं २५५.

लायणा १०९७, १२९९.

लालसाई १०८९.

लालसाप्र ३८२, १०७६, ०६

१२३.

लालसाहि २७९.

लालसेण ४२१.

लालसो ५८५*३, ११५४.

लावण २०४१२, ८२२.

लावणा १२९९१४.

लाहवं ४०२.

लिहइ ५०८.

लिहंत १०८३१४.

लिहंतीय ६२०.

लिहंतेण ९८.

लिहिऊण ८२५.

लिहिओ ९५, १०२, ८३८.

लिहियं ९९.

लिहियाई ३६५, ०६ ७११.

लिहियाओ ९६.

लिहेऊण ८२४.

लिकरुयं ११०९.

लिहितेण ९८११५.

लीला ६०३.

लीकाइ १२७.

लीलावइ २२, १५६, ८१३,

९७३, ९८३, १०१७,

१३२०*१-२, १३२१.

लीलावइए ८७६११०, ९२७

११०, १२४६१६, १२६०१८.

लीलावई ८७०११२, ८७२,

८९२, ९२८, ९४२, ९४९,

९७१, ९७८, ९८६, ९९३,

११५८, १२७९, १२९९,

१३३३.

लीलावईए ८२६, ८३५, ८७१,

९०८, ९३२, ९३५, ९४८,

९७०, ९९४, १२२८,

१३१६.

लीलावईए ८६५, ८७०, ८७६,

८८३, ८९९, ९२७, ९३८,

९७२, १२४६, १२६०,

१३१७.

लीलावईवि १२६०११.

लुट्ट २८०१२.

लुण १११७.

लुद्धा २८०.

लुद्धालि २८७, ५२६.

लुद्धो ५३१.

लुलइ ८६.

लुलियालय १२७५.

लुलियस्स ६७७११.

लुबि ३५४.

लेवया ४९६११६.

लेविया ४९६.

लेह ७११, ९०५.

लेहं ५०८.

लेहाओ ९६.

लेहो ५०५, ५०७.

लोभ ५५७११.

लोभमि १५१७.

लोए ३७, १०६, २९४, ३०१,

३१५, ७१६*१, ७१७,

८८४, १००६-७.

लोएण ६९, ५२८, ८१८१२.

लोएहि ८१८.

लोओ १२०, १२५, २५२,

२५२११, ६५६, ७३७,

११६४.

लोग ६६५.

लोगमि ५५६१७.

लोगमि ४१३११३.

लोगाओ ३७६.

लोणे १६*१.

लोय १५६, २०३, ५१९,

५५७, ५७६, ६९८, ७७९,

८०२, ८०९११३, ८८५,

११५०, १२३७.

लोयण १०१, २७०, ५०७,

८५२, ८९१, १०५१,

११६८, १२२७.

लोयणं १४५, ३९३.

लोयणाइं ६०५.

लोयणाएँ ७०३.

लोयणाणंद ६५.

लोयणाहिं ४८९११२.

लोयणेहिं ४८९.

लोयणो ८०६, ९९९.

लोयमि १५, ८९, २२३,

४१३, ५५६, ८०७,

१०१२.

लोयस २९७, ४१६.

लोयं ६३५*१.

लोयंमि १०६१४.

लोयाइं ६०५.

लोयाओ ३७६१५.

लोयाण ६५.

लोह ५१२.

लोहणिजा ३७०.

लोहेण ५९३, ५९७.

व

व ८१११, १७, १९, २१, २५,

३१, ४७, ७२, ७४, ८३,

८६, ८६११०, ८७, ९१,

९३, ९६१४, ९७, १६५-६,

२०३, २४०-३, २४५,

२५५, २६२, ३०६१११,

३१०१७, ३२०, ३२६१११,

३४३-४, ३५६, ३६१,

३६४-७, ३८१, ३९५,

३९७-४००, ४०८, ४२३,

४३९, ४४६, ४५२, ४५२

११५, ४५३, ४५५, ४७०,

४७८, ४८८, ४९६,

५१८-९, ५२२, ५२५-७,

५३३-४, ५३६१११,

६३८-४०, ६४३, ६६८,

६७१, ६७५, ६७७,

६८५१२, ६९१, ६९८१४,

७११, ७२५, ७५०, ७५७,

७६२, ७६६-७, ७७३-५,

७८६, ८८५, ९२२,

९३९११, ९५९, १०१०,

१०४२, १०४६, १०६७,

१०८९, १११३, ११२२,

११४०, ११५६, ११७०,

११९०, ११९४, १२५६,

१२७३, १२७४१११, १३०४.

वह (पति) १७१.

वह (वृति) ३५४.

वहणा (पतिना) १०५, ११७२.

वहणो १३१४.

वहयर ५४१, १०८१.

वहयरं १०५०.

वहयरे ६३४, ११५९.

वहर १०५३.

वण ११९११४.

वणहिं (पदेः) १२५३.

वओ (व्रतः) ६५७११.

वओवहासं २६७.

वकल २५३, ५८४, ५९०,

६५०.

वकलं २७०.

वकलाइं ८७७.

वकलं (पक्ष) २४०११७.

वकलो ४६९, ५८०.

वग १८.

वक्च १८६, २९४, ३०१,

५५१, ६७९.

वक्कह २५८, २७९१२०,

३१४, ९६३, १११५.

वक्कड ८६८.

वक्कह १६१११७, ३३५,

३४०, ५६६, ६३२, ११५१.

वक्कसि २३४.

वक्कसु ९३७, ९८४.

वक्कह ८२४, १०५४, ११७६,

१२४८.

वक्कसि २८५, ६५८, ९५६.

वक्कतु १०६७, १३१७.

वक्कामि ५५२, ६८६, ६९८.

वक्कामो १६१.

वक्कज ७०४, ९२८.

वक्कजउ १०६८.

वक्कजसु ९३१.

वक्क (वत्स) ६९४.

वक्क (वृक्ष) ५९५.

वक्कयल (वृक्षतल) १३-१.

वक्कयलं (वक्षःस्थलम्) १९.

वक्कयलो (वक्षःस्थलः) २८७.

वक्कळ ७०८.

वक्कलो ६५७, १०३९.

वक्कुरिय २३८१७.

वज ७०४, ९८२.

वजधरेण ११९४.

वजरियं ६०८, १२२६.

वजरजसु १२४४.

वजवडण २९५, ९७८.

वजिओ ६७, १६९.

वजियं १००९, १२७०.

वजिया १२७०११०.

वजवणीक २३७, १२८७.

वटुंबर १०३११२.

वट्ट (पट्ट) २७६, ३६५.

वट्ट १३२१.

वट्टयं ४७३.

वट्टीए ९१०.

वट्टे (पट्टे) २४४, २५०,

९६६.

°वट्टे (पृष्ठे) २४४१११, २५०११४,
७०५, ९६६१७.

°वड (पट) २४०, ४५४.

वड (वट) १०३१११.

°वडण (पतन) १८७, २९५,
६४०, ९७८.

°वडणुच्छकत ४४३.

°वडलाओ (°पटलाः) ५२५.

°वडलेण ६३१४.

वडवाणल ३४४, ४५१.

वडवानल ४५११११.

°वडाह्य (पताकि) २३१.

°वडाओ ८१८.

°वडाडोय (पटाटोप) ५९९.

°वडायं (°पताकम्) ६८२.

°वडायाड ८१८१२.

°वडियस्स (पतितस्य) ११९०.

°वडियं ५७९.

°वडिया १००१.

वडुंत १३२०*२.

वडुय ३१६-७, ३२९, ३३८,
४९२, १०८४, १२९८११,
१३२०*१.

वडुयानंदो १३-३.

वण २८, ८५, ८७, १७२,
१७५, १९६, २२१, ३३९,
३५८, ४५३, ५८५*१-२,
५८८, ६०२, ६२२, ६४७,
६९३, ६९९, १०२६,
१०२८, १०४३, १११४१७.

वणफईओ १३-७.

वणम्मि ४५०.

वणयर ६३९.

वणराह ७८.

वणवास ७२८.

वणवासि १२१३.

वणसईएँ २१३.

वणसिरीय २१३१९.

वणसईव १३-७१२३.

वणं २५, ७७, ३६१, ५९७,
६९८, ७९५.

वणंतर ६४१.

वणंतराल ८८.

वणंतरिय २२०.

वणाहँ १७९, ४१६, ७४,
१०८९.

वणाहोओ ४१५.

वणिद्धुरा ७३३.

वणियाहिँ ५७१६.

वणुहेसं १९६.

वणुहेसे १२११.

वणे ७४५.

वणेण २५.

वणेषु ७५, ८६.

वण १११४.

वणिज्जह ५३.

वणुज्जहाहँ १२६४.

°वत्त (पात्र) ११६०.

वत्तण ३६५.

वत्तणावट्ट ३६५.

वत्तणि ६५०.

वत्तणीओ ९६.

वत्तं (पात्रं) १७६, २१३,
६८३[?].

वत्ता ९७१.

°वत्तिणहि (°पात्रिकैः) १८२
१११, ०हिँ १८२.

°वत्तिया १८३.

°वत्तेण १२६०.

°वत्तेहिँ (पत्रैः) ५००.

वत्थ १२८.

वत्थु १३६.

वत्थुं ४२, १३२९.

वत्थुंवर १०३१.

वद्धावणम्ह ११५७१७.

वद्धावणयं ८१७, १०६३,
१२८३.

वद्धावणं ११५७.

वद्धाविज्जण ५०३, १२३२,
१२३६.

वद्धाविण्हिँ १२४३.

वद्धाविज्जसि ९७१.

वद्धाविया १२३४.

वद्धावियाण १२४१.

वद्धावियाहिँ १२४११०.

वम्मह ७१, ८९, ३५६, ५३३,
४०१, ४७३, ४९९, ७८०,
९७९, १०८१.

वम्महेण ५३३, ६११, १२१५,
१२६६, ७१०.

वम्महो ३८०.

वय (वयस्) २०४, २३३,
२६९, ३३१, ५५५, ८७७,
११५०, १३१५.

वयण (वदन) २१, २८, ९९,
२४३, २६६, ३०२, ३७८,
३९७, ४९५, ५०२, ५०५,
५०७, ५२६, ६०३, ७६१,
७७२, ९७४, १०२३, १०७२,
१०८२, ११८२, १२३८,
१२५२, १२७१, १२९९,
१३२१.

वयण (वचन) ३६२, ४२०.

वयणम्मि १०५८.

वयणयं ३४, ६१४.

वयणं (वचनम्) १४५, १८७,
२६७, २९३, ३६०, ५५८
११०, ५६४, ६०८, ८३५,
८८१, ९६८, १००९,
१०१६, १०५८, १२१३.

वयणं (वदनम्) ३१०, ३१७,
४४७, ४८३, ६०३, ९४६,
१०७५, १०९९, ११०१,
१२७४.

वयणा ५८५*२.

वयणाह ३७८१८, ०हिँ १२८१,
०हिँ ६३९, १०८२, ११२८.
वयणाप १०१.

वयणाओ ९६१, १०५६.

वयणाण ५१२, १२४१.

वयणारविंद २१.

वयणाहिं ७४५, ९१२, ९७३,

१२४११११.

वयणिजं ५७७.

वयणुवद्वेष्टेण १९५.

वयणे ८५३.

वयणेण ३२१, ५५३, ६१७,

८६८१७, ९५२, ११००.

वयणेणं ११००१८.

वयणेहिं ४२७, ४३०, ५४२,

६०६, °हिं १८४, ७४५११०,

९७३१०५.

वयणो ९४०.

वयवेहिं २५५११९.

वयस्स ११५१११३.

°वयं (पदम्) २.

वयं (प्रतम्) २४५.

वयंस ११०, ७८५, ९२८,

११५१, १२३४.

वयंसओ ८९४.

वयंसि ६२५, ८३७.

वयंसिया ७८२.

वयंसीओ ७४०.

वयंसीओ ३७९, १२४०.

वयंसेसु ८३६.

वयंसेहिं ६९५.

वयाहं ९५५.

वर ४९, ५३-४, १०६*१, वरुज्जाण ५३६.

११५, ११७, १२१, १२६, वरुज्जाणं ३५२.

१३०, १५८, २०३, २२७ वरुम्मूलियाणं १०९१.

-८, २४२, २४४, २५६ वरेज्जसि ६६४.

-७, ३१६-७, ३२२, ३२४, वरे ८६३.

३२७११२, ३३६, ३६४, वरो १५८.

३६७, ५३०, ५८५*१-२, वरो ४०११२, ३१५, ३२३,

५९३, ६००, ७३८, ७४४, ८०९, ८१६, ८२२, ८४६.

७५१-२, ७५४, ७६१-२,

७६५, ७९७, ८१६

(once=वरण), ८१८-९,

८८०, ८८२, ८८९, ९१४,

९७७, (वड?) १०३१,

१०३५, १०३८, १०४७,

१०५७, १०५९, १०९१,

११०३, १११५, ११३२,

११६९, १२६२, १२७९.

वरइत्तो ८५.

वरइहिं ५७८.

वरं ३०४, ७०२, १००५.

वरंगुलिओ १०४९.

वरा ३०५.

वराओ ११९, ५६९.

वराण ५८२.

वराणं १२८.

वराह ४४.

वराहउलाई ११४२.

वराहम्मि ७९४.

वराहस्स ७९१.

°वराहेण (अपराधेन) ६३५*२.

वराहो १११५.

वरिज्जउ ५५७.

वरिज्जंति १५३.

वरिल्ल ११०७.

वरिल्लं ६५०.

वरिस १२२०.

वरिसाहं १२१९.

वरिसी १३-६.

वरिसो ८९१.

वरिसो १२३०.

वरुज्जाण ५३६.

वरुज्जाणं ३५२.

वरुम्मूलियाणं १०९१.

वरेज्जसि ६६४.

वरे ८६३.

वरो १५८.

वरो ४०११२, ३१५, ३२३,

८०९, ८१६, ८२२, ८४६.

९२७,

°वरो १२४३.

वरुइयं १२६६.

वरुए ६२७.

वरुगंति ११२२.

वरुगोण १२६६.

वरुण ६, ११४४.

वरुणुप्पीडिय ५*१.

वरुय ४३, १७४, ५८०,

६०७, ७४३.

वरुयं ६०.

वरुयाण ११३११०.

वरुयाहिं ७४७.

वरुयंत ८५०.

°वरुयं ८४०११३.

वरुयिय ५९८.

वरुलि ४६५.

वरुलिजंत १११७.

वरुलिय ३५९, ३९१, ५५०.

वरुलियद्ध ९९.

वरुलियमिह ६५०.

वरुलियं ३५९११५.

वरुलिया ४०१, ११२४.

वरुलियाणणा १२६९.

वरुल्ल १४९.

वरुल्लंओ ३६४.

वरुल्लि ८३९.

वरुल्लहाओ ३६४११२.

वरुल्लहो ६६, ४३८.

वरुल्लि ६४५, ७५६.

वरुणस ३९२.

वरुणय १३६.

वरुणयम्मि ९३९.

वरुणया ८८५, ९१८.

वरुणयाह ५६२.

वरुणयाय ६५४.

वरुस ९३१११८, ११४, १४५,

२७५, २९५, ३१८, ३५३,

३५९, ३६२, ४०५, ४२५,

४३६, ४६७, ४८६, ६०२,

६१६, ६९२, ७४३, ७४७,

७५५, ७५७, ९६९, ९७३,

१२६९.

वसह १०५, ४१०, ४६९११६, ८९०, १०४५, ११७४.	वह (पथ) ३, २०९, ४१८, ८१११३, ११६६, १२५३, १३२६.	वाडलिओ ७६१.
वसह ३३०, ६३२, ७०२.	वह (वध) १२०९.	वाडलिय ४२३.
वसह २८१.	वहरिय १३२६१२.	वाडलियाहि ८३०.
वसण ५७०, ८८७, ९८३, १०३८.	वहसि ४७९.	वाण ११९.
वसणं ८८५.	वहं (पथम्) ५५०, ७८४, १३२६.	वाण ५२९१२.
वसणाह १८५.	वहं (वहम्?) १०२९.	वाणी ९४६.
वसणाण १०४०.	वहंतस्स ५६५.	वाणु ५२९१२.
वसणे १९९.	वहंति ११२५.	वाम १३२, ६२०.
वसणो ५८४.	वहंतेण ११७२.	वामणयरू ५९८.
वसप्पंति १०३३.	वहाहोओ (पथाभोगः) २९०.	वामयर ५९८१२.
वसह २३९, २७५.	वहिणी ८७०१११.	वामयरो ३१४.
वसंत ७८०.	वहिरिय १३२६१२.	वामाहि ३१४, ०हि ९१११४.
वसंतमि ८३.	वहु २१११८, २८, ३४८, ५८५*३, ५९६, ६०७, ७६३, १०४४, १०७०, १०७२, ११९९.	वामेण ४२१.
वसंतसिरी ५७७, ८७०.	वहू १६५, ५८५, ७८१.	वाय ११११.
वसंतसिरी २८३, ३१४, ८०४.	वहू ३४०.	वायणो ९०७.
वसंतसिरी ३१७, ४५९.	वहूहि ९१, ०हि ५१.	वाया १७, २५०.
वसंतस्स ७४-५, ३३०.	वहो (पथः) १७१, ५२४, ७३३.	वायाइ १७१३.
वसंति २५९.	वंचिज्ज १११.	वायाट्ट १५५, ९३२, १००७, ०ए १५७, ८१५, ८५५.
वसंतेण ७४*१, ७७.	वंचिय ५२८.	वार ७३४.
वसाओ ३२१.	वंठ ११११.	वारण १०७२, १०७८, ११०८, ११३०, १२९१.
वसिऊण २३४.	वंदण ६८२.	वारणा १०६७.
वसिण १११४.	वंदणा १२५१.	वाररमणि ११७, ७३८.
वसिओ २२४, २५८, ६९०, ९०३१८, १०५२.	वंदिय १२६११४, २०२, ८१९१४, १३२८.	वारविलयाण ११३.
वसिकयमि १४७.	वंस ८४५.	वारविलासिणीहि ९१, ०हि १२१.
वसिया ५८१.	वंसो ७७२, ८४०.	वारिणा ८७६.
वसीकयमि ८९.	वा १०६*२, १५९, २९८, ४६०, ४७७-८, ५७३, ७८६१८, ९२२, ९३३.	वारीमई ४२३.
वसुक्खित २८८.	वाइओ ५०७.	वारुणि १७३.
वसुक्कुल ८०६.	वाउरा १३०९.	वारुणीए ५१६.
वसुमई ५८१.	वाडल १७४.	वारोसार ३८३.
वसुयाइ ४८४.	वाडला १३०९१३.	वाल १०२६१०.
वसुयाय ४४७.		वालस्स (पालस्य) १०६४, ११७९.
वसुहा १२६२.		वालाउ ३८११३.
वसुहावरोह १६६.		वालान (पालानाम्) ८३८.
वसुहाहि १११९.		वालायवो ६७६११५.
वसुहाहिवा ८२४, ८२७.		वालिया (पालिका) ३७४.
वसुंधरा ५८०.		
वसेण ६३, ११८८.		

°बालो (°पालः) ६८८.

°बावड १४.

बावडो ३११६.

बावल ११४०.

बावारो ९४०, ९६०.

बावीसु २९.

°बास (पाश) ४.

°बास (पार्श्व) २४०, ४४४,
५२१.

बास (वास) ७१, ९३१२१,
२६२, ४६३.

बास (वर्ष) १०१५, १३१०,
१३१७.

बास (वासस) १२९१.

बासर ८३२, १११६, १२८५.

बासराहितो ८१४.

बासरे ६४६, ९४३.

बासरो ४१२, ११९९.

बासहरं ३५६, ४५८, १३११.

बासहराई १०७३.

बासहरे ८२६, १३१११६.

बासं ९३, १६५, ३६७.

बासाई १२६४.

बासाण १०७९.

बासाहिं ७५१, १२६४१६.

बासाहुत्तं १३१८.

बासिय १३-३, ३६९, ५८३,
६०२.

बासियाई १२६४.

बासियासं ३५२.

बासियासा २३६.

बासियासेहिं १७३.

बासेण ६९६.

बांसो २६९, २७३, ७२४,
७२६, ७३४, ८७७, ८७९,
१०४४.

°बाहणो १३६.

बाहरइ २४१, ६७०.

बाहरह ९२५१३.

बाहरिय १३२६.

बाहि ७१६*१, १०१५.

बाहिता ८०४.

बाहिसो ११९८.

बाहिप्पह ८४.

बाहिप्पंत १२५.

बाहीओ ५०.

बाहो (व्याधः) ११४१.

बि ८, १३, १५, १६, १६*१,
१९, २१११७, २२, २५,
२५१३-४, २८, ३२११०,
३५, ५१, ५६११६, ६२*१,
६५-७, ७२, ७६, ७९, ८२,
९४११, ९६, १०६*२,
१०८, १११, ११९, १२१
-६, १२८, १३३, १३६,
१३६१८, १३७, १४९,
१५१-२, १५६-७, १५९१
१२, १६३, १६९-७१,
१७३-४, १७७, १८१-२,
१८५-७, १९०, १९२-३,
१९३१५, १९४, १९८-९,
२१०-११, २१८, २२७,
२३१, २३५, २४६, २५१,
२६८-९, २७१*१, २७३,
२८२, २८३१६, २९२, २९८,
३०१, ३०२१६, ३०३-५,
३१४-५, ३१९, ३२१, ३२३,
३३१-२, ३३४-५, ३३७,
३३९-४०, ३५७, ३७२,
३७६-७, ३८१-४, ३८६,
३८८, ३९०, ४०२, ४०८,
४१२-३, ४१५, ४१५११,
४१८, ४२२, ४२६, ४३१-२,
४३५, ४३५१३, ४३७-८,
४३८११, ४६४, ४६६, ४७९,
४८८, ४८८१८, ४९०-१,
४९६, ४९८, ५०१, ५०७,
५०९, ५१२-५, ५३१-२,
५३९-४०, ५४५, ५५५-७,
५६१, ५६५, ५६७, ५६९,

५७३, ५७९, ५८८, ६२१,
६३५*२, ६३५*४, ६४४,
६४६, ६४७१३, ६५२,
६५५, ६५८, ६६०, ६६५,
६७०, ६९२-३, ६९५,
७०२, ७०४, ७१०, ७१५,
७१६*१, ७१९, ७१९१६,
७२३-५, ७३३, ७५४-६०,
७७७-८, ८०५, ८२४,
८३०-१, ८३६-७, ८४३,
८५१, ८५९, ८६२-६,
८७२, ८७४, ८८२-३,
८८६, ८९३, ९००, ९०६,
९१४-५, ९१७११, ९१९,
९२२, ९२४-५, ९२८,
९३०-१, ९३३, ९३९,
९५१-२, ९५४, ९५४११,
९५९-६०, ९६६, ९७८,
९८७, ९९५, १०००, १००५,
१००७, १०१३१११, १०२३,
१०३९, १०४१, १०५१,
१०५३, १०६१, १०६२११,
१०६३, १०६७, १०७४,
१०७६, १०७८-८०, १०९७,
११००, ११०१११३, ११०९,
११११, १११५-६, ११२४
-५, ११२७, ११३१, ११३४
-६, ११३८-९, ११४१,
११५६-५९, ११६११६,
११६२, ११६४, ११७२१८,
११७८-९, ११८७-९१,
११९४, १२०१, १२०३,
१२०८, १२०९११, १२१०,
१२१२१५, १२१७, १२२५,
१२२९, १२३११३, १२३२,
१२३९-४०, १२५१-२,
१२५९, १२६९-७०, १२७३,
१२७७, १२७८१८, १२८२,
१३०१, १३०६, १३१३१८,
१३१५, १३१९*१, १३२०,
१३३३*१.

विहण १७२.
विहयथो २५७.
विहून १२९४१७.
विडडिय २७६.
विडडितो ६७५.
विडण ७५३.
विडत्त ५८८१८.
विडत्तं ५८८.
विडत्तो ३२०.
विडल ८३९, १३०९.
विडलासओ ५८०.
विडले १२१४.
विओय ६४७.
विओइय २०४.
विओय ३०९, १००८, १३०८.
विक्रम १५१.
विक्रमोवहोजा १५१.
विक्खाओ ४६, २७३, २८२,
३७१, ८०३.
विक्खाय ७८८.
विक्खाया ८०२, ८२४.
विकिखत्त २३.
विक्खेव ५०४.
विगय ६३२.
विगह ११०.
विगहं ९४६.
विगहा ५९०.
विगहावयवो ९४०.
विघ ६२४.
विघणाहेण ३००.
विघं ५८५*१.
विचित्त २३८, ३५७, ३६४-५,
१२९५.
विचित्तयम्मेसु १३२६.
विचित्तेहा ७८२, ७८४, ८६९,
८७१, ९५२.
विचित्तेहे ७८३, ८७०.
विचित्तयग्धि ४०७११३.
विचित्तियग्धि ४०७११३.
विचित्तियं ४०७.

विच्छरिया ४५७१४.
विच्छाय ८१.
विच्छायं ९४६.
विच्छणं ७३२.
विच्छत्त २३१४, १२९५१७.
विच्छत्ति ३६४.
विच्छुडिओ ९८१.
विच्छुरिए ९०.
विच्छुरिय २३८, २८७, ६०२,
१२८७, १३२४.
विच्छुरिया ४५७.
विच्छूढ १९५.
विच्छूढा १२५४.
विच्छोलिय ३५०.
विच्छोहं ३९१.
विच्छोहा १२९९१७.
विजए ९३४.
विजयाओ १३३.
विजयाणंद १४४, ९३१, ९३७,
९४२, ९४५, ९६७, ९७५.
विजयाणंदम्मि ९३९.
विजयाणंदस्स १३६*१, ९४४.
विजयाणंद्राहिंतो १२४७.
विजयाणंदेण १०९, ९३३*१,
९३४, ९७४, ९८५, ९९९,
१०२१, ११४६, ११४८,
१२५०, १३२१.
विजयाणंदो १०६*१, १०७,
११०-११, १३३, १३५,
२५७, ८९४, ९२१, ९३६,
९३८, ९४३, ११५२, १२२८,
१२३२.
विजत्तं ३०१३.
विजा ३७३, ४९३, ६९०,
११५०.
विजाहर ३०२, ३२८, १२८१,
१२८९, १३०३, १३१९*१.
विजाहरत्तणं ३०३.
• विजाहरिंद १२४३, १२९२.
विजाहरी ७८१.

विजाहेरंद १२४२, १२७७.
विजाहेरंदेण ३२५.
विजाहेरंदो २८२, ८०३.
विज्झंति ७९११५.
विज्झायह १०९४.
विडव ५९३, ७४६.
विडवंदोलण ३४८.
विडवाउलं ७९१.
विडवे ४४९.
विडवोलि ११३१.
विडिंनिय १०२३, ११८२.
विडुरिल २८८.
विड ६७७१२.
विडत्त ७४९.
विणएण २६०.
विणओ ७१४.
विणओणय २६६.
विणटो ११८.
विणडिओ ११९.
विणय २०४, ३६०.
विणयं ४९३.
विणयोणय २५६.
विणा १३, ७२, २१७, २२३,
२९६, ४६४, ७१२, ७१७,
८३०, ११३४, १२२५.
विणास १८९, ८९२, ११९८.
विणासणो १०३८.
विणासयरो ४९१.
विणासो १०१०.
विणिओय १२७०.
विणिग्गएहि २१.
विणिग्गओ ७८९.
विणिग्गमो १७३.
विणिग्गय २४०, ३४९.
विणिग्गणम्ह ८९८.
विणिग्गयंतस्स २५५.
विणिग्गयंतस्स २५५१२०.
विणिग्गवियं ७७५.
विणिग्गविया ७८०.
विणिग्गमिओ ४५२.

विणिमिय २३९.
 विणिमियं ३७३१¹⁵, ७६५.
 विणिमिया १३.
 विणियत्ता ७००.
 विणियत्तिउं ८८६.
 विणियत्तिऊण १११३.
 विणियत्तिओ १८७.
 विणियत्तो १३२०.
 विणियंसण ११८४.
 विणियोग १२७०१¹⁰.
 विणिवाइय ११४३.
 विणिविट्ठ १११९.
 विणिवेसा ७२.
 विणिवेसिऊण ९९१.
 विणिवेसिय २३७.
 विणिवेसियं १२७१.
 विणिहिओ ५३३, ९७९.
 विणिंत्त ५२६, ७४८, १०९४,
 ११८२.
 विणोएण २६४, ९५६.
 विणोओ ९४०.
 विणोय ३३, २८५१¹², ३५९,
 ८९८.
 विणोययं ६०७.
 विणणत्तं १४५, ९४३.
 विणणत्तो ११४, १३२, २९५,
 ११०२, ११२९, ११४८.
 विणणवइ ५११.
 विणणाण १००, १०५, २८५.
 विणणाणवडाइय २३१.
 विणणाणं ७७८.
 विणणाणुराय ५५६.
 विणणाणे १५२.
 विंत्त ३१५१³.
 वित्तणाहेण ३२६.
 वित्ताहिक्खस्स ३२३, ६५७.
 वित्तिपण ९४३.
 वित्थय १३६.
 वित्थर १३६१⁷.
 वित्थरत्थं ८७७, ८१४.

वित्थरिय २८७१².
 वित्थरेण १२०९, १३२९.
 वित्थरेणम्ह १७१³.
 वित्थार १३६.
 वित्थारे १२८७.
 वित्थारो १३०९.
 वित्थिय १३६१⁷.
 विदोस १०२५१⁷.
 विट्ठम २३८, ७७१, ११७०१⁴.
 विट्ठ १०२, ८२३.
 विट्ठिणा ६४५१¹¹.
 विट्ठत्तं ११०२१¹⁴.
 विपरिणमइ ६३१.
 विप्प २५७, ८१९, १३०१.
 विप्पलंभ ७१९.
 विप्पलंभो ५४८.
 विप्पाण ८१९१⁴.
 विप्पुरिय ६००.
 विबुद्धो ५*१.
 विट्ठम १२०७, १३२४.
 विट्ठमं ७५८.
 विट्ठमाहोयं ५२०.
 विट्ठमलंगेण १८३१¹⁴.
 विभाविऊण ४१६१⁵.
 विमल २८१¹⁴, ७५१-२, ९६६,
 १३०९१¹.
 विमलम्मि ९०५.
 विमले ६१०.
 विमलो ३२.
 विमाण ३२७, ६३५.
 विमाणम्ह ३६२१⁶.
 विमाणं ३५९, ३६२, ४३४,
 ६००, ६४२.
 विमाणाउ ३४१.
 विमाणाओ ६४११¹.
 विमाणाण ३२९.
 विमाणाहुत्तं ४३१.
 विमाणेण ६८१.
 विमालेमि ६४२.
 विमीसिओ १२९७१¹⁵.

विमुक्क ३०३, ३०७, १०२३,
 १०८२, १०९६, ११०१,
 ११७०, ११९१.
 विमुक्का ५९१.
 विमुज्झंत ९८६, १०४८.
 विमुहस्स ७७९.
 विमुहियं ३०.
 विमुंच ५७३.
 विमुंचंती १०९७.
 विमूढ ७४३, ७४९.
 विमूढो ९६०.
 विम्मुहेण ९४७.
 विम्बल २८.
 विम्भय २५६, ७९५.
 विम्भयार्ण ८०७.
 विम्हरइ ८५५.
 विम्हरसि ४७७.
 विम्हरिओ ५३८, ९३९.
 विम्हरियं ४६०, ४७७१¹⁵.
 विम्हलंगेण १८३.
 विम्हलंगेहिं २७४.
 विम्हिओ १२२९१⁷.
 विम्हिय १३४.
 विय ५८१¹¹, ६२२²⁴, ७६१⁴,
 १३८१¹⁷, २२५१⁷,
 ३६११⁴, ६१५, ६२२१²,
 ९८८१¹².
 वियड २८७, २८९, ४३६,
 ४४०, ४४६, ४४९१⁵,
 ६०१, ६४५, ७५१, ७९०,
 ८४०, १०२३, ११८२,
 ११८४, १२६२, १२८७.
 वियडावरोह ४३१¹⁰.
 वियडिय १२७५१¹.
 वियडियस्स ११९०१⁶.
 वियडे ४४८.
 वियडो ३८.
 वियडोरत्थलट्ठि १.
 वियडोवरोह ४३.
 वियणाइ २९१¹⁸, ०इ २९१¹⁸.

बियाणावरोह ४३११०.
 बियप्प २९२११८, ४८२, ५६२.
 बियप्पंतो २४७.
 बियप्पेह ५५३.
 बियप्पिह ९७३१४.
 बियलह ८१.
 बियलंचलण ७४२१५.
 बियलंत ७०७, ७४२.
 बियलंबल ७४२.
 बियलिह ८११०.
 बियलिय १०७५, १०८५,
 ११०७, ११४१, १२७५.
 बियलियंसु ४३६.
 बियस २२४११.
 बियसंत ७५, ७८, १०१,
 ११६८.
 बियसंति १२.
 बियसंतुच्च १०७५.
 बियसिजह ८८१२२.
 बियसियह ८८१२२.
 बियसिय ३०, ६३, ७५, ८८,
 ९१, १७३, ३२४, ६७६,
 ८१०, ८२९, ९४३, १०२९,
 १२२२, १२३२, १३०३.
 बियंभमाणेण ४२४.
 बियंभमाणो ७८.
 बियंभंत ३६२, ७४३.
 बियंभिओ ६१३.
 बियंभिय ३४७, ६०१.
 बियाण (वितान) २५३, ६०७,
 ६३७.
 बियाणम्ह १००२१४.
 बियाणयल २४४.
 बियाणाओ ६४१.
 बियाणेसु ८६.
 बियारण ६.
 बियारा ६२*१.
 बियारिणो १२.
 बियारेण १४०, १२६८.
 बियासिणो १२१६.

बियासुम्बेल ८०.
 बियासुङ्गीण ८१.
 बिरहओ ७७०.
 बिरह्य १३०, २३६, ९०४,
 १२८६, १३३३.
 बिरह्यम्मि १२५९.
 बिरह्यं २२, ९३, ५००, १०९९.
 बिरह्यं १३०११२.
 बिरओ ५३२१७.
 बिरज्जह ३३४.
 बिरज्जंति ३५७.
 बिरम १०९५, १०९६११४.
 बिरमे २८६, ३३५, ५९३.
 बिरल ४४७, ८५२, १२९९.
 बिरलंसुयंसुय १२९९१२.
 बिरलं ६५०१२.
 बिरल्लिय ७५२, १०२३१२.
 बिरस ११०८, १११४, १११९.
 बिरसं १२०३.
 बिरसंत १११९.
 बिरसंतो १२०३.
 बिरसाह ५७५.
 बिरसि १११९१४.
 बिरसो १७०, ३२०.
 बिरह २९, ८१, ५७२, ६५८,
 ६७०, ११७०, १२२३,
 १२३४, १३०८, १३३३*१.
 बिरहम्मि २४५.
 बिरहिणीण ४७३.
 बिरहे ३०५, ४७१, ७२४.
 बिरहेण ११४१.
 बिरहो २२२, ५३२, ५७१.
 बिरंचि २७८११४.
 बिराह्य ७६४.
 बिराम ६९३, ११८९.
 बिरामे ८३२.
 बिरायंत ७४७.
 बिरायंति ७२.
 बिरायंते २४४.
 बिरिचि २७८.

बिरज्जह १६३, २९६, ८६७.
 बिरुहं २६७, ३३१, ४९०,
 ८८५, १२१४.
 बिरुहहं ८७७.
 बिरुह्हि १०५२.
 बिरुह्य २९२.
 बिरुव २९२११७.
 बिरुक्ख १२७२.
 बिरुक्खो १०७४.
 बिरुग्गेण ८१११७.
 बिरुयाण १०९२.
 बिरुयाण ११३.
 बिरुयाहि ७१, ०हि ५७.
 बिरुविकुण ६४८.
 बिरुसंत ११९६.
 बिरुसिएण १७.
 बिरुव ६१३.
 बिरुवह १४०.
 बिरुबिण्हि १२५३.
 बिरुवेण ९९९.
 बिरुवेसि ६२३, १०५१.
 बिरुवेह ११४६.
 बिरुवो ४०६.
 बिरुयंति ७२१६.
 बिरुस ३७०, ४२४, ६०७,
 ८२१.
 बिरुसवईण १२६५.
 बिरुसवईण १२७४.
 बिरुसं ३९४, ४०५.
 बिरुसिणी ८१९.
 बिरुसिणीहि ९१, ०हि १२१,
 १२८९.
 बिरुसेण ३७०१६.
 बिरुत्तो १२९१.
 बिरुलियाणा १२६९१७.
 बिरुल्लिहण २७५.
 बिरुल्लिहण १२५३११.
 बिरुल्लिउं ४४१११६.
 बिरुल्लिओ ४४१, १०९०.

बिलुलिय ४४१११६, ७४९,

११०१.

बिलुपिओ ६४०.

बिलेवण ९१३.

बिलेवण ६८३.

बिलोहविजंत ३०.

बिव ९५, ३५८, ३७१.

बिवजह १५५, ७१८.

बिवजामि ६४७.

बिवजिस्सं ७१५.

बिवत्ततेक ३२२.

बिवर ७४८, ७५६, १०२२,

११४२.

बिवरंतरेसु ४६८.

बिवराहुत्तं १०२१.

बिवरीय १०७९.

बिवरीयाई ८६०.

बिवलिय १०९६.

बिवस ४६५.

बिवसंगी ४८०.

बिवसिजह ८८.

बिवाह ८८२, १२६१, १३२०

*१.

बिवाहो ३२९.

बिविह १३-३, ३६१२, ७८,

१२६, १२९, २२९, २४१,

२४४, ३५१, ३५३, ३५६,

३६४, ३६६, ४२४, ५१७,

६००, ७३८, ७४४, ९१३,

१२६४, १२९४, १३१८.

बिविहाई ५९२, १२६४.

बिविहाउ ३६.

बिविहेहिं २१३, १२९०.

बिस २६१६.

बिस ४१५, ४७३, ४९१,

४९६, ५३०, ६४५.

बिसह ८६, ४६९, ८३१.

बिसण १३२२.

बिसओ ४६.

बिसओ ५१२, ९४१.

बिसजिऊण ४३१.

बिसजिय ११६.

बिसजिया ४६३, ५५२.

बिसजियाओ १०६१.

बिसजेउं ४५८.

बिसजेह ४१२.

बिसह २२८११४, ३४५, ३४५

११२, ३९६, ५३०, ६४०,

७६७.

बिसहंत १४५, ३५३, ६१६.

बिसण १८४, ३१७, ९७३.

बिसणो ११३६.

बिसह ६१५*४.

बिसम १८१, ३९८, ४६५,

७५७, १०७९१७, ११२८,

१३०६, १३०८.

बिसमहओ १६९.

बिसमईओ १६९१२.

बिसमर्थ १०५४.

बिसमर्थो १००८.

बिसममण ७९४११२.

बिसमं ७९४.

बिसमा १३७, ९२९.

बिसमाण ५७२.

बिसमीकरेह १०९.

बिसमेहिं ८५०.

बिसमो ४७३, ६३१.

बिसमह १०१४.

बिसय ७७९.

बिसरिस २८८.

बिसल्यं ५४११३.

बिसह १०५७.

बिसहर ६७४.

बिसहरा ४१७, १०३७.

बिसहराण ४१४.

बिसहरेण ४४९.

बिसहह २११.

बिसं ४१८.

बिसंकुलं ४८०११७.

बिसंघर्हिं २१११७.

बिसंघटंत १३०६.

बिसंघडिओ १८१.

बिसंतुल ४८३.

बिसंतुलं ४८०.

बिसंणविया ७०३.

बिसंत ३९९.

बिसंति ७९, ३४६.

बिसाओ ३१६.

बिसाय १९५, ९९६, १०४८.

बिसायं ३१७.

बिसायंति ७११.

बिसाल १०२६.

बिसावहो ४१९.

बिसिओ ९०३.

बिसुरह १०५७.

बिसुरेह ११५.

बिसेण १५५.

बिसेस ८३६-७, ३८२.

बिसेसओ १०७२.

बिसेसस्स ३१४.

बिसेसं ११०१.

बिसेसा ३९७, ८३६.

बिसेसावलि २८.

बिसेसियं २४३.

बिसेसेण २७२, ५७६, ९१५.

बिसेहिं ४११.

बिस्स (विश्व) ६५१.

बिस्सयम्म ३६७.

विह ४४, ३२७, ३५२, ३६९,

४८२, ५६२, ५९३, ६२८,

९०५, १०४३, १११९,

११३०, १२१५.

बिहग ५१७, १०८९१२३.

बिहगउल ३५३, ५१७, ५८४.

बिहडमाण ११४२.

बिहडंत ८२, १२७५.

बिहडिय ४४२, ४५१, ५२६.

बिहडिराण ५७२.

बिहडंभु १९८.

बिहडिम् १६३, ९९७.

विहयाइं ८१९.

विहरइ ७७२.

विहव ५५५, ८७७, ११५०,
१२१८.

विहवस्स ७३.

विहवा ७३८.

विहवाईं ८१९१५.

विहवे २६९, ३३१, १२८८.

विहवेण ११११.

विहसंत ७५१२.

विहसंतु ७८१११.

विहसिय ६३१३, ९१११४,
३२४१७.°विहं १०६, १४४, २२६,
२६७, २६९, ३१२, ५९७,
६१९, ६८६, ७७९, ७९३,
८०९, ८६९, ९७९, १०६०,
१२२५.

विहंग २२८, ५९३, १०८९.

विहंगडल १०४३.

विहंगाण १०९१.

विहंडिय ३५५.

विहा ३६, १०६, १८५, ५३९,
१०००, १२०८.

विहाइ ५३, ७७५.

°विहाइं ३१९, ५५१.

°विहाउ ३७७.

°विहाण २६९.

°विहाओ २९८.

°विहाण १६०, ६५२, १००३,
१०४०.

विहाणं ७२८.

विहावंतो १२१७.

विहाविज्ज ४१६.

विहाविय ९७.

विहावियं ६९३.

विहि १४९, ५९७.

विहिणा ६४५, ७१३, ७७५,
८१०, ९२७, ९३०, ९४७,
१२१६.

विहिणो २३१, २५५, ७१३१८.

विहित ५०४.

विहियं ५७३.

विही १५११७, ७७८.

विहीरणाएँ ६८८.

विहुओ ७६०.

विहुय ३४१, १०९४१११.

विहुणे १७७.

°विहे २६९, ३३१, ७२४, ७२८,
८६३, ९३३, ११६२, १२०१.

विहेज्ज १४३.

°विहो २६९, ६६५, ८६३.

विंचिल्लिया ९४१३.

विंझ ४५६.

विंद ४५७१५.

विंमला ११०७.

विंमलो १११५.

विंभिय १३४१३, ५१४.

वीइ १७२.

°वीढ (पीठ) १७६.

वीणा २८५, ३५९.

वीभच्छं १०२३१३.

वीभच्छो ११९१११.

वीभत्थो २८८१७.

वीर ४०४१८, १०४७, ११८१.

वीरवाहणो ९७६.

वीराण ११८०.

वीरेक्क ६६.

वीरो १०३९१२.

वीवाह ३१९.

वीवाहो ३२०, ६२६, १२४५-६.

वीसत्था ६५४.

वीसत्थो १०६०१७.

वीसमिउं ३८५.

वीसरइ ७१०.

वीसरियं ४६०१११.

वीहच्छं १०२३१३.

वीहत्थं १२०३१३.

वीहत्थो २८८१७.

वीहियासु ८५.

वुच्चंति ६११२०.

वुच्छामि ५३१११.

वुट्टिस १०६*१११४.

वुत्तं ६३५*२.

वूढ २२१.

वक्खेवो १८८.

वेत्त १३२.

वेत्तासणं २०६.

वेत्तिण १३५.

वेयणाइं २९.

वेल्हल ३५६, १३०८.

वेल्लि ३५६.

वेइ १३०२.

वेइं १२५७, १३००, १३०१११२.

वेण ६३७.

वेण्हि २१.

वेड्डिज्जइ ४४९१४.

वेढ ३५४.

°वेढ (पीठ) ६७७.

वेढं ३५४.

वेढाओ ७४१.

वेढाण ७५३.

वेढाहिं ७४७.

वेड्डिज्जइ ४४९.

वेणु ४९, ९०२, ११३१.

वेत्तासणस्स ५८५*१.

वेय १८, ७७९, ११०३.

वेयडिय ७३३.

वेयणा ४८५, ९७३.

वेयणाइं २९११८.

वेयणुकंठं ६७०.

वेयाले ११९५.

वेयालो ११९५११५.

वेरि ११८९.

वेरियाण ७०४.

वेरुलिय २३७.

वेरुलिय २३७११.

वेला १७२, ३४२, ४४१, ५२५.

वेवण ४०५.

वेवंत २०४.

वैवंतओ २४.

वेविराहिं २९५.

वेस २३०.

वेसरो १११२.

वेसंभ ३३८.

वेसंभसि ८३४.

वेसंभं २६६, ३६२.

वेसंभा २६६१७.

वेसंभाओ ५४७.

वेसंभो २३४, ५४७.

वेसा (वेप्याः) १२१,

वेसा (वेद्या) ११०७.

वेसेण २४६.

वेसो ८०८.

वोच्छिण्या १२११.

वोच्छामि ५३.

वोच्छिण ६८, १०९४.

वो ५, १०, ७२७.

वोच्छथ १०७९.

वोच्छिण्णा ६४६.

वोच्छेओ ७२९.

वोत्तणि ६५०१३.

वोत्तूण २१२.

वोम ४११, ४१८.

वोमयरीहिं ४१११०.

वोमीसो १२९७.

वोलिज्जह १२४.

वोलिया ७०.

वोलीण ८३.

वोलीणा ८९८.

वोलेइ ६३०.

वोलेउ ११२.

वोहिथएहि १९२१३.

व्व ८, १९११२, २८, ४७,

४७१५, ४८, ५०, ६८-९,

७३, ८५-६, ९७११७, ९१,

९६, ११९, १६६१११,

१७१, १८१, २०८, २१९

-२०, २३१, २५३, २६२,

३२६, ३४६, ३७१, ३८०-

८१, ३८६, ३९४, ४०३,

४२३, ४३३, ४४१-२,

४४८-४९, ४५१, ४५६-७,

५०५११, ५२४, ५२९,

५३३, ६४५, ६५०, ६७४,

७५६, ७७१, ८५८, ८९१,

९०५, ९५७, ९९८, १००९,

१०४६११, १०७१-२,

१०९०, १०९२, १०९४,

१०९६, ११२१, ११७०१५,

१२३०, १२५८, १३०५,

१३०८*१.

व्वओ (व्रतः) ६५७.

व्वर ५३६१११.

व्वसिय ४५.

व्वसो ९५.

व्विय ३१३११२.

व्विय ५५५११३, ५७८१२.

व

वामोयरि १२४९११५.

व

व ८१७, ४०११२, २५१, २५९,

६२६, ६६३, ७०११४, ७११,

८६४, ९०५, ९६५१६,

१००४.

वह (सदा) १३-७, ४६११७,

४८, ५०, ९१, २२३, २७९,

२८५, ६५६-७.

वहणहा १०८०११०.

वह्वराणं ६३३.

वहं (वहं=सदा) ९१११३,

२७९१७, २८५१११, ६५७

१३.

वह्वराणं ६३३१३.

वउण ९१५.

वएण (शतेन) १०२०, ११७५.

वएहि १०२०१७, ११७३७,

१०२०, ११७३७, ११३०.

वकजल ४४७११३.

वकडयं १९४.

वकडयाओ ११८१.

वकम्म ९४०१३.

वकुसुमं ३९४.

वकोडण ३९२.

वकोडहलेण ३९२११३, १२१२.

वक्य ३६.

वक्खं १३२८.

वक्खिणो २१८.

वक्खलिण ११२४.

वग्ग ११२२१११.

वग्गाहिं १०१५.

वग्गो ३३८.

वच्चविण ११६१.

वच्चविओ १४१, २०१, ३८६,

७०९, ८११, ९३५, ९७२,

१०३५, ११५३, १२३०.

वच्चविजंतो ३८७.

वच्चविज्जासु ४२६, ९३७.

वच्चविय ३१४, ६०५.

वच्चवियं १, २२१, ३१०, ३५९,

५९८, ७१८, ७५१, ८५६,

९२२, १०२४, १०३४,

१२३०११, १२७३.

वच्चविया ६, २५९, ४७४,

६३५, ६५०, ६६०, ९०४,

१२११, १२७९.

वच्चवियाए ६६०१८.

वच्चव्वओ ६५७.

वच्चं १०६*२, ९२२-३, १००७.

वच्चणं १०२६१११.

वच्चरिओ ७९४.

वच्चरियं १४३, ६०४, ६०६.

वच्चहं ७७४.

वच्चहा ४४३.

वच्चहं २००१७.

वच्चहं ५७६, ६६२*१ ७९७.

वच्चहं ६६२*१.

वजल ४५२, ११८५.

वज्जायाए ३१०.

वज्ज ४७८, ६४३.

सज्जन १२, १६, ९६३.
 सज्जणणि ५५४.
 सज्जणस्स १६११३, १६*१.
 सज्जणानं २२३.
 सज्जणसंग १३३०.
 सज्जं ११५, ११६५१५.
 सज्जिमो १९४.
 सज्जियं १२६६११०.
 सज्जीकयाओ १२६१.
 सज्जीव ५४१, ७७४.
 सज्जीवो ९५.
 सज्जुणह ११९५.
 सज्जेह १०६६.
 सज्जस ४२५, ६१६, ८४९.
 सज्जसूसाम ३९७.
 सज्जो १४८.
 सट्ठाणं २३५.
 सट्ठियं ९५८१७.
 सट्ठिक ७४११४.
 सणाहं १०२४, १०२७, १२९४.
 सणाहाहं ५२६.
 सणाहेहि ८७३.
 सणिद्ध ८३९.
 सणिय २९१, ६४१.
 सणियं २९१, ३६२, ६४१,
 ८५३१४, १२६७.
 सणेह २०८.
 सणेहं १२८०.
 सण्णा १२५.
 सण्णए ६४३.
 सत्तोसं १३२१.
 सत्तोसेण १०६४.
 सत्त ८, १९८, २०२११३,
 २७८, ११४७.
 सत्तच्छय १७४, ६२९, ६४९.
 सत्तणहा ११२६.
 सत्तमुह १९८.
 सत्तमेरिसो ५४५१२.
 सत्तमो ५४५.
 सत्तवत्त ३०.

सत्तवत्त ३०१२.
 सत्तासासाह्व १९९.
 सत्तासो ६७.
 सत्तूहिं ६९१.
 सत्थ (शास्त्र) २०२, २५७.
 सत्थत्थ १३६, २०८.
 सत्थि ५०८.
 सत्थिय १२९४.
 सत्थीवायणो ९०७.
 सत्थेण ३८-९.
 सत्थेसु ५४६.
 सत्थेहिं १५३.
 सत्थो (सार्थः) ११५, ७६१.
 सदएण १२४८११३.
 सदयेण १२४८११३.
 सदुक्खं ३०५.
 सह ३८-९, ९०, २७८, ८१२,
 १३०४.
 सहहह १२३९.
 सहं ६२०.
 सहलं १११९.
 सहेण १२४८.
 सहो ४०, ६५३, ६८७, ६८९.
 सद्धम्मो ८०१.
 सद्धालुएण ७५९.
 सद्धालुएहि ६०.
 सपरिहासं १०४११८.
 सप्प २८८.
 सप्पणाम १२९२.
 सप्परिओसं ६०९.
 सप्परिओसा ९१८.
 सप्परिओसेण ३२६.
 सप्परिओसो १२५७.
 सप्परिहाओ १३००१७.
 सप्परिहास १०४.
 सप्परिहासं ९२, ९१४, १३००.
 सप्पसायस्स ९५६.
 सप्पसाया ६११, १२१५.
 सप्पिणी १००.
 सप्पुरिसा १८५.

सफलाउ १३-७१२३.
 सवभाओ ५५६.
 सवभाव ६६१, ९६८, १००३.
 सवभावं २६६, ३६०, ८६१,
 १२२५.
 सवभावा ४९४.
 सवभावो ५५६१५, ६१७.
 सवमुट्ठाणं ३६०, ९०६.
 सवएण ११९१.
 सवयं ६८८.
 सवुत्ति १३२२.
 सम २३२, ७६५.
 समइच्छिऊण १४२, १२३१,
 १२७८.
 समइच्छिया ८७३.
 समइत्थिऊण १२७८१७.
 समए ७-५१७६, १५८, ५८७,
 ६२९, ६९०, ८१६, ८५९,
 ९०५, ९२२, ११४५, ११६५,
 १२०११७५, १२७६, १३११
 १५.
 समएण ११७५.
 समओ ११५, २६३, ११६७,
 १२२१, १२८२.
 समत्थिऊण १२३११२.
 समत्थो १०७९.
 समप्पइ १३२९, १३३३.
 समप्पमाणेण ४२१.
 समप्पति १०८४.
 समप्पिओ ९५१, ९८९.
 समप्पिय २६५, ६६१.
 समप्पियं ९६८.
 समप्पिया ६५९.
 समप्पेह ८२९.
 समप्पेउं ९९३.
 समप्पेऊण १०५८.
 समप्पेमि ६५८, ६९८.
 समप्पहिद्या २८१.
 समप्पह ९३१११५.
 समव (समव) ५२१, १०६७.

समय (समय) २२०, ८०५.

समयमि ८९९.

समय १३१११६, ३८७११८.

समय (समकम्) ३३४, ४२६,

४३२, ५४३, ५९०, ६४०,

६५८, ६९५, ८२८, ८५४,

९६६, ९८७, १०१३, १०२०,

१०२२, १०६१, ११३६,

११३९, ११४१, १२४२,

१२७७, १३१७.

समये ७-५, २२७.

समरे २२७.

समलियह २१८, १२६७.

समल्लिणा ४५९, ६३७, ६४१,

८७२, ९७८१२, १२५०.

समल्लिणो ९०११, १२८, १३०,

६०३, ७९५.

सम ९०, ९२, १०९, १२९,

१६०, २०८, २१७, २२५,

२३५, २६१, २६४, ३१५,

३३६, ३४१, ३७४, ३८८,

४१३, ४३१, ५८६, ६३५,

६९२, ८३४, ८७२, ८९६,

९००, ९०६, ९२५, ९३१,

९३३*१, ९३४*१६, ९४२,

९६३-४, १००५, १०२१,

१०६९*३, ११११, ११६५,

१२०२, १२३६, १२४२,

१२७९, १३०९, १३११,

१३१६.

समंतायंत ७५८.

समाइहं १५७, २०६, ८१५,

९३०, १००७.

समाउत्तो १३-२.

समाउकं ९००.

समाउको १३-२.

समागम ८४, ९३*१८, ५४३,

५७०, ९७०, १००८,

११९९*१.

समागमण १४४, ९४५*१२.

समागमस्थान ८९.

समागमिस्सामो ३३६.

समागमे ५७०*१३.

समागमेण १२८२.

समागमो ५४४, ८८०.

समागया १९९, २०७, ४६२,

७८४.

समागयाउ ७४४.

समाजुत्तो १३-२*१९.

समाणवि ७५०.

समाणिय ११४*१८, १२७,

७५०*१८.

समाणिहह ६६३.

समायरियं ११३७.

समारंभो १८९.

समारुहह ५३९, ७५६, ८३१,

१२६७.

समारुड ५१७.

समारुडा ३९३, ४६७, ४९४,

५८७.

समारुडो १७६, १२५७*१२.

समालवसि ८३४.

समालिहियं १०३.

समावडह ५७०, ९२६, १२२५.

समावडति ५३८, ६२४.

समावडिण १२३, ९३३, १०६३,

१२०१, १२३९.

समावडियं ११३९, ११५८.

समावासिओ ११०५.

समास ११३०.

समासण १२००.

समासणं २२८.

समासणो ११०५.

समासत्ता १२८०.

समासत्तो १२८०*११.

समासत्था १२८०*११.

समासत्थो १४३.

समासीण ३५०*१०.

समासीणं ११७७*३.

समासीणा ३५८, ९०४, ९०६,

१२४९*१७.

समासीणो ९०, १४३*१७,

८४८, ९०७, ९५०, ११५३,

१२३३, १२७७, १३०१.

समाहि २६३, २६५, ८९९.

समिजह ५०९.

समिय ५१६, १३०४.

समियमि १४७.

समीर ८४, ९३*१८, ३४१,

७४८, १०९०.

समीरण ६३, ८५८.

समीरं ३४८.

समीव ६७, ७४४, ९५८,

११३१, १३०४.

समीवमि ३८७.

समीवं ६०६.

समीहण ३२२.

समीहिणो ३२२*१३.

समीहिय १८९, ८८०, ८८२,

९९३.

समीहियं १८८*१८.

समुहयाकाव १०८१.

समुक्खवसि ४७८.

समुगण ४२३.

समुगणो ६२३, ६७३.

समुगय ११२८.

समुच्चयत्थं ५०८.

समुच्चयार्हं ७८०.

समुच्चलिओ ९१९, ९६४,

१०२०, १२९१.

समुच्चलिया ४३१.

समुच्छकंत १०६५.

समुच्छलिओ ७९०.

समुच्छलिय ६७६.

समुच्छलियं ७५७.

समुहंती ८४९.

समुह्तिओ ३२४*१८.

समुत्तिणस्स १३०२.

समुत्तिणो १३०१*१२.

समुद् ७८८.
 समुद्दिष्टा ६१७.
 समुद्धरण ४४.
 समुप्यण्णा ३३०.
 समुप्यणो २०, ६१०, १२१४.
 समुप्फुसणं १२७१.
 समुप्फुसिय ६७८.
 समुम्भवो ५५४.
 समुय १२४२.
 समुयं १३१, ३२५, ३८७,
 ६०९, ९५०, १२८८.
 समुल्लवह् ९२.
 समुल्लवसि १००९.
 समुल्लवसु ८८३, १००२.
 समुल्लवह ८८३१७.
 समुल्लविण् ८८१.
 समुल्लवियं १९२, २९१, ३६८,
 ५६३, १०४८, ११५५,
 ११६७, १२०७, १२२४.
 समुल्लसण १३०८.
 समुल्लसिय १०७९.
 समुल्लसियं ४४६, ५२०.
 समुल्लसिया ४४२, ७५४.
 समुल्लाव ६३४, ११५९.
 समुल्लीणो १३०११०, १२७७१६.
 समुवट्ठिओ २६३.
 समुवणीओ ९१२.
 समुवेल्लमाण ३९८.
 समुव्वहह् ३१८, ७५५, ७६९.
 समुव्वहसि २९७.
 समुव्विल्ल ३९८११०.
 समुस्सुयस्स ९८५११.
 समुह ७२०.
 समुहं २४८.
 समुहागपुहिं १२९२.
 समुहागयस्स १२५१.
 समुसुओ ४२८.
 समूह ११६, ४०१, ७३९,
 ११०३, ११२१, ११९६.

समूहं ३५०, ६००.
 समूहा २२१.
 समूहाहं ६३९, ११३३.
 समूहाणं ४८.
 समूहेहिं १२६, ७३६.
 समेण ११०६.
 समोत्थइयं १०२४.
 समो १०४५.
 समोइण्णा ४९२१५, ४९३,
 ७८१.
 समोइण्णो २०८.
 समोयरंत ७४१ ११.
 समोल्लीणो ६०३११.
 समोसत्ता १२८०१११.
 समोसरह् १६, ४४१.
 समोसरंत ७२८, ७४१.
 समोसरंति ११२१.
 समोसरंती २१९.
 समोसरिय ११८३.
 सम्माणीय ११४११३.
 सम्मुहा ३९७१६.
 सय (शत) ९०, ११६,
 १८१, ४५३१२१, ६१४,
 ११०३-४, ११९६, १३३३.
 सय (सदा) ९१११३.
 सयच्छीहिं ९२२.
 सयण (शयन) ७-५, ४५५.
 सयणं ४६५-६, ५००, ५०४,
 ८३०, १०९७.
 सयणाहं १०९६.
 सयणाओ ४६६.
 सयणासोय १२७०.
 सयणाहि ४६६.
 सयणीण् ८४८, ८५९, ९०६.
 सयणीयं ४८०, ८५६.
 सयणे ५, ११२७.
 सयणो ५८४.
 सयणहा १०८०.
 सयणहाहिं ७४५.

सयल १३-४११, १२७, १५६,
 १५८, २०१, २१८, २५७,
 ५२८, ६०२, ८१६,
 ९६०११३, १३२८.
 सयलम्मि १५, ८९.
 सयलासा ५१९.
 सयलाहि ४९१.
 सयलेण ५२८.
 सयवत्त १२९४.
 सयवत्ते ४४८.
 सयं १३-७१२३.
 सयं (स्वयं) १०८, १६१,
 २१३, ५६८, ६१६, ६६४,
 ६७९, ९२२१४, ९७७,
 ९९०.
 सया १२, ५८, १७०, ४०९.
 सयाहं १०६७, १११०.
 सयासम्मि ९९१.
 सयासं ८७२, ११५९.
 सयासाओ ५६१.
 सयासाओ ३३७, १०५३.
 सर (सरस्) १३-१, २८, ४५०,
 ४७०.
 सर (शर) ९४, ९६, ३६७,
 ५३३.
 सरह् १२०, ४५६१२, ११८०.
 सरण २५.
 सरओ ३२.
 सरण ५२७, ६४७.
 सरणं ६४६.
 सरय २३, २६, ९०५.
 सरयसिहिं ३०१.
 सरयसिरी २८३, ३०११३,
 ३०९, ८०४, ८११-२,
 १२८१.
 सरयसिरीह् १३२०*१.
 सरयसिरीण् २९१, ३२०,
 १२७९.
 सरयसिरीण् २९३.
 सरयं १२७३.

सरक १९७, ३९८.

सरस २२१, ४०५, ४८४,
५३६, ७५८, ११८४.

सरसं २४१^{१४}, ३३१^{१०}, १२९
१०६, ४०५^{१०}, ९१३.

सरसाइं २१४.

सरसाड ३६४^{१३}.

सरसावराह ५८.

सरसीसु ६७६.

सरसोहंस १७५.

सरहस २८६, ३७८.

सरहसाएँ ५०३.

सरं ४६९, ७९३.

सरंतीण ४९२^{१३}, ८५७.

सरंतीओ २१९^{१५}.

सरा ७९.

सराया ९२८.

सरि १८०, २४२, ५८३,
१०१९, १०२१^{१९}, १२१०.

सरिच्छं ७६८, ११३७.

सरिच्छो ६७८.

सरिजइ १२६८^{११}.

सरिसप्पहो ८३८.

सरिसरो १११४^{१०}.

सरिसं ७५, ३१०, ४८३,
७७५, ११०६, १२१७.

सरिसा १००२^{१४}.

सरिसाए ७७३.

सरिसेहिं ३५३, ५००, ०हिं
४९५.

सरिस्स १००२.

सरी ७५१.

सरीयड ११३१.

सरीर १८६, ४६५, ९७१.

सरीरमि ७५५.

सरीरहणाण १८६^{१४}.

सरीरं ४२४, ६१२, ११६६.

सरीरेण ७१५.

सरीरेहिं ११९२.

सरीरो ६४, ५८४, ८३९^{१०},
१३२८, १२५७.

सरेण ५३३, ६५४^{१७}.

सरेसु ११७०.

सरेहिं ८८.

सरोवर ७९४.

सरोस १, ११७०^{१२}, १२७३.

सरोसं ११७६.

सरोसेण ११७८, १२०२.

सलज ४२०.

सलजा ८७४.

सलजाण ८६७.

सलजेहिं ९०८.

सलहिओ ५०४.

सलहिजइ २२२.

सलहिजंति ३१३.

सलाहणिज ३३३.

सलाहिणहिं ६९५.

सलिक २७, ३९५, ४००,
४०३, ४४२, ४५१, ७५०,
७५२, ७५८, ७७३, १०६२.

सलिकं ४५०, ७५१, ७५७,
८७५.

सलिलुलो १०.

सलिले २८.

सलिलेण १०१^२, ४२०, ११६०,
१२५६.

सलीकं १३१९, १३२१.

सलोणे १६*१.

सल ११२३.

सल्लावो २६^{१९}.

सल्लसण १३०८^{११}.

सलइ १६*१.

सलण २८८, ७७४.

सलणवहं ७०४.

सलणासोय १२७०^{१३}.

सलत्तियणं ११००.

सलत्तीओ ११०१.

सलसि १११०.

सलणिओ १७०.

सलियणं ५११, ६०४.

सलित्थरत्थं ११७३.

सलिवभम १२०७.

सलिलक्खो ७९४.

सलिलास ३९३.

सलिलासं ६०९.

सलिसाय १३११^{१९}, १३४.

सलिसायं २१५.

सलिसेस २६५, २९५, ३१६,
३९४, ७५३, ८४६, ९७८,
९८६, १२०४.

सलिसेसं ४८७, ४९५, ५६२,
५६५, ६६०, ६९९, ७३०,
९१६, ९८३, १२८३.

सवेइ ३२०.

सवेविरंगुलि १२५६.

सव्व ६०२, ८४५, ८६८, ९०७,
९५०, १२३३.

सव्वत्तो ८४.

सव्वत्थ ३३३.

सव्वत्थाण १०६४.

सव्वं १०३, ४९८, ६६३,
१०५०, ११५७.

सव्वंग २४, ६५, ३९९, ५०९,
५४५, १२२४.

सव्वंगं ४०३.

सव्वंगियं ९४, ५३१.

सव्वंगुव्वुव ४३.

सव्वाइ ३१९^{१८}, ३८९, ०हिं
३१९, ३४०.

सव्वाड १५८^{११}, ३१३.

सव्वाण ११३, १५१, ३३२,
८९८, ९५४, ९८७, १०६३,
१२३९, १२७७.

सव्वाणं १५१^{१६}, ९९६.

सव्वायर २९१, १०९९.

सव्वायरं ५५७.

सव्वायरण ९४, २१४, ३८६,
५८८, ९३०.

सव्वाहि ३८६^{१५}, ०हिं ३८६,
०हिं १२७.

सव्वाहवा १८६.

सब्बे ४९८१, १०२३, १०३७, १३१८.	७६५, ७७४, ९८५, १२१८, १२७४-५, १३०८*१.	सहस्स २५१.
सब्बेण ४३१.	सहस्र १२७४.	सहस्सं १३१०, १३१७.
सब्बेहि १०६२, १२७८, १२९२, १३१३, १३१८.	सहस्रथाळं १२७४१७.	सहस्साहं ६२४, १०१५.
सब्बो १५०.	सहस्रेण ९९३.	सहस्सेण ९४८, ११७५, ११८०-१, १२२९,
सब्बो ६८.	सहम्मो १५०.	सहस्सेहिं २२७.
सब्बोवयार ४२६.	सहयारि २४१.	सहंति ८६२.
सब्बोवसग १३-२.	सहयारिं ११३७.	सहाइणो १८८,
सब्बोसहीहिं १२७.	सहयार ९७, १२६४.	सहाइहिं १९४.
ससणेहं १२८०.	सहरसंगेण १२९९१६.	सहाओ ७९१.
ससमीवट्टयं ९५८१७.	सहरिस २८६११५, ५८५*२, ८६९.	सहायणो १८८११२.
ससहर ११, ५५, ४५५, ४५७, ४७९, ५२६.	सहरिसच्छि १३५०.	सहाव ६६८.
ससहरस्स ५२०.	सहरिसं ८९०, ९४४, १३१६१४.	सहावं ४९३.
ससहरं ४७३.	सहरिसंगेण १२९९.	सहावा १४.
ससहाया ११६२.	सहरिसाह ८७३१५.	सहावे २७२.
ससंभमं ६०९.	सहरिसाण ५०६.	सहावो ५८४, ८६४.
ससंभमा ८९५.	सहरिसातेण १२२६.	सहि २९२११७, ३३५, ३३७ -८, ३४१११, ४०१, ४२६, ४७५-७, ४७९, ४८७, ४८९-९२, ४९२१४, ४९४ १११, ४९५, ४९८, ५१४, ५५९, ५६४, ५६६, ५६८, ५७६-७, ५७९, ५८८, ५९७, ६०८, ६१५, ६१८, ६२०, ६२६-७, ६२९, ६३५, ६५४*१, ६५९, ६६५, ६६७, ६७३, ६७९, ७१२ -३, ७१६-८, ७२१-२, ७२५, ७८३, ८३२, ८३५, ८४७, ८४९, ८५१, ८५७, ८६१, ८६६, ८७०, ८९४, ९६२, ९७१, ९७३, १०७४.
ससावयं ११२९११२.	सहलीकय ३७६.	सहिणहिं १३१, १३००१७.
ससि १६, ६०, ६८, ४५६, ४६८-९, ४७२, ५२३-४, ९३६, १०९१.	सहलो ४०९.	सहिओ १०६*१.
ससिणा २५, ५२८.	सहवास १९९.	सहियण ४३२.
ससिणेहं ६०९.	सहस १३४, १४८, २१५, २३४, २६७, ३०९, ३२४, ३९१, ४३४, ५०२, ५०६, ५१९, ६७३, ७०५, ७२६, ७९०, ७९३, ८४९, ८६९, ९०४, ९४३, १०६४, ११३१, १२१२, १२२२, १३०३, १३१९*१.	सहियणं ३०६, ४५८, ८३४१३.
ससिणो ६९.	सहसा १८१, २४८, २७१*१, ३२७, ३७९, ३८५, ५०७, ५१८, ५३७, ६१४, ६२६, ६३५, ६७४, ७४६, ७८४, ७९५, ८५२, ८७२-३, ९९४, १०४८, १०५५, १२०३, १२२४, १२३२, १३१११५.	सहियं ९८४.
ससिणो ५२८११७.	सहसावराह ५८१७.	सहियायणेण ३३४, ९०५.
ससिमणि ४२३.	सहसुट्टिय ११८.	सहीयणेण ३४१.
ससियर ५२५.		सहीहिं ५४३, ७६०, ८२८.
ससियरा ४७१, ५२९.		
ससिहरं ४७३१४.		
ससी २५, १८६.		
ससेय ८५२.		
सस्स ४५.		
सह १०७, ४९२, १०६८-९, ११०८, १२४५, १२४८, १२४९ ११५, १३२०*१.		
सहइ २५, २८, १३८, २५२, ३४५, ३९९, ४४३, ४४७, ४५६, ५६७, ६१३, ६२३,		

सहोदरी ३०५.
 संक ४५९.
 संकप्प २९७, ८३३.
 संकप्पे ६९९.
 संकप्पो ७२५.
 संकहा ५१५, ९१२.
 संकहालावो २०८.
 संकंत ६०, १३२५.
 संकंत १३२४.
 संकंतो १०७४, १३०५.
 संका ४३३, ८९२.
 संकाह ६७१.
 संकाए १०९३.
 संकामिऊण १०१७.
 संकालुईए ७०७.
 संकिण ३६.
 संकिण ३६१२, ७२२.
 संकिण्णा ११३१.
 संकिन्न ३६१२.
 संकिरी ४८१.
 संकुह्य ४७१.
 संकुपंति ६३९.
 संकुल ९०१, १३२३.
 संकुला ११३०.
 संकेय ५१६, ११९९.
 संख ८१७, ११०४, १२४९,
 १२९६.
 संखा १३३३.
 संखाए १३३३.
 संखेव १३२९.
 संखेविण ५३११.
 संखेवेण ५३.
 संखोहंतो १७९.
 संखोहिय १८०, ११३४.
 संखोहो ११७.
 संग १८, २७, ३४४, ४६२,
 ४७२, ४९४, ५१६, ६७८,
 ८८९, ९७०१२.
 संगम २७९, ३८१, ४०५,
 १०८९१२५.

संगमम्मि ५४६.
 संगमयासा ९८२.
 संगमस्स १२५६.
 संगमं १८०, ५२८, ५६०.
 संगमार्हितो ५४५.
 संगमे १२.
 संगय ६५९.
 संगयं ७६६.
 संगया ४६६, ४७४, ८०२.
 संगरे ६३५*३.
 संगलण ३९९, ४४२.
 संगलंत ५१७.
 संगलिजंतो १३०८.
 संगलिय ४२०, ४४७१४.
 संगलिस्सामो १०५४१२.
 संगहिया ११३१११७.
 संगं ४७६.
 संगीद ८०५१५.
 संगीय ५७, १०४३.
 संगीयय ८०५.
 संगीययं ११६३.
 संगे १७७.
 संगेण १६, १६*१, ६५५,
 १२२६१५.
 संघट्ट १२०.
 संघाए ११९५, ११९७,
 १२००१३.
 संघाओ ४४८, ४५२, ४६८.
 संघाय ३४५, ७३८.
 संघायं ५९६, ९३४, १११८,
 ११३२.
 संचय १२८७११०.
 संचया १२, ९७, १३०६.
 संचरइ २७, ११७४११२.
 संचरण ७४९, ११२२.
 संचरंति २२१, ६३९११२.
 संचराए ११३२.
 संचरिउं ५६.
 संचरो ४१५.
 संचलिओ ११६, १६४, १९५,
 ७९०, १०१७, ११०६.

संचलिय ११७, ३५३११.
 संचलिबा १२४९.
 संचलिबाओ ३४१.
 संचारं २३८, १०३४.
 संचालिय ७५४.
 संचालियाई ११३३.
 संविभ १२३७.
 संचुणिय १८१.
 संचूरियाई १११०.
 संछणं १९७, १०२६.
 संछन्नं १०२६१११.
 संछाह्य १२९९१३.
 संजणो ६५.
 संजणिभ १८१७.
 संजणिय १८, ६००.
 संजमण ७४१.
 संजमिओ ९१०, १०३५-६.
 संजमिय ७५३.
 संजा ४४२१४, ४४३१६.
 संजाओ ९९८.
 संजुत्तं ९८३.
 संज्ञा ४४२-४.
 संज्ञाओ १२३५.
 संज्ञायव ५१८.
 संज्ञायवस्स २६२.
 संज्ञावसेस ४४७.
 संठविऊण १०५४.
 संठविजंति ११२४.
 संठविय २८९११३, ७५१.
 संठविया ९७११३, ८२६.
 संठाह ५४१.
 संठाणं २३५११४, ११२७.
 संठाणा ४३७.
 संठिप्रक्क २०३.
 संठिए २०९, २१५११३.
 संठिएक्क २०३११५.
 संठिओ १७०, ४१८, ६७२,
 १०२१, ११०७, १२९१.
 संठिय ३३३.
 संठियक्क २०३११५.

संमिह १०८६११६.
 संसुद्ध १०७५.
 संसोह ४८५.
 संसुग ११८६.
 संसुगो १४१, ७९१.
 संसुत्त १३५.
 संसुत्तो ११६१.
 संसुत्त १०१७.
 संसुत्त २७८.
 संसुत्त १३०४.
 संसुत्तो २६, १३०४१२०.
 संसुत्तो ११७.
 संसुत्तज्ज ४४५.
 संसुत्तिय ३५३, ४४७, १२९६.
 संसुत्तिया ११, २७८.
 संसुत्तियाई ८१७.
 संसुत्तियाण ३०२.
 संसुत्तिया १२०८.
 संसुत्त ७०६११०.
 संसुत्त १८१७.
 संसुत्तो २१७११९.
 संसुत्तिया ८८०.
 संसुत्तिया १८६११५.
 संसुत्तिया २७१.
 संसुत्तिया १०११.
 संसुत्तिया ४१२११२.
 संसुत्त १९२, ७६७.
 संसुत्त १८५, १०१०, १०११,
 १०१३.
 संसुत्त २६.
 संसुत्त ३६५.
 संसुत्त ९८७.
 सा २४७, २५४, २६६, ३०५,
 ३२५, ३६३, ३७५, ४२५,
 ४२७, ४६४, ५०२, ५३७,
 ५३९, ५६१, ५७६, ५८६
 -७, ७०१, ७६२-३, ७८४
 -५, ७९९, ८१०, ८७१,
 ८७४, ८८६, ८९०, ८९३,
 ८९८, ९०४, ९०६, ९१८,

९२८, ९४९, ९९२, १००१,
 १०५७, १२१२, १२१६,
 १२२३, १२५५-६, १२५८,
 १२७९, १२८१११२, १२८३,
 १३१२, १३२८.
 साणंदा १३१९*१.
 साणु ५९७.
 साणुअपो २९९११४.
 साणुकपो २९९११४.
 साणुभवं ९५४.
 साणुयंपो २९९.
 साणुरायण ४०७.
 लाणूर ५७.
 साणूसु २८१.
 साम १५२, २७८.
 सामण १००२.
 सामणो १४९.
 सामलिय ५५.
 सामली ४४४.
 सामं १६०.
 सामंत ९०, १०१९, १३२२.
 सामि १८८, ३७५, ८०७, ८९६,
 ११८९.
 सामिणा ९७५.
 सामिणि ४२८, ९१६.
 सामिणी ८९०, १०५७.
 सामिणो १४५, १५९, ५५३,
 ९२३, ९६७, ९९५.
 सामेकाकाव १५४.
 साधर ५२५, ५३९१३.
 साधरं (साधरम्) १६५.
 साधरं (साधरम्) २०९, २६३,
 ६०४, ८७८, ९०८, ९७७,
 १०५०, १०५८, ११५३,
 १२९९.
 साधरा १९९.
 साधरे ५८१.
 साधरेण ४२७.
 साधारमणायारे २.
 सार १५६, ४०३, ७८०.

सारय २५३.
 साराई १२३७.
 सारिच्छा १७२.
 सारिच्छो ५४४, १२०४.
 सारियाण ८२८.
 सारीहिं १०६९१३.
 सारेजसु ७३३.
 साल १९७, १०२६.
 सालवाहण ९३९, ११५५,
 ११२९.
 सालवाहणस्स ८९४१२.
 सालवाहणं ९९१.
 सालवाहणो ९९११७, ११५४.
 सालहंजिया २३७.
 सालं १२८, ८३१, ९१२.
 सालंकारं १३०३.
 साला ७३७.
 सालाए ७३५.
 सालाहण १००९.
 सालाहणस्स ८९४, १२४४.
 सालाहणो ६४, ८४४, १३११
 १५, १३१९.
 साव ६३५*४, १२८२.
 सावउप्येच्छा ११३४.
 सावएहि ५९०.
 सावय ११३३.
 सावा ३०३.
 सावेण १२२०, १२८१.
 सावेसि २९८.
 सावो २९३, ३०८.
 सास ९८६.
 सासणं ४८.
 सासंक ४८०.
 सासंव ५०९.
 सासाहिं १०९६.
 सासीसं १२८०.
 साह १५५, ९२६.
 साहणं १०६८, ११३२.
 साहणेण ७९०, ८११.
 साहस ६५४.

साहसिओ ६६.
 साहसु ३६७, ४९७, ७८६, ८७०.
 साहसुप्फालो १७१.
 साहस्सं ११८०.
 साहंति ७४.
 साहा ६५०.
 साहामि ८९०.
 साहाहिं ८४.
 साहि १५५१२.
 साहिज्जउ १२०८.
 साहिज्जण १७३.
 साहिज्जसु ११२.
 साहिप्पउ १२०८१६.
 साहिमि ७८७११.
 साहियं ८७८.
 साहिलास ३९१.
 साहिलासच्छि १२९९१५.
 साहिलासं ६०९.
 साहिलासेण १२१२.
 साहीणं २११, १०४०, १२०६,
 १३१५.
 साहीणो ३२, १२०६.
 साहु १०३८.
 साहुकार १२०५.
 साहेज्जसु ८६६.
 साहेइ १७१.
 साहेमि ५७९, ७८७, ८०१,
 ८३५१५, ८३८, ८९०११०,
 १०४२.
 साहेसि ५६८, ८३२११७.
 साहेसु ६६६.
 साहेइ ३३, १८३, ३६३, ३७६,
 १०४१, १०४९.
 साहेहि १८३११७, ३६३१८.
 सि ५५०, ६०७, ७०८, ८९७,
 ९३१, १२१९.
 सि (असि) ९४, ३६३, ४०९,
 ५४९-५०, ५५४, ५७७,
 ६५५, ७०९, ८०९, ८५०,
 १२१२, १२१८.

सिक्कार १०८३.
 सिक्खा ४७.
 सिक्खियाण ८२३.
 सिग्घयरं १३२२.
 सिग्घयरा ८२४११२.
 सिचय ९१०, १०९७, १३०५.
 सिचयं १६६.
 सिचंत २७०.
 सिज्जमाणाइ ४७९१४, ई ४७९.
 सिजंत ११२१.
 सिज्जाहर १३०३११५.
 सिज्जिमाणाइ ४७९१४.
 सिज्जइ ९२९.
 सिज्जंति १९१, ७२३.
 सिज्जाइ ५१११.
 सिट्ठ ७३८.
 सिट्ठं १०७, ११२, १३५१६,
 १५७, १८४, ३०६, ३७७,
 ४१४, ४६१, ५६४, ७०४,
 ८१५, ८४४, ८६७, ८७८,
 ८९४, ९३२, ९६७, ९७४,
 ९७६, १०५०, ११५७,
 १२३६, १२४०.
 सिट्ठा ६१५.
 सिट्ठाण ८३७.
 सिट्ठे ११३३१३.
 सिट्ठो ५११.
 सिट्ठिल ७४१.
 सिट्ठिलक्ख ११२३.
 सिट्ठिलस्स ४४३.
 सिट्ठिलिय ४३७, ४४३१५, ५२४.
 सिणिद्ध ४९२१५, ७७६,
 ८३९१७.
 सिणिद्धया ४९२, ६१५.
 सिणेइ १६२, २०८११२, ३७३,
 ४६७, ४९४१११, ६५९,
 ६९२.
 सिणेहमइइहिं ४२७.
 सिणेहस्स ६८०.
 सिणेहो ६४४.

सिणेहोसरिय ३१८.
 सित्त ३५५, ५८३, ११०५.
 सित्ताइ ३८५.
 सित्तो ५८५*३.
 सिद्ध १७५, २७६, ३०२, ३२८,
 ३३६, ३४६-७, ३५१, ३७०,
 ३८५, ४१६, ४२९, ५५४,
 ७२५, १०४४, १०४८,
 १०५५, १२३०, १२७२,
 १२७६, १२८१, १३१९*१.
 सिद्धकुमारो ९२६.
 सिद्धं १५९.
 सिद्धंगणा ७८१, १२२९.
 सिद्धंगणाहिं १२८९.
 सिद्धाण ८३७१७, १२३९.
 सिद्धाहिव १२४७.
 सिद्धाहिवई ३७१.
 सिद्धाहिवेण १३१४.
 सिद्धाहिवो ९३३, १०४५.
 सिद्धिं १०३२.
 सिद्धीणं ७१७.
 सिद्धीओ १५८, ८१६, १०१२,
 १३१३.
 सिर्णत २७०१७, १२५६.
 सिर्णतो ४०३.
 सिय २०४, २८८, ५२५, ७५७,
 १०२९, १०२९११६, ११९३,
 १२९१, १२९११४.
 सियं २१३१७.
 सियंसुय १२९९.
 सियायवत्तो १२९१.
 सिर ९, ६०, १७६, २४९, ५५४,
 ११०५, ११८४, १२२०.
 सिरि ५, २६, ६०११७, ७८, ८२,
 १४८, १५१, १६१, १६३,
 १६५, १७२, २०१, ५९९,
 ७३८, ७८०, ९७०, १००९,
 १०४६, १०८९, ११२९,
 ०११५४, १२८६, १२८८.
 सिरिस ७६६.

सिरिहल ७६८.
 सिरि २५४, २८०, ३५८, ३७०,
 ५८१, ७७५१११.
 सिरिउ १२३५.
 सिरिग १५३, ०५ ७७५, ८२१,
 ०५ ३२७.
 सिरियड ११३१११५.
 सिरिण ४३८.
 सिरि १२९२.
 सिलंब ६२४१४.
 सिला २७६, ४७६, ५८४,
 १०२४, १०४४.
 सिलामेहे १२४६.
 सिलामेहेण ८२२.
 सिलामेहो १४८, ७८८, ९२५,
 १२७६, १२७८, १३२०.
 सिलायड १८१, २७४, ३४५१
 १४, ३४९१४.
 सिलायडे ५५११४.
 सिलायल ३४५, ३४९, ५९६,
 १०३११४.
 सिलायल्लि: ६२*१.
 सिलायले ५५.
 सिलावडे २४४, २५०, ९६६.
 सिलावडण ४४३.
 सिलिं ११३६१९.
 सिलिं ११३६.
 सिलिंबलि ६२४.
 सिब ११९६.
 सिबिणिय ८६५.
 सिबिणयं ८५७, ९२२.
 सिबिणंतरे ९२७.
 सिसिर ७४*१, ५८३, ७९५.
 सिसिरत्तणेण २२१.
 सिसिरे ४७९.
 सिसिरेण ३४४१७.
 सिसिरेहिं ३४४.
 सिसिरो ९०९.
 सिहर ३३६, ३४३, ३४५,
 ३६९, ४६८, ५१७, ५२४,
 ५९५, ६७२.

सिहरम्मि ६७३.
 सिहरं ४३६.
 सिहरंतरीय ३५०.
 सिहराई ११२२.
 सिहरारूठ ४६१.
 सिहराहि ६३६, ०हिं ४६९.
 सिहरिणा ४३८.
 सिहंठि २७७.
 सिहा १९, ७०.
 सिहिणोत्थय ५.
 सिहिणो २६२.
 सिहिणोवरे ७५७.
 सिही ५६२, ११३८.
 सिहोहा १०७१.
 सिग २७५, १३०८*१.
 सिंघल १११११६, १६३.
 सिंघलदीवाहि १०३.
 सिंघलवहणा १०५.
 सिंघलंगणा १३०२.
 सिंघलेसस्स १२९३.
 सिंघलेसो १०८.
 सिंदुवार १०२९.
 सिंदुवारेहिं ८२.
 सिंधु २५४.
 सिंहल १०३११७, १०५११,
 १०८१२१, १३९, १६३१४,
 ७८८, १३२०*१.
 सिंहलंगणा १३०२११३.
 सिंहलेसस्स १०६*१, १२९३१६.
 सिंहलेसेण १११.
 सिंहलेसो १०६*२.
 सिंहासण ११६१.
 सिंहासणंमि ९०१६.
 सीयर ३४५.
 सीयल ३४८.
 सीयलं ३४८१५, ४६६, ४७७,
 ४९४, ५००.
 सीयलार्यंत २७.
 सीयलेण ५०९.
 सील २७२.

सीलणो २२६.
 सीलस्स १६*१.
 सीलं ४९३.
 सीलाओ ७४१, ९१५.
 सीलाण ५५५, ९१५११२.
 सीलेण ४७२, ११४४.
 सीबह १०६६.
 सीस ४५११५.
 सीसह १४६, ३६८, ४८८,
 ५५५, ६६३, ७३०, ८१४,
 ९५२, १२१०.
 सीसउ ८६४.
 सीसट्टि ९.
 सीसहा ८२४.
 सीसं ७०६.
 सीसंत ४८५.
 सीसंता ८३६.
 सीसंति ३७, ९५३.
 सीसंते ११३३.
 सीसे ९०९, १२८०.
 सीह ८४१.
 सीहासणम्मि ९०.
 सीहेण ६३७.
 सुभरिसण ११२.
 सुभसत्थे १२८८१११.
 सुहर ७२, ४६२, ६३४.
 सुहरं ४३४, ६९२, ७०९-१०,
 ७७८, १०१६, १३००.
 सुहरेण १२०, १९८, ४२२,
 ७०२, ७०३, ७५०, १०९६,
 १२९८.
 सुई २५७, ९४१.
 सुण २७१.
 सुओ २०, २५७, ६५३, १०४५,
 १२१०, १२२७.
 सुक १३१, १२२२.
 सुकईण ७२.
 सुकय ८९०, १०४१.
 सुकयं ६५१.
 सुकयाण ४७.

सुकण्व ९४०.
 सुकहाड ३६१४.
 सुकहाओ ३६.
 सुकुमाक १२१८१६.
 सुकुसुम २२८.
 सुक्क ८५८.
 सुक्क २३२१५.
 सुखित्तं ४८१११.
 सुगईहिं ६९५१५.
 सुगंध १०२९११६.
 सुवित्तवरो ८४४.
 सुलेत्तं ४८.
 सुजणणीए ६५४*१.
 सुजणवयस्स ५२.
 सुजणु १०६*१११२, ७२०११७.
 सुजणेण ६८१.
 सुजम्म १५७.
 सुजम्मं ११५०.
 सुजवेण ६८१११०, ९४८,
 १२६०.
 सुडिओ ६३४, १०७३.
 सुडियाई ४६२, १६९९.
 सुडिल ११२०१६.
 सुणह ८२८.
 सुणएण १११४.
 सुणएहिं ११४२.
 सुणह ७३५.
 सुणयाण ११३८, ११७७.
 सुणसु ४८८.
 सुणह २२.
 सुणंताण ८८१.
 सुणिऊण १०१६, ११७६११५.
 सुणिबद्ध २३८.
 सुणेऊण १४५, ६१४, ७००,
 १२३८.
 सुणेह ३६८.
 सुतावसी २३१.
 सुतित्थ २०७.
 सुत्त ५*१.
 सुत्ते ११७१.

सुत्थियाए ८३.
 सुदियसो ८९५.
 सुदियहे ७८९, १२४६.
 सुदुरि १४२११२.
 सुदूसहं ४७२.
 सुद ३४१२१, ४११२, ८६४,
 ११९७.
 सुधीर १०२२.
 सुध्याओ २८३.
 सुपइत्तेण ८२६.
 सुपएसे ५१५.
 सुपएसो ५१३.
 सुपडिरुवत्तेण ३०७.
 सुपडिरुवत्तेण ३०७११.
 सुपत्तिट्ठिअ ४३१११.
 सुपयत्तेण ८२६१४.
 सुपरिट्ठिय ४३१११, ८४०.
 सुपरिट्ठियं ७६४.
 सुपसण १२७४.
 सुपसत्थ ३५३, १२९४१७.
 सुपसाहिणहिं ८२१.
 सुपसाहियं ४२४.
 सुपुत्तो १०६०१५.
 सुपुरिसाण ८०१.
 सुप्पह १०८५.
 सुप्पबद्ध ३६९.
 सुप्परिट्ठिय ४३.
 सुप्फलिय २२८.
 सुढमढम २०५.
 सुभिच्च १०१९.
 सुभिच्चो १४९.
 सुभीयाए ५०१.
 सुमह ३२८.
 सुमई २६६.
 सुमईण ८२३, १०१२.
 सुमईहिं १०१२१७, ०हिं ६९५.
 सुमज्जण ११५११.
 सुमज्जण ११५.
 सुमणोरमं ९२११५.
 सुमणोरहाण १४६.

सुमणोहरं ९२, १३०३.
 सुमणोहराण १४६१६.
 सुमरणा २६८, ६९३.
 सुमरिओ ११९२.
 सुमंजु २४.
 सुमित्तो १०६०.
 सुमुहुत्तो ५१३.
 सुय (शुक) ८२८.
 सुय (सुत) ३७३, ६९२, ७१९,
 १११३.
 सुयह १३०४.
 सुयण ६९५, १३३२.
 सुयणयणो १५.
 सुयणा १३, १३३१.
 सुयणाण १४, ९५४.
 सुयणु ३८, ७२१७, ७३, ९७,
 १०६*१, ११४, १३१११७,
 ३६७, ४०६, ४९९, ६३४,
 ६५४*१, ६६२*१, ६७०,
 ७०८, ७२०, ९५२, ९९४,
 १०३७, ११०५, १२१२,
 १३१६, १३२०*२.
 सुयणो २५७, ६५७, ८४५.
 सुयम्मं ११५०१७.
 सुयम्माण ९६५.
 सुयम्मि १०१७.
 सुयम्मे १७७.
 सुयरिसण १.
 सुयंभवहं १०२९.
 सुया (श्रुता) ८००.
 सुया (सुता) १५६, १२५५.
 सुयाए १२७९.
 सुयाए ७२९, ८९१.
 सुयाण (शुकानाम्) ५४४.
 सुयाण (सुतानाम्) ११८०.
 सुयाणं २२९, ९६३.
 सुर ११, ९१, २५१-२, ३२७,
 ३४६, ३४८, ३५१, ५०५,
 ५२१, ५८३, ५८५,
 ५८५*३, ५९६, ६०३.

६५६, ७६३, ९०२, १०४४,
११०५, ११५५, ११९९,
१२१०, १२९४.

सुरपण १०७९.

सुरय ३८२.

सुरयं ७५०.

सुरवह ५८५*२.

सुरवहणा ५८५.

सुरवराणं १२०१.

सुरवरिंदो २३५.

सुरसं २४, ३३, १२९.

सुरसाहं २१४*१२.

सुरहि ३१, १७३, ३५३,
५९८, १२६४.

सुरहीओ १३-७.

सुरा १२६६.

सुरासुर ९, १७६.

सुरासुरिंद २९९.

सुरासुरिंद २०१.

सुराहिवर्ष ३७१.

सुरेस २८१, ३४०.

सुरेसा ५८६.

सुरेसो ९१.

सुरकखं ४१.

सुरकसं ३२७.

सुरसा २८१, ८०२.

सुरसाहिवर्ष ३१६.

सुरहा १८६, ९५९.

सुरकंकीण १०६८*१३.

सुरकंकीण १०६८.

सुरोयणाओओ ५१३.

सुरवहिय ७६५.

सुरवण १२, ३६, १२८, ७६५,
९०४*४, ९३४, १३२७.

सुरयंसियाहिं ६५८.

सुरवह १२१.

सुरवहदेहि १०१३, हिं १०२२.

सुरवह २२४.

सुरवह २२४*२.

सुरासरो ५१३.

सुरासहर १७२.

सुरिकलाउ ४६*२३.

सुरिकलाओ १०४५.

सुरिथरं १०४२.

सुरियारियाहिं ५७५.

सुरिलासिणी ९४१.

सुरिसट्ट २७९, ५९३.

सुरिसणो ५३०.

सुरिसत्थं २६०, २६४.

सुरिसत्थो १०६०

सुरिसुद्ध ७७०.

सुरिहिय १३२६.

सुरवह ५३९, ५४६, ६८९,
७३७, ११८०.

सुरवउ ४२, २७३, ९६८.

सुरवसिय ४५.

सुरवन्ति ३६.

सुरविल्ल ८०*११.

सुराणिद्ध ४९.

सुराराउ ३६४.

सुरसुट्टो ९४८*४.

सुरसंधि ४२.

सुरसाय १३-१*३.

सुरासारीहिं १०६९.

सुरासवयं ११२९.

सुरासिणिद्ध ४९*१३.

सुरसाय १३-१, ५९५.

सुरह (शुभ) ६००, ८२५,
८४१, ९६९.

सुरह (सुख) ४६, ४८, ५२, १०४,

१३१, २०३, २३८*७,

२४६, २४९, २६४, २७२-३,

२७६-७, २९१, ३४८, ३५१,

३७७, ४२१, ५०९, ५१६,

५३१, ६१६*४, ६२३, ६२९,

६६२, ६६८, ६८१, ६९९,

८७५, ८८९, ८९८, ९४०*४,

९४१, ९५६, ९७०*२,

१०३१, १०४४, १०६९*३,

१०८४, १०८६, १०८९*२५,

१०९५, ११२०, ११३२,

११५४, ११५८, ११७१,

१२५३, १२७२, १२८८,

१३२०*१.

सुरह १३८*१८.

सुरह ८४५*५.

सुरहओ ६५.

सुरह ६३५*३, ११९७.

सुरहओ ११८८, ११९१.

सुरहयम्ह ३३*१७.

सुरहयं ३३, ९२, ११०२.

सुरहया १९९.

सुरहलगो १२४६*५.

सुरहवडिया १००१.

सुरहवासं २१६*१८.

सुरहस्स ४०८.

सुरहं ७९, २२४, ३३०, ५४६,

५५७, ५६९, ५९०, ६१२,

७६७, ८०९*१३, ८५९,

८६२, ९१९, ९६९-७०,

११३८, ११७५, १२१७,

१२७८.

सुरहंकरेहिं ४३०.

सुरहा ७२२*१२.

सुरहाहिं ६२, हिं ८८२.

सुरहागम ११९९.

सुरहाण ९९५.

सुरहाणं ७२५.

सुरहाराहो ८४५.

सुरहावगाह १२-४.

सुरहावसाण ८९९.

सुरहावेह ७७१.

सुरहासण १४३, २०६, ३६३,

९०८, ९६६, ११६०,

११६१*१५.

सुरहासणं १४२.

सुरहासाय ६७१, १०९३.

सुरहासिय ३९.

सुरहासीण ३५०.

सुरहासीणा ३५८*१४.

सुहासीणाए ७-५.

सुहासीणो ७-५१७.

सुहासुहं ५७३.

सुहासुहाई १९२.

सुहाहि ५४७.

सुहि (सुहृत्) ९४०, १०१९.

सुहिय ४६, ३५०, १०४६१, ११९६११९.

सुहियं १०४६.

सुहिया ६६२.

सुहियाण २८४, ३१९, ७२३.

सुहीण ५७१.

सुहेण २१७, २५९११०, ६३०, ६५८.

सुहेहिं २५९.

सुहो ६६५.

सुहोवणस २८४.

सुंकारो २८९.

सुंदरं ३९४.

सुंदरि ५२, १४२, ३६३, ३६६,

३७७, ५०८, ५२१, ५५३,

६१०, ७८५, ७९९, ९५७,

१००८, ११०५, ११६९११२,

११९७, १२१४, १२७८.

सुंदरी १२११, १३२५.

सुंदरीएँ ५८७.

सुंदरीहिं ९१, ११५५.

सुंदरो ६५.

सूय ११३६.

सूयर ८०८.

सूरायव ४५०, ६७८.

सूरे ४११.

सूरो (शूरः) १४९, ८४५.

सूरो (सूर्यः) ६७, २२४, २६१,

३४०, ४३६-८, ५१६,

६३८, ६७३, ६७५, १०७०.

सूकहरं २०२.

सूजाहरयं ४७६.

सूह १११५.

से (तस्य) १४०, १४२, २४९,

२५५, ५२९, ५३२-४, ९३४,

११३९, ११६७, १२९७,

१३१५.

से (तस्याः) ४२१, ४२४,

४३४, ५०१, ७०६, ७६०,

७६७, ७७२, ७७६-७,

७८२, ८२२, ८९४, ९००,

९२८, ९५०, १००७.

से ५२५११०, ६२५११५.

सेउवहो १७१.

सेण ४२३.

सेओहंस १२९१.

सेणाहिवई १३३.

सेणाहिवो १०६*२.

सेय (श्वेत) १२९१.

सेय (खेद) १०, ५९, १२२,

४००, ४२०, ६१८, ७४८,

१०८३, ११२५, ११२७-८,

१२५६.

सेयं (सेकम्) ३४४.

सेरिभ २२१११६.

सेरिह २२१.

सेल ४५४, ४६९, ५१६, ५९५,

६७३, ९७६, १०७२, १११६,

११२०, ११३०.

सेलमि ५६६, १०७०.

सेलं ५१६१४, ६७९.

सेलाणं ६, ६१२.

सेलाहि १२२९.

सेले २८१.

सेलो ४५६.

सेलो ४३९, ११९४.

सेवओ ८८९.

सेवा ११९.

सेवागय ९०.

सेविजह १७५.

सेविजंति ३४७.

सेस ५*१, २२४, ४५५, ४८०.

सेसम्ह ६६६११३.

सेसस्स ५.

सेसं २६२, ५५५, ६६६, ६८०.

सेसंक ४३.

सेसंगे ४३१११.

सेसा ७९.

सेसाह ५१, ५२७, ५३४०.

सेहरं २६२.

सेहरो ५०५.

सो १४०.

सोक्ख ४४, २३२, ३१८,

१०७७, १०८१.

सोक्खं ८३६.

सोक्खाई ३०१, ३१९.

सोक्खाण ८३७.

सोत्तं ३४९.

सोत्तुवत्तंत १८३.

सो ४, ७-५१९, ८, १३, ४०,

४७, ६५, ९२, १०२-३,

१०५, १०८, ११०-११,

११६, ११९, १४९, १५५,

१५८-९, १६२, १८०,

१८४११९, १८८, २०८,

२१६, २२५, २२७, २६०,

२९५, २९७, ३२४, ३७८,

३८२, ३८५-६, ३८८,

४०३, ४०८, ४२९, ४६८,

५०६-७, ५१३, ५३०,

५३३, ५३३१७, ५३५,

५४४-५, ५४८, ५५३,

५८२, ६५२, ६५६, ६६२*१,

६७८, ६८१, ६९१, ६९७,

७१०, ७१४, ७१८, ७२०,

७३५, ७६०-१, ७७७-८,

७८९, ७९३, ७९५, ८०७,

८१६, ८४४, ८४८, ८५६,

८६२, ८६४, ८८०, ९२४,

९२६-८, ९३३, ९३३*१,

९३९, ९५१, ९६७,

* ९६९-७०, ९७२, ९७६,

९८११४, ९९८, १००८,

१०२२, १०४७, १०५३,
१०६९, ११३५, ११४४,
११४७, ११४९, ११५५,
११५७, ११६०-१, ११६९,
११९२-४, ११९९, १२०३,
१२०५, १२१७, १२२१,
१२२९-३०, १२४२,
१२५७, १२७७-८, १२८२,
१२८६, १२९१, १३११,
१३१६, १३२०, १३२०*२,
१३२८*५.

लोभ ६३५*४.

लोहपुण ३११.

लोड २७३, ६७२.

लोजन ४२, १०१, १४९*१३,

१६१, २७०, २९५, ३०७,

३६८, ३७५, ४२०, ४६३,

४७८, ५१०, ५३७, ६०८,

७२२, ७२७, ७९९, ८१०,

८१७, ८३५, ८६३, ८६९,

८७१, ८७९, ८८८, ८९५,

९१८, ९२१, ९२४, ९६१,

९७४, ९९८, १०१६*१,

१०४६, १०५८, ११५७,

११७६, १२०७, १२१३,

१२२२, १२४७.

लोक ८५७.

लोक ९३०.

लोकसाई ५६०.

लोक ७२८.

लोणभीपुण १११४*९.

लोणहीपुण १११४.

लोणिय ११९५.

लोणिय ११९०.

लोणिय १३०६*७.

लोमाक ७६६.

लोमो ६७.

लोरट्ट ११४२.

लोखकीण १०६८*१३.

लोवयारेहि ४२७.

लोवहासं २९३.

लोवाण २३८.

लोसिबत १०९८.

लोह ४२४, ८२१, ९३६,
१३२३.

लोह ४१*४, ३४५*१४, १०७५,
१०९९.

लोहग ११११.

लोहण ४१४.

लोहणाळणं १३२५.

लोहणीपुण १११४*९.

लोहं ७७, २३८, ३५२, ३६१,
६८२-३, ६८५.

लोहंति १०९८.

लोहा ३९३, ७५४, १२६७.

लोहाइ २९२*१७, °हं १०८२.

लोहाइ २९२.

लोहाइ ४३, २६९.

लोहाओ ८१८.

लोहाहि ७४९.

लोहिया ३७०*१६.

लोहिल १३२३.

लोहिल १०३१*४, १३२३.

लोहेण ७७, ५१९.

लोहो १३-५, ७७२, ७७६.

ह

हक ११८६.

हकारिऊण ९४४.

हकखुविउं ९११.

हट्ट ७३३, ८१८, १३२३.

हट्टवहो ७३३.

हट्टेसु ८१८*१.

हट्टेहि ८१८.

°हट्टण १२८७.

हत्तयाई ३६५*१४.

हत्थ १९३, ४२१, ७११, ११११.

हत्थमि ९८१.

हत्थं ४२१.

हत्थापुं ५९८.

हत्थाओ ७४२.

हत्थालंबसणं १९३*१०.

हत्थाहत्थवणी ४१९*११.

हत्थाहत्थं ९८९.

हत्थाहत्थवणीओ ४१९.

हत्थाहत्थेण १२५५.

हत्थाहि ७१*४.

हत्थुलपुण १२५६.

हत्थुलपुहिं १२५६*१०.

हत्थे ८४९.

हत्थेण ४२१, ६२५, ९९३,
११८८.

हत्थेहिं ४७५, °हिं ७१.

हत्थो ७४*१ १७१, ३६४,
६२५, ७१०, ७५९, ८५९.

हत्थी ६८४.

हम्मतं ११९२.

हय (हत) १८५, २७१, ३१४,

४८७, ४८९-९०, ५६८,

६२६, ६४६, ६६६, ६८५,

७१४, ९४७, ९८७, १०१८

*४, १०५२, १२०८,

१२५४, १३२८.

हय (हय) ७९१, १०६९,
११३४.

हया ११२५.

हया ६४८.

हयापुं ५६५.

हयासा ९८०,

हयासापुं ५९७, ६८४.

हयासेण ६१८, १११४.

°हर (भर) १३-१४, २७०.

°हर (गृह) १७२, ४५४*२५,

५८५, ६५०, ६९६, ७२३,

७४९, ८७५.

हर (हर) २४५, २७५.

हरइ ५७३, ७६६, ७७६.

°हरत्थाई ५२७*१६.

हरमि १२६०.

हरस्स ७३५.

°हरं (गृहम्) १३०, ३५६, ८०१,
१०६३, १३११.

हराई १०७३.
हराण २८५, ८०५-६.
हरि ६६९, ८४५१४.
हरिऊण ६३५*४, ८५०.
हरिणकस ११३.
हरिणकिल ४२, ९२४, ९३८,
९८५, १०१६, १०४६,
११५२, १२४७, १२५५१७,
१२९३.
हरिणको ४७०.
हरिणाहिं ५१.
हरिणी ११३४, ११३६.
हरिणीए ११४०.
हरिणेहिं ५११२.
हरिणो १, ५-६, ११३६.
हरिय (हत) ५१, ११०१.
हरियं ९९२.
हरियंयण ४८४.
हरिस २८६११५, ८०६, ८९१,
९४९, १०४८.
हरिसं १२२४, १३१६१४.
हरिसिओ १३१११९.
हरिसिय १२३१.
हरिसो १३१६.
हरी ५*१.
*हरीसेहिं (°गृहेः) ६६४.
°हृक्छंग २७०.
°हृक्छाई ५२७.
°हरे (गृहे) ३१३, ३३२, ४६१,
८२६, ८३१, १३१११६.
°हरे (भरे) १३०८*१.
°हरेसु (भरेसु) १३२५.
हरेसुं (गृहेसु) ३६६.
°हतो (भरः) १२२१६, ४३६१७.
°हतो (गृहः) ३७८, ३८०-१.
°हल (फल) २३, ७६८, १२९५.
हल ७८३.
हलबोकं ८१२.
हलबोलो ७३७, ८१२१७,
१०६५, १०७०.

हलबोलो ७३१.
हला ४०६.
हलिणा ३.
हलिह ६१.
हले ४०६११२.
°हलो ६७१३.
हल्लुब्वेल १६८.
हल्लुब्वेल १६८११७.
हवंति १५१, ३२१, ६४४, ७१७.
हवंतु ७३४, ८८२.
हबिजासु ६५२.
हसइ ३२०.
हसंतेण ४९५.
हसिऊण ११६७.
हसिऊह ८६६.
हसिजमाणस्स ३.
हसिजंति ५७५.
हसिजंतो ९१४.
हसियं ८३, ४२०, ४२२,
१२७४१२०.
हसिरीए १०७८.
हस्सवियं ९१११६.
हं ११८, २०९, २१५११६,
६४१, ६६२*१, ८८९,
९११, ९४८, १०४५,
१०५२, १२०६.
हंस २६, ९९, २७८.
हंसउकं २५.
हंसस्स ३२४.
हंसेण ३०७, १२४२, १३१५.
हंसेहिं ६०.
हंसो २८२, ४६९, ८०३.
हंहो १३५, १४४, ५३६,
९२२, ९८७, १००९.
हा ६४४-७, ६९४, ७०५, ७०८,
९७९-८०, ९८२.
°हाय (°भाग) ८३९.
हार २०४, ७४३.
हारस्स ९८२.
हारं ९३६.

हारि ११०३.
हारीए १०६८, १११०.
हारेण ५०९.
हारो १२३, ४३०, ५३३,
९३५, ९५१, ९७२-३,
९७५, ९७७, ९७९, ९८११
४, ९८८, १०५३, १३०८,
१३०८*१.
हाल १२३३.
हालस्स ८६८, ९७५.
हास १०७५.
हासो २९६.
हि १०६, १६७, १८८, १९२,
२०७१९, २१०, २६४,
४०७, ४३५, ५७६, ५९७,
६८४, ७१७, ७२६११२,
८०३, ८३६१६, ८८३,
८८७, ११६१, १३०६१७.
हिम ८१, ५९५.
हिमगिरि १२११.
हिय ३४८.
हिय (हत) ११२४-५.
हियह (हृदये) ६१३.
हियह्छिण १२३, ६२४.
हियह्छिणो ३१५.
हियह्छिणं २३४, २५८, ३०४,
८६४, ११५८, १२३६,
१२४८.
हियह्छिणया ६५०, ७१७.
हियह्छिणयाई २२३, ३०१,
७२१.
हियह्छिण १२३९.
हियए ८७१, ८८८.
हियए ७२, १९२, ३२४, ४०७,
४१२, ४७३, ५३६, ५६२,
६०५, ६५०, ६६३, ६८४,
८२६, ८४२, ९७९, ९८१,
९८७, १२३०.
हियएण ४०, १६७, २५१,
३१८, ३७३, ४५९, ४६७,

४८७, ६४८, ६५५, ६९२,
७७८, ९५३, १३३१.
हियणं ५१०.
हियण्हि ४८७११, °हिं ३१२,
६९१.
हियओ १२५, २५८, ७९५,
१०१८, १०७९, १२१०.
हियय १००, १३२, १४४१३,
१५४, १८९, २६५, ३३८,
३६०, ३९६, ४०२, ४३५,
४८५, ५४३, ५९८, ६१३१
१, ६१७, ६५६, ६६२,
६८८, ७१६, ७४४, ८५१,
८६१, ८७१११, ८८०,
८८२, ९५५, ९७३, ९९३,
१०४८, १०५१, १२०७,
१२२७.
हिययद्ध १२५३.
हिययम्मि ५२९, ५३३, ८५८.
हिययस्स ५८५*१.
हिययं १४४, १८९, १९५,
२६८, ३००, ३६२, ४०५,
४२६, ५६७, ६१४, ६३६,
७८४, ८५०, ८५५, ८८८१
६, ८९७.
हियया १४६, ५७९, ६४६,
६६२, ७००, ८४९.
हिययाह् ७९११४, °हं २९,
७९, ५४२.
हिययाह् ११४०.

हिययाए ७०४.
हिययाओ ८५४.
हिययाण ८७५.
हिययाहि ९६१.
हियये ३१७.
हियवय ९८२.
हिरणक्कस १.
°हिल्लास ५४०.
हिंसा ११३४.
हीरह् १०७९, ११८९.
हु १६, १६*१, ५३१११,
६५-६, ७२१४, १६९-७०,
१९२, २११, २२३, २६८,
३२१, ४३८, ४८८, ४९०,
५१२, ५५१, ५७३, ६३०,
७०४, ८३६, ८६३-४,
८६६, ९००, ९३३११,
९६०, १००२, १०५३,
१२२५, १२३३, १३१५१२,
१३१९*१.
हुत्तं (संमुखम्) ७१२, ७३३.
हुयवह् ५६७, ११९०.
हुयवहो ८५८.
हुयास २४५, ११८३.
हुंकार १०७८.
हुंति ३१३, ३१९, ४९६११६.
हे ८२४.
हेरंय ३२१, ३२४, १०२४.
हेरंयो २८६.
हेरिण ११२.

हेरिण्हि १०७, °हिं १०७११८,
११२११७.
हेलबोलो ७३७११२.
होज ९३३, ९५९, ९९५.
होति ८०, १८६, ३९७, १०८६.
हो ५३६, १२४८१११.
होह् १६*१, १४८, २६८,
३११, ३७९, ४१९, ४३८,
४७२, ४८५, ५३९, ५४७-८,
५७६, ५७८, ६२१, ६३०,
७१५, ७१६*१, ७५८,
७९९, ८४६, ९२७, १००३,
१०१०, १०६० १०७७,
११३५, ११४६, ११५०,
११६५, ११७४, १२२१,
१२६५, १३३३*१.
होड ३२३, ३८९, ४१९११३,
७२४, ७३४-५, ९७०.
होज २९९, ६५२, ७८१, ८२२.
होम १८.
होमि ८८०.
होसि ६११, १२१५, १२१९.
°होसेहिं १२४९११६.
होह् ६५४.
होहि २९९११३, ३८८.
होहिंति ७२१.
होही १५८, ४११, ५६५,
६३२, ६३५*२, ७२०, ८१६,
९१६-७, १०४०.
होति ७६८.

NOTES

[The following books have been repeatedly used in preparing these Notes: श्रीमद्भागवतम् (Nirṇaya-sāgara ed., Bombay); A Classical Dictionary of Hindu Mythology etc. by J. Dowson, London 1897; Vedic Mythology by A. A. Macdonell, Strassburg 1897; Epic Mythology by E. W. Hopkins, Strassburg 1915; PSM: Pāṇasaddamahāṇavo, Calcutta Samvat 1979; Pischel: Grammatik der Prākṛit-Sprachen, Strassburg 1900.]

INTRODUCTORY 1-17

1-11) By way of Maṅgala, salutations are offered and victory is wished to Hari or Viṣṇu by referring to various episodes in his career: as Narasimha he broke open with his claws the chest of Hiranyakaśipu; as Vāmana he pervaded the three worlds; his inability, during childhood, to cross the threshold was laughed at by Balarāma; he twisted the neck of the demon Rīṣṭa; he reposed on the serpent Śeṣa in the ocean; and his arms broke a pair of Arjuna trees, twisted the neck of Rīṣṭa, rent asunder the jaws of Kēśin, dragged Kamsa to death, and lifted up the Govardhana mountain. Victorious is Mahēśvara who, destroying the three worlds, sipped the seven oceans. Salutations to Gaurī's foot which crushed Mahiṣa and is worshipped by gods and demons. May the bodice of Caṇḍī protect you and may the waters of Gaṅgā wash off you sins!

1. The name हरिणक्षस or हरिणक्ष is somewhat obscure. It is a nearer rendering of हरिण्यक्ष than of हरिण्यकशिपु whose destruction the author has in view. विष्णु in his incarnation of नरसिंह broke open the chest of the demon हरिण्यकशिपु with his claws; on that occasion his regular weapon, namely the सुदर्शनचक्र, stood merely as an envious witness; and the author asks us to salute these claws which are holding the pieces of bones from the demon's chest. See भागवत 7. 8. 18-39. As the act of killing was finished by the claws, the सुदर्शन, as our author puts it, or the stout arms of विष्णु, as वाकपति puts it, had no work on that occasion. The verse in the गडवहो runs thus: तं नमह समोत्तरिआ णहृग्गविह्ढाविओरवीदरस् । जस्स दइच्चम्मि अलङ्कववसिय च्चेय भुयदण्ढा ॥ ८ ॥ गम्भिणं embedded in. The com. confuses भवन and भुवन, see also. p. 22, l. 23. 2. There is no doubt that अप्प च्चिय stands for अप्पे च्चिय, cf. दंसण च्चेय in B for दंसणे च्चेय in २७१*१ below; and हिअअ च्चेअ विलीणे, गाथासं. ३-९०. One may be tempted to emend अप्पणं as अप्पर्य; to agree with सायदं, अप्पणं will have to be taken like अप्पणं, ५७८ below, as Nom. Sing. Neu. Or अप्पणं = अप्पणा. We may take अप्पणमप्प च्चिय = आत्मना आत्मनि एव 'by itself in itself', and render the gāthā thus: "Salute him, whose third step, possessing a concrete form got itself accommodated [in his third step] of an immaterial nature [=sky] at that time when he was measuring the three worlds." The ऋग्वेद refers to the three steps of विष्णु who strode over this universe and planted his step in three places which the early commentators take as the earth, the atmosphere and the sky. According to सायन the three steps are those taken during the incarnation of वामन. 'The Dwarf

appeared before Bali and begged of him as much land as he could step over in three paces. The generous monarch complied with the request. विष्णु took two strides over heaven and earth; but respecting the virtues of Bali, he then stopped, leaving the dominion of पाताल, or the infernal regions, to Bali.' (Maodonell: Vedic Mythology, pp. 37-42; Dowson: A Classical Dictionary of Hindu Mythology etc., pp. 35 ff.). The third step of वामन had no place; though concrete or material it was absorbed in himself, in his own immaterial self. चिय=इव as well as एव. Note, however, the com. वामनावतारे हि पदेन व्योमपथमवरुन्धानस्य स्वात्मा स्वात्मन्येव निविष्ट इति व्यक्तमापतितमित्यर्थः 1. The verse of कालिदास in the com. comes from रघुवंश १३-१.

3. एय=एव, see 43 below. अपद्रुत=अप्रभूत, i. e., अपर्याप्त or असमर्थ. अद्धवह=अर्धपथ. During his childhood कृष्ण was found unable to cross the threshold, his foot having crossed it only halfway; his elder brother Balarāma covertly laughed at him; and it is this foot that is saluted. B reads अद्धतंसं ठियं =अध्व-व्यस्रं स्थितम्. 4. अरिष्ट or रिष्ट was a Daitya, [and son of Bali, sent by कंस to destroy कृष्ण. He assumed the form of a savage bull and attacked कृष्ण. By the superior strength of his arms कृष्ण twisted its neck, pulled out its horn and thrashed it thereby so much that it vomitted blood and died on the spot (भाग. 10. 36. 1-15). The arm of कृष्ण was a veritable bolt, dark like cloud or hard and dark; and when it fatally acted on the neck of अरिष्ट, it resembled Yama's noose operating [पवट्टिय] or extended at the time of the calamity of the final destruction. For the use of करणी see 755 below. 5. हरि or विष्णु is sometimes portrayed reclining on the serpent शेष in the watery underworld of पाताल. शेष is the king of Nāgas, the serpent race, and he rules over the Pātāla, the infernal regions. He is a serpent with one thousand heads which form the conch and canopy of विष्णु while sleeping during the intervals of creation. His heads are decked with jewels and his hood is called मणिद्वीप. The rays of the jewels on the hood of शेष, who forms the bed of विष्णु in the great ocean, resemble the sprouts of a bulbous root, namely, the jewel कौस्तुभ which is pressed against and covered by the breasts of लक्ष्मी. On the breast of विष्णु there are the peculiar marks of the curl known as श्रीवत्स and the jewel called कौस्तुभ. The com. remarks: किल (note its use at the beginning of a sentence) हरेः सिन्धौ शय्याकृतशेषपङ्कगामणिकान्तयः खेहालिङ्गितलक्ष्मीस्तननिपीडितकौस्तुभकन्दाङ्कुरा इव राजन्ते । उभय-कान्तिसाम्यमित्यर्थः 1. उवहि for उद्वि, besides उअहि or उयहि, is phonetically justified and found elsewhere too: it is an illustration of वश्रुति which is more common in अपभ्रंश. Trivikrama knows the first line as in B; he quotes a portion thus: पङ्कगामणिद्वीपा in his Prākṛit grammar (I. i. 22). On the use of किल at the beginning of a sentence, S. P. Pandit observes thus: 'the use of the particle *kila* at the head of sentence..... so far as I know, is only found in Sanskrit works by Jain writers' (Gaṇḍavaho, p. v, Bombay 1887). 5*1 (B). This gāthā is reconstructed by the Editor from the Sanskrit commentary. It is a good Maṅgala, and is found only in B. The context does not suffer, even if it is omitted. Its presence in B is a fact though one may reconstruct it with slight differences. मधुमथ or विष्णु is sleeping on the serpent शेष. One of his four hands holds the पञ्चजन्यशङ्ख or conch-shell, which is formed from the shell of पञ्चजन, a demon who lived in the sea in the form of a conch-shell. When विष्णु changed sides during sleep, the serpent शेष was squeezed or pressed.

Consequently शेष breathed out hissing. Filled by the breath the पञ्चजन्म conch-shell was being blown, and हरि or विष्णु was awakened from his sleep. The com. uses the form दध्ने instead of दध्वान्. 6. विष्णु-कृष्ण has four arms which have individually or collectively accomplished great feats on different occasions. Here five events from his life are being referred to. The back-ground of the event of कृष्ण's *breaking* a pair of अर्जुन trees is like this. Two यक्ष, नलकूबर and मणिग्रीव, were once sporting with ladies in the river Ganges. They were excessively drunk and completely nude. नारद was passing by that way. At the sight of the sage नारद the ladies clothed themselves, but the two brothers were too drunk to mind their nudity. नारद was offended by their behaviour, felt that they did not deserve to be men, and cursed them that they might be turned into trees for a period of one hundred years. They would be relieved, however, by the contact of कृष्ण. One day कृष्ण broke the vessels of milk and curds and ate the butter which enraged यशोदा very much. She tied him to a mortar, but divine as his power was, he pulled by the strength of his arms that mortar through the interspace between the pair of अर्जुन trees (viz., the two यक्ष converted into trees) in the veranda. His pull was so forceful that both the trees were broken and uprooted, and consequently the यक्ष were released from the form of trees (भाग. 10. 10. 23 ff.). Secondly, as noted above, अरिष्ट or रिष्ट was a दैत्य who assumed the form of a savage bull and attacked कृष्ण, who however, *twisted* its neck and finished it on the spot (भाग. 10. 36. 1-15). Thirdly, केशिन् was a दैत्य who assumed the form of a horse and attacked कृष्ण, but was killed by that hero who *rent him asunder* by thrusting his arm into his jaws (भाग. 10. 37. 1-7). Fourthly, कंस was the son of उग्रसेन and cousin of देवकी, the mother of कृष्ण. He deposed his father and became notorious as the tyrannical king of Mathurā. He married two daughters of जरासन्ध, the king of Magadha. As it was foretold that he would die at the hands of a son of देवकी, he tried to destroy all her issues. When बलराम, the seventh son, was born, he was taken to गोकुल and nurtured there by नन्द as a child of रोहिणी. The eighth child कृष्ण also was taken to गोकुल. कंस sent formidable demons to destroy them, but all these machinations were defeated. Then he invited them both to Mathurā to attend some games and formed certain plans for their destruction. Many court wrestlers were crushed by these brothers. When कंस tried to attack कृष्ण, the latter *dragged* him down from his elevated seat and finished him on the spot by striking on his chest (भाग. 10. 44. 34ff.). Lastly, इन्द्र felt offended (when his worship was stopped by कृष्ण), was quickly enraged, and poured down a fatal deluge of rain with a view to wash away the गोवर्धन mountain and all the people of that area; but कृष्ण lifted up the mountain गोवर्धन on his fingers and *held* it for seven days like an umbrella, and thus prepared a solid shelter for the people of वृन्दावन (भाग. 10. 25. 19 etc.). जमलज्जुग-भंजण, रिट्ट-वलण etc. The figure of speech is यथासंख्यम्. 7. केशिन्, as noted above, was a दैत्य who assumed the form of a horse and attacked कृष्ण. The way in which कृष्ण overpowered that horse is described thus in the भाग. (10. 37): स लब्धसंज्ञः पुनरुत्थितो रथा व्यादाय केशी तरसातपद्धरिम् ॥ सोऽप्यस्य वक्त्रे भुजमुत्तरं स्यन्प्रवेशयामास यथोरगं विले ॥ ५ ॥ दन्ता निषेतुर्भगवद्धजस्त्वशसे केशिनस्तप्तमयस्पर्शो यथा ॥ बाहुश्च तदेहगतो महात्मनो यथामयः संववृषे उपेक्षितः ॥ ६ ॥ समेयमानेन स कृष्णबाहुना निरुद्धवायुक्षरणांश्च विक्षिपन् ॥ प्रस्विन्नगान्नः परिवृत्तलोचनः पपात लेण्डे विसृजन्क्षितौ व्यसृजः ॥ ७ ॥ According to our text, कृष्ण overpowered (क्रतावेशः?) the young horse by his stiff hands or arms,

then thrust his hard elbow into its mouth, and thus tormented it to death. आवेष्ट or आवेष्टन would indicate that he had put his hands round its neck. 8. It is as destructive rather than reproductive energy that शिव or महेश्वर is famed. When he was about to destroy the universe or when his mouth was about to swallow the three worlds, he sipped the seven seas, quite in the cavity of his palm, as one would sip आचमन water before eating something. In reading ओसावणि व्व J has been followed; a reading like ओसावणं व would bring us nearer the form noted by Trivikrama (I. iii. 105): ओसावणं आपोशनम् । आपो इत्यस्य ओसा इत्यादेशः, ततः शकारात्परो यकारागमः । ओसाशब्दो नीहारवाची देव्यः, तत्कणो वा । ओसावणं । For a detailed note on आपोशनम्, see the Vocabulary, p. 537, नैषधचरित, translated by Professor Handiqui, Lahore 1934. In short भोजनारम्भ-चुलकरूपमापोशनम् । 9. गौरी or पार्वती as चण्डी or दुर्गा crushed the head and killed the demon महिषासुर. The गडहवहो also refers to this episode more than once; her foot and anklet are pointedly referred to in some verses: सा जयद् नेउरिह्णे जीर्णे चरणेण ताडियक्खंथो । उम्भिण्णरुहिरकुसुमो जाओ महिसासुरासोओ ॥ ४३ ॥ सीसम्मि कओ महिसस्स देवि मरणाय जो हि संपण्णो । सो च्चिय जणस्स जाओ तुह चरणो मंगलट्ठणं ॥ ३२४ ॥ 10. चण्डी as पार्वती is 'the mountaineer', a huntress. She paints her body with saffron-juice (from safflowers); she wears a bodice; when she strains herself by constantly bending her strong bow, she perspires heavily; the bodice gets wet and out of it flows the saffron juice. सेय etc. = स्वेदसलिल + आद्रः or युक्तः, the latter, if उह् is taken as a possessive termination. णित्त = निर्यत्, present participle from इ with निर्, see Pischel §493. Note the loose use of Gen. by the com. in भवतां पातु. 11. ईश्वर has the crescent moon on his head; the rushing waters of the heavenly river, namely Ganges, fall on his head and get blended with moonbeams and thus they look white like the bright (on account of teeth) loud laugh of रुद्र. This imagery reminds us of a similar line गडहवहो (६०): हरसणिणो पायएहि संवलियं व वीयं । For निम्नगा we have three equivalents in the mss: णिणया, णिणुया and णिम्मया (the initial may be नि° as well); elsewhere in this text णि(नि°)णया, verse 50; the first alone is confirmed by other sources, see Pischel §278.

12-17) The author offers a short discourse on the topic of *sajjana* and *durjana*, the good and the wicked: the former appreciate narrative compositions, appear excellent being contrasted with the latter, are averse to find fault with others, cannot cure the latter, and have such character that is never destroyed by others.

12. For the purpose of double entendre Prakrit has an additional advantage: besides having more than one meaning the same Prakrit word can stand for more than one Sanskrit word. We have here the केषोपमा. वियारिणो goes with सज्जणा as well as माणुणो; the former, विचारिणः, considerate, and the latter, विचचारिणः, traversing the sky. Poetic compositions are likened to lotus plots, for both are सुवर्णसंचया and अद्दुदोसा—the former have an assemblage of fine sounds or words (सुवर्णसंचयाः) and are free from faults (अद्दुदोषाः); and the latter have an assemblage of fine leaves (सुपर्णसंचया) and do not see the night (अद्दुदोषाः; अद्दुद रात्रियैः). The metre is वंशस्स, the definition of which runs thus: वदन्ति वंशस्सविलं जतौ जरौ । 13. If this verse came earlier than verse No. 12, then it could be a good मंगल verse remembering ब्रह्मन् and going with other verses; and incidentally it

could introduce the topic of सज्जन and दुर्जन. The expression परिहावं occurs in three verses (13, 37 and 280) and the available variants are: B पम्भावं; P परिहावं, J परिभावं, B परमायं; B परिमायं. Thus P uniformly परिहावं, J once परिभावं and even BOLCE परि. परिहावं or परिभावं can be accepted, therefore, as the basic reading, and possibly it stands for परभागम्. The com., though the readings vary, interprets it as गुणोत्कर्षं or परमोत्कर्षम्. The idea is that the moon-beams would not shine so bright in the absence of darkness. The figure of speech is दृष्टान्त. 14. The wicked people go on scandalising others in an outspoken manner. The good people, however, though they see faults in others, would rather try to correct them quietly than go on scandalising them publicly. The कुवलयमाला has a sentence like this: सो य दुष्जगु कहसउ । हूं, सुणउ जहसउ, पढमदंसणे चिय भसणसीलो पट्टिमांसासु च । तहे मंडलो हि अपक्खमिण्णावं भसइ मयहिं च मासाइ असइ । etc. Does the com. mean परकार्यं = शत्रुकार्यं, enmity? 15. Or there is no harm if every one in this world is looked upon as a good man: still the author would add a few words which are traditionally added in such a context. Note the verse quoted in the com. Better तन्निशामयत श्रुत in the com. 16*1(J) The readings of J on gāthā 16 (especially Nos. 12-13) supply some evidence how a successor of J can lose this gāthā haplographically. Naturally this has not been inherited by P and B. The form तीएँ, though rare in this work, is quite normal in Apabhramśa which has influenced this text here and there. Note गासं is neuter: better read in the chāyā नाशः. The normal Prākṛit equivalents of स्त्री are ह्यी, श्री (हैम. VIII. ii. 130). Though ति, त्रि or even ती is not altogether unknown in Prākṛit (see ति PSM), it is more common in Apabhramśa perhaps a dialectal and popular deaspiration of श्री (पञ्चचरित I. 10. 3, भारतीयविद्या I, p. 261; धम्मपरिकल्पा II. 11, Annals of the B. O. R. I., XXIII, Silver Jubilee No., p. 599; करकंडचरित X. 9. 1, p. 97, Karanja 1934). The use of तह वि हु is not appropriate syntactically; or it can be rendered as तथविधं, qualifying मयु, but then it would be an अपभ्रंश form. The figure of speech is दृष्टान्त. 17. The reading of B is different; so render the concluding expression thus: निरर्धवाक्पसंगेन.

AUTHOR'S BIOGRAPHY ETC. 18-42

18-22) The author gives some biographical details here: Bahulāditya had pleased the gods by his contact with three Vedas and three sacrificial fires, and had achieved the three ends of human effort. He had performed many a sacrifice. From his meritorious wife (perhaps Guṇavati by name), he had a son called Bhūṣaṇa-bhaṭṭa who was outstanding in the family and an embodiment of Vedic lore. It is by his son, Kūtūhala, that this eminent tale, the Līlāvati, has been composed.

18. तिहोमगिसंग refers to the tending of three sacred fires perpetually maintained by a householder. They are: दाक्षिणाल, गार्हपत्य and आहवनीय. They stand respectively for Father, Mother and Teacher; and when these are no more, they are to be duly attended. It is from them that the fires for sacrificial purposes are lighted: पिता वै गार्हपत्योऽग्निर्मातामिर्देक्षिणः स्मृतः । गुरुराहवनीयस्तु सामिन्नेता गरीयसी ॥ त्रिष्वप्रमाद्यन्नेतेषु त्रीँल्लोकान्विजयेद्ब्रह्मी । दीप्यमानः स्वपुषा देववदिवि मोदते ॥ etc. मनुस्मृति II. 231-32 ff. Thus बहुलादित्य was a learned, pious and dutiful Brahmin. 19. He performed so many sacrifices that the columns of smoke

arising from them have darkened the very chest of the moon, even to this day, under the semblance of the antelope mark. Better read वक्षस्तलम् in the com. We have an उल्लेख here. 20. Perhaps 'महोवही' stands for his wife. Is it that her name is गुणवती? The reading नामे, Instr. sing., of B would be normal in अपभ्रंश. 21. The four Vedas, which had originated from the four mouths of Brahman, have come now to occupy one mouth (of भूषणभट्ट) and felt themselves honoured like his close relatives. Thus भूषणभट्ट was an outstanding member of his family, and he had thoroughly mastered all the four Vedas. 22. असारमर् 'not of vigorous intelligence'. कोऊहलेण may mean 'out of curiosity', see 146 368 etc. below; the com. takes it as the name of the author, see the same 921, 1311 below.

23-42) One autumnal day, late in the moonlit evening, the poet's beloved (Sāvitṛī by name), seated comfortably on the terrace of the palace, drew his attention to various natural objects and scenes, namely, the bee in the lotus, the notes of swans, the breezes, the forest range, Cakravāka birds, swarms of bees and the moon (all described). She expresses satisfaction on their happy life, and requests him to narrate a novel story, pleasing to women and just by way of an evening entertainment. He told her, in reply, that stories, as defined by earlier poets, are of three kinds: divine (*divya*), divine-human (*divya-mānuṣī*) and human (*mānuṣī*). The great poets, moreover, have composed them in Sanskrit, Prākṛit, or in a mixed form; and any composition by him, who has not studied grammar (*śabda-sāstra*), may not win any recognition. She runs down grammar the way to which is closed to many. One need not worry about grammar; and that word, in her opinion, is great the meaning of which is easily and clearly grasped by the heart. Being requested by her to tell a divine-human story, pleasing to young ladies, in Prākṛit language, sprinkling the narration with a few Deśī words, he starts narrating its well-knit plot.

23. तं जह् is an introductory remark for the narration. शरद्रजन्मः प्रदोषसमये qualified by 'कुंभे' and 'हलुज्जले'. The figure of speech is रूपक. सयण = शयन or सदन. The reading of B सुहासीणो etc. makes the context more clear. 24. चंदुज्जय see also 31 below. Elsewhere slight difference in spelling is seen: चंदोज्जं कुमुदम्। स्वार्थे के चंदोज्जयं। दे. ना. 3. 4; Trivikrama observes thus (I. iv. 121): चंदोज्जं रअणिद्धं कुमुदम्। चन्द्रेण योतत इति चंदोज्जं। रजनिध्वजम्। B retains र, perhaps to fulfil the rule (हेम. VIII. ii. 79) in which some mss. read चन्द्र or वन्द्र. Immediately after कणामणिषईवा, noted above under 4, Trivikrama has an illustration (I. i. 22) like this: ज्योत्स्नापूरितकोशः जोण्डाऊरिदकोसो, which is possibly based on this verse. वाग्भट in his काव्यानुशासनम् (Bombay 1915, p. 21) quotes this verse in this manner (the wrong spacing of the printed text being adjusted): देश्यानां प्राकृताष्टकौ मुग्धोक्तौ च न दोषः। तत्र प्राकृते यथा 'जुण्डाऊरियकोसकंतिषवले सखंगंधुकुडे णिव्विगं धरदीहियासु सरसं वैवंतओ मासलम्। आसाएइ सुमंजुंजियरवो तिगिछिपाणासवं उमिछन्तदलावलीपरिगऊ चंदुज्जय छप्पुउ ॥' अत्र तिगिछि मकरन्द इति देश्यः। Some of the variants are covered by the readings of our mss: 'दीहियासु is found in P, while जुण्डा' and सरसं in B. The metre is शार्दूलविक्रीडितम्. 25. The सरस्वतीकण्ठाभरणम् (काव्यमाला

ed., Bombay 1234, p. 529) quotes this verse to illustrate the figure of speech मालादीपक in this form: माला यथा । इमिणा सरणं ससी ससिणा वि गिता गिताह (v. l. गिताह) कुमुदवर्णम् । कुमुदवर्णेन अ पुलिं पुलिणेन अ सोहय हंसउलम् ॥ २०५ ॥. Expecting perhaps the fourth quarter to contain 18 मात्राः, the editor has a footnote: अत्रैकमात्राया न्यूनत्वाच्छन्दोदोषः प्रतिभाति. Some one appears to have changed सह्य to सोहय to bring it nearer its Sanskrit counterpart. In the second line व in both the places, may be a misreading of य; and वि of ४ is a more meaningful improvement on व. 26. A reading like मणहरो would be better for metre. गितामेह has no object; so we may construe, with the com.: O beloved, hear, there is the cackling of swans etc. The com. does not confirm the reading मणहरो of ४ which cannot qualify हंससंलावो. The com. शारदश्री = शरच्छ्री. 27. Better सीयलयंत = सीतलयमान. 28. The change of म to व is more usual in अपभ्रंश than in earlier प्राकृत (Pischel §251): म > व > व; and स्व stands for व (see the readings on हेम० VIII, iv. 397), though here it has the value of a double consonant. Is it that the basic reading was गिमल? 29. Better render संभावनैक than संभावनीय; 'their hearts set on greeting the day'. The context here is of moonlit प्रदोषसमय; so there is no question of सूर्योदय here. Possibly the चक्रवाक birds mistake the bright moonlight for day-light and try to meet their mates. Note चक्रवाय is neuter; it stands for the males and females together (चक्रवाकमिथुनानि). In the समराश्चकहा, the subject being a parrot and his mate predicates like गयाई, निवडियाई are used, p. 87. Construe पेच्छह like गितामेह in 26 above. Both the forms वेअणा and विअणा are available. 30. सप्तपत्र = सप्तपर्ण. विलोहविज्जंत = विलोभ्यमानम्. The com. अवेदयन्तः for अवेदयमानाः from विद् 10 A, वेदयते. 31. The author has in his mind the imagery of a lover kissing his beloved. The figure of speech is उत्प्रेक्षा. तारा = a star, or the pupil of the eye. 32. किं पि cannot qualify अउव्वकहं, so rather कं पि. Both मत्त and मेत्त for मात्र are allowed by grammar (Pischel §109). There would not be any difference in the pronunciation of सुहयम्ह and सुहयं म्ह. सुहयं = सुखदां or सुभगाम्. This reminds us of पार्वती's request to शिव in the कथासरित्सागर (p. 2, verse 23): ततः प्रोवाच गिरिजा प्रसन्नोऽसि यदि प्रमो । रम्यां कांचित् कथां ब्रूहि देवाय मम नूननाम् ॥ 34. Looking to the fact that the poet is speaking in the first person (अम्हारिसेहि 37, मं 38) जे cannot stand here for अनेन as the gloss suggests; it is however, the form of the Instr. Sing. or plu. of the pronoun of the 1st person; so जे = मया or अस्माभिः; this form is already noted by grammars (Pischel §415), though the usage is not quite popular in literature. 35. According to the वसुदेव-हिंडी (Lambho X, Bhavanagar 1931, p. 208-9), कथा is twofold: दुविहा कथा-चरिया य कथिया य । तत्थ चरिया दुविहा-इत्थीए पुरिस्स वा, धम्मत्थकामकज्जेसु दिट्ठं सुयमणुभूयं चरियं ति बुच्चति । जं पुण विवज्जासियं कुसलेहि उवदेसियपुव्वं समतीए जुज्जमाणं वहिज्जइ तं कथियं । पुरिसा इत्थीओ य ति विहावुद्धसु-उत्तिमा मज्झिमा निकिट्ठा य, तेसि चरियाणि वि तव्विहाणि । ततो सो एवं वोच्चा चरियकथियाणि अक्खणयाणि अब्बुयसिंमारहासरसबहुलाणि वण्णेति ॥. In the दसवेयालियनिज्जुत्ती (III, 194 ff.) we come across a detailed discourse on the classification of कथा; some gāthās may be noted here: अत्थकहा कामकहा धम्मकहा चैव मीसिया य कहा । एत्तो एक्केका वि य जेगविहा होइ नायव्वा ॥. Each one of them is duly described. धम्मकहा is further of four kinds: अक्खेवणी, विक्खेवणी, संवेयणी and निव्वेयणी. The last मीसिया is thus defined: धम्मो अत्थो कामो उवइस्सइ जत्थ सुत्तकव्वेसु । लोगे वेए समये सा उ कहा मीसिया नाम ॥. As distinguished from the कथा there is the विकथा-इत्थिकहा भत्तकहा रायकहा चोरजणवयकहा य । नडनट्टजलमुट्ठियकहा उ एसा भवे विकहा ॥ एयं चैव कहाओ पन्नवगपल्लवगं समासज्ज । अकहा कहा य विकहा हविज्ज पुरिसंतरे पण्य ॥. Haribhadra (c. 750 A. D.) adds the following details in his Samarāñicakahā (p. 2, Calcutta 1926): तत्थ य ति विहं कहावत्थुं ति पुव्वायरियपन्नाओ । तं जहा । दिव्वं दिव्वमाणसं माणुसं च । तत्थ दिव्वं नाम, जत्थ केवलमेव

देवचरियं वणिज्जइ; दिव्वमाणुसं पुण, जत्थ दोण्हं पि दिव्वमाणुसाणं; माणुसं तु जत्थ केवलं माणुसचरियं ति ॥
 पथ सामन्नो चत्तारि कहाओ हवंति । तं जहा । अत्थकहा कामकहा धम्मकहा संकिण्णकहा य । Then these
 are duly defined. एयाणं च कहाणं तिविहा सोयारो हवंति । तं जहा । अहमा मज्झिमा उत्तिमि ति । etc.
 In the कुवलयमाला of Uddyotana (779 A. D.) we get the following details: ताओ
 पुग पंच कहाओ । तं जहा-सयलकहा खंडकहा उल्लावकहा परिहासकहा तथा वरा कहिय ति । एयाओ
 सव्वाओ वि पथ पसिद्धाओ सुंदरकहाओ । एयाण लक्खणधरा संकिण्णकह ति णायव्वा ॥.....पुणो सा वि
 तिविहा । तं जहा-धम्मकहा, अत्थकहा कामकहा । पुणो सव्वलक्खणा संपाडयतिवग्गा संकिण्ण ति । ता एसा
 धम्मकहा वि होऊण कामत्थसंभवे संकिण्णत्तणं पत्ता । This धर्मकथा is further of four kinds: तं
 जहा-अक्खेवणी, विक्खेवणी, संवेयणी, णिव्वेयणि ति, तत्थ अक्खेवणी मणोपुक्कला, विक्खेवणी मणोपडिक्कला,
 संवेयजणणी णाणुप्पत्तिकारणं, णिव्वेयजणणी पुण वेरगुप्पत्ती । etc. The कथासरित्सागर of Somadeva
 also presumes a division like this (I. 2. 47-8): एकान्तसुखिनो देवा मनुष्या
 नित्यदुःखिताः । दिव्यमानुषचेष्टा तु परभागे न हारिणी ॥ विद्याधराणां चरितमतस्ते वर्णयाम्यहम् । 36.
 संस्कृत-प्राकृत-संकीर्णविधाः, this refers to tales composed entirely in Sanskrit, entirely
 in Prākṛit, and those portions of which are in Sanskrit, Prākṛit, Apabhraṁśa
 etc. Compare कुवलयमाला-कोजहलेण कथं परवयणवसेण सकयणिवद्धा । किंचि अवभंसकया दो
 वि य पेसायभासिद्धा ॥ सव्वकहा गुणजुत्ता सिंगारमणोहरा सुरइअंगी । सव्वकलगमसुहया संकिण्णकह ति
 णायव्वा ॥ The कुमारपालप्रतिबोध of सोमप्रभ (c. 1195 A. D.) is a good illustration.
 Some of its tales are in Sanskrit and Apabhraṁśa, though the major bulk
 of the composition is in Prākṛit. Perhaps it had its predecessors in the
 literary field. 37. सीसंति, the root सीस is to be traced back to the weak form of
 the root शास् 2P. Throughout this work, even in the current of narration, we
 come across endearing terms in the Voc., such as मयच्छि, कुवलयदलच्छि, सुयणु,
 etc. addressed by the poet to his beloved (her name being सावित्री according to the
 com.) to whom this कथा is being narrated. 38. उवहासेसि=उपहासयसि. शदशास्त्र
 would cover grammar and its accessories like lexicography, some sections
 of rhetorics: in fine all those branches of learning which enable one for a
 judicious and successful handling of language. 39. सुखासिका means well-being,
 ease, comfort; rather सुहासिय=सुभाषित, or even सुहास्य. 40. पइढो, ञ णिच्चो and ञ
 णिच्चं; णिच्चो is an Adverb in the Nom. सम्मुहो for सम्मुहं, तुरिओ for तुरियं etc. are
 noted elsewhere; see Jacobi: Erzählungen etc. p. lvii, § 84. The author
 welcomes here that word or expression the meaning of which is easily and
 clearly grasped. लक्षण=शदशास्त्र, grammar. It is not unlikely that the author
 has in his mind the लक्षणार्थे as well. A word, according to the नैयायिक, conveys
 two meanings: primary or direct (due to its अभिधा or expression) and
 secondary or implied (due to its लक्षणा or implication). The rhetorician holds
 that the meaning belonging to a word is threefold, namely, Expressed, Indicat-
 ed or Implied and Suggested (अर्थो वाच्यश्च लक्ष्यश्च व्यंग्यश्चेति त्रिधा मतः ।). A word
 has three powers which convey those three meanings: अभिधा or direct significat-
 ion conveys वाच्यः अर्थः, the expressed meaning; लक्षणा, the power of indication
 conveys लक्ष्यः अर्थः indicated meaning; and व्यञ्जना, the power of suggestion conveys
 व्यंग्यः अर्थः suggested meaning (वाच्योऽर्थोऽभिधया बोध्यो लक्ष्यो लक्षणया मतः । व्यंग्यो व्यञ्जनया
 ताः स्युस्तिष्ठः शदस्य शक्तयः ॥ सा. दर्पण. २-३). The beloved of the poet would welcome
 words of अभिहितार्थे, direct or plain meaning, rather than those of लक्षणार्थे, implied,
 indicated or figurative signification. 41. प्रविरल-देशी-सुलक्ष्यान्, well characterised
 by a scanty use of देशी speech-elements or words. Opinions differ on the mean-
 ing and source of देश्य. (See the Intro. of the देशीनाममाला, Calcutta 1931). Our
 author is writing in the Prākṛit language (पाययाए भासाए), with a just little
 sprinkling of देशी. At the time of our author the Prākṛit was already

a literary language: he wrote in it after studying Prākṛit grammars and earlier works in Prākṛit. At his time there were languages and dialects used by unlettered masses in different parts of the country: they possessed some speech-elements peculiar to themselves and not still standardised and used in literature. The author is requested by his beloved to make just a scanty use of these popular and local speech-elements for which the word देश्य or देशी is used. The source of the so-called देशी words including roots is a problem. Some appear to have been borrowed from the Dravidian languages; some are obscure Sanskrit words, changed in sound or sense beyond easy recognition; many of them were used in Indo-Aryan popular speeches but were not admitted in the standardised and refined literary usage; and some had currency in specific areas. Lastly a few remain as difficult to be explained. 42. In its attempt to Sanskritise it, the com. is uncertain about the spelling of उब्बिंव which is a देशी word: उब्बिंव खिन्नं शून्यं भीतमुद्धतं कान्तं प्रकटवेशं चेति षडर्थम्। (दे. ना. १-१२७). सुसंधिवं कथावस्तु, the subject matter of the story having well-arranged connections (of the plot). The word संधि has various meanings. It means the allusion to the subject-matter of the succeeding canto at the close of the earlier one; secondly, in plays (and in poems as well according to some) it means सुख, प्रतिमुख etc.; and thirdly, it means vowel and consonant coalescence, according to the rules of Sanskrit grammar; lastly मन्त्र, दूत etc. are the five Samdhis according to Bhāmaha (I 20). But none of these suits our context, and hence the above interpretation. Dr. Belvalkar has observed thus on the word सुसंधिभिः (काव्यादर्श I. 18) in his notes (pp. 16-17): "we are inclined therefore to take the 'joints' here as referring to the interlinking of the several parts of the story. It is likely that, overladen by so many descriptions and digressions, the thread of the narrative would be lost sight of unless sufficient care is taken beforehand."

THE AUTHOR NARRATES THE KATHĀ TO HIS WIFE, 43-1333

43-113) "" On this revered earth, rich in jewels and girdled by four oceans, there is a prosperous country, well-known as Āsmaka, an abode of religion and riches (Described 45-51). In the centre of that country there is the beautiful town called Pratisthāna, full of attraction and pleasure. There the Mahārāṣṭra ladies wash off their sins, day to day, in the river Godāvarī, the stream of which is rendered yellowish by the turmeric from their breasts (The town, described 52-63). There ruled a king, Sātavāhana by name, who was famous, meritorious, invincible and brave. He was an object of love for courtezans and a great patron of poets (The king described 64-72). When that mighty monarch was at the height of his prosperity, there sets in the spring season, the very messenger of cupid, spreading beauty and bloom in the gardens and enkindling passion in the hearts of lovers (Spring scenes described 73-88). Thus when Cupid was capturing one and all, the king came to the Hall of audience and took his seat on the throne, waited upon by feudatories, hailed by eloquent bards and surrounded by courtezans. The king engages himself in a sweet, merry talk with the courtesan Candralekhā. He draws her attention to the fact how the whole world

42 लीला.

is full with Malaya breezes and the pollen of flowers, and asks her why and by whom all her limbs were charmingly decked with various paintings. (Details described 89-100). The same old artist (*citrakara*), she modestly submitted, who had then sketched His Majesty on a leaf, had come back again from Simhala-dvīpa and painted her limbs on the occasion of the Cupid's Festival (*madana-mahotsava*). While the king was in a happy mood, a minister-prince suggested to him that the artist might be a spy sent by the king of Simhala and staying there as an artist at Candralekhā's place; [the king remarks that Vijayānanda accompanied by the minister Pōṭṭisa, has been sent against the king of Simhala, but so far no authentic information is received from that quarter]; that he had heard from spies that Vijayānanda, along with Pōṭṭisa, had reached the shore, and that the king of Simhala was preparing himself to give a fight. The king said that Vijayānanda is the best judge of the situation, and that he would attend to the report of the spy after the festivity was over. The king then presented festive gifts to courtezans and hards.

43. शेष is often represented as supporting the world; see also notes on 5 above.

44. 'The old legend of the Brāhmanas concerning the boar which raised the earth from the waters has been appropriated to विष्णु. A demon named हिरण्याक्ष had dragged the earth to the bottom of the sea. To recover it विष्णु assumed the form of a boar, and after a contest of thousand years he slew the demon and raised up the earth.' Metre requires भयवहँ. 45. The सुरसुंदरीचरिय describes कुरुदेश thus: धनसमिद्धिपामररासयसंसदपूरियदियंतो । अवि करहमहिसरासहनाणाविहगोहणाहन्नो ॥ ४९ ॥ 46. रमा = splendour, apulance, pomp; the gloss रम्य of P perhaps stand for रम्यत्व; or रम्यरव etc. The com. is wrong in rendering आसयविसय as आश्रयविषय. आसय, no doubt, stands for अश्मक. The Nasik Cave Inscription of Vāsishṭhiputra Puṣumāvi (c. A. D. 149) mentions the country असक in this manner: रजो वासिष्ठीपुतस सिरिपुडुमायिस सवछरे एकुनवीसे १० (+*) ९ गीम्हाणं पखे बितीये २ दिवसे तेरसे १० (+*) ३ राजरजो गोतमीपुतस हिमव[त्पु]मिरमंदर-पवत-सम-सारस असक-असक-मुळक-सुरठ कुकुरापरंत-अनुप-विदभ-आकरावति-राजस etc. (See Select Inscriptions I, by D. C. Sircar, Calcutta 1942, p. 196). Looking at the words पुतस, विदभ, राजस etc., it is clear that this record does not represent properly the conjuncts in writing. So असक is to be read as अस्सक, already known in Pāli, which can easily give the forms अस्सय and आसय in literary Prākṛit. अस्सक was one of the 16 महाजनपदs mentioned in Pāli literature. According to the सुत्तनिपात, it is associated with मूलक with its capital पतिट्ठान (Paithan) and mentioned as situated on the bank of the river गोदावरी, immediately to the south of पतिट्ठान. राजशेखर in his काव्यमीमांसा mentions it along with महाराष्ट्र, विदर्भ, कुन्तल etc. See काव्यमीमांसा, p. 93 (Baroda 1934). Professor Mirashi identifies it with modern Ahmednagar and Bhir districts. The legend on which our author bases the story makes प्रतिष्ठान the capital अश्मक; the king सालवाहण ruled at प्रतिष्ठान which was situated on the bank of गोदावरी (in the stream of which the महाराष्ट्र ladies took their bath). In mentioning अश्मक rather than कुन्तल or महाराष्ट्र, the author has some older source in view. On अश्मक see the following sources. H. C. Raychaudhari: Political History of India, Journal of the Dept. of Letters, IX, pp. 74-75, Calcutta 1923; N. L. De: The Geographical Dict. of Ancient and

Mediaeval India, 2nd ed., London 1927; B. C. Law: Tribes in Ancient India, Poona 1943; Indian H. Quarterly XXII. 4, XXIII. 1 etc. 47. The Mahābhārata describes at length the four yugas, namely, कृत, त्रेता, द्वापर and कलि. "The कृत is the age in which righteousness is eternal," when duties did not languish nor people decline. No efforts were made by men; the fruit of the earth was obtained by their mere wish. There was no malice, weeping, pride or deceit; no contention, no hatred, cruelty, fear, affliction, jealousy or envy. The castes alike in their functions fulfilled their duties, were unceasingly devoted to one deity, and used one formula, one rule and one rite. Though they had separate duties, they had but one Veda and practised one duty.' The reading लोभ-विउत्तो = शोकवियुक्तः, though tempting, is, not quite satisfactory. The country of अश्मक was as though an abode of धर्म or righteousness, (still) not divested of the (atmosphere of the) कृतयुग. Compare प्रसवभूमिरिव कृतयुगस्य in the कादम्बरि p. 50, ed. Peterson. 48. Both the changes छ and ख for क्ष are seen in the readings of the mss., सुछेत्तं and सुखित्तं. The figure of speech is उत्प्रेक्षा. 49. 'निवहेसु Loc. for Inst.?' The following passage सुहावगाह etc. is written in stylistic prose, some of the sentences in which definitely possess a metrical ring. P has double दण्ड after वच्छयला, and thus tries to carve out a metrical unit with four quarters, each having roughly 18 मात्राs. The reading of B सुहावगाहण-णि° makes the मात्राs 18 in this line. तरुण etc. is a good second quarter of a गद्या. Professor H. D. Velankar, Bombay, kindly suggests to me that वासियपहियसमाउलो and चाउवण्णसमाउत्तो can be lines of अवलम्बक metre, उपखण्ड and खण्डिता with 13 and 14 मात्राs respectively. निचूसव etc. is a fourth quarter of गद्या. The idea suggested by अणवण्णकलिमालो is just the continuation of अविउत्तो कयजुयस्स. पयाव = प्रकृष्टताप, perhaps refers to the summer heat; or is it that the original reading was 'परयावो'? 50. After saying that जुवईs were अवज्ञा, the author possibly recollects a similar idea and composes this stanza (found in all the mss.) which compares (with the help of a रूप) women with rivers. Presuming that व and व could be interchanged हेमचन्द्र notes only बाहा (VIII. i 36); Pischel, however, records बाही and बाहीं from some modern Indian languages in his notes on that सूत्र. The mss. are agreed on the reading 'वह्नीओ; the com. perhaps presumes 'बाहाओ. 52. पइठान is identified with our modern पैठन; पैठन < *पइठान < Prākṛit पइठान < Pālī पतिष्ठान < Sk. प्रतिष्ठान. पैठन is situated on the north bank of गोदावरी, in the district of Aurangabad, twenty-eight miles to the south of it. It is said to have been a great emporium of commerce in the Andhra country and a capital of Andhra. According to Cunningham's Geography, p. 746, the Baithan of Siro Polomaioi of Ptolemy (p. 176); capital of the Andhras whose grandeur is referred to by Pliny IV. XXII. 4; 'Poethan' of Periplus (p. 43). 53. उहोसो Nom. sing. stands perhaps parenthetically: (my) object (is) that I (would) tell something in short, you (just) hear. 54. Better चरण for चलन in the com. 55. The figure of speech is आन्तिमान्. The peacocks apprehend, from resemblance, that the thick columns of sacrificial smoke are the dark clouds in the sky. 56. The figure of speech is अतिशयोक्ति. 57. Are we to read गिरंततरिरे तरणि°? 58. मोह = मोष? लंपिकलो चौरः, देना. ७-२९. 59. First line can be rendered thus: निर्दयरतरभसकान्तकामिनीस्विदजलबोन्मा, र्जनाः, फुल = मृज, हे. VIII. iv. 105. 60. The figure of speech is आन्तिमान्. 61. मरहट्टिया is the subject; their custom or habit of using turmeric as a part of their cosmetic is being referred to here. गोल < गोदा = गोदावरी; besides गोल this text also uses गोदावरी and गोयावरी, of course, in a proper name; for the change त,

द = ल; similarly साद-(वाहण) = हाल; see Pischel §244. The figure of speech is उत्प्रेक्षा, the sense being that of युवन्ति एव; compare: अज्जेअ हलिहापिजराह गोलाह तुहाहं (v.l. तोयाणि) 1, गा० सं ५८. 62. In this and the next two gāthās the figure of speech is व्याजस्तुति. 62*1 (B). This gāthā is quite befitting in the context and worthy of our author, though not indispensable. Either the author has added it in some mss., and thus it is inherited by B; or some intelligent reader has added this verse beginning with *aha navara* to those two verses, from some other source. No conclusive inference is possible. 64. This text mentions the name of the king in three forms: सालवाहण, सालाहण and हाल; and the com. adopts different spellings in Sanskrit: शालवाहन, शानवाहन and सातवाहन. 65. In this and the next two gāthās the figure of speech is विरोध. The potable variants of क are: लोअणं, लोअण°. 66. The variants of क are: पणयियाण, नय°, परलोअ. 67. The variants of क stand thus: न, न, दिन्न°. 69. The author knows that the other side of the moon always remains concealed from us. 70. बोल = गम् (है. VIII. iv. 162). 71. लडहं रम्यम्। लडहो विदग्ध इत्यन्ये । दे० ना० ७-१७. The figure of speech is काव्यलिङ्ग. 72. विरा = ली with वि, है० VIII. iv. 56; cf. Marāṭhī विरणे to melt, to disappear. सुहर may qualify परिचितिया or can stand adverbially for सुरर; the author implies that सालवाहण was a great patron of poets. 73. पदुत्त = प्रभूत or प्रभुक्त. We have an उपमा here. 74. The march (पत्थाण = प्रस्थान) of the spring season is being heralded by the notes of cuckoos dwelling in the forest. साह = कम्, है० VIII. iv. 2. The figure of speech is उत्प्रेक्षा. 74*1 (J). This gāthā is in a way befitting. The context is not likely to suffer, even if it is omitted. मंजरि > मंजरिं > मंजरि, the last quite a normal form in the Acc. sing. in अपभ्रंश. पत्तली (PSM), here however पत्तला, subsidy given to a king. This verse is found in the वज्जालगं (Calcutta 1944) No. 635, the only different readings being नरवर for नरवह and लद्धा पुह्वी for पुहई लद्धा of our text. The figure of speech is निदर्शना. 76. कज्जं ण पज्जन्तं is to be construed as an interrogation. The figure of speech is आक्षेप. 78. Are we to read वियसंतु वि etc.? 79. We have an अतिशयोक्ति here. Compare: इह पदमं महुमासो जणस्स हिअआहं कुणइ म्दिउलाइ । पच्चा विद्धइ कामो लद्धप्पसेरि हि कुसुमबाणेहिं ॥ रत्तावली, I. 16. 80. गुंदि (or गंदि) is not traced in PSM.; according to the दे. ना. II. 95, गोच्छा गोठी गोडी गोजी एते चत्वारो मज्जीवाचकाः, some of them just illustrate variation in pronunciation; compare Kannāḍa गोडि, a tuft of hair, a cluster. The com. duly explains the word गुंदि, but the text of it reads now गुच्छ for गुंदि; so it means that some one has made this change after the commentator: it is an attempt to put a more Sanskrit word for the obsolete देशी term. गूमिय = छादित, है० VIII. iv. 21. 83. Here we have an उत्प्रेक्षा. Note the second quarter in B which reads it differently. Are we to read in the com. इत्युक्तिरुक्तिः? The commentator is quoting here from Hemacandra's अलंकारचूडामणि, that being the name of his स्वोपश्रवृत्ति on his काव्यानुशासनम् (ed. काव्यमाला ७०, Nirnayasagar Press, Bombay 1901; ed. with Introduction and Notes by Parikh and Athavale, Shri Mahavira Jaina Vidyalyaya, Bombay 1938). The last sentence of the com. is corrupt; as I have restored it, it alludes possibly to वात्स्यायन's कामसूत्र in which the com. presumes that these terms might have been defined by वात्स्यायन. But I have not been able to spot their definitions in the कामसूत्र; by referring to वात्स्यायन, perhaps the com. means any work on erotics. बाहिष्पइ = व्याह्रियते. 84. The figure of speech is उत्प्रेक्षा. Better read in the commentary प्रियसखी आहूयत इत्युक्तिरहस्यम्. 85. We have an उपमा here. The convention of the bride-groom and the bride wearing red garments is also referred to by Haribhadrā in his समराचक्रहा

(ed. Jacobi, Calcutta 1926): नववरो विव आरत्तपहवनिवत्तणोवसोहिओ असोयनिवहो, p. 70; रत्तंनुयपरिहाणा अहियं वियसंतवयणसयवत्ता । आसन्नरविसमागमपुव्वदिसिवहु व्व आरत्ता ॥ p. 75. 86. विसइ = विशति. 87. Here the figure of speech is उत्प्रेक्षा. 91. सदाविकसितास्याभिः नारविलासिनीभिः परिचरितः (waited upon). Her name is चंद्रलेहा (चन्द्रलेखा), so note the shortening of final vowel in the expression चंद्रलेह-णामाए. Note the spontaneous doubling of the syllable, (generally after the preposition) in सप्परिहास, पप्फुह (85), सज्जीवो, परव्वसो (95), सुप्फलिय (228), अइसण (303), गिग्गूह (764) etc., see Pischel §196. 93. भुयणवासं, an earthly abode? Better वासभवनं of P. The PSM. records पट्टहत्थ, but हेमचन्द्र's spelling is पड्डिहत्थ, दे० ना० IV 28. The figure of speech is उत्प्रेक्षा. 95. Though the ms. B avoids the word जिडाल by reading that portion differently, we have reason to believe that its reading was मद्दुओ and not भमरो (found in P). We have an उत्प्रेक्षा here, and also in the next verse. 97. विहाविय = विधावित? गिम्मविया = निर्मापिता. 98. It is equally possible to take पत्तल + अच्छि; पत्तलं पडुवइयं पत्तिसमिद्धं एते त्रयोऽपि तीक्ष्णार्थाः । दे. ना. VI. 13; and compare नयणाइ समाणियपत्तलाइ परपुरिसजीवहरणाइ । असियसियाइ य मुद्धे खग्गाइ व कं न मारंति ॥ वज्जालग्गं २९१. 99. एक्केक्कम् is recorded as a देशी word: एक्केक्कम् अन्योन्यम्, दे. ना. I. 145. Read the com. thus: एक्कैकं पृथक् चरणकमलयोः etc. In these five or six verses the author has given us as good picture, perhaps of the premedieval typical paintings with which the courtesans in the palace decked their bodies. It is obviously presumed that they are scantily dressed, and here we get only some illustrative sketches; on her forehead is painted a life-like bee which is sucking juice from a fresh chafa flower; on her cheeks are drawn leaf-sketches with musk-colour with the skirts thereof being decked with mango-blossoms etc; leafy creepers are skilfully pictured on the horizontal region of her gold-coloured breasts; both of her feet are ornamented with the paintings of the couples of swans the beaks of which are affectionately exchanging lotus-fibres with their necks gracefully bent. In conclusion the king observes that to paint an already attractive girl so charmingly is to make her fatally tempting: this is as dangerous as serving milk to a serpent. 102. The reading of B, corresponding to विद्धकुसलो, is obviously corrupt in the text and perhaps also in the commentary: the reading चित्रकर्मणिपुणः indicates that the com. should read चित्रकुशलः and the text चित्तकुसलो, thus identical with the reading of P. विद्धकुसलो means old or experienced and skilled. चन्द्रलेखा reminds the king of an earlier occasion when the same painter from the Simhala island came there and took his seat at the gate of the palace (प्रतोलीद्वारे) and painted or drew a sketch of the king on a leaf, or using some leaf as the canvas (पत्रम् अवलम्ब्य). 103. The मदनमहोत्सव comes during the वसन्त or spring season covering two months of चैत्र and वैशाख. According to the जयमङ्गल commentary on the कामसूत्र (I. 4), सुवसन्तक (सुवसन्तो मदनोत्सवः, तत्र नृत्यगीतवाद्यप्रायाः क्रीडाः । there is a foot note: माघशुक्लपञ्चमीदिनम्) is one of the three महिमानी sports; while among the देशी sports, there is the मदनोत्सव which is characterised by the worship of Madana's image (मदनोत्सवो मदनप्रतिकृतिपूजनम् ।; there is a footnote: चैत्रसित्तुर्दश्याम् । Benaras ed., 1929, pp. 48-49). In a local Pञ्चांग by Latkar for the शक year 1869, I find that there is अनंगव्रतं mentioned on चैत्र शु० १३, and वसंतश्रीपंचमीरतिकामपञ्चा on माघ शु० ५. During this festival, according to the रत्नावली of हर्ष (c. 606-648 A. D.), men and women of the town are dancing with joy, the latter splashing water with syringes; the streets are full of चर्चरी sounds accompanied by drum-beating; and perfumed powder is scattered everywhere. The king and others take

special interest in witnessing the various scenes, and the queen worships Madana on that day. The *सम्राट्चक्रहा* of Haribhadra (c. 750 A. D.) gives some descriptions of this festivity. During the festival variously dressed चर्चरीs, or the singing parties, of different classes of people (washermen etc.) march through the streets (पवते मयणमहूस्वे निगयासु विचित्तवेसासु नयरचच्चरीसु तरुणजणवन्दपरिगणण बहुजणपसंसणिज्जं वसंतकीलमणुहवंतेण दिट्ठा समासन्नचारिणी वत्थसोहगचच्चरि ति । p. 43, B. I. ed., Calcutta 1926). The king and others are specially invited by the citizens to witness the चर्चरी, and the king, we find, deposes the prince (Ibid. pp. 720 ff.). It appears from another context that various prominent men (as well as the चर्चरीs) gathered together in a park outside the town to celebrate this festival. We get an expression मयणतेस्सी which indicates that त्रयोदशी was one of the days of this festivity (Ibid. pp. 408, 442). In the story of बंभरत्त (सुखबोधो on the उत्तराध्ययन by देवेन्द्र, A. D. 1073; Jacobi: *Ausg. Erz.*, p. 2.) there is mentioned a चर्चरी of even चाण्डालs at the time of the मदनमहोत्सव (अत्रया मयणमहूस्वे जाए पवत्तासु नाणाविहासु लोगचच्चरीसु नचंतेसु तरुणतरुणीगणेषु चित्तसंभूयाइपाणाणं पि चच्चरी निगया।). Every one of these texts refers to चर्चरी in connection with this festival; and our author too uses मयणचच्चरी (verse 112) almost in the sense of मयणमहोत्सव. That indicates that चर्चरी was an important, if not the main, feature of this festivity. A study of the above sources shows that the term चर्चरी is used with different meanings. It means a kind of गीति or song, to be distinguished from द्विपदीखण्ड, as well as a special गति, gait of march or stepping (चर्चरीसंघो गीतिविशेषः । गति-विशेषोऽपि चर्चरी । यदुक्तम् । द्रुममध्यलयं समाश्रिता पठति प्रेमभराव्रती यदि । प्रतिमण्डकरासकेन वा द्रुममध्या प्रकृमा (प्रकृता ?) हि चर्चरी ॥, quoted in the Notes on रत्नावली, ed. Godabole and Parab, Bombay 1890, p. 5). It could be sung singly or by a party of two or more than two in a procession. It is such singing-and-dancing parties in procession that constituted the main feature of the मदनमहोत्सव. राजशेखर (c. 900) in his कर्पूरमञ्जरी, IV, introduces a चर्चरी of 32 dancing girls who are variously singing, stepping and acting, and thus presenting different poses, gestures and scenes. 104. चर्चरी means also festive merriment, and a festival in general. That appears to be confirmed by the remark of the commentator: परिहासगोष्ठीसुखचर्चरीकेलिप्रियं यथा भवति etc. 105. The ms. B shows partiality for the spelling सिंहल for the सिंघल of J. 106. Is it that नरेश्वर and कटक have also a secondary meaning, charmer and charmer's ring, respectively? यक्ष was perhaps the popular name given to the spies. This episode of चन्द्रलेखा, it will be seen, has no inherent connection with the plot of our tale: at the most it gives an opportunity to the author to give a description of the paintings on her body whereby the painter from Simhala is introduced; this further gives an occasion for the minister-prince to report to the king (according to one ms. after being inquired by the king in verses 106*1-2) what he had heard from the spies about the expedition of विजयानन्द and पोट्टिस against the king of सिंहल. It is perhaps a कथान्तर, which according to रुद्रट, is found in a कथा, see Intro. pp. 41-42. अच्छंति-आसते. 106*1-2(B). The text reads consistently even without these two gāthās found in B only. But their presence makes the context clear. The remark of the Minister-prince reminds the king of the military expedition against the king of Simhala, and hence this inquiry. The spelling पोट्टिस or पुट्टिस is uncertain: evidently it is an un-Sanskritic word. 107. उयहीतडम्मि संपत्तो, note the use of Loo. for the Accu. of destination or goal. 108. Rather निरालस्यः for निरालसः in the com.

यवसेनधन fodder and fuel. 110. पत्तट्टो = *प्राप्तार्थः, पत्तट्टो बहुशिक्षितः सुन्दरश्च । दे० ना० VI. 68. 111. Are we to read सीषिता for विसीषिता in the com.? 112. अणवेळं = अणवेळं वेलान्तरम्, some other time; अण = अण्ण; साहिज्जसु (also in 866) is Imperative II sing. Analytically it is the stem of the Potential with the Imperative termination and meaning. On मयणचच्चरी see the notes above on 103. वोळ = गम्, हे० VIII. iv. 162. 113. महुसवियाई = मधुसविकानि, gifts connected with the spring-festival.

114-45) The Purohita announced to the king that it was mid-day, that the bath was ready and that the Brāhmaṇas were waiting at his door. As the king rose from the Hall of audience, there was a great tumult in the Hall; and because there was a pressing rush in the courtyard, people took long time to go out. While the musical instruments were being played upon and the bards were singing, the king had a luxurious bath, offered libation to deities etc., gave gifts to Brāhmaṇas, enjoyed rich meals in suitable company, and retired to his inner chamber where he was being happily entertained by poets etc. Just then the door-keeper conveyed to him that the commander-in-chief Vijayānanda, who had come in tattered dress from his expedition, was waiting to have his audience. The king looked at the minister Bhaṭṭa Kumārila and expressed surprise at the condition of Vijayānanda. Bhaṭṭa Kumārila assured the king that the commander could not have been defeated, but must have come on some business. The commander was immediately received in; he took his seat; and in reply to king's anxious inquiry, he narrated thus in privacy.

115. Both the readings मञ्जण and सिद्धन्न violate the metre, while सुमञ्जण would involve some repetition of sense. So I have adopted the reading सुमञ्जण, which, in my opinion, is an auditory representation of सुमञ्जणह् in which ण्ह does not make position. According to Hemacandra, छन्दोनुशासन, p. 1 (Bombay 1912), ण्ह and र्ह are not often conjuncts, and the short vowel preceding them is not metrically long. In the गउडवहो we come across some such instances, see verses 125, 161: गुहास्दिहक etc., पुहिल्लिगण्णह्ण etc. The learned editor of the गउडवहो is quite aware of the phonetic value of ण्ह and र्ह. In this poem there is one instance where ण्ह is not a conjunct, see verse No. 1285. Trivikrama and his followers admit a form पुन्नाण्हो, which is justifiable in Prākṛit only when the pronunciation of ण्ह is not that of a conjunct; see Trivikrama's grammar I. ii. 37 and बहुभाषाचन्द्रिका (Bombay 1916) pp. 43, 51. By construing दिव्यवरसत्थो विखुरेइ we can easily escape both the pitfalls, in which the commentator has involved himself, namely, suggesting a new meaning for the root विसृ and supplying an additional predicate वरंते for the second line. णिच्च or नित्य according to the gloss means नित्यदान, day-to-day gifts given to Brahmins (see gāthā 128 below), perhaps to be distinguished from नैमित्तिकदान, occasional or ceremonial gifts. 116. जयासहो for जयसहो, perhaps due to metrical needs. 117. मटः warrior, मण्डः jester; भोगाः वयस्याः is not confirmed by lexicons. भोग, अमात्य आदि गुरुस्थानीय लोक (PSM); भोगिन् or भोगिक means 'the headman of a village'. 118. According to Hemacandra गोलह = क्षिप् and उम्मत्य = अभ्यागम् (हे० VIII, iv. 143, 165), better render गोल्लुगु etc. as क्षेपणोन्मथिताननः. पोकर appears to be the same as पोक् = व्याहर (हे० VIII. iv. 76), compare Marāṭhī पुकारणें to announce, to call. Both the forms वेर and ठेर are current. 120. Is it that the मुकुट was used by

all people in general, or is it just a poetic flourish? Render thus एकैकम् अङ्गनस्तस्मिन् लोकः । 121. The emendation काहिं वि is required to qualify विलासिणीहिं. पेक्ष is equated with क्षिप् by हेमचन्द्र and with प्रेरय by मार्कण्डेय; so the rendering प्रेरयन्ते is more suitable than क्षिप्यन्ते; the com.-rendering पीडयन्ते is not altogether ruled out. All the mss. read पिवि for पितु (of course, suggested by the editor); the commentator's परिस्तनैः may hint that the original reading was perhaps पिरिथणेहिं, पिरि to be taken as a देशी word of Dravidian origin, meaning 'big'. 122. Hemacandra also spells it तण्णाय, दे० ना० V. 2; the com. however तण्णाय = तत्तात. दुब्बोज्झो = दुर्वाङ्मः. 123. Hemacandra equates विच्च with वर्त्तन्, है० VIII. iv. 421; but elsewhere in the grammar, ibidem 350, it is used in a quotation in the sense of 'inter space' or 'gap between two entities'; on the etymology of this word, see प्रेसी-अभिनन्दन-ग्रन्थ, 1946, pp. 74-80. Construe हृदयेप्सिते [पुरुषे] समापतिते. 124. These descriptions, it appears to me, are less factual and more poetical. In the com. rather प्रदेशः कथमपि. 125. बाहिप = व्याहर, है० VIII. iv. 253; compare Marāṭhī बाहणें. Explaining the कला called स्लेच्छित-विकल्पा, the जयमङ्गला com. on the कामसूत्र gives a couple of quotations (Benares ed. 1929, pp. 34-35) which may be compared with those given in our commentary: तद्यथा कौटिलियम् । दादेः क्षान्तस्य कादेश्च स्वरयोरुभयोरपि । बिन्दूष्मणोर्विपर्यासाद् दुर्बोधमिति संक्षितम् ॥ अकौ खगौ घडौ चैव चटौ जणौ तपौ नमौ । यशौ रघौ लसौ चेति मूलदेवीयमुच्यते ॥. See also जैनचित्रकल्पद्रुम, Ahmedabad 1935, pp. 6-7, especially the following quotation: आदयः कादयो हेयाः खगौ घडौ परस्परम् । शेषवर्गेषु वर्गेषु मूलदेवेन भाषितम् ॥ स्वरः स एव कथ्यते । इति मूलदेवी लिपिः । 127. Rather मङ्गत्वा or मक्त्वा for मज्जित्वा in the com. from the root मज्ज् or मरज् 6 P. समाण = समाप् है० VIII. iv. 142. 129. The meaning of this verse requires the reading भुत्तो, which is found in B. The gloss भोक्तुं should really belong to the first word of the next gāthā with which भुत्तो got contaminated. 130. अंतो-अत्याण-हरं = अन्तरास्थानगृहम्, private chamber. 131. सहिपहिं = समिकैः. P explains एकसरियाए with the gloss एकदा; see also 178 below; according to Hemacandra, एकसरिअं शगित्यर्थे संप्रत्यये च प्रयोक्तव्यम् । है० VIII. ii. 213; at 178 Hemacandra's meaning suits well; compare Marāṭhī एकसरे. Perhaps it goes back to एक + अवसर. The weakness of the form of this verse as given in B is that the com. has to supply a predicate from the first line: जात इति शेषः । परिहारो = पञ्जिहारो. 132. कर + ओवगिय, for the use of ओवगिय see gāthās 527, 729 and 887; Hemacandra's spelling is slightly different, ओअग्न = व्याप्, है० VIII. iv. 141. कर + ओत्थय, covered or shaded by the right hand; the door-keeper, being quite old, is aiding his eye sight by shading his eyes or the face with the right palm. 134. Are we to read अतर्कितमेव in the com.? 135. In the commentary एतावदवस्थान्तरम्? 136. Render the text thus: "वस्तु-विस्तार-विस्तृत-मर्तिरपि. 136*1 (P). This gāthā only explains what is suggested in the earlier one, and can certainly constitute a part of the narration. The context does not suffer even if it is omitted. Hemacandra has noted both कह and कह for कथम्, है० VIII. i. 29. 137. Metre is spoiled by कुमारिलेज. 138. Referring to Aufrecht's Catalogue, we find that he mentions, in connection with चक्रपाणिजयकाव्य, the anthology सुभाषितावलि from which the following two verses may be quoted: 24-विष्णुर्वा त्रिपुरान्तको भवतु वा ब्रह्मा सुरेन्द्रोद्यवा भानुर्वा शशिलक्षणोऽथ भगवान्बुद्धोऽथ सिद्धोऽथ । रागद्वेषविषादिमोहरहितः सत्त्वानुकम्पोऽथो यः सर्वैः सह संस्कृतो गुणगणैस्तस्यै नमः सर्वदा ॥; 25-श्लोकोऽयं स्वामिदत्तस्य तत्सम्यक्तैः काव्यलक्षितः । योऽकरोत्कविनामाङ्गं चक्रपाणिजयाभिधम् ॥. Here the name is चक्रपाणिजय; our comm. is quoting a verse from चक्रपाणिजय; whether they are identical or different cannot be said at present. In the

Jaisalmere Bhaṇḍāra there is a ms. of चक्रपाणिजिजय, 117 leaves, complete 13 × 2, see Catalogue of mss. in Jaisalmere Bhandars, G. O. S., XXI, p. 35, Baroda 1923. M. Krishnamachariar, though he refers to only Aufrecht, reads the title चक्रपाणिजिजय, see History of Classical Sanskrit Literature, Madras 1937, p. 307. 139. कहावि = कह + अवि. 140. जोइखो दीपः, दे० ना० ३-४९. If not the whole verso, at least the second-line forms the statement of the king. 142. अइच्छ = गम्, हे० VIII. iv. 162, so समइच्छुण = संगम्य, संगत्य, having gone to or met, or having embraced (perhaps a देशी signification); see also gāthās 873, 1231 and 1278 where this root is used. According to दे० ना० VIII. 20: समइच्छियं अतिक्रान्तम् l. 143. समासस्थो = समाश्रितः, comforted. 144. Hemacandra's illustration: दूमेह मज्जा हिअयं at हे० VIII. iv. 23 comes very near the expression in this text.

VIJAYANANDA'S ACCOUNT OF HIS EXPEDITION, 146-920 -

146-163. "Sir, it is a long and fruitful tale. After the king of Malayacala was subjugated and the Pāṇḍya king was quited, and when attempts to cross the ocean were being made, the minister Pottisa talked to me thus: 'Please do not continue the military operations, because king Śilāmegha is duly equipped and cannot be easily defeated on the field. According to the rules of polity, fighting should be the last resort; so a skilled messenger should be sent to him for peace-talks: if words can be fatal, no need of poison any more. I hear, Śilāmegha has a loving and most lovely daughter, Līlāvati by name. On her birth-day a celestial voice announced that her husband would be a Cakravartin and get divine attainments. Astrologers too have confirmed this. If he presents his daughter to our worthy master, everything is achieved. Under these circumstances peaceful negotiations are more welcome.' The Minister Pottisa approved of my proposal that I myself should go, instead of a messenger, to Simhala island, so that Śilāmegha would be affectionately inclined to betroth his daughter to our master.

146. सुमणो = सुमनोरथानाम्. Were कोरुइल cannot be taken as the name of the author. 147. It is between प्रतिगान and गमिष्व that we have to locate the मलयचलाधिप and पाण्ड्यराज. According to Dey's Dictionary, the Malayagiri stands for the southern parts of the Western Ghāts, south of the river कावेरी, called the Travancore Hills, including the Cardamum mountains, extending from the Koimbatour gap to Cape Comorin. Our author mentions neither the name of the king nor of the territory over which he ruled and which included the Malaya mountain. पंडिराय or the पाण्ड्य king must have been the ruler of the territory round about मदुरा which was the पाण्ड्य capital. समियम्मि = शमिते, quieted; according to न निहयम्मि = निहते (निहियंमि being a scribal slip). Better पाण्ड्यराज in the com. 148. परियम्म = परिकर्मन्, preparation (in the कथासरित्सागर), undertaking. 149. जोहिउं = योषयितुम्. The rendering प्रतिभद्रेः perhaps indicates that the commentator had before him a reading like परिमडेहि. विहिं = विधि (good) luck. 151. Why not 'मोज्या? सिरिभाइणो = श्रीभागिणः. It is not unlikely that the commentator is acquainted with the gloss in ms. v: compare the notes नयविक्रमोपभोग्या, संपद्यमाने etc. 152. संते = सति. संपड = संपद, rather than संपत् (हे. VIII. iv. 219), as the sense requires here. Elsewhere Hemacandra records this word in another form: संपडियं लब्धम्, दे० ना० ८-१४; compare Marāṭhī सापडणे; 43 लीला.

Guj. सांपद्वं. 153. अत्यसत्येहि Inst. pl. for Loc. pl., quite a normal phenomenon in Prakrit: these are often interchangeable, perhaps under the influence of popular speech, for in Apabhramśa we get identical forms in Inst. and Loc. pl. See A. M. Ghatge: Instrumental and Locative in *Amg., Indian H. Quarterly* XIII, 1, pp. 52-58. Neither the gloss अर्थशालैः nor the improved reading of *अत्यसत्यमि*, is quite to the point. 155. The com. not only knows the alternative reading वायाद् (besides the one, possibly अमयण, interpreted by him) but his text as preserved in B also reads वायाद् (through scribal slip वालाद्); compare यशस्तिलकचम्पू—साम्ना दानेन भेदेन यत्कार्यं नैव सिध्यति । तत्र दण्डः प्रयोक्तव्यो नृपेण श्रियमिच्छता ॥ सामसाध्येषु कार्येषु को हि शक्नोति प्रयोजयेत् । मृतिहेतुर्गुडो यत्र कस्तत्र विपदायकः ॥ III. 91-92. 157. Better अशरीरिका in the com. 158. It is a favourite theme in नाटिकाs like the रत्नावली of हर्ष and in सट्टकs like the कर्पूरमञ्जरी of राजशेखर where it is prophesied about the heroine-princess that her husband would be a universal monarch. It is interesting to note that, like लीलावती, रत्नावली too is the daughter of the king of सिंहल, and the prophesy about her runs thus: यासौ तत्रभवतः सिंहलेश्वरस्य दुहिता रत्नावली नामागुप्सती सिद्धदेवेशेनादिष्टा योऽस्याः पाणिग्रहणं करिष्यति स सार्वभौमो राजा भविष्यतीति । Act. IV. वर in the sense of 'choosing.' 160. In प्राकृत the word आयण is both Mas. and Neu. है० VIII. i. 33. 163. The reading of the text, the gloss and the com. are agreed in taking the word आहुतं; thus we have both आहुत and हुत in the sense of अभिमुख, प्रति etc.; see है० VIII. ii. 158, दे० ना० ८-७०, and PSM. Under 431 below the com. quotes as it were a sūtra, namely, प्रतेराहुतः, the source of which I have not been able to trace.

164-214) Next morning I started from the camp, attended by a choice retinue, and soon reached the shore of the ocean, wherein the bridge, which marks the daring feat of the Monkey-chief, still commemorates Rāma's activities (Ocean, its shore etc. described 165-75). After paying respects to Rāmeśvara I boarded a boat with my attendants. Before we crossed the ocean, there started such a terrific gale that our boat was blown off to the confluence of river Godāvarī on the eastern shore, and it wrecked on a boulder. Thereafter, seated on a wooden board I reached the mouth of river Godāvarī. Boatmen told me that all my attendants were no more; they consoled me in my adversity and encouraged me to try for a better future. Deferring to their advice I dissuaded myself from committing suicide, and mourned my sad lot. I decided to start again on the same mission and proceeded towards the camp following the directions of boatmen. I entered a forest and reached the Saptā-Godāvarī-Bhīma. I refreshed myself in the stream of Godāvarī which flows into the ocean with seven mouths, went to the temple of Īśvara, sincerely offered prayers to Him, and rested in a monastery in which stayed a nude Pāsupata ascetic (Described 204-5). He inquired about my whereabouts. I told him that I had come on pilgrimage. We had a great deal of talk, and he became attached to me. When it was midday, he told me how he lived on fruits and roots and how no food suitable to me was available there. He went out to bring some eatables. I saw a great miracle. The trees filled his begging bowl with various kinds of fruits with which he kindly fed me.

164. In course of his narration, विजयानन्द addresses the king as परमेश्वर; construe अहं संचलितो. परियरितो = परिचरितः? 165. According to the epic legend श्री or लक्ष्मी 'sprang from the froth of the ocean, in full beauty with a lotus in her hand, when it was churned by gods and 'Asuras'; naturally the ocean is her कुलगृह. मधुमहवासं = an abode of विष्णु. 'In the महाभारत and in the पुराण, विष्णु is the second member of the triad, the embodiment of the सत्त्वगुण, the quality of mercy and goodness, which displays itself as the preserving power, the self-existent, all-pervading spirit. As such, his votaries associate him with the watery element which spreads everywhere before the creation of the world. In this character he is called नारायण, 'moving in the waters', and is represented pictorially in human form slumbering on the serpent शेष and floating on the waters. This, too, is the position he assumes during the periods of temporary annihilation of universe,' 167. There are some ten instances in this text (verses 167, 188, 251, 464, 473, 605, 648, 684, 778 and 987) where this form परिचितियम्हि or परिचितयम्हि occurs in the readings of our MSS. PJ group favours परिचितियम्हि (only once P has परिचितयम्हि, but J परिचितियम्हि at 605); B generally favours परिचितयम्हि, except in two cases where it reads परिचितियमि or परिचितियम्हि (473 and 987). The reading परिचितयम्हि may stand for परिचिन्तयामि, though its authenticity is questioned by Pischel §§ 454-55, especially because analogous forms like मणम्ह, वचम्ह and विसम्ह (see the Glossary) are found in this text. As to परिचितियम्हि, it is identical in pronunciation with परिचितियं हि, so it may stand for परिचिन्तितं हि or परिचिन्तिता + अस्मि, परिचिन्तिता being used in the sense of the past active participle (see also the use of मणियम्हि 863, वलियम्हि 650), परिचिन्तितवती, which would be justified only when the subject is of Fem. gender. This usage is not altogether unknown in Sanskrit. We can thus understand the commentator's rendering परिचिन्तितवत्यस्मि but not his परिचिन्तितवान् अस्मि (see 251, 987) which presumes परिचितियम्हि (or परिचितयम्हि in B) = परिचिन्तितः + अस्मि, not quite a justified equation. We may accept one or the other interpretation, परिचिन्तितं हि or परिचिन्तितास्मि, according to the context. Not to be dogmatic I have starred my châyā in some places (648 778). 168. उवेल्ल or उवेल्ल = प्रसू, हे० VIII. iv. 77. 169. In this and the next gāthā the figure of speech is विरोधभास. विसमम्हो = विषमयः; it is interesting to note that Hemacandra gives this very form by way of illustration: मयद्वप्रत्यये आदेरतः स्थाने अह इत्यादेशो भवति वा ॥ विषमयः । विसमम्हो विसमो ॥ हे० VIII. i. 50. See दुक्खमइया at 658. Compare विषं जलधरैः पीतं मूर्च्छिताः पथिकाङ्गनाः । 170. Note the shortening of the final vowel of the first member of the compound in मज्जायसंठिओ, also मुद्द-सुह at 34 above. 171. Hemacandra's spelling is उत्पाल but this text reads उत्पाल, see also 1329 below. The expression अज्ज वि पयडो perhaps implies that the author had personally seen Rāma's Setu. Dr. P. V. Bapat and myself visited (on 26-12-1937) Dhanushkodi where an indistinctly visible strip of sand was pointed out as Rāma's Setu; but we were hardly convinced that anything like this could be called the Setu. According to some the name रामसेतु 'is given to the line of rocks in the channel between the Continent and Ceylon, called in maps "Adam's bridge." According to the com., ब्रह्मपति means सुमीव. 'According to the रामायण, नल, a monkey chief, said to be a son of विश्वकर्मेन्द्र, had the power of making stones float in water. He was in Rāma's army, and built the bridge of stone called Rāma-setu, or Nala-setu, from the Continent to Ceylon, over which Rāma passed with his army.' We have an उत्प्रेक्षा here, and something like निदर्शना in the first line. 172. J reads सवासं = स्ववासगृह, her

own private chamber. Rather तरलतरङ्गैस्तीरं etc. in com. The figure of speech is उपमा. 173. We should expect यत्र तटविकसित etc. in the com. 174. Instead of 'वाउल्लयहि' we should expect the reading 'वाउल्लयहि' to qualify सत्तच्छय-तरङ्गि. In these three consecutive gāthās the author is referring to the ocean as an abode of लक्ष्मी, as a source of Wine and as a habitat of ऐरावण; he has in view the legend of the Churning of the Ocean out of which came the fourteen Jewels enumerated in the following verse: लक्ष्मीः कौस्तुभपारिजातकमुरा धन्वन्तरिक्षन्दरा गावो कामदुधाः सुरेश्वरगजो रम्भादिदेवाङ्गनाः। अश्वः सप्तमुखो विषं हरिधनुः शङ्खोऽमृतं चाम्बुधे रत्नानीह चतुर्दश प्रतिदिनं कुर्युः सदा मङ्गलम् ॥. The variants of क are: लआहि, 'च्छय'. 175. ओहसो चन्दनं चन्दनघर्षणशिला चेति व्यर्थः, दे० ना० १-१६८; कणहं लता Ibid. २५. जग्मि on (the shore of) the ocean? The variant readings of क are: कणथ, परिमलवासिओ. 176. तत्थ, on the shore. Is it that the com. presupposes the reading सिरिमउड? Rāmeśvara on the southern coast is a celebrated place of pilgrimage, and contains a huge and magnificent temple. It is the name of one of the twelve great Līngas set up, as is said, by Rāma at that place. Dhanushkodi and Rāmeśvara are very near each other. Today we take a boat to Ceylon from Dhanushkodi; formerly, as our author implies, one could start in a boat for Ceylon from Rāmeśvara. 177. Better मयमे = सुत्रमनि for सुत्रमेणि and मज्जमा for सुकमा in the com. Better दक्षपदगमनः in the com. भीरु will have to be taken once in the sense of निस् or निरु. We have विरोधानाम् here. Gāthās 177-78 are to be taken together. धकुलीणे etc. qualify बोद्धि in the next gāthā. 178. According to the com. इक्षुरियाप = समकालम्, see 131 above. 180. गोलु or गुल्ल = क्षिप्, है० VIII. iv. 143, but according to वररुचि and others गोलु = नुद; the expression can be rendered: अल्पक्षेपगोलुलितः. पुवोवहि = पुवोवहि, Acc. sg. without अनुस्वार is quite common in Apabhraṃśa. As we want it, the com. presumes the reading: गोलु(सरिसंगमे. 181. सयखंड = सयखंड. The Commentator's explanation of the loss of अनुस्वार in पुवोवहि above and सयखंड here by quoting है० VIII. i. 28 is not quite convincing; if he wants the authority of a rule from the Prākṛit Grammar, he should have better quoted the next सूत्र, namely, मांसदेवा। I would take these as popular Apabhraṃśa forms, quite recognised by अपभ्रंश grammar, है० VIII. iv. 344; and it is the home or popular usages that are quietly creeping into the literary idiom of the author. We have an उपमा here. 183. The reading of न पुच्छिय मि (<पुच्छिय मि <पुच्छिया मि), the gloss वृष्टा मया and the commentator's rendering मया ते यानपात्रिकाः वृष्टाः tempt one to postulate the original reading as पुच्छिया मि, मि being the Inst. sing. of अस्मद्, already recognised by the grammar (है० VIII. iii. 109) and phonetically just a weakening of मे. If पुच्छिय मि is the original reading, it is to be explained thus: पुच्छियमिह <पुच्छियमहे <पुच्छिया अमहे = वृष्टा अस्माभिः, अमिह being the weaker form of अमहे which is recognised by हेमचन्द्र, VIII. iii. 110, as the Inst. pl. of अस्मद्. See the foot-note No. 2 on 192 below, the readings as well as the gloss. 184. परिजन is Mas. in Sanskrit; so note the change of gender here; B however tries to restore it. 185. हय-देवाहि = हतदेवात्; the Abl. often denotes 'origin', both objectively and abstractly: here of course, the latter; the com. takes it somewhat differently. तुम्हविहा = युष्मद्विधाः अहम् = अथर्म्य-जनोचितानि? 186. सविहवा = स्वविहवाः; note the cases of spontaneous doubling of the second syllable under 91 above; compare सविवर = सविवर. The figure of speech is वृष्टान्त. Better खिचस्व or खिचथाः for खिचथाः in the com. 188. विक्षेपः movement, activity. 191. एहह = एतावत्. The fourfold division of बुद्धि referred to by the commentator is peculiarly Jaina; compare नन्दीसूत्र, 'मू० २१-उपपत्तिआ वेणइआ

कम्पया परिणामिआ । बुद्धी चउच्चिहा उक्ता पंचमा नोवलम्भइ ॥. Some extracts from Malayā-giri's commentary would be useful here: उत्पत्तिरेव न शास्त्राभ्यासकर्मपरिशीलनादिकं प्रयोजनं कारणं यस्याः सा औत्पत्तिकी । यथा विनयो गुरुशुश्रूषा न प्रयोजनमस्या इति वैतथ्यिकी । तथा अनाचार्यकर्म साचार्यकं शिल्पम्, अथवा कदाचित्कं शिल्पं सर्वकालिकं कर्म, कर्मणो जातं कर्मजा । तथा परि-समन्तान्नमनं परिणामः सुदीर्घकालपूर्वापरपर्यालोचनजन्य आत्मनो धर्मविशेषः स प्रयोजनमस्याः सा परिणामिकी । Āgama-daya-samiti ed.; Bombay, 1924, pp. 143-144. 192. For the basic reading of बहु मणिन्यं हि in the light of available readings and its interpretation, see the discussion about पुच्छियम्हि above under 183. The com. prefers बोहित्थक for बोहित्थक. 193. The com. reads काहिलाहि = कातरेश्यः. The reading काहिलाहि is quite significant; काहिलो गोपालः, दे० ना० २-२८; काहिलो वत्सपालकः Trivikrama's Grammar IV. iii. 71. मि for वि after a nasal is quite normal in अपभ्रंश which appears to have influenced our author's expression. Here उवपसो stands for उवपमं, a confusion between Nom. and Acc. sing. If we look at the readings under footnote No. 9, we can get some idea as to how मि might have developed from वि. Better render हस्तावलम्बस्वमुपयन्ति. The second line is metrically defective: it can be improved either in the manner of B or as suggested in the foot note in square brackets. The figure of speech is दृष्टान्त. 194. The context (that विजयानन्द is narrating his tale to the king), the syntax (that the predicate should agree with the subject अप्पा, Nom. sing.) and the earlier and subsequent usages (namely, विणियत्तिओ अप्पा in gāthā No. 187 and संचलिओ in 195) almost force us to conclude that the basic reading might have been सज्जिओ for सज्जिमो, though the available documentary evidence supports सज्जिमो. But we can take it as a decision in the first person; in that case अप्पा is used for Acc. sing., i. e. अप्पाणं सज्जिमो. 195. विच्छुद्ध = विक्षिप्त, द्वे. VIII. ii. 127. iv. 143. 196. हेमचन्द्र gives आलिह as a substitute for स्तुश्रु (VIII. iv. 182) and equates आलिह with आलिह by a special rule (VIII. ii. 49). Just as मुद्ध (besides मूद्ध) goes back to the root मुह् and दुद्ध to दुह्, it is not unlikely that आलिह comes from the root आलिह्. Pischel (§ 303) rightly postulates a word*आलिग्ध (besides आलीह). 198. उपंको पङ्क उच्छ्रयः समूहो बहलं चेति चतुरर्थः, दे० ना० १-१३०. According to the commentator, the author is referring to (the temple of) Bhīmeśvara Deva on the bank of मोदावरी the current of which flows into seven streams. The temple of ईश्वर is clearly mentioned below in gāthā No. 200. मोदावरी flowing in seven streams at its confluence is well known as सप्तमोदावरी, see आदिपुराण, 29.85, of जिनसेन (c. A. D. 838) and कथासरित्सागर, 19.97, of Somadeva (between 1063 & 1081 A. D.). The variants of K are: निवह, निदोअ. 199. सप्तास्यासादिन or सप्तास्यास्तादिन. 200. B reads सच्छंद; P reads जच्छंद which according to the gloss means स्वच्छंद. 201. Rather सिरमउड as in 176 where, of course, the com. appears to presuppose the reading 'सिरि.' त्रिपुर is another 'name of the demon बाण, because he received in gift three cities from शिव, ब्रह्मा and विष्णु. He was killed by शिव.' अन्धक—'A demon, son of कश्यप and दिति, with a thousand arms and heads, two thousand eyes and feet, and called अन्धक because he walked like a blind man, although he saw very well. He was slain by शिव when he attempted to carry off the पारिजात tree from स्वर्ग.' शिव wears as his garment the elephant's skin which 'belonged to an असुर named गज, who acquired such power that he would have conquered the gods, and would have destroyed the Munis had they not fled to Benares and taken refuge in a temple of शिव, who then destroyed the असुर, and, ripping up his body, stripped off the (elephant) hide, which he cast over his shoulders for a cloak.' With his third eye शिव 'reduced to ashes काम, the god of love, for daring to inspire amorous

thoughts of his consort पार्वती while he was engaged in penance.' मदन with his body so destroyed is called अनङ्ग. गरिसुता is पार्वती or देवी, the daughter of हिमवत् and the wife of god शिव. 202. Generally त्रयी means three Vedas, but because त्रिवेय is already mentioned, it has to be differently interpreted. Note that the p. gloss and the com. offer different meanings of त्रिमन्त्र. Better स्तुतिगोचरीकृत्य in the com. 203. Better read in the com. कोणकोपविष्टजटाधरं qualifying वरमठायतनम्. There is an उपमा here. 204. Why not render सितजटाभारविनत etc.? ओहामिय = अभिभूत, see वङ्गभाषाचन्द्रिका (Bombay 1916), p. 178. 205. In these two gāthās we have a description of an aged पाशुपत ascetic: his hair was matted; his body was besmeared with white ashes; he was decked with a rosary of beads; he was seated on a भद्रासन; and he was nude. In reply to my enquiry whether Pāśupatas are associated with Drākṣārāma (See the Intro. p. 60f.) my friend Mr. B. V. Krishnarao has kindly written to me thus (his letter of 19th Sept. 46): 'There is no Pāśupata Māṭha or Pāśupatas as such here. But the Pāśupata doctrines are carefully followed by a sect of Brāhmanas of the Godāvari East and West and Kistna districts, known as Ārādhya; and the inscriptions found here reveal the existence of a Pāśupata Māṭha here in by-gone times, before the 14th century A. D. 207. Pischel has noted कओहितो only in अर्थमागधी (§ 428); here we get the form कओहितो. 210. संपद्द = संपद्यते, see 152 above. 211. So far as sense is required उवरुद्धह = उपरुध्यध्वम् is a better reading. 213. As the reading stands, अदर्शिन्या वनसत्या (according to B वनश्रिया), वनसती a sylvan lady. Or वनस्पत्या? दुसंपाद = दुःसंपाद or दुःसंपाद्यम्. Compare with gāthās 212-13 the following passage from the कादम्बरी, p. 134, ed. Peterson: विदितसकलवृत्तान्ता चोत्थाय सा कन्यका भिक्षाकपालमादाय तेषामायतनतरूणां तलेषु विचचार। अचिरेण तस्याः स्वयंपतितैः फलैरपूर्यत भिक्षाभाजनम्। आगत्य च तेषां फलानामुपयोगाय नियुक्तवती चन्द्रापीडम्। आसीच्च तस्य चेतसि। नास्ति खल्वसाध्यं नाम तपसाम्। किमतः परमाश्चर्यं यत्र व्यपगतचेतना अपि सचेतना इवास्यै भगवत्यै समतिसृजन्तः फलान्यात्मानुग्रहमुपादयन्ति वनस्पतयः। चित्रमिदमालोकि-नमसाभिरदृष्टपूर्वम्। 214. Literally भुजाविओ = भोजितः.

215-72) With the advent of evening the ascetic told me with regret that there dwelt in that forest a demon Bhaṣaṇānana by name who was very invincible and did not allow others to stay there at night; and that therefore, before it is dark (Description of evening scenes 218-23), I should go to an adjacent hermitage where dwell two nuns, a Yakṣa girl Mahānumati and an ascetic's daughter Kuvalayāvali, and after spending the night there I might go my way next morning. He took me to that beautiful hermitage. There I saw a gorgeous temple (Described 236-42) of Pārvaṭi and Īśvara. Close to it, to the south, there is a monastery (*mathayalana*) in which were seen Mahānumati and Kuvalayāvali, wearing ascetic robes and seated on a slab of stone. They greeted the Tāpasa with the offering of *arghya*. I took my seat nearby and was surprised at their demeanour and beauty. (His various reflections 252 etc.). The Tāpasa introduced me to them, and told them that I would go next morning. Then he went away. I sat conversing with them. It was sunset. Mahānumati left me with Kuvalayāvali, and went out to perform her evening Samādhi. With much hesitation and with due apologies I inquired from Kuvalayāvali why they were staying there practising austerities at this age. She was overpowered by sentiments and started narrating their biography reluctantly.

215. After scrutinising the available instances, I find that our author has used *जे* as the Nom. sing. and pl. form of *असद्* (209 reading of *ज*, 215, 296, 805, 849, 1149, 1173 and 1222), but as far as I know, this usage is not noted by Prākṛit grammarians (Pischel § 415). *जे* in the sense of *अस्मि*: and *अस्माकम्* (gāthās 34, 412) is already noted by them. Here *जे* = *अहं*. 216. *ओवासं* = *अवकाशम्*; it is already known elsewhere, though *व* tries to avoid it (see PSM). 217. Note the explanation of the 'com.: *मवायतने हरचैले*. Are we to read in the com. *साधमेकामपि निशां सुखेनावानो* etc.? 218. Obviously *मक्किण* is the base. *तोरविय* is looked upon as *देशी*, meaning *उत्तेजित*; why not *त्वरायित*? *समलियद्* = *समुपसर्पति*. 219. *समोसरंती* = *समोसरंति*, Acc. sing. qualifying *गियच्छायं*. In gāthā 224 *प* reads *सुवसद्* for *सुवसद्* Acc. sing. 221. *सरस* may mean 'a pond' or 'wet'. 222. This gāthā is found almost in an identical form in the *वज्जालम्* thus: *एकं* (v. l. *इकं*) *चिय सलहिज्जद् दिणैसदियहाण* (v. l. *दिवहाण, दिणहाण*) *नवरि निव्वहणं*. आ जम्म *एकमेकेहि जेहि* (v. l. *जेहि*) *विरहो चिय न दिट्ठो* (v. l. *विणिहिट्ठो*) || ६५ ||. 'According to Hemacandra, *झर* = *रम* and *जूर* = *खिद* (हं VIII. iv. 74, 132); a meaning like *रमतेन* or *चिन्तितेन* (with regret) would suit the context; compare Marāṭhi *झुरणं* to brood, to languish. 225. *परिवसिमो*, see Pischel §§ 108, 455. 227 (J P). This gāthā, though omitted by *व*, is in a way necessary and expands the idea of the earlier verse. The ascetic warned the king that he (i. e., king) did not know the nature of that Demon, and hence the need of describing him in details. *दियवर* = *द्विजवर* Voc. sing.; see 257 below where *विजयानन्द* is described as a *वरविप्रसुत*. 230. The com. uses both the forms *महानुमति*: and *महानुमती*; the former is to be preferred. 231. We have an *उपमा* here. 232. *एकमेक* = *°कं* = *अन्योन्यम्*, compare the Marāṭhi usage. The form *अइकंति* (which occurs twice in this text, though rare elsewhere) clearly shows that the author treats *अइक* as a root, perhaps wrongly deduced from *अइकंत* apparently by removing (what he took to be) the termination of the present participle! The meaning continues, though the formation is mishandled: *अइकंति* = *अइकंमति*. 233. *देस*, to direct, to communicate or introduce. 234. Are we to read in the com. *लब्धविश्रम्भः जानविश्वासः*? 236. *राइलं* = *राग + इलं*, i. e., *रागयुक्तम्*. 237. *रतूणिका* < *श्रुमिया* < *श्रुहिया*, see Pischel § 208. 239. *वृषभमण्डप* may refer to a hall of that name, built of gold. *Nandi* is the bull of *शिव*. According to the *वायुपुराण* he is 'the son of *कश्यप* and *सुरभि*. His image, of milky white colour, is always conspicuous before the temples of *शिव*. He is the chamberlain of *शिव*, chief of his personal attendants (*gayas*), and carries a staff of office. He is guardian of all quadrupeds.' *महाकाल* is the chief of the *Ganas* or attendants on *Śiva*. 240. *उहओवास* = *उभयतःपार्श्व*. Note the *देशी* word *तवंग*, a window; *विणिग्गय* possibly indicates that *तवंग* is something like a balcony projecting outside; *पक्ख* for *पक्ख* is due possibly to metrical necessity. Here we are getting some fancies on the scenes of the temple. 241. *वाहर* = to invite. 242. Here is an *उत्प्रेक्षा*. 243. The variant readings of *क* are: *कणभ*, *दिसाह*, *विसेसअं*, *मठायअणं*; here *क* reads *°णइवयण*. The figure of speech is *उपमा*. 244. Note the form *तरिंस*, which occurs twice in this text; Pischel (§ 425) notes it in *शौरसेनी*. 245. *तापसी-गणं* or *-जनं*, neuter for Mascul. 246. *तेन* stands for *तापसी-गणेन*, or *जनेन* as the *प* gloss suggests. *विरिक्कं पाटितम्*, *दे० ना० ७-६४*; *अविरिक्क* = *अविभक्त*; the idea is that both of them were occupying one and the same seat; see also 966 below. 251. 'According to the *Mahābhārata* *Indra* seduced, or endeavoured to seduce, *Ahalyā*, the wife of the sage *Gautama*, and that sage's curse impressed upon him a thousand marks resembling the female

organ, 'so he was called सयोनि; but these marks were afterwards changed to eyes, and he is hence called नेत्रयानि and सहस्राक्ष 'the thousand eyed.' 253. With regard to the use of गज्जइ, I may quote here some observations of Jacobi: 'Much more instructive is finally an expression often used in the पञ्चमचरिय, used both for उपमा and उत्प्रेक्षा. It is, namely, गज्जइ = ज्ञायते, always in sing. even with the plural of the related nouns, used in sense of 'as' with or without व. For instance, परिवारिणो भडेहि गज्जइ इहो व दवेहि । 102, 51; भोयामर्णाओ गज्जइ गयणयळे, उगवेयाओ । 102, 11; तूराई.....सदेण मयल्लोयं गज्जइ आऊरयताई । 102, 33. In Apalibhramśa गावइ is used in the same sense (Hema. iv. 411); this is clearly arisen from गज्जइ, when in Prakrit गज्जइ and गज्जइ can come in place of ज्ञायते, as is taught by Hemacandra iv. 252, and the use of this passive to express a comparison is shown by the पञ्चमचरिय.' (Uvhisattakaha, München 1918, Intro. p. 60*). The figure of speech is उत्प्रेक्षा here. 254. The reference here is to the birth of लक्ष्मी from the churning of the ocean. Hemacandra equates दोहादया with देहाकृता (हे VIII. i. 97), why not with देहायिता, denom. of देहा? The figure is an अतिसयोक्ति. 255. The ms. B reads जे उच्चरियं for जे ण पडुत्तं; ण पडुत्तं 'not accommodated' and अवयवेहि Inst. pl. for Loc. pl.? बालए Gen. sing. indicates that this reflection is individual: B however reads बालण; accordingly से can be taken as Gen. sing. or pl. of तत् Fem. विणिमयंतस्स = विनिमिमाणस्य. The figure is निदर्शना. Compare with this gāthā a verse of similar contents included in the सुभाषितार्वा. (ed. Bombay 1886) No. 1533: यत्र मां तदङ्गेषु लावण्यमतिर्भूतम् । विण्डीभूतसुरोदेशे तत्पयोधरतां गन् ॥ 256. Reader विसयगतमनसः मम, while my mind was full of surprise. Note that J has altogether an independent reading. 257. Here is a रूपक. 259. सूचविजं अभिप्रेतम्, दे० ना० ८-१७; स चिय भूगी सुहोहि सचविया = सा एव शुभभूमिः? 260. गुरओ is quite a legitimate form of the Nom. pl.; here it is sing.; are we to read with B गुरओ? 262. Rather read ज्ञेवर for शिखर in the com. The figure is उत्प्रेक्षा. 263. भणियम्ह = भणिया + अम्ह = भणिताः वयम्; भणियं म्ह = भणितम् असाकम् (or even मम, अम्ह and म्ह often going together); see Pischel § 451. 265. B reads भावजाणट्टिया, but the com. 'मानससि वयं तत्र, which partly agrees with the reading of J. B preserves one reading (quite near to P) but explains another (found in J). The com. may be improved upon thus: 'हृदयमानसा णे वयं तत्र स्थिताः, which presupposes a reading (possibly in J) thus: हियमाणसा णे डिया तत्थ । As the constituted text stands, the second line would go with महापुमरे, but it is somewhat loose in its build. 267. Do we want the reading भणितं (as the com. suggests) for भणियं? 268. Do we want पणट्टु-सुमरणं qualifying हिययं, or is it Abl. sing. giving the reason why the आशय is लघुकृत? जेयं = नु + एतत्. Compare चन्द्रापीड's request to महाश्वेता in the कादम्बरी, p. 134, Peterson's ed.: तपदि नासिखेदकरमिव ततः कथनेनात्मानमनुयासमिच्छामि । 269. Either हो or वो (in the last quarter) should be read short to suit the metre; read तववणे for तवोवणे or एम्बविह-तवोवणे, for metre. 270. Note ममाहि, Abl. sing.; Pischel (§ 415) puts it in square bracket possibly suggesting that its usage is not found in literature. 271. Note अणदिय = अहत; the commentator is right in his meaning, but his Sanskrit rendering अनविव, etc. cannot be accepted. 271*1 (B). The use of भणिरुण at the beginning of the gāthā shows that it is connected with the earlier verse: there is nothing very special about its contents, and one might suspect whether it is a later addition. 272 (P B). The gāthā 271*1 is found in B only and 272 in P B only; that is they are not found in J. In a way these two verses are amplificatory, and really speaking neutral: they can be omitted without

affecting the narration. The former is less essential and dignified than the latter which states a general maxim. कद् = कथम् or कथय Imp. 2nd p. sing. 273. Hereonwards कुवल्यावली introduces महानुमति, herself and लीलावती to विजयानन्द who in turn is narrating the same to the king.

MAHĀNUMATI AND LĪLĀVATĪ INTRODUCED 273-887.

273-330) "On the southern range of mountain Meru (the scenes of which are described 274-80), in the town Sulasā there lives a famous Vidyādhara king Harṁsa by name. Padmā is his beloved wife and from her he has two lovely daughters: Vasantaśrī and Śāradaśrī (or Śaracchṛī) who spent their time in pious devotion. They used to play on Vīṇā before Gaurī and Hara on the mountain Kailāsa. One morning they found Gaṇeśa dancing with elation (Described 287-90). Śāradaśrī taunted him and laughed at his ugly poses. He felt offended and irritated at her youthful discourtesy, and cursed her that she should be born as a low being. Both the sisters were shocked: they pleaded innocence and appealed to his mercy. Being convinced that there was no wicked intention on her part, Gaṇeśa became cool and modified the curse that she should go to the human world, enjoy the pleasures and be converted into a Vidyādhārī on seeing a gathering of Vidyādharas, Siddhas, Yaksas, Gandharvas and men. After hearing him she disappeared. He asked Vasantaśrī not to weep, and blessed her with a boon that she would get a beloved according to her heart's choice. She went home miserable, and narrated all that had happened to her parents who lamented over their sad luck. Finding her parents worried about choosing a suitable husband for her, she thought for a while that there was no pleasure in marriage especially in view of her sister's misfortune; but yielding to the inevitable, she decided to fructify the boon of Gaṇeśa and thought of Nalakūvara, the son of Kubera, as her prospective beloved. After a mutual understanding between the two families, the marriage was fixed. Prince Nalakūvara came to Sulasā, and the wedding was happily celebrated. He returned home with his beloved; they enjoyed pleasures to their heart's content; and this Mahānumati was born to them as a daughter.

273. मेरु is called here the first among the कुलपर्वतस which are seven in number: महेन्द्रो मलयः सद्यः शुक्तिमान् ऋक्षपर्वतः । विन्ध्यश्च पारियात्रश्च सप्तैते कुलपर्वतः ॥. It is round this मेरु mountain that all the planets are said to revolve, and it is also said to consist of gold and gems and to contain the cities of the gods and the habitations of celestial spirits. 274. The sun drives in a chariot yoked to horses, and he circumambulates the मेरु mountain. 275. Better विलेखन in the Sanskrit com. 276. विउट = नाशय्, हे० VIII. iv. 31; विउडिय = विउटित् ? It is better that जह्निच्छिय = जह्निच्छिय goes with परिपिञ्जद् than it stands as an adjective of आसवं. 277. पण्मुख is कार्तिकेय, and the peacock is his वाहन. माधव or माधवक is a spirituous liquor: 'with their hearts delighted by the intoxication of liquor' the commentator's reading is different, so also his interpretation. 278. विरिञ्चि is a name of Brahman, and हंस is his वाहन. In the com. तुम्बुरालपि: or तुम्बुरालपिति: ? Either it refers to the talk of तुम्बर or तुम्बुर, name of a Gandharva, or to the chatter of a musical instrument of that name. सप्तभि etc. 'blended

with the recitation of Vedic hymns by seven saints.' 279. As forms of the root प्रसृ, प्रसृत and प्रसून are identical, so both mean 'a flower.' Though the text of B shows no different reading, the Sanskrit commentary presumes a reading मुद्गयहिययाहिं for मउद्गयपहृमि. 280. It is possible to take मज्जंत = माद्यत्, rutted, intoxicated. Better गंध-लुब्धागयालि-मुहलेहिं = गन्धलुब्धागतालिमुखरैः. For the interpretation of परिभावं see notes on 6 above. 281. पसंडि कनकम्, दे० ना० ६-१०; the word पिशण्डि shows the commentator's attempt to Sanskritise it. 282. Though there are 12 मात्रा, the first quarter is faulty, because it cannot be divided into *gaṇas* of 4 मात्रा. 283. सुधूयाओ = सुदुहितरौ. 284. Why not render thus: गुरुजनसंप्राप्त-सुखोपदेशसुखितयोः? 286. सरहसावयवो = सरभसावयवः, रभसो वेगहर्षयोः. 287. The com. prefers वक्षःस्थल to वक्षस्तल. हेरम्ब 'Boastful' or गणेश is the 'son of शिव and पार्वती, or of पार्वती only.' He is the 'lord of the Gaṇas or troops of inferior deities, especially those attendant upon Śiva.' 'He is represented as a short fat man of a yellow colour, with a protuberant belly, four hands, and the head of an elephant, which has only one tusk. In one hand he holds a shell, in another a discus, in the third a club or goad, and in the fourth a water-lily.' It appears that serpent is one of his ornaments. 288. किरण means a beam of light or particle of dust; the reading of the com. is more convenient. कलित, held seized or taken. विडुर perhaps stands for विडुरि; विडुरिं आभोगो रौद्रं च, दे० ना० ७-१०, so विडुरिष्ठ 'terrific'? 289. B has perhaps a variant reading संठविय, but the com. renders संप्राप्त, thus agreeing with reading of P. पोकर, tip of the trunk. Elsewhere it is spelt as पुक्खर, पुक्खरग्ग = शुण्डाग्रम्, see Puspādanta's Mahāpurāṇa, ed. P. L. Vaidya (Bombay 1941), Vol. III, p. 111, Kaḍavaka II, footnote 11. 290. तद्बुव = तन्, to stretch, to spread, हे० VIII. iv 137. पासोल्लिय = तिर्थेक्त, नामित, compare पासळणं in Marāṭhī. 291. Syntax requires the reading उवहसिडं, in the sense of the gerund; note the form भगवयं Acc. sing. Perhaps B tries to avoid these by reading पिच्छिडण गणगाहं, but the commentary, found in B only, interprets the constituted text by rendering भगवन्तं गणाधिपतिम्. 292. अम्महे in शौरसेनी, according to Hemacandra (VIII. iv. 284) expresses joy; here it implies more 'surprise' than 'joy'. अप्संभावगन्विष्या 'elated with self-estimation or self-respect'; the word 'संभाव' is inferred back from 'संभाविन.' 293. उवलक्खिऊण, having paid attention to. 294. प्रत्यन्त, a border, frontier, a bordering country, i. e., a country occupied by barbarians. Note the रूपक. 295. The figure of speech is उपमा. 297. ण + एत्य + अम्ह. 298. सावेसि = शपसि, literally, शापयसि. 299. Note the use of जह and तह. होहि of B implies request; होज्ज implies expectation. 300. In the com. we should expect हृदयम् for वचनम्. 301. In the हर्षचरित of बाण, दुर्वोसस् curses सरस्वती for her discourteous smile when there was a discord in his Sāma song. Consequently she is to be born among men, but she would be free from the curse after she has a child. तंसि Loc. sing. of तत् occurs only once in this text; Pischel has noted it only in Ardhamāgadhī, see § 425 etc.; the ms. B reads तत्थ वि for वि तंसि; if we want to avoid it, the only alternative is that तं = त्वम् and सि, which often occurs in this text, is just a particle for पादपूर्णे (see Hemacandra's com. on हे० VIII. ii, 217). Note the form पाविहसि Fut. 2nd. p. sing. 302. संवलित met together. Pischel (§ 525) has noted पेच्छिहसि, here however the form is पेच्छिहसि. When we look at the forms जाणिहसि, दीसिहसि, पाविहसि, मुच्चिहसि etc. persistently given by one set of Mss., we find that our text allows इहसि as well as इहिसि as the termination of the Fut. 2nd p. sing. 303. On जइया and तइया see Pischel § 113. 304. Rather

रुदिहि for रोदी: in the com. 305. There is some repetition in the use of both दुक्खेहिं and सदुक्खं; the com. has somehow tried to avoid it by taking सदुक्खं as an adjective of कुलगृहं. Better रोदनशीला in the com. 306. Note the com. uses रुदन्या and कुर्वन्त्या for रुदत्या and कुर्वत्या. 307. The first line is not very happily constituted. सुपडिरुयतेण is not a good expression; but among the various alternatives, which are possible from the available readings, that is more welcome. The com. avoids it, but the proposed विमुक्तवाणधाराश्च is equally, if not more, faulty. 308. निहितो = निहितः है० VIII. ii. 99. 312. अनुशीलित, attended to. 314. वसंतसिरी for वसंतमिरि; we do come across such forms in this text, see notes on 219 above; such forms are the result of the influence of popular speech. On these Jacobi has observed thus while discussing the language of the पद्मचरिय- 'The Acc. sing. of stems in ā, ī (i), ū (u) ends according to grammarians in am, im, um; but for them the MSS. write ā, ī, ū, often without any rule and without mutual agreement. This appearance is so frequent that I have not given it in detail in the various readings, but I have set in the text one or the other form as the case be on the majority of the MSS. deciding it. Here also the cause of the interchange is to be sought in the fact that in the popular languages, as also in Apabhramśa, these stems have the same ending in the Nom. and Acc.' (Bhavisatta Kaha, Intro. p. 60*). देव, fate is Neu., but here Mas. 315. खन् to dig, to pierce; खनकः (but here Neu.) a digger, a thief. 316. Better हंमराजः in the commentary. 318. ओ सुवनापश्चात्तापे, है० VIII. ii. 203. सिण्ह + ओसरिय; ओसरिय, besides being देशी (ओसरिअं अभोमुखमक्षिनिधोचम् आक्रीणं चेति व्यर्थम्, दे० ना० १-१७१) can stand for various Sanskrit words: अवसृत, अपसृत and उपसृत; the com., it may be noted, equates it with उत्सारित. 320. B appears to read °सिरी विओए, but the com., as in some other places, interprets the reading of v, adopted in the text here. सरयसिरी विउत्तो = शरच्छिन्ना वियुक्तः 'without शरच्छी'; for the use of Instr. with वियुक्त see Speijer's Sanskrit Syntax, Leyden 1886, p. 46. 321. निश्चितो ताओ Nom. for Acc. sing., it may be noted that in Apabhramśa the forms like देवु, देव are identical for both Nom. and Acc. sing. The com. equates दे with तावत् which cannot be accepted; according to Hemacandra संमुखीकरणे सख्या आमन्त्रणे च दे इति प्रयोक्तव्यम्। है० VIII. ii. 196. 322. Here संसीहण perhaps stands for समीक्षण. 323. She is appealing to गजमुख in absence; construe मह वरो होउ. The various readings of k are: बहुएहिं मि, नलकुवरो, गअ. 324. The commentator's use of the word उपयोग in the sentence 'वरोपयोगी चित्ते जातः' is more like that of the Jaina technical term. 327. अनुसर्पत, Present p. of the passive base of अनुसृ. 328. परिणीतः, possibly in the sense of परिणीतवान्, expressed intransitively, 'finished or celebrated the wedding.' 329. We generally describe bullocks and horses as quick-moving on their return journey; can we say the same with regard to vimānas as well? The sentence is completed in the next gāthā, संपत्तो गियवसई, तत्थ etc. 330. Here it is quite clear that the com. reads महानुमती.

331-75) Mahānumati was spending her childhood quite happily. One morning she told me, her companion, that we should go to that charming Malaya mountain and enjoy the swing-sports with Siddha girls. I told her that nothing could be more beautiful than her own place, Alakāpurī; but if she wants to go, we should go there early in the morning. In our swift Vimāna we started along with our companions towards the south and reached a rich palace in the centre of a beautiful garden on the Malayan

ranges (Garden and Malaya mountain described 341-57). A girl seated outside the palace and playing on the Viṇā looked up at our Vimāna and invited us in sweet words to visit the park. Our Vimāna came down, and we halted there comfortably. We asked her who she was and to whom did belong that palace with its paraphernalia which bears evidence to the owner's bravery, learning and proficiency in arts. In reply the girl spoke thus: 'There stands on the Malayan peak the beautiful and well fortified town Keralā ruled by the Siddha king, Malayānīla, who has from his first queen Kamalā an only beloved son Mādhavānīla to whom belongs this establishment. My name is Mādhavīlātā. I am a garden-maid and prince's companion from childhood.'

331. The ms. B shows no variant reading for भणह, still the commentary has the reading भणामो; it is not unlikely that the commentator had in view a reading like भणद्धुं = भणामो in Apabhraṃśa. As it stands, the gāthā can be construed thus: 'you (mean to) say (or ask) why (Mahānumati), though born in the family of Kubera and even at such a blooming age, experiences this great misery, quite contrary to her routine [as a princess]'. That is how it stands as an anticipated question quite common in our dramas; note for instance some of the opening sentences (such as, किं भणामि, संपण्णं असण्णं अण्हद्वं भविरसदि त्ति ।) in the speech of विदूषक immediately after the स्थापना in the चारुदत्त of भास (ed. Poona 1937), p. 194. णिययायार = निजकाचार or even नियताचार. 332. दुद्धं 'those whose mouths have the smell of milk.' This indicates that milk was the primary food of the girls till they reached their age. Better जायति = यान्ति; in Apabhraṃśa we get forms like जाणविणु, see जसहरचरित (Karanja 1931) p. 7, line 22. Render यथेच्छाचारं etc. 333. यच्छन्दं रगित, यथेच्छं जल्पित, etc. qualify बालत्तण Voc. sing. which is addressed and saluted to. यच्छन्द is used in the sense of स्वच्छन्द, see 200 above. 334. समयं = सम(क)म्. 335. वचमह = व्रजामः, Present 1st. pl. forms with the termination म्ह are found, though in a small number, in this text. Pischel connects these with the injunctive of -s- aorist found in Veda as वेष्म, जेष्म etc. 336. लयायलंदोले = लतातलान्दोले? Better रत्न in the com. 337. Note the use of सकाशात् and the Abl. of comparison: 'Compared with this Alakāpuri'. The sentence is interrogatory. 338. As there is a question in the above gāthā, this may be apparently a reply of महानुमति; but तह वि in the next gāthā shows that कुवल्यावली herself might be giving a reply and continuing the talk which she is reproducing here to Vijayānanda. The expression तत् + दिवस + आसन्न presents some difficulty; the com. does not give any aid. We expect in the commentary 'वर्धितरसायाः qualifying 'भूमेः. 339. The Malaya mountain, as noted above, means the southern parts of the Western Ghāts; the description जलनिधिलभरितकन्दराभोगं indicates that the Malayan ranges reached the very shores of the Southern ocean; and their huge bulk blocked as it were the southern direction (gāthā 342). 340. The request in plain language is that they should go there quite before dawn, before अरुणोदय; but it is expressed in romantic language. Rather रतानि for रमितानि in the com. 343. Note Hemacandra gives पहल and घोल as the ādeśa for घूर्ण, VII. iv. 117. 345. A phrase like जत्य य at the beginning of this gāthā, as given by B, is quite welcome: the author is describing some of the scenes on that mountain. Perhaps the author imagines that the stars are reflected in the spray of water

of the streams flowing down the lofty peaks. The ms. B reads the second line much independently. 346. Possibly B presumes the reading लज्जायंत च. 347. The lofty sandal trees on the Malaya mountain are very close to the sun. ओहंसो चन्दनं चन्दनवर्षणशिला चेति द्वयर्थः, दे० ना० १-१६८. Rather सर्पामुत्तमश्चन्दनं etc. in the commentary. 348. हिय = हृत; better कृष्ट for कर्षित in the com. 349. The grass growing on the emerald cliffs was quite conspicuous now, because it was all dry (showing a different colour); the stream of river flowing in a crystal bed could be recognised only by touching it (i. e., the stream of water in a crystal bed could not be detected by the eye). 350. विच्छोल = कम्प, है० VIII. iv. 46. विच्छोलिय 'caused to quiver'; the com. takes प्रक्षालित. We want in the com. 'नभोऽङ्गनप्रच्छादित'. 353. In this and the next two gāthās we have got what is known as दाम-, रशना- or शृङ्खला-यमक. Some word or words with which the first line ends are repeated at the beginning of the subsequent line. This verbal artifice is used by Haribhadra in his समराश्चकहा (Calcutta 1926) both in verse (79. 1-10, 449. 9-19, 498-9. 19-6) and in prose (137. 6-9, 194. 10-13, 213. 8-11, 423-4, 19-8): 'it consists in this that each line or phrase (compound) opens with a word repeated from the end of the preceding one.' "This artifice," says Jacobi (Ibid. Intro. p. xxii), "which I will call *śraṅkhalā*, resembles a kind of Yamaka (*saṁdāṣṭa yamaka*, see Kāvya-darśa III 51f.); but it is not Yamaka proper. For in a Yamaka the repeated syllables must be identical without, however, containing the same word, while in *Śraṅkhalā* the same word is repeated and the syllables are not necessarily exactly the same (see the first [i. e., 498. 19-20] of the above examples). The *Śraṅkhalā* is an old artifice; the oldest instance of it is the 15th *adhyāyana* of the 1st Śrutaskandha of the Sūtrakṛtāṅga, named from its opening words *jamaṁyam* (*yad atītam*), which also means 'consisting of Yamakas' (*Yamakāyam*) [see especially all the verses and note how two lines (of a verse) or more than two lines are interlinked with common words repeated at the end of a line and at the beginning of the next line]. It is worthy of remark that the later Yamaka, the predecessor of rhyme, originally denoted the repetition of words whereby a series of verses are also interconnected." 354. The author has in view the fencing of betel-nut trees. The reading बद्ध of B is more significant than मंद of P; पूय = पूजक cannot be accepted. लुंसी स्तवकोलता च, दे० ना० ७-२८; so we may better नवाग्रस्तवकलम्बमानं etc. 355. There was installed an image of मदन under the tree, and it was being worshipped by flower-gathering girls. 356. वेहहलो कोमलो विलासी च, दे. ना. ७-१६; compare Marāṭhī वेह्वाळ, beautiful; the rendering विस्तृत or स्फुरत् cannot be accepted, better कोमल instead. 362. The reading of P is विमाणम्ह = विमाणा + अम्ह, hence the gloss of P: विमानात् वयम्; हेमचन्द्र (है० VIII. iv. 106) has already noted अम्ह for the Nom. pl. as well as Inst. pl. The slight emendation (i. e. विमाणं म्ह) is confirmed by the com. as well which renders विमानमवतीर्णम्. 364. पत्र-विच्छित्ति-प्रलवुकः 'dexterous in cutting designs etc., on leaves or in colouring the body with leaf-prints'? 365. संस्ययाई = संस्यकानि. The com. takes वर्तनफलकानि = चित्रपट्टिका; does it mean cups (or pots for colour) and boards? Compare Guj. बरतन. The next phrase also presents some difficulty; does it mean 'various kinds of drawings or paintings on utensils and boards'? A copulative particle च is understood in the second line. 366. चंदणं etc. 'tinged with sandal paste'. चच्चिक is a देशी word meaning विलेपन. I have taken रश्य as the o. p. p. of रञ्ज्. We can also take it as रचित 'decorated'.

367. शरयन्त्रकम् is, according to M.-Williams' Dictionary, 'the string on which the palm-leaves of a manuscript are filed', and the reference is to the Vāsavadattā. This meaning is not suitable here. शरयन्त्र means here a stand, tripod or quadrupod, made of arrows: a string is tied round the bunch of three or four arrows which are then stretched like the blades of the scissor to make a stand. The lower half of the arrows will form the legs of the stand and the upper half will support some articles like books, clothes etc. निघातः a cluster, bunch, see especially 1094 below. A bunch of books was seen on an arrow-stand. The gloss त्रिगटी perhaps stands for त्रिकाष्ठिका? ठवणा or स्थापनिका is a Jaina technical term signifying a quadrupod stand (of four arrow-like sticks) on which the monks institute the symbolic representation of their Ācārya at the time of their daily religious routine. An old painting illustrates this quadrupod stand with a palm-leaf ms. placed on it; see the two lower pictures opposite to the face-page of Jaina Citra Kalpadruma, Ahmedabad 1936; see also the plates XVI-53, XVII, XXI-79, XXVIII-100, XXIX-105 & 108, LXX-226-7. **368.** ममाहि Abl. sing. (which Pischel puts in the square brackets) occurs in this text more than once. **369.** Both the forms महीहर and महीहर are available in this text. **370.** In selecting the name केरल and in associating it with मलय it is not unlikely that the author had in view the केरल country roughly corresponding to modern Malabar. **373.** As a rule the ms. P (at times the ms. B) shows partiality for the spelling अनल and अनिल in many places possibly under the influence of Hemacandra's prescription for अपि at VIII. i. 228. **374.** °वाल्या = °पालिका or even बालिका.

376-405) We introduced ourselves to Mādhavilata and told her that we came there for swing-sports. She led us to the swing-hall. After enjoying the sports heartily and almost amorously for a long time, while Mahānumati and ourselves rested on a jewelled slab for some time and were about to start, there arrived that Siddha prince, namely Mādhavānila, being affectionately gazed at by the girls. He took his seat near Mādhavilata and myself. I greeted him and wished him fulfilment of his desires. He expressed satisfaction at our arrival there. Mādhavānila and Mahānumati happened to glance at each other, and the latter was consequently flooded with fresh beauty and joy (Described 394 etc.). When they looked at each other again, both of them were horripilated with fervent love.

376. Note the संधि, तुम्हे + एत्थ = तुम्हेत्थ. The reading of n is different, still the com. explains the text of P; we may read in the com.: सफलीकृतजीवलोकः. **378:** The com. presumes a reading, °बमलाए for °णयणाए, different from the one given by B. **380.** The author has perhaps in his mind an allusion to the image of मदन [put on a swing and moved hither and thither] during some festivity, may be the same as मदनोत्सव during which the statue of मदन was worshipped. दोल-मण्डप or -गृह means a swing. परिचालय् to cause to move round, turn round; the girls were perhaps crowding round the swing. **382.** मञ्जुविजय, having made the swing sink (and rise), compare .....कुण्ड रश्मसा उष्णमंती णमंती, एंती जंती अ दोला जणमणहरणं वुणुणुवुणुणां । कपूरमञ्जरी I. 31. **383.** वारोसार, perhaps a दशी word, meaning परिपाटी, turn by turn. B reads चिरेण तं ताहि, but the com. अस्माभिश्चरेण मणितम् which nearly agrees with the constituted text. Construe thus: 'एत्थ चिरेण अस्मां पि रमितं ।' 'दे संपह तुम्हे वि जहिच्छं रमह ।'. अस्मां is either Gen. for

Inst. or the form of the Inst. pl. itself. अम्ह is nearly identical with अम्ह which is recorded by Hemacandra for the Inst. pl. though rare in literature. दे is a term of address: दे संमुखीकरणे. Are we to read the last sentence of the com. thus: अस्माभिश्चिरं रतं संप्रति यूयमपि रमध्वम्? 384. अम्हेहिं आसीनाउ is syntactically defective, so अम्हेहिं = अम्हे. 385. वीसमिउं Infinitive used as Gerund. The com. perhaps presumes तत्थ चिय आगओ, which gives better sense. 387. Those girls were feeling attachment for him merely after hearing about him (i. e., without seeing him) for the first time. समुयं = समुद्, adv., gladly. 389. We want in the com. thus: यत्काक्षसि त्वम् अम्ह (presuming the reading तुमम्ह) अस्माकं किमपि तद्भवतु l. The com. implies that the prince is willing to concede whatever कुवल्यावली and others expect from him. 392. पेच्छियन्वेहिं = प्रेक्षितव्यैः = प्रेक्षणेः. 395. The com. uses both अञ्चु and बाण together, see 307 above. 396. Read in the com. विकसत्पद्मान्तराल°. Either मुख stands in the sense of उन्मुख or is a misreading for मुख arising out of the orthographical similarity of म and स. 399. संगलण = संकलन? 400. रिगिर्गतौ प्रवेशेऽपि । रिगइ (v. l. रिगइ) । प्रविशति गच्छति वा । हे० VIII. iv. 259; compare Marāṭhī रेंगाळण, to move slowly, to loiter idly. The gāthās 394ff. describe how महातुमति was affected; the prince too was overpowered by affectionate feelings (403); both of them were palpitating with passion fervent.

406-57) Observing all this, I suggested to Mahānumati that we should start back now as it was getting late, and told the prince that it was lucky that we met him, that our mutual affection should go on increasing, and that we must go now lest the terrible serpents might block our way. He expressed satisfaction that he could meet and chat with us. He asked us not to fear the serpents and gave us the ring Nāgāri, which his father had procured by propitiating Garuḍa for the free movement of Siddha people in the forest and which by its mere presence could destroy even the serpents of the underworld. I requested him to present it to princess Mahānumati. Eagerly and with a little smile he put the ring on her second (*anāmikā*) finger; we all smiled; by this contact she perspired, and he was thrilled with passion. Mahānumati embraced Mādhavilatā, had a prolonged, affectionate talk with her, and presented to her a bright necklace. We boarded our Vimāna and reached Alakā. The sun went down; it was getting dark all round; and the moon rose on the eastern horizon (Described 436-57).

407. On विनितियं हि see the discussion about परिनितियं हि in the notes on 167. The sense requires the reading कञ्जुज्याण = कार्य + उद्यतानाम्; either the vowel अ is affected by the preceding उ or the word उद्यत is contaminated with उद्युक्त. 408. Who can get the maximum measure of the pleasure of seeing you, as of nectar? Nectar, even when it is secured, is available only in a small quantity; प्रकृष्टं मानं प्रमाणम्. 409. अहणिसि = अहनिशम्. Compare com. अवतामन्नं with Marāṭhī तुमच्या or आपल्या येथें. 410. एकैक (= अन्योन्यं) युष्माकमस्माकं वसतिगमनागमेन etc. करेयव्यो = कर्तव्यः [अस्माभिः]. 412. परिणमिओ वासरो and दियसरस को वि कालो express nearly the same idea: possibly for this very reason B gives an alternative reading, दूरे अलया नयरी, for the latter. Though the reading of B is different, the com. explains the reading of P. 413. Note काण = केवां, Gen. pl. Mas.; also ताण = तेषाम् at 418. Better render पुण्यसत्तिकानां केवामपि; पुण्यमतिः or पुण्यसत्तिका, a man of pious or holy intentions. Generally काण = कासाम् Gen. pl. Fem., see 556

bélow. 414. ता सोहणं = तं सोहणं etc., see the com. तय = त्वया. 418. अच्छंतु = आसताम्. Construe—दर्शनपथसंस्थितः एष (अङ्गुलीयकः) तेषां (ताण = तेषां) अपि विषं प्रनाशयति. 419. Either एषो is used for the Acc. sing. or ओषह has no object. 420. Why not सलज्जवदनं? etc.? मणे, हसियं = मणसि or चित्ति (422 below) हसितम् according to the com.; मणां हसणं is not unknown to Marāṭhī; if we want an alternative, मणे [= मणां] = मनाक्? 421. अत्त used as the form of the Acc. sing., either under popular Apabhramśa influence or the basic reading might have been अत्त; see also 960 below. 422. णिम or णुम = नि + असु; निमिअं स्थापितम्, है० VIII. iv. 199, 258. 423. The figure of speech is पूर्णोपमा with श्लेष on कर as well as वारीमई. With वाउल्लिय compare Marāṭhī बाहुली. 424. अण्णमियं = अन्यमयं = अन्यादृशम्, 'constituted of something else (other than flesh and bones)'. 426. O friend, what (more) should I say? My heart, free from all formalities, is always with you; and yet I say to you 'Look at me once'. Thus महानुमति plainly tells माधवीलता that she should help her individually and thus alone her desire would be fulfilled. If we take समयं = समदम्, 'our heart is infatuated with you', i. e., we are all attached to you. 428. Note मणो is Mas. गरुणसि = गौरवयसि, 'why do you give me more importance (than is due to me)? 429. It would have been better if we had सा for से (misprinted as ते). The com. needs to be rewritten thus: इत्येवं भगवत्यास्तस्याः (= से) माधवीलतायाः यावन्महानुमतिः कण्ठे लगति दृढतरं तावत् स सिद्धकुमारः अहम् आलङ्घितः इति मन्यते । 432. One is not satisfied with the commentator's explanation; can we not construe thus: सहियणतोरवियाए वि [महाणुमईए] अणुगया दिट्ठी तत्तो पहाविया समयं ण अलइ [किंतु] अणियत्तं चित्तं पडियालइ । The heart of Mahānumati was already transfixed on the prince; her eye which was accompanying her was directed towards that place and would not move along but it was waiting for the heart. Her heart was so much set on the prince that she could not withdraw her attention from him. तत्तो = ततः 'towards that place', see Speijer's Sanskrit Syntax, section 290. 433. Obviously the subject is महानुमति and understood, for the predicate अहियइ in the next gāthā. 434. से माधवीलतायाः Gen. for Acc. 435. Construe thus: हिययाणुवालणा तदिसाहुत्तं [i. e. मलयाहुत्तं] आधाविण्हिं णयणेहिं अम्हे उप्पुट्टुमुहीओ कह वि अलयं हिपत्ताओ [= अभिप्राप्ताः]. For the idea of the eyes waiting on the heart, see verse No. 432 above. To be correct, the gloss No. 2 should be read उप्पुट्टुमुखः. Either हि is an expletive, or an interjection of 'hurry', if we do not want to take हिपत्ताओ = अभिप्राप्ताः. The alternative reading वि is less satisfactory. 436. The com. तावय = तावता 'in the meanwhile'. वियलियंसुमरो, there is a pun on the word अंतु, cf. शिशुपालवध IX. 65-दुततरमपयाति संसमानांशुकः. Read in the com. विकटनभोऽङ्गनगमन etc. 437. दिट्ठीए लंघिओ is explained by the com. thus: इट्ठेलेद्धितो दूरीभूतः; but I think, it has to be explained a bit differently. When it was noon and the sun was at the centre of the sky, people dared not look at him. But as he is going down in the west, he is जणस्स दिट्ठीए लंघिओ, i. e., जनस्य दृष्ट्या लङ्घितः, lit. 'was traversed by the eyes of the people' i. e. could be looked at, fig. insulted. Here the figure of speech is अर्थान्तरन्यासः; 'Even the great, when dislodged from their position, get disgraced.' 438. There is a pun on स्रो, the sun, a brave man. अवश्मि, 'not having another in the rear', 'last'. दसा, state, stage, condition or period of life. We have an अर्थान्तरन्यास here. 439. The p gloss suggests that संगलण = संकलन. The Sun is the ripe fruit of the tree of the sky; and the twilight is the splashing juice of this fruit, when fallen on the rock of the setting-mountain. सच्छह = सट्ठह. दे० ना० ८-९. Com. पतनोच्छलद्रससप्रभा? A reading like सच्छह would give an equally satisfactory meaning. 445. In the context of हुत्त and आहुत्त,

ओदुत्त may be equated with अवाञ्छुत् (the com. अधोमुख); PSM notes a देशी word ओदुत्त १ खिन्न, २ अवनत, नीचे मुका हुआ. Looking at the variants, it appears that the basic reading was difficult, if not uncertain. The reading of P may be improved on thus: अत्यश्रिदुत्त = अस्तगिरिसंमुख. Rather कृष्टा for कविता in the com. 446. Compare with this गडढवहो १११५: उक्खिण्णइ गयणतुलादंडेण समुससंतकरकेउ। पच्छरवि पिडमरोणण कलसो व्व ससंयो ॥. Some of the fancies of the poet about the sunset are striking and attractive. 447. वसुयाय = शुष्क, a देशी word. वसुआइ = उद्गति, हैम० VIII. iv. 11, see वसुयाइ at 484 below. P-gloss पांशुपात may presume वसुयाय in P which reads वसुयाय. Or is it that वसुयाय = अनश्याय, dew? In that case वसुयाय etc. = 'having the complexion of saffron flower slightly darkened by dew-fall'. 452. Cf. बृहत्कथामञ्जरी (p. 354) IX. 831: नीलाम्बुजैरिवोत्सृष्टं भ्रमरैरिव मृच्छितम्। नीलकण्ठैरिवोद्गीर्णं चचार सुचिरं तमः ॥ 453. भुवण्यत्वं gives a better sense? 454. Does B presuppose पदमुल्लसंतुवरिविद्युत्? The reading हर for रह is equally good. दीप्तिर्न पवत्ता 'began to appear or to be visible' the com. explains: दर्शयितुं प्रवृत्ता दृग्गोचरीभूता; cf. Marāṭhī दिम् लगणे. 455. The reference is to the slender crescent moon. 456. आलिहण = आलेहन licking? ओसरिय = उत्सृत्? 457. The reading of B is different; आयंव = आताम्र.

458-552) Mahānumati bade good bye to her friends, and retired to her bed chamber pining with passionate love. Being rather nervous on account of our delay in returning, I approached her mother Vasantaśrī and explained to her how we sported long on the Malaya mountain, and how Mahānumati is tired and therefore could not come to her. She sent me back to look after her. I did not see her in the bed chamber which was neglected in a disorderly condition; and I climbed up expecting to find her on the jewelled terrace under the cool rays of the moon who was rising up in the sky destroying darkness (Description 468-72). I realized that the moon's rays were having an adverse effect on her. I saw her on the crystal slab. I touched her body and asked her why she was feverish, why she was here on the terrace, why her limbs were throbbing, why she was perspiring, why she was talking irrelevant and looking vacant etc. To lighten the burden of her pangs, she disclosed to me rather bashfully how she has been overpowered, beyond the bounds of decency, by the god of love since she saw the Siddha prince who smilingly put the ring on her finger and how she is being oppressed by the moon-beams and sylvan breezes. I explained to her that it was not possible to escape Madana's attack, and prepared for her a cool bed of lotus leaves. Just then, while she was still uneasy, there arrived Mādhavilatā, looking tired by the aerial journey. Seeing her love-lorn state she delivered a letter on palm leaf to Mahānumati who joyfully placed it on her breasts. Mādhavānila wrote to her in that letter that even the necklace, cool on account of its contact with her budding breasts, is not able to extinguish the fire of passion enkindled in him since he saw her. He sent, in addition, oral greetings to me and wished to meet me. Mādhavilatā explained to me how the prince was talking about us, how it was sun-set, how darkness was spreading everywhere, how the moon rose (Described 516-529), how the moon's rays struck him like arrows of Madana, how the necklace would not cool him, how he started talking

45 लीला.

irrelevant, how she explained to him the various stages of the development of passion (Kāmāvatthā described 540 etc.), how a happy meeting alone is a remedy against all this, and how he sent her to us.

459. संक=शङ्का. 461. अम्ह Nom. pl.; the grammar (Pischel § 415) notes it only in the sing., अम्ह, besides अम्हे, being given in the pl. 462. सुद्धिओ आन्तः, दे० ना० ८-३६. 464. Or what else was known or seen by her (there) is described in the following lines. 465. B reads एयं for एव. Note the use of जह् and तह् for the statement of fact and deduction of inference. 466. भूमी for भूमि, Acc. sing. 468. पस्सर=प्रविश् to enter. 469-70. A nice imagery indeed. 471. आलपतीव is conjectural, कहेह=कथयति. 472. Are we to read क्षणराणि in the com.? 475. परिमासिज्जण=परिमृश्य. कीसेरिसी ताओ=why such fever? 476. वासहर, वासभवन and सेज्जाहर mean the same. आलुंख=स्पृश, हे० VIII. iv. 182. 479. खिद् is 4 P, so खिद्यन्ति for खिद्यमानानि in the com. 480. पवत्तण=प्रवर्तन, action, movement. 481. संकिरी=शङ्काशील or शङ्कावती. 483. Rather 'सदृशं वदनं in the com. 484. मत्तं=मात्रं, 486. Read in the com. rather लज्जावशावनताक्षि' etc. Why not construe thus: 'किं पुण एवविहं असंतं (in the sense of अशांतिः, restlessness, anxiety) ण णिहविज्जह'! Restlessness like this, however, cannot be concealed. The com. takes असंतं=असत् विरुद्धम्. P-gloss कुत्सितम्. The commentator's deduction अतो न निवेद्यते is self-contradictory. 487. The variants of k are: अणुहं, 'अणस्स, लज्जाए साहिअं, पिअ, हअहिअएण. 488. असाहणिज्जं=अकथनीयम्. 489. The various readings of k are: 'मग्गो, हअलोअणाहिं, नीयम्ह. 492. For a satisfactory construction we want भरंती य and भावयंती य. सिणिद्धया stands for सिणिद्धयं Acc. sing. 493. B reads विणयं च अणुणयगुणं च, while the com. presumes a reading like अणोवमणुणं च. अणूणय=अनूनक, क being the स्वार्थे suffix; अनून, great; cf रघुवंश VI. 36: गुणैरनूताम्. 494. भवणमारूढा would give more explicit meaning. Still the reading किर is accepted for the following reasons: एयं in that context sufficiently implies the place and the best and the earliest mss. read किर. 496. We can take the first line as an independent sentence; or taking the 'directions' collectively, एयाओ पज्जलियाओ and दिसाओ can be taken as Abl. sing. forms. The form एत्ति clearly indicates the possibility of the second alternative, though the repetition of अज्ज is a real obstacle. 498. Though B reads सत्वे, the com. presumes 'सत्त्वं which perhaps is misread as सत्त्वं from the graphic resemblance between व and च. तरिज्जह=शक्यते, हे० VIII. iv. 86. 499. अण्णं तं (v. l. अन्नन्नं) णूमिज्जह, 'Everything else can be concealed, but this secret of love etc.' Or we will have to take it as a question: Moreover, can it be concealed? The remaining portion of the gāthā may be construed thus: सुयणु, एयं पुण वम्महरहस्सं गुपंतं [=गुप्यमानं] जह कुडीहोह ण तथा पयडिज्जंतं [कुडीहोह]! 500. सरिस suitable, or सरस fresh. 503. णिविच्च or णिव्विच्च is not noted in the PSM. It is to be connected with विच्च discussed in the notes under 123 above, and it is used in this text in the sense of निबिड, निभृत, निरन्तर etc. 507. वयण+अप्पाहणाए, अप्पाह संदिश, हे० VIII. iv. 180, so अप्पाहण=संदेश; see the Glossary for अप्पाहण, अप्पाहियं, etc. used at different places. अणिसामिय+अनिशामित. The two expressions परि'.....मुहीए and अणि'.....प्पाहणाए can be taken, and perhaps with more propriety, as Gen.-Dat. qualifying महाणुमईए. कुवल्यावली tells that the letter was suddenly read by her to महानुमति. 508. This and the next gāthā constitute the text of the letter which begins with स्वस्ति. 511. तावय=तावता or तावत् च. 512. The form तुयं is not impossible in Nom. sing. for which grammars give तुमं, तुं, तुवं etc. As it occurs only once in this text it may be

even a misreading for तुमं which is quite popular with our author. उव्यार + अप्याहण, i. e. उपचारसंदेशानाम्, of formal messages. 514. तय—तदा or ततः? 515. अच्छिओ = lit. आसितः. 516. Though the idea is different, this gāthā has some words common with the speech of विदूषक in the रत्नावली, Act III: एसो वलु गुरुआणुराओक्खितदिअओ संझावहदिण्णसंकेरो वि अ अत्थगिरिसिहरकाणं अणुसरदि भअवं सहस्सरसी। 517. परितलिणबद्ध 'situated at the bottom'? Elsewhere (455, 741) परितलिन means slender, thin etc. 518. खण्णुओ कीलकः, दे० ना० II. 68. Is it खण्णुयं = खाणुयं = स्थाणुकम्? The gleaming stars are fancied to be so many glowing stumps of trees. The last few words remind us of 453 as found in P. 519. उप्फुस—उन्मृज्, है० VIII. iv. 105, where फुस = मृज्. 521. Why not take कपोलवास = कपोलपाश, 'beautiful cheek' on the analogy of कर्णपाश 'a beautiful ear.' 523. दन्तुरित 'filled with,' तलिनित 'rendered thin.' 524. The first line is practically identical with that of 468 above. दर in the sense of ईषत् can be used in Sanskrit as well. 525. उप्फुसिय = उन्मृष्ट as at 519. 526. Better भूनानि for भरितानि in the छाया. 527. ओअग्ग = व्याप, है० VIII. iv. 141; can we take literally ओवग्गण = उद्वलन? Lit. उव्वरिय = उर्वरित, left over, surplus. मलओ the Malaya mountain. According to P गुहाहरत्थाइ = गुहागृहस्थानि. उत्थ (PSM बुत्थ) = उपित. 528. Lit. णिव्वविय = निर्वापित, 'rendered cool.' "The नल्लिनी (sun-lotus plant) herself, (and not the moon), was the loser in not having formed union with the moon who was sakala (i full of digits, ii skilled in arts), everywhere visible (also famous) in the world, and had rendered cool (also given satisfaction to) the whole world." 530. The PSM equates वारिओ with वारितः, the latter perhaps a back-formation; cf. वारः sprinkling, wetting; वारिओ = व्राहितः (in the sense of गृहीतः)? सुविसण्णो is perhaps a slip for सुणिसण्णो as indicated even by the gloss उपविष्टः. 532. The P-gloss ज्ञायते presumes a reading like गज्जह. It appears that दूरं णिज्जह is to be taken with every clause with slight changes in the shade of its meaning. The gāthā may be freely rendered thus: By (the advancing) night, the moon is taken up (high in the sky); with the (rising) moon even the night advances; with both of them (namely, the rising moon and the advancing night) his passion rises higher; by the passion his (pang of) separation is taken far off; and even thereby (i. e., by the pang of separation) his agony is increased much. The मृङ्गारप्रकाश of Bhoja (22-24, Madras 1926) has a quotation like this (p. 21): चंदुज्जोण मओ मएण चंदाओ णु वड्डिअपसरो । दोहि वि तेहि णु मअणो मअणेण णु दो वि ते णिआ अइभूमि ॥ 538. Note असंतं = अविद्यमानम् according to P-gloss. 539. The phrase अंगे समारुहइ is not quite apt: perhaps the author is confusing in his mind the two types of कामावस्था. The कामावस्था here signifies the stages of the progress of love-affair leading to union; they are not plainly enumerated, still they could be tentatively listed thus: परितोष, आलाप, चिन्ता, वक्तव्यता, दूतीप्रेषण, गुणकीर्तन and समागम. These are to be distinguished from ten stages through which a lover in separation passes, mentioned in the following verses: णिसुणिज्जइ पयडमिं भारहरामयणेसु सत्थेसु । जह दस कामावत्था होति फुडं कामुयजणां ॥ पडमा जणेइ चितं वीयाए महइ संगमसुहं । दीहुण्हा नीसासा हवंति तइयाए वत्थाए ॥ जरयं जणइ चउत्थी पंचमवत्थाए उज्झइ अंगं । न य भोयणं च रुचइ छट्ठावत्थाए कामिस्स ॥ सत्तमियाए मुच्छा अट्ठमवत्थाए होइ उम्माओ । पाणाण य संदेहो नवमावत्थाए पत्तस्स ॥ दसमावत्थाए गओ कामी जीवेण मुच्चए ।; these are really विरहावस्था; see the story of अगडदत्त, 41-45, from Dāyendra's comm. on the Uttarādhyayana. Compare नाट्यशास्त्र (24. 159): दशावस्थागतं कामं नानाभावैः प्रकाशयेत् ॥ प्रथमे त्वभिलाषः स्याद् द्वितीये चिन्तनं भवेत् । अनुस्मृतिस्तृतीये तु चतुर्थे गुणकीर्तनं ॥ उद्वेगः पञ्चमे प्रोक्तो विलापः षष्ठ उच्यते । उन्मादः सप्तमो ज्ञेयो भवेद् व्याधस्ताष्टमः ॥ नवमे जडता प्रोक्ता दशमे

मरणं भवेत् ॥. See also Daśarūpa 41 and Sāhitya Darpaṇa 3. 190. 544. मुक्तसंदेहो = मुक्तसंदेहः? This gāthā presents some difficulty. 545. There are six flavours or *rasas*: कटुः, आम्ल, मधुर, लवण, तिक्त and कषाय; the flavour or relish of amorous satisfaction is called here the seventh *rasa*. 546. कुण = कृ, to produce, to generate. 547. Note the series: संभोगसुख > विश्रम्भ > लेह > प्रणय. 548. पमाणपवड्डियमि increased to a great measure. दिव्व = देव्य = दैव. 550. The first सि is a meaningless particle added for metrical needs (pāda-pūrāṇe), see है० VIII. ii. 217; of course here it is possible to presume that तंसि may be just a scribal slip for तंप्पि. पेच्छियव्व = प्रेक्षण, seeing, glance. 551. मणयं पि = मनाग् अपि; if so, then किं पि is perhaps a slip for किं चि = किंचित्. The form मणयमि for मनसि is not an impossibility and gives also satisfactory meaning, though it is a slight improvement on the available reading. 552. Shall we read तुम्ह-पय- etc.? P would separate तुम्ह and पय.

553-79) I requested Mādhavilatā to convey to Mādhavānila that just as he came from a respectable family, the princess Mahānumati too, as is well known, comes from a noble family and that therefore the prince might choose her for marriage after consulting his father. Mādhavilatā agreed to it, but wished that a message to prince Mādhavānila might be sent by Mahānumati. Mahānumati placed the entire responsibility on Mādhavilatā. After Mādhavilatā departed, the fire of passion began to burn bright in the heart of Mahānumati who felt anxious that some ill might befall the prince who was already suffering and therefore wanted to go personally to the Malaya mountain and offer herself to him without a moment's delay. I told her that I knew very well the mischief of Madana especially when one yearns for an inaccessible mate, and further advised her that she should patiently put up with what has fallen to her lot, that it did not behove her status to be self-willed like this, and that she should learn from my own tale which runs thus.

553. Note the form भणिज्जासु, with the Imperative inflection. 554. भणसि = भण्यसे is apparently a form of the Passive. Construe: [हे माधवानिल, त्वम्] भण्यसे, or [हे माधवीलते, त्वम्] भण; the latter involves some repetition (note भणिज्जासु in 553) and would give active sense to भणसि. 555. At a second thought I find that जानसि = जानासि, and a word like जाया or समुप्पण्णा 'born' is understood after कुले. कं stands for किं. It is possible to take वय-विहवा° = वयोविभवाचारशीलानाम्. 556. Better ता एसो = तस्मादेव. अणुसरिस worthy, matching; the expression अण्णो° may be rendered thus: 'the existence or presence of mutually matching understanding and affection.' The second line is practically identical with that of 413 above; so better render, as discussed above, पुण्यमतिकानां केषामपि etc. 558. Grammarians note only तुम्हे; but here we have तुम्हि, corresponding to अम्हि of the 1st person. It is rather interesting that P notes a variant for a portion of first line which is not self-sufficient and hence not clear. It is just possible that P is noting it from some ms. A word like मयं or समयं will have to be understood after अंक्कम्ह. In using the word पण्णो, either माधवीलता means her own master, or if she means 'husband' (of महानुमति), the usage is anticipatory, because they are not married as yet. 559. According to P-gloss परत्तिय = परिवर्त्तित, but I would equate it with परावर्त्तित

and explain its change on the analogy of अवर्तमानः = अत्तमाणो etc. under है० VIII. i. 271; Pischel § 165. Has परस्मिन् anything to do with परस् + इक, giving the sense of पराच्? 560. तत्तो = त्वत्तः; for the same we have here तइतो, not recorded by the grammars which, however, give तइत्तो and तइत्तो. • कुणिञ्जासु Imp. 2nd p. sing. 563. मुहुत्तमेत्तं is the object of णिवाहिऊण. 564. तप = त्वया, also at 567. The p-gloss अप्पाधिकं is redundant. अप्पाहियं = संदिष्टम्, see notes on 507 above, so read the chāyā न किञ्चित् संदिष्टं वचनम्. 565. Is it that the author uses पि without any specific force, but just as a meaningless appendage; note here अण्णं पि किपि [= किञ्चित्?]. Note the use of future with मा. 'May not anything befall him, anything which is more critical even than this (जं इमाओ वि सविसेसं).' 566. Note Loc. sing. मलयसेलम्मि वच्चइह. Better वच्चइह = वजावः. अप्पाणो is perhaps a scribal slip for अप्पाणा. Lit. सह = राज्, है० VIII. iv. 100. 567. The variants of क are: न, हिअं, गअं, जीयं omitted, निसुअं, चिअ; क reads मयण. 569. A verse nearly identical with this occurs in the story of अगडदत्त found in Devendra's com. (A. D. 1123) on the Uttarādhyayana: पेदिज्जंतो उ पुराकणहि कम्मेहि केहि वि वराओ । सुहमिच्छंतो दुलहजणाणुराए जणो पडइ ॥ ३८ ॥ 570. पेच्छिरो = दर्शनशीलः? Compare in this context what सागरिका says in the रत्नावली, Act II: हिअ, पसीद पसीद । किं इमिणा आआसमेत्तफलेण दुलहजणपत्थणाणुबंधेण । अण्णं च । जेण एव दिट्ठेण दे ईदिसो संदावो णं वड्ढि । etc. Also verse 1 in the same Act: दुलहजणअणुराओ etc. 571. दयितः a beloved, lover; here दइयं = दयितम्, does this mean प्रेम्न्? 573. According to है० VIII. iv. 74 and 132, झर = रम् and जर = स्विद; here the sense is that of the latter. Or even शुभाशुभं for सुखासुखम्. 575. Compare भगवद्गीता १७-३७: यत्तदग्रे विषमिव परिणामेऽमृतोपमम् । तत्सुखं सात्त्विकं प्रोक्तमात्मबुद्धिप्रसादजम् ॥ 577. Generally धूया but here धूवा which may be looked upon as a case of व-श्रुति. कह = कहं. असावण्णं = असावर्ण्यम्, i. e., violation of सावर्ण्य or similarity of caste?

KUVALAYĀVALĪ TELLS HER TALE TO MAHĀNUMATĪ 579-665.

580-633) 'The mighty king Vipulāsaya, being displeased with his extensive fortunes, gave his kingdom to chosen priests and started practising a severe penance on the Himālayas. Indra became nervous at his success and sent the celestial nymph Rambhā on the earth to hinder his austerities. She could enkindle his cupidity; and after remaining with him for a while, she became pregnant, to the satisfaction of gods. The day I was born from her, she left me there and went to heaven. My father invoked the aid of sylvan deities who nourished me with fruit-juice. I grew up with the animals of the forest and began to attend to domestic duties for my father. One morning while I was moving about for gathering flowers in the forest (Described 593-97), I happened to see a celestial Vimāna (Described 599-600) which was alighting on the earth and was occupied by an attractive youth (Described 601-3) who was looking at me. Overpowered by wonder, respect and modesty I offered flowers before him and felt happy to have seen him. In reply to his kindly inquiry I introduced myself to him. He told me affectionately that our meeting was not improper for he too came from a Gandharva family and that his name was Citrāṅgada. He disclosed his intense love for me; he expressed his will to place all his possessions at my disposal; and he made a proposal for my hand (in marriage). His words thrilled my heart with joy and my eyes responded

favourably. I was filled with passion. Quite modestly I expressed my approval, but requested him to mention all this to my father in the hermitage. Lest hindrances may crop up, he was not willing to brook any delay. He held my hand, and even against the family custom we got ourselves wedded under the pressure of passion. After spending the whole day under the Saptacchada tree in that charming park, I told my beloved in the evening that this violation of decorum on our part would not go unheeded. He asked me not to fear, but go to his abode; and he assured me that my father would be appeased after some time.

581. Or आदिद्विगनालक्ष्मीः? 585*1-3 (J). These three gāthās are found in the oldest ms. Even if they are omitted, the narration does not suffer much. They make the context clearer, add some clarificatory details, and have a dramatic tone about them. The last gāthā adds that when his mind was ruffled by seeing her, the fire of passion began to burn bright. 587. पस्य-समय, at the time of delivery, at the time of my birth. 588. Here ति is used with the Acc.; even in Sanskrit इति sometimes appears with the Acc.: संन्यासमिति यं प्राहुः in the gīta. 590. पोत = a young one, or a garment. 592. पस्य = पश्य. The expression कर्म-क्वणपण presents some difficulty; खण्य = क्षण, time (in general), festivity (by rule, छण = festivity); or खण्य = खणण? 593. We want the reading विटवि for विटव. 594. The first line is identical with that of 1030; compare the second line with portions of 57, 229 and 628. 598. Note the loss of initial अ in बलविय. 600. Or सुहालोयं = सुखालोकम्. 604. Note वित्तो कुसुमंजली, i. e., अञ्जलि is Mas. here as in Sanskrit. 605. Note इमे Loc. sing. of the Mas. 606. Are we to read मुद्धमदुरक्खरेहि? 607. Better equate पुष्पलाइ (see 744 below) with पुष्पलावि Voc. sing., 'O flower-plucking girl', than with पूगफलादि as suggested in the chāyā. Rather separate तं and सि and take सि as a particle for पादपूर्णे, used by our author more than once. So read simply त्वं for तरिमन् in the ohāyā. As it stands, it is an अक्षरवृत्त, every foot having 16 syllables and the scheme of gāṇas: रोनीजौगः। Is it गलितक which is defined thus: द्वौ पञ्चमात्रौ द्वौ चतुर्मात्रावेकस्त्रिमात्रौ गणो गलितकम् । अङ्घ्रौ पादे यमिते सति । हे० छन्दोनु० IV. 2.? 609. आसंघा = इच्छा । आस्थेलन्ये । दे० ना० १-६३. Can we take सासंघं = सासङ्गम्, because we have already साहिलासं above? आसंघ = संभावय है० VIII. iv. 35. 610. एकैकम् अन्योन्यम् । दे० ना० १-१४५. 612. कोश is also Neu. according to some lexicons. Note the repetition of पि; either किपि = किञ्चि, or पि therein has no special signification. 613. Compare the 2nd line with that of 567. Have two sentences: ण सह्र कालक्खेवो । मह हियइ etc. सह्र = राजते or शोभते, or even सहते. हियइ Loc. sing. would be quite a normal form in Apabhramśa. 614. म्ह is noted for the Gen. pl. only (Pischel § 415), but here sing. Note the footnote No. 3; that clearly indicates that the copyist of P is aware of more than one ms. with variant readings at times, 615. In these gāthās we have an intelligent depiction of the finer sentimental reactions of कुवल्यावली. 617. असह्रीणा impatience, restlessness? P-gloss explains it here as अनवगणना परा and elsewhere as असधीरता = उत्सुकता, foot note 4 on p. 138. 618. कं used for किं. At a second thought I find it better to take ऊरुक्केण and render the line thus: प्रकटीकृता हताशेन लघुता ऊरुक्केण. 619. There appears to be some uncertainty about the spelling of पोरत्थ or पोरत्थिय. The P-gloss quotes a definition as it were: पोरत्थो दुज्जणो अ देसीय. According to दे० ना० VI. 62: पोरच्छो दुज्जनः । The Prākṛit grammar of Trivikramaṅga gives a different

meaning (I. iv. 121): पोरस्थो मत्सरी, पीलस्त्यवत् । णडिओ वञ्चितः, खेदित इत्यन्वे । दे० ना० IV. 18. लज्जाकुया cf. Marāṭhī लाजाकु. 620. Note that she is scratching the ground with the thumb of the left foot: it appears to be symbolic of bashful, moody reflectiveness. Compare बृहत्कथामञ्जरी 9.93 (p. 409): श्रुत्वेति लज्जिता तन्वी चरणेन लिलेख सा । महीं साचीकृतापाङ्गी वीक्षमाणा नृपात्मजम् ॥ 621. Can we translate the last sentence thus: 'How is it that one is not (i. e., one does not like to be) seen from your side (i. e., by you).' She means to say that any girl would very much like the idea of being lovingly looked at by him. 623. सह to wait? 624. चुक्क = चंश, है० VIII. iv. 177 ; अवसरचुक्कम् 'when the right moment or the opportunity is missed.' सिलिबो शिशुः । दे० ना० VIII. 30. 625. Better वयंसि = वयस्ये, Voc. sing., O friend ! It is equally possible to take मुणिय-मणाहिलासं. The sense requires that अवसारिय = अपसारित rather than अपसारित. As a modest girl she might have rather withheld or contracted her hand than extended it. 626. पम्हुस = विस्तृ, है० VIII. iv. 75. It is possible to take मज्झ = मम agreeing with -कुलकमार्ये and -णडियाए Gen. sing. and स बीवाहो = स (गान्धर्वः) बीवाहः. 628. According to Hemacandra (है० VIII. iv. 421) वर्त्मनो विचः ।, णिविच = निर्वर्त्तनी, the sense being that of निविड. प्रसूत is often used in this text for प्रसूत, flower. Are we to read परिवसिणं qualifying तरुणिञ्जम्? 630. बोल = गच्छ, है० VIII. iv. 162. Note the word अणुकूल, once in the reading of B also अणुकूल. 631. The subject of विपरिणमइ is all the four items collectively, as indicated by the use of च. 632. गच्छन्ह, Present or Imp. pl.; such forms, i. e., with the termination न्ह are found in the Prakrit of the plays; they show perhaps the influence of forms like गय न्ह = गताः सः; if the root is p. p. p. कहु, कहुन्ह = कृष्टाः सः, also कर्षामः.

634-665) While we were talking thus, there arrived my father, looking tired of searching for me for long; and when he saw me seated with the Gandharva prince in his Vimāna, he pronounced a curse that the prince should be born among Rākṣasas, because he had kidnapped his daughter. The guilty prince asked him when his life there would be terminated. The sage became cool, and with pity on me, told him that it would end when he is hit on the head in a fierce battle. The curse carried away the prince, leaving me helpless. Being ashamed of my behaviour I concealed myself behind a thicket of creepers to escape the eye of my father. By this time it was sunset with darkness spreading everywhere. Hiding myself I moved about. Everything round me was gloomy. I wept in the name of my cruel father, my loving beloved, my indifferent mother and the kind sylvan deities. Death alone, I felt, would rescue me from this misery; and I resolved to commit suicide by strangling myself with a garment on the branch of a tree. I prayed that the same Gandharva prince should be my husband in the next life. When I hung myself and was just half alive, I heard the helping voice of my mother who rushed forth, cut the noose and took me on her lap. She disapproved my father's attitude, sympathised with my innocence, and assured me that I could spend my time happily in the family of Nalakūbara, well-known for his kindness and generosity. Thus she placed me under the care of your father; and you know how happily I am spending my time with you. So from my experience I request you not to ignore the elders. We will either take your mother into confidence, or I would see that the prince chooses you for marriage: thus alone you would be happy.'

634. P-gloss presumes a reading तत्तु द्विय for तत्तो द्विय. 635. Or केवलं for नवरं in the chāyā. These four gāthā 635*1-4 are found in p only. Without these verses the context would suffer. Even in p, they are taken over later from another ms., as it is clear from the scribal remark and the repetition of numbering. The gaps in the readings show that the ms. from which they are taken was damaged. 635*1. रक्खसा for रक्खस is perhaps due to metrical needs. 635*2. If we do not accept the emendation in the footnote 1, it follows that वराह = अपराध. 635*3. I would like to withdraw footnote No. 4 and fill the gap thus: जाव सिरसि हओ; the corresponding chāyā would be यावद् शिरसि हत; compare पाविहिसि सिरच्छेयं तदया मुच्चिहसि सावेण, at 1220 below. 640. Pātāla is an abode of darkness. 641. Or even ताहं = ता + अहं. The PSM notes उप्विच्छ or उप्वित्थ with the meanings व्रस्त, भीत; उप्वेत्थ is just the same word. 642. The reading विमालेमि presents some difficulty: it may stand for पि मालेमि as suggested there, or for पि पालेमि (= पालयामि). 643. तं may stand either for जीयं in the earlier gāthā or for रणं understood. Or can सज्ज be taken as an adjective and read सज्ज-भसाणं? 644. Construe कीस मह गयसिणेहो जाओ, मह meaning for me, towards me. 646. As suggested there we want the reading पवजिस्सं = प्रपत्स्ये, or even प्रवजिज्यामि. 649. It appears to be the very सप्तच्छद tree under which she had spent the day with her beloved, see 629 above. 650. Or वलियन्हि = वलितारिम, for वलितवती असि, past p. p. used actively. We can have even हृदयेष्टा for हृदयेप्सिता in the chāyā. 652. सो हविज्जासु is something unusual; सो हविज्जा (= भवेत्) would be quite allright; is it that सु (to be separated from हविज्जा) is just an appendage, like सि or standing for the basic सि, added for the sake of metre (पादपूर्णे)? Or हविज्ज + आसु? 654*1 (p). In 653 Kuvalayāvalī has tied herself to a branch; sometime she should be released; so in a way this verse is necessary. But it is very loosely introduced and is not properly connected with the following verse. It is like an addition after a second thought. Repetition of the numbering shows that it was taken in p later. 655. Note गिर + अवराहा, the prefix is गिर. The sense of परिसेसिया is त्यक्ता, abandoned, left behind. 660. सच्चविया 'looked after.' We get here एच्चिरं or एच्चिरं for इयच्चिरं. 661. तेण + एत्तिथं = तेणत्तिथं, generally तेणत्तिथं. Read in the chāyā एतावन्तं for एतावत्. 662*1 (p). This gāthā is a good conclusion for Kuvalayāvalī's autobiography. It can be dispensed with, only if one remembers 579. It appears like an addition at a second thought. 664. Note the Sandhi: कुलहर + ईसेहि = कुलहरीसेहि. वरेज्जसि and दिज्जसि by the respective heads of the families. 665. Or उभयो: for उभयेपाम् in the chāyā.

666-700) By that time it was morning, and the bright sun rose in the East presenting various scenes (Described 667-78). Finding that it was broad day light, she asked me to go to the Malaya mountain and do what is proper for the occasion. I started in a Vimāna and reached that Malaya palace. Not only it was neglected and desolate but it also presented a horrid scene; and I was simply shocked by this inexplicable situation. To get some information, I went to Keralāpurī which was full of lamentation. I learnt there from a street guard (*pratoli-pāla*) that the prince, while practising some Vidyā, was carried away by some one earlier night; that the king Malayānila and his queen, not finding their son, were plunged in a sea of sorrow; that the king, seeing no other alternative, has decided to retire to the forest bestowing the kingdom on his brother-in-law; and that all this has caused great grief to the public.

666. जह एवं णिवहेज्ज 'if it could be accomplished thus.' The night has been tediously long for her; so she wants to know how long it is for morning. 668. The metre is शार्दूलविकीर्णितम्. According to the PSM, ओलुग, also ओलुग्न = अवलुग्न, meaning ग्लान, दुर्बल etc. 670. उवरि or उअरि = उदरे would be quite normal in Apabhramśa. 675. विउड = नाशय्, हे० VIII. iv. 31. Can we equate विउडतो with व्युद्वाययन्? of. इहल्लयामज्जरी (p. 354), IX. 829: पयसंकोचचकिता वज्जमुअमरा भुवि । संध्यया सपदि व्युत्तास्तमोवीजकणा इव ॥ 676. The figure of speech is मीलित. 678. Rather समुप्फुल्लिय = समुन्मृष्ट. 679. The reading of P जं च = यच्च; that of J जम्ह (= जंम्ह) = यद् मम; अम्ह (of which म्ह is just a modification with the loss of अ) is noted by Pischel in the square brackets (§ 415) for the Gen. sing. 681. आदत्ता presents some difficulty. P-gloss equates it with भणिता; and it perhaps presumes the basic reading as आणत्ता. सुजवेण gives better sense as an adjective of सुहविमाणेण. The last quarter of this gāthā is short by two mātrās: we may read पत्ता मे जल्य. 682. Literally अणिमज्जियकुट्टिमं would convey that the pavement was not washed. The second quarter is metrically defective, having 21 mātrās, instead of 18 as usual. अदिहिवत्तं presents some difficulty: it is better to take it as अधृतिपात्रं. The additional पाठान्तर given in the footnote of P is to be read perhaps as अविह्वत्तं, full of अविहा? If we take it अविम्वत्तं, it gives better sense, but तं is redundant, 684. दु occurs only once here in this text: perhaps it stands for दु misread. णेरिस = तु + ईदृशम्. 686. The reading ताम, if preferred to नाम, is quite normal in Apabhramśa for तावर; and its associate ताम्ब is also found in the readings of this text. 688. विहीर = प्रतीक्ष, हे० VIII. iv. 193. 691. The PSM notes that व is used in the sense of अपि. 696. Both the forms रेतूण and रोज्ज are available (Pischel § 586). 697. परिजण is Mas. in Sanskrit.

701-26) Vacillating between life and death, I resolved to live only to save Mahānumati from dying, returned home heavy with sorrow, and conveyed everything to her. After hearing the sad episode from me, Mahānumati fell on the ground not knowing what to do. Somehow I consoled her. She started pining for her beloved after remembering her various associations with him; how he was first seen by her, how he put the ring on her finger, and how he sent a love-letter through Mādhavilatā. She expressed her inability to live without the prince; and therefore she wished to die, never to be born again. I assured her that there were reasons to believe that her beloved was not dead, and that she could hope to meet him only if she lives. I requested her to propitiate Bhavāni whereby her wishes would be fulfilled. She accepted my request and decided to dwell in the forest; and that is how, with the consent of the elders, we have come to stay here.'

701. Better महानुमति: in the chāyā. 702. Expressions like मणे चित्ती, मणम्मि वरिऊण, हियण चित्तिं etc. are found in this text as well as in the story of Agadadatta by Devendra in his commentary on the Uttarādhyayana. 704. J reads दुब्बोअं = दुर्वाच्यम्; दुब्बोअं may stand for दुर्वाच्यम्, or it may stand for दुब्बोअं = दुर्वाचं or दुर्वहम् as at 122 above. Or even युष्माकं वैरिणामपि in the chāyā. 707. Are we to separate and take हयंतपरियण (= 'परियण') adverbially? 708. If we stick to the original reading जीवयस्, then it can be equated with जीव + क + ईश, क being स्वार्थे addition. सि as noted above is merely for पादपूरणे; so we may

read in the chāyā त्वं for त्वमसि. 709. Or even तं=तत्, then. 710. तुम्हि Inst. pl.; if Nom. pl., then गिपीडिओ has the sense of गिपीडियवंतो. वीसरह=विसरति or विसर्यते? 713. मरणमकाले कयं विहिणा appears to be idiomatic, if not cryptic: she means to say that she has duly decided for early suicide. 714. मोक्ष is Mas. in Sanskrit, but here Neu. अम्ह Gen. sing. (also next gāthā). Pischel puts it in the square brackets (§ 415). 715. Or पुणजम्मो can be taken as one word. 716. Construe लोए मओ त्ति कद्दा झीणा (होइ). 716*1 (P). The scribal remark shows that this gāthā is a later addition in P wherein the verse-number too is repeated. It stands quite loosely in that context; and even if it is omitted, the narration is not affected. In a way it amplifies the suggestion in the earlier gāthā. 717. Or हृदयेष्टाः भोगाः. 718. The use of युगशतैः indicates that Siddhas enjoyed a pretty long period of life; युग means a period of five years. 719. Even his mother would not have subjected herself to the misery of of separation from her beloved son, (but rather committed suicide), etc. 720 (JP). The scribal remark shows that it is a later addition in P wherein the verse-no. too is repeated. Request to worship Bhavānī is quite in the fitness of things. समुह=संसुह occurs very often in this poem: perhaps under the influence of popular pronunciation. भवाणी=भवानि. 721. Or even हृदयेष्टानि (भविव्यन्ति). 723. What is the subject? 725. Construe कुलभवणसुहाणं [उज्झणे] संकप्पो etc. 726. Better प्रबोध्य for प्रबुध्य in the chāyā.

727-87) Hearing this long episode from Kuvalayāvalī, I [i. e. Vijayānanda] asked her how is it that Bhavānī had not still rescued them from misery inspite of their severe austerities. She appeared pessimistic, and continued her narration how Destiny was still cruel to them: 'One day, on the other bank of the river Godāvārī, we heard the noise of people who were discussing the lay-out of the settlement (Described 732-36); and we saw that soon they all camped in hundreds of tents. In the meantime there arrived a princess with a stately following; she with her friends (Described 741-44) came very near us; and all the girls (Described 745-51) started gathering flowers. They got tired and bathed happily (Described 752-60) in the stream of Godāvārī, presenting various scenes. When they came out after finishing their bath, we were attracted by the nymph-like personality of the princess (Described 764-80). While we were wondering who she could be and were quite eager to know about her, she asked her friend Vicitrālekṣhā to go into our hermitage that she might finish the worship of Bhavānī in the meantime. That Vicitrālekṣhā, almost a second heart of that princess, approached us quite courteously; and to satisfy our curiosity she gave us the following details.

727. The sentence is continued in the next gāthā. 728. एम=एवं, quite usual in Apabhraṃśa. 729. इसिसुया is कुवल्यावली. Or ओअग्ग (but here ओवग्ग) =व्याप्, हे० VIII. iv. 141. 730. Construe इह इमाओ जं सविसेसं जायं. 732. What follows here is a mutual talk consisting of instructions and requests in the Imp. 2nd p. or Passive 3rd p. विच्छिण्णं कीरउ, let it be cut or marked out; if it is a misreading of विस्तिण्णं=विस्तीर्ण, then, let it be extended. उद्देश is Mas. in Sanskrit, but here Neu. 733. We want either सारेज्ज इट्ठवहो or सारेज्जसु इट्ठवहं (through Apabhraṃśa इट्ठवहु Nom. and Acc. sing.). वेयडिय= a jeweller. 734. The PSM explains पिहवास as सुहज्जनं. वारकरेणुजानां, of she-elephants to be ridden by turns, or वार=दार? 735. Are we to read 'महाणसाणि which would

be an object of मोक्षु? 736. The expression मञ्जणावलि presents some difficulty. वेष्ट = विलास? See notes on 115 above. Either मञ्जणावेल or 'वेष्ट = मध्याह्नवेला or 'विलास, the lengthening of the third vowel may be due to metrical needs. मञ्जर्णकणय or मञ्जणकणय = मञ्जनकनक, the अनुस्वार before or the doubling of क is euphonic or छन्दःपूर्णे, see हे० VIII. i. 26. 737. Rather एकैकेशम् for एकैकानाम् in the chāyā. Is 'सपदि' Loc. pl. as in Apabhramśa? 738. Or सिद्ध = सृष्ट? 740. The descriptions of flower-collection and of subsequent bathing are found in other poems too, see शिशुपालवध chs. VII and VIII. 742. वसलं विडडं विजलं बलं (v. l. वियलं) त्रयोऽप्यमी दीर्घार्थाः, दे० ना० VII. 33. 745. Literally 'काक्षितमनोभिः in the chāyā. 747. Or literally दूरचाइय = दूरोच्चीकृत. 748. Better स्वेदाद्रितिकाभिः or 'स्वेदाद्रितिति'. 750. समाण = समापू, हे० VIII. VI. 142; both समाणिय and समाणवि are the forms of the Gerund, the latter allowed in Apabhramśa. 751. सरी = सरित्. 752. Or 'रुद्धावरोहणाम् in the chāyā. 753. कच्छडय = कच्छटिका, cf. Marāṭhī कासोटा. 757. सिहिण + उवरे = स्तन + उपरि or उदरे? 758. Literally आयंत = आयात्. Read रममाणायः for रमन्त्याः in the chāyā. We want something like वड्ड for होइ for a better sense. 759. Hemacandra equates मसलो with अमरः (VIII. i. 244); it is interesting to note that Sanskrit Lexicographers note a word मसन, *m.*, a bee. Rather परिमाणयन्त्याः for परिमायमानायाः in the chāyā. 762. परिवालिया = परिवारिता, or प्रतिपालिता. 766. हरइ attracts; see गडडवहो 367. Or we may expect some such reading: रेहइ कुमरीएँ for हरइ कुमारीएँ? 767. Note मञ्जपसं is Neu. 768. Lit. निर्वर्त्मोत्तुङ्गाभोग...etc. हेति, as it stands there, presents some difficulty. उत्सङ्ग is Mas. in Sanskrit, but here Neu. 769. Her limbs are being described, so we cannot supply in this context a subject सा for समुव्वहइ; are we to read समुल्लसइ for समुव्वहइ? भुयाजुयलं, cf. भुआयंत illustrated by Hemcandra at हे० VIII. i. 4. 770. कंधरा or कंधरः, the neck, 772. Are we to separate वि हरइ? 773. छित्ताइ + इंदीवराइ. 774. Literally सह = राज्, हे० VIII. iv. 100. 775. निष्पंकं is to be taken in the sense of निष्कलङ्कम्? Literally विणिम्मवियं = विनिर्मापितम्. 776. For हरइ see 766 above. In describing the charming personality of लीलवती, the author begins with her feet (764) and going upwards he stops with the description of the केशप्राम्भार (776). 777. The reading of ङ is अच्छीण; note the expression चलिं देइ and cf. Marāṭhī हळू देणें. 778. Or परिविन्तितवती अस्मि as discussed above. 779. With this and the next gāthā compare: अस्याः सगर्विधौ प्रजापतिरभूच्चन्द्रो नु कान्तप्रभः, शृङ्गारैकरसः स्वयं नु मदनो मासो नु पुष्पाकरः । वेदाभ्यासजडः कथं नु विषयव्यावृत्तकौतूहलो, निर्मातुं प्रभवेन्मनोहरमिदं रूपं पुराणो मुनिः ॥ विक्रमोर्वशीयम् I. 8. The various readings of क are: अहंकइ, निष्पजइ, लोअपिआ; क reads वेयं. 780. Most of these find a place in the list of jewels churned out from the ocean, see the notes on 174 above. Literally विनिर्मापित in the chāyā. 781. A gāthā partly resembling this occurs in the tale of अगडदत्त-किं एसा अमरविलासिणी उअह होज नागकन्न व्व । कमल व्व किं नु एसा सरस्सई किं व पञ्चक्खा ॥ ३० ॥ 783. हल for the usual हला. Read इदं for इमां. 784. जो stands either for जा or serves the purpose of जं. अम्हि Inst. pl.

787-801) 'The famous king Śilāmegha, the lord of Simhala, while returning to the capital after strenuous hunting, saw a terrific boar before him. He chased it on horse-back and was led into a thick forest. The boar entered a deep lotus lake, and the king halted on the bank with dismay. Suddenly stood before him an attractive girl with a garland in her hands requesting him to accept her in marriage. On his hesitation she narrated to him her family story.'

789. Generally रत्ना for रमित्वा in the chāyā. 790. Either एक-पादक etc. or एक a separate word to qualify कोलो? Rather समुच्छलितः in the chāyā. Compare कथासुरिस्तागर p. 33 (verses 43 etc.) where king चण्डसेन pursues a वराह and then 'meets a girl. 792. Perhaps पिच्च is a misreading for पोच; पोचं सुकुमारम्, दे० ना० VI. 60. 793. We want राहणो नियंतस्त, Gen. Absolute. It is better that we take सो going with महाकोलो. 800. A passive form of the type of परिणीयसि, i. e. in -ia (here of course -iya with yaśruti) Pischel would specialise only for Śauraseni (see § § 22, 535), that in माहाराष्ट्री being परिणिज्जसि; here it may have been formed even under Sanskrit influence, the Sanskrit form being परिणीयसे. 801. ऋ=मम, Gen. sing.

802-9) 'The great Vidyādhara king Hamsa of Sulasā had two daughters Vasantaśrī and myself, Śāradaśrī. Once during our visit to Kailāsa we happened to laugh at Ganeśa who was jubilantly dancing before Gaurī and Hara. He cursed me that I should be born in the human world and kindly gave as my attendant that boar which brought you here. This means that Ganeśa himself has chosen you as my bridegroom, so kindly accept me as your wife.'

803. In the first quarter there are 12 mātrās; still it is defective, because they cannot be divided into gaps of four mātrās each. 805. जे=आवाम्, see notes on 215 above. 808. In the Com. संजातरूपेण perhaps stands for संजातकरूपेण? Of course ऋ=मम. 809. The reading of ऋ in the second line reminds us of gāthās Nos. 557 and 665.

809-868) Hearing this story Śilāmegha duly married Śāradaśrī and returned to his capital to the joy of all. This princess is their loving daughter, Lilāvati by name. On the day of her birth a divine voice as well as astrologers announced that the beloved chosen by her would be a universal sovereign. Her birth festivities (Described 817-19) were celebrated. When she reached youth, king Śilāmegha ordered experienced painters to sketch all the great kings. The paintings were put in Lilāvati's bed chamber. From the day she saw those various kings, she became emaciated with passionate longing, losing all interest in her daily duties and diversions (Described 828-31). One day I took her into confidence and asked her why she was like this. She disclosed to me the following details: one charming king (Described 838-42) in the painting had struck curiosity in her heart; on inquiry she found that the prince who had won her heart was the famous king Sātavāhana; she yearned to marry him; while she slept anxiously one day she saw in her dream that the prince was on her bed having amorous sports with her; when she got up she was all alone; and since that day she was burning with the fire of separation. She announced further to me that death was certain, if she were not to meet him. In consultation with her, I disclosed all this with due courtesy to her parents who immediately consented that Lilāvati would be sent respectfully and she could go to Hāla (i. e. Sātavāhana) next morning.'

811. खुज्ज or खोज्ज, hoof-mark, as explained by the com. 812. There is, however, a देशी word: परिलिखो लीनः। परियरो लीन इत्यने। दे० ना० VI. 24. 815.

of. 157-8 with this and the next gāthā. केनापि देवेन by some god, or दिव्येन one who is celestial. 816. वर in the sense of वरण. 818. Lit. ऊर्ध्वोक्ताः of. गुणीतोरण in मराठी. The ms. B expects हृद्रेषु, but 'हि' can be quite normal as the Loc. pl. termination in Apabhramśa. The form 'वडाओ. presumes the Sk. word पटा; B reads 'वडायाउ=पताकाः. 819. Note 'बंदिण for बंदीण, perhaps for the sake of metre; such a shortening would be quite normal in Apabh. Both would do: बहुविधानि (lit. 'विधकानि) or बहुविभवानि. 820. The gāthā presents some syntactical difficulty; are we to read 'णामकरणाइ-संगलीएहि? 822. Lit. होज्ज=भवेत् Pot. 3rd p. sing. 823. Lit. बृद्धकुशलानाम्. Better निजनगर-चित्रकाराणां in the com. 824. सीसहा Voc. pl. reminds one of the Apabh. termination 'हो or 'हु for Voc. pl.; or सीसह=सिष्यक, ka being changed to ha on the analogy of शुनक=सुणह, or ह itself being a स्वार्थे suffix (Pischel § 206). The object ते for लिहेऊण is understood. 826. परत्त=प्रयत्न? 828. Compare some of the expressions here with those in the समराइचकहा, II भव, pp. 65.-6, especially those verses in which the love-lorn condition of कुसुमावली is described: चिरपरिचरियं पि पादेइ नेय सुयसारियाण-संधायं!; बहुमन्नह नेय भूषणकलावं! 829. Cf. मज्झइ नय गेहदीहियाए उ। सम० p. 65. 830. Is रज्ज used in the sense of रज्जण* or अंगराय? वाउलिया cf. बाहुली in मराठी. Lit. अवियण्ह=अवितृष्णम्. All along she lies on her bed even though she is not asleep. Cf. अह सेविउं पयत्ता सेज्जं अणवरं। सम. p. 65. 831. Cf. नाहिलसइ आहारं। सम. p. 65. 833. योगाभ्यास>जोयभ्यास>जोयाभास. 834. वेसंभ to confide. 835. Cf. अरिथ पियसहीए वि नाम अकहणीयं। सम. p. 66-7. According to the text adopted, read the com. thus: तव न कथयामि! 836. Note the form जणंति, for the expected जणेंति like जणेइ at 668. 837. Either वयंस-सिद्धाण (see वयंसेसु), or वयंसी=वयस्या. Better अनु-भवात्सरया in the com. 838. This description of सालाहण deserves to be compared with that of सिंहकुमार in the समराइचकहा II, p. 68; some of the expressions are strikingly similar. Cf. तवियतवणिज्ज-सरिसवण्णो, p. 68. 839. Cf. कसिणसुसिणिद्धकुडिल-कुंतलसारो, and आरत्ततिभागदीह-विसाललोयणो, p. 68. 840. Cf. उजुंगनासियावंसो पीणविथिण्ण-बच्छत्थलो, and आजानुलंबियपसत्थेहाविभूसियकरयलो, p. 68. 841. Cf. पीणपकोट्टदेसो, मणहर-तणुमज्झभाओ, p. 68. 845. उरओइय=उदितोदित, is this a proper name? आराहो=आराध्यः. 846. डोहल्या, cf. डोहाळे in मराठी. 849. Or अवहिय=अपहृत. जे=जं com. meaning अहं, see notes on 215 above, can जे stand for जें=तेन, not unusual in Apabh.? 850. अवंगेहि + उण्णमंत. Note also the reading of B. 852. Rather 'विरलंगुली हत्थो='विरलाङ्गुलिः हस्तो. 853. Or कपोल-पाशयोः 'on the beautiful cheeks', on the analogy of कर्णपाश. 854. The PSM notes only चाडु; in this text we have once चाडु (614) and once चाटु here. 856. ण-यणमिह stands for ण याणमिह; य for या may be for the sake of metre; on the termination मिह see Pischel § 454. 857. सिविणयं=स्वप्नम्. 860. तुमिह=तुम्ह. 861. उदेसियं=उदेशम्. 863. भणियमिह=भणिता + असि=भणितवती असि. 865. अहं ण-याणिमो violates agreement. 867. एवं भणियाइ मए when I was spoken to or addressed thus. 868. Rather बहु मत्वा in the com. Construe सव्वायरेण पेसिया एसा पहाए हालस्स वच्चउ। The variants of क are: गुरवयणेण, मज्झिऊण, तह, वच्चओ; क reads सव्वायरेण.

869-887) After hearing all this from Vicitrālekḥā, Mahānumatī requested her to convey to Līlāvātī that she herself was the daughter of Vasantasrī, thus her sister. Vicitrālekḥā went back and returned to us again with Līlāvātī and her retinue. After mutual greetings we had a lot of joyous and touching talk. I quieted the curiosity of Līlāvātī, who was surprised at our stay here, by telling her all that I told you. Līlāvātī

also announced, despite of our remonstrances, her resolutions, natural for a younger sister, to stay with us till Mahānumati meets the beloved of her choice. Thus we are enveloped in a series of calamities: what to say of Bhavānī's grace?"

870. Cf. मावस बहीण in मराठी. 871. B would read हिय-ग-मायत etc. 873. सरिसाए qualifies मए; the meaning सहर्षया suits well; is it that the author has used सरिस as a contracted form of सहरिस for the sake of metre? 876. पुसिऊण = मृद्धा. The Sk. word is कमण्डलु the weakening of *m* and the change in the final vowel (closely agreeing with the usage in some of the Modern Indian languages) may be due to popular or अपभ्रंश influence. 877. Also आया = आकार, form. 880. Note the forms occurring in this text: केचिर, जेचिर and तेचिर; cf. Pischel §159. 885. Here व is used the sense of अपि. P-gloss has rightly explained the meaning. 886. पिसुण = कथ, हे० VIII. iv. 2. Better read in the com. 'निश्चयादिनिवर्तयितुं. 887. It is just possible that the basic reading of P was अम्हेह = अम्हे + इह. The reference is obviously to Vijayānanda's question at 727-8 above. Here ends what Kuvalayāvali had to say about Mahānumati, herself and Lilāvati.

888-920) Having heard all this from the mouth of Kuvalayāvali, I told her with joy that I was a devoted servant of king Sātavāhana and I would like to meet Lilāvati and convey thereafter all this to the king. She was over-joyed at my arrival there and told me how Lilāvati lives at a short distance in the vicinity. In the mean-while Mahānumati arrived there; and when she learnt about me, she expressed that it was a happy day for all of them. As bid by her, next morning, led by an ascetic girl and accompanied by Kuvalayāvali, I passed through three quadrangles and saw the princess Lilāvati seated on a golden sofa, on a crystal slab. After being duly greeted Kuvalayamālā (i. e., Kuvalayāvali) shared the seat with her. After due decorum I took my seat in front of her. She greeted me with respectful and bashful eyes. I was given a sportful bath by girls in attendance, and I was fed sumptuously; my time easily passed in jocular talks. After spending a day there, though they pressed me to stay on, I started on a continuous journey and came here to wait on your feet."

890. We have half a dozen occurrences of the form साहेमि in this text but साहमि is used only once here: the reading of B, however, is साहेमि. अप्पण = आत्मीयं qualifying 'फलं; अप्पणपडुणो = आत्मप्रभो; अप्पण being the base standing for आत्मन् and the अनुस्वार being euphonic; or अप्पण (B अप्पणा) is a scribal slip for अप्पणो = आत्मनः, as the com. takes it. 891. इसिसुया is कुवल्यावली. 892. Note the संधि in अदोयण = अर्थ + योजन; अद्धमि can be taken better as अध्वनि; the expression means 'at a (road) distance of half a yojana'. 897. सि is for पादपूजे. 899. गोसं प्रभातम्। गोसर्गशब्दो यदि संस्कृते रूढस्तदा तद्भवो गोसर्गशब्दः। दे० ना० II. 96. 901. पढमं stands पढमं दारं. 903. As the com. indicates, अब्भंतर = अब्भंतरं; so अब्भंतर कयं etc.? 904. Note how B reads सुवण for पिसंहि possibly to avoid an apparently difficult reading. 905. रिक्ख = ऋक्ष, a star. 907. सत्थीवायण = स्वस्तिवाचन 'a religious rite preparatory to a sacrifice or any solemn observance (performed by scattering boiled rice on the ground and invoking blessings by the repetitions of certain Mantras; also applied to the fee or complimentary present of

The gap, in the numbering of P perhaps shows that P also had this gāthā. Rather मन्त्रयमाणः for मन्त्रयन् in the com. 934. से पदुणो; से may be a particle for पादपूरणे; or तो से 'just then'. 937. 'गई for गई Acc. sing.

939-1001) After the departure of Vijayānanda, king Sātavāhana, spent his time restlessly without attending to his duties and diversions. He conversed with Pōṭṭisa and others only about Līlāvati and anxiously awaited the arrival of Vijayānanda. One day Vijayānanda came back, pale and dejected, and he addressed the king, explaining his sorrow, in this manner:

'The Fate is adverse and we have no control over the circumstances. With a party of just one thousand speedy horses I went to Līlāvati, and she was overjoyed at my arrival. I presented her with the necklace and she placed it on her breasts. I informed Vicitrālekḥā that the king had no adequate words to convey to her. I told them how you had neglected all your comforts and were pining for Līlāvati. After finishing bath and meals I came to the hermitage accompanied by Līlāvati. Both of them (Mahānumati and Kuvalayāvali) inquired about your well-being and were eager to witness the day of your wedding with Līlāvati. In course of our happy conversation, the necklace presented by you to Līlāvati was seen (by them) round her neck. On their anxious inquiry, I told them that Viravāhana, the lord of Malaya mountain, was arrested by us in our military campaign; and in his treasury this necklace was found and is now presented by the king to Līlāvati. Hearing this they started weeping and consequently Līlāvati fainted. They inferred that Mādhavānila was no more. Mahānumati lamented that her survival was fruitless, and that she had to become a witness to the calamity of Līlāvati in addition. Mahānumati requested Līlāvati to go to her beloved. I felt very sorry at their sad lot. The Yakṣa princess (Mahānumati) asked me to present to you the Ring, an exchange-present for the necklace. She further whispered into my ears to send you there that Līlāvati might change her mood. Līlāvati has conveyed to you that she should not miss you at least in the next birth. Bidding good-bye to all of them, I came here; and it is necessary that your honour should act quickly in the matter.'

939. अप्पा वि विम्हरिओ=आत्मानम् अपि विस्मृतः (i. e., विस्मृतवान्); the author has expressed it as if the subject is in the Inst.; as construed अप्पा Acc. sing. 941. अनिर्वाणः without calmness or quiet. सुई=श्रुति, scripture. 944. The expression मूटकादि in the com. is not clear. 945. कयपणामो for कयपसाओ would be more proper. 946. गिरोज्ज=निर्+ओजस्. 947. विस्सुह=विमुख, perhaps a contamination with words like संसुह. Compare the popular saying: मनसा चिन्तितं कार्यं दैवमन्यत्र चिन्तयेत्. 948. विजयानन्द wants to go quickly, so तुरगसहस्तेण sounds strange. Are we to expect instead a reading तुरगसहस्तेण? एकेन घुज्वेन तुरगसहायेन would be quite allright. 949. Lit. प्रयुताक्षिगुणा. 950. Here से may be a particle for पादपूरणे, see 934 above. 956. तद्विहरमणीया is some what cryptic. 957. The word तुहंविद्याह deserves special attention; the appendage चिय [=एव according to the com.] is no more a separate word;

both together form one word to which terminations can be added; compare the मराठी usage तुमच्या, आमच्या (oblique) etc. Better अच्छा for पेच्छा which may be due to a similar word in the next line. 958. Cf. ठाण देणें in मराठी. Note the weakening of *m* in णिविसं as in अपभ्रंश. 960. अप्या Acc. sing., see 939 above. 961. Lit. वयणाओ = वदनात्. 962-3. These two gāthās are to be taken together, दे ण्हावय etc. 'He is tired by traversing a long path (journey); well, give (him) a bath first that he would go etc.' The com. takes दे = देव which is obviously wrong; दे is a term of address संमुखीकरणे. 964. पइटो = प्रदिष्टः or प्रविष्टः led or received? 969. In the com. शुभदिवसः. सुद्धिओ आन्तः। दे० ना० VIII. 36. 970. In the com. करकमलश्रीसंग. 973. Better पर्यपिय = प्रकम्पित, not प्रजल्पित or कथित as the com. takes. 974. The reading recorded in the footnote of P suits the context better: that पात्र has 18 मात्राs. 975. The variants of *k* for the second line only are: *v* for च, कोसअ or कोनअ for कोसे; *k* reads केचिरयाळ. 976. This mention of वीरवाहन is inexplicable. The necklace as we know, was presented to prince माधवानिल, the son of king मलयानिल. Possibly because of the adjective णराहिवो, the com. takes वीरवाहन = मलयानिल, but P.-gloss identifies him with माधवानिल. The thread of the story is not properly handled here by the author. As we read later on (1053), Mādhavānila was arrested by Nāgas who threw off the necklace which somehow came into the possession of वीरवाहन. The arrival of the necklace in Hāl's treasury makes महानुमति believe that माधवानिल is no more. 977. The use of माण्डारागर in Sanskrit shows that the etymology of माण्डार (Pk. मंडार) was practically forgotten, at least by the com. 980. Though both महानुमति and कुबलयावली are lamenting, those are the expressions of महानुमति. Better परिरक्षितम् in the com. 981. अविसारो is perhaps a देशी word meaning आधारः as taken by P.-gloss. 982 (J P). The contents of this gāthā are amplificatory and quite befitting. The narration would not suffer even if it is omitted. The form हियवय reminds us of हितपक्क which is restricted to पैशाची (दे० VIII. iv. 310); perhaps both go back to हृदयक, क being स्वार्थे suffix. 988. एसां अंगुलिओ Nom. for Acc., or we can supply an appositional object like जं. 989. सपत्तिअ? 993. लीलावई = लीलावई. समपेउं has the sense of gerund. Rather 'नुठास्यामि in the com. 995. भाजन is not necessarily used as Neu. 1001. कलमो तथा कुसुमालो चोरः। कुसुमालो शून्यमनाः। दे० ना० II. 10, 42. P.-gloss and the com. rightly give the meaning अपहृतम्; compare 992 and the expression गिरगलं हरियं.

1002-7) The king expressed his view that Līlāvatī, noble as she is, would not change her decision; it is better that they all perish with Mahānumati; let the prophesy of the divine voice be fulfilled only in the next life.

1002. सरिस्त, cf. सरित्, सरिक्ख, सरिच्छ etc. 1003. पत्तिय from the root प्रति + इ. 1006. Better कः अन्यायः for कोऽन्यो न्यायः in the com. 1007. से = तस्याः, for her, in her case. Now Nāgārjuna and Hāla go to Pātāla and Mādhavānila is rescued.

NĀGĀRJUNA AND HĀLA GO TO PĀTĀLA AND RESCUE MĀDHAVĀNILA 1008-63

1008-63) Seeing the king desperate, with disappointment, the teacher Nāgārjuna requested him not to succumb to death like a common being but try to achieve great powers. He proposed to the king that

he would take him to Pātāla where life is longer without old age and disease and the pleasures are eight times more than in heaven. After a good deal of thought the king welcomed the idea. He gave the kingdom to his son; and being led by Nāgārjuna, he started from the metropolis and entered the forest on the banks of Godāvarī, causing a great sorrow to one and all behind. His party consisted of two hundred servants, two hundred princes and a hundred poets. Led by Nāgārjuna and accompanied by Vijayānanda, the king reached the opening of the cave, the gate of which was guarded by a terrific lion. Ignoring it they went ahead. Then they reached a second gate which was closed by a big slab of stone and attended by the party of Heramba. It was opened with due formality, and thereafter they saw the temple of Īśvara in the centre of a luxuriant garden, full of fruit and flower trees (Described 1026-32). After offering prayers to Īśvara (the lord of Bhavānī), they reached the third gate heavily closed with a golden door and bolt and inaccessible on account of terrific serpents. There stood a gallant youth eager to enter Pātāla but restrained there by wicked serpents. On seeing the king the serpents fled away in different directions, setting that youth free. The young man hailed the king as his liberator and expressed his sense of obligation to him. He introduced himself to the king saying that he was Mādhavānīla, the beloved son of the Siddha king Malayānīla, the resident of Malaya. The king was extremely happy to hear all this, and disclosed to him that it was the ring in his possession that rescued him. The prince recognised his ring and eagerly asked the whereabouts of it. The king told him all about Mahānumati. He felt very happy, and a bit relieved that he was restrained thus by serpents and that the necklace was taken away from him. He requested them to go to Mahānumati and he himself went towards the Malaya mountain saying that he would join them after meeting his anxious parents. Further, after opening the golden gates, two ladies approached the king saying that it was the palace of Ratnaprabhā who was pining for his sake. Nāgārjuna, on behalf of the king, asked them to convey to her that her palace could be reached after great difficulties but that they could no longer halt there unless Mādhavānīla is made happy. After saluting Īśvara, the king started home with Nāgārjuna. He bathed in the stream of Godāvarī and rested in his palace. There was a great festivity on the king's arrival.

1010. Note the use of Dative here: धम्माय etc. Note उत्पत्तिविणासो is sing. 1012. सुमईण for the wise, in the case of the wise. 1015. In the com. rather वर्ष for वाम. 1016. Note that नागार्जुन is being styled as a मिथु. 1017. Though the documentary evidence is not quite favourable, the पाठान्तर given by P deserves some attention. 1018. The variant readings of K are: मन्ततो, चिख, दिन्ननियहिअओ, नायज्जु°, निग्गओ, नियपुरा°. 1019. गोला is not usual in Sanskrit, better गोदा in the com. 1020. ओडुग्गो (here ओडग्गो) सेवक; दे० ना० I. 164. It is quite significant that हार takes with him one hundred poets. 1021. विवर appears to be something like a cave, to represent the entrance of the पाताळ. The

variants of *k* are: नायञ्जुणं, सरि for गङ्ग. 1022. पसय, a देशी word, meaning a kind of deer, or even बालहरिण. 1023. विडिचिरं विकरालम् । विडिचियं इत्यन्ये । दे० ना० VII. 69. 1024. Lit. समुत्थगितम्. 1025. सिद्धोसावगम=प्रभात according to P-gloss. Lit. कृतपुरश्चरणस्य, पुरश्चरण 'uttering holy names with some rites.' Cf. मोक्षं जायं, with मोक्षं शालं in मराठी. Note the form तत्तोहितो which has double termination of the Abl. Pischel notes तजोहितो only in Amg. (§ 425). 1029. Rather सुगन्धवहम् in the com. The third quarter is short by two syllables: I would add सिय after °सिय. 1030. The first line is identical with that of 594. 1031. Note that *n* has quite an independent second line. 1033. Better संसारसंभवभयसंहारकं and विसर्पन्ति in the com. 1036. Rather दुष्टभुजंगमैः in the com. 1037. The सुरसुंदरीचरिय (II. 238ff) describes a similar situation in which a gallant prince is surrounded by deadly serpents, but he is rescued from them when sprinkled by water in which was dipped a miraculous jewel. 1039. Note तइतो as at 560. 1041. कं=किं? 1042. The expression अप्पाणप्पं कहेयव्वं presents some difficulty: अप्पा + अणप्पं [=अनल्पं] कहेयव्वो, or अप्पाण or णा [=आत्मना] अण्पं [Neu.] कहेयव्वं? 1046. Note अप्पाणं परितुलियं. 1048. Rather सुद्यत् for सुद्यमान in the com. 1049. इय-वरंगुलिओ, इय=इत, ज्ञात, जाना हुआ according to the PSM.? क्त्य in the sense of कथम्? 1051. Rather अमित for अमात in the com. 1054. दे is just a term of address and has nothing to do with देव; the com. is perhaps misled by the following letters. वच्चह=व्रजत. विसमर्थं=विपमर्थं, see 1008 above. Better संगमिस्सामि. 1055. Note the expression राइणो भणिऊण, cf. राजाला सांगून in मराठी; the com. adds अये in Sanskrit. 1056. The com. has missed the point; चंदवयणाओ is obviously an adjective of पुरंधीओ. 1058. The idea appears to be that नागार्जुन speaks on behalf of the king. 1060. मित्रः Mas. 1063. घरहरं, cf. घरोवर in मराठी. The picture of पाताल that we get in the above gāthās is interesting. The way to it is from the bank of गोदावरी. The mouth of the cave or विवर has its gate guarded by a terrible lion; then the second gate is obstructed by a big boulder and attended by a party of हेरम्ब; thereafter at a distance of half a Yojana there is the temple of Isvara in the midst of a rich garden; after covering some distance there is the third gate with a golden bolt which seems to be the entrance of the Pātāla; behind it there is the palace of रत्नप्रभा, of difficult access. After returning from पाताल to his capital king Hāla marches to Sapta Godāvarī Bhīma.

THE KING MARCHES TO SAPTA-GODĀVARĪ BHĪMA 1064-1146

1064-1105) Then the king, in his full assembly, ordered the Chief of the Army for a march next morning. The necessary orders (Described 1065-69) were passed in the camp: the king was to march in the centre, with the Rāstrakūṭa army at the front and with the Chālukya army on the west. By this time it was sunset; it was all dark for a while; and then gradually rose the moon, creating an occasion to lovers for various amorous sports (Described 1073-86). Then dawned the expected morning, announced to the king by bards and presenting a variety of scenes and situations (Described 1087-1101). The astrologers announced the auspicious moment for the march, the drum being beaten. Foreworded by the auspicious benedictions of priests and acclamations of victory by the bards and in tune with various musical notes the king marched out with his army and camped in the vicinity of the metropolis.

1064. Rather सर्वास्थानप्रतिष्ठितेन. 1066. पडउडी = पट्टकुटी, tent; गोणी, a bag, cf. गोणपाट in मराठी; मलवा, cf. मलअ, a देशी word, आस्तरणविशेष according to the PSM. मंदुरा f. अश्वशाला; p clearly मंदराई, Neu. 1067. निद्राडिज्जंतु = निःसार्यन्ताम्. पको इतः समर्थश्च। दे० ना० VI. 64; note how B wants to read differently. पंच छ would be a good expression, 'five-six hundred' as in मराठी, पांचसहस्रें. 1068. रट्टउड stands for राट्टकूट and सुलुंकी (note its uncertain spelling) for चालुक्य; compare the words राठोड and सोलंकी. हारि f. पंक्ति, श्रेणी, column (of soldiers). 1069. सारी, युद्धके लिए गजपर्याण PSM. 1070. बद्धाणुराय stands without termination as the com. takes it, or बद्धाणुराय-तुरियं. 1074. J clearly reads मण्णु, but P and B very nearly agree with Hemacandra's (VIII. ii. 44) special rule that मन्नु = मन्त् and मन्त्र. 1076. अवलंबिज्जइ? 1079. Rather गण्डपाशया in the com., गण्डपाश, beautiful cheek. बोच्चत्थं वीपरीतरतम्। दे० ना० VII. 58. 1081. Lit. परिमास = परिमशे. 1087. पइण्ण = प्रकीर्ण? 1091 (JP). This is a beautiful gāthā describing the morning scene and quite independent by itself. We find that Hemacandra has quoted this to illustrate that ए (and ओ) could be short at the end of a *pada* (छन्दो. p. 1a, Bombay 1912): एद्रोतौ पदान्ते प्राकृते हस्वौ वा। पदान्ते वर्तमानावेकारौकारौ प्राकृतभाषायां हस्वौ वा भवतः। यथा "पञ्चसगयवरम्मूलियाए उड्डीणससिविहंगाए। धवलाई गलंति निसालयाए नक्खत्तकुसुमाइ॥ उअ ओ [= पो] मरायमरगयसंवलिआ गहयलाउ ओयरइ। गहसिरिकठम्मडु व्व कंठिआ कीररीछोला [= ली]॥ ईं हिं इत्येतयोर्हस्वत्वं शब्दानुशासने निर्णीतमिति नेहोच्यते॥. The second quotation उअ etc. comes from the गा० स० १-७५, but the first is not traced there. This gāthā, with its second line read somewhat differently, is found included in the सुरसुंदरीचरिय, III. 245, where it stands thus: पञ्चसगय-वरम्मूलियाए उड्डीणससिविहंगाए। रयणिलयाए गलंति व कुसुमाइ तारयनिहेण॥ 1092. The imagery is well projected. 1094. Lit. पहुओ = प्रधुतः; विज्झायइ, cf. विज्झणं in मराठी; जिहाओ is often used here in the sense of संघातः. 1096. Rather निद्रानिभसालस etc. in the com. 1097. कडिलं निश्छिद्रं कटीवस्त्रं दावारिकः शत्रुराशीर्गहनं वनं चेति सप्तार्धम्। दे० ना० II. 52. 1098. Rather निद्रालसशोभ्यमाण etc. in the com. 1100. अज्झाशब्धो असती शुभा नववधूस्तरुणी एथा चेति पञ्चाशः। दे० ना० I. 50. 1101. छउयं तथा छिक्कोलियं तनु। दे० ना० III. 25. गीसहं = निःसहं, languid. Rather परिसवंति = परिशपन्ति, curse, see 1110 below. 1102. We will have to construe [राया] विण्णत्तो. 1103. See the 2nd line of 116. 1105. The reading पुर would be more realistic.

1106-46) Next day the army marched on creating a great noise and confusion of mutual talk (Described 1106-15), and by midday reached a mountain side and started camping there: every one was at ease in one's own way. The east was blocked by elephants, the north by bowmen, the west by horses and the south by dogs: the king, on being requested by hunters, finished his successful hunting after deer, boars etc. and returned to his camp in the evening.

1106. For the description of the talks among soldiers, see हर्षचरित VII (ed. P. V. Kane, Bombay 1917, pp. 57-58); also गडवहो 371-82. Rather पथा for पथेन in the com. 1107. सुंठो अधमहयः। दे० ना० II. 91. 1108. बड्धि, to be connected with बलि or बलिय, strong, stout. खोणिया perhaps refers to the snout, or to the socket of the nose; according to the com. perhaps the bony structure, नक्क, nose, cf. नाक in मराठी, perhaps to be connected with नख् or नाख् + क. 1109. णोळ = क्षिप्, हे० VIII. iv. 143; cf. हर्षचरित p. 58: धव वारय बलीवदान्, बाहीकरक्षितं क्षेत्रमिदम्। लयडाहि, according to the com. लयटकात् इष्टकामयस्थानविशेषात्; I think, लयडा stands for लया or लता with ड of स्वार्थे suffix. लिंको तथा लीवो बालः। दे० ना० VII. 22; लिंकरूप =

डिम्बरूप; cf. लेकरुं in मराठी and दिकरो in गुजराती; the reading of B is डिकरुं which anticipates the गुजराती form. Are we to construe thus: किं पेच्छसि। मा णोहसु बहलं. etc.? 1110. करम्भो दधिसक्तवः। इत्यमरः; [करंभो] दध्योदनः। दे० ना० II. 14; डेरय, cf. डेरा in मराठी; कं whom, or standing for किं why. 1111. वंठो अकृतविवाहो निःस्नेहः खण्डो गण्डो मृत्युश्चेति पञ्चायः। दे० ना० VII. 83. खोर = अथमल्ली or वेद्या according to the com.? 1112. धुनसु = धुनीहि (rather than धुनः). फलय, a shield? 1113. The word ओणकिर or ओणिकिर is rather obscure; it means वृषभवाहक according to the com.; P-gloss equates it with कोरिक, equally obscure: is this a back-formation of कोलिअ, a fisherman? 1114. वण्वसिण्ण should mean 'wild' 'dwelling in the forest'; both the P-gloss and the com. give it a conventional meaning, viz. राजप्रसादगवितेन. सोणहिअ, here °हीय = शौनिकिक, according to PSM, श्वानपालक, कुत्तोसे शिकार करने वाला. कुकुटः, note the spelling. 1115. णीसवेसि = त्वरयसि, both the gloss and the com.; it is not recorded in PSM.; can we connect it with (निस्) + श्रामय् to cause to be fatigued? सेहो मृगशिशुः शरश्चेति द्वयः। दे० ना० VIII. 57. 1117. Perhaps the com. takes कटक to be only *mas.*, but it is *neu.* as well in Sanskrit. 1118. झंभण = जृम्भण. The com. presumes बहु for पदु. 1119. ओयारण = अवतारण. 1120. Lit. णियलिज्जंत = निगद्यमान. 1121. Better सिज्जंत = सृज्यमान, being created. 1122. वलग्गति = आरोहन्ति, हे० VIII. iv. 206. Serpents trembling in apprehension of being trodden over by intoxicated elephants in their marches, climbed the high peaks (of the mountain), as if to have a (complete) view of the whole army. 1123. अक्षं axle. 1124. वलियं मुक्तम् दे० ना० VII. 35; the PSM adds भक्षितम् also. Better कृष्ट for कर्षित in the com. 1125. रेणु for केण is equally good. 1127. परत्तण = परावर्तन. 1129. Can we take परिगहियंतं, blocked at all the points (or encompassed)? 1131. According to the com. and P-gloss घम्भवाल = धनुर्धर. 1134. For उपेच्छा see above 641. Rather render: हयहेषारव...श्वापदमीता. 1135. Lit. ओसप्पइ = उपसृप्यते. 1137. चित्रक, a queer act. 1139. कोकंत, from कोक = व्याह. So rather कोक + अन्न + आसक्तमुखः अपि, though its mouth is occupied with the intestines of a hare, (according to the com.) wolf (or the ruddy goose). भल्लक = शृगाली, cf. भालू in मराठी. 1141 (J P). This gāthā contains a beautiful idea. But in this context it is fitted rather loosely. Compare the idea in the following gāthā from the वज्जालङ्गं—घाएण मज्जे सदेण मइं वोज्जण वाहवहुया वि। अवठंमिज्जण धणुहं वाहेण वि मुक्किया पाणा ॥ २१९ ॥ 1142. Note B reads गिरि for करि. Special mention of सौराष्ट्रशुनक deserves attention. 1144. परिहृत्य or °हच्छं पटुर्मैत्र्युश्च.

MEETING WITH PĀSUPATA MONK AND CITRĀṆGADA RELEASED 1147-1226

1146-69) Following Vijayānanda's suggestion, the king marched continuously and reached Saptā-Godāvarī-Bhīma; and his army rested there. Vijayānanda requested the king to meet the (Pāsupata) saint and was sent ahead to him. The saint was glad to hear about the arrival of the renowned monarch Śālavāhaṇa and to know his present mission whereby both Mahānumati and Līlāvati would be happy. When the king arrived, the saint regardfully welcomed him and sought for his help. He told the king that the gods sing there by day in the temple of Īśvara; but at night there sport the demons whose chief is one Bhīṣaṇānana. The saint gave a Mantra to the king requesting him to kill the demon-chief that night; and the king agreed to it by receiving the Mantra.

1147. The variants of *k* are: नर°, गोदा°; *k* reads दियहेहि°. 1149. We already know this Pāsupata ascetic; see 203ff above. जे=जय°. 1150. Rather construe thus: तं...ददुं तुम्हं पि विज्जाविहवोवलक्खियसुजम्मं होइ। 1155. °दियतेहि° for Loc. pl.? 1158. The gender of भायण, as noted above, generally agrees in this text with that of the subject. 1161. The reading of *p* may stand for अज्ज + अम्हे + इह°. 1162. The reading अम्हे वि is more convenient. ससहाया Acc. pl. If the subject 'महानुमती and her companions' is understood, the gāthā can be construed as it is. 1163. तेहिं गणहिं is something like the Instr. absolute. 1166. अहम्मो = अयम्°. 1167 (PJ). This gāthā is haplographically lost in B. To indicate that it was once there in B, there has remained some documentary evidence in the commentary, namely, the opening words of the next gāthā are एवं भणितेन which really speaking belong to this gāthā. 1168. आसंघ = संभावय, हे. VIII. iv. 35.

1170-1226) When it was past mid-night and dark and quiet all-round, the demon-chief Bhīṣaṇanana sent two of his envoys to the king with the message that those who dwelt there at that time were to form his food and that, therefore, the king should send to him an oblation of one hundred princes, one hundred elephants and a thousand other beasts, if he wants to be safe. The king angrily sent back those very men with a return message that the demon-chief himself would be made an oblation for the dogs and crows in the royal army. He instructed the army guard that no one should move out before dawn; and with a chosen band of one thousand warriors, he marched against the demon. The terrific army (Described 1182-5) of the demon rushed against him. There ensued a fierce battle in which many soldiers were cut and killed (Described 1186-97). Finding that his army was being attacked by demons of illusive appearance, the king at once remembered that Mantra whereby the demons were hit helplessly and routed. Between the king and the demon-chief there was a challenging duel in which the latter was felled with his head cut. Suddenly arose on the spot a brilliant figure of a man who greeted the king as his liberator and was willing to give anything to him. The king, out of curiosity and wonder, asked him how he came to dwell among Rākṣasas; and in reply he narrated his biography thus: 'I am a Gandharva prince Citrāṅgada by name. When I went to Himālaya for a bath in the Ganges, I saw a beautiful girl an ascetic's daughter, plucking flowers there. Finding ourselves mutually worthy, I married her by the Gandharva form of marriage. While both of us were quite happy, the ascetic rebuked me and cursed me that I should be born among the Rākṣasas, to be set free after twelve years with my demonic head cut by a king: that curse is now over.' The king felt happy to see that the fate was becoming favourable. He narrated to Citrāṅgada all about Kuvalayāvali and requested him to go to her.

1170. The metre is पृथ्वी (जसौ जसयल वसुग्रहयतिश्च पृथ्वी गुरुः।). वुसिणविंदु + म् + आयंययं—is this *m* a Sandhi consonant? The ms. B reads विंदुमायंययं. 1171. जइ = जगति, see also जइ at 1039. 1177. The reading भणय° of B is interesting: it appears to be the direct corruption of the Sanskrit form भणतम्, Imp., 2nd

p., dual. बुक्कणो काकः । दे० ना० VI. 94. Lit. गिवासीणं=निवासिनाम्. 1179. तेहि
Inst. Abs. अपहाप, before it is dawn. 1180. Rather construe अम्ह बलं सरम्,
स-सर to move, to march. 1182. cf. 1023 above. लल्लकं भीमम् । दे० ना० VII.
18. The reference is to the कर्तिका weapons. 1184. Literally सरसाधमयादि.
विणियंसण=विनिर्देशन? ओत्थारियं (here ओत्थारियं)=आक्रान्तम्, हे. VIII. iv. 160. 1186.
cf. भडमुहमुक्कहकल्लकई etc. in a battle scene in the नायकुमारचरित 7. 7. 1 (Karanja
1933). गिसि, directly corrupted from Sanskrit. 1187. Note the reading
दोभाइय which supports its equation with दिग्भाजित. Better read in the com.:
पातितप्रतिपक्षः निपातितः. 1188. अणलक्खं=अलक्ष्यम्, without any target (possibly
because the demons are described as मायाछणसररी, see below 1192). 1190.
Note फुक्कारयं=फूत्कारयन्. 1192. Better तैर्दोपाचरै° in the com. 1194. The two
names भीमानन and भीषणानन appear to be interchangeable. For a graphic
description of Indra's cutting of the wings of mountains, see गडडवहो, 114-116,
214-235. 1195. Lit. निर्लून. टंटा=जङ्घा. गंड=[स्कन्ध?] मुण्ड, शिर, मस्तक
(PSM). Perhaps रंडिय=रंडय. 1196. Lit. प्रतिबुद्धगृध्रं; प्रतिबुद्ध awakened; विलसंत
=विरसत् howling. 1198. उव्वरिय=उर्वरित. Rather read the com. सुखिताः वृत्ताः;
गोमायवः शिवा शय्यागालाः । 1200. गिक्कडइ=स्पष्टो भवति, हे० VIII. iv. 63. 1204.
'Though Pradyumna passed as the son of Kṛṣṇa, he was, according to the
legend, a revival or resuscitation of Kāma, the god of love, who was reduced
to ashes by the fiery glance of Śiva, and so the name Pradyumna is used
for Kāma'. 1209. Is it that तुम्हेहि is used here for तुम्हे and अम्हेहि for अम्हे
at 1162? 1212. See above 636 ff. 1214-5. Almost identical with 610-11
above. 1218. सहइ etc. 'Does it behove you to insult us?' सहइ=राजते.
1219. सि is for पादपूरणे. 1221. तप Loc. sing.; Pischel puts it in square
brackets (§ 420). 1226. सहपासिन or सहर्षाशयेन.

MĀDHAVĀNILA'S WEDDING 1227-60

1227-60) Then there met together Hāla, Citrāṅgada and Mādhavānila who returned with the party of his retinue: they happily greeted each other. Vijayānanda, who had gone to Lilāvati, came back and reported to the king what he saw there. He informed those ladies that the king as well as Citrāṅgada and Mādhavānila had arrived and felicitated them that their austerities had borne the desired fruits. They were thrilled with joy. Some of their friends rushed to Alakā: and there arrived the Yakṣa Nalakubara accompanied by the Vidyādhara king Haṁsa and his wife. Through Vijayānanda, Nalakūbara and Haṁsa bestowed on Hāla the boon of *akṣaya-nidhi*, i. e. Inexhaustible Treasure, and conveyed to him that the wedding of Mādhavānila would be immediately performed but that of his with Lilāvati, after the arrival of king Śilāmegha. On instructions from the king, both of them (Mādhavānila and Citrāṅgada) accompanied by Vijayānanda went forth in pomp, offered their respects to Nalakūvara who welcomed them and expressed loving words to their respective beloveds. The wedding of Mādhavānila and Mahānumati was duly celebrated; and Citrāṅgada took his seat, with his eyes fixed on the face of his beloved. A messenger was sent by Lilāvati to her paternal home.

1227. Rather सेनामितहृदय etc. 1230. Lit. पवरेसिओ = प्रवृष्टः. 1231. सम्-इच्छिऊण, see notes on 142; or does it mean here समास, sitting together, having sat down? 1234 (PB). The context needs this gāthā. It is not unlikely if the copyist of J has lost it haplographically; but one cannot be dogmatic. The reading तए is to be preferred as required by the context. 1235. The author is quite resourceful in selecting his similes, see 253 above. 1236. Rather भवतीनाम् or युष्माकम् for भवतः in the com. 1237. Lit. चिरकालसंचितोद्धितानि. Rather भुङ्क्ष्वम्. 1238. Perhaps the com. presupposes मुणेऊण (therefore, ज्ञात्वा) for मुणेऊण = श्रुत्वा. 1240. Lit. पुनरुक्त-अपेक्षमाणानाम्. 1241. पदुत्त, enough, long. 1251. Rather प्रियामुखप्रत्युद्गतदर्शनोत्कण्ठावुपसृष्टौ in the com. 1254. कं = किम्. 1255. उवलक्खाविऊण in the sense of उवलक्खिऊण. 1256. The com. presumes पवेविंमुत्ति. दत्थुलएण = दत्तभवेन, see हे० VIII. ii. 163. 1258. Rather रमितेव क्रीडायां नियोजितेव in the com.

1261-82) At the close of the wedding festival, the Yakṣa ladies arranged a drinking party in which various couples took part presenting different amorous scenes (Described 1262-75). Thus when the gathering of Siddhas, Gandharvas and Yakṣas was happily enjoying its time, there arrived Śilāmegha with his wife. They went to Līlāvātī's residence. After due cordial ceremonies, Śarat-śrī received her daughter on her lap; and she became free from the curse of Gaṇeśa in the presence of all those gathered there, at this stipulated moment.

1263. Either गियणियया पिय° or गियणिययप्पिय°; note the com. takes गियया = गिजया. 1264. The various readings of k are: सहआर, वासादिं, नीलु°, वासिआदिं. 1265. Instr. Abso. 1266. To illustrate that जीण becomes जुण, Hlemaçandra (VIII. i. 102) gives an expression जुण-सुरा which occurs here too. This illustration is not found in Vararuci's grammar. 1268. पम्हुस = विसर्, छज्ज = राज्, हे० VIII. iv. 75 and 100. 1270. कीए = कस्याः, and not कया as in the com. 1271. Lit. 'करयहोत्तान'. 1273. Rather पीतोर्वरितं in the com. 1275. रमणीगणः or रमणीजनः, so any way Neu. for Mas. 1278. समर्शच्छऊण = समाश्लिष्य, see notes on 1231. 1280. समासत्ता = समासक्ता, joined, adhered closely, therefore embraced? 1281. The condition of the disappearance of the curse is thus fulfilled, see 302-3 above. 1282. Are we to read विसाव = विशाप, perhaps meaning termination of curse? Note the phrase विमुक्कावा at 303.

HĀLA MARRIES LĪLĀVĀTĪ AND GETS MANY A GIFT 1283-1328

1283-1328) The celebration of the wedding festival started with various entertainments. The king (Hāla) was ceremoniously bathed (Described 1285-90), in a pompous luxury, by Kuvalayāvalī and others. Received and led by Nalakūvara and others, he reached the magnificent residency (Described 1294-96) of Śilāmegha. He was received there with due formalities; and he circumambulated the wedding fire in company of Līlāvātī. A Sinhalese girl waved auspicious lights for him in tune with bardic acclamations (Described 1304-10). The king retired to his bed chamber with Līlāvātī in the evening. Next morning he was given various miraculous gifts: Invisibility (*antar-dhāna*) by the Siddha king (i. e., Malayānila); Inexhaustible Treasury (*akṣaya-kosā*) by the Yakṣa king (i. e., Nalakūvara); Movement in the Air (*divi yamana*) by the

Gandharva king (i. e., Citrāṅgada); and Ageless Elixir (*vayah-stambha-rasāyana*) by Hamsa. [All of them started for their respective places]. Receiving all their gifts and blessings, and after worshipping Īśvara and saluting the nude Pāsupata, the king Sātavāhana accompanied by Līlāvati started towards his metropolis. Śīlamegha also went to Simhala-dvīpa after giving precious gifts to Līlāvati. The king was happy in the company of Līlāvati and Vijayānanda. Soon he reached the glorious town of Pratiṣṭhāna (Described 1322-26). He went to the grand temple of Pārvaṭi in the centre of the town, saluted her feet, became free from sin and then retired to his palace. ”

1283. ओसत्ता, समा° or समोसत्ता (above) = आश्रित, embraced. 1284. पणच्चिय = प्रनतित. 1285. बल = ग्रहबल (that is how the p-gloss requires to be read). ण् is not a conjunct consonant here; so the second gaṇa is of four shorts; see the notes on 115. 1287. चिच्चिय for चच्चिय? 1291. Note that the white colour appears to be auspicious for the bride-groom; in the समराश्चकहा, II, सिंहकुमार drives to the marriage pendal on the back of a white elephant: धवलपसाहियकरिव-रारूढो (p. 77). 1295. उल्लोयो (here उल्लोय) वितानम् a canopy, दे० ना० I. 98.; cf. with the second line, रश्यदुगुलवियाणयपरिलंबियमोत्तिओऊलं । (समरा० p. 79). 1297. Lit. दधि + अक्षत + विमिश्रः, cooked rice and curds. तलिया means a tray; उवणीयं च पियंकरियाए माहवीकुसुममालासणाहं कलधोयमयतलियाए तंबोलं, गहियं च तेण । समरा० p. 64. The p-gloss explains तलिया by आरात्रिकपात्रम्. The commentator's explanation चरणकमल-योरुपरि has possibly in view another देशी word used in some Jaina works (see PSM) where it is taken to mean उपानह, जूता. The idea of बलिभायण too is not quite clear. 1298. दारं for दारे? He appears to have halted at the door for certain ceremonies. I am tempted to quote in this context a passage from the समराश्चकहा when सिंहकुमार comes to the marriage pendal: भरिओ य तस्स दारे विसेसुज्जलनेवच्छेणं गहियग्घसक्कारेणं अम्मयाजणणं भग्गिओ 'आयरिमयं' ति । तओ हरिसवसुप्फुल्लोयणो जाइयम्भहियं दाऊण ओइण्णो करिवराओ । भग्गा य से रयणकंचीसणाहेणं सोवण्णमुसलेणं भिउडि ति । तओ ण्ढवतलम्भि जणसिवहं निरुंभिय नीओ समागमसुंदरीहिं वरो ॥ चिट्ठइ य जय्थ सियवरदुगुलपच्छाड्याणणा वहुया । सरयम्भचंदमंडलसंछाड्यकोमुइनिसि व्व ॥ काराविओ सलीलं अविरुञ्जंताइ कोउयाई च । ता जाइओ मुहच्छविफेडावणियं च सहियाहिं ॥ तओ सि विहसिऊण 'ममं चैव एयं सकज्जं' ति भणिय दिन्नमायारिमयं फेडिया मुहच्छवी । pp. 77-8. 1299. The first line closely agrees with that of a gāthā quoted above from समरा०. Note the reading संछाड्य of B. 1300. The above passage also refers to some jokes etc. by ladies. 1302. एका सिंहलाङ्गना, any Simhala lady; the com. takes it as शिलमेघनृपभार्या with a remark श्रृङ्गार्जमातुरारात्रि-कावतरणायोपगता. 1303. This गाहाउल ends with 1310. 1304. Note the reference to Hemacandra in the com. 1305. °पहोहो = प्रभौषः. Apparently the bards are drawing the attention of the king to the scenes presented by the Simhala girl as she waves the आरात्रिक lamp. 1308. Cf. वेल्हाळ in मराठी. 1308*1. This is reconstructed from the Sanskrit commentary. Quite a worthy verse, but the context is such that it can easily admit such gāthās. That a verse like this was included in B is a fact, though one may differ here and there on the reconstruction. A gāthā, similar to this, occurs in the वज्जालगं—उब्बिंवे ण्हहारे रेहइ बालए धोलिरो हारो । हिमगिरिवरसिहराओ खलिओ गंगापवाहो व्व ॥ ३०६ ॥ 1311. उतावळो, cf. उतावळ in मराठी. 1315. Note the readings here and the root देणं in मराठी. नञः Mas., but here Neu. 1317-19 (J P). These gāthās are quite in their place in the recension of J P. 1318. आसीसिऊण, having given the blessings.

1319*1(b). This gāthā suits well in the recension of B. 1320. Rather दित्राणि for द्वे त्रीणि in the com. 1320*1-2(B). These two gāthās are quite fitting in the recension of B. As the commentator remarks, the word *kalyāṇa* is an auspicious conclusion for the poem. 1321-33(J P). These gāthās are quite worthy of the author and befitting in this context. 1321. वट्ट to proceed? 1322. विषय and भुक्ति are territorial units: the former roughly corresponds to a modern district and the latter to a Taluka (see Altekar: Rāshṭrakūṭas and Their Times, Poona 1934, pp 36-37). Here somehow both the terms are combined. Does the term समुत्तिविसए mean 'within the territory under his possession'? 1323. In these four gāthās we have a description of the town of प्रतिष्ठान; these gāthās are linked with शृङ्गलायमक, see notes on 353. 1324. प्रतिमासंकान्तम् in the com.? 1325. यणहरेसु = यणहरेहि. 1327. भवणे? 1328. सा and चिद्विद्यचलणा will have to be taken in the Acc.

CONCLUSION

1329-33*1) Thus the story is narrated, says the Author, in short for his beloved, in Mahārāṣṭra-deśi-bhāṣā, and it deserves to be welcomed by the worthy judges of poetry. This Lilāvati Kathā contains 1800 verses according to Anuṣṭubh calculation.

1329. Hemacandra spells it उत्पाल. 1330. The author clearly mentions here that the language used in this poem is महाराष्ट्रदेशीभाषा. Jayasimhasūri (Saṁvat 915) in his धर्मोपदेशमालाविवरण, p. 4 (ed. L. B. Gandhi, Singhī Jain Series 28) praises महाराष्ट्री in one of the Prākṛit stories in this manner: सल्लिय-पथसंचारा पयडियमयणा सुवण्णरयणिहा । मरहट्टयभासाकामिणी य अडवी य रेहंति ॥. The variants of K are: भणिअं, पियअमाए, इमीकहाए. 1331. णं = ननु? 1333. अनुष्टुप्-संख्या is an unit of 32 letters. 1333*1(P). A later addition even in P, as the ms. clearly shows. It is a later addition on the margin. Requesting the reader to understand *pramāṇa* and *siddhānta* in a broader sense, I would only conclude thus in the words of Malliṣeṇa:

प्रमाणसिद्धान्तविरुद्धमत्र यत्किंचिदुक्तं मतिमान्प्रदोषात् ।
मात्सर्यमुत्सार्य तदार्यचित्ताः प्रसादमाधाय विशोषयन्तु ॥

APPENDIX

I

The Sūtras from the Prākṛit Grammar of Hemacandra (Siddha-Haima VIII) quoted in the Sanskrit Vṛtti on the Lālāvati are serially arranged below with references to the pages of this edition:

Pāda i		154	61	75	46
19	13	163	156	76	177
26	2	167	161	88	44
28	38	168	55	100	8, 71, 164
29	7	198	32	101	40
31	9	213	38	115	23, 156
82	138	Pāda iii		116	28, 166
129	17			117	63
170	156	130	62	132	27, 159
177	8, 16	131	60	139	31
208	1	Pāda iv		141	137
211	16			170	51
214	40	2	36	177	86
232	2	7	64	181	1, 22
253	156	21	84	182	23, 68-9
		23	32	192	26
Pāda ii		25	42	195	32
2	83	32	51	197	193
67	31-2	47	20	200	55, 140
128	18	54	29	221	3
133	47	62	64	225	46
134	74	63	63	253	21
145	47	74	46	395	151

II

Besides the above quotations from Hemacandra's grammar which are all traced to their sources, the following is an alphabetical list of the quotations in the Sanskrit Vṛtti with their possible sources wherever traced:

Page	Quotation	Source
२८	अभादौ कादयः प्रोक्ताः	
२	अथात्मनः शब्दगुणं	कालिदास [रघुवंश १३-१]
१३१	अज्ञः सुखमाराध्यः	[भर्तृहरि-नीतिशतक ^१ ३]
१७	अयं निजः परो वेति	[पञ्चतन्त्र ^२ ५-३८]
२८	अहिकलसचक्रटंकाण	
१६२	आणिक्येन प्रसिद्धेन	
३३	आदौ साम प्रयोक्तव्यं	नीतिशास्त्र [cf. पञ्चतन्त्र १-३५८]
६१	इदमः प्रत्यक्षगतं	
३३	उत्तमं प्रणिपातेन शूरं	[पञ्चतन्त्र ४-६१]
१८	उन्नम्योन्नम्य तत्रैव	[पञ्चतन्त्र २-७५]
१०	काव्यशास्त्रविनोदेन	[पञ्चतन्त्र २-१७१]
५६	गुरुणापि समं हास्यं	
८	गुरुरग्निर्दिजातीनां	[पञ्चतन्त्र १-२५७]
५	नमस्यं तत्सखि प्रेम	
२०	पंकोच्छेह	[देशीनाममाला १-१३०]
७६	प्रतेराहुतः	
५३	मरीचिरव्यङ्गिरसौ	
५	यच्छङ्कया दोषकलङ्कपङ्के	
५२	यस्य न ज्ञायते शीलं	स्मृति [पञ्चतन्त्र ४-१७]
३१	यः स्वामिसंभावितकार्यं	चक्रपाणिविजय
४	लावणो रसमयः	
४	वक्तार एव कवयः	
४१	सुहृदि निरन्तरचित्ते	[cf. पञ्चतन्त्र १-७५]
१९३	स्तम्भस्वेदरोमाञ्च	हेमचरि-अलंकारचूडामणि [२-५३]
२०	सितहसित	" " [७-४१]

1 Ed. D. D. Kosambi, Bombay 1946.

2 Ed. Hertel, HOS 11-12.

ADDITIONS AND CORRECTIONS

Page	Line	Read
		INTRODUCTION
9	8	Gaūda.
16	22	662*1
26	26	conveyed
28	16	it for at
40	8	(omit one) be
44	24	speaking
45	37	completion
83	19	absent. With

TEXT

2	18	हरेर्हलिना
3	28	समुद्राक्षामी ।
3	32	ओसावणि
4	5	णिणयापृ
4	28	महार्घतां
6	24	कुण्डदुत
7	20	गन्धोत्कटे
8	16	कषयेण
9	18	चन्द्रोदयो°
12	24	सुसणिद्ध
15	9	मरहट्टिया पओ°
18	3	सुहरपरि°
18	9	पत्तलाहत्थो
18	26	पत्तला-हस्तः for पान्नलाभार्धः
19	29	[बहुमुहिं वि]
21	25	°त्प्रेक्ष्यते
26	14	°विषण्णो
26	33	14) B
27	13	पृक्केकमंगण
29	8	अंतो-अत्थाण
34	22	अशारीरिका
36	14	°नुलंघित
39	17	खिद्येथाः
43	17	विषहध्वं
45	8	दिय-वर देवाण
45	22	°वर देवानामपि
48	15	वरसरिज्जल
48	21	दे अपि
48	25	दित्राणि
49	29	11) = शारद°
51	16	यण-कओ°
52	4	सिपंत-थण-
52	11	जइ for जह
57	18	शास्दश्रीः

Page	Line	Read
61	14	प्रगीयमाण°
67	4	जइ for जह
70	16	उपाविक्षत्
73	5	वसइ-गमणा°
74	10	हत्था हत्थु°
76	3	से for ते
77	2	°हिपत्ताओ
77	17	निःस्थामा
80	20	उदयान्तरित°
83	27	°सट्ठशं वदनं
85	20	°प्रनष्ट
87	6	वयणप्पाहणापृ
87	15	उवयारप्पाहणाण
88	5	तीर्णे
88	6	तुम्ह-गुण
88	28	उन्मृष्टलोक°
89	24	°करोन्मृष्टं
89	33	[= वृत्ती]
90	17	प्रकटेन
93	21	जानासि for जायसे
93	26	यद्धणथ
95	26	°रसायन्ते
96	25	°जयश्रीः
99	19	°पटाटोपडम्बरं
105	6	सण्णाए
106	17	दुःखापगमो°
107	17	सः
110	9	सुजवेण
112	20	हा for या
112	23	प्रभुणा
112	25	परिजनश्च
112	28	रोदिति for रुद°
113	18	चिन्तयन्ती
113	22	दुर्वहं
113	23	कठिन
113	29	सुतनो
115	24	भविष्यन्ति for भव°
116	8	°मणाए
117	5	वित्थिण्णं
117	21	°क्कनोदेसः
118	24	विजृम्भमाणे
119	18	°शायमाण°
123	21	नागवधुः
124	16	स विलक्खो

ADDITIONS AND CORRECTIONS

Page	Line	Read
124	29	स विलक्षः
126	17	एकस्याः for एकायाः
126	25	उभयो°
127	20	बन्दिजन°
128	19	निर्वृत्ता°
129	31	= अवितृष्णं
132	10	गुली इत्यो
133	28	नैष्यति
135	21	कञ्चुकिपु°
136	20	संवाहिका
136	25	जानीथ
141	22	गुरुकेण
143	15	येति
143	19	सज्जाया
147	8	पइदो
148	25	देव्या लीलावत्या
148	26	ताक्षीभिः
149	25	कठिन°
149	26	स्फुट इदा°
151	15	चित्रगतेनापि
155	27	सुगन्धवहम्
159	27	ङ्गणथः
161	16	निर्मीयन्तां
166	7	ता ण संठिओ
167	18	निजच्छाया°
168	23	बलसुज्यमान
169	15	बल्गा
171	21	त्रयः for त्रीणि
171	21	मृताः for मृतानि
172	3	अगणिरहिं
173	18	मार्गमैति
175	26	भवतां

Page	Line	Read
177	26	बाष्पायमाणं
178	26	गृध्र
180	20	हृदयामात्कौ°
181	4	जइ for जह
183	9	तए for मए
183	21	कुमारीः
183	23	खाणां
184	20	तावद्वयस्या
184	24	वर्धिताभ्यां
187	7	णियया पिय
187	28	वर्धितानु°
187	28	चषकेण
192	20	तोष्यमाणः
196	29	प्रतिमासं°

GLOSSARY

220	Col. 3	अप्पणमप्प २.
	" "	अप्पाहणा ५०७
	" "	अप्पाहणाण ५१२
221	" 2	अम्हि (वयम्) ४६१, (अस्मि) ४८९, (अस्माभिः) ७८४.
227	" 3	+ आसाइय, १९९, ७५६.
228	" 3	इमे ६०५.
250	" 3	ण-मायंत etc.
278	" 3	omit प्पाहणाए
	"	प्पाहणाण
312	" 2	साणूर ५७

Some of these corrections will require corresponding changes in the Glossary too.

BY Dr. A. N. UPADHYE

1. *Panicasūttam* of an Unknown Ancient. Writer: Prākṛit Text edited with Introduction, Translation, Notes with copious Extracts from Haribhadra's Commentary, and a Glossary. Second Ed., Revised and Enlarged. Crown pp. 96. Kolhapur 1934,

2. *Pravacanāsāra* of Kundakunda. An authoritative work on Jaina ontology, epistemology etc.: Prākṛit text, the Sanskrit commentaries of Amṛtacandra and Jayasena, Hindi exposition by Pāṇde Hemarāja: Edited with an English Translation and a critical elaborate Introduction etc. New Edition, Published in the Rāyachandra Jaina Śāstramālā vol. 9, Royal 8vo pp. 16+132+376+64, Bombay 1935.

3. *Paramātma-prakāśa* of Yogindudeva. An Apabhraṃśa work on Jaina Mysticism: Apabhraṃśa text with Various Readings, Sanskrit Tīkā of Brahmadeva and Hindi exposition of Daulatārāma, also the critical Text of *Yogasāra* with Hindi paraphrase: Edited with a critical Introduction in English. New Ed., Published in the Rāyachandra Jaina Śāstramālā vol. 10, Royal 8vo pp. 12+124+396, Bombay 1937.

4. *Varāṅgacarita* of Jaṭāsimhanandī. A Sanskrit Purāṇic kāvya of A. D. 7th century: Edited for the first time from two palm-leaf Mss. with Various Readings, a critical Introduction, Notes, etc., Published in the Māṇikachandra D. Jaina Granthamālā No. 40, Crown pp. 16+88+396, Bombay 1938.

5. *Kaṇisavaho* of Rāma Pāṇivāda. A Prākṛit Poem in Classical Style: Text and Chāyā critically edited for the first time with Various Readings, Introduction, Translation, Notes, etc. Published by Hindī Grantha Ratnākara Kāryālaya, Hirabag, Bombay 4, 1940, Crown pp. 50+214.

6. *Usāniruddham*: A Prākṛit Kāvya (attributed to Rāma Pāṇivāda), Text with Critical Introduction, Variant Readings and Select Glossary, Published in the Journal of the University of Bombay, Vol. X, part 2, September 1941, Royal 8vo pp. 156-194.

7. *Tiloyapannatti* of Jadivasaha. An Ancient Prākṛit Text dealing with Jaina Cosmography, Dogmatics etc.: Authentically edited for the first time (in collaboration with Prof. Hiralal Jain) with Various Readings etc. Part I, Published by Jaina Saṃskṛti Saṃrakṣaka Saṃgha, Sholapur 1943, Double Crown pp. 8+38+532.

8. *Byhat Kathakośa* of Hariṣeṇa. A Thesaurus of 157 Tales in Sanskrit, connected with the Bhagavati Ārādhana of Śivārya: The Sanskrit Text authentically edited for the first time, with Various Readings, with a Critical Introduction (covering 122 pages), Notes, Index of Proper Names etc. Published in the Singhi Jain Series, No. 17, Bhāratiya Vidyā Bhavana, Bombay 1943, Super Royal pp. 8+20+128+406.

9. *The Dhūrtākhyāna: A Critical Study.* This is a critical essay on the Dhūrtākhyāna (of Haribhadra) which is a unique satire in Indian literature. Included in Āchārya Jinavijayaji's edition, Bhāratiya Vidyā Bhavana, Bombay 1944, Super Royal pp. 1-54.

10. *Candrulekhā* of Rudradāsa: A Drama in Prākṛit. The Prākṛit Text and Sanskrit chāyā authentically edited with a critical Introduction, Notes etc. It is an important Saṭṭaka resembling Karpūramañjarī in various respects. The Introduction presents a study of Saṭṭaka in the back-ground of Indian theory of dramas and also a critical survey of some half a dozen Saṭṭakas, most of them brought to light for the first time. Printed in graceful types at the Nirnayasagara Press, Bombay, Bhāratiya Vidyā Bhavana, Bombay 1945, Royal 8vo pp. 8+66+96.

11. *Lilāvati* of Kutūhala (c. 800 A. D.): Prākṛit Text and an anonymous Sanskrit commentary, critically edited with Introduction, Glossary, Notes etc. It is a stylistic, romantic Kāvya dealing with the love story of king Sātavāhana and Lilāvati, a princess from Ceylon. Published in the Singhi Jain Series: Royal Octavo pp. 28+88+384, Bombay 1949.

